สัมมนาวิชาการปี 2530 SYMPOSIUM 10th

เรื่อง

ความมั่นคงของสถาบันการเงิน

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

19-20 กุมภาพันธ์ 2530

ณ หอศิลปวัฒนธรรม (หอประชุมเล็ก) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ธนาคารทันสมัย เพียงปลายนิ้วสัมผัส

อีกบริการหนึ่งที่ให้คุณยิ้มได้

บริการธนาคารทางโทรศัพท์ของธนาคารกสิกรไทยก้าวใหม่ให้คุณสะดวกสบาย

เดี๋ยวนี้คุณสามารถติดต่อสอบถามข่าวสารและข้อมูลต่าง ๆ กว่า 20 รายการได้ง่ายและรวดเร็วเพียงใช้โทรศัพท์แบบกดปุ่มจากที่บ้าน ที่ทำงาน โทรศัพท์สาธารณะ หรือแม้แต่จากต่างจังหวัดโดยใช้รหัสลับเฉพาะตัวคุณ คุณก็จะสอบถามยอดเงินคงเหลือจากบัญชีกระแสรายวันและออมทรัพย์ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราสกุลต่าง ๆ อัตราประกันการซื้อขายเงินบาทล่วงหน้า อัตราซื้อขายล่วงหน้าเงินสกุลต่าง ๆ อัตราดอกเบี้ย รวมทั้งการโอนเงินจากบัญชีออมทรัพย์ไปบัญชีกระแสรายวัน และบริการอื่นอีกมากได้ทันทีตั้งแต่ 7.00 น. ถึง 22.00 น. ทุกวัน ไม่มีวันหยุด โดยไม่เสียค่าบริการใด ๆ ทั้งสิ้น

อีกก้าวหนึ่งของความทันสมัยที่ธนาคารกสิกรไทยพร้อมให้บริการ

ธนาคารกสิกรไทย
บริการทุกระดับประทับใจ

TFB 5/86

อภินันทนาการ
จาก

TOYOTA

โตโยต้าปัจจัยที่ห้าของคุณ

บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ประเทศไทย จำกัด

180 ถ.สุรวงศ์ บางรัก กทม. 10500 โทร. 2354640, 2355065

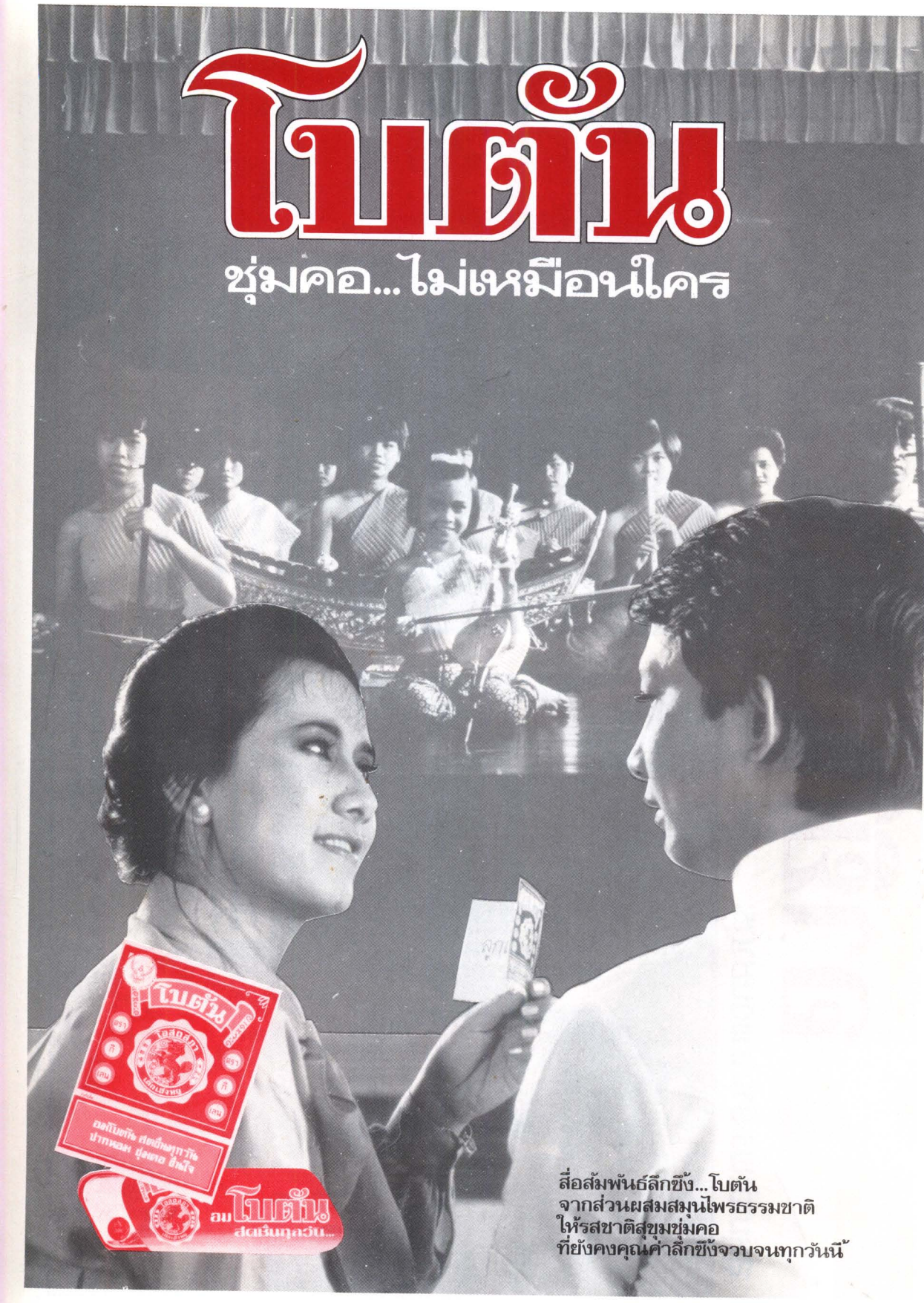
โบตัน
ชุ่มคอ...ไม่เหมือนใคร
โบตัน
ลอมโบตัน
สดชื่นทุกวัน...
สื่อสัมพันธ์ลึกซึ้ง...โบตัน
จากส่วนผสมสมุนไพรธรรมชาติ
ให้รสชาติสุขุมชุ่มคอ
ที่ยังคงคุณค่าลึกซึ้งจวบจนทุกวันนี้

อายิโนะโมะโต๊ะ

สู่ลุ่มเจ้าพระยาจากแดนซากุระ

อาหารดีมีรสชาติถูกปาก คือความต้องการของทุกคน **อายิโนะโมะโต๊ะ** ช่วยเพิ่มรสชาติอาหารให้ชาวญี่ปุ่นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2452 อันเป็นปีที่ **อายิโนะโมะโต๊ะ** เริ่มผลิตและจำหน่ายเป็นครั้งแรกในโลก หลังจากนั้น **อายิโนะโมะโต๊ะ** จากญี่ปุ่นก็นิยมแพร่หลาย ไปยังนานาประเทศ รวมทั้ง ประเทศไทย

จากลุ่มเจ้าพระยาสู่แดนซากุระ

กว่าครึ่งศตวรรษที่ **อายิโนะโมะโต๊ะ** ได้ช่วยเพิ่มรสชาติให้อาหารไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2503 โรงงาน **อายิโนะโมะโต๊ะ** ในประเทศไทย ได้เริ่มต้นทำการผลิต และน่ายินดีอย่างยิ่ง ที่บัดนี้ **อายิโนะโมะโต๊ะ** ไทย ผลิตจากมันสำปะหลังไทย โดยคนไทยได้นำส่งกลับไปสร้างความเอร็ดอร่อยให้กับอาหารของชาวญี่ปุ่น

味の素 ตราน้องหนูคาว

อายิโนะโมะโต๊ะ
ผลิตจากแป้งมันสำปะหลัง วัตถุดิบธรรมชาติ

ยาอม
เมลลอยด์
ในกล่องสีดำ
บรรเทาอาการระคายคอ

เมลลอยด์

ด้วยอภินันทนาการ

จาก

บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ทิสโก้ จำกัด

เยาวชน 1 ใน 30,000 คน ที่กำลังสนุก
กับการเรียนรู้ความปลอดภัย
บนท้องถนน ที่สวนจราจร

เชลล์ทำเพื่อคุณ

เชลล์ภูมิใจ...พนักงานขับรถก็ภูมิใจ ระยะทางกว่า 2 ล้านกิโลเมตร โดยไม่มีอุบัติเหตุเลย นั่นคือการขนส่งน้ำมันจากกรุงสู่รถไฟ จากแหล่งน้ำมันสิริกิติ์มากรุงเทพฯ เราคำนึงถึงอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เราให้บำเหน็จรางวัลและเข็มเชิดชูเกียรติแก่พนักงานขับรถที่ทำงานบรรลุเป้าหมายอย่างปลอดภั
เชลล์ตระหนักดีว่าการเรียนรู้ความปลอดภัยบนท้องถน
เป็นสิ่งสำคัญ จึงได้ร่วมมือกับคณะกรรมการป้องกัน
อุบัติภัยแห่งชาติ ช่วยก่อสร้างสวนจราจรในบริเวณ
สวนสนุกแดนเนรมิต มอบรถพิเศษ และรางวัลแก่เยาวชนในโครงการเกมจรา

การขนส่งน้ำมันดิบ
างปลอดภัยจาก
ส่งน้ำมันสิริกิติ์
ไปยังคลังน้ำมัน
ที่บึงพระ

โครงการนี้บรรลุเป้าหมาย

ทุก ๆ ปี เยาวชนกว่า 30,000 คน ได้เข้ารับการฝึกอบรม อันจะเป็นพลังสร้างสรรค์ความปลอดภัยบนท้องถนนในอนาคต

เชลล์อยู่ที่นี่ ทำเพื่อที่นี่ เพื่อคุ

ด้วยอภินันทนาการ

จาก

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด

ด้วยอภินันทนาการ

จาก

ดร.จีระ หงส์ลดารมภ์

จากข้าวโพดคุณภาพดี มาสู่อาหารสัตว์และเนื้อสัตว์ที่มีคุณภาพ แปรรูปเป็นสินค้าอาหารสำเร็จรูปนานาชนิดที่มีคุณภาพดี ราคาถูก สามารถสนองความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ คือส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการเกษตรซึ่งมีโอกาสเจริญเติบโตและก้าวหน้าในประเทศไทย ก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและผลผลิตการเกษตรอย่างเป็นประโยชน์สูงสุด ช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร และผลักดันให้เกิดการพัฒนาภาคการเกษตรควบคู่ไปกับการเติบโตของภาคอุตสาหกรรม

เครือเจริญโภคภัณฑ์
ภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการเกษตรในประเทศไทย

เครือเจริญโภคภัณฑ์

เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 10

ประจำปีการศึกษา 2529

เรื่อง

ความมั่นคงของสถาบันการเงิน

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ณ หอศิลปวัฒนธรรม (หอประชุมเล็ก) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันที่ 19—20 กุมภาพันธ์ 2530

จากผู้จัดการสัมมนาวิชาการครั้งที่ 10

เป็นที่ตระหนักกันดีโดยทั่วไปว่าในระยะ 6 - 7 ปีที่ผ่านมานั้น ระบบเศรษฐกิจไทยเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจที่เป็นวิกฤตการณ์หลาย ๆ ด้าน ปัญหาเศรษฐกิจปัญหาหนึ่งที่ได้เกิดขึ้น และได้รับการกล่าวถึงมากจนถึงปัจจุบัน คือ ปัญหาของสถาบันการเงินในประเทศ วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นกับสถาบันการเงินรวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาที่รัฐบาลได้ดำเนินการได้ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางจนทำให้เกิดความสงสัย สถาบันการเงินของประเทศในปัจจุบันนั้น มีเสถียรภาพและความมั่นคงมากน้อยเพียงใด และการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ของสถาบันการเงินที่ผ่านมานั้นถูกต้อง และมีเหตุมีผลหรือไม่

ในฐานะที่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีหน้าที่หลักในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน คณะเศรษฐศาสตร์จึงเห็นสมควรที่จะจัดให้มีการสัมมนาทางวิชาการในหัวข้อ "ความมั่นคงของสถาบันการเงิน" เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยของคณะในส่วนที่เกี่ยวกับสถาบันการเงินในประเทศ โดยมีจุดมุ่งหวังที่จะให้การสัมมนาครั้งนี้เป็นเวทีในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสถาบันการเงินในประเทศ เพื่อจะได้มาซึ่งข้อคิดเห็นที่ดีและความเข้าใจที่ถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม

คณะผู้จัดการสัมมนาวิชาการครั้งที่ 10 ขอขอบพระคุณในความร่วมมือที่ดีจากบุคคลหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชน ภาครัฐบาล ผู้บริหารมหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ธุรการ อาจารย์ และนักศึกษาที่มีส่วนช่วยให้การสัมมนาครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดีทุกประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทยและสถาบันการเงินในประเทศ ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีทางด้านข้อมูลในการทำวิจัยเพื่อการสัมมนาครั้งนี้

ท้ายสุดนี้ การสัมมนาครั้งนี้คงจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ถ้าปราศจากการสนับสนุนทางการเงินจากภาคเอกชนและบุคคลต่าง ๆ คณะผู้จัดใคร่ขอขอบพระคุณผู้ที่ให้การสนับสนุนทางการเงินดังรายชื่อต่อไปนี้

1. ธนาคารศรีนคร จำกัด
2. บริษัท ต.ไทยเจริญซุปเปอร์มาร์เก็ต
3. บริษัท อาร์ พี อีควิปเมนท์ จำกัด
4. บริษัทกิจล่ยามคอมเมอร์เชียล จำกัด
5. โรงเรียนพาณิชยการราชดำเนิน และโรงเรียนช่าตศึกษา
6. ธนาคารทหารไทย จำกัด
7. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์นิวธนกิจ จำกัด
8. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ภัทรธนกิจ จำกัด
9. ธนาคารกสิกรไทย จำกัด
10. ธนาคารออมสิน จำกัด
11. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์เงินทุนล่ากล จำกัด
12. บริษัทเช่ลล์
13. บริษัทล่ยามกลการ จำกัด
14. บริษัทช่ลประทานซีเมนต์ จำกัด
15. บริษัทลิโนทัย เอ็นจิเนียริ่ง แอนด์ คอนล่ตรัคชั่น จำกัด
16. บริษัทอาย่ิโนะโมะโต๊ะ จำกัด
17. โรบินสันดีพาร์ทเมนท์ล่โตร์
18. ห้องอาหารยกยอ และ ห้องอาหารวิจิตร
19. บริษัทโอล่ถล่ภาเต็กเฮงหยู
20. บริษัทบุ๊กซ์ แห่งประเทศไทย จำกัด
21. ธนาคารนครธน จำกัด
22. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ล่ากลเคหะ จำกัด
23. ดร.ศิระ หงล์ลดารมภ์
24. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ทิล่โก้ จำกัด

25. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สินทัยทรัสต์ จำกัด

26. SHIMIZU CONSTRUCTION CO., LTD.

27. บริษัทโตโยต้ามอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด

28. สยามเอ็กซ์โพรส

29. บริษัทสตาร์บล็อค จำกัด

30. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด

31. SANWA BANK

32. MITSUI AND COMPANY (THAILAND LTD.)
และบริษัทมิตรสยาม อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด

33. บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด

34. คุณชวรัตน์ ชาญวีรกูล

35. บริษัทยืนวัตรคอมพิวเตอร์ จำกัด

36. บริษัท เอส.ซี.ที. คอมพิวเตอร์ จำกัด

37. บริษัทผาแดงอินดัสทรี จำกัด

38. คุณชุมพร พรประภา

(นายบัณฑิต นิจถาวร)
ประธานคณะกรรมการสัมมนาและเผยแพร่

รายชื่อผู้จัดการสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 10

คณะกรรมการหาทุน

1.	นายพรายพล	คุ้มทรัพย์	ประธานคณะกรรมการ
2.	นายไตรรงค์	สุวรรณศีรี	กรรมการ
3.	นายประกิต	อภิสารธนรักษ์	กรรมการ
4.	นายจีระ	หงส์ลดารมภ์	กรรมการ
5.	น.ส.ลิลี่	โกศัยยานนท์	กรรมการ
6.	นายพิชัย	จรรย์คุ่ภรินทร์	กรรมการ
7.	นายวิโรจน์	โอสถานุเคราะห์	กรรมการ
8.	นายเต็มใจ	สุวรรณทัต	กรรมการ
9.	น.ส.วรวรรณ	คุ่ภจรรยา	กรรมการ
10.	นางรัศมีดารา	ยันติกุล	กรรมการ
11.	นายวเรศ	อุปปาติก	กรรมการ
12.	นางสุกฤตา	สัจจมารค์	กรรมการ
13.	น.ส.ลิริลักษณา	ยุติกุล	กรรมการ
14.	น.ส.พาณี	กิติคุณ	กรรมการ
15.	นายปัญญัติ	สุรการวิทย์	กรรมการ
16.	นางมณีรัตน์	มิญโญภูษาฤกษ์	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการสัมมนาและเผยแพร่ ชุดปี 2529—2530

1.	นายบัณฑิต	นิจถาวร	ประธานกรรมการ
2.	นายนิพนธ์	พัวพงศ์กร	กรรมการ
3.	นายสุพจน์	จุนอนันตธรรม	กรรมการ
4.	นางอัจนา	วัฒนานุกิจ	กรรมการ
5.	นายปัญญัติ	สุรการวิทย์	กรรมการ
6.	น.ส.สมร	เมืองเผือก	กรรมการและเลขานุการ

ผู้จดบันทึกการสัมมนา

บทความที่ 1	โครงสร้างและปัญหาของสถาบันการเงินในระบบเศรษฐกิจไทย	อ.ชยันต์ ตันติวัสดาการ
บทความที่ 2	ความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจและเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์	ผศ.เพลินพิศ สัตย์สงวน
บทความที่ 3	พฤติกรรมการถือสินทรัพย์และความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ไทย	อ.จินตนา สมทรัพย์
บทความที่ 4	ความมั่นคงของสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร	ผศ.สุวรรณี วัธนสิตต์
บทความที่ 5	ปัญหาเกี่ยวกับการกำกับและควบคุมสถาบันการเงิน	อ.ภิรมย์ จันถาวร และ อ.จินตนา สมทรัพย์
บทความที่ 6	การรวมอำนาจการเงินและการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ	ผศ.รัศมีดารา ชันติกุล

ผู้ดูแลการดำเนินงาน

1. นายปัณฑิต นิลถาวร
2. นางมณีรัตน์ ภิญโญภูษาฤกษ์
3. นางพยอม สังข์ทอง

ฝ่ายประสานงาน

1. นายปัณฑิต นิลถาวร
2. นายนิพนธ์ พัวพงศกร
3. นายปัญญัติ สุรการวิทย์
4. นางอัจนา วัฒนานุกิจ
5. นายสุพจน์ จุนอนันตธรรม
6. น.ส.สมร เมืองเอือก
7. น.ส.สมพิศ คำวรรณลิงห์

ฝ่ายโฆษก

1. นางมณีรัตน์ ภิญโญภูษาฤกษ์
2. นางชื่นฤทัย พรภัทรกุล
3. นางวรรณคิริ นัยวิทิต

ฝ่ายทะเบียน

1. นางจรินทร์ พิพัฒน์กุล
2. น.ส.พาณี กิติคุณ
3. น.ส.ส่มพิศ คำวรรณสิงห์
4. นางดาราวรรณ รักษ์สันติกุล
5. น.ส.วิไลลักษณ์ เอกชนนิยม
6. น.ส.พรรณพิไล ตุ้มทรัพย์
7. น.ส.วันเพ็ญ รุ่งโรจน์ทร์
8. น.ส.เยาวลักษณ์ เย็นภู่ทอง
9. น.ส.รัชนี ทรัพย์สันทัด
10. น.ส.วรรณา ทองมอญ
11. น.ส.อาภรณ์ คำส่งรัสุภาพ

ฝ่ายเอกสาร

1. นายสุพจน์ จุนอนันตธรรม
2. นางจำลอง ถาวรกิรติขจร
3. นางวันพร จาดเจริญ
4. นางสุชาดา ส่ร้อยสิงห์
5. นายสุธีร์ เทศทิม
6. น.ส.วรรณา ทองมอญ
7. น.ส.ภูมิใจ วงค์ตัน
8. นางวรนุช จิตต์เส่รีภาพ

ฝ่ายจัดทำบทสรุปและเอกสารในวันงาน

1. นายชยันต์ ตันติวัสดาการ
2. นางจำลอง ถาวรกิรติขจร
3. นางวันพร จาดเจริญ
4. นางสุชาดา สร้อยสิงห์
5. นายสุธีร์ เทศทิม
6. น.ส.ภูมิใจ วงค์ตัน
7. นายผล ทิมประเสริฐ

ฝ่ายจำหน่ายเอกสาร

1. นางสุพรรณ นพสุวรรณชัย
2. นางกาญจนี พลจันทร์
3. นายสมชัย โชติมาโนช
4. น.ส.นพวรรณ สัญญาติยา
5. น.ส.วรรณะ เวชพราหมณ์
6. น.ส.ถมรัตน์ อังคทาทิมณฑ์
7. น.ส.สมรศรี รุฬิหการ

ฝ่ายศิลป์

1. น.ส.อาภรณ์ ศาสตร์สุภาพ
2. นายสุธีร์ เทศทิม
3. น.ส.พรรณพิไล ตุ้มทรัพย์

ฝ่ายบัญชีและการเงิน

1. นางสุวรรณี วัธนจิตต์
2. น.ส.สุกัญญา โทสังคหะทิลำกุล
3. น.ส.นิตยา เหรียญกิติวัฒน์

ฝ่ายอาหารและเครื่องดื่ม

1. นางมณีรัตน์ ภิญโญภูษาฤกษ์
2. นางพยอม ส้งขัทอง
3. นางศรีจันทร์ หงษ์ปรีชา
4. นางอุดม ชำโต
5. น.ส.บุญช่วย ทิมประเสริฐ
6. นางเฉลิมศรี ถุงเงินโต
7. นางถนอม ดีประทีป
8. นางประกอบกิจ บุญสิทธิ
9. นางศรีรัตน์ อึงล่วัล์ดี้
10. นางศิริรัตน์ สุตาวงค์
11. นางคำพัน ศิลปชัย

ฝ่ายสถานที่และวัสดุอุปกรณ์

1. นายมานะ เทียนขาว
2. นางศรีจันทร์ หงษ์ปรีชา
3. น.ส.บุญส่ม สุขพล
4. นายวิชัย เกษรบัว
5. นายณรงค์ คุ้มจั่น

6. นายสำรวย เถาแตง
7. นายวิชัย แย้มกลัด
8. นายทองดี ส่มสุข
9. นายสุดใจ พุ่มพุก
10. นายกำพล อมรวุฒิพิพัฒน์

ฝ่ายต้อนรับและประชาสัมพันธ์

1. นายส่มนึก ทับพันธุ์
2. นายนริศ ชัยสูตร
3. นายประยงค์ เนตยารักษ์
4. นายพิชัย จรรยัคุ่ภรินทร์
5. นายมนูญ พาหิระ
6. นายวเรศ อุปปาติก
7. นายกุณฑล ศรีเส่ริมโภค
8. นางเยาวเรศ ทับพันธุ์
9. นางจินตนา ส่มทรัพย์
10. คณะกรรมการนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์

การสัมมนาทางวิชาการประจำปี 2530
เรื่อง
"ความมั่นคงของสถาบันการเงิน"
วันที่ 19—20 กุมภาพันธ์ 2530
จัดโดย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ณ หอศิลปวัฒนธรรม (หอประชุมเล็ก) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันพฤหัสบดีที่ 19 กุมภาพันธ์ 2530	รายการสัมมนา
7.45- 8.30 น.	ลงทะเบียน
8.30- 9.00 น.	พิธีเปิดงานโดย ศาสตราจารย์ประภาศน์ อวยชัย (นายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) ผู้ดำเนินรายการภาคเช้า ดร.ลิลี่ โกศัยยานนท์ (คณะเศรษฐศาสตร์ มธ.)
9.00- 9.45 น.	โครงสร้างและปัญหาของสถาบันการเงินในระบบเศรษฐกิจไทย ผู้เสนอบทความ ดร.นริศ ชัยสูตร คณะเศรษฐศาสตร์ มธ. ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ คณะเศรษฐศาสตร์ มธ. อ.ชื่นฤทัย พรภัทรกุล คณะเศรษฐศาสตร์ มธ.
9.45-10.15 น.	ผู้วิจารณ์ ดร.ไพโรจน์ วงศ์วิภานนท์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ
10.15-10.30 น.	พัก (อาหารว่าง-เครื่องดื่ม)

วันพฤหัสบดีที่ 19 กุมภาพันธ์ 2530	รายการสัมมนา
10.30-11.15 น.	ความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจและเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ ผู้เสนอบทความ ดร.บัณฑิต นิจถาวร คณะเศรษฐศาสตร์ มธ. ผศ.มาดี วีระกิจพานิช คณะเศรษฐศาสตร์ มธ.
11.15-11.45 น.	ผู้วิจารณ์ ดร.เจษฎา โลหอุ่นจิตร บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
11.45-12.00 น.	การซักถามจากผู้เข้าร่วมสัมมนา
12.00-13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน ผู้ดำเนินรายการภาคบ่าย ดร.โฆษะ อารียา คณะเศรษฐศาสตร์ มธ.
13.00-13.45 น.	พฤติกรรมการถือสินทรัพย์และความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ไทย ผู้เสนอบทความ ดร.ภาณุพงศ์ นิธิประภา คณะเศรษฐศาสตร์ มธ. ดร.อัจนา วัฒนานุกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มธ.
13.45-14.30 น.	ผู้วิจารณ์ ดร.นิมิตร นนทพันธาวาท ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
14.30-15.00 น.	การซักถามจากผู้เข้าร่วมสัมมนา
15.00-15.15 น.	พัก (อาหารว่าง-เครื่องดื่ม)
15.15-16.00 น.	ความมั่นคงของสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ผู้เสนอบทความ ดร.ประศาสน์ ตั้งมติธรรม คณะเศรษฐศาสตร์ มธ.
16.00-16.30 น.	ผู้วิจารณ์ คุณวิโรจน์ นวลแข บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ภัทรธนกิจ จำกัด
16.30-17.00 น.	การซักถามจากผู้เข้าร่วมสัมมนา

วันศุกร์ที่ 20 กุมภาพันธ์ 2530	รายการสัมมนา
	ผู้ดำเนินรายการภาคเช้า ดร.สุพจน์ จุนอนันตธรรม คณะเศรษฐศาสตร์ มธ.
9.00- 9.45 น.	ปัญหาเกี่ยวกับการกำกับและควบคุมสถาบันการเงิน ผู้เสนอบทความ คุณสถาพร ชินะจิตร ธนาคาร ไทยพาณิชย์
9.45-10.15 น.	ผู้วิจารณ์ คุณจรุง หนูขวัญ ธนาคารแห่งประเทศไทย
10.15-10.30 น.	พัก (อาหารว่าง-เครื่องดื่ม)
10.30-11.15 น.	การรวบอำนาจการเงินและการกำหนดนโยบาย เศรษฐกิจ ผู้เสนอบทความ ศาสตราจารย์เกริกเกียรติ พิพัฒน์- เสรีธรรม คณะเศรษฐศาสตร์ มธ.
11.15-11.45 น.	ผู้วิจารณ์ ดร.วีระพงษ์ รามางกูร สถาบันวิจัยเพื่อ การพัฒนาประเทศไทย
11.45-12.00 น.	การซักถามของผู้เข้าร่วมสัมมนา
12.00-13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-13.30 น.	สรุปประเด็นหลักจากผลของการสัมมนา
13.30-15.15 น.	เราควรแก้ไขปัญหาสถาบันการเงินอย่างไร ผู้ร่วมอภิปราย คุณชาญชัย ลี้ภาวร ประธานคณะ กรรมการบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ สินเอเชีย จำกัด ดร.โอฬาร ไชยประวัติ ธนาคารไทยพาณิชย์ คุณบุญชู โรจนเสถียร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คุณเอกกมล คีรีวัฒน์ ผู้อำนวยการฝ่ายกำกับและ ตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้ดำเนินการอภิปราย ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง คณะเศรษฐศาสตร์ มธ.

วันศุกร์ที่ 20 กุมภาพันธ์ 2530	รายการสัมมนา
15.15-15.30 น.	พัก (อาหารว่าง-เครื่องดื่ม)
15.30-16.15 น.	อภิปราย "เราควรแก้ไขปัญหาสถาบันการเงินอย่างไร" ต่อ
16.15-17.00 น.	อภิปรายทั่วไป ให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาซักถามและแสดงความคิดเห็น
17.00 น.	ปิดการสัมมนา

สารบัญ

เอกสารหมายเลข	ชื่อเรื่อง	ผู้เขียน
1	โครงสร้างและปัญหาของสถาบันการเงินในระบบเศรษฐกิจไทย	ดร.นริศ ชัยสูตร ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ อ.ชื่นฤทัย พรภัทรกุล
2	ความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจและเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์	ดร.ปัทมทิต นิจถาวร ผศ.มาตี วีระกิจพานิช
3	พฤติกรรมการถือสินทรัพย์และความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ไทย	ดร.ภาณุพงษ์ นิธิประภา ดร.อัจนา วัฒนานุกิจ
4	ความมั่นคงของสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร	ดร.ประศาสน์ ตั้งมติธรรม
5	ปัญหาเกี่ยวกับการกำกับและควบคุมสถาบันการเงิน	คุณสถาพร ยีนะจิตร
6	การรวมอำนาจการเงินและการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ	ศ.เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม

โครงสร้างและปัญหาของสถาบันการเงิน ในระบบเศรษฐกิจไทย

โดย

ดร.นริศ ชัยสูตร
ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ
อาจารย์ชื่นฤทัย พรภัทรกุล

บทความที่เสนอในการสัมมนาวิชาการ 2530

เรื่อง

ความมั่นคง ของสถาบันการเงิน

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

19 - 20 กุมภาพันธ์ 2530

สารบัญ

		หน้า
1.	คำนำ	1-1
2.	ประวัติความเป็นมาและโครงสร้างสถาบันการเงินในประเทศไทย	1-2
	2.1 ประวัติและลักษณะสำคัญของสถาบันการเงินไทย	1-2
	2.2 การเปรียบเทียบความสำคัญของสถาบันการเงินในระบบของไทย	1-68
3.	บทวิเคราะห์โครงสร้างทางการเงินของไทย	1-77
4.	สำรับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของวิกฤติการณ์สถาบันการเงิน	1-113
	4.1 ประวัติศาสตร์การธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย	1-114
	4.2 วิกฤตการณ์ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย	1-116
	4.3 วิกฤติการณ์บริษัทเงินทุน	1-123
	4.4 บทลงท้าย	1-134
5.	ข้อสังเกตเกี่ยวกับปัจจัยที่อาจมีผลต่อความมั่นคงของสถาบันการเงิน	1-143
	5.1 สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ	1-143
	5.2 พฤติกรรมทางสถาบันการเงิน	1-146
	5.3 พฤติกรรมของภาคเศรษฐกิจที่ไม่ใช่ภาคการเงิน	1-149
	5.4 พฤติกรรมของทางการ	1-150
บรรณานุกรม		1-158

1. คำนำ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถาบันการเงินของไทย เพื่อปูพื้นฐานสู่บทวิเคราะห์ในเรื่องความมั่นคงของสถาบันการเงินของไทยในบทความต่อ ๆ ไป นอกจากคำนำนี้แล้ว บทความนี้แบ่งออกเป็นส่วนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่สอง : ประวัติความเป็นมาและโครงสร้างของสถาบันการเงินในประเทศไทย

ส่วนที่สาม : บทวิเคราะห์โครงสร้างทางการเงินของประเทศไทย

ส่วนที่สี่ : ลำดับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของวิกฤตการณ์สถาบันการเงินของไทย

ส่วนที่ห้า : ข้อสังเกตเกี่ยวกับปัจจัยที่อาจมีผลต่อปัญหาความมั่นคงของสถาบันการเงิน

เมื่อบทความนี้ได้ปูพื้นเกี่ยวกับเรื่องความเป็นมาและโครงสร้างของสถาบันการเงินไทยในระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนแล้ว ส่วนต่อไปก็จะวิเคราะห์โครงสร้างทางการเงินของไทยโดยพิจารณาการกระจายสินทรัพย์ทางการเงินในรูปต่าง ๆ บทบาทของสถาบันการเงินในตลาดทุน ตลอดจนชี้ให้เห็นถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของโครงสร้างนั้น และภายใต้โครงสร้างดังกล่าวส่วนต่อไปจะลำดับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของวิกฤตการณ์สถาบันการเงินไทย ในส่วนสุดท้ายบทความนี้จะประมวลข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับปัจจัยที่อาจมีผลต่อปัญหาความมั่นคงของสถาบันการเงิน เพื่อเป็นประเด็นเชื่อมโยงกับบทความต่าง ๆ ที่จะตามมา ซึ่งเจาะวิเคราะห์ในเรื่องความมั่นคงสถาบันการเงินไทยในแง่มุมต่าง ๆ ต่อไป

---

* คณะผู้เขียนขอขอบคุณ ดร.โฆษะ อารียา และ คุณมาลี ลันตานนท์ ที่ได้กรุณารับภาระให้คำปรึกษาในการเขียนบทความนี้ และขอขอบคุณบุคคลต่อไปนี้ที่ได้กรุณาให้ความเอื้อเฟื้อในเรื่องเอกสารและคำแนะนำ . คุณทำนอง ดาศรี, คุณฤชุกร สิริโยธิน, คุณกุลฤดี พงษ์มิตร, คุณภัสรี ธนะเอนกเจริญ, คุณนิพนธ์ ธีระกมลกิจ, คุณรัศมี ตันมีศิลป์ คุณไชยวัฒน์ เฉลิมญาติ, คุณมาลัย บุญธรรมจินดา และคุณสุภาพร แต้มบุญเลิศชัย ความเห็นและข้อบกพร่องทั้งหมดของบทความนี้เป็นของคณะผู้เขียนทุกประการโดยแท้

2. ประวัติความเป็นมาและโครงสร้างของสถาบันการเงินในประเทศไทย

สถาบันการเงินของไทยมีจุดกำเนิดจากธุรกิจโรงรับจำนำ[1] โรงรับจำนำแห่งแรกตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2409 หลังจากนั้นจึงมีการจัดตั้งสถาบันการเงินต่าง ๆ ตามมา สถาบันการเงินล่าสุดที่มีการจัดตั้งคือกองทุนประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม ซึ่งจัดตั้งขึ้น ใน พ.ศ.2528 เราอาจแบ่งสถาบันการเงินในระบบในปัจจุบันออกได้ดังนี้

1. ธนาคารแห่งประเทศไทย
2. ธนาคารพาณิชย์
3. บริษัทเงินทุน
4. ธนาคารออมสิน
5. สถาบันการเงินอื่น ๆ

ตารางที่ 1.1 (ในหน้า 1-3) แสดงให้เห็นถึงสถาบันการเงินดังกล่าวข้างต้น หากไม่นับธนาคารแห่งประเทศไทย และ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแล้ว เมื่อสิ้น พ.ศ2528 สถาบันการเงินเหล่านี้มีสำนักงานใหญ่รวมกัน 2,248 แห่ง จำนวนสาขา 3,003 แห่ง มีเงินฝาก (หรือเทียบเท่า) รวมกันเท่ากับ 741,529.7 ล้านบาท ปล่อยสินเชื่อแก่ระบบเศรษฐกิจเท่ากับ 696,762.7 ล้านบาท และมีสินทรัพย์รวมกันทั้งสิ้นเท่ากับ 1,006,008.5 ล้านบาท คิดเป็น 96 เปอร์เซ็นต์ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

2.1 ประวัติและลักษณะสำคัญของสถาบันการเงินไทย

ในส่วนนี้เป็นการกล่าวถึงสถาบันการเงินแต่ละแห่งในแง่ของประวัติความเป็นมาและลักษณะสำคัญบางประการ เช่น หน้าที่ ขนาด วิธีการระดมและจัดสรรเงินทุน เครื่องมือทางการเงินที่ใช้ ตลอดจนสถาบันและกฎหมายที่ควบคุมกำกับสถาบันการเงินเหล่านี้

---

[1] ทำนอง ดาศรี, "ระบบการเงินและการธนาคารของไทยในปัจจุบันและอนาคต," บรรยายแก่นายทหารชั้นสัญญาบัตร ณ โรงเรียนกิจการพลเรือน กรมยุทธการทหารเรือ เมื่อ 28 มิถุนายน 2525, น.6.

ตารางที่ 1.1

สถาบันการเงินในประเทศ

(ณ สิ้นธันวาคม 2529)

สถาบัน	ปีที่เริ่มดำเนินการ
1. ธนาคารแห่งประเทศไทย	2485
2. ธนาคารพาณิชย์	2431
3. บริษัทเงินทุน	2512
4. ธนาคารออมสิน	2489
5. สถาบันการเงินอื่น ๆ	
5.1 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	2509
5.2 ธนาคารอาคารสงเคราะห์	2496
5.3 บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	2502
5.4 สำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม	2507
5.5 บริษัทเครดิตฟองซิเอร์	2512
5.6 บริษัทประกันชีวิต	2472
5.7 สหกรณ์การเกษตร	2459
5.8 สหกรณ์ออมทรัพย์	2489
5.9 โรงรับจำนำ	2409
5.10 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	2518

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

2.1.1 ธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand)

ธนาคารแห่งประเทศไทยถูกจัดตั้งขึ้นเมื่อ 10 ธันวาคม พ.ศ.2485 ตามพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2485 โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นธนาคารกลางของประเทศ มีเงินทุนประเดิมซึ่งได้รับจากรัฐบาลเป็นจำนวน 20 ล้านบาท และได้รับโอนสินทรัพย์ (สุทธิ) จากสำนักงานธนาคารชาติไทย[1] จำนวน 13.5 ล้านบาท เป็นเงินสำรองของธนาคาร ผู้ว่าการคนแรกคือ มล.วิวัฒน์ไชย ไชยันต์ การควบคุมและกำหนดนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย อยู่ในความรับผิดชอบของคณะผู้อำนวยการ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ว่าการ รองผู้ว่าการ และสมาชิกของคณะผู้อำนวยการ รวม 11 คน ตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย และ รองผู้ว่าการฯ แต่งตั้งโดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งคณะรัฐบาลเป็นผู้กราบบังคมทูล ส่วนสมาชิกของคณะผู้อำนวยการนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นผู้เสนอแนะในนามของรัฐบาล ในปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยมีสำนักงานในกรุงเทพ 2 แห่ง คือ สำนักงานใหญ่บางขุนพรหม และสำนักสุรวงศ์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักหักบัญชี ส่วนสาขาในภูมิภาคนั้นประกอบด้วย สาขาภาคใต้ (จังหวัดสงขลา) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดขอนแก่น) และภาคเหนือ (จังหวัดลำปาง) รวม 3 สาขา ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2507, 2511 และ 2512 ตามลำดับเพื่อกระจายบริการของธนาคารกลางไปยังภูมิภาคต่าง ๆ

ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเช่นเดียวกับธนาคารกลางของประเทศอื่น ๆ คือมีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดระบบการเงิน การดำเนินนโยบายการเงิน และการรักษาเสถียรภาพทางการเงินของประเทศ ได้แก่ (1) ออกและพิมพ์ธนบัตร (2) เป็นนายธนาคารของรัฐบาล (3) เป็นนายธนาคารของธนาคารพาณิชย์ (4) ควบคุมปริมาณเงินและเครดิต และ (5) หน้าที่อื่น ๆ ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้รับมอบอำนาจจากกระทรวงการคลังให้จัดการหนี้สาธารณะ ควบคุมดูแลอัตราแลกเปลี่ยน จัดการด้าน

---

[1] สำนักงานธนาคารชาติไทย (The National Banking Bureau) จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2482 โดยพระราชบัญญัติจัดตั้งสำนักงานธนาคารชาติไทย พ.ศ.2482 มีฐานะเป็นทบวงการเมือง สังกัดกระทรวงการคลัง มีหน้าที่กระทำธุรกิจบางประเภทของธนาคารกลาง และเตรียมการจัดตั้งธนาคารชาติ

เงินสำรองระหว่างประเทศ กำกับและควบคุม ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทเครดิตฟองซีเอร์ ตลอดจนการเป็นตัวแทนของรัฐบาลในการติดต่อกับองค์การทางการเงินระหว่างประเทศ

ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ผลิตธนบัตรออกใช้ในประเทศเพียงผู้เดียว ส่วนออกบัตรของธนาคารจะทำหน้าที่ในการพิมพ์ธนบัตรโดยอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 ซึ่งกำหนดว่า ธนบัตรที่ผลิตขึ้นใช้นั้นจะต้องมีสินทรัพย์เป็นทุนสำรองหนุนหลังทั้งหมด และร้อยละ 60 ของสินทรัพย์นั้นจะต้องอยู่ในรูปของทองคำ เงินตราต่างประเทศ และหลักทรัพย์ต่างประเทศ

ธนาคารแห่งประเทศไทยทำหน้าที่เป็นนายธนาคารของรัฐบาล โดยเป็นผู้เก็บรักษาเงินคงคลังของรัฐบาล รับฝากและโอนเงินของรัฐบาลทั่วราชอาณาจักร และให้รัฐบาลกู้เงินทั้งระยะสั้น เพื่อใช้จ่ายในช่วงที่ต้องรอรายได้ภาษีอากรนำเข้าคลังและระยะยาวเพื่อชดเชยการขาดดุลงบประมาณของรัฐบาล โดยการซื้อตั๋วเงินคลัง และพันธบัตรรัฐบาล ซึ่งตามพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2485 กำหนดไว้ว่ารัฐบาลจะสามารถกู้เงินจากธนาคารแห่งประเทศไทยได้ไม่เกิน 25 เปอร์เซ็นต์ของงบประมาณรายจ่าย

หน้าที่ในการเป็นนายธนาคารของธนาคารพาณิชย์นั้นได้แก่ การเก็บรักษาเงินสำรองตามกฎหมายของธนาคารพาณิชย์ การรับฝาก โอนเงิน และเป็นสำนักงานกลางในการหักบัญชีระหว่างธนาคารตลอดจนการเป็นผู้ให้กู้ยืมแหล่งสุดท้ายในรูปของการกู้ยืมโดยตรงโดยมีหลักทรัพย์รัฐบาลเป็นประกัน การรับช่วงซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินที่เกิดจากการประกอบกิจการในสาขาเศรษฐกิจที่ธนาคารมีนโยบายส่งเสริม เช่น การส่งออก อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การเลี้ยงสัตว์ และเหมืองแร่ ตลอดจนการให้กู้ระยะสั้นผ่านตลาดซื้อคืนซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทย ได้จัดตั้งขึ้น เมื่อ 9 เมษายน 2522 เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาสภาพคล่อง และพัฒนาตลาดเงิน

สำหรับการควบคุมปริมาณเงินและเครดิตนั้น เครื่องมือที่มีอยู่ได้แก่การกำหนดอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมาย การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม และอัตราการรับช่วงซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงิน การกำหนดอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง การกำหนดอัตราส่วนการให้กู้ยืมแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งต่อเงินกองทุน และการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนและบริษัทเครดิตฟองซิเอร์

ในการกำกับและควบคุมธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์นั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยควบคุมสถาบันเหล่านี้โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในภายหลัง วิธีการควบคุมนั้นได้แก่ การกำหนดและเปลี่ยนแปลงเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมปริมาณเงินและเครดิตดังกล่าวข้างต้น การควบคุมเครดิตเฉพาะอย่าง การตรวจสอบบัญชี ตลอดจนการใช้วิธีการชักชวนให้ปฏิบัติตาม ซึ่งจากการศึกษาวิกฤตการณ์ทางการเงินที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาเป็นไปในลักษณะที่ไม่ทันต่อเหตุการณ์ นั่นคือมาตรการที่ใช้มีลักษณะเป็น ad hoc measures หรือเป็นมาตรการที่ใช้ "แก้" ปัญหาที่เกิดขึ้นมากกว่าที่จะเป็น preventive measures หรือมาตรการที่มีลักษณะ "ป้องกัน" ไม่ให้ปัญหาเกิดขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ การที่ได้มีการเปิดบริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ขึ้นมากมายหลายบริษัทนับตั้งแต่ปี 2512 เป็นต้นมา แต่กว่าจะมีกฎหมายออกมารองรับบริษัทเหล่านี้ก็เป็นเวลาถึงสิบปีเต็ม คือ มีการออกพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์เมื่อ 8 พฤษภาคม 2522 ซึ่งเป็นปีที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินขึ้นกับบริษัทราชาเงินทุน

การที่มีความล่าช้าในการกำกับและควบคุม และขาดมาตรการควบคุมบริษัทเงินทุนเหล่านี้ เป็นการสร้างปัญหาให้แก่บริษัทเงินทุนเป็นอย่างมาก เพราะในช่วงที่ยังไม่มีกฎหมายรับรอง บริษัทเงินทุนเหล่านี้ได้ขยายการดำเนินการทางธุรกิจการเงินออกไปหลายประเภท เช่น ธุรกิจซื้อขายหลักทรัพย์ รับซื้อลดตั๋วแลกเงิน การให้เครดิตทางด้านอุตสาหกรรม การค้าอสังหาริมทรัพย์ และการบริโภคส่วนบุคคล ซึ่งธุรกิจเหล่านี้ถ้าไม่มีการควบคุมให้ดีจะก่อให้

บริษัทนั้นมีปัญหาได้เนื่องจากมีความเสี่ยงในธุรกิจสูง นอกจากนี้ แม้ว่าจะมีการออกกฎหมายควบคุมแล้ว การควบคุมก็ยังมีจุดอ่อนอยู่ เนื่องจากการขาดอำนาจของทางการในการตรวจสอบบัญชีของบุคคลหรือบริษัทที่บริษัทเงินทุนนั้นให้กู้ยืมไป จึงทำให้มีการให้เงินกู้แก่บริษัทในเครือของบริษัทเงินทุนนั้น ซึ่งไม่อาจก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจได้ และนำไปสู่ปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงินครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ.2526 เริ่มด้วยการล้มของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์พัฒนาเงินทุน พร้อมบริษัทในเครือและบริษัทอื่น ๆ อีก

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์บริษัทเงินทุนดังกล่าว สิ่งที่ทางการทำก็คือการเข้ามาแก้ไขกฎหมายใหม่โดยประกาศใช้พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซีเอร์ พ.ศ.2522 เมื่อ 14 ธันวาคม 2526 ซึ่งพระราชกำหนดดังกล่าวมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้บริหาร การกำหนดหลักประกัน การเปิดเผยข้อมูล การตีราคาหลักทรัพย์ และการกำหนดคุณสมบัติผู้สอบบัญชี นอกจากนั้นยังมีการจัดตั้ง "กองทุนกรุงไทย" ขึ้นโดยดึงเงินจากธนาคารพาณิชย์จำนวน 5,000 ล้านบาทมาช่วยเสริมสภาพคล่องสถาบันการเงินที่มีปัญหา

อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวมีผลช่วยกู้สถานการณ์ขึ้นเพียงเล็กน้อย มีบริษัทเงินทุนหลายแห่งที่มีการดำเนินการเสียหายถึงกับต้องปิดกิจการมากขึ้น ทางการก็หามาตรการอื่น ๆ เข้ามาแก้ปัญหาเรื่อย ๆ นับตั้งแต่การที่กระทรวงการคลังเริ่ม "โครงการ 4 เมษา" ในวันที่ 4 เมษายน 2527 ทำการรับสถาบันการเงินที่มีปัญหาเข้ามาในรูป "Management Pool" โดยทางการเข้าร่วมถือหุ้น และส่งเจ้าหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลังเข้าร่วมบริหารงานกลุ่มสถาบันการเงินที่มีปัญหา

แต่ต่อมาไม่ถึงปี คือในเดือนธันวาคม 2527 ทางการก็เปลี่ยนแนวคิดในการแก้ปัญหาอีก โดยใช้แนวคิดเหมือนธนาคารกลางในอังกฤษ โดยจัดตั้งโครงการเรือชูชีพ หรือ "Life Boat Scheme" ขึ้น โครงการดังกล่าวเน้นการใช้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นหลักในการแก้ปัญหาบริษัทเป็นราย ๆ ไป โดยการให้เงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ (soft loan) แก่บริษัทที่มีปัญหา พร้อมทั้งสั่งการลดทุนเพิ่มทุนหรือพยายามรวมกิจการบางบริษัทเข้าด้วยกันเพื่อการแก้ปัญหา

สำหรับในด้านธนาคารพาณิชย์นั้นพบว่ามีความล่าช้าในการกำกับและควบคุมจนทำให้เกิดปัญหาตามมา นับตั้งแต่การที่ทางการอาจมิได้ติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิดจนทำให้ธนาคารเอเชียทรัสต์ดำเนินกิจการในลักษณะที่มีความเสี่ยงสูง เช่น การกู้เงินจากต่างประเทศจำนวนมาก มีการปล่อยเครดิตให้แก่บริษัทในเครือจนทำให้มีการขาดทุนสะสมในปี 2527 ถึง 600 ล้านบาท และผู้บริหารหลบหนีไปต่างประเทศโดยทางการไม่อาจเอาผิดได้

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ธนาคารเอเชียทรัสต์ขึ้น ทางการได้แก้ปัญหาโดยส่งเจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเข้าไปเป็นผู้บริหาร จากนั้นก็เริ่มมีการสั่งการให้สำนักงานเศรษฐกิจการคลังร่วมกับธนาคารแห่งประเทศไทยเข้าร่วมพิจารณาทบทวนแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสถาบันการเงินเสียใหม่ โดยมีการกำหนดร่างกฎหมายสำคัญ 3 ฉบับในปี 2528 คือ (1) ร่างพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505,พ.ศ.2528 (2) ร่างพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ.2522 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2528, และ (3) ร่างพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 พ.ศ.2528 และร่างดังกล่าวผ่านการอนุมัติของคณะรัฐมนตรี และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 27 พฤศจิกายน 2528 แม้ว่าร่างดังกล่าวจะจัดทำขึ้น และประกาศใช้ในเวลาที่หลายคนเห็นว่ารวดเร็วแต่ก็ยังช้าเกินกว่าที่จะป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาแก่ธนาคารมหานคร ซึ่งล่ออาการเดียวกับธนาคารเอเชียทรัสต์มาแล้วตั้งแต่กลางปี 2528 ทางการเองก็คงรู้แต่ไม่อาจจัดการอะไรได้ เนื่องจากกฎหมายเดิมไม่เปิดโอกาสให้ทำเช่นนั้นได้ สำหรับกรณีธนาคารนครหลวงไทยที่เกิดเหตุการณ์ล่าสุดทั้ง ๆ ที่มีการแก้กฎหมายแล้วนั้น เป็นประเด็นที่น่าคิดว่า กฎหมายที่ว่าแก้ไขแล้วนั้นมีประสิทธิภาพแค่ไหน หรือผู้บังคับใช้กฎหมายดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นจริงจังแค่ไหน

ในปัจจุบันทางการได้มีแนวความคิดอีกทางหนึ่งในการแก้ปัญหาสถาบันการเงินนั่นก็คือ การจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินขึ้น ซึ่งการตั้งกองทุนดังกล่าวเป็นไปตามพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2485

พ.ศ.2528 โดยกองทุนดังกล่าวดำเนินการโดยการระดมทุนจากสถาบันการเงินต่าง ๆ มาเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาสถาบันการเงินต่าง ๆ[1]

2.1.2 ธนาคารพาณิชย์ (Commercial Banks)

ธนาคารพาณิชย์เริ่มเปิดดำเนินการในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ.2431 โดยการจัดตั้งธนาคารสาขาของธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้ในกรุงเทพ หลังจากนั้นมีสาขาธนาคารต่างประเทศเปิดดำเนินการอีก 2 แห่ง คือธนาคารซำเตอร์ (พ.ศ.2437) และธนาคารอินโดจีน (พ.ศ.2440) ในระยะแรก ๆ นี้ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่เป็นของชาวต่างชาติโดยเฉพาะยุโรป ซึ่งจัดตั้งธนาคารขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศเป็นส่วนใหญ่

ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นของคนไทยได้ตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2449 โดยใช้ชื่อว่า "แบงก์สยามกัมมาจลทุน จำกัด" และ ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น "ธนาคารไทยพาณิชย์จำกัด" เมื่อ พ.ศ.2482 ในระยะต่อมาก็ได้มีการจัดตั้งธนาคารพาณิชย์ขึ้นอีกหลายแห่ง ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ 6 แห่ง และธนาคารพาณิชย์ไทย 5 แห่ง (ดูตารางที่ 1.2 และ 1.3 ในหน้า 1-10 และ 1-11 ตามลำดับ) แต่ธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศมีบทบาทมากกว่า[2]

ในระหว่างและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ธนาคารพาณิชย์ได้ถูกจัดตั้งมากขึ้นและขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพราะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล, ผลกำไรจากการค้าระหว่างประเทศ[3] และธนาคารพาณิชย์ของทั้งยุโรปและสหรัฐในไทยก็ถูกญี่ปุ่นยึดครอง จึงต้องเลิกกิจการไปโดยปริยาย

---

[1] ก่อนที่จะมีการจัดตั้งกองทุนฯ นี้ มีการเสนอพระราชบัญญัติจัดตั้งสถาบันประกันเงินฝากตั้งแต่ปี 2526 แต่ก็มีการปิดสมัยประชุมสภาเสียก่อนและเมื่อสมัยประชุมต่อมา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในขณะนั้นคือนายสมหมาย ฮุนตระกูล ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดของสถาบันประกันเงินฝากโดยให้เหตุผลว่า การตั้งสถาบันประกันเงินฝากขึ้นในประเทศไทยก็เท่ากับยอมรับว่าสถาบันการเงินในประเทศไม่มั่นคง จึงระงับความคิดดังกล่าวไป

[2] Robert F.Emery, The Financial Institution of Southeast Asia A Country-by-Country Study (New York, N.Y., : Praeger Publishers, Inc., 1970), p.567.

[3] S.Y.Lee and Y.C. Jao, Financial Structures and Monetary Policies in Southeast Asia (HongKong : The Macmillan Press Ltd., 1982) p.149

ตารางที่ 1.2

รายชื่อธนาคารพาณิชย์ไทย

(ณ สิ้นธันวาคม 2529)

ชื่อธนาคาร	ปีที่ตั้ง
1. ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด	2449
2. ธนาคารนครธน จำกัด [1]	2476
3. ธนาคารมหานคร จำกัด [2]	2477
4. ธนาคารเอเซีย จำกัด	2482
5. ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด	2484
6. ธนาคารกรุงเทพพาณิชยการ จำกัด	2487
7. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด	2487
8. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด	2488
9. ธนาคารกสิกรไทย จำกัด	2488
10. ธนาคารแหลมทอง จำกัด	2491
11. ธนาคารสหธนาคาร จำกัด	2492
12. ธนาคารไทยทนุ จำกัด	2492
13. ธนาคารศรีนคร จำกัด	2493
14. ธนาคารทหารไทย จำกัด	2500
15. ธนาคารสยาม จำกัด [3]	2508
16. ธนาคารกรุงไทย จำกัด [4]	2509

หมายเหตุ: [1] เดิมชื่อธนาคารหวั่งหลี จำกัด (ก่อน 22 เมษายน 2528)

[2] เดิมชื่อธนาคารไทยพัฒนา จำกัด (ก่อนกรกฎาคม 2520)

[3] เดิมชื่อธนาคารเอเซียทรัสต์ จำกัด (ก่อน 6 ธันวาคม 2527)

[4] รวมกิจการธนาคารเกษตร(ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2493)และ ธนาคารมณฑล (ตั้งขึ้นเมื่อ พศ.2485)

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.3

รายชื่อสาขาธนาคารต่างประเทศในประเทศไทย
(ณ สิ้นธันวาคม 2529)

ชื่อธนาคารพาณิชย์	สัญชาติ	สำนักงานใหญ่	ปีที่ตั้ง
1. ธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้	อังกฤษ	ฮ่องกง	2431
2. ธนาคารแสตนดาร์ดชาเตอร์[1]	อังกฤษ	ลอนดอน	2437
3. ธนาคารอินโดสุเอซ	ฝรั่งเศส	ปารีส	2440
4. ธนาคารซีไฮทง จำกัด	สิงคโปร์	สิงคโปร์	2452
5. ธนาคารกวางตุ้ง จำกัด	ไต้หวัน	ไต้หวัน	2462
6. ธนาคารซิตี้แบงค์[2] สาขากรุงเทพฯ	อเมริกัน	นิวยอร์ค	2466
7. ธนาคารสากลพาณิชย์แห่งประเทศจีน	ไต้หวัน	ไทเป	2490
8. ธนาคารภารตโอเวอร์ซีส์	อินเดีย	มัดรัส	2490
9. ธนาคารแห่งอเมริกา	อเมริกัน	ซานฟรานซิสโก	2492
10. ธนาคารมิตซุย จำกัด	ญี่ปุ่น	โตเกียว	2495
11. ธนาคารแห่งโตเกียว จำกัด	ญี่ปุ่น	โตเกียว	2505
12. ธนาคารเชสแมนฮัตตัน	อเมริกัน	นิวยอร์ค	2507
13. ธนาคารสหมาลายัน จำกัด	มาเลเซีย	กัวลาลัมเปอร์	2507
14. ธนาคารยูโรเปียนเอเชียน	เยอรมัน	เยอรมัน	2521

หมายเหตุ : [1] เดิมชื่อธนาคารชาเตอร์

[2] โอนกิจการจากธนาคารเมอร์แคนไทล์

ภายหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 เป็นต้นมา ทางการได้เน้นความสำคัญเกี่ยวกับการควบคุมธนาคารพาณิชย์ด้วยการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ระบบธนาคารพาณิชย์เป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้เองนับตั้งแต่พฤษภาคม 2505 เป็นต้นมา ทางการจึงได้มีนโยบายจำกัดการอนุญาตให้เอกชนตั้งธนาคารพาณิชย์ขึ้นใหม่[1] หลังจากการประกาศใช้กฎหมายดังกล่าว ปรากฏว่ามีธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศเกิดขึ้นอีกเพียง 1 แห่ง คือ ธนาคารเอเชียทรัสต์ จำกัด (พ.ศ.2508) และมีการรวมกิจการของธนาคารเกษตร จำกัด และ ธนาคารมณฑล จำกัด เข้าด้วยกันเป็น ธนาคารกรุงไทย โดยมีกระทรวงการคลังเป็นผู้ถือหุ้น เมื่อ พ.ศ.2509 สำหรับธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในต่างประเทศนั้นมีการจัดตั้งขึ้นอีก 2 แห่ง ใน พ.ศ.2507 คือ ธนาคารเชสแมนฮัตตัน และธนาคารสหมาลายัน ต่อมาในเดือนมิถุนายน 2515 ทางการได้กำหนดนโยบายตามมติของสภาบริหารคณะปฏิวัติว่าไม่สมควรที่จะให้ตั้งธนาคารพาณิชย์ขึ้นใหม่[2] ตั้งแต่นั้นมามีสาขาธนาคารต่างประเทศถูกจัดตั้งขึ้นในเมืองไทยเป็นธนาคารสุดท้าย คือ ธนาคารยูโรเปียนเอเชียน ใน พ.ศ. 2521 หลังจากนั้นธนาคารต่างประเทศไม่ได้รับอนุญาตให้เปิดสำนักงานในกรุงเทพฯ หรือต่างจังหวัดเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งมีธนาคารทั้งหมดในประเทศไทยจำนวน 30 ธนาคาร เป็นธนาคารไทย 16 ธนาคาร และ ธนาคารต่างประเทศ 14 ธนาคาร (ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1.2 และ 1.3 ในหน้า 1-10 และ 1-11 ตามลำดับ)

ในจำนวนธนาคารพาณิชย์ไทย 16 ธนาคารนั้น แม้ว่าจะไม่นับธนาคารกรุงไทย ซึ่งเป็นของรัฐบาล และธนาคารไทยพาณิชย์ซึ่งเป็นของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์แล้ว ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทย มีการกระจุกตัว (concentration) อยู่ในอัตราสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมองในแง่ของความเป็นเจ้าของและการเกาะกลุ่มทางเศรษฐกิจแล้ว

---

[1] ธนาคารแห่งประเทศไทย, ที่ระลึกในการเปิดอาคารสำนักงานใหญ่ ธนาคารแห่งประเทศไทย 12 กรกฎาคม 2525, น.207.

[2] เรื่องเดียวกัน

ปรากฏว่าผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยตกอยู่ในมือของกลุ่มคนเพียงไม่-กี่ตระกูล และมีความสัมพันธ์เกาะกลุ่มทางเศรษฐกิจอย่างแน่นแฟ้น (ดูตารางที่ 1.4 ในหน้า 1-14 และแผนภูมิที่ 1.1 ในหน้า 1-15 ซึ่งการเกาะกลุ่มกันนี้ย่อมทำให้กลุ่มดังกล่าวมีอำนาจทางเศรษฐกิล และการเมืองตามมาด้วย

นอกจากธนาคารพาณิชย์จะมีการกระจุกตัวกันในแง่ของความเป็นเจ้าของและการเกาะเกลุ่มทางเศรษฐกิจแล้ว จะเห็นได้ว่าธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยมีลักษณะเป็น "Cartel" หรือเป็นกลุ่มที่มีอำนาจในการกำหนดราคาในตลาดอยู่ในระดับหนึ่ง เท่าที่ผ่านมาการรวมกลุ่มของธนาคารพาณิชย์เหล่านี้จะอยู่ในรูปของสมาคมธนาคารไทย (Thai Bankers Association) ซึ่งมีการรวมตัวกันกำหนดอัตราค่าบริการต่าง ๆ ของธนาคาร โดยเฉพาะอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำที่เป็นอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำที่คิดกับลูกค้าชั้นดี (prime customer) ซึ่งการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเช่นนี้ค่อนข้างจะมีผลต่ออัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินในประเทศไทยอย่างมาก จากประสบการณ์ล่าสุดคือ เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2530 ได้มีการตกลงกันในระหว่างธนาคารพาณิชย์ใหญ่ ๆ และธนาคารที่เป็นกรรมการของสมาคมธนาคารไทย 6 แห่ง ให้มีการลดอัตราดอกเบี้ยแบบ MOR หรืออัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำสำหรับการกู้เบิกเงินบัญชี และลดอัตราดอกเบี้ยแบบ MLR หรืออัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำสำหรับการกู้ยืมที่มีระยะเวลาชำระคืนแน่นอน ซึ่งหลังการประกาศปรากฏว่ามีธนาคารพาณิชย์ขนาดรองลงมาประกาศพร้อมลดดอกเบี้ยตามทันที

ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งในด้านจำนวนสาขา ทรัพย์สิน เงินฝาก และสินเชื่อ (ดูรายละเอียดในตารางที่ 1.5 ในหน้า 1-16) สาขาของธนาคารพาณิชย์ทั้งหมดเพิ่มขึ้นจาก 715 สาขา ใน พ.ศ.2515 เป็น 1820 สาขา ใน พ.ศ. 2528 หรือประมาณ 2.6 เท่า อย่างไรก็ตาม ในจำนวนดังกล่าวนั้น สาขาของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศเปลี่ยนแปลงน้อยมาก จาก 19 สาขาในปี 2515 เป็น 20 สาขาในปี 2521 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะการจำกัดบทบาทของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศโดยทางการดังได้กล่าวมาแล้ว

ตารางที่ 1.4

กลุ่มตระกูลที่เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

ชื่อธนาคารพาณิชย์	กลุ่มตระกูลผู้ถือหุ้นรายใหญ่
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด	กลุ่มโสภณพานิช
ธนาคารกสิกรไทย จำกัด	กลุ่มล่ำซำ
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด	กลุ่มรัตนรักษ์
ธนาคารศรีนคร จำกัด	กลุ่มเตชะไพบูลย์
ธนาคารกรุงเทพพณิชยการ จำกัด	กลุ่มพินิจชนคดี, พิศาลบุตร
ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด	กลุ่มกาญจนพาสน์, ศรีสมบูรณ์ [1]
ธนาคารสยาม จำกัด	กลุ่มธารวนิชกุล [2]
ธนาคารสหธนาคาร จำกัด	กลุ่มเพ็ญชาติ, ชลวิจารณ์
ธนาคารแหลมทอง จำกัด	กลุ่มนันทาภิวัฒน์, บุญสูง [3]
ธนาคารนครธน จำกัด	กลุ่มหวั่งหลี [4]
ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด	กลุ่มทวีสิน, ประจวบเหมาะ [5]
ธนาคารเอเชีย จำกัด	กลุ่มเตชะไพบูลย์ [6]
ธนาคารมหานคร จำกัด	กลุ่มเตชะไพบูลย์ [7]

ที่มา: เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, "การผูกขาดทางเศรษฐกิจและการครอบงำทางการเมืองในประเทศไทย," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (5 กรกฎาคม 2524): 30.

หมายเหตุ: [1] กลุ่มมหาดำรงค์กุลและโรจนเสถียรเข้ามาแทนในปี 2526 ในปี 2527 กลุ่มโรจนเสถียรถอนตัวออกไป ในปัจจุบัน (กุมภาพันธ์ 2530) ธนาคารกำลังอยู่ระหว่างการเพิ่มทุนจำนวน 1,500 ล้านบาท

[2] รัฐบาลเข้ามาดูแลเมื่อพ.ศ.2527

[3] ในปัจจุบัน กลุ่มนันทาภิวัฒน์เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่

[4] ในปัจจุบันมีสำนักงานทรัพย์สินฯ และบริษัทต่างประเทศด้วย

[5] ในปัจจุบันมีสำนักงานทรัพย์สินฯ ด้วย

[6] ในปัจจุบันเปลี่ยนเป็นตระกูลเอื้อชูเกียรติ และคันธามานนท์

[7] รัฐบาลเข้ามาดูแลเมื่อ พศ.2528

แผนภูมิที่ 1.1

การเกาะกลุ่มการเป็นกรรมการบริษัทร่วมกันของกลุ่มธนาคารพาณิชย์และธุรกิจการเงิน

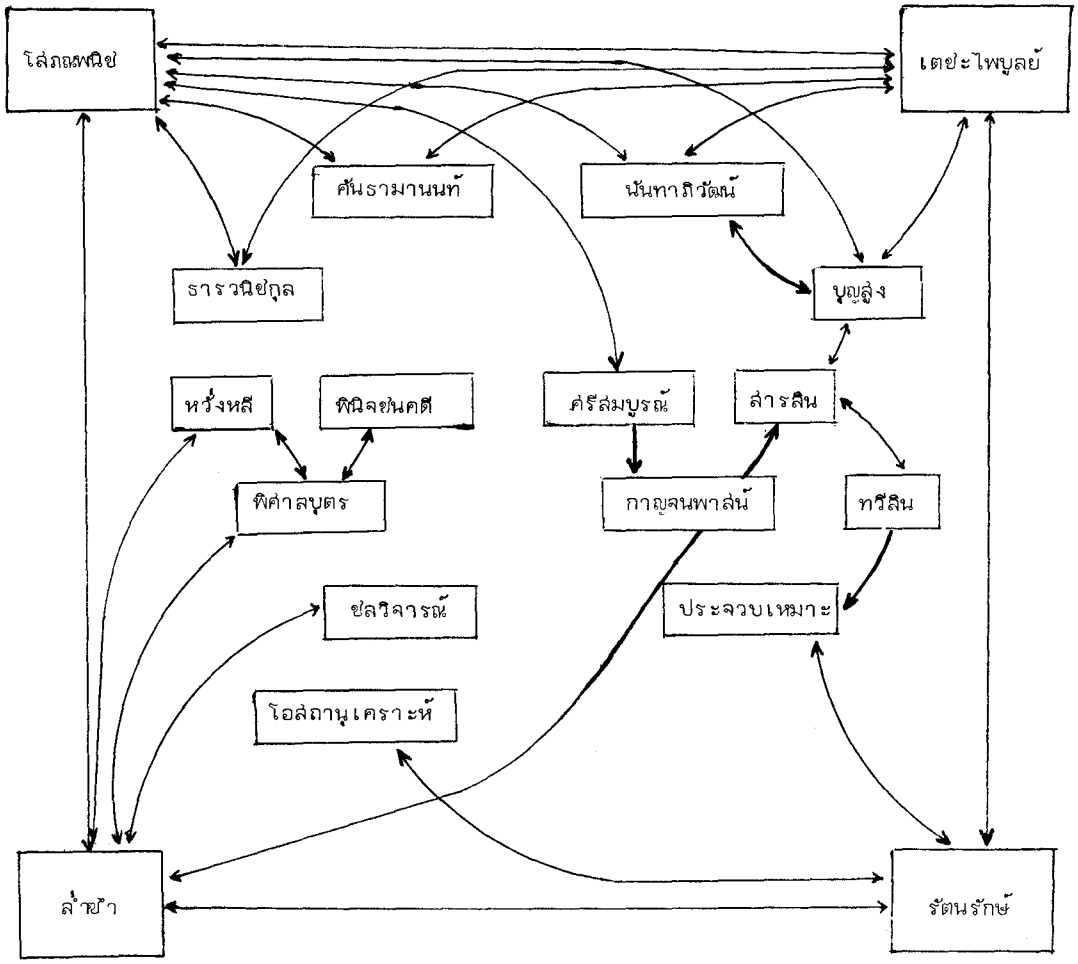

ที่มา : เรื่องเดียวกัน, น. 37.

สินทรัพย์ และเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นประมาณ 12 เท่าในระหว่างสิ้นธันวาคม 2515 และสิ้นมิถุนายน 2529 หรือประมาณ 19.4-19.5 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ส่วนสินเชื่อนั้นมีอัตราการเจริญเติบโตมากกว่าสินทรัพย์และหนี้สิน นั่นคือ เพิ่มถึง 14 เท่าตัว ในช่วงเวลาเดียวกัน หรือประมาณ 21 เปอร์เซ็นต์ต่อปี (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 1.5 ในหน้า 1-17) อย่างไรก็ตาม ธนาคารพาณิชย์ไทยก็มีบทบาทมากขึ้นเรื่อย ๆ ในช่วงเวลาดังกล่าว ส่วนแบ่งตลาดของธนาคารไทย ทั้งในด้านสินทรัพย์ เงินฝาก และสินเชื่อเพิ่มขึ้นตามลำดับ จากประมาณ 90-93 เปอร์เซ็นต์ใน พ.ศ.2515 เป็น 96-98 เปอร์เซ็นต์ เมื่อ สิ้นมิถุนายน 2529 ขณะที่บทบาทของธนาคารต่างประเทศลดลงมาก นั่นคือมีส่วนแบ่งตลาดเพียง 2-4 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่เงินฝากซึ่งธนาคารต่างประเทศมีส่วนแบ่งตลาดเพียง 2 เปอร์เซ็นต์ ณ สิ้นมิถุนายน 2529 ทั้งนี้เพราะการห้ามเปิดสาขาจากทางการทำให้การระดมเงินฝากทำได้อย่างจำกัด ซึ่งมีผลทำให้การปล่อยสินเชื่อถูกจำกัดไปด้วย (ส่วนแบ่งตลาด 4 เปอร์เซ็นต์) เพราะแม้ธนาคารต่างประเทศจะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากกว่าธนาคารไทย ในการนำเงินทุนจากต่างประเทศมาปล่อยกู้ภายในประเทศไทย แต่ก็ยังต้องผจญกับความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศเช่นเดียวกัน

แม้ว่าธนาคารพาณิชย์ไทยจะมีบทบาทมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ แต่ธนาคารไทย 4 ธนาคารใหญ่ อันได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงไทย และ ธนาคารไทยพาณิชย์ นับเป็นธนาคารที่มีบทบาทสำคัญมากในจำนวนธนาคารไทยทั้งหมด 16 ธนาคารในช่วงเวลาเดียวกันเมื่อวัดจากส่วนแบ่งตลาดในด้านสาขา, ทรัพย์สิน, เงินฝาก และสินเชื่อ ธนาคารทั้งสี่ มีสัดส่วนของจำนวนสาขาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในช่วงเวลาที่ศึกษาจาก 46.6 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนสาขาทั้งหมดของธนาคารไทยใน พ.ศ.2515 เพิ่มขึ้นเป็น 53.1 เปอร์เซ็นต์ใน พ.ศ.2528 หรือประมาณ 50.1 เปอร์เซ็นต์โดยเฉลี่ย โดยธนาคารกรุงเทพมีสาขามากที่สุดคือประมาณ 16.1 เปอร์เซ็นต์โดยเฉลี่ย ในด้านสินทรัพย์ เงินฝากและสินเชื่อนั้น ธนาคารทั้งสี่ก็มีส่วนแบ่งตลาด ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากประมาณ 63-65 เปอร์เซ็นต์ เมื่อสิ้นธันวาคม 2515 เป็น 67-68 เปอร์เซ็นต์เมื่อสิ้นมิถุนายน 2529 หรือประมาณ 68-69 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉลี่ย (ดูตารางที่ 1.6 ในหน้า 1-18)

ตารางที่ 1.5

การกระจายของจำนวนสาขา สินทรัพย์ เงินฝากและสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย (เปอร์เซ็นต์)

รายการ	2515	2529[1]	2515-19	2520-24	2525-29	2515-29[1]
1. สาขาทั้งหมด(จำนวน)	100(715)	100(1820)[2]	100	100	100	100[3]
1.1 ธนาคารไทย	97.34	98.90[2]	97.72	98.54	98.84	98.33[3]
1.2 ธนาคารต่างประเทศ	2.66	1.10[2]	2.28	1.46	1.16	1.67[3]
2. ทรัพย์สินทั้งหมด(ล้านบาท)	100(68,824.6)	100(837,232.5)	100	100	100	100
2.1 ธนาคารไทย	91.05	96.40	91.39	94.05	95.80	93.75
2.2 ธนาคารต่างประเทศ	8.95	3.60	8.61	5.95	4.20	6.25
3. เงินฝากทั้งหมด(ล้านบาท)	100(54,292.7)	100(650,209.3)	100	100	100	100
3.1 ธนาคารไทย	93.11	97.71	94.25	97.10	97.86	96.40
3.2 ธนาคารต่างประเทศ	6.89	2.29	5.75	2.90	2.14	3.60
4. สินเชื่อทั้งหมด(ล้านบาท)	100(41,684.1)	100(594,376.4)	100	100	100	100
4.1 ธนาคารไทย	89.54	96.21	90.19	93.67	95.64	93.17
4.2 ธนาคารต่างประเทศ	10.46	3.79	9.81	6.33	4.36	6.83

หมายเหตุ : [1] ณ สิ้นมิถุนายน 2529
[2] ณ สิ้นธันวาคม 2528
[3] 2515 - 2528

ที่มา : ธ.พ. 1.1 และ 1.2, ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.6

ส่วนแบ่งตลาดของธนาคารไทย

(เปอร์เซ็นต์)

รายการ	2515	2529[1]	2515-19	2520-20	2525-29	2515-29
1. จำนวนสาขา(จำนวน)	(696)	(1800)[2]				
1.1 ธนาคารใหญ่อันดับ 1	14.80	17.00[2]	15.51	16.19	16.81	16.13[3]
1.2 ธนาคารใหญ่ 4 อันดับแรก	46.55	53.06[2]	48.15	51.57	52.69	50.67[3]
2. สินทรัพย์(ล้านบาท)	(62,662.7)	(807,084.6)				
2.1 ธนาคารใหญ่อันดับ 1	33.90	32.55	37.36	37.22	35.16	36.58
2.2 ธนาคารใหญ่ 4 อันดับแรก	62.90	67.27	65.84	68.30	68.67	67.60
3. เงินฝาก(ล้านบาท)	(50,554.0)	(635,328.3)				
3.1 ธนาคารใหญ่อันดับ 1	33.61	30.71	35.47	34.88	33.68	34.68
3.2 ธนาคารใหญ่ 4 อันดับแรก	64.75	67.63	66.14	67.74	69.02	67.63
4. สินเชื่อ(ล้านบาท)	(37,325.6)	(571,834.6)				
4.1 ธนาคารใหญ่อันดับ 1	40.42	34.48	42.77	41.02	37.34	40.38
4.2 ธนาคารใหญ่ 4 อันดับแรก	65.35	67.77	68.55	70.74	69.83	69.71

หมายเหตุ : [1] ณ สิ้นมิถุนายน 2529

[2] ณ สิ้นธันวาคม 2528

[3] 2515 - 2528

ที่มา : ธ.พ. 1.1 และ 1.2, ธนาคารแห่งประเทศไทย

ถึงแม้ว่าส่วนแบ่งตลาดของธนาคารทั้งสี่จะเพิ่มขึ้นดังกล่าวมาแล้ว แต่ธนาคารกรุงเทพ ซึ่งเป็นธนาคารใหญ่อันดับหนึ่งกลับมีส่วนแบ่งตลาดทั้งด้านทรัพย์สิน เงินฝาก และสินเชื่อที่มีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะทางด้านสินเชื่อซึ่งมีค่า 40.4 เปอร์เซ็นต์ของสินเชื่อทั้งหมดของธนาคารไทย ณ สิ้นธันวาคม 2515 เหลือเพียง 34.5 เปอร์เซ็นต์ เมื่อสิ้นมิถุนายน 2529 (ดูตารางที่ 1.6) เมื่อดูจากความสามารถในการระดมเงินฝาก และการปล่อยสินเชื่อของธนาคารกรุงเทพ เปรียบเทียบกับธนาคารไทยทั้งหมดแล้ว จะเห็นได้ว่าอัตราการเจริญเติบโตดังกล่าวของธนาคารไทยทั้งหมดตั้งแต่ พ.ศ.2527 เป็นต้นมาสำหรับทางด้านเงินฝาก และตั้งแต่ 2526 เป็นต้นมาสำหรับทางด้านสินเชื่อ (โดยเฉพาะใน พ.ศ.2529 ในขณะที่เงินฝากของธนาคารไทยเพิ่มขึ้น 5.4 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉลี่ยแต่เงินฝากของธนาคารกรุงเทพเพิ่มเพียง 0.1 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น และสินเชื่อของธนาคารกรุงเทพกลับลดลง 1.8 เปอร์เซ็นต์ในขณะที่อัตราดังกล่าวของธนาคารไทยเพิ่มขึ้น 0.7 เปอร์เซ็นต์โดยเฉลี่ย) และทั้งธนาคารกสิกรไทยและธนาคารไทยพาณิชย์มีส่วนแบ่งตลาดที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะธนาคารกสิกรไทย ซึ่งเดิมเป็นธนาคารใหญ่อันดับสาม รองจากธนาคารกรุงไทย ทั้งในด้านสินทรัพย์ เงินฝาก และสินเชื่อ กลับมีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นจนกระทั่งแซงหน้าธนาคารกรุงไทยมาเป็นธนาคารใหญ่อันดับสองตั้งแต่ พ.ศ.2527 เป็นต้นมา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประการแรก การแข่งขันระหว่างธนาคารต่าง ๆ มีมากขึ้นตามลำดับ ธนาคารที่คิดและนำเสนอเครื่องมือทางการเงินใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดก่อนย่อมได้เปรียบมากกว่า เช่น การให้บริการฝากถอนเงินโดยอัตโนมัติ หรือ ATM ซึ่งเริ่มจากธนาคารไทยพาณิชย์ (มกราคม 2526) บริการเงินฝากชนิดเปลี่ยนมือได้ หรือ TCD ของธนาคารกสิกรไทย (มีนาคม 2527) เป็นต้น และประการที่สอง ในช่วง 4-5 ปีหลังนี้ ธนาคารกรุงเทพได้เริ่มหันมามองตนเองมากขึ้นถึงโครงสร้างที่จะเป็นอยู่ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด และพยายามศึกษาหากลยุทธ์ที่จะครองความเป็นหนึ่งต่อไป ในระหว่างนี้อาจไม่ได้เน้นเรื่องการระดมเงินฝาก และปล่อยสินเชื่อมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน พ.ศ.2529 ซึ่งธนาคารประกาศให้เป็นปีแห่งคุณภาพ การระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อมากขึ้นจึงทำให้ยอดสินเชื่อลดลงดังกล่าว และทำให้การรับฝากเงินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่มีหน้าที่รับฝากเงิน (โดยเฉพาะเงินฝากกระแสรายวัน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของธนาคารพาณิชย์) ให้สินเชื่อ ลงทุนโดยการซื้อหลักทรัพย์ทั้งของรัฐบาลและเอกชน และให้บริการอื่น ๆ แหล่งที่มาของเงินทุนที่สำคัญที่สุดของธนาคารพาณิชย์คือ เงินฝาก ซึ่งคิดเป็น 79.8 เปอร์เซ็นต์ใน พ.ศ.2528 หรือประมาณ 75.1 เปอร์เซ็นต์ต่อในช่วง 2515-2528 โดยธนาคารทั้งระบบสามารถระดมเงินฝากได้เพิ่มขึ้นตลอดทั้งช่วงนี้ประมาณ 21.3 เปอร์เซ็นต์โดยเฉลี่ย (ดูตารางที่ 1.7 ในหน้า 1-21) เงินฝากส่วนใหญ่อยู่ในรูปเงินฝากประจำ (73.1 เปอร์เซ็นต์ของเงินฝากทั้งหมดเมื่อ พ.ศ.2528) ส่วนเงินฝากกระแสรายวันซึ่งมีมากเป็นอันดับสองรองจากเงินฝากประจำในปี 2515 (สัดส่วนของเงินฝากกระแสรายวันและออมทรัพย์มีค่าเท่ากับ 20.5 และ 8.5 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ) มีสัดส่วนที่ลดลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งน้อยกว่าเงินฝากออมทรัพย์ตั้งแต่ พ.ศ. 2524 เป็นต้นมา เมื่อสิ้นธันวาคม 2528 สัดส่วนของเงินฝากออมทรัพย์ และเงินฝากกระแสรายวันต่อเงินฝากทั้งหมดเท่ากับ 20.9 และ 5.4 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการอนุญาตให้มีการโอนเงินระหว่างบัญชีทั้งสองจึงทำให้ผู้ฝากเงินไม่จำเป็นต้องฝากไว้ในรูปเงินฝากกระแสรายวัน ซึ่งไม่ได้ผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ย แต่ สามารถฝากเงินในรูปเงินฝากออมทรัพย์ เพราะได้ผลประโยชน์มากกว่า และมีสภาพคล่องสูงพอสมควร แหล่งที่มาของเงินทุนอันดับสอง คือเงินกู้ยืม ซึ่งคิดเป็น 7.9 เปอร์เซ็นต์ และ 9.4 เปอร์เซ็นต์ของแหล่งที่มาทั้งหมดของเงินทุนใน พ.ศ.2515 และ 2528 ตามลำดับ หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 24.8 เปอร์เซ็นต์ต่อปี โดยส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมจากต่างประเทศ (60.4 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2528 หรือประมาณ 64.5 เปอร์เซ็นต์โดยเฉลี่ยต่อปีในช่วง 2515-28) ซึ่งอาจทำให้ธนาคารมีความเสี่ยงอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราดอกเบี้ย เมื่อรวมแหล่งเงินทุนทั้งสองแหล่งเข้าด้วยกัน ปรากฏว่ามีค่าถึง 87.6 เปอร์เซ็นต์ของแหล่งที่มาของเงินทุนทั้งหมดในช่วง 2515-2528

ข้อสังเกตสำหรับการหาเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ ก็คือ เงินกองทุนของธนาคารมีสัดส่วนลดลงตามลำดับในช่วง 2515-19, 2520-24 และ 2525-29 คือ 7.1, 6.7 และ 5.7 เปอร์เซ็นต์ของเงินทุนทั้งหมด โดยเฉลี่ยต่อปี ทั้งนี้เพราะธนาคารต้องการแสวงหาอัตรากำไรสูงสุดจากจำนวนเงินกองทุนที่มีอยู่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงของธนาคารได้

ตารางที่ 1.7

ที่มาและการใช้ไปของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

(เปอร์เซ็นต์)

รายการ	2515	2528	2515-2519	2520-2524	2525-2528	2515-2528
1. ที่มาของเงินทุน(ล้านบาท)	100(60,069.2)	100(701,867.0)	100	100	100	100
1.1 เงินกองทุน	6.86	6.05	7.13	6.69	5.71	6.57
	(13.39)	(16.96)	(23.26)	(16.32)	(18.73)	(19.49)
1.2 เงินฝาก	79.48	79.75	75.63	72.34	77.99	75.13
	(26.45)	(11.76)	(23.07)	(19.67)	(21.24)	(21.33)
1.3 เงินกู้ยืม	7.91	9.38	11.13	15.08	10.80	12.45
	(3.70)	(-7.19)	(31.32)	(31.55)	(8.25)	(24.81)
1.4 หนี้สินอื่น ๆ	5.75	4.82	6.11	5.89	5.50	5.85
	(20.70)	(8.23)	(24.33)	(22.74)	(11.34)	(20.05)
2. การใช้ไปของเงินทุน	100	100	100	100	100	100
	(23.01)	(9.78)	(23.46)	(20.52)	(18.78)	(21.07)
2.1 เงินสดและเงินในบัญชีที่ ธปท.	5.75	3.08	5.19	3.61	2.85	3.96
	(15.74)	(44.03)	(17.44)	(14.58)	(16.80)	(16.23)
2.2 เงินให้กู้	59.35	74.41	66.06	72.57	73.87	70.62
	(12.95)	(9.95)	(25.18)	(21.94)	(20.00)	(22.54)
2.3 การลงทุน	23.81	12.14	18.81	12.12	12.67	14.66
	(63.80)	(-1.49)	(29.67)	(13.56)	(20.30)	(19.10)
2.4 สินทรัพย์อื่น ๆ	11.09	10.37	9.94	11.70	10.61	10.76
	(19.93)	(15.76)	(21.18)	(25.24)	(13.53)	(20.44)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคืออัตราความเจริญเติบโต

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ธนาคารพาณิชย์ใช้เงินทุนส่วนใหญ่ไปในการให้สินเชื่อ เงินให้กู้เพิ่มจาก 59.4 เปอร์เซ็นต์ของเงินทุนทั้งหมดใน พ.ศ.2515 เป็น 74.4 เปอร์เซ็นต์ ใน พ.ศ.2528 หรือประมาณ 70.6 เปอร์เซ็นต์โดยเฉลี่ย โดยมีอัตราเพิ่มประมาณ 22.5 เปอร์เซ็นต์ต่อปี (ดูตารางที่ 1.7) การให้กู้ส่วนใหญ่เป็นการให้กู้ระยะสั้นในรูปของการเบิกเกินบัญชี ซึ่งในระยะ 2-3 ปีมานี้การปล่อยกู้ในรูปดังกล่าวทำให้ธนาคารพาณิชย์ประสบปัญหาในเรื่องการบริหารเงินสด ทั้งนี้เพราะเมื่ออัตราดอกเบี้ยต่างประเทศอยู่ในระดับสูง การใช้บริการเงินกู้แบบเบิกเกินบัญชีจะมีมากขึ้น และการใช้บริการดังกล่าวจะลดลงเมื่ออัตราดอกเบี้ยต่างประเทศลดลง โดยจะมีการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศมาใช้หนี้คืนธนาคาร ดังนั้นธนาคารแห่งประเทศไทยจึงเข้ามามีบทบาทโดยการกำหนดวงเงินเบิกเกินบัญชีสูงสุดสำหรับลูกค้าแต่ละรายไม่เกิน 50 ล้านบาทตั้งแต่ 8 กุมภาพันธ์ 2528 เป็นต้นมา[1]

จากตารางที่ 1.8 ในหน้า 1-23จะเห็นได้ว่า ธนาคารพาณิชย์ให้กู้เพื่อการค้าทั้งการค้าภายใน และการค้าระหว่างประเทศ เป็นสำคัญ นั่นคือ ในช่วง 2515-28 สินเชื่อเพื่อการค้าคิดเป็น 45.4 เปอร์เซ็นต์ของสินเชื่อทั้งหมด โดยเป็นสินเชื่อสำหรับการค้าภายในประเทศ (ค้าส่ง-ค้าปลีก) ประมาณ 22.7 เปอร์เซ็นต์ อย่างไรก็ตามการให้สินเชื่อทางด้านนี้กลับมีสัดส่วนที่ลดลง (จาก 49.7 เปอร์เซ็นต์ของสินเชื่อทั้งหมดใน พ.ศ.2515 เหลือ 38 เปอร์เซ็นต์ใน พ.ศ. 2528) ทั้งนี้เพราะการลดลงของสัดส่วนของสินเชื่อเพื่อการนำเข้า (จาก 17.5 เปอร์เซ็นต์ของสินเชื่อทั้งหมดใน พ.ศ.2515 เหลือเพียง 6.4 เปอร์เซ็นต์ ใน พ.ศ.2528) และการให้สินเชื่อเพื่อการอุตสาหกรรมซึ่งมีค่าสูงเป็นอันดับสองรองจากสินเชื่อเพื่อการค้ามีสัดส่วนสูงขึ้นตามลำดับจาก 15.9 เปอร์เซ็นต์ของสินเชื่อทั้งสิ้นใน พ.ศ.2515 เป็น 23.1 เปอร์เซ็นต์ใน พ.ศ. 2528 อันเป็นผลเนื่องมาจากการส่งเสริมอุตสาหกรรมของรัฐบาลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ นอกจากนี้ธนาคารพาณิชย์ยังให้สินเชื่อในด้านต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่มีสัดส่วนไม่เกิน 10 เปอร์เซ็นต์ของสินเชื่อทั้งหมด หนึ่งในจำนวนนี้คือสินเชื่อเกษตร ซึ่งในระยะแรกธนาคารพาณิชย์ให้ความสำคัญน้อยมาก ใน พ.ศ. 2515 ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อเกษตรเพียง

---

[1] Bank of Thailand, "Financial Institutions in Thailand," September 1986, p.6.

ตารางที่ 1.8

สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์แบ่งตามวัตถุประสงค์ในการให้กู้

(เปอร์เซ็นต์)

วัตถุประสงค์ในการให้กู้	2515	2528	2515-2519	2520-2524	2525-2528	2515-2528
1. การเกษตร	2.15	7.42	2.73	5.56	7.45	5.09
	(3.84)	(5.20)	(45.27)	(31.82)	(25.90)	(34.93)
2. เหมืองแร่	1.17	0.63	0.95	0.66	0.61	0.75
	(-1.71)	(18.18)	(24.28)	(15.90)	(17.10)	(19.24)
3. อุตสาหกรรม	15.86	23.10	17.77	19.21	21.95	19.48
	(10.18)	(15.59)	(29.14)	(27.46)	(20.77)	(26.15)
4. การก่อสร้างและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	11.16	9.21	9.49	8.04	8.59	8.71
	(17.96)	(13.86)	(19.06)	(20.32)	(25.33)	(21.30)
5. การนำเข้า	17.46	6.44	16.42	12.07	7.53	12.33
	(4.17)	(5.16)	(18.68)	(16.06)	(9.69)	(14.82)
6. การส่งออก	9.27	8.48	11.14	11.17	8.49	10.40
	(5.41)	(13.31)	(33.32)	(17.22)	(14.75)	(22.26)
7. การค้าส่ง,ค้าปลีก	22.95	23.04	21.52	22.81	24.01	22.69
	(13.80)	(8.18)	(24.25)	(23.53)	(20.55)	(22.94)
8. ธนาคารและสถาบันการเงิน	4.48	6.23	5.88	5.87	6.06	5.93
	(97.59)	(9.12)	(52.70)	(18.18)	(27.94)	(33.29)
9. สาธารณูปโภคและบริการ	6.87	6.87	5.83	6.48	6.72	6.32
	(0.78)	(14.96)	(17.53)	(27.98)	(19.35)	(21.78)
10. การบริโภคส่วนบุคคล	8.61	8.58	8.23	8.09	8.59	8.28
	(32.85)	(8.98)	(27.44)	(23.53)	(21.81)	(24.43)
11. อื่น ๆ	0.02	-	0.04	0.04	-	0.02
	(-55.90)	-	(40.39)	(95.75)	(-)	(48.62)
รวม (ล้านบาท)	100(35,845.7)	100(530,729.5)	100	100	100	100
	(13.04)	(10.14)	(25.40)	(21.98)	(20.06)	(22.65)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคืออัตราความเจริญเติบโต

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

2.2 เปอร์เซ็นต์ ของสินเชื่อทั้งหมด และมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.2518 เป็นต้นมา (3.4 เปอร์เซ็นต์) จนกระทั่งเท่ากับ 7.4 เปอร์เซ็นต์ของสินเชื่อทั้งหมดใน พ.ศ.2528 และเป็นสินเชื่อที่มีอัตราเพิ่มสูงสุดในช่วง 2515-28 (ยกเว้นสินเชื่ออื่น ๆ) คือ 34.9 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ในขณะที่สินเชื่อทั้งหมดเพิ่มขึ้น 22.7 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ทั้งนี้เพราะการเข้ามามีบทบาทของธนาคารแห่งประเทศไทยใน พ.ศ.2518 โดยการกำหนดเป้าหมายการให้สินเชื่อเกษตร[1] และการกำหนดเงื่อนไขให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติเมื่อเปิดสาขาในอำเภอรอบนอก[2]

นอกจากธนาคารพาณิชย์จะนำเงินทุนไปใช้โดยการให้กู้แล้ว ยังนำไปใช้ในการลงทุนโดยการซื้อหลักทรัพย์รัฐบาลและเอกชน ซึ่งสัดส่วนของการลงทุนนี้เท่ากับ 23.8 เปอร์เซ็นต์ของการใช้ไปของเงินทุนทั้งหมดใน พ.ศ.2515 และลดลงเป็น 12.1 เปอร์เซ็นต์ใน พ.ศ.2528 นอกจากนี้การใช้ไปของเงินทุนยังอยู่ในรูปของเงินสดและเงินในบัญชีที่ธนาคารแห่งประเทศไทยและสินทรัพย์อื่น ๆ สัดส่วนของเงินสดและเงินในบัญชีที่ธนาคารแห่งประเทศไทยของธนาคารพาณิชย์ลดลงตามลำดับจาก 5.8 เปอร์เซ็นต์ของทรัพย์สินทั้งหมดใน พ.ศ.2515 เหลือเพียง 3.1 เปอร์เซ็นต์ใน พ.ศ.2528 ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะธนาคารแห่งประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายซึ่งจะต้องดำรงไว้ในรูปของเงินในบัญชีที่ธนาคารแห่งประเทศไทยลงเป็นไม่เกิน 2 เปอร์เซ็นต์เมื่อปี 2522 เทียบกับที่เคยกำหนดสูงไว้ถึง 3-4 เปอร์เซ็นต์ในระหว่างปี 2515-22 ตามลำดับ เงินกองทุนของธนาคารกลับเพิ่มขึ้นในอัตราที่ช้ากว่า ทำให้อัตราส่วนระหว่างเงินให้กู้ต่อเงินกองทุนของธนาคารพาณิชย์ในช่วง 2515-25.9, 2520-24 และ

---

[1] ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายในการให้สินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งในปี 2518 ไม่ต่ำกว่า 5 เปอร์เซ็นต์ของยอดเงินให้กู้ยืม ณ สิ้นธันวาคม 2517, ในปี 2519, 2520 2521 และ 2522-2529 ไม่ต่ำกว่า 7, 9 11 และ 13 เปอร์เซ็นต์ของเงินฝากเมื่อสิ้นปีก่อนตามลำดับ โดยธนาคารพาณิชย์อาจให้กู้โดยตรง, ผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือขายช่วงลดตั๋วสัญญาใช้เงินด้านการเกษตรให้แก่ธนาคารแห่งประเทศไทยก็ได้

[2] สาขาธนาคารพาณิชย์ จะต้องให้สินเชื่อในท้องถิ่นในอำเภอรอบนอกของจังหวัดที่สาขาธนาคารพาณิชย์นั้น ๆ ตั้งอยู่และอำเภอรอบนอกของจังหวัดใกล้เคียงเป็นจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของเงินฝาก ทั้งนี้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของเงินฝากต้องเป็นสินเชื่อที่ให้แก่เกษตรกร

2525-28 ลดลง เป็น 10.8, 9.2 และ 7.7 เปอร์เซ็นต์โดยเฉลี่ยต่อปี ตามลำดับ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านความมั่นคงตามมาได้ [1]

การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์อยู่ภายใต้การกำกับและควบคุมของธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลังโดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505, พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2522, พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 พ.ศ.2528, พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย และพระราชบัญญัติเงินตรา

2.1.3 บริษัทเงินทุน (Finance Companies)

ธุรกิจเงินทุนเริ่มต้นมาจากกิจการให้เช่าซื้อรถยนต์ โดยบริษัทบางกอกอินเวสเม้นท์ จำกัด (BIC) ซึ่งเป็นกิจการในเครือบริษัทกรรณสูตร จำกัด ได้เปิดดำเนินงานในปลายปี 2504 ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2508 มีผู้จัดตั้งบริษัทเครดิตการพาณิชย์ (ประเทศไทย จำกัด (CCCT) กิจการให้เช่าซื้อรถยนต์จึงขยายตัวเร็วขึ้น และเป็นกิจการที่มีกำไรดีตลอดมา จนกระทั่ง พ.ศ. 2521 ได้มีบริษัทหลายแห่งจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินงานทั้งด้านธุรกิจเงินทุนและธุรกิจหลักทรัพย์ เช่น บริษัทค้าหลักทรัพย์และลงทุนจำกัด (TISCO) บริษัทกรุงเทพธนาธร จำกัด (BFIT) บริษัทบางกอกโนมุระ อินเตอร์เนชั่นแนลซีเคียวลิตี้ จำกัด และบริษัทสินเอเซียจำกัด [2] หลังจากนั้นก็มีบริษัทใหม่ ๆ ตั้งขึ้นมาเรื่อย ๆ และขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพราะบริษัทได้กำไรจากการให้เช่าซื้อรถยนต์ ซึ่งสามารถคิดดอกเบี้ยสูงได้ บางบริษัทมีธนาคารใหญ่ระดับโลกมาเป็นผู้ถือหุ้น และทางการยังไม่มีกฎหมายใด ๆ มาควบคุมการทำงานของบริษัทเงินทุน ทำให้การจัดตั้งบริษัทกระทำได้ง่ายโดยจดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดเท่านั้น [3] ต่อมาตอนปลายปี 2514 ธนาคารแห่งประเทศไทย บริษัท-

---

[1] ในช่วง พ.ศ.2524-2527 ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีอัตราส่วนเงินกองทุนต่อเงินให้กู้ต่ำกว่าอัตราเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน พ.ศ.2526 ที่อัตราส่วนดังกล่าวมีค่าเพียง 6.99 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ธนาคารแห่งประเทศไทยระบุไว้เท่ากับ 8 เปอร์เซ็นต์

[2] เป็นชื่อของบริษัทในขณะนั้น

[3] สุรศักดิ์ นานานุกูล และคณะ, สถาบันการเงิน (28 พฤษภาคม 2527), น.249.

เงินทุนและธนาคารพาณิชย์ (ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทเงินทุนหลายแห่ง) ได้มีการปรึกษาหารือกันในอันที่จะวางมาตรการควบคุมบริษัทเหล่านี้ให้มั่นคง ดังนั้นเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2515 จึงได้มี "ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 58" ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นผู้พิจารณาออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบธุรกิจเงินทุนและธุรกิจหลักทรัพย์ ทั้งนี้รวมไปถึงผู้ที่ประกอบการอยู่ก่อนแล้ว และในเดือนมีนาคม 2515 ธนาคารแห่งประเทศไทย ก็ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังให้ทำหน้าที่กำกับบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์ด้วย อย่างไรก็ตาม หลังจากนั้นจำนวนบริษัทเงินทุนก็ยังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 22 บริษัทใน พ.ศ.2515 เป็น 99 บริษัทใน พ.ศ.2519 หรือประมาณ 49.7 เปอร์เซ็นต์ต่อปี (ดูตารางที่ 1.9 ในหน้า 1-28)และจำนวนบริษัทก็เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งมีจำนวนสูงสุดใน พ.ศ.2521 คือ 113 บริษัท และมีจำนวนสาขาสูงสุดด้วยเช่นเดียวกันคือ 31 สาขา การที่บริษัทเงินทุนมีจำนวนเพิ่มขึ้นในช่วงนี้ นอกจากจะเป็นเพราะการจำกัดจำนวนธนาคารพาณิชย์แล้ว ยังเป็นเพราะมาตรการของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ต้องการส่งเสริมบริษัทเงินทุนให้เจริญเพื่อเป็นคู่แข่งของธนาคารพาณิชย์ และระดมเงินทุนระยะยาวกว่าธนาคารพาณิชย์ ทำให้การควบคุมค่อนข้างอิสระ[1] ในช่วง พ.ศ.2520-24 และ 2525-28 จำนวนบริษัทเงินทุนมีอัตราการเจริญเติบโตเป็น 2.6 เปอร์เซ็นต์และ -2.8 เปอร์เซ็นต์โดยเฉลี่ยต่อปีตามลำดับ ทั้งนี้เพราะเกิดวิกฤตการณ์บริษัทเงินทุนซึ่งจะได้กล่าวถึงในตอนต่อไป ใน พ.ศ.2528 มีจำนวนบริษัทเงินทุนทั้งสิ้น 100 บริษัท[2] ซึ่งมีสาขารวม 29 สาขา บริษัทกุนดังกล่าวครอบครองสินทรัพย์เป็นมูลค่า 130,959.6 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มจากปี 2515 ถึง 18.8 เท่า หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 38 เปอร์เซ็นต์ต่อปีในช่วงเวลาดังกล่าว

ณ สิ้นปี 2528 บริษัทเงินทุนขนาดใหญ่ 1, 5,และ 10 อันดับแรกมีส่วนแบ่งตลาดของทรัพย์สินประมาณ 5.6, 24.1 และ 40.6 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ (ดูตารางที่ 1.10 ในหน้า 1-29) อย่างไรก็ตาม การที่บางบริษัทมีส่วนแบ่งตลาดทางด้านสินทรัพย์ในขนาดใหญ่ก็มิได้หมายความว่าบริษัทนั้นจะต้องมีความมั่นคงในระดับสูง ทั้งนี้เพราะบางบริษัทในจำนวนนี้กลับเป็นบริษัท

[1] Supachai Panitchpakdi, Issues in Banking and Finance in Thailand 1975-1980, (1981), p.37.

[2] บริษัทเงินทุนส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ด้วย คือเป็นบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ (ประกอบธุรกิจเป็นนายหน้า, ผู้ค้า, ผู้ค้ำประกันการขาย, และที่ปรึกษาการลงทุน) ใน 100 บริษัทมีบริษัทที่ประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ด้วยจำนวน 75 บริษัท

ที่ประสบกับการขาดทุน และมีอัตราการขาดทุนในเปอร์เซ็นต์ที่สูง ได้แก่บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์เงินทุนล่ากล บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สหธนกิจไทย และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์คอมเมอร์เชี่ยลทรัสต์ (ดูตารางที่ 1.10)

บริษัทเงินทุนทำหน้าที่กู้ยืมเงินจากประชาชนโดยออกตั๋วสัญญาใช้เงินและให้กู้ยืมเงินนั้นแก่ผู้อื่น ดังนั้นแหล่งที่มาของเงินทุนแหล่งใหญ่ก็คือเงินกู้ยืมซึ่งมีสัดส่วนประมาณ 85.6 เปอร์เซ็นต์โดยเฉลี่ยในช่วงปี 2515-2528 (ดูตารางที่ 1.9 ในหน้า 1-28) การกู้ยืมในช่วงดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมโดยออกตั๋วสัญญาใช้เงิน[1] (82.8 เปอร์เซ็นต์ของการกู้ยืมทั้งหมด) รองลงมาคือ การกู้จากธนาคารพาณิชย์ (10 เปอร์เซ็นต์) แต่สัดส่วนของการกู้ยืมโดยออกตั๋วสัญญาใช้เงินมีแนวโน้มที่ลดลง คือ 85.8, 80.9 และ 81.3 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉลี่ยต่อปี ในช่วง 2515-20, 2521-24 และ 2525-28 ตามลำดับ ในขณะที่สัดส่วนของการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นคือ 6.3, 15.0 และ 14.4 เปอร์เซ็นต์ ในช่วงเดียวกัน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะความนิยมในบริษัทเงินทุนค่อย ๆ ลดลง ทำให้บริษัทเงินทุนต้องพึ่งเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์มากขึ้น นอกจากนี้เงินกองทุนซึ่งเดิมเคยเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนที่มีความสำคัญอันดับสองกลับมีสัดส่วนที่ลดลงจาก 10.4 เปอร์เซ็นต์ของเงินทุนทั้งหมดใน พ.ศ.2515 เป็น 6.8 เปอร์เซ็นต์ใน พ.ศ.2528 และหนี้สินอื่น ๆ กลับมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นจาก 4.1 เปอร์เซ็นต์ เป็น 11.4 เปอร์เซ็นต์ในระยะเวลาเดียวกัน และมีค่ามากเป็นอันดับสองรองจากเงินกู้ยืมตั้งแต่ พ.ศ.2527 เป็นต้นมา ทั้งนี้เพราะเงินกองทุนใน พ.ศ.2527 และ 2528 มีอัตราการเจริญเติบโตเป็นลบ คือเท่ากับ -3.5 และ -0.8 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ ขณะเดียวกันหนี้สินอื่น ๆ ของบริษัทเงินทุนในระยะเวลาดังกล่าวก็เพิ่มขึ้น 221.7 และ 61.4 เปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้เพราะในช่วงเวลาดังกล่าวมีบริษัทเงินทุนบางแห่งที่ประสบการขาดทุนจากการดำเนินกิจการ มีหนี้สูญ หรือหนี้ล่งสัยจะสูญมาก

---

[1] ตั๋วสัญญาใช้เงินที่ออกโดยบริษัทเงินทุนจะต้องมีมูลค่าหน้าตั๋วไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท ในกรุงเทพฯ และส่องจังหวัดใกล้เคียง (นนทบุรี และสมุทรปราการ) และในจังหวัดอื่นไม่น้อยกว่า 5,000 บาท

ตารางที่ 1.9

ที่มาและการใช้ไปของเงินทุนของบริษัทเงินทุน

(เปอร์เซ็นต์)

รายการ	2515	2528	2515-2519	2520-2524	2525-2528	2515-2528
1. ที่มาของเงินทุน (ล้านบาท)	100(6,953.4)	100(130,959.6)	100	100	100	100
1.1 เงินกองทุน	10.35	6.84	10.35	11.20	7.97	9.97
	(225.31)	(-0.81)	(78.15)	(23.85)	(5.42)	(37.96)
1.2 เงินกู้ยืม	85.56	81.73	85.49	85.42	85.85	85.57
	(194.23)	(7.20)	(73.29)	(23.69)	(12.41)	(38.18)
1.3 หนี้สินอื่น ๆ	4.09	11.43	4.16	3.38	6.18	4.46
	(89.34)	(61.43)	(47.76)	(25.87)	(81.10)	(49.47)
2. การใช้ไปของเงินทุน	100	100	100	100	100	100
	(190.52)	(10.84)	(72.10)	(23.59)	(14.36)	(38.28)
2.1 เงินสดและเงินในบัญชีที่ธนาคาร	3.79	1.63	2.69	2.84	2.43	2.67
	(1,203.47)	(-8.62)	(257.64)	(45.89)	(-8.23)	(106.05)
2.2 เงินลงทุนในหลักทรัพย์	4.50	8.28	4.71	8.49	8.08	7.03
	(536.59)	(24.13)	(150.71)	(32.48)	(17.43)	(70.40)
2.3 เงินให้กู้	88.58	74.87	89.57	86.27	81.28	86.02
	(171.69)	(3.18)	(69.13)	(21.95)	(10.91)	(35.65)
2.4 สินทรัพย์รอการขาย	0.89	0.85	0.85	0.51	0.82	0.72
	(429.92)	(-19.92)	(116.09)	(18.43)	(39.34)	(59.28)
2.5 สินทรัพย์อื่น ๆ	2.24	14.37	2.18	1.89	7.39	3.56
	(243.61)	(76.58)	(68.78)	(90.99)	(92.55)	(83.54)
จำนวนบริษัทเงินทุน (บริษัท)	22	100				
	(29.41)	(-3.85)	(49.65)	(2.63)	(-2.78)	(18.15)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคืออัตราการเจริญเติบโต

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.10

ส่วนแบ่งตลาดของทรัพย์สินและอัตรากำไรของบริษัทเงินทุน

(ณ สิ้นธันวาคม 2528)

(เปอร์เซ็นต์)

ชื่อ	สินทรัพย์	กำไรสุทธิ/สินทรัพย์	กำไรสุทธิ/ส่วนผู้ถือหุ้น
1. บงล. สินเอเซีย	5.56	0.99	12.80
2. บงล. ร่วมเสริมกิจ	5.21	0.68	12.30
3. บงล. เงินทุนสากล	5.10	-0.37	-15.23
4. บงล. ธนไทย	4.22	-0.69	-78.57
5. บงล. สหธนกิจไทย	4.03	0.79	6.19
6. บงล. ทิสโก้	3.87	1.51	17.41
7. บงล. ภัทรธนกิจ	3.57	0.41	7.58
8. บงล. นวธนกิจ	3.21	0.35	5.54
9. บงล. คอมเมอร์เชียลทรัสต์	3.12	-0.62	-29.15
10. บงล. ธนสยาม	2.68	1.14	17.27

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

บริษัทเงินทุนใช้เงินทุนส่วนใหญ่ไปในการให้กู้ (แม้สัดส่วนจะมีแนวโน้มลดลง แต่ก็ยังอยู่ในระดับสูงคือ ประมาณ 86 เปอร์เซนต์ของเงินทุนทั้งหมด โดยเฉลี่ยในช่วง พศ. 2515-28) เงินให้กู้ส่วนใหญ่เป็นเครดิตระยะสั้นในรูปการให้กู้เมื่อเรียก (call loan) และซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินจากธุรกิจและบริษัทอุตสาหกรรมต่าง ๆ มีเพียงไม่กี่บริษัทเท่านั้นที่ชำนาญในด้านการให้กู้เพื่อการเช่าซื้อ หรือให้เครดิตเพื่อการซื้อขายผ่อนส่ง[1] ตารางที่ 1.11 ในหน้า 1-31 แสดงให้เห็นว่าบริษัทเงินทุนให้กู้เพื่อการอุตสาหกรรมในลำดับสูงสุด คือ 24.5 เปอร์เซนต์ของเงินให้กู้ทั้งหมดโดยเฉลี่ย ในช่วง 2520-2528 รองลงมาคือการให้กู้เพื่อการค้าทั้งภายในและต่างประเทศซึ่งมีสัดส่วน 21.7 เปอร์เซนต์ โดยเป็นการค้าภายในประเทศ (ค้าส่ง-ค้าปลีก) 15.1 เปอร์เซนต์ โดยเฉลี่ยในช่วงเดียวกัน อันดับสามได้แก่ การให้กู้เพื่อการบริโภคส่วนบุคคล (18.1 เปอร์เซนต์โดยเฉลี่ยในช่วงดังกล่าว) สำหรับการให้กู้เพื่อการก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์นั้นเดิมบริษัทเงินทุนไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญกับภาคเศรษฐกิจนี้มากนัก การให้กู้ด้านนี้มีสัดส่วนสูงเป็นอันดับห้ารองจากการให้กู้ด้านอุตสาหกรรม การค้า การบริโภค ส่วนบุคคลและการให้กู้แก่ธนาคารและสถาบันการเงิน แต่ในช่วงหลัง (2525-2528) กลับมีสัดส่วนที่สูงขึ้น โดยเฉพาะใน พศ. 2526 ซึ่งเป็นปีที่ธุรกิจที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาคารชุดมีอัตราการขยายตัวสูง บริษัทเงินทุนได้ให้กู้แก่สาขาก่อสร้าง และอสังหาริมทรัพย์นี้มากกว่าการให้กู้เพื่อการบริโภคส่วนบุคคลเป็นครั้งแรก หลังจากนั้นการให้กู้แก่ภาคเศรษฐกิจทั้งสองก็อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้า พศ. 2526 นั้น ในบางปีสัดส่วนการให้กู้เพื่อการบริโภคส่วนบุคคลสูงกว่าการให้กู้เพื่อการก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์มากกว่า 10 เปอร์เซนต์

บริษัทเงินทุนให้กู้เพื่อการเกษตร เหมืองแร่ สาธารณูปโภค และบริการเท่ากับ 1.1, 0.9 และ 8 เปอร์เซนต์ของเงินให้กู้ทั้งหมดตามลำดับ โดยเฉลี่ยในช่วง 2520-28

---

[1]Bank of Thailand, op.cit., p. 8.

ตารางที่ 1.11

สินเชื่อของบริษัทเงินทุนแบ่งตามวัตถุประสงค์ในการให้กู้

(เปอร์เซ็นต์)

วัตถุประสงค์ในการให้กู้	2520	2528	2520-24	2525-28	2520-28
1. การเกษตร	1.10 (76.19)	0.97 (0.90)	1.13 (37.79)	1.07 (0.41)	1.11 (21.18)
2. เหมืองแร่	0.63 (-8.93)	0.69 (-9.55)	0.92 (27.97)	0.89 (1.06)	0.90 (16.01)
3. อุตสาหกรรม	26.65 (7.11)	23.95 (6.23)	24.73 (15.06)	24.16 (9.06)	24.48 (12.39)
4. การก่อสร้างและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	9.45 (43.13)	16.47 (6.66)	11.82 (31.77)	15.32 (18.41)	13.37 (25.83)
5. การสั่งเข้า	5.34 (7.06)	4.52 (-0.59)	4.82 (17.48)	4.97 (6.04)	4.89 (12.39)
6. การส่งออก	1.67 (16.93)	1.48 (-19.33)	1.55 (19.45)	1.74 (11.65)	1.63 (15.98)
7. การค้าส่ง, ค้าปลีก	14.00 (24.21)	15.24 (0.42)	14.65 (23.64)	15.73 (9.18)	15.13 (17.21)
8. ธนาคารและสถาบันการเงิน	15.19 (42.68)	10.55 (3.20)	13.31 (19.33)	11.26 (7.53)	12.40 (14.08)
9. สาธารณูปโภคและบริการ	5.54 (29.49)	9.87 (-1.08)	6.54 (31.83)	9.90 (15.02)	8.04 (24.36)
10. การบริโภคส่วนบุคคล	20.43 (112.21)	16.26 (5.28)	20.53 (35.09)	14.96 (12.92)	18.05 (25.23)
รวม (มูลค่า)	100 (33,615.4)	100 (98,052.3)	100	100	100
	(33.26)	(3.18)	(21.96)	(10.91)	(17.04)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคืออัตราความเจริญเติบโต

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ซึ่งการให้กู้เพื่อการเกษตรและเหมืองแร่รวมกันมีค่าเพียง 2 เปอร์เซ็นต์ของเงินให้กู้ทั้งหมดในช่วงเวลาดังกล่าว และยังมีแนวโน้มลดลงด้วย นอกจากนี้สัดส่วนของการให้กู้แก่ธนาคารและสถาบันการเงิน และการบริโภคส่วนบุคคลก็มีแนวโน้มลดลง และสัดส่วนการให้กู้เพื่อการค้าสาธารณูปโภค และบริการกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ดูตารางที่ 1.11)

นอกจากการให้กู้แล้ว บริษัทเงินทุนยังใช้เงินทุนไปในการลงทุนในหลักทรัพย์ ซึ่งคิดเป็น 4.5 เปอร์เซ็นต์ของเงินทุนทั้งหมดใน พศ.2515 และเพิ่มขึ้นเป็น 8.3 เปอร์เซ็นต์ใน พศ. 2528 หรือประมาณ 7 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉลี่ยในช่วงปี 2515-28 โดยที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงถึง 70.4 เปอร์เซ็นต์ต่อปีในช่วงเวลาดังกล่าว ที่เป็นเช่นนี้เพราะบริษัทเงินทุนถือหลักทรัพย์รัฐบาลในสัดส่วนที่สูงขึ้นคือเท่ากับ 49.3,56.7 และ 70.1 เปอร์เซ็นต์ของหลักทรัพย์ทั้งหมดในช่วงปี 2515-19,2520-24 และ 2525-28 ตามลำดับ นอกจากการถือสินทรัพย์ในรูปหลักทรัพย์แล้ว บริษัทเงินทุนยังถือสินทรัพย์ในรูปเงินสดและเงินในบัญชีที่ธนาคารซึ่งมีค่าประมาณ 2.7 เปอร์เซ็นต์ของสินทรัพย์ทั้งหมดโดยเฉลี่ยในช่วง พศ. 2515-28 แต่ในช่วงหลัง ๆ มีแนวโน้มลดลง (ดูตารางที่ 1.9) ทั้งนี้เป็นเพราะบริษัทหันไปถือหลักทรัพย์รัฐบาลในสัดส่วนที่มากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

เมื่อพิจารณาแหล่งที่มาและการใช้ไปของเงินทุนของบริษัทเงินทุนแล้ว จะเห็นได้ว่า ลักษณะสำคัญของการหาเงินทุนของบริษัทก็คือ (1) แหล่งเงินทุนนั้นจำกัดในแง่ที่ว่าผู้ซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินต้องซื้อเป็นเงินก้อนใหญ่ (2) แหล่งที่มาของเงินทุนส่วนใหญ่จำกัดอยู่ในกรุงเทพ (3) เงินทุนส่วนใหญ่เป็นเงินทุนระยะสั้น (4) ต้นทุนในการหาเงินทุนนั้นสูงกว่าธนาคารพาณิชย์[1] สำหรับในด้านการใช้ไปของเงินทุนนั้น ในด้านการให้กู้ บริษัทเงินทุนมิได้มีทางเลือกมากนัก และบ่อยครั้งที่บริษัทต้องเผชิญกับโครงการกู้เงินที่ถูกปฏิเสธมาแล้วจากธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเป็นโครงการที่มีความเสี่ยงสูง โครงการที่บริษัทเงินทุนให้กู้ได้

---

[1]Supachai Panitchpakdi, op.cit. p. 47.

มักเป็นโครงการขนาดเล็กกว่า ซึ่งทำกำไรให้บริษัทไม่มากนัก ถึงแม้บริษัทเงินทุนจะพยายามแข่งขันกับธนาคารพาณิชย์ในการให้กู้แก่โครงการใหญ่ ๆ ก็ทำได้ลำบากเพราะการให้กู้แก่โครงการใหญ่ ๆ ร่วมกับบริษัทเงินทุนอื่น ๆ ก็มีค่อนข้างน้อย นอกจากเป็นการให้กู้ร่วมกับธนาคารพาณิชย์ ซึ่งสามารถกระทำได้ก็ต่อเมื่อบริษัทเงินทุนนั้นมีธนาคารถือหุ้นหรือเป็นเจ้าของ[1]

ในด้านการกำกับและควบคุมนั้น บริษัทเงินทุนอยู่ในความดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลังภายใต้พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซีเอร์ พศ.2522 พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซีเอร์ พศ. 2522 (ฉบับที่ 1) พศ.2526 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซีเอร์ พศ. 2522 (ฉบับที่ 2) พศ. 2528

2.1.4 ธนาคารออมสิน (The Government Savings Bank)

ธนาคารออมสินก่อตั้งขึ้นเมื่อ 1 เมษายน 2456 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระดมเงินฝากจากผู้ฝากรายย่อย มีรัฐเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินงาน ธนาคารออมสินมีกิจการสาขาและหน่วยรับฝากเงินเคลื่อนที่ทั้งทางรถและทางเรือกระจายอยู่ทั่วประเทศ จำนวนสาขาเมื่อสิ้นธันวาคม 2528 เท่ากับ 438 แห่ง สินทรัพย์ของธนาคารออมสินเพิ่มจาก 9,405.8 ล้านบาทใน พศ. 2515 เป็น 64,889.2 ล้านบาท ใน พศ. 2528 หรือเพิ่มประมาณ 16.6 เปอร์เซนต์ต่อปี

กระทรวงการคลังเป็นผู้กำกับและตรวจสอบธนาคารออมสินภายใต้พระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พศ. 2489 ซึ่งระบุหน้าที่และขอบเขตดำเนินงานของธนาคารออมสินไว้ดังนี้คือ (1) รับฝากเงินออมสิน เผื่อเรียก และประจำ (2) ออกพันธบัตรออมสินและ

---

[1] Ibid.

ส่ลากออมสิน (3) รับฝากเงินออมสินเพื่อส่งเคราะห์ชีวิตและครอบครัว (4) ทำการรับจ่ายและโอนเงิน (5) ซื้อหรือขายพันธบัตรของรัฐบาลไทย (6) ลงทุนเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ตามที่รัฐมนตรีอนุญาต (7) การออมสินอื่น ๆ ตามที่จะมีพระราชกฤษฎีกากำหนดไว้ (8) กิจการอันพึงเป็นงานของธนาคารตามที่จะมีพระราชกฤษฎีกากำหนดไว้

แหล่งที่มาของเงินทุนส่วนใหญ่คือ เงินฝาก (ส่วนใหญ่เป็นเงินฝากประจำ) ซึ่งคิดเป็น 86.5 เปอร์เซ็นต์ของเงินทุนทั้งหมดโดยเฉลี่ยในช่วงปี 2515-28 (ดูตารางที่ 1.12 ในหน้า 1-35) ผู้ฝากส่วนใหญ่เป็นผู้ฝากรายย่อย ซึ่งเป็นนักเรียน นักศึกษามากที่สุด นอกนั้นเป็นเกษตรกร พ่อค้ารายย่อย ข้าราชการ และกรรมกรตามลำดับ[1] และธนาคารออมสินนำเงินทุนส่วนใหญ่ไปให้รัฐบาลกู้ยืมในรูปของการลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล และตั๋วเงินคลัง (ประมาณ 88.2 เปอร์เซ็นต์ของเงินทุนทั้งหมดโดยเฉลี่ยในช่วงปี 2515-28) ทำให้ธนาคารสามารถทำรายได้จากเงินทุนได้ในระดับต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ในตลาดเงิน ขณะที่ธนาคารมีภาระรายจ่ายด้านดอกเบี้ยและผลตอบแทนแก่ผู้ฝากเงินประเภทต่าง ๆ และผู้ซื้อส่ลากออมสินเป็นจำนวนมาก ทำให้การดำเนินงานของธนาคารมีกำไรน้อยและขาดทุนในบางช่วง และเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งทำให้ธนาคารออมสินต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับส่ลากออมสินในด้านราคาส่ลาก และผลตอบแทนเมื่อเดือนมกราคม 2530 ที่ผ่านมา

2.1.5 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรหรือ ธกส. (The Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives)

รัฐบาลเป็นผู้จัดตั้งขึ้นเมื่อ 1 พย. 2509 ตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พศ. 2509 (โดยการโอนทรัพย์สินและหนี้สินจากธนาคารเพื่อการสหกรณ์

---

[1] Bank of Thailand, op.cit., p. 13.

ตารางที่ 1.12

ที่มาและการใช้ไปของเงินทุนของธนาคารออมสิน

(เปอร์เซ็นต์)

รายการ	2515	2528	2515-2519	2520-2524	2525-2528	2515-2528
1. ที่มาของเงินทุน(ล้านบาท)	100 (9,405.8)	100 (64,889.2	100	100	100	100
1.1 เงินกองทุน	7.84	6.60	8.24	7.95	6.14	7.54
1.2 เงินฝาก	85.23	87.27	85.40	87.13	87.21	86.53
1.3 หนี้สินอื่น ๆ	6.93	6.13	6.36	4.92	6.65	5.93
2. การใช้ไปของเงินทุน	100	100	100	100	100	100
2.1 เงินสด	0.72	0.32	0.59	0.56	0.48	0.55
2.2 เงินในบัญชีที่ธนาคารแห่งประเทศไทยและธนาคารต่าง ๆ	1.76	4.98	2.78	4.55	5.59	4.22
2.3 เงินในระหว่างการเรียกเก็บ	0.03	0.04	0.04	0.06	0.05	0.05
2.4 เงินให้กู้	4.29	2.19	3.14	4.59	4.34	4.00
2.5 พันธบัตรรัฐบาล	89.74	88.86	90.59	87.32	86.33	88.20
2.6 สินทรัพย์อื่น ๆ	3.46	3.61	2.86	2.92	3.21	2.98

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ พศ. 2490) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกรของประเทศ ทั้งนี้เพราะสถาบันการเงินในระบบอื่น ๆ ไม่ได้ตอบสนองเงินกู้แก่เกษตรกรได้เพียงพอ เกษตรกรต้องทำการกู้ยืมจากตลาดเงินนอกระบบ เช่น พ่อค้า ฯลฯ ซึ่งทำให้เกษตรกรต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงและมักจะถูกเอารัดเอาเปรียบอยู่เสมอ

ณ สิ้นธันวาคม 2528 ธกส. มีสาขาทั้งสิ้น 67 สาขา มีสินทรัพย์ทั้งหมด 29,003.4 ล้านบาท โดยเพิ่มจากปี 2515 ประมาณ 15 เท่า ในปัจจุบันมีกระทรวงการคลังเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ (99 เปอร์เซนต์) ผู้ถือหุ้นรายอื่น ๆ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร และผู้ถือหุ้นรายบุคคล[1]

ธกส. อยู่ภายใต้การกำกับและควบคุมของกระทรวงการคลัง และมีหน้าที่ดังนี้คือ (1) ให้กู้ยืมแก่เกษตรกรโดยตรง หรือโดยอ้อมผ่านสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร (2) ระดมทุนด้วยวิธีการต่าง ๆ และ (3) ให้บริการบางประเภทเช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์ แหล่งที่มาของเงินทุนที่สำคัญคือ เงินฝากซึ่งมีสัดส่วนเพียง 15.2 เปอร์เซนต์ของเงินทุนทั้งหมดใน พศ.2515 และเพิ่มเป็น 52.9 เปอร์เซนต์ในปี 2528 หรือมีค่าประมาณ 49.1 เปอร์เซนต์โดยเฉลี่ยในช่วงปี 2515-28 (ดูตารางที่ 1.13 ในหน้า 1-37) ตั้งแต่ พศ. 2518 เป็นต้นมาเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ที่ ธกส. มีสัดส่วนที่สูงกว่า 55 เปอร์เซนต์ของเงินฝากทั้งหมดทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านั้นสัดส่วนดังกล่าวมีค่าอย่างมากที่สุดเพียง 23.6 เปอร์เซนต์ เท่านั้น ทั้งนี้เป็นเพราะการกำหนดเป้าหมายการให้สินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์โดยธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 2.1.2 ธกส.ใช้เงินทุนส่วนใหญ่ไปในการให้กู้แก่เกษตรกร (ประมาณ 81.4 เปอร์เซนต์โดยเฉลี่ยในช่วงปี 2515-28) ซึ่งเป็นการให้กู้ที่มีความเสี่ยงสูงอันเนื่องมาจากความไม่แน่นอนของภาวะราคาสินค้าและรายได้ของเกษตรกร ดังนั้นการที่เงินฝากของธนาคารพาณิชย์ที่ ธกส. มากขึ้นตาม

---

[1] Bank of Thailand, op.cit., p. 14.

ตารางที่ 1.13

ที่มาและการใช้ไปของเงินทุนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

(เปอร์เซ็นต์)

รายการ	2515	2528	2515-2519	2520-2524	2525-2528	2515-2528
1. ที่มาของเงินทุน (ล้านบาท)	100 (1,927.5)	100 (29,003.4)	100	100	100	100
1.1 เงินกองทุน	62.50	10.99	40.81	13.79	11.22	22.71
1.2 เงินฝาก	15.16	52.91	35.06	58.11	55.41	49.11
1.3 เงินกู้ยืม	19.36	33.64	20.99	26.02	30.30	25.44
1.4 หนี้สินอื่น ๆ	2.98	2.46	3.14	2.08	3.07	2.74
2. การใช้ไปของเงินทุน	100	100	100	100	100	100
2.1 เงินสดและเงินในบัญชีที่ธนาคารอื่น	6.19	7.46	7.20	13.17	8.26	9.63
2.2 พันธบัตรรัฐบาล	-	2.92	-	2.64	2.73	1.73
2.3 เงินให้กู้	90.11	74.58	89.64	77.39	76.01	81.37
2.4 สินทรัพย์ถาวรและสินทรัพย์อื่น ๆ	3.70	15.04	3.16	6.80	13.-	7.27

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

สาขับจะทำให้ ธกส. ประสบปัญหาในการดำเนินงานได้ ทั้งนี้เพราะภาระดอกเบี้ยเงินฝากที่ต้องจ่ายแก่ธนาคารพาณิชย์ย่อมมีมากขึ้นเป็นเงาตามตัวในขณะที่ ธกส. ไม่สามารถรวบรวมรายได้ดอกเบี้ยและเรียกคืนต้นเงินกู้จากเกษตรกรได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย และตรงตามเวลา

2.1.6 ธนาคารอาคารสงเคราะห์ หรือ ธอส. (The Government Housing Bank)

รัฐบาลเป็นผู้จัดตั้ง ธอส. ขึ้นเมื่อเดือนกันยายน 2496 ตามพระราชบัญญัติธนาคารอาคารสงเคราะห์ พศ. 2496 โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการเงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัยโดยตรง ธอส. มีสภาพเป็นนิติบุคคลและอยู่ภายใต้การกำกับควบคุมของกระทรวงการคลัง โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ พระราชบัญญัติธนาคารอาคารสงเคราะห์ พศ.2496, ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 317 พศ.2515 และพระราชกฤษฎีกานิยามขอบเขตและการดำเนินงานของธนาคารอาคารสงเคราะห์ พศ.2518

ธอส. มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่มีรายได้น้อยและปานกลางให้มีที่อยู่อาศัยตามควรแก่อัตภาพโดยการให้เครดิตระยะยาว อัตราดอกเบี้ยต่ำแก่ประชาชนโดยตรง และผ่านธุรกิจบ้านจัดสรร นอกจากนี้ ธอส. ยังให้กู้แก่การเคหะแห่งชาติ และเอกชนที่ประกอบกิจการการเคหะด้วย

ธอส. เป็นธนาคารที่ไม่มีสาขา ณ สิ้นปี 2528 ธอส.มีสินทรัพย์ทั้งสิ้น 13,695.4 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2517 ประมาณ 41 เท่า แหล่งที่มาของเงินทุนที่สำคัญคือ เงินฝาก ซึ่งคิดเป็น 55.8 เปอร์เซนต์ ของเงินทุนทั้งหมดโดยเฉลี่ยในช่วงปี 2517-28[1/] ส่วนเงินกู้

---

[1] ในปี 2516 มีการแก้ไขพระราชบัญญัติธนาคารอาคารสงเคราะห์ ทำให้ ธอส. สามารถรับฝากเงินประเภทต่าง ๆ ได้

อันเป็นแหล่งสำคัญอันดับสองมีค่าประมาณ 30.3 เปอร์เซ็นต์โดยเฉลี่ยในช่วงเวลาเดียวกัน (ดูตารางที่ 1.14) ธอส. ใช้เงินทุนส่วนใหญ่ไปในการให้กู้ (81.7 เปอร์เซ็นต์ของสินทรัพย์ทั้งหมดในปี 2528 หรือประมาณ 64.2 เปอร์เซ็นต์โดยเฉลี่ยในช่วงปี 2517-28) แต่ข้อน่าสังเกตในการดำเนินงานของ ธอส. คือ สัดส่วนของสำรองเผื่อหนี้สูญต่อทรัพย์สินทั้งหมดของธนาคารอยู่ในระดับที่สูงตั้งแต่ พศ. 2526 เป็นต้นมา (2.6, 2.9 และ 2.8 เปอร์เซ็นต์ ใน พศ. 2526, 2527 และ 2528 ตามลำดับ) เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนดังกล่าวก่อนหน้านั้นซึ่งมีค่าไม่ถึง 1 เปอร์เซ็นต์

2.1.7 <u>บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หรือบรรษัท</u> (The Industrial Finance Corporation of Thailand)

บรรษัทถูกจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พศ. 2502 ซึ่งเป็น พรบ. พิเศษเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมและตลาดทุนของประเทศ โดยดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาล[1]

บรรษัทมีฐานะเป็นสถาบันเอกชนและบริหารงานอย่างอิสระ ถึงแม้จะมีรัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ณ สิ้นปี 2529 บรรษัทมีสำนักงานภาค 3 แห่ง (ภาคเหนือ : จังหวัดลำปาง, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : จังหวัดขอนแก่น และภาคใต้ : จังหวัดสงขลา) และสำนักงานสาขาซึ่งขึ้นตรงต่อสำนักงานภาค 2 แห่ง (จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดนครราชสีมา) และ ณ สิ้นปี 2528 มีสินทรัพย์ทั้งสิ้น 14, 960.6 ล้านบาท ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2515-28 เท่ากับ 26.7 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉลี่ยต่อปี

---

[1]บรรษัทได้รับโอนเงินทุนจากธนาคารอุตสาหกรรม ซึ่งตั้งขึ้นใน พศ. 2495 ด้วยทุนจดทะเบียน 20 ล้านบาท แต่ในปี 2496 ได้ประสบปัญหาลูกค้าไม่ชำระเงินกู้คืน จนต้องหยุดบทบาททางด้านให้กู้แก่อุตสาหกรรมในปี 2497 โดยทำหน้าที่เป็นเพียงธนาคารพาณิชย์จนถูกทดแทนโดยบรรษัทในปี 2502

ตารางที่ 1.14

ที่มาและการใช้ไปของเงินทุนของธนาคารอาคารสงเคราะห์

(เปอร์เซ็นต์)

รายการ	2517	2528	2517-2519	2520-2524	2525-2528	2517-2528
1. ที่มาของเงินทุน (ล้านบาท)	100 (332.8)	100 (13,695.4)	100	100	100	100
1.1 เงินกองทุน	35.13	15.15	21.96	6.33	12.61	12.33
1.2 เงินฝาก	39.78	51.80	63.88	64.55	38.64	55.75
1.3 เงินกู้ยืม	24.64	30.38	12.96	27.70	46.70	30.34
1.4 หนี้สินอื่น ๆ	0.45	2.67	1.20	1.42	2.05	1.58
2. การใช้ไปของเงินทุน	100	100	100	100	100	100
2.1 เงินสดและเงินในบัญชี	55.53	15.75	52.86	30.62	13.99	30.64
2.2 เงินให้กู้	25.12	81.66	36.26	66.80	82.03	64.23
2.3 สำรองเผื่อหนี้สูญ	(0.90)	(2.76)	(0.52)	(0.40)	(2.23)	(1.04)
2.4 เงินลงทุน	-	0.60	-	0.11	0.52	0.22
2.5 สินทรัพย์ถาวรและสินทรัพย์อื่น ๆ	20.25	4.75	11.40	2.87	5.69	5.95

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

บรรษัทอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลังและทำหน้าที่เป็นธนาคารเพื่อการพัฒนาโดยช่วยเหลือกิจการอุตสาหกรรม ช่วยเอกชนในการก่อตั้ง ปรับปรุง หรือขยายกิจการให้ก้าวหน้าทันสมัย รวมทั้งช่วยพัฒนาตลาดทุนในประเทศไทย แหล่งที่มาของเงินทุนที่สำคัญคือ เงินกู้ยืม (72.9 เปอร์เซ็นต์ของเงินทุนทั้งหมดโดยเฉลี่ยในช่วง 2515-28) ส่วนใหญ่เป็นเงินกู้ยืมระยะยาวจากต่างประเทศ ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้ค้ำประกัน บรรษัทใช้เงินทุนไปในการให้กู้ (75.6 เปอร์เซ็นต์ของเงินทุนทั้งหมดโดยเฉลี่ยในช่วงเวลาเดียวกัน) (ดูตารางที่ 1.15 ในหน้า 1-42) โดยส่วนใหญ่ให้กู้แก่อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ ในระยะปานกลางและระยะยาว

บรรษัทยังเป็นผู้จัดการกองทุนประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (The Small Scale Industries Credit Guarantee Fund) ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2528 เพื่อช่วยให้อุตสาหกรรมขนาดย่อมได้รับเงินกู้จากสถาบันการเงินต่าง ๆ มากขึ้น โดยกองทุนฯ ซึ่งเริ่มต้นด้วยเงินทุนจำนวน 200 ล้านบาท จากรัฐบาล บรรษัท และธนาคารพาณิชย์ มีหน้าที่ค้ำประกันสินเชื่อให้แก่อุตสาหกรรมขนาดย่อม[1] ที่ขอกู้จากสถาบันการเงินต่าง ๆ แทนการนำหลักทรัพย์มาค้ำประกัน โดยอุตสาหกรรมขนาดย่อมที่ขอกู้จะเสียค่าธรรมเนียมการค้ำประกัน และเมื่อผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่สถาบันการเงินได้ กองทุนฯจะเป็นผู้ชดเชยหนี้ให้แก่สถาบันการเงินแทน

2.1.8 สำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม (The Small Industries Finance Office)

สำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อมเป็นงานโครงการอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ซึ่งรัฐบาลได้จัดตั้งขึ้นใน พศ. 2507 โดยเป็นหน่วยงานสังกัด

---

[1] อุตสาหกรรมขนาดย่อมที่จะได้รับการค้ำประกันจะต้องเป็นอุตสาหกรรมที่มีสินทรัพย์ถาวรไม่เกิน 10 ล้านบาท วงเงินกู้ตั้งแต่ 200,000-5,000,000 บาท และมีโครงการที่ดีมีความเป็นไปได้ แต่มีทรัพย์สินไม่เพียงพอที่จะวางเป็นหลักประกันการกู้ยืม โดยสินเชื่อที่จะได้รับการค้ำประกันมีทั้งประเภทเงินกู้เบิกเกินบัญชี เงินทุนหมุนเวียนและเงินกู้ที่มีกำหนดเวลา

ตารางที่ 1.15

ที่มาและการใช้ไปของเงินทุนของบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

(เปอร์เซ็นต์)

รายการ	2515	2528	2515 -19	2520 -24	2525 -28	2515 -28
1. ที่มาของเงินทุน(ล้านบาท)	100(697.9)	100(14,960.6)	100	100	100	100
1.1 เงินกองทุน	20.65	15.46	20.37	20.09	16.35	19.12
1.2 เงินกู้ยืม	75.60	62.91	75.38	72.95	69.76	72.91
1.3 หนี้สินอื่น ๆ	3.75	21.63	4.25	6.96	13.89	7.97
2. การใช้ไปของเงินทุน	100	100	100	100	100	100
2.1 เงินสด	0.33	0.37	0.34	0.33	0.28	0.32
2.2 เงินฝากประจำและตั๋วแลกเงินระยะสั้น	10.67	27.34	8.37	10.11	23.52	13.32
2.3 เงินลงทุน	0.20	2.02	0.52	2.60	2.60	1.86
2.4 เงินให้กู้ยืม	83.89	52.46	84.34	78.22	61.23	75.55
2.5 สินทรัพย์ถาวร	0.94	0.65	2.28	1.71	0.65	1.61
2.6 สินทรัพย์อื่น ๆ	3.97	17.16	4.15	7.03	11.72	7.34

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ประกอบอุตสาหกรรมขนาดย่อม

หน้าที่ของสำนักงานฯ คือ การให้กู้ระยะปานกลางและระยะยาวในอัตราดอกเบี้ยต่ำแก่อุตสาหกรรมขนาดย่อม เช่น อุตสาหกรรมโรงงาน อุตสาหกรรมหัตถกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน และอุตสาหกรรมขนาดย่อมทุกประเภทที่มีวัตถุประสงค์จะนำเงินกู้ไปจัดสร้างระบบกำจัดสิ่งแวดล้อมเป็นพิษในวงเงินไม่เกิน 3,000,000 บาท และระยะเวลาการชำระคืน 3-7 ปี

สำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อมนี้ ปัจจุบันอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของ 2 กระทรวง คือ กระทรวงการคลัง และกระทรวงอุตสาหกรรม ณ สิ้นปี 2528 สำนักงานมีสินทรัพย์ทั้งสิ้น 56,462 ล้านบาท โดยเพิ่มขึ้น 0.5 เปอร์เซ็นต์โดยเฉลี่ยต่อปีในช่วง 2515-28 (ดูตารางที่ 1.16 ในหน้า 1-44) แหล่งที่มาของเงินทุนของสำนักงานฯทั้งหมด คือ งบประมาณที่ได้จากรัฐบาล การใช้ไปของเงินทุนส่วนใหญ่ได้แก่ การให้กู้ร่วมกับธนาคารกรุงไทย สำนักงานฯ จะนำเงินไปฝากไว้กับธนาคารกรุงไทย และให้กู้ร่วมผ่านธนาคารกรุงไทย โดยมีอัตราส่วนเงินให้กู้ของสำนักงานฯ 3 ส่วน และของธนาคารกรุงไทย 1 ส่วน ณ สิ้นปี 2528 สัดส่วนของเงินในปัญชีที่ธนาคารกรุงไทยต่อแหล่งที่ใช้ของเงินทุนเท่ากับ 89 เปอร์เซ็นต์

2.1.9 <u>บริษัทเครดิตฟองซีเอร์</u> (Credit Foncier Companies)

ก่อตั้งครั้งแรกในปี 2512 โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้ความสนับสนุนทางด้านการเงินเพื่อการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ มีหน้าที่คือ (1) ให้กู้ยืมโดยมีหลักทรัพย์ที่ดินค้ำประกัน (2) รับซื้อฝากอสังหาริมทรัพย์ (3) ประกอบกิจการอื่นเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ตารางที่ 1.16

ที่มาและการใช้ไปของเงินทุนของสำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม

(เปอร์เซ็นต์)

รายการ	2515	2528	2515 -19	2520 -24	2525 -28	2515 -28
1. ที่มาของเงินทุน(ล้านบาท)	100(55,514)	100(56,462)	100	100	100	100
1.1 เงินกองทุน	99.95	99.68	99.98	99.94	99.86	99.93
1.2 หนี้สินหมุนเวียน	0.05	0.32	0.02	0.06	0.14	0.07
2. การใช้ไปของเงินทุน	100	100	100	100	100	100
2.1 เงินสดและเงินในบัญชี	98.06	92.31	98.01	95.94	94.26	96.20
2.2 สินทรัพย์ถาวร	0.45	0.17	0.47	0.47	0.24	0.41
2.3 รายได้ค้างรับและ สินทรัพย์อื่น ๆ	1.50	7.52	1.52	3.59	5.50	3.39

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

บริษัทเครดิตฟองซีเอร์ ประกอบธุรกิจภายใต้การควบคุมดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซีเอร์ พศ. 2522 พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซีเอร์ พศ. 2522 (ฉบับที่ 1) พศ. 2526, และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซีเอร์ พศ. 2522 (ฉบับที่ 2) พศ. 2528

ณ สิ้นปี 2528 บริษัทเครดิตฟองซีเอร์มีสำนักงานทั้งสิ้น 25 แห่ง (เทียบกับ 28 แห่ง ณ สิ้นปี 2516) สินทรัพย์เท่ากับ 4,165.3 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 17.5 เปอร์เซนต์ โดยเฉลี่ยต่อปีในช่วง พศ. 2516-28 (ดูตารางที่ 1.17 ในหน้า 1-46) แหล่งที่มาของเงินทุนส่วนใหญ่คือ เงินกู้ยืม ในปี 2528 สัดส่วนของเงินกู้ยืมต่อแหล่งที่มาของเงินทุนทั้งหมดเท่ากับ 77.1 เปอร์เซนต์ รองลงมาคือ เงินกองทุน (15.6 เปอร์เซนต์) การใช้ไปของเงินทุนส่วนใหญ่คือ เงินให้กู้ ในปี 2528 สัดส่วนของเงินให้กู้ต่อแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนทั้งหมดเท่ากับ 67.6 เปอร์เซนต์ รองลงมาได้แก่ ลูกหนี้และสินทรัพย์อื่น ๆ (25.9 เปอร์เซนต์)

2.1.10 <u>บริษัทประกันชีวิต</u> (Life Insurance Companies)

บริษัทประกันชีวิตเริ่มเข้ามาในประเทศไทยเมื่อ พศ. 2472 ปัจจุบันประเทศไทยมีบริษัทประกันชีวิตทั้งหมด 12 แห่ง เป็นบริษัทของคนไทย 11 แห่ง และเป็นของสาขาต่างประเทศ 1 แห่ง (ดูตารางที่ 1.18 ในหน้า 1-47) มีสาขารวมกันทั่วประเทศ ณ ปี 2528 เท่ากับ 660 แห่ง

หน้าที่ของบริษัทประกันชีวิตคือ การประกันความเสี่ยงในเรื่องสุขภาพและอุบัติเหตุของประชาชน โดยการขายกรมธรรม์ประกันชีวิต ผู้เอาประกันจะจ่ายค่าธรรมเนียมเบี้ยประกันเป็นรายเดือน และจะได้รับการคุ้มครองในระยะเวลาที่ระบุไว้

ตารางที่ 1.17

ที่มาและการใช้ไปของเงินทุนของบริษัทเครดิตฟองซิเอร์

(เปอร์เซ็นต์)

รายการ	2516	2528	2516 -19	2520 -24	2525 -28	2516 -28
1. ที่มาของเงินทุน (ล้านบาท)	100(759.7)	100(4,165.3)	100	100	100	100
1.1 เงินกองทุน	28.81	15.60	31.01	18.30	15.66	21.40
1.2 เงินกู้ยืม	48.40	77.08	53.64	70.40	76.77	67.20
1.3 หนี้สินอื่น ๆ	22.79	7.32	15.35	11.30	7.57	11.40
2. การใช้ไปของเงินทุน	100	100	100	100	100	100
2.1 เงินสดและเงินในบัญชีที่ธนาคาร	13.45	2.15	6.29	4.21	5.26	5.17
2.2 เงินลงทุน	2.30	4.42	3.48	4.68	4.20	4.16
2.3 เงินให้กู้ยืม	44.02	67.55	47.42	55.71	66.86	56.59
2.4 ลูกหนี้และสินทรัพย์อื่น ๆ	40.23	25.88	42.81	35.40	23.68	34.08

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.18

รายชื่อบริษัทที่ประกอบธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทย

ชื่อบริษัท	ปีที่จัดตั้ง
ในประเทศ	
1. บริษัทไทยประกันชีวิต จำกัด	2485
2. บริษัทไทยเศรษฐกิจประกันชีวิต จำกัด	2485
3. บริษัทอาคเนย์ประกันภัย จำกัด	2489
4. บริษัทไทยประสิทธิ์ประกันภัย	2490
5. บริษัทไทยสมุทรพาณิชย์ประกันภัย จำกัด	2492
6. บริษัทกรุงเทพประกันชีวิต จำกัด	2494
7. บริษัทเมืองไทยประกันชีวิต จำกัด	2494
8. บริษัทประกันชีวิตศรีอยุธยา จำกัด	2494
9. บริษัทอินเตอร์ไลฟ์ประกันชีวิต จำกัด	2494
10. บริษัทมหานครประกันชีวิต จำกัด	2519
11. บริษัทไปน่ำยูเนี่ยนไลฟ์อินชัวรันส์ จำกัด	2527
สาขาต่างประเทศ	
1. บริษัทอเมริกันอินเตอร์เนชั่นแนลแอสชัวรันส์ จำกัด	2481

ที่มา : สำนักงานประกันภัย กระทรวงพาณิชย์

บริษัทประกันชีวิต ประกอบธุรกิจภายใต้พระราชบัญญัติประกันชีวิต พศ. 2510 และอยู่ภายใต้การควบคุมของสำนักงานประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ ภายใต้กฎหมายนี้ กระทรวงพาณิชย์มีอำนาจระบุกิจการที่บริษัทประกันชีวิตจะไปลงทุนได้ กำหนดค่าพรีเมี่ยม นอกจากนี้ยังกำหนดเงินกองทุนขั้นต่ำไว้ไม่น้อยกว่า 5 ล้านบาท บริษัทประกันชีวิตจะต้องฝากส่วนหนึ่งของเงินสำรองการประกัน (Insurance Reserve) ไว้กับกระทรวงพาณิชย์ และจะต้องนำหลักทรัพย์หรือเงินสดมาวางไว้ที่กระทรวงพาณิชย์ จำนวน 2 ล้านบาท

ณ สิ้นปี 2528 บริษัทประกันชีวิตมีสินทรัพย์ทั้งสิ้น 18,350.2 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2515 ประมาณ 14 เท่า แหล่งที่มาของเงินทุนส่วนใหญ่มาจากเบี้ยประกันชีวิต ในปี 2528 เบี้ยประกันชีวิตคิดเป็น 79.7 เปอร์เซ็นต์ ของแหล่งเงินทุนทั้งหมด รองลงมาคือหนี้สินอื่น ๆ (15.2 เปอร์เซ็นต์) เงินทุนที่ได้มาจะถูกนำไปให้กู้และลงทุนเป็นส่วนใหญ่ ในปี 2528 เงินให้กู้มีค่าเท่ากับ 39.4 เปอร์เซ็นต์ของแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุน สัดส่วนของเงินลงทุนเท่ากับ 30.2 เปอร์เซ็นต์ รองลงไปคือ สินทรัพย์อื่น ๆ (15.8 เปอร์เซ็นต์) และเงินสด (10.7 เปอร์เซ็นต์) ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1.19 ในหน้า 1-49

2.1.11 สหกรณ์การเกษตร (Agricultural Cooperatives)

เกษตรกรเป็นผู้ก่อตั้งขึ้นในในปี 2459 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมมือกันด้านการเกษตร ตลอดจนการจัดสรรเครดิตให้แก่สมาชิก ในปี 2527 ประเทศไทยมีสหกรณ์การเกษตรจำนวน 1,132 แห่ง มีสินทรัพย์รวมกันทั้งสิ้นประมาณ 7,808.5 ล้านบาท

สหกรณ์การเกษตรประกอบกิจการภายใต้การควบคุมของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามพระราชบัญญัติการสหกรณ์ พศ. 2511 มีหน้าที่ (1) ให้กู้ยืมแก่สมาชิก (2) รับฝากเงินจากสมาชิก (3) ช่วยเหลือสมาชิกในการจัดหาอุปกรณ์ทางด้านการเกษตร (4) ช่วยเหลือสมาชิกในด้านการตลาดและ (5) ช่วยเหลือสมาชิกในด้านวิชาการ

ตารางที่ 1.19

ที่มาและการใช้ไปของเงินทุนของบริษัทประกันชีวิต

(เปอร์เซ็นต์)

รายการ	2515	2528P	2515-2519	2520-2524	2525-2528	2515-2528
1. ที่มาของเงินทุน(ล้านบาท)	100 (1,296.7)	100 (18,358.2)	100	100	100	100
1.1 เงินกองทุน	2.69	2.32	0.83	6.11	3.08	3.36
1.2 เงินกู้ยืม	0.57	0.13	0.20	0.15	0.19	0.18
1.3 เบี้ยประกันชีวิต	86.35	79.65	87.51	85.39	86.90	86.58
1.4 เบี้ยประกันอื่น	4.30	2.71	4.78	3.19	2.99	3.70
1.5 หนี้สินอื่น ๆ	6.09	15.20	6.68	5.16	6.85	6.18
2. การใช้ไปของเงินทุน	100	100	100	100	100	100
2.1 เงินสด	19.22	10.72	18.91	13.04	10.33	13.36
2.2 เงินฝากที่สำนักงานประกันภัย	1.72	0.14	1.26	0.47	0.19	0.67
2.3 เงินลงทุน	13.57	30.15	16.14	30.58	31.91	25.80
2.4 เงินให้กู้ยืม	44.41	39.44	44.14	39.99	40.78	41.70
2.5 เงินพรีเมี่ยมค้างจ่าย	4.03	3.78	3.75	2.15	2.92	2.95
2.6 สินทรัพย์อื่น ๆ	17.05	15.77	15.80	13.77	13.87	14.52

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

แหล่งที่มาของเงินทุนของสหกรณ์การเกษตร ส่วนใหญ่จะเป็นเงินกู้ยืม ในปี 2527 สัดส่วนของเงินกู้ยืมต่อแหล่งที่มาของเงินทุนทั้งหมดเท่ากับ 62.9 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาได้แก่ เงินกองทุน (27.9 เปอร์เซ็นต์) เงินทุนที่ได้มาส่วนใหญ่จะนำไปให้กู้ ในปี 2527 สัดส่วนของเงินให้กู้ต่อแหล่งที่ใช้ไปของเงินกองทุนทั้งหมดเท่ากับ 61.6 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาได้แก่ สินทรัพย์ถาวรและสินทรัพย์อื่น ๆ (19.4 เปอร์เซ็นต์) และลูกหนี้อื่น ๆ (11.9 เปอร์เซ็นต์) ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1.20 ในหน้า 1-51

2.1.12 สหกรณ์ออมทรัพย์ (Saving Cooperatives)

สหกรณ์ออมทรัพย์ถูกจัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พศ. 2492 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกมีแหล่งเงินออมที่ปลอดภัยและสร้างนิสัยในการออม ในปี 2528 ประเทศไทยมีสหกรณ์ออมทรัพย์ทั่วประเทศ 611 แห่ง มีสินทรัพย์ ทั้งสิ้น 9,607.6 ล้านบาท

หน้าที่ของสหกรณ์ออมทรัพย์ มี 2 ประการคือ (1) รับฝากเงินจากสมาชิก (2) ให้กู้เงินแก่สมาชิกซึ่งมีอยู่ 3 ประเภทคือ เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน, เงินกู้สามัญ, และเงินกู้พิเศษ

สหกรณ์ออมทรัพย์ ประกอบกิจการภายใต้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พศ. 2511 อยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แหล่งที่มาของเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ ส่วนใหญ่มาจากเงินกองทุน ในปี 2527 สัดส่วนของเงินกองทุนต่อแหล่งเงินทุนทั้งหมดเท่ากับ 84.5 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาได้แก่เงินรับฝาก (11.2 เปอร์เซ็นต์) เงินทุนที่ได้มาส่วนใหญ่จะถูกนำไปให้สมาชิกกู้ ในปี 2527 สัดส่วนของเงินให้กู้ต่อแหล่งการใช้ไปของเงินทุนทั้งหมดเท่ากับ 89 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาก็คือ การถือเป็นรูปของเงินสด (8.2 เปอร์เซ็นต์) ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1.21 ในหน้า 1-52

ตารางที่ 1.20

ที่มาและการใช้ไปของเงินทุนของสหกรณ์การเกษตร

(ประจำปี 2527)

รายการ	เปอร์เซ็นต์
1. ที่มาของเงินทุน (ล้านบาท)	100(7,527.73)
1.1 เงินกองทุน	27.93
1.2 เงินรับฝาก	4.60
1.3 เงินกู้ยืม	62.91
1.4 หนี้สินอื่น ๆ	4.56
2. การใช้ไปของเงินทุน	100
2.1 เงินสดและเงินในบัญชี	5.24
2.2 เงินให้กู้	61.64
2.3 ลูกหนี้	11.90
2.4 เงินลงทุน	1.84
2.5 สินทรัพย์ถาวรและสินทรัพย์อื่น ๆ	19.38

ที่มา : กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 1.21

ที่มาและการใช้ไปของเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์

(ประจำปี 2527)

รายการ	เปอร์เซ็นต์
1. ที่มาของเงินทุน (ล้านบาท)	100(9,607.58)
1.1 เงินกองทุน	84.48
1.2 เงินรับฝาก	11.20
1.3 เงินกู้ยืม	3.07
1.4 หนี้สินอื่น ๆ	1.24
2. การใช้ไปของเงินทุน	100
2.1 เงินสดและเงินในบัญชี	8.18
2.2 เงินให้กู้	89.03
2.3 ลูกหนี้	1.77
2.4 เงินลงทุน	0.06
2.5 สินทรัพย์ถาวรและสินทรัพย์อื่น ๆ	0.96

ที่มา: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2.1.13 โรงรับจำนำ (Pawnshops)

ตั้งขึ้นแห่งแรกในปี 2409 ได้แก่ โรงรับจำนำ นำเจ๊กฮอง กิจการได้ขยายตัวจนกระทั่งในปี 2528 ประเทศไทยมีกิจการโรงรับจำนำอยู่ทั้งหมด 333 แห่ง มีหลักทรัพย์ทั้งหมด 5,073.3 ล้านบาท (เพิ่มขึ้นประมาณ 18.4 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉลี่ยต่อปีในช่วงปี 2515-28) โรงรับจำนำแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ (1) โรงรับจำนำที่ดำเนินกิจการโดยเอกชน (2) โรงรับจำนำที่ดำเนินกิจการโดยกรมประชาสงเคราะห์ และ (3) โรงรับจำนำที่ดำเนินกิจการโดยเทศบาล โรงรับจำนำประเภทแรก ดำเนินการกิจการภายใต้การควบคุมดูแลของกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย โรงรับจำนำประเภทที่สองอยู่ภายใต้การควบคุมของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ประเภทที่สาม อยู่ภายใต้การควบคุมของเทศบาลเมืองต่าง ๆ

แหล่งที่มาของเงินทุนของโรงรับจำนำส่วนใหญ่ได้แก่ เงินกู้ยืม ในปี 2528 สัดส่วนเงินกู้ยืมต่อแหล่งที่มาของเงินทุนทั้งหมดเท่ากับ 62.8 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาได้แก่ เงินกองทุน (31.1 เปอร์เซ็นต์) เงินทุนที่ได้มาส่วนใหญ่นำไปให้กู้ โดยมีทรัพย์สินค้ำประกัน ในปี 2528 อัตราส่วนของทรัพย์สินจำนำต่อแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนทั้งหมดเท่ากับ 90.6 เปอร์เซ็นต์ (ดูตารางที่ 1.22 ในหน้า 1-54)

2.1.14 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Securities Exchange of Thailand)

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นสถาบันการเงินในตลาดทุน (capital market) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของตลาดการเงิน ทำหน้าที่เป็นตลาดรอง (secondary market) เพื่อการซื้อขายแลกเปลี่ยนหลักทรัพย์หรือเครื่องมือทางการเงินระยะยาว ซึ่งได้ผ่านตลาดแรก (primary market) หรือตลาดที่เป็นการซื้อขายหลักทรัพย์ออกใหม่มาแล้ว

ตารางที่ 1.22

ที่มาและการใช้ไป ของเงินทุนของโรงรับจำนำ

(เปอร์เซ็นต์)

รายการ	2515	2528P	2515-2519	2520-2524	2525-2528	2515-2528
1. ที่มาของเงินทุน (ล้านบาท)	100 (768.9)	100 (5,073.3)	100	100	100	100
1.1 เงินกองทุน	46.12	31.12	44.64	37.65	31.75	38.46
1.2 เงินกู้ยืม	52.10	62.77	52.11	59.22	62.90	57.73
1.3 หนี้สินอื่น ๆ	1.78	6.11	3.25	3.13	5.35	3.81
2. การใช้ไปของเงินทุน	100	100	100	100	100	100
2.1 เงินสดและเงินในบัญชีที่ธนาคาร	11.35	2.35	9.04	5.61	4.42	6.50
2.2 ทรัพย์สินจำนำ	81.81	90.56	81.17	85.09	87.98	84.51
2.3 สินทรัพย์ถาวร	4.32	2.64	4.43	4.85	3.04	4.18
2.4 สินทรัพย์อื่น ๆ	2.52	4.45	5.36	4.45	4.56	4.81

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

อันที่จริง ตลาดซื้อขายหลักทรัพย์ได้เคยมีการจัดตั้งขึ้นในประเทศไทยมาแล้ว กล่าวคือ ในปี 2505 กลุ่มธุรกิจเอกชนกลุ่มหนึ่งได้ร่วมกันจัดตั้งตลาดหุ้นขึ้นใช้ชื่อว่า "บริษัทตลาดหุ้นกรุงเทพ จำกัด" อย่างไรก็ตาม การซื้อขายหุ้นในตลาดหุ้นกรุงเทพเป็นไปในวงจำกัด มีการซื้อขายน้อย มีผู้สนใจน้อย และรัฐบาลก็มิได้ให้ความสนับสนุนหรือให้ความสำคัญ เมื่อประเทศไทยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้น การลงทุนภาคเอกชนเพิ่มสูงขึ้น รัฐบาลเริ่มเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาตลาดทุนหรือรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว ในปี 2512 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ว่าจ้าง ศาสตราจารย์ Sidney M. Robbins มาศึกษาถึงสภาพและปัญหาของตลาดทุนในประเทศไทย ซึ่งศาสตราจารย์ Robbins ได้เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหารวมถึงการจัดตั้งสถาบันในตลาดทุนในประประเทศไทย หลังจากนั้นภาครัฐบาลได้ดำเนินการหลายประการรวมทั้งการแก้ไขกฎหมายและการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันในตลาดทุนที่เป็นระบบและมั่นคงขึ้น

จนในที่สุด จึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (พศ. 2517) และนำไปสู่การจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งเปิดทำการซื้อขายหลักทรัพย์ครั้งแรกเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2518

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบกิจการตลาดหลักทรัพย์โดยไม่แสวงหากำไร มีองค์กรที่เกี่ยวข้องคือ (1) บริษัทที่นำหลักทรัพย์เข้ามาจดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์ ๆ ได้แก่บริษัทจดทะเบียน และบริษัทรับอนุญาต (ส่วนหลักทรัพย์ที่นำมาจดทะเบียนก็จะมีฐานะเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียน และหลักทรัพย์รับอนุญาตตามลำดับ) (2) บริษัทสมาชิก ได้แก่ บริษัทหลักทรัพย์หรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำหน้าที่เป็นนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นผู้กำกับดูแล ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แต่รัฐมนตรีฯ อาจมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ทำหน้าที่แทนได้

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีหน้าที่ที่สำคัญ ดังนี้คือ

(1) เป็นสถานที่ซื้อ-ขายหลักทรัพย์จดทะเบียนและรับอนุญาต

(2) กำกับดูแลเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ประจำวันให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้ให้มีความยุติธรรม มีระเบียบและมีสภาพคล่อง รวมทั้งมีหน้าที่แก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาระบบและวิธีการซื้อขายให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ติดตามพฤติกรรม เหตุการณ์และภาวะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการซื้อขายให้ทันเวลาและพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสม

(3) กำกับดูแลบริษัทจดทะเบียนและบริษัทรับอนุญาตให้ปฏิบัติโดยสุจริตและยุติธรรม ให้มีการเปิดเผยข้อมูลที่เพียงพอ ถูกต้อง กระจ่างและสมบูรณ์ กำกับดูแลให้บริษัทมีการปฏิบัติทางบัญชีและการสอบบัญชีที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

(4) กำกับดูแลบริษัทสมาชิกให้ปฏิบัติโดยสุจริตและยุติธรรม และเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับการซื้อขายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(5) ให้บริการที่จำเป็นและเกี่ยวข้องในธุรกิจหลักทรัพย์ เช่น เป็นนายทะเบียนหุ้นของบริษัทจดทะเบียนและบริษัทรับอนุญาต เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจหลักทรัพย์แก่ผู้ลงทุนและสาธารณชนทั่วไป เป็นต้น

หลักทรัพย์ที่ซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้แก่ เครื่องมือทางการเงินระยะยาวชนิดต่าง ๆ จำแนกเป็น

(1) หลักทรัพย์ภาคเอกชน ได้แก่ หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ หุ้นกู้ และหน่วยลงทุน

(2) หลักทรัพย์ภาครัฐบาล ได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ

ณ สิ้นปี 2529 จำนวนบริษัทจดทะเบียนและรับอนุญาตมีจำนวนทั้งสิ้น 93 บริษัท หลักทรัพย์จดทะเบียนและรับอนุญาตภาคเอกชนมีจำนวน 98 หลักทรัพย์ หลักทรัพย์จดทะเบียนภาครัฐบาลมีจำนวน 141 หลักทรัพย์ (ดูตารางที่ 1.23 ในหน้า 1-59) หลักทรัพย์ภาคเอกชนที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ส่วนใหญ่เป็นหุ้นสามัญ กล่าวคือ คิดเป็นจำนวนหน่วยกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ และคิดเป็นมูลค่าตามราคาตราไว้และมูลค่าตามราคาตลาดกว่า 95 เปอร์เซ็นต์ ของหลักทรัพย์ภาคเอกชนทั้งหมด รองลงมาได้แก่ หน่วยลงทุน หุ้นบุริมสิทธิ และหุ้นกู้ (ดูตารางที่ 1.24 ในหน้า 1-60) การซื้อขายหลักทรัพย์ภาคเอกชนก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน (ดูตารางที่ 1.25)กล่าวคือ ส่วนใหญ่เป็นการซื้อขายหุ้นสามัญ ซึ่งคิดเป็นจำนวนหน่วยประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ และคิดเป็นมูลค่ากว่า 95 เปอร์เซ็นต์ของหลักทรัพย์ทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การซื้อขายหน่วยลงทุนหุ้นบุริมสิทธิ และหุ้นกู้ ส่วนหลักทรัพย์จดทะเบียนภาครัฐบาลเกือบทั้งหมดเป็นพันธบัตรรัฐบาล การซื้อขายหลักทรัพย์ภาครัฐบาลก็มักเป็นการซื้อขายพันธบัตรรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ ทั้งจำนวนหน่วยและมูลค่า ยกเว้นในบางปีซึ่งพันธบัตรของรัฐวิสาหกิจบางแห่งได้รับความนิยมเป็นพิเศษ (ดูตารางที่ 1.26 ในหน้า 1-62)

สำหรับภาวะการซื้อขายโดยรวมนั้น (ดูตารางที่ 1.27, 1.28 และ 1.29 ในหน้า 1-63, 1-64 และ 1-65)ในระยะแรกของตลาดหลักทรัพย์ซึ่งจำนวนหลักทรัพย์จดทะเบียนภาคเอกชนและจำนวนหลักทรัพย์จดทะเบียนรวมยังมีจำนวนน้อย มูลค่าการซื้อขายรวมมีระดับต่ำและเป็นการซื้อขายหลักทรัพย์ภาครัฐบาลเป็นจำนวนมากพอสมควร ในระหว่างปี 2520-2522 ภาวะการซื้อขายหลักทรัพย์ภาคเอกชนพุ่งสูงขึ้นอย่างมาก และมียอดสูงสุดเป็นประวัติการณ์ในปี 2521 คิดเป็นมูลค่า 57,065.75ล้านบาท และดัชนีราคาหุ้นตลาดหลักทรัพย์มีระดับสูงสุดถึง 266.20 (30 เมษายน 2518 = 100) เนื่องจากการเก็งกำไรและการส่งราคาอย่างรุนแรง มูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ภาคเอกชนในช่วงดังกล่าวคิดเป็นกว่า 99 เปอร์เซ็นต์ ของการซื้อขายโดยรวม การเกิดวิกฤตการณ์บริษัทราชาเงินทุนในปี 2522 และภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในช่วงเวลาต่อมาได้ทำให้ภาวะการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ตกต่ำลงเรื่อย ๆ และซบเซาอยู่เป็นเวลานานหลายปี จนกระทั่งปี 2526 ภาวะ

การซื้อขายจึงเริ่มกระเตื้องขึ้น เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจเริ่มมีการฟื้นตัวขึ้นบ้าง และภาวะอัตราดอกเบี้ยสูงในต่างประเทศและในประเทศเริ่มผ่อนคลายลง ในปี 2527 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พศ. 2527) ซึ่งได้เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการปฏิบัติของบริษัทจดทะเบียนและรับอนุญาต และบริษัทสมาชิกให้รัดกุมเข้มงวดขึ้น และยังได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำผิดในด้านการฉ้อฉลเกี่ยวกับราคาหลักทรัพย์ หรือการสร้างราคา หรือการ "ปั่นหุ้น" รวมทั้งบทลงโทษไว้ด้วย กฎหมายฉบับนี้ได้ทำให้ผู้ลงทุนและผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจหลักทรัพย์มีความมั่นใจในการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์มากขึ้น การซื้อขายหลักทรัพย์ในระยะต่อมามีแนวโน้มสูงขึ้นทั้งมูลค่าและราคา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2529 ซึ่งภาวะเศรษฐกิจมีทิศทางไปในทางที่ดีขึ้น และอัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินในประเทศมีระดับลดลงอย่างมาก มูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์มีมูลค่าสูงถึง 29,848.22 ล้านบาท แยกเป็นมูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ภาคเอกชน 24,993.46 ล้านบาท และหลักทรัพย์ภาครัฐบาล 4,854.76 ล้านบาท ดัชนีราคาหุ้นตลาดหลักทรัพย์ปิด ณ สิ้นปี 2529 ที่ระดับ 207.20 ซึ่งสูงสุดในรอบ 7 ปี

ในระยะเวลาที่ผ่านมานับตั้งแต่เปิดดำเนินการ ภาวะตลาดหลักทรัพย์ค่อนข้างผันแปรไปตามภาวะเศรษฐกิจในขณะนั้น ยกเว้นในช่วงที่มีการสร้างราคาและการเก็งกำไรอย่างผิดปกติ กล่าวคือ ภาวะตลาดหลักทรัพย์เป็น passive ของภาวะเศรษฐกิจ เมื่อสภาพเศรษฐกิจมีทิศทางที่แจ่มใส ภาวะตลาดหลักทรัพย์จึงจะได้รับผลในทางบวก สภาพคล่องทางการเงินที่จะถูก "ถ่ายเท" เข้ามาลงทุนในตลาดเป็นสภาพคล่องส่วนเกินนั่นคือ ตลาดยังค่อนข้างขาดแคลนปริมาณการลงทุนที่มี rigidity ทั้งนี้ก็สืบเนื่องมาจากปัญหาพื้นฐานของตลาดหลักทรัพย์ ในด้านของการขาดอุปสงค์ที่มากพอ การขาดอุปทานของหลักทรัพย์ที่เพียงพอ และปัญหาความเชื่อมั่นของสาธารณชน อย่างไรก็ตาม หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องก็ได้ดำเนินมาตรการหลายประการ เช่น การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแล ซึ่งได้เพิ่มความเชื่อมั่นแก่นักลงทุนในระดับหนึ่ง การพยายามเพิ่มอุปทานของหลักทรัพย์ทั้งจำนวนและชนิดของหลักทรัพย์จดทะเบียนได้แก่ การริเริ่มจะให้มีการซื้อขาย

ตารางที่ 1.23

จำนวนบริษัทและหลักทรัพย์จดทะเบียนและรับอนุญาต ภาคเอกชนและภาครัฐบาล

ณ วันที่ As of	ภาคเอกชน Corporate Sector						ภาครัฐบาล Government Sector
	จำนวนบริษัท Number of Companies			จำนวนหลักทรัพย์ Number of Securities			จำนวนหลักทรัพย์ Number of Securities
	จดทะเบียน Listed	รับอนุญาต Authorized	รวม Total	จดทะเบียน Listed	รับอนุญาต Authorized	รวม Total	
30/4/75	7	2	9	11	3	14	2
30/12/75	16	5	21	20	7	27	38
31/12/76	22	3	25	27	5	32	50
31/12/77	36	3	39	42	4	46	55
31/12/78	57	4	61	66	5	71	55
31/12/79	65	4	69	73	5	78	60
31/12/80	72	5	77	79	6	85	71
31/12/81	76	4	80	81	5	86	85
31/12/82	78	3	81	81	4	85	103
31/12/83	85	3	88	88	4	92	124
31/12/84	93	3	96	95	4	99	130
31/12/85	95	2	97	97	3	100	134
31/12/86	92	1	93	96	2	98	141[1]

หมายเหตุ : [1]ณ สิ้นพฤศจิกายน 2529
ที่มา : ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.24

ปริมาณหลักทรัพย์จดทะเบียนและหลักทรัพย์รับอนุญาต ภาคเอกชน

หลักทรัพย์ภาคเอกชน		30/4/75	31/12/75	31/12/76	31/12/77	31/12/78	31/12/79	31/12/80	31/12/81	31/12/82	31/12/83	31/12/84	31/12/85	31/12/86
หุ้นสามัญ Common Shares														
จำนวนหลักทรัพย์	Securities	9	21	25	36	59	66	74	77	78	85	92	93	89
จำนวนหุ้น	Shares	25,447,342	35,374,322	39,824,793	49,516,172	82,246,890	124,517,155	138,113,460	150,679,526	172,540,026	191,222,894	298,275,256	322,205,578	363,308,083
มูลค่า (ล้านบาท)	Value (Mil.)													
- ตราไว้	Nominal	2,012.73	3,008.67	3,424.72	4,537.86	7,872.07	11,739.10	13,098.73	14,215.32	15,996.37	17,534.67	22,011.58	24,004.61	23,733.19
- ตลาด	Market	4,803.87	5,144.27	6,849.80	18,261.23	31,849.18	27,353.16	24,825.28	23,003.25	28,917.79	34,221.91	46,710.12	48,776.41	74,248.86
หุ้นบุริมสิทธิ์ Preferred Shares														
จำนวนหลักทรัพย์	Securities	1	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3
จำนวนหุ้น	Shares	140,000	190,000	190,000	190,000	260,000	560,000	560,000	560,000	560,000	560,000	560,000	560,000	560,000
มูลค่า (ล้านบาท)	Value (Mil.)													
- ตราไว้	Nominal	14.00	19.00	19.00	19.00	26.00	56.00	56.00	28	28.00	28.00	28.00	28.00	28,000
- ตลาด	Market	17.50	26.08	27.58	92.24	103.90	102.74	58.76	54.46	51.90	159.58	180.98	172.66	210.58
หุ้นกู้ Debentures														
จำนวนหลักทรัพย์	Securities	4	4	5	5	7	6	5	3	1	1	—	—	2
จำนวนหุ้น	Shares	1,894,580	1,893,780	2,041,815	1,979,225	2,750,900	2,350,500	1,800,500	600,500	500	250	—	—	400,000
มูลค่า (ล้านบาท)	Value (Mil.)													
- ตราไว้	Nominal	234.37	234.29	384.09	377.83	455.00	395.00	205.00	85.00	25.00	12.50	—	—	40.00
- ตลาด	Market	234.37	223.77	382.75	378.12	450.20	391.87	200.27	82.26	24.26	12.13	—	—	40.57
หน่วยลงทุน Unit Trusts														
จำนวนหลักทรัพย์	Securities	+	+	+	1	2	3	3	3	3	3	4	4	4
จำนวนหุ้น	Shares	+	+	+	5,000,000	10,000,000	25,000,000	25,000,000	25,000,000	25,000,000	25,000,000	25,500,000	25,500,000	25,500,000
มูลค่า (ล้านบาท)	Value (Mil.)													
- ตราไว้	Nominal	+	+	+	100.00	200.00	500.00	500.00	500.00	500.00	500.00	550.00	550.00	550.00
- ตลาด	Market	+	+	+	500.00	685.00	536.25	437.50	331.25	445.00	400.00	540.75	507.75	700.00
รวมทั้งสิ้น Total														
จำนวนหลักทรัพย์	Securities	14	27	32	46	71	78	85	86	85	92	99	100	98
จำนวนหุ้น	Shares	27,481,922	37,458,102	42,056,608	56,685,397	95,257,790	152,427,655	165,473,960	176,840,026	198,100,526	216,783,144	324,335,256	348,265,578	389,768,083
มูลค่า (ล้านบาท)	Value (Mil.)													
- ตราไว้	Nominal	2,261.10	3,261.96	3,827.81	5,034.69	8,553.07	12,690.10	13,859.73	14,828.32	16,549.37	18,075.17	22,589.58	24,582.61	24,351.19
- ตลาด	Market	5,055.74	5,394.12	7,260.13	19,231.59	33,088.28	28,384.02	25,521.81	23,471.22	29,438.95	34,793.62	47,431.85	49,456.82	75,200.01

ที่มา : ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.25

การซื้อขายหลักทรัพย์ภาคเอกชน จำแนกตามประเภทหลักทรัพย์

ปี	หุ้นสามัญ		หุ้นบุริมสิทธิ		หุ้นกู้		หน่วยลงทุน		รวม	
	จำนวนหุ้น	มูลค่า (ล้านบาท)	จำนวนหุ้น	มูลค่า (ล้านบาท)	จำนวนหุ้น	มูลค่า (ล้านบาท)	จำนวนหน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)	จำนวนหน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)
2518	2,831,196	547.66	11,995	1.55	100,255	10.33	+	+	2,943,446	559.54
2519	5,004,468	972.01	67,150	9.09	102,955	12.44	+	+	5,174,573	993.54
2520	94,420,745	26,014.00	134,150	37.81	66,350	7.65	2,498,175	222.64	97,119,420	26,282.10
2521	141,238,221	53,456.95	161,100	45.52	733,207	73.38	36,796,160	3,489.90	178,928,688	57,065.75
2522	78,560,257	21,776.86	52,606	8.12	64,390	7.31	18,599,970	658.26	97,277,223	22,450.55
2523	44,266,903	6,301.15	6,080	1.27	160	0.02	13,971,639	246.78	58,244,782	6,549.22
2524	19,062,553	2,358.16	4	0.01	7,649	0.72	10,930,532	162.31	30,000,738	2,521.20
2525	38,280,617	5,479.34	10,820	2.20	—	—	22,467,341	396.43	60,758,778	5,877.97
2526	52,366,352	8,751.77	37,260	4.58	—	—	18,796,135	364.20	71,199,747	9,120.55
2527	63,896,126	10,223.66	64,890	35.00	—	—	19,306,788	336.53	83,267,804	10,595.19
2528	84,534,875	14,938.37	155,313	49.23			14,650,995	346.39	99,341,183	15,333.99
2529	133,794,176	24,488.39	29,230	4.43	26,000	2.67	19,815.78	497.97	153,665,195	24,993.46

ที่มา : ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1. 26

การซื้อขายหลักทรัพย์ภาครัฐบาล จำแนกตามประเภทหลักทรัพย์

ปี	พันธบัตรรัฐบาล								พันธบัตรลงทุน[1]		หุ้นกู้[2]		พันธบัตร[3] ธนาคาร		พันธบัตร[5] เพื่อการ		รวม	
	ออมทรัพย์		เงินกู้		ลงทุน		รวม		ของการใช้ไฟ-ฟ้าฝ่ายผลิตฯ		บรรษัทเงินทุน		อาคารสงเคราะห์		ลงทุนของการปิโตรเลียมฯ			
	จำนวนหน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)	จำนวนหน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)	จำนวนหน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)	จำนวนหน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)	จำนวนหน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)	จำนวนหน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)	จำนวนหน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)	จำนวนหน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)	จำนวนหน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)
2518	4,000	0.40	58,354	57.64	895,020	905.34	957,374	963.38	+	+	–	–	+	+	+	+	957,374	963.38
2519	500	0.50	564,661	253.67	387,735	391.90	952,896	645.62	41,841	41.99	–	–	+	+	+	+	994,737	687.61
2520	–	–	530,965	251.01	57,023	57.16	587,988	308.17	2,012	2.01	–	–	+	+	+	+	590,000	310.18
2521	–	–	288,553	206.62	9	0.03	288,562	206.65	–	–	–	–	+	+	+	+	288,562	206.65
2522	–	–	113,520	62.71	11,240	19.86	124,760	82.57	–	–	X	X	+	+	+	+	124,760	82.57
2523	–	–	–	–	10,000	10.00	10,000	10.00	–	–	X	X	–	–	+	+	10,000	10.00
2524	–	–	631,936	77.60	275,778	290.88	907,714	368.48	+	+	X	X	8,000	8.00	+	+	915,714	376.48
2525	–	–	21,000	2.10	76,650	85.65	97,650	87.75	+	+	X	X	–	–	+	+	97,650	87.75
2526	–	–	5,570	0.61	9,400	9.85	14,970	10.46	1,714,200	192.89	X	X	–	–	+	+	1,729,170	203.35
2527	–	–	628,270	65.13	64,168	60.09	692,438	125.22	1,158,039	150.79	X	X	–	–	+	+	1,850,477	276.01
2528	X	X	1,453,315	148.19	188,000	193.19	1,641,315	341.38	5,395,229	807.49	X	X	–	–	–	–	7,036,544	1,148.87
2529	X	X	2,491,805	268.27	3,831,944	4,586.49	6,323,749	4,854.76	X	X	X	X	–	–	–	–	6,323,749	4,854.76

หมายเหตุ : * ไม่ได้จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์

– ไม่มีการซื้อขาย

X ครบกำหนดไถ่ถอน

ที่มา : ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.27

สรุปการซื้อขายหลักทรัพย์ภาคเอกชน และภาครัฐบาล

ปี	หลักทรัพย์ภาคเอกชน		หลักทรัพย์ภาครัฐบาล		มูลค่ารวม (ล้านบาท)	ร้อยละของมูลค่าซื้อขายรวม	
	จำนวนหน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)	จำนวนหน่วย	มูลค่า (ล้านบาท)		หลักทรัพย์ภาคเอกชน	หลักทรัพย์ภาครัฐบาล
2518	2,943,446	559.54	957,374	963.38	1,522.92	36.74	63.26
2519	5,174,573	993.54	994,737	687.61	1,681.15	59.10	40.90
2520	97,119,420	26,282.10	590,000	310.18	26,592.28	98.83	1.17
2521	178,928,688	57,065.75	288,562	206.65	57,272.40	99.64	0.36
2522	97,277,223	22,450.55	124,760	82.57	22,533.12	99.63	0.37
2523	58,244,782	6,549.22	10,000	10.00	6,559.22	99.85	0.15
2524	30,000,738	2,521.20	915,714	376.48	2,897.68	87.01	12.99
2525	60,758,778	5,877.97	97,650	87.75	5,965.72	98.53	1.47
2526	71,199,747	9,120.55	1,729,170	203.35	9,323.90	97.82	2.18
2527	83,267,804	10,595.19	1,850,477	276.01	10,871.20	97.46	2.54
2528	99,341,183	15,333.99	7,036,544	1,148.87	16,482.86	93.03	6.97
2529	153,665.195	24,993.46	6,323,799	4,854.76	29,848.22	83.74	16.26

ที่มา : ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.28

การซื้อขายหลักทรัพย์ภาคเอกชน

ปี	จำนวนวันทำการ	ยอดรวมของการซื้อขาย		การซื้อขายเฉลี่ยต่อวัน		มูลค่าซื้อขาย			
						สูงสุด		ต่ำสุด	
		จำนวนหุ้น	มูลค่า (ล้านบาท)	จำนวนหุ้น	มูลค่า (ล้านบาท)	ล้านบาท	วันที่	ล้านบาท	วันที่
2518	166	2,943,446	559.54	17,732	3.37	21.26	1/8	0.23	28/11
2519	248	5,174,573	993.54	20,865	4.01	28.77	23/8	0.11	30/1
2520	246	97,119,420	26,282.10	394,794	106.84	744.38	4/11	1.99	4/1
2521	246	178,928,688	57,065.75	727,352	231.97	1,156.62	25/10	13.72	12/7
2522	248	97,277,223	22,450.55	392,247	90.53	582.45	5/2	6.65	2/7
2523	248	58,244,782	6,549.22	234,858	26.41	138.37	18/11	3.43	30/1
2524	247	30,000,738	2,521.20	121,460	10.21	71.50	15/9	0.97	19/10
2525	246	60,758,778	5,877.97	246,987	23.89	280.01	13/9	1.19	25/1
2526	247	71,199,747	9,120.55	288,258	36.93	254.85	9/12	3.06	14/2
2527	248	83,267,804	10,595.19	335,757	42.72	245.05	15/11	1.88	1/2
2528	245	99,341,183	15,333.99	405,474	62.59	581.26	8/8	6.46	18/12
2529	247	153,665,195	24,993.46	622,126	101.19	504.02	8/4	0.23	9/5

ที่มา : ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.29

ดัชนีราคาหุ้นตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ปี	ดัชนีราคาหุ้นตลาดหลักทรัพย์					
	เปิด	สูงสุด	วันที่	ต่ำสุด	วันที่	ปิด
2518	100.00	100.12	23/7	84.08	30/12	84.08
2519	83.96	83.96	2/1	76.44	17/3	82.70
2520	82.48	205.08	7/11	82.48	4/1	181.59
2521	186.13	266.20	24/11	180.79	1/8	257.73
2522	259.82	259.82	2/1	146.12	12/11	149.40
2523	148.23	148.23	2/1	113.33	9/9	124.67
2524	124.56	129.03	12/2	103.19	8/9	106.62
2525	106.58	138.77	13/9	102.03	14/4	123.50
2526	123.57	148.36	29/7	122.88	13/1	134.47
2527	134.04	144.83	3/12	128.69	18/4	142.29
2529	134.21	207.98	26/12	127.26	19/6	207.20

ที่มา : ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

กระดานที่สองในอนาคต การส่งเสริมให้กิจการต่าง ๆ ออกหุ้นกู้และนำเข้ามาเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียน การส่งเสริมผู้ลงทุนสถาบันให้มีบทบาทมากขึ้น ซึ่งก็จะเป็นวิธีหนึ่งที่จะสร้าง rigidity ของปริมาณการลงทุนได้ นโยบายรัฐบาลในปัจจุบันก็ได้ให้ความสำคัญแก่ตลาดหลักทรัพย์ในฐานะที่เป็นสถาบันสำคัญในการพัฒนาตลาดทุน โดยบรรจุแนวทางการพัฒนาไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 อัดเจนยิ่งขึ้นและยังได้แก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับภาษีที่อาจเป็นอุปสรรคให้เอื้ออำนวยต่อการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์มากขึ้น สิ่งเหล่านี้น่าจะทำให้ประสิทธิภาพและความมั่นคงของตลาดหลักทรัพย์ในการพัฒนาตลาดทุนในอนาคตมีแนวโน้มที่ดีขึ้น

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทำหน้าที่เป็นสถาบันที่ส่งเสริมการระดมเงินทุนระยะยาวให้แก่ธุรกิจต่าง ๆ หากตลาดหลักทรัพย์สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสถาบันการเงินต่าง ๆ ซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนหรือรับอนุญาตในตลาดหลักทรัพย์สามารถใช้ช่องทางของตลาดหลักทรัพย์ในการระดมเงินทุนระยะยาวในประเทศมาใช้เป็นเงินทุนในการประกอบกิจการของตนแล้ว ย่อมสามารถช่วยลดการพึ่งพาเงินทุนโดยอาศัยการกู้ยืมจากสถาบันการเงินอื่น ๆ ได้ การสามารถลดการกู้ยืมระยะสั้นจากสถาบันการเงินอื่น ๆ ก็จะทำให้ธุรกิจเหล่านี้สามารถลดอัตราส่วนหนี้สินต่อเงินกองทุน (debt to equity ratio) ของตนลงได้ ซึ่งก็จะทำให้ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านดอกเบี้ย ขณะที่การใช้เงินทุนจากตลาดทุนจะช่วยแก้ปัญหาการขาดสภาพคล่องระยะยาวได้ การลดการกู้ยืมจากต่างประเทศก็จะทำให้ธุรกิจลดความเสี่ยงอันเกิดจากอัตราแลกเปลี่ยนและภาวะดอกเบี้ยผันผวนในตลาดการเงินของโลกได้ สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้สถาบันการเงินต่าง ๆ ที่เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มีความเสี่ยงในเรื่องความมั่นคงลดน้อยลงได้อย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 1.30 ในหน้า 1-67 เป็นตารางที่สรุปลักษณะสำคัญบางประการของสถาบันการเงินในระบบทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้ว (ยกเว้นธนาคารแห่งประเทศไทยและตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย) ซึ่งเมื่อสิ้นปี 2528 มีสินทรัพย์ทั้งสิ้น 1,006,008.5 ล้านบาท (ประมาณ 96 เปอร์เซ็นต์ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ) จำนวนสำนักงานและ

ลักษณะสำคัญของสถาบันการเงินในประเทศไทย

(ณ สิ้นธันวาคม 2528)

สถาบัน	หน้าที่หลักทางด้านการเงิน	ขนาด			แหล่งสำคัญของที่มาและการใช้เงินทุน		การกำกับดูแล	
		ทรัพย์สิน (ล้านบาท)	จำนวนสำนักงานใหญ่	จำนวนสาขา	ที่มา(%)	การใช้ไป(%)	สถานที่กำกับและควบคุม	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
1. ธนาคารพาณิชย์	ให้สินเชื่อแก่ธุรกิจ	701,867.0	30	1,806	เงินฝาก(79.75)	เงินให้กู้(74.41)	ธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง	พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505, พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2522, พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 พ.ศ.2528, พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทยและพระราชบัญญัติเงินตรา
2. บริษัทเงินทุน	ให้สินเชื่อแก่ธุรกิจ	130,959.6	100	29	เงินกู้ยืม(81.73)	เงินให้กู้(74.87)	ธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง	พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ.2522,พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติฯ พ.ศ.2522(ฉบับที่1)พ.ศ.2526 และพระราชกำหนดฯ(ฉบับที่2)พ.ศ.2528
3. ธนาคารออมสิน	ส่งเสริมการออมของครัวเรือน	64,889.2	1	438	เงินฝาก(87.27)	พันธบัตรรัฐบาล (88.86)	กระทรวงการคลัง	พระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. 2489
4. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	ให้สินเชื่อแก่ภาคเกษตร	28,473.7	1	67	เงินฝาก(52.91)	เงินให้กู้ (74.58)	กระทรวงการคลัง	พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ.2509
5. ธนาคารอาคารสงเคราะห์	ให้สินเชื่อด้านการเคหะ	13,695.4	1	-	เงินฝาก(51.80)	เงินให้กู้(81.66)	กระทรวงการคลัง	พระราชบัญญัติธนาคารอาคารสงเคราะห์ พ.ศ.2496,ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 317 พ.ศ.2515, และพระราชกฤษฎีกานิยามขอบเขตและการดำเนินงานของธนาคารอาคารสงเคราะห์ พ.ศ.2518
6. บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	ให้สินเชื่อแก่ภาคอุตสาหกรรม	14,960.6	1	3	เงินกู้ยืม(62.91)	เงินให้กู้(52.46)	กระทรวงการคลัง	พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2502
7. สำนักงานธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม[1/]	ให้สินเชื่อแก่ภาคอุตสาหกรรม(เน้นขนาดย่อม)	56.5	1	-	เงินกองทุน(99.68)	เงินสดและเงินในบัญชี(92.31)	กระทรวงการคลังและกระทรวงอุตสาหกรรม	
8. บริษัทเครดิตฟองซิเอร์	ให้กู้เพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์	4,165.3	25	-	เงินกู้ยืม(77.08)	เงินให้กู้(67.55)	ธนาคารแห่งประเทศไทย	เหมือนกันกับบริษัทเงินทุน
9. บริษัทประกันชีวิต	ส่งเสริมการออมของครัวเรือน(ผ่านกรมธรรม์ประกันชีวิต)	18,358.2	12	660	เบี้ยประกันชีวิต (79.65)	เงินให้กู้(39.44)	กระทรวงพาณิชย์	พระราชบัญญัติประกันชีวิตพ.ศ.2510
10. สหกรณ์การเกษตร	ให้สินเชื่อแก่สมาชิก	(7,808.5)[2/]	(1,132)[2/]	-	เงินกู้ยืม(62.91)[3/]	เงินให้กู้(61.64)[3/]	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2511
11. สหกรณ์ออมทรัพย์	ระดมเงินออมและให้สินเชื่อในหมู่สมาชิก	(15,701.2)[2/]	(611)[2/]	-	เงินกองทุน(84.48)[3/]	เงินให้กู้(89.03)[3/]	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2511
12. โรงรับจำนำ	ให้สินเชื่อแกครัวเรือน	5,073.3	333	-	เงินกู้ยืม(62.77)	ทรัพยสินจำนำ (81.81)	กระทรวงมหาดไทยและเทศบาล	พระราชบัญญัติโรงรับจำนำพ.ศ.2505

หมายเหตุ : [1/] ณ สิ้นกันยายน 2528

[2/] ตัวเลขกะประมาณ

[3/] ณ สิ้นธันวาคม 2527

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

จำนวนสาขาเท่ากับ 2,248 และ 3,003 แห่งตามลำดับ สถาบันการเงินเหล่านี้มีแหล่งที่มาและการใช้ไปของเงินทุนแตกต่างกันออกไป แต่ข้อน่าสังเกตก็คือ การกำกับและควบคุมสถาบันดังกล่าวมีความหลากหลายทั้งแง่กฎหมายที่เกี่ยวข้องและสถาบันที่กำกับควบคุม สถาบันที่กำกับควบคุมสถาบันการเงินดังกล่าวได้แก่หน่วยงานต่อไปนี้

(1) ธนาคารแห่งประเทศไทย

(2) กระทรวงการคลัง

(3) กระทรวงอุตสาหกรรม

(4) กระทรวงพาณิชย์

(5) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

(6) กระทรวงมหาดไทย

(7) เทศบาล

การกำกับควบคุมโดยหลายหน่วยงานอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาได้ เช่น ปัญหาในการประสานงาน การกำหนดนโยบาย ความไม่เสมอภาค ฯลฯ แม้ว่านโยบายหรือวิธีการควบคุมสถาบันการเงินหนึ่ง ๆ จะทำให้สถาบันการเงินนั้น ๆ ดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความมั่นคง และเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน แต่เมื่อมองในแง่ส่วนรวมแล้วการควบคุมที่ขาดเอกภาพอาจนำความเสียหายมาสู่ระบบการเงิน และระบบเศรษฐกิจได้ในที่สุด

2.2 <u>การเปรียบเทียบความสำคัญของสถาบันการเงินในระบบของไทย</u>

ในส่วนนี้จะเป็นการกล่าวถึงบทบาทของสถาบันการเงินต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบในด้านการระดมเงินออมและการให้สินเชื่อ

2.2.1 การระดมเงินออม

จากข้อมูลในตารางที่ 1.31 และรูปที่ 1.1 ในหน้า 1-71 และ 1-72 ตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนของเงินออมของครัวเรือนที่สถาบันการเงินต่าง ๆ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

(1) ธนาคารพาณิชย์มีบทบาทสูงสุดในการระดมเงินออมจากครัวเรือน สัดส่วนเงินออมของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์เท่ากับ 75.3 และ 74.7 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2515 และ 2528 ตามลำดับ หรือเฉลี่ยตลอดช่วงปี 2515-28 ประมาณ 72.7 เปอร์เซ็นต์ และไม่เคยต่ำกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้อัตราการเจริญเติบโตของเงินออมดังกล่าวก็เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ (ประมาณ 22.6 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉลี่ยต่อปีในช่วงเดียวกัน)

(2) บทบาทของบริษัทเงินทุนในการระดมเงินออมจากครัวเรือนได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งจะเห็นได้จากสัดส่วนเงินออมของครัวเรือนที่บริษัทเงินทุนในปี 2512 อันเป็นปีที่มีการเริ่มตั้งบริษัทเงินทุนมีค่าไม่ถึง 1 เปอร์เซ็นต์ (0.4 เปอร์เซ็นต์) แต่สัดส่วนนี้ได้เพิ่มเป็น 13.7 เปอร์เซ็นต์ ใน พศ. 2521 และปีนี้เป็นปีแรกที่บริษัทเงินทุนซึ่งเดิมมีอันดับเป็นรองจากธนาคารออมสินในด้านการออมแซงหน้าขึ้นมาเป็นสถาบันการเงินที่สามารถระดมเงินออมได้มากเป็นอันดับสองรองจากธนาคารพาณิชย์ และยังคงรักษาอันดับได้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา แต่สัดส่วนเงินออมดังกล่าวได้ลดลงจาก 12 เปอร์เซ็นต์ ใน พศ. 2526 เป็น 9.2 และ 9.5 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับใน พศ. 2527 และ 2528 ทั้งนี้เพราะวิกฤตการณ์บริษัทเงินทุนครั้งที่ 2[1]

นอกจากนี้บริษัทเงินทุนยังเป็นสถาบันการเงินที่มีอัตราเพิ่มของการระดมเงินออมสูงสุดในช่วงปี 2515-28 คือประมาณ 42.5 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉลี่ยต่อปี แต่ในปี 2522,

---

[1] เรื่องวิกฤตการณ์ของบริษัทเงินทุนจะมีการกล่าวถึงในส่วนที่ 4

2526 และ 2527 อัตราการเจริญเติบโตของเงินออมของครัวเรือนที่บริษัทเงินทุนมีค่าเท่ากับ 3.1, 8.5 และ -10.2 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ เทียบกับอัตราดังกล่าวในปีอื่น ๆ ซึ่งมีค่าระหว่าง 16.4 - 143.4 เปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้เพราะเกิดวิกฤตการณ์บริษัทราชาเงินทุน (พ.ศ. 2522) และวิกฤตการณ์บริษัทเงินทุน ครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2526)

(3) เมื่อศึกษาตลอดช่วงปี 2515-28 ธนาคารออมสินจะมีบทบาทในการระดมเงินออมจากครัวเรือนโดยมีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากธนาคารพาณิชย์ (สัดส่วนเงินออมของครัวเรือนที่ธนาคารออมสินเท่ากับ 11.4 เปอร์เซ็นต์ ของเงินออมทั้งหมด โดยเฉลี่ยต่อปี) ในช่วงก่อน พ.ศ. 2521 ธนาคารออมสินมีสัดส่วนดังกล่าวในระดับที่สูงกว่าบริษัทเงินทุนมาก เช่น ใน พ.ศ. 2512 สัดส่วนเงินออมของธนาคารออมสินและบริษัทเงินทุน เป็น 20.5 และ 0.4 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ แต่สัดส่วนเงินออมของธนาคารออมสินกลับมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งต้องเลียอันดับให้แก่บริษัทเงินทุนใน พ.ศ. 2521 ดังได้กล่าวมาแล้ว

(4) สถาบันการเงินอื่น ๆ ที่ระดมเงินออมจากประชาชน เช่น ธกส., ธอส. บริษัทเครดิตฟองซิเอร์, บริษัทประกันชีวิต, สหกรณ์การเกษตร, และสหกรณ์ออมทรัพย์ มีสัดส่วนเงินออมของครัวเรือนที่สถาบันการเงินเหล่านี้คิดเป็น 5.8 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉลี่ยต่อปีในช่วง พ.ศ. 2515-28 โดยในช่วงเดียวกันนี้บริษัทประกันชีวิตและสหกรณ์ออมทรัพย์มีสัดส่วนเงินออมมากเป็นอันดับหนึ่งและสองในกลุ่มนี้ คือ 2.3 และ 1.6 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ซึ่งเงินออมของทั้งสองสถาบันคิดเป็น 68 เปอร์เซ็นต์ของเงินออมของสถาบันการเงินในกลุ่มนี้ สำหรับสถาบันการเงินที่สามารถระดมเงินออมได้ในสัดส่วนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นคือ บริษัทประกันชีวิต และธนาคารอาคารสงเคราะห์ โดยเฉพาะ ธอส. นั้น สามารถระดมเงินออมจากครัวเรือนได้เพิ่มขึ้นเท่ากับ 53.1 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉลี่ยต่อปีในช่วงเวลา 2516-28 ส่วน ธกส. นั้นระดมเงินออมได้ในสัดส่วนที่มีแนวโน้มลดลง ในบรรดาสถาบันเหล่านี้สหกรณ์การเกษตรเป็นสถาบันที่มีสัดส่วนของเงินออมภาคครัวเรือนน้อยที่สุด (0.3 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉลี่ยต่อปีในช่วง พ.ศ. 2515-28)

ตารางที่ 1.31

เงินออมของครัวเรือนที่สถาบันการเงินต่าง ๆ

(เปอร์เซ็นต์)

สถาบัน	2515	2528	2515-19	2520-24	2525-28	2515-28
1. ธนาคารพาณิชย์	75.27	74.73	73.70	70.95	73.60	72.69
2. บริษัทเงินทุน	3.59	9.50	6.94	12.58	11.17	10.16
3. ธนาคารออมสิน	16.32	9.18	14.14	10.62	8.87	11.37
4. สถาบันการเงินอื่น ๆ	4.83	6.59	5.22	5.85	6.36	5.78
4.1 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	0.43	0.41	0.52	0.51	0.40	0.48
4.2 ธนาคารอาคารสงเคราะห์	-	1.16	0.17	0.46	0.74	0.44[1]
4.3 บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	-	-	-	-	-	-
4.4 สำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อย	-	-	-	-	-	-
4.5 บริษัทเครดิตฟองซิเอร์		0.34	0.44	0.73	0.62	0.59[1]
4.6 บริษัทประกันชีวิต	2.43	0.39	2.24	2.27	2.47	2.32
4.7 สหกรณ์การเกษตร	0.21	0.27	0.30	0.40	0.30	0.34
4.8 สหกรณ์ออมทรัพย์	1.76	2.02	1.55	1.48	1.83	1.61
4.9 โรงรับจำนำ	-	-	-	-	-	-
รวม	100	100	100	100	100	100

หมายเหตุ: [1]2516-28

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

รูปที่ 1.1

เงินออมที่สถาบันการเงินต่างๆ

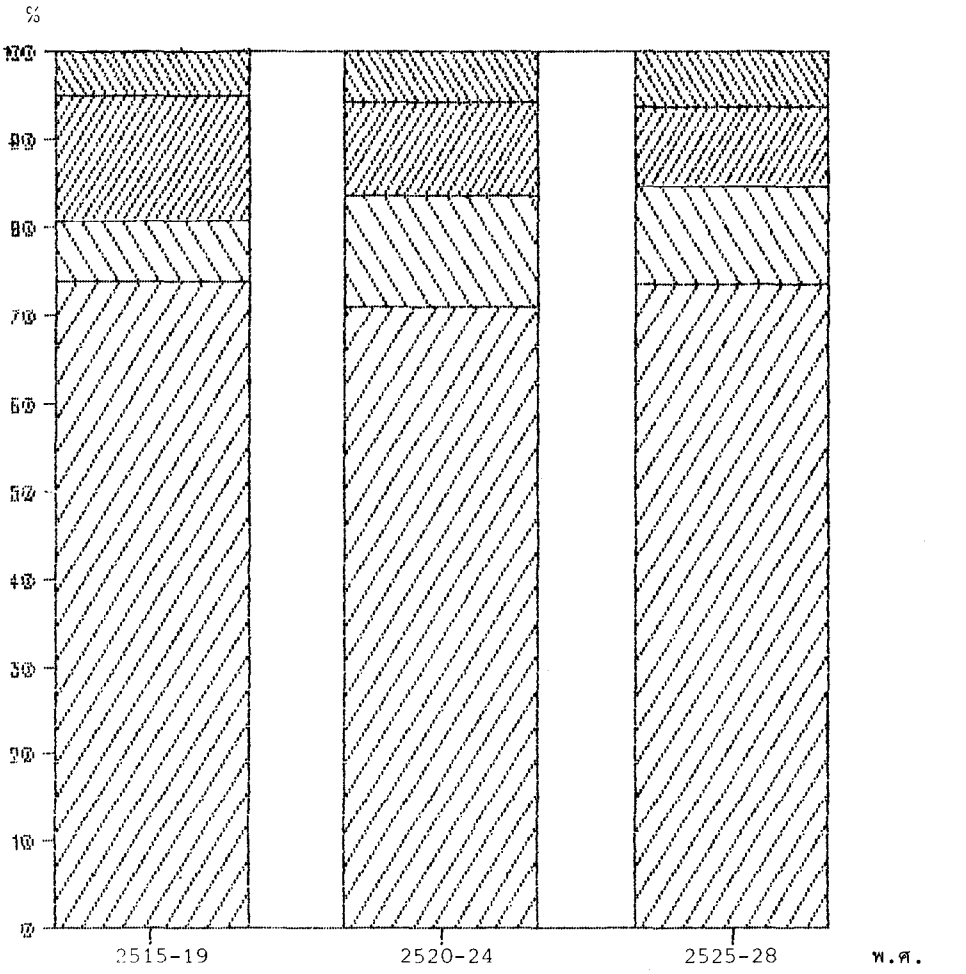

2.2.2 การให้สินเชื่อของสถาบันการเงินต่าง ๆ

จากข้อมูลในตารางที่ 1.32 และรูปที่ 1.2 ในหน้า 1-75 และ 1-76 ตามลำดับแสดงให้เห็นถึงสัดส่วนโดยเปรียบเทียบของสินเชื่อที่สถาบันการเงินต่าง ๆ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

(1) ธนาคารพาณิชย์มีบทบาทสูงสุดในการให้เครดิตแก่ระบบเศรษฐกิจคือ ประมาณ 71.6 เปอร์เซนต์ โดยเฉลี่ยต่อปีในช่วงปี 2515-28 แต่สัดส่วนดังกล่าวกลับมีแนวโน้มลดลง โดยลดลงตามลำดับจาก 84.8 เปอร์เซนต์ของสินเชื่อทั้งหมดใน พศ. 2512 เหลือ 68.3 เปอร์เซนต์ ใน พศ. 2521 ซึ่งเกิดขึ้นในขณะที่บริษัทเงินทุนมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่สัดส่วนดังกล่าวก็เพิ่มขึ้นในช่วงหลัง (โดยเฉพาะปี 2525-28 ซึ่งสัดส่วนของการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เท่ากับ 72.9 เปอร์เซนต์ โดยเฉลี่ยต่อปีเทียบกับ 69.3 เปอร์เซนต์ ในช่วงปี 2515-19) อย่างไรก็ตามอัตราการเจริญเติบโตของสินเชื่อที่ธนาคารพาณิชย์ให้กับระบบเศรษฐกิจนั้นก็เพิ่มอย่างสม่ำเสมอในอัตรา 22.5 เปอร์เซนต์ โดยเฉลี่ยต่อปีในช่วง พศ. 2515-28

(2) บริษัทเงินทุนเป็นสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อมากเป็นอันดับสองรองจากธนาคารพาณิชย์ สัดส่วนของสินเชื่อดังกล่าวคิดเป็น 17 เปอร์เซนต์ ของสินเชื่อทั้งหมดโดยเฉลี่ยต่อปีในช่วงปี 2515-28 สัดส่วนการให้สินเชื่อของบริษัทเงินทุนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจาก 1.7 เปอร์เซนต์ ของสินเชื่อทั้งหมดใน พศ. 2512 เป็น 20.7 เปอร์เซนต์ ใน พศ. 2521 เพราะการขยายตัวอย่างรวดเร็วของบริษัทดังได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 2.1.3 แต่ในช่วงหลังนั้นสัดส่วนของสินเชื่อกลับเพิ่มในอัตราที่ลดลง และมีค่าเท่ากับ 16.4 14.9 และ 14.1 เปอร์เซนต์ ของสินเชื่อทั้งหมดใน พศ. 2526, 2527, และ 2528 ตามลำดับ เพราะผลกระทบจากวิกฤตการณ์บริษัทเงินทุนครั้งที่ 2 ใน พศ. 2526 อย่างไรก็ตาม การให้สินเชื่อของบริษัทเงินทุนก็มีอัตราความเจริญเติบโตในระดับที่สูงคือ ประมาณ 35.7 เปอร์เซนต์ โดยเฉลี่ยต่อปีในช่วงปี 2515-28 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง

พศ. 2512-2521 การให้สินเชื่อของบริษัทเงินทุนมีอัตราการเจริญเติบโตสูงมากระหว่าง 23.1 - 171.7 เปอร์เซ็นต์ มีเพียงปีเดียวเท่านั้นที่อัตราการเพิ่มของสินเชื่อของบริษัทเป็นลบ คือ พศ. 2522 (-1.2 เปอร์เซ็นต์) อันเป็นผลมาจากวิกฤตการณ์บริษัทราชาเงินทุน ซึ่งทำให้อัตราการเพิ่มของสินเชื่อในช่วงนั้น (พศ. 2520-24) เท่ากับ 22 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉลี่ยต่อปี อย่างไรก็ตามอัตราดังกล่าวได้ลดลงเป็น 10.9 เปอร์เซ็นต์ ในช่วงปี 2525-28 ซึ่งมีวิกฤตการณ์บริษัทเงินทุนครั้งที่ 2 เกิดขึ้น

(3) การให้สินเชื่อของธนาคารออมสินมีสัดส่วนเพียง 0.4 เปอร์เซ็นต์ ของสินเชื่อทั้งหมดโดยเฉลี่ยต่อปีในช่วง พศ. 2515-28 ทั้งนี้เพราะธนาคารออมสินใช้เงินทุนส่วนใหญ่ไปให้กู้แก่รัฐบาลดังได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 2.1.4

(4) สถาบันการเงินอื่น ๆ ที่ให้สินเชื่อแก่ระบบเศรษฐกิจนั้นได้แก่ สถาบันการเงินต่าง ๆ นอกเหนือจากธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน ธนาคารออมสิน และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีสัดส่วนของสินเชื่อประมาณ 11.1 เปอร์เซ็นต์ ของสินเชื่อทั้งหมดโดยเฉลี่ยต่อปีในช่วง พศ. 2515-28 โดย ธกส. มีสัดส่วนการให้สินเชื่อมากเป็นอันดับหนึ่งในกลุ่มนี้ (3.72 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉลี่ยต่อปีในช่วงเดียวกัน)

จะเห็นได้ว่า ธนาคารพาณิชย์มีบทบาทสำคัญมากเป็นอันดับหนึ่ง ทั้งในด้านการระดมเงินออมและการให้สินเชื่อในขณะที่บริษัทเงินทุนมีบทบาทรองลงมา และเมื่อพิจารณาบทบาทของธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนร่วมกันแล้ว ทั้งสองสถาบันสามารถระดมเงินออมและให้สินเชื่อได้ถึง 82.9 และ 88.5 เปอร์เซ็นต์ ของเงินออมและสินเชื่อทั้งหมด โดยเฉลี่ยต่อปีในช่วงปี 2515-28 ตามลำดับ

ตารางที่ 1.32

สินเชื่อของสถาบันการเงินต่าง ๆ

(เปอร์เซ็นต์)

สถาบัน	2515	2528	2515-19	2520-24	2525-28	2515-28
1. ธนาคารพาณิชย์	75.11	74.99	72.77	69.31	72.89	71.57
2. บริษัทเงินทุน	12.97	14.08	16.31	18.45	15.94	16.97
3. ธนาคารออมสิน	0.78	0.20	0.45	0.40	0.37	0.41
4. สถาบันการเงินอื่น ๆ	11.14	10.75	10.47	11.84	10.80	11.05
4.1 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	3.66	3.11	3.69	4.16	3.23	3.72
4.2 ธนาคารอาคารสงเคราะห์	0.26	1.61	0.26	1.78	1.77	1.24
4.3 บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	0.24	1.13	1.10	0.97	1.02	1.03
4.4 สำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อย	0.16	0.01	0.09	0.05	0.01	0.05
4.5 บริษัทเครดิต-ฟองซิเอร์	0.19	0.40	0.46	0.67	0.59	0.57
4.6 บริษัทประกันชีวิต	1.21	1.04	0.96	0.78	0.97	0.90
4.7 สหกรณ์การเกษตร	1.54	0.84	1.49	1.39	0.89	1.28
4.8 สหกรณ์ออมทรัพย์	1.55	1.95	1.28	1.20	1.69	1.37
4.9 โรงรับจำนำ	1.33	0.66	1.14	0.84	0.63	0.89
รวม	100	100	100	100	100	100

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

รูปที่ 1.2

สินเชื่อของสถาบันการเงินต่างๆ

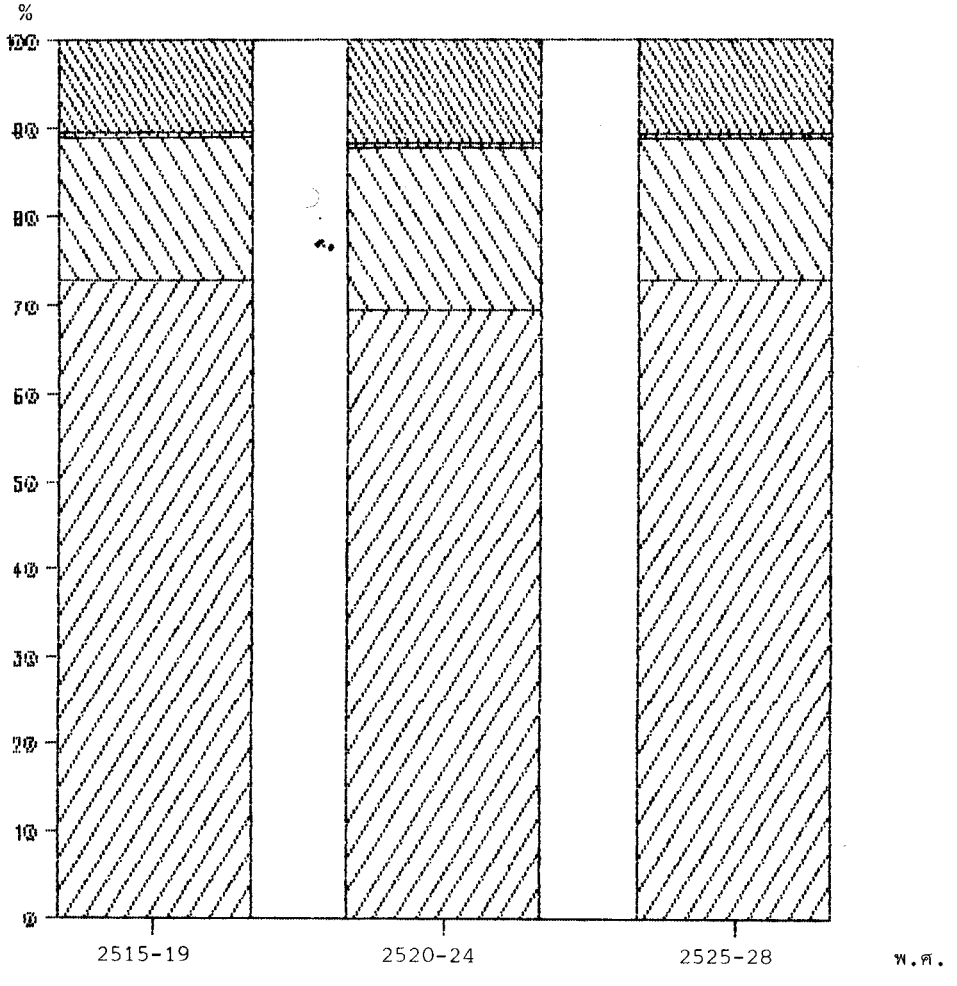

3. บทวิเคราะห์โครงสร้างทางการเงินของประเทศไทย

ที่กล่าวมาในส่วนที่แล้ว เป็นการบรรยายเชิงพรรณาอย่างกว้าง ๆ ถึงประวัติความเป็นมาของสถาบันการเงินต่าง ๆ ในประเทศไทย ในส่วนนี้จะเป็นการประเมินระดับการพัฒนาทางการเงิน (financial development) ในประเทศไทย โดยมีจุดประสงค์เพื่อที่จะให้ทราบคร่าว ๆ ถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางด้านการเงิน (financial structure) ของประเทศ นับตั้งแต่ปี 2503 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ที่อาจจะมีผลต่อความมั่นคงของสถาบันการเงิน

เป็นที่ทราบกันดีว่าในการจัดระดับการพัฒนาทางการเงินนั้น นักเศรษฐศาสตร์นิยมใช้อัตราส่วนทางการเงิน (financial ratios) ต่าง ๆ หลายอย่างเป็นเครื่องชี้ระดับการพัฒนา ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างอัตราส่วนเหล่านี้ก็คือ Goldsmith (1969, 1983a, 1983b)

ในงานของ Goldsmith นั้น อัตราส่วนทางการเงินที่เป็นที่รู้จักกันดี และใช้อธิบายถึงภาพรวมของการพัฒนาทางการเงินอย่างกว้าง ๆ ประกอบด้วย

ก. financial interrelations ratio(FIR) ซึ่งเป็นอัตราส่วนของมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินทั้งหมด ต่อความมั่งคั่ง (wealth) ของประเทศ ซึ่งค่าความมั่งคั่งนี้วัดจากผลรวมมูลค่าของสินทรัพย์ที่จับต้องได้ (tangible assets) และสินทรัพย์ต่างประเทศ (foreign balances)ซึ่ง FIR นี้จะมีค่าสูงขึ้น เมื่อระดับการพัฒนาทางด้านการเงินของประเทศสูงขึ้น

ข. financial intermediation ratio (FIMR) ซึ่งเป็นอัตราส่วนของสินทรัพย์ทางการเงินของสถาบันการเงินต่อสินทรัพย์ทางการเงินทั้งหมด FIMR จะบอกถึงระดับความสำคัญของสถาบันการเงินในระบบการเงินของประเทศ FIMR นี้ไม่จำเป็นต้องสูงขึ้นเสมอไป เมื่อประเทศมีการพัฒนามากขึ้น แต่จะขึ้นอยู่กับรูปแบบการจัดโครงสร้างของสถาบันเศรษฐกิจต่าง ๆ ของประเทศ และความต้องการของผู้ออมมากกว่า

อย่างไรก็ดี เนื่องจากสถิติเกี่ยวกับด้านความมั่งคั่ง หรือสินทรัพย์ที่จับต้องได้ ซึ่งจะได้จากงบดุลของประเทศ (national balance sheet) ยังไม่ได้มีการจัดทำขึ้นในประเทศไทย ดังนั้นการวัดค่า FIR โดยตรงจึงทำไม่ได้[1] ดังนั้นในการวัดระดับการพัฒนาทางการเงินจึงใช้อัตราส่วนของสินทรัพย์ของสถาบันการเงินต่อรายได้ประชาชาติแทน ซึ่งจะได้แสดงต่อไปในการวิเคราะห์

ทำนองเดียวกันในการหาค่า FIMR นั้น ก็มีปัญหาในการคำนวณหาค่าหลักทรัพย์ที่ออกโดยภาคเศรษฐกิจที่ไม่ใช่ภาคการเงิน ยกตัวอย่างเช่น ไม่อาจหาข้อปริมาณมูลประมาณการจำนองที่ดินและที่อยู่อาศัยได้ ข้อมูลด้านเครดิตการค้าและการจำนำก็มีไม่สมบูรณ์ จึงไม่อาจประมาณได้แน่ชัด

อย่างไรก็ดี แม้จะมีปัญหาการนำเอาทฤษฎีมาปรับเข้ากับข้อมูลจริงในการวัดภาพรวมการเงินอย่างกว้าง ๆ ก็ตาม แต่เราก็จะใช้ตัวแปรอื่น ๆ ในการวัดการพัฒนาทางการเงินในประเทศไทยโดยทางอ้อม ซึ่งในการวัดนี้นอกจากจะให้ภาพรวมทางการเงินแล้ว ยังจะทำให้เราสามารถแยกวิเคราะห์โครงสร้างทางการเงินของประเทศไทยออกเป็นส่วนย่อย ๆ โดยจะดูถึงการกระจายสินทรัพย์ทางการเงินในรูปต่าง ๆ บทบาทของสถาบันการเงินในตลาดทุนและความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเงินต่อภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง (real sectors) ด้วย

สำหรับอัตราส่วนที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้างทางการเงินในบทความนี้นำมาจากงานของ Vongphakdi (1982) ซึ่งใช้หลักการของ Goldsmith อนึ่ง สำหรับผลทางสถิติที่ได้จากบทความนี้ แม้จะใช้วิธีการเหมือน Vongphakdi ทุกประการ แต่ก็ถือว่าเป็นผลงานที่ปรับปรุงขึ้นจากงานของ Vongphakdi เนื่องจากบทความนี้ i) นำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์อย่างละเอียดทุกปีแทนที่จะเลือกใช้เสนอผลเพียงบางปี ii) มีการขยาย

---

[1]ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับการขาดข้อมูล ที่เชื่อถือทางด้านความมั่งคั่งหรือสินทรัพย์ที่จับต้องได้นี้ เป็นปัญหาของเกือบทุกประเทศแม้แต่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศที่มีข้อมูลงบดุลของประเทศที่ดีที่สุดในปัจจุบันคือ สหรัฐอเมริกา

ช่วงเวลาการวิเคราะห์ออกไป 6 ปี จากงานเดิมคือเพิ่มการวิเคราะห์จากปี 2523ถึง 2528 ซึ่งเป็นช่วงที่เริ่มมีการปรับโครงสร้างทางการเงินของประเทศ และเกิดวิกฤตการณ์ในสถาบันการเงินหลายแห่ง iii) เป็นการวิเคราะห์ที่ใช้ข้อมูลที่ถูกต้องกว่างานของเดิม เพราะในงานเดิม ส่วนหนึ่งของข้อมูลยที่ใช้มาจากปัญชีเศรษฐกิจเงินทุนที่สร้างขึ้นมาเองแบบง่าย ๆ (simplified version) ในขณะที่ข้อมูลใช้ในบทความนี้มาจากแหล่งทางการที่ละเอียดกว่า

ในการวิเคราะห์โครงสร้างทางการเงิน เราแบ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ทำการศึกษาออกเป็นสองกลุ่มกลุ่มแรกเป็นตัวแปรที่เป็น stock ซึ่งได้มาจากงบดุลของสถาบัน เรียกว่า Stock Determinants และกลุ่มที่สองเป็นตัวแปรที่เป็น flow ซึ่งได้มาจากปัญชีเศรษฐกิจเงินทุน เรียกว่า Flow Determinants

Stock Determinants นั้นจะบอกถึงโครงสร้างของการเงิน ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง ในขณะที่ Flow Determinants จะบอกถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเงินปีหนึ่งปีใด ทั้งตัวแปรที่เป็น stock และเป็น flow นี้ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เนื่องจากสินทรัพย์หรือหนี้สินของสถาบันการเงินหรือภาคเศรษฐกิจใดที่เวลาหนึ่งจะสะสมมาจากการเปลี่ยนแปลงแหล่งที่ใช้ไปและแหล่งที่มาของเงินทุน กล่าวอีกนัยหนึ่ง ค่าสินทรัพย์และหนี้สินจะแสดงถึงพฤติกรรมทางการเงินในระยะยาว ในขณะที่แหล่งที่ใช้ไปและแหล่งที่มาของการเงินทุน แสดงถึงพฤติกรรมทางการเงินในระยะสั้น

จากงานวิจัยทางประวัติศาสตร์การเงิน Goldsmith พบว่ามีรูปแบบ (pattern) ของการพัฒนาทางการเงินในประเทศต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งในที่นี้เราจะพิจารณาดูว่า การพัฒนาทางการเงินที่ผ่านมาของประเทศไทยจะเป็นไปตามรูปแบบการพัฒนาดังกล่าวนี้หรือไม่ ตัวแปรที่อยู่ในตารางที่ 1.33 ถึงตารางที่ 1.34 เป็น Stock Determinants และ Flow Determinants ที่จะใช้วัดการพัฒนาการของการเงิน ซึ่งอยู่ในแนวคิดของ Goldsmith โดยภายในตารางจะกล่าวถึงการคำนวณค่า determinant ต่าง ๆ พร้อมทั้งอธิบายถึงตัวแปรเหล่านี้ด้วย

ตารางที่ 1.33

Stock Determinants

---

1. ตัวแปร : SD1

วิธีคำนวณ : SD1 = SD11 + SD 12

กำหนดให้ : SD1 = เงินในความหมายแคบ (M_1)/GNP

SD11 = ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์/GNP

SD12 = เงินฝากกระแสรายวัน/GNP

คำอธิบาย : คาดว่าค่า SD1 จะเพิ่มขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป เนื่องจาก monetization มากขึ้นเมื่อ GNP เพิ่มขึ้น นอกจากนั้นคาดว่าค่า SD12จะเพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่มากกว่า SD11 เนื่องจากระบบธนาคารจะขยายตัวมากขึ้นเมื่อมีการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้มีความนิยมฝากเงินในรูปบัญชีกระแสรายวันมากขึ้น

2. ตัวแปร : SD2

วิธีคำนวณ : SD2 = S1 + SD21

กำหนดให้ : SD2 = เงินในความหมายกว้าง(M_2)/GNP

SD21 = เงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำ/GNP

คำอธิบาย : คาดว่าค่า SD2 จะเพิ่มขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป เนื่องจาก SD2 ประกอบด้วยสินทรัพย์ทางการเงินที่มีสภาพคล่องสูง จึงมีดีมานด์มากขึ้น โดยดีมานด์ของ SD21 จะเพิ่มขึ้นมากกว่า SD1 เนื่องจากเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำให้ผลตอบแทนสูงกว่าเงินในความหมายแคบ

3. ตัวแปร : SD3

วิธีคำนวณ : SD3 = SD31 + SD32

กำหนดให้ : SD 3 = หนี้ของภาครัฐบาลทั้งหมด/GNP

: SD31 = หนี้ในประเทศของภาครัฐบาล/GNP

SD32 = หนี้ต่างประเทศของภาครัฐบาล /GNP

ตารางที่ 1.33 (ต่อ)

คำอธิบาย : คาดว่า SD31 จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากเศรษฐกิจภายในประเทศจะมีกำลังรับหนี้มากขึ้น นอกจากนั้นอาจเป็นเพราะมีการพัฒนาในตลาดทุนและตลาดเงิน ทำให้มีการเพิ่มปริมาณตั๋วเงินคลัง และพันธบัตรรัฐบาลสำหรับหนี้ต่างประเทศรัฐบาลนั้นคาดว่าจะมีความสำคัญมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งจากประสบการณ์ที่ผ่านมา Goldmith พบว่าประเทศต่าง ๆ จะมีความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ณ ขั้นใดขั้นหนึ่งของการพัฒนา

4. ตัวแปร : SD4

วิธีคำนวณ : SD4 = SD41 + SD42 + SD43 + SD44 + SD45

กำหนดให้ : SD4 = SD31

SD41 = หนี้ของภาครัฐบาลที่ธนาคารแห่งประเทศไทย/GNP

SD42 = หนี้ของภาครัฐบาลที่ธนาคารพาณิชย์/GNP

SD43 = หนี้ของภาครัฐบาลที่ธนาคารออมสิน/GNP

SD44 = หนี้ของภาครัฐบาลที่สถาบันการเงินอื่น/GNP

SD45 = หนี้ของภาครัฐบาลที่ภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ./GNP

คำอธิบาย : SD4 เป็นอัตราส่วนของหนี้ภาครัฐบาล ต่อ GNP ซึ่งประกอบด้วยผู้เป็นเจ้าหนี้ห้ารายใหญ่ ๆ ด้วยกัน ซึ่งคาดว่าหนี้ของภาครัฐบาลที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะลดความสำคัญลง เนื่องจากความสามารถของระบบเศรษฐกิจในการ finance หนี้รัฐบาลดีขึ้น

5. ตัวแปร : SD5

กำหนดให้ : SD5 = สินทรัพย์ของสถาบันการเงินทั้งหมด/GNP

คำอธิบาย : SD5 เป็นตัวระบุถึงขนาดของภาคสถาบันการเงินเมื่อเทียบกับภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง (real sector) คาดว่าจะมีค่าเพิ่มขึ้นตามความเร็วของการพัฒนาทางด้านการเงิน

ตารางที่ 1.33 (ต่อ)

6.	ตัวแปร :	SD6	
	กำหนดให้ :	SD6 =	สินทรัพย์ของสถาบันการเงินทั้งหมด / จำนวนประชากร
	คำอธิบาย :	SD6	เป็นตัวระบุถึงขนาดของภาคการเงินอีกตัวหนึ่งนอกจาก SD5 ซึ่งคาดว่าจะมีค่าเพิ่มขึ้นเมื่อมีการพัฒนาภาคการเงิน
7.	ตัวแปร :	SD7	
	กำหนดให้ :	SD7 =	สินทรัพย์ทางการเงินของสถาบันการเงินแต่ละสถาบัน / สินทรัพย์รวมของสถาบันการเงินทั้งหมด
	คำอธิบาย :	SD7	แสดงถึงขนาดของสินทรัพย์ทางการเงินของสถาบันแต่ละสถาบัน ในระบบการเงินซึ่งคาดว่ายิ่งระบบการเงินมีการพัฒนามากขึ้น ความสำคัญของธนาคารจะมีน้อยลงในขณะที่สถาบันการเงินอื่น ๆ จะมีความสำคัญมากขึ้น
8.	ตัวแปร :	SD8	
	กำหนดให้ :	SD8 =	การออมของภาคเอกชนที่สถาบันการเงินแต่ละสถาบัน / การออมของภาคเอกชนที่สถาบันการเงินทั้งหมด
	คำอธิบาย :	SD8	เป็นตัววัดระดับประสิทธิภาพของสถาบันการเงินแต่ละสถาบันในการระดมเงินออมจากภาคเอกชน
9.	ตัวแปร :	SD9	
	กำหนดให้ :	SD9 =	ปริมาณสินเชื่อที่ให้แก่ภาคเอกชนโดยสถาบันการเงินแต่ละสถาบัน/ปริมาณสินเชื่อที่ให้แก่ภาคเอกชนโดยสถาบันการเงินกำหนด
	คำอธิบาย :	SD9	เป็นตัววัดระดับประสิทธิภาพของสถาบันการเงินแต่ละสถาบันในการให้เครดิตแก่ภาคเอกชน

แหล่งที่มา: Vongphakdi (1982)

ตารางที่ 1.34

Flow Derterminants

---

1. ตัวแปร : FD1

วิธีคำนวณ : FD1 = FD11 + FD12

กำหนดให้ : FD1 = Δ เงินในความหมายกว้าง/GNP

FD11= Δ ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์/GNP

FD12= (Δ เงินฝากกระแสรายวัน + Δ เงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำ)/GNP

Δ = การเปลี่ยนแปลง

คำอธิบาย : เป็น Flow Determinant ที่สัมพันธ์กับ SD1 และซึ่งคาดว่าค่า FD1 จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากมีการขยายอัตรา monetization มากขึ้นเมื่อ GNP เพิ่มขึ้น นอกจากนั้น คาดว่าค่า FD12 จะเพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่มากกว่า FD11 เนื่องจากความสำคัญของสินทรัพย์ที่ใกล้เคียงเงิน

2. ตัวแปร : FD2

วิธีคำนวณ : FD2 = FD21 + FD22 + FD23 + FD24

กำหนดให้ : FD2 = การใช้จ่ายเพื่อการการลงทุนทั้งหมด/GNP

FD21 = การใช้จ่ายเพื่อการลงทุนของครัวเรือน/GNP

FD22 = การใช้จ่ายเพื่อการลงทุนของธุรกิจ/GNP

FD23 = การใช้จ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาล/GNP

FD24 = การใช้จ่ายเพื่อการลงทุนของภาคการเงิน/GNP

คำอธิบาย : FD2 แสดงถึงการสะสมทุนเมื่อเทียบกับรายได้ประชาชาติ ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็นการลงทุนของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ โดยอัตราส่วนนี้มีประโยชน์ในแง่ที่จะอธิบายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ตารางที่ 1.34 (ต่อ)

พร้อมทั้งยังเกี่ยวพันถึงระดับการพัฒนาทางการเงิน เพื่อทำการสะสมทุนจะเพิ่มขึ้นได้ ก็เนื่องจากการมีการพัฒนาทางการเงิน โดยการ indirect finance (การสนับสนุนด้านเงินทุนทางอ้อม)ผ่านสถาบันการเงิน

3. ตัวแปร : FD3

วิธีคำนวณ : FD3 = FD31 + FD32 + FD33 + FD34 + FD35

กำหนดให้ : FD3 = เครื่องมือทางการเงินที่ออกใหม่ (new issues of financial instruments)รวม/GNP

FD31 = เครื่องมือทางการเงินที่ออกใหม่ของครัวเรือน/GNP

FD32 = เครื่องมือทางการเงินที่ออกใหม่ของธุรกิจที่ไม่ใช่ด้านการเงิน /GNP

FD33 = เครื่องมือทางการเงินที่ออกใหม่ของรัฐบาล/GNP

FD34 = เครื่องมือทางการเงินที่ออกใหม่ของภาคการเงิน/GNP

FD35 = เครื่องมือทางการเงินที่ออกใหม่จากต่างประเทศ/GNP

คำอธิบาย : จากงานของ Goldsmith คาดว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของ FD3 และ FD3 จะมีค่าสูงขึ้น เมื่อเวลาผ่านไปเนื่องจากมี indirect finance ผ่านสถาบันการเงินต่าง ๆ

4. ตัวแปร : FD4

วิธีคำนวณ : FD4 = (ปริมาณรวมของเครื่องมือทางการเงินที่ออกใหม่ของครัวเรือน ธุรกิจที่ไม่ใช่ด้านการเงินและรัฐบาล) /การใช้จ่ายด้านการลงทุนของครัวเรือนธุรกิจที่ไม่ใช่ด้านการเงินและรัฐบาล

กำหนดให้ : FD4 = อัตราส่วนการสนับสนุนเงินทุนจากภายนอก (external financing ratio หรือ EER) ของภาคเศรษฐกิจที่ไม่ใช่ด้านการเงิน

ตารางที่ 1.34(ต่อ)

5. ตัวแปร : FD5

วิธีคำนวณ: FD5 = เครื่องมือทางการเงินที่ออกใหม่ของครัวเรือน/การใช้จ่ายด้านการลงทุนของครัวเรือน

กำหนดให้: FD5 = EFR ของครัวเรือน

6. ตัวแปร : FD6

วิธีคำนวณ : FD6 = เครื่องมือทางการเงินที่ออกใหม่ของธุรกิจ ที่ไม่ใช่ด้านการเงิน/การใช้จ่ายด้านการลงทุนของธุรกิจที่ไม่ใช่ด้านการเงิน

กำหนดให้ : FD6 = EFR ของธุรกิจที่ไม่ใช่ด้านการเงิน

7. ตัวแปร : FD7

วิธีคำนวณ : FD7 = เครื่องมือทางการเงินที่ออกใหม่ของรัฐบาล/การใช้จ่ายด้านการลงทุนของรัฐบาล

กำหนดให้ FD7 = EFR ของรัฐบาล

คำอธิบาย FD4-FD7 แสดงถึงขอบเขตหรือปริมาณที่ภาคเศรษฐกิจที่ไม่ใช่ภาคการเงินได้รับการสนับสนุนด้วยเงินทุนจากภายนอก ซึ่งคาดว่าเมื่อเวลาผ่านไป เมื่อสถาบันการเงินและตลาดการเงินมีการพัฒนามากขึ้น ค่า EFR ทั้งที่เป็นส่วนรวมและส่วนย่อยจะเพิ่มขึ้น

8. ตัวแปร : FD8

วิธีคำนวณ : FD8 = Δ หลักทรัพย์ส่วนทุน (equity securities)/ Δ สินทรัพย์ทางการเงินทั้งหมด

คำอธิบาย : FD8 แสดงถึงความสำคัญของหลักทรัพย์ส่วนทุนต่อสินทรัพย์ทางการเงิน จากการคาดการณ์ของ Goldmith หลักทรัพย์ทางการเงิน ที่ออกใหม่จะอยู่ในรูปของทุนมากขึ้น ในขณะที่หลักทรัพย์

ตารางที่ 1.34 (ต่อ)

			ทางการเงินที่แสดงหนี้สิน (financial claims) จะมีความสำคัญน้อยลง เมื่อระบบการเงินมีการพัฒนามากขึ้น
9.	ตัวแปร	:	FD9
	วิธีคำนวณ	:	FD9 = ปริมาณการใช้เงินทุนโดยภาคการเงินผ่านตลาดทุน / ปริมาณเงินทุนทั้งหมดในตลาดทุนนอกเหนือจากภาคการเงิน
	คำอธิบาย	:	FD9 แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาคการเงินในฐานะที่เป็นแหล่งที่ชักพลายเงินทุนต่อภาคอื่น ๆ ของระบบเศรษฐกิจโดยผ่านตลาดเงินทุน ในที่นี้คาดว่า FD9 จะมีค่าสูงขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป
10.	ตัวแปร	:	FD10
	วิธีคำนวณ	:	FD10 =ปริมาณเงินทุนที่ภาคการเงินได้จากตลาดทุน/ปริมาณเงินทุนทั้งหมดในตลาดทุน
	คำอธิบาย	:	FD10 แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาคการเงินในฐานะที่เป็นผู้รับเงินทุนจากภาคอื่น ๆ ของระบบเศรษฐกิจโดยผ่านตลาดทุน ในที่นี้คาดว่า FD10 จะมีค่าสูงขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป

แหล่งที่มา : Vongphakdi (1982)

ตารางที่ 1.35 ถึงตารางที่ 1.41 แสดงถึงโครงสร้างทางการเงินของประเทศไทยในแง่ต่าง ๆ ตั้งแต่ปี 2503 ถึง 2528 ซึ่งพอสรุปลักษณะสำคัญ ๆ ของการพัฒนาทางการเงินในประเทศไทยได้ดังนี้

1. ในช่วงที่ทำการศึกษานี้ พบว่าระบบธนาคารของประเทศไทยได้มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจมากขึ้นทุกที ดังจะเห็นได้จากปริมาณเงินฝากในธนาคาร โดยเฉพาะเงินฝากออมทรัพย์และประจำต่อรายได้ประชาชาติ (SD21) เพิ่มขึ้นกว่า 8 เท่า ปริมาณเงินในความหมายกว้างต่อรายได้ประชาชาติ (SD2) เพิ่มขึ้นจาก 27 เปอร์เซ็นต์ในปี 2503 เป็น 55 เปอร์เซนต์ในปี 2528

2. ภาคเศรษฐกิจการเงินนอกระบบ อาจมีความสำคัญน้อยลงเนื่องจากเงินในรูปธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ต่อรายได้ประชาชาติลดจาก 12 เปอร์เซนต์ในปี 2503 มาอยู่ในระดับประมาณ 7 เปอร์เซนต์ในตั้งแต่ปี 2528 สำหรับเงินฝากกระแสรายวันต่อ GNP พบว่ามีแนวโน้มลดลงจาก 12 เปอร์เซนต์ในช่วงก่อนปี 2503 อยู่ในระดับ 7 เปอร์เซ็นต์ในปี 2528[1] ซึ่งการลดลงในสัดส่วนของเงินฝากกระแสรายวันและเงินในรูปธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ต่อนี้ ไม่ตรงกับที่คาดไว้อาจจะเป็นเพราะลักษณะของเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำในประเทศไทยที่มีสภาพคล่องสูง จึงทำให้มีความนิยมฝากเงินในรูปเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำมากกว่า

3. นอกจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินในความหมายกว้างต่อ GNP แล้ว ยังมีสัญญาณที่แสดงถึงการพัฒนาทางการเงินในประเทศไทยอีกหลายอย่าง ได้แก่

ก. การเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์ทางการเงินต่อ GNP ที่กล่าวไปแล้วในตอนต้น

ข. การเพิ่มสินทรัพย์ของสถาบันทางการเงินต่อ GNP (SD5) จากระดับ 39 เปอร์เซนต์ในปี 2503 เป็น 119 เปอร์เซนต์ในปี 2528

---

[1] การที่ปริมาณการถือเงินฝากกระแสรายวันต่อ GNP ค่อนข้างต่ำ อาจเป็นเพราะลักษณะการให้กู้ยืมในประเทศไทย เป็นไปในรูปการให้โอดี (overdraft) มากกว่าที่จะเป็นการให้กู้เป็นครั้ง (term loan) จึงไม่จำเป็นต้องคงเงินในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันไว้มาก

ค. การเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์ของสถาบันทางการเงินต่อประชากรจาก 859.86 บาทต่อหัวในปี 2503 มาเป็น 23,527.06 บาทต่อหัวในปี 2528

ง. การเพิ่มขึ้นของเครื่องมือทางการเงินที่ออกใหม่ต่อ GNP (FD3) ปรากฏว่ามีแนวโน้มมากขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในปี 2526 สูงถึง 38 เปอร์เซนต์

จ. เช่นเดียวกัน FD4 หรือค่า external financing ratio ก็มีค่าเพิ่มขึ้นมากประมาณสองเท่าภายในเวลา 25 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของ indirect finance

4. อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่าในการพัฒนาทางการเงินนั้น ในประเทศไทยนั้น พบว่าค่า FD8 หรืออัตราการเพิ่มของหลักทรัพย์ส่วนทุน(equites securities) ต่อการเพิ่มของสินทรัพย์ทางการเงินทั้งหมดนั้น ไม่ได้เพิ่มขึ้นตามการคาดการณ์ของ Goldsmith กล่าวคืออัตราส่วน ดังกล่าวมีลดลงจากที่เคยเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยปีละ 10 เปอร์เซนต์ขึ้นไปในก่อนปี 2518 กลับมีค่าลดลงเหลือเฉลี่ยต่ำกว่า 10 เปอร์เซนต์ในปี 2518 เป็นต้นมา ซึ่งการที่หลักทรัพย์ส่วนทุนเพิ่มขึ้นน้อยนี้ อาจมีผลต่อความมั่นคงของสถาบันการเงิน เนื่องจากสถาบันการเงินอาจจะต้องพึ่งเงินกู้และ/หรือเงินฝากมากขึ้นในการดำเนินกิจการ ซึ่งมีความเสี่ยงสูงกว่าการเพิ่มทุน

5. เมื่อพิจารณาถึงตัวแปรที่วัดระดับการพัฒนาทางการเงินอีกตัวหนึ่งคือการใช้จ่ายเพื่อการลงทุนต่อ GNP (FD2) ในแต่ละปีพบว่าอยู่ในระหว่าง 18 เปอร์เซนต์ถึง 26 เปอร์เซนต์ต่อปี ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงปีต่อปีที่มิไม่มากนัก

6. ถ้าพิจารณาบทบาทของภาคการเงินในส่วนระบบเศรษฐกิจ จะเห็นว่าภาคการเงินจะมีบทบาทมากขึ้นทุกที โดยดูจากการเพิ่มขึ้นของอัตราส่วนเครื่องมือทางการเงินที่ออกใหม่ต่อ GNP (FD34) อัตราส่วนการที่ภาคการเงินซึ่งพลายเงินทุนต่อปริมาณเงินทุนทั้งหมดในตลาดทุนนอกเหนือจากภาคการเงิน (FD9) กล่าวคือค่า FD34 เพิ่มขึ้นจาก 5.9 เปอร์เซนต์ในปี 2510 เป็น 14.1 เปอร์เซนต์ในปี 2526 FD9 เพิ่มขึ้นจากปริมาณ

---

[1] เมื่อเปรียบเทียบขนาด FD34 ของประเทศไทยในปี 2526 กับประเทศอื่น ๆ พบว่าค่าดังกล่าวใกล้เคียงกับค่าของสหรัฐอเมริกาตอนช่วงหลังสงคราม แต่ยังน้อยกว่าของประเทศญี่ปุ่นในช่วงเดียวกัน ซึ่งสูงเกือบ 40 เปอร์เซนต์

ที่ต่ำกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ในช่วงทศวรรษที่ 1960 (พ.ศ.2503-13) ถึงปริมาณสูงสุดในปี 2526 คือ 40 เปอร์เซ็นต์ แต่ถ้ามองในแง่ปริมาณเงินทุนที่ภาคการเงินได้รับจากภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ในตลาดทุนต่อปริมาณเงินทุนทั้งหมด (FD10) แล้ว จะเห็นว่ามีการเคลื่อนไหวขึ้น ๆ ลง ๆ จนไม่อาจจับทิศทางได้

7. มองในแง่การกระจายสินทรัพย์รวมทั้งหมดของระบบการเงิน (SD7) พบว่าสัดส่วนสินทรัพย์ของระบบธนาคารในสินทรัพย์รวมอันประกอบด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารอาคารสงเคราะห์ลดลง จากราว 98 เปอร์เซ็นต์ในปี 2503 เป็น 85 เปอร์เซ็นต์ในปี 2528 สาเหตุที่ลดลงนั้นก็เนื่องจากสินทรัพย์ของธนาคารออมสินและโดยเฉพาะธนาคารแห่งประเทศไทย ลดลงในขณะที่สินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สำหรับสินทรัพย์ของสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารนั้น พบว่าสัดส่วนสินทรัพย์ของบริษัทเงินทุนในสินทรัพย์ทั้งหมดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมาก นับตั้งแต่ปี 2512 การเพิ่มนี้ถึงจุดสูงสุดในปี 2521 คือ 13 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเป็นปีก่อนวิกฤตการณ์การล้มของบริษัทราชาเงินทุน

8. เมื่อดูตารางที่ 3.41 และตารางที่ 3.42 จะเห็นได้ว่านับตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมา สถาบันการเงินโดยเฉพาะบริษัทเงินทุนให้ความสำคัญในการระดมเงินออมจากประชาชนน้อยกว่าเงินกู้ ดังจะเห็นได้ว่าปริมาณเครดิตที่ให้แก่เอกชนสูงกว่าเงินออม ซึ่งการเน้นการให้สินเชื่อโดยไม่ได้ให้ความสำคัญแก่การระดมเงินออมเท่าที่ควร อาจก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคงแก่สถาบันการเงินได้

9. สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างภาคการเงินและภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง (real sectors) นั้น พบว่าภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงมีการพึ่งเงินทุนจากภายนอกมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่ FD4, FD5, FD6 และ FD7 หรืออัตราส่วนการสนับสนุนด้านเงินทุน

จากภายนอก (external financing ratio) ของภาคเศรษฐกิจรวมทั้งของภาคครัวเรือน ของภาคธุรกิจที่ไม่ใช่ด้านการเงิน และ ของภาครัฐบาลมีเพิ่มมากขึ้น[1]

10. สำหรับภาคที่ได้ประโยชน์จากการพัฒนาทางด้านการเงินมาก ก็ได้แก่ภาครัฐบาล ดังจะเห็นได้ว่า การสะสมทุนของรัฐบาลเพิ่มต่อ GNP (FD23) เพิ่มขึ้นจาก 5 เปอร์เซนต์ในปี 1967 เป็น 8 เปอร์เซนต์ในปี 2528 สำหรับภาคธุรกิจที่ไม่ใช่ภาคการเงินนั้น พบว่าอัตราการพึ่งพิงภาคการเงินของภาคธุรกิจที่ไม่ใช่ภาคการเงินมีมากขึ้น โดยดูจากค่า FD32 หรืออัตราส่วนของเครื่องมือทางการเงินที่ออกใหม่เพิ่มจาก 7 เปอร์เซนต์ในปี 2510 เป็น 17 เปอร์เซนต์ในปี 2526 ซึ่งการเพิ่มการพึ่งพิงภาคการเงินดังกล่าวมีในภาครัฐบาลและภาคการเงินด้วย ดังจะเห็นจากที่ค่า FD33 และ FD34 เพิ่มขึ้นด้วย สำหรับภาคต่างประเทศนั้นพบว่ามีบทบาทต่อประเทศไทยตลอดช่วงที่ทำการศึกษา คือจากปี 2510-2526 โดยในปี 1983 นั้น ประเทศไทยนำเงินจากทุนจากต่างประเทศเข้ามาราว 5 เปอร์เซนต์ของ GNP

11. ข้อน่าสังเกตน่าสนใจประการสุดท้ายก็คือว่า ตลอดช่วงระยะเวลาการศึกษานี้ จะเห็นว่าอัตราส่วนหนี้ของภาครัฐบาลทั้งจากแหล่งภายในและจากแหล่งภายนอกประเทศต่อ GNP (SD3) จะมีค่าสูงขึ้นมา โดยเพิ่มขึ้นจากระดับ 12.8 เปอร์เซนต์ในปี 2503 เป็น 34.7 เปอร์เซนต์ในปี 2528 ซึ่งปริมาณที่เพิ่มขึ้นนี้ 13.3 เปอร์เซนต์มาจากหนี้ภายในประเทศ และ 8.6 เปอร์เซนต์มาจากหนี้ต่างประเทศ ซึ่งการที่ภาครัฐบาลเป็นหนี้มากขึ้นนี้ อาจมีผลต่อการเจริญเติบโตของสถาบันการเงินก็ได้ เนื่องจากภาครัฐบาลสามารถเข้ามาแข่งขันกับสถาบันการเงินในการระดมทุนจากประชาชน นอกจากนั้นการที่รัฐบาลเป็นหนี้ต่างประเทศสูงอาจทำให้ต้องดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่อาจมีผลต่อการสถาบันการเงินได้ ดังจะได้กล่าวต่อไป

---

[1] เมื่อเปรียบเทียบ external financing ratio (EFR) ของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ในประเทศไทย กับประเทศสหรัฐ อินเดียและญี่ปุ่นที่ได้จากงาน ของ Goldsmith แล้ว พบ EFR ของประเทศไทยโดยเฉพาะในปีแล้ว ๆ มีขนาดค่อนข้างสูง แสดงว่าภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ของไทยใช้เงินออมในภาวะลงทุนต่อค่อนข้างน้อย และ/หรืออาจใช้เงินทุนที่ได้จากการออกหลักทรัพย์ใหม่ไปในกิจการนอกเหนือจากการลงทุน เช่นการซื้อพันธบัตร หรือเพิ่มสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่อง

ตารางที่ 1.35

Stock Determinants of Financial Development (A)

(หน่วยเป็นเปอร์เซ็นต์ยกเว้น SD6)

	2503	2504	2505	2506	2507	2508	2509
1. SD1 = SUM (SD11)	20.988	21.932	22.468	22.070	23.285	23.998	23.184
1.1 SD11	12.271	12.462	11.701	11.590	11.869	11.515	10.857
1.2 SD12	8.717	9.470	10.767	10.480	11.416	12.483	12.327
2. SD2 = SD1 + SD21	27.037	7.184	9.457	10.976	12.456	11.999	13.493
2.1 SD21	6.048	6.964	9.232	10.766	12.223	11.759	13.261
3. SD3 = SUM (SD31)	12.861	12.795	14.038	13.826	14.828	14.806	15.067
3.1 SD31	12.861	12.795	14.038	13.826	14.828	14.806	15.067
3.2 SD32	1.400	1.670	2.320	2.764	2.913	2.931	2.544
4. SD4 = SD31 = SUM(SD41)	11.461	11.125	11.718	11.062	11.915	11.874	12.522
4.1 SD41	8.890	7.783	7.160	5.187	4.862	4.315	3.422
4.2 SD42	0.752	1.022	1.731	2.445	2.938	3.013	4.068
4.3 SD43	0.790	1.079	1.443	1.921	2.376	2.853	3.412
4.4 SD44	0.124	0.140	0.175	0.142	0.156	0.135	0.129
4.5 SD45	0.906	1.101	1.208	1.367	1.588	1.558	1.491
5. SD5	39.754	41.865	44.215	46.763	50.060	49.184	50.181
6. SD6 (Baht)	859.82	946.64	1015.34	1132.93	1248.61	1356.07	1614.49

ตารางที่ 1.35 (ต่อ)

(หน่วยเป็นเปอร์เซ็นต์ยกเว้น SD6)

	2510	2511	2512	2513	2514	2515	2516	2517	2518	2519
1. SD1=SUM(SD11)	24.028	22.810	22.366	22.150	21.861	22.938	20.115	20.008	17.900	17.179
1.1 SD11	10.977	10.773	10.104	10.496	10.819	10.965	10.067	9.052	9.000	8.999
1.2 SD12	13.951	12.037	12.262	11.654	11.041	11.973	10.048	10.956	8.899	8.180
2. SD2=SD1=SD21	15.308	16.650	17.215	19.808	22.515	25.643	24.290	24.419	26.513	28.628
2.1 SD21	15.068	16.422	17.492	19.508	22.297	25.414	24.049	24.519	26.334	28.456
3. SD3=SUM(SU31)	15.008	15.441	17.394	20.020	22.809	25.822	21.901	16.982	16.086	18.044
3.1 SD31	12.432	12.781	14.898	17.329	20.058	23.163	19.644	15.136	14.472	15.927
3.2 SD32	2.556	2.659	2.495	2.691	2.750	2.659	2.257	1.845	1.614	2.117
4. SD4=SD31 =SUM(SD41)	12.452	12.781	14.858	17.329	20.058	23.163	19.644	15.136	14.472	15.927
4.1 SD41	2.979	2.525	5.230	7.327	8.396	8.301	6.699	4.078	3.403	4.404
4.2 SD42	4.482	4.724	4.162	4.322	5.703	8.394	6.893	5.841	5.824	6.218
4.3 SD43	3.957	4.133	4.175	4.333	4.683	5.138	4.919	4.337	4.168	4.183
4.4 SD44	0 100	0.112	0.115	0.119	0.102	0.105	0.079	0.071	0.329	0.367
4.5 SD45	1.233	1.288	1.218	1.228	1.175	1.225	1.054	0.810	0.747	0.755
5. SD5	52.229	53.193	55.187	59.222	64.112	72.572	70.335	70.826	74.812	71.392
6. SD6 (Baht)	1743.52	1864.20	2091.73	2276.73	2518.45	3108.31	3815.76	4627.82	5269.77	6024.70

ตารางที่ 1.35 (ต่อ)

(หน่วยเป็นเปอร์เซ็นต์ยกเว้น SD6)

	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528
1. SD1=SUM(SD11)	15.693	15.761	15.529	13.137	12.975	12.777	12.318	12.774	12.308
1.1 SD11	8.433	8.417	8.512	7.953	7.217	7.576	7.612	7.557	7.406
1.2 SD12	7.260	7.344	7.017	5.185	5.758	5.202	4.706	5.217	4.902
2. SD2=SD1=SD21	30.677	30.504	29.644	30.268	32.055	38.444	44.801	51.490	55.689
2.1 SD21	30.520	30.346	29.489	30.137	31.925	38.316	44.678	51.363	55.566
3. SD3=SUM(SD31)	18.566	19.820	20.748	20.824	22.088	25.556	26.941	30.519	34.749
3.1 SD31	16.463	16.614	16.500	16.325	16.674	19.563	20.631	22.832	24.666
3.2 SD32	2.103	3.207	4.248	4.499	5.414	5.993	6.310	2.687	10.083
4. SD4=SD31+SUM(SD41)	16.463	16.814	16.500	16.325	16.674	19.563	20.631	22.882	24.666
4.1 SD41	5.355	6.259	6.897	6.574	6.695	7.214	7.632	6.563	7.202
4.2 SD42	5.694	5.262	4.762	4.758	5.019	6.349	6.177	8.237	7.896
4.3 SD43	4.162	3.762	3.533	3.439	3.639	3.422	4.175	4.844	5.432
4.4 SD44	0.499	0.594	0.577	0.598	0.536	0.744	0.857	1.194	1.531
4.5 SD45	0.753	0.737	0.730	0.759	0.732	1.453	1.792	1.994	2.605
5. SD5	81.012	89.921	91.934	86.388	87.630	95.954	108.198	113.001	119.444
6. SD6 (Baht)	7155.37	9277.67	10870.79	12504.67	14104.82	16220.12	18755.12	22519.89	23527.06

แหล่งที่มา: คำนวณจากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.36

SD7 Stock Determinants of Financial Development (B)

	2503	2504	2505	2506	2507	2508	2509	2510
1. BANK OF THAILAND	52.731	51.498	49.927	46.063	44.629	43.770	49.379	41.023
2. COMMERCAIL BANKS	36.330	37.890	39.543	43.640	45.274	45.687	46.008	47.569
3. GOVERNMENT SAVING BANK	7.747	7.775	7.891	7.902	7.947	8.466	8.486	8.903
4. BANK FOR AGRICULTURE.	1.409	1.297	1.061	0.906	0.742	0.666	0.698	0.837
5. GOVERNMENT HOUSING BANK	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
6. SUB-TOTAL OF BANKING SYSTEM	98.217	98.400	98.422	98.511	98.591	98.538	98.572	98.338
7. FINANCE COMPANIES	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
8. CREDIT FONCIERS	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
9. INDUSTRIAL FINANCE CORP.	0.167	0.152	0.198	0.223	0.236	0.285	0.301	0.403
10. SMALL-INDUSTRY FINANCE OFF	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
11. LIFE-INSURANCE	1.616	1.448	1.380	1.266	1.173	1.177	1.127	1.265
12. AGRICULTURAL CO-OP.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
13. SAVING CO-OP.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
14. PAWNSHOPS	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
15. SUB-TOTAL OF NON-BANKING	1.783	1.600	1.578	1.489	1.409	1.462	1.428	1.667
16. GRAND TOTAL ASSETS	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000

ตารางที่ 1.36 (ต่อ)

		2511	2512	2513	2514	2515	2516	2517	2518	2519
1.	BANK OF THAILAND	37.860	36.966	35.169	32.106	31.920	29.431	27.426	24.978	23.109
2.	COMMERCAIL BANKS	49.931	49.364	50.887	52.663	50.379	51.405	51.630	52.769	53.637
3.	GOVERNMENT SAVING BANK	9.241	8.841	8.431	8.296	7.888	7.653	6.948	6.335	5.991
4.	BANK FOR AGRICULTURE.	1.202	1.544	1.627	1.734	1.617	1.426	1.599	2.322	2.870
5.	GOVERNMENT HOUSING BANK	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.174	0.364	0.756
6.	SUB-TOTAL OF BANKING SYSTEM	98.235	96.714	96.115	94.799	91.804	89.915	87.777	86.769	86.363
7.	FINANCE COMPANIES	0.000	0.083	1.318	2.581	5.832	7.423	9.377	10.298	10.648
8.	CREDIT FONCIERS	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.498	0.595	0.578	0.535
9.	INDUSTRIAL FINANCE CORP.	0.515	0.554	0.543	0.628	0.585	0.504	0.555	0.662	0.766
10.	SMALL-INDUSTRY FINANCE OFF	0.000	0.057	0.061	0.057	0.047	0.037	0.029	0.025	0.021
11.	LIFE-INSURANCE	1.250	1.157	1.149	1.202	1.088	1.001	0.951	0.993	1.022
12.	AGRICULTURAL CO-OP.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
13.	SAVING CO-OP.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
14.	PAWNSHOPS	0.000	0.785	0.770	0.733	0.645	0.621	0.715	0.674	0.645
15.	SUB-TOTAL OF NON-BANKING	1.765	3.296	3.885	5.201	8.196	10.085	12.223	13.231	13.637
16.	GRAND TOTAL ASSETS	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000

ตารางที่ 1.36 (ต่อ)

50 : 7 (เปอร์เซ็นต์)

	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528
1. BANK OF THAILAND	20.801	22.926	25.079	24.570	23.266	21.997	20.054	18.420	18.553
2. COMMERCAIL BANKS	54.701	52.245	51.728	51.646	52.872	53.869	56.936	58.951	58.152
3. GOVERNMENT SAVING BANK	5.747	4.741	4.809	4.816	4.654	4.670	4.873	8.994	5.376
4. BANK FOR AGRICULTURE.	3.035	3.007	2.867	2.982	2.887	2.656	2.418	2.324	2.403
5. GOVERNMENT HOUSING BANK	0.994	1.190	2.482	1.741	1.753	1.462	1.164	1.191	1.135
6. BUS-TOTAL OF BANKING SYSTEM	85.278	84.109	85.967	85.756	85.632	84.654	85.445	85.880	85.619
7. FINANCE COMPANIES	11.949	13.143	11.156	11.154	11.032	12.071	11.363	10.894	10.850
8. CREDIT FONCIERS	0.503	0.666	0.656	0.706	0.765	0.706	0.573	0.401	0.345
9. INDUSTRIAL FINANCE CORP.	0.646	0.593	0.641	0.715	0.826	0.838	0.801	1.024	1.240
10. SMALL-INDUSTRY FINANCE OFF.	0.018	0.014	0.011	0.010	0.008	0.007	0.006	0.005	0.005
11. LIFE-INSURANCE	1.034	0.968	1.015	1.111	1.207	1.257	1.349	1.365	1.521
12. AGRICULTURAL CO-OP.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
13. SAVING CO-OP.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
14. PAWNSHOPS	0.572	0.509	0.555	0.548	0.530	0.469	0.462	0.432	0.420
15. SUB-TOTAL OF NON-BANKING	14.722	15.891	14.036	14.249	14.368	15.346	14.553	14.120	14.381
16. GRAND TOTAL ASSETS	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000

แหล่งที่มา : คำนวณจากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.37

Stock Determinants of Financial Development (C)

SD:8

INSTITUITONS	2503	2504	2505	2506	2507	2508	2509	2510
1. COMMERCIAL BANKS	73.617	73.099	76.599	75.852	76.880	76.211	77.340	76.969
2. FINANCE COMPANIES	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
3. LIFE INSURANCE CO.	4.800	4.352	3.519	3.051	2.551	2.643	2.357	2.408
4. AGRICUL TURAL CO-OP.	0.000	0.000	0.000	1.330	1.258	1.186	1.030	0.955
5. SAVINGS CO-OP.	0.000	0.000	0.000	1.380	1.415	1.463	1.380	1.399
6. PAWNSHOPS	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
7. CREDIT FONCIER CO.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
8. GOVT. SAVINGS BANK	21.100	22.001	19.409	17.997	17.782	18.221	17.723	18.063
9. BAAC	0.488	0.549	0.479	0.391	0.314	0.277	0.170	0.206
10. INDUSTRIAL FIN. CORP.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
11. GOVT. HOUSING BANK	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
12. STFO	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
TOTAL	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000

ตารางที่ 1.37 (ต่อ)

SD:8

INSTITUTIONS	2511	2512	2513	2514	2515	2516	2517	2518	2519
1. COMMERCIAL BANKS	77.563	77.652	77.787	76.855	73.530	71.379	72.974	71.965	73.314
2. FINANCE COMPANIES	0.000	0.797	1.619	3.986	8.921	11.416	14.416	15.111	12.876
3. LIFE INSURANCE CO.	2.230	2.242	2.329	2.177	1.858	1.785	0.000	1.463	1.799
4. AGRICUL TURAL CO-OP.	0.898	0.898	0.854	0.852	0.780	0.745	0.000	0.000	0.000
5. SAVINGS CO-OP.	1.453	1.497	1.545	1.507	1.340	1.246	0.000	0.000	1.206
6. PAWNSHOPS	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
7. CREDIT FONCIER CO.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
8. GOVT. SAVINGS BANK	17.556	16.620	15.571	14.325	13.242	13.112	12.101	10.594	9.745
9. BAAC	0.300	0.293	0.295	0.297	0.330	0.317	0.509	0.771	0.690
10. INDUSTRIAL FIN. CORP.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
11. GOVT. HOUSING BANK	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.095	0.370
12. STFO	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
TOTAL	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000

ตารางที่ 1.37 (ต่อ)

SD:8 (เปอร์เซ็นต์)

INSTITUTIONS	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528
1. COMMERCIAL BANKS	71.629	72.312	72.057	72.904	72.374	74.733	77.044	77.748	78.451
2. FINANCE COMPANIES	19.998	15.819	14.808	14.648	15.758	16.065	13.771	10.748	11.289
3. LIFE INSURANCE CO.	1.775	1.718	1.878	1.917	2.053	0.000	0.000	2.164	0.000
4. AGRICUL TURAL CO-OP.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
5. SAVINGS CO-OP.	1.177	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
6. PAWNSHOPS	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
7. CREDIT FONCIER CO.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
8. GOVT. SAVINGS BANK	9.262	8.395	9.172	8.581	7.975	7.672	7.646	7.405	8.206
9. BAAC	0.859	0.900	0.853	0.735	0.848	0.755	0.842	0.708	0.684
10 INDUSTRIAL FIN. CORP.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
11.GOVT. HOUSING BANK	0.577	0.856	1.232	1.214	0.997	0.774	0.698	1.227	1.371
12.SIFO	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
TOTAL	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000

แหล่งที่มา : คำนวณจากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.38

Stock Determinants of Financial Development (D)

50 : 9

INSTITUTIONS	2503	2504	2505	2506	2507	2508	2509	2510
1. COMMERCIAL BANKS	90.213	91.617	89.238	89.830	92.183	91.204	92.154	90.791
2. FINANCE COMPANIES	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
3. LIFE INSURANCE CO.	2.451	2.092	1.782	1.715	1.318	1.650	0.973	1.437
4. AGRICULTURAL CO-OP.	0.000	0.000	3.094	3.804	3.022	2.644	2.334	2.216
5. SAUTNGS CO-OP.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	1.354	1.410	1.431
6. PAWNSHOPS	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
7. CREDIT FONCIER CO.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
8. GOVT. SAVINES BANK	2.669	2.312	2.697	1.814	1.247	0.987	0.856	0.816
9. BARC	4.600	3.848	2.949	2.485	1.853	1.614	1.336	2.020
10.INDUSTRIAL FIN.CORP.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
11.GOVT. HOUSING BANK	0.067	0.132	0.241	0.352	0.369	0.475	0.819	1.113
12.SIFO	0.000	0.000	0.000	0.000	0.009	0.072	0.117	0.175
TOTA	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000

ตารางที่ 1.38 (ต่อ)

50 : 9

INSTITUTIONS	2511	2512	2513	2514	2515	2516	2517	2518	2519
1. COMMERCIAL BANKS	87.741	85.500	84.801	82.048	75.383	76.626	77.483	73.602	72.906
2. FINANCE COMPANIES	0.000	1.465	2.357	4.973	11.601	18.176	16.337	16.319	16.482
3. LIFE INSURANCE CO.	1.370	1.454	1.573	1.519	1.570	1.222	0.000	1.085	1.112
4. AGRICULTURAL CO-OP.	2.124	2.010	2.018	2.175	2.302	1.999	0.000	0.000	0.000
5. SAUTNGS CO-OP.	1.511	1.643	1.644	1.674	1.675	1.376	0.000	1.641	1.313
6. PAWNSHOPS	2.036	1.973	1.758	1.651	1.388	1.012	1.408	1.180	1.068
7. CREDIT FONCIER CO.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
8. GOVT. SAVINES BANK	0.828	0.812	0.745	0.750	0.620	0.400	0.312	0.258	0.223
9. BARC	3.040	3.706	3.736	3.857	8.958	3.109	3.254	4.551	5.465
10.INDUSTRIAL FIN.CORP.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
11.GOVT. HOUSING BANK	1.119	1.187	1.146	1.243	1.333	0.957	1.121	1.294	1.363
12.SIFO	0.229	0.249	0.222	0.201	0.171	0.121	0.087	0.070	0.069
TOTAL	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000

ตารางที่ 1.38 (ต่อ)

50 : 9

(เปอร์เซ็นต์)

INSTITUTIONS	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528
1. COMMERCIAL BANKS	71.049	66.590	73.970	72.766	73.918	73.601	76.349	78.314	79.252
2. FINANCE COMPANIES	16.950	25.471	19.118	19.741	18.975	19.647	17.855	16.308	15.168
3. LIFE INSURANCE CO.	1.075	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
4. AGRICULTURAL CO-OP.	2.250	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
5. SAUTNGS CO-OP.	1.215	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
6. PAWNSHOPS	0.884	1.019	1.035	1.097	1.004	0.868	0.704	0.000	0.000
7. CREDIT FONCIER CO.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
8. GOVT. SAVINES BANK	0.172	0.156	0.145	0.144	0.108	0.122	0.138	0.148	0.166
9. BARC	5.284	5.623	4.650	4.892	4.539	4.323	3.671	3.635	3.643
10.INDUSTRIAL FIN.CORP.	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
11.GOVT. HOUSING BANK	1.052	1.142	1.082	1.361	1.455	1.439	1.282	1.594	1.772
12.SIFO	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
TOTA	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000

แหล่งที่มา : คำนวณจากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย

1-103

ตารางที่ 1.39

FLOW DETERMINANTS OF FINANCIAL DEVELOPMENT

(เปอร์เซนต์)

	2510	2511	2512	2513	2514	2515	2516	2517	2518	2519
1. FD1 = SUM (FD1i)	4.0	3.1	4.5	3.5	4.1	8.9	8.0	7.3	4.1	6.8
1.1 FD11	0.5	0.8	0.4	0.8	0.9	1.3	1.7	0.8	0.7	1.0
1.2 FD12	3.5	2.3	4.1	2.7	3.2	7.6	6.3	6.5	3.4	5.8
2. FD2 = SUM (FD2i)	22.2	22.9	23.9	24.2	22.3	18.3	22.0	22.8	23.2	21.5
2.1 FD 21	3.7	3.6	3.3	3.1	3.1	9.1	3.9	3.8	3.2	3.3
2.2 FD 22	12.3	13.2	14.5	14.7	13.2	9.9	14.7	16.1	16.1	12.7
2.3 FD 23	5.9	5.8	5.8	5.8	5.5	5.0	3.6	2.4	3.5	4.9
2.4 FD 24	0.3	0.3	0.4	0.5	0.5	0.4	0.4	0.,5	0.5	0.6
3. FD 3 = SUM (FD3i)	14.6	13.5	18.9	19.1	18.3	23.2	27.1	21.5	18.7	22.2
3.1 FD 31	0.9	1.0	1.2	0.6	1.3	1.4	2.0	1.9	3.0	2.3
3.2 FD 32	7.9	8.0	8.4	10.1	7.8	9.7	12.9	14.0	8.3	7.3
3.3 FD 33	4.1	3.5	6.2	5.4	6.5	7.0	5.7	1.8	3.3	6.4
3.4 FD 34	5.2	4.1	5.6	4.9	5.5	10.3	11.2	9.3	5.6	9.0
3.5 FD 35	-3.5	-3.1	-2.5	-1.8	-2.7	-5.3	-4.8	-5.4	-1.6	-2.9
4. FD 4	55.2	50.5	62.1	62.7	66.0	90.3	87.9	72.1	59.0	71.0
5. FD 5	23.6	26.1	37.9	18.6	42.3	44.9	60.5	49.3	96.2	73.9
6. FD 6	64.6	61.1	58.3	68.2	9.1	98.4	87.8	87.0	51.8	57.3
7. FD 7	55.4	44.1	7.2	70.0	88.2	98.5	103.9	39.1	58.6	96.0
8. FD 8	15.2	12.5	12.7	16.2	11.1	10.4	13.1	11.3	6.7	5.4
9. FD 9	35.5	25.1	20.0	20.8	19.9	30.9	43.5	46.7	37.5	42.1
10 FD 10	7.7	7.4	6.5	9.2	9.1	6.3	12.9	7.9	8.5	11.2

แหล่งที่มา : คำนวณจากบัญชีเศรษฐกิจเงินทุนของประเทศไทย

ตารางที่ 1.39 (ต่อ)

(เปอร์เซนต์)

	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528
1. FD1 = SUM (FO1i)	7.2	6.6	5.9	6.8	5.0	8.3	10.8	-	-
1.1 FD 11	0.5	1.2	1.3	0.6	0.2	0.7	0.6	-	-
1.2 FD 12	6.7	5.4	4.6	6.1	4.7	7.6	10.1	-	-
2. FD2 = SUM (FO2i)	23.4	24.0	26.2	22.8	20.8	18.5	20.6	24.7	23.5
2.1 FD 21	3.6	3.4	3.3	2.8	3.2	3.5	4.1	4.0	3.7
2.2 FD 22	14.3	15.6	18.0	14.8	12.7	9.9	12.1	11.9	11.2
2.3 FD 23	5.1	4.5	4.5	4.7	4.5	4.7	4.1	8.5	8.4
2.4 FD 24	0.4	0.5	0.5	0.5	0.4	0.3	0.2	0.3	0.3
3. FD3 = SUM (FD3i)	30.5	35.9	29.0	30.2	26.7	33.6	38.7	-	-
3.1 FD 31	6.4	4.7	4.0	2.7	2.2	4.2	5.7	-	-
3.2 FD 32	8.3	13.0	11.2	12.0	10.3	13.1	17.2	-	-
3.3 FD 33	5.9	7.4	7.5	9.3	9.7	10.5	6.5	-	-
3.4 FD 34	11.6	15.0	9.4	9.9	10.1	12.7	14.1	-	-
3.5 FD 35	-1.7	-4.2	-3.0	-3.7	-5.7	-7.0	-5.5	-	-
4. FD 4	79.8	93.2	78.7	88.2	88.9	130.8	126.0	-	-
5. FD 5	177.6	136.5	120.5	95.5	68.8	121.3	139.6	-	-
6. FD 6	57.6	83.0	62.2	81.2	81.7	132.6	142.2	-	-
7. FD 7	75.5	94.4	99.9	96.9	106.0	132.6	90.8	-	-
8. FD 8	6.4	7.8	10.9	5.1	2.8	4.7	6.1	-	-
9. FD 9	52.4	50.5	35.8	26.2	31.7	27.4	40.2	-	-
10 FD 10	19.0	23.9	12.8	8.5	15.6	9.3	9.7	-	-

ตารางที่ 1.40

การออมของภาคเอกชนที่สถาบันการเงิน

(พันล้านบาท)

Institutions	2503	2504	2505	2506	2507	2508	2509
1. Commercial Banks	5.031	5.459	7.356	9.125	10.729	12.401	15.915
2. Finance Companies	-	-	-	-	-	-	-
3. Life Insurance Co.	0.328	0.325	0.338	0.367	0.357	0.430	0.485
4. Agricultural Co.Op.	n.a.	n.a.	n.a.	0.160	0.176	0.193	0.212
5. Savings Co.Op.	n.a.	n.a.	n.a.	0.166	0.198	0.238	0.284
6. Pawnshops	-	-	-	-	-	-	-
7. Credit Foncier Co.							
8. Govt. Savings Bank	1.442	1.643	1.864	2.165	2.488	2.965	3.647
9. BAAC.	0.033	0.041	0.046	0.047	0.044	0.045	0.035
10 Industrial Fin.Corp.							
11 Govt. Housing Bank	n.a.	n.a.	n.a.	-	-	-	-
12 SIFO	-	-	-	-	-	-	-
TOTAL	6.834	7.468	9.604	12.030	13.992	16.272	20.578

ตารางที่ 1.40 (ต่อ)

(พันล้านบาท)

Institutions	2510	2511	2512	2513	2514	2515	2516
1. Commercial Banks	18.702	21.944	25.421	29.254	34.980	44.328	54.536
2. Finance Companies	-	-	0.261	0.609	1.814	5.378	8.722
3. Life Insurance Co.	0.585	0.631	0.734	0.876	0.991	1.120	1.364
4. Agricultural Co.Op.	0.232	0.254	0.294	0.321	0.388	0.470	0.369
5. Savings Co.Op.	0.340	0.411	0.490	0.581	0.686	0.808	0.952
6. Pawnshops	-	-	-	-	-	-	-
7. Credit Foncier Co.							
8. Govt. Savings Bank	4.389	4.967	5.441	5.856	6.520	7.983	10.018
9. BAAC.	0.050	0.085	0.096	0.111	0.135	0.199	0.242
10 Industrial Fin.Corp.							
11 Govt. Housing Bank	-	-	-	-	-	-	-
12 SIFO	-	-	-	-	-	-	-
TOTAL	24.298	28.292	32.737	37.608	45.514	60.286	76.403

ตารางที่ 1.40 (ต่อ)

(พันล้านบาท)

Institutions	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523
1. Commercial Banks	68.277	80.943	98.803	120.995	146.823	164.285	205.474
2. Finance Companies	13.488	16.996	17.352	23.646	32.119	33.760	41.284
3. Life Insurance Co.	n.a.	1.646	2.425	2.999	3.488	4.282	5.404
4. Agricultural Co.Op.	n.a.	n.a.	n.a.	1.220			
5. Savings Co.Op.	n.a.	n.a.	1.625	1.988			
6. Pawnshops	-	-	-	-	-	-	-
7. Credit Foncier Co.							
8. Govt. Savings Bank	11.322	11.916	13.133	15.646	17.046	20.912	24.186
9. BAAC.	0.476	0.867	0.930	1.451	1.828	1.945	2.073
10 Industrial Fin.Corp.							
11 Govt. Housing Bank	n.a.	0.107	0.498	0.974	1.738	2.808	3.421
12 SIFO	-	-	-	-	-	-	-
TOTAL	93.563	112.475	134.766	168.919	203.042	227.993	281.841

ตารางที่ 1.40 (ต่อ)

(พันล้านบาท)

Institutions	2524	2525	2526	2527	2528
1. Commercial Banks	244.158	310.006	392.266	479.630	534.505
2. Finance Companies	53.161	66.641	70.114	66.305	76.912
3. Life Insurance Co.	6.925			13.352	
4. Agricultural Co.Op.					
5. Savings Co.Op.					
6. Pawnshops	-	-	-	-	-
7. Credit Foncier Co.					
8. Govt. Savings Bank	36.904	31.825	38.927	45.680	55.907
9. BAAC.	2.842	3.133	4.285	4.366	4.659
10 Industrial Fin.Corp.					
11 Govt. Housing Bank	3.364	3.212	3.552	7.569	9.344
12 SIFO	-	-	-	-	-
TOTAL	337.353	414.816	509.144	616.901	681.327

แหล่งที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.41

การให้สินเชื่อแก่ภาคเอกชนของสถาบันการเงิน

(พันล้านบาท)

Institutions	2503	2504	2505	2506	2507	2508	2509
1. Commercial Banks	5.374	6.262	7.413	8.170	10.495	12.660	14.963
2. Finance Companies	-	-	-	-	-	-	-
3. Life Insurance Co.	0.146	0.143	0.148	0.156	0.150	0.229	0.158
4. Agricultural Co.Op.	n.a.	n.a.	0.257	0.346	0.344	0.367	0.379
5. Savings Co.Op.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0.188	0.229
6. Pawnshops	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
7. Credit Foncier Co.							
8. Govt. Savings Bank	0.159	0.158	0.224	0.165	0.142	0.132	0.139
9. BAAC.	0.274	0.263	0.245	0.226	0.211	0.224	0.217
10 Industrial Fin.Corp.							
11 Govt. Housing Bank	0.004	0.009	0.020	0.032	0.042	0.066	0.133
12 SIFO	-	-	-	-	-	-	-
TOTAL	5.957	6.835	8.307	9.095	11.385	13.881	16.237

ตารางที่ 1.41 (ต่อ)

(พันล้านบาท)

Institutions	2510	2511	2512	2513	2514	2515	2516
1. Commercial Banks	17.126	19.912	29.050	27.446	30.636	33.081	48.105
2. Finance Companies	-	-	0.395	0.763	1.857	5.091	8.272
3. Life Insurance Co.	0.271	0.311	0.392	0.509	0.567	0.689	0.767
4. Agricultural Co.Op.	0.418	0.482	0.542	0.653	0.812	1.010	1.255
5. Savings Co.Op.	0.270	0.343	0.443	0.532	0.625	0.735	0.864
6. Pawnshops	n.a.	0.462	0.532	0.569	0.583	0.609	0.636
7. Credit Foncier Co.							
8. Govt. Savings Bank	0.154	0.188	0.219	0.241	0.280	0.272	0.251
9. BAAC.	0.381	0.690	0.999	1.209	1.440	1.737	1.952
10 Industrial Fin.Corp.							
11 Govt. Housing Bank	0.210	0.254	0.320	0.371	0.464	0.585	0.601
12 SIFO	0.033	0.052	0.067	0.072	0.075	0.075	0.076
TOTAL	18.863	22.694	26.959	32.365	37.339	43.884	62.779

ตารางที่ 1.41 (ต่อ)

(พันล้านบาท)

Institutions	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523
1. Commercial Banks	63.133	76.261	90.421	114.385	114.918	174.096	185.389
2. Finance Companies	13.311	16.909	20.442	27.336	43.956	44.997	50.294
3. Life Insurance Co.	n.a.	1.124	1.379	1.734			
4. Agricultural Co.Op.	n.a.	n.a.	n.a.	3.628			
5. Savings Co.Op.	n.a.	1.700	1.628	1.959			
6. Pawnshops	1.147	1.223	1.324	1.426	1.759	2.437	2.794
7. Credit Foncier Co.							
8. Govt. Savings Bank	0.254	0.267	0.277	0.278	0.270	0.340	0.366
9. BAAC.	2.651	4.715	6.778	8.522	9.703	10.944	12.464
10 Industrial Fin.Corp.							
11 Govt. Housing Bank	0.913	1.341	1.690	1.696	1.970	2.546	3.466
12 SIFO	0.071	0.073	0.085	0.111			
TOTAL	81.480	103.613	124.024	161.275	172.576	235.359	254.773

ตารางที่ 1.41 (ต่อ)

(พันล้านบาท)

Institutions	2524	2525	2526	2527	2528
1. Commercial Banks	230.300	268.014	356.007	422.460	470.651
2. Finance Companies	59.120	71.544	83.257	87.974	90.076
3. Life Insurance Co.					
4. Agricultural Co.Op.					
5. Savings Co.Op.					
6. Pawnshops	3.129	3.162	3.283		
7. Credit Foncier Co.		3.535		3.065	
8. Govt. Savings Bank	0.337	0.445	0.644	0.801	0.986
9. BAAC.	14.142	15.741	17.118	19.608	21.632
10 Industrial Fin.Corp.					
11 Govt. Housing Bank	4.534	5.238	5.979	8.598	10.522
12 SIFO					
TOTAL	311.561	364.144	466.288	539.442	593.868

แหล่งที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

4. ลำดับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของวิกฤตการณ์สถาบันการเงิน

ด้วยลักษณะโครงสร้างและการพัฒนาของธนาคารพาณิชย์และธุรกิจเงินทุนไทย ดังวิเคราะห์แล้วในส่วนแรก ข้อเขียนในส่วนนี้มุ่งที่จะลำดับเหตุการณ์ในอดีต ของวิกฤตการณ์สถาบันการเงินเพื่อเป็นการปูพื้นไปสู่การวิเคราะห์ที่ลึกซึ้งในแง่มุมต่าง ๆ ของความมั่นคงของสถาบันการเงินไทยในบทความต่อจากนี้ ดังนั้นจึงมิได้มุ่งที่จะวิเคราะห์ว่าอะไรเป็นสาเหตุแห่งวิกฤตการณ์สถาบันการเงิน หรืออะไรเป็นตัวชี้สถานการณ์อันไม่มั่นคงของสถาบันการเงิน หากประสงค์จะบรรยายให้เห็นว่าได้เกิดอะไรขึ้นบ้างในอดีตที่ผ่านมาในเรื่องที่เกี่ยวกับวิกฤตการณ์สถาบันการเงินของไทย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำจำกัดความของวิกฤตการณ์ว่าคือ "เหตุการณ์ขั้นอันตรายที่อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อขั้นแตกหักจะไปทางดีหรือทางร้ายก็ได้ เช่นการเสียไข้ได้ป่วย การเมือง หรือการเศรษฐกิจ" (หน้า 741) ข้อเขียนในส่วนนี้ใคร่ใช้คำว่า "วิกฤตการณ์การเงิน" ในความหมายว่าเป็นปัญหาที่เกิดกับสถาบันการเงินในขั้นที่ผู้กำกับตรวจสอบสถาบันการเงิน และ/หรือ ผู้ฝากเงินไม่ไว้วางใจในความมั่นคงของสถาบันการเงินนั้น

โดยทั่วไปวิกฤตการณ์ดังกล่าวผูกพันกับปัญหาสองประการด้วยกัน กล่าวคือปัญหาเรื่องสถาบันการเงินขาดสภาพคล่อง และปัญหาเรื่องสถาบันการเงินไม่สามารถชำระหนี้ต่อบุคคลภายนอกได้ (INSOLVENT) [1]

ในเรื่องปัญหาจากการขาดสภาพคล่อง ปัญหาดังกล่าวหมายถึงว่าสถาบันการเงินมีสินทรัพย์อยู่เป็นมูลค่าเพียงพอก็จะขายหรือเรียกคืนมาชำระหนี้สินทั้งหมดได้ หากแต่ว่าในขณะนั้นสถาบันการเงินมีเงินสดหรือสินทรัพย์ประเภทที่จะเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ในเวลาอันสั้น

---

[1] นภพร เรืองสกุล, ข้อคิดเกี่ยวกับการขยายขอบเขตธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ วารสารธรรมศาสตร์, ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (มิถุนายน 2527)

ไม่พอเพียงที่จะจ่ายให้แก่ผู้ฝากหรือเจ้าหนี้ได้ทันที แต่ถ้าให้เวลาบ้างก็จะสามารถแปรทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นเงินสดมาชำระหนี้สินได้ทั้งหมด เป็นที่คาดคะเนได้ว่าหากสถาบันการเงินประสบกับปัญหาดังกล่าวและสาธารณชนทราบทั่วกัน วิกฤตการณ์ย่อมเกิดกับสถาบันการเงินนั้น เมื่อผู้ฝากเงินเกิดความไม่ไว้วางใจในความมั่นคงของสถาบันการเงินนั้น

สถาบันการเงินอาจประสบปัญหาการขาดสภาพคล่องได้จากหลายสาเหตุ เช่น ธนาคารจัดการไม่ดีอาจนำเงินไปลงทุนระยะยาวหรือให้กู้แบบเรียกคืนไม่ได้มากเกินไป หรือผู้ฝากหรือผู้ให้กู้เงินถอนเงินมากผิดปกติอันเกิดจากความตื่นตระหนกในเหตุการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ ข่าวลือเกี่ยวกับฐานะและการบริหารงานของระบบสถาบันการเงินหรือของสถาบันการเงินนั้น

ในเรื่องปัญหาการไม่สามารถชำระหนี้สินทั้งหมดได้หรือที่เรียกกันว่าสถาบันการเงินมีหนี้สินล้นพ้นตัวนั้นหมายถึงว่า แม้ว่าจะขายทรัพย์สินที่สถาบันการเงินมีอยู่จนหมดสิ้นแล้วก็ไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้สินได้ สถาบันการเงินอาจประสบปัญหานี้ได้จากหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น มีหนี้สูญรายใหญ่จนเกินกว่าที่เงินกองทุนของธนาคารจะรับการสูญเช่นนั้นได้ หรือการขาดประสิทธิภาพการดำเนินงานจนทำให้เกิดขาดทุนสะสมต่อเนื่องจนทุนหมด หรือผู้บริหารทุจริต หรือผู้บริหารขาดความสามารถ หรือผู้บริหารจงใจให้สินเชื่อที่เสี่ยงเพราะเป็นกิจการของพรรคพวกหรือผู้บริหารไม่สามารถปรับสถาบันการเงินให้เข้ากับสภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำได้ เป็นต้น เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นเป็นที่คาดคะเนได้ว่าสถาบันการเงินนั้นจะประสบวิกฤตการณ์

4.1 ประวัติศาสตร์การธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย [1]

การประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย เริ่มต้นจากผลของการมีการค้าเสรีกับต่างประเทศอันเนื่องมาจากสนธิสัญญาเบาว์ริงในสมัยรัชกาลที่สี่ การขยายตัวของ

---

[1] เนื้อความส่วนใหญ่อาศัยรายงานวิจัยเรื่อง "วิวัฒนาการของระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย" โดย เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2529)

การค้าของไทยกับประเทศตะวันตกทำให้เกิดความจำเป็นต้องมีธนาคารพาณิชย์ขึ้น โดยเริ่มจากการมี "บริษัทตัวแทนธนาคาร" ของประเทศตะวันตกขึ้นในประเทศไทย กล่าวคือ ธนาคารพาณิชย์ในต่างประเทศจะแต่งตั้งบริษัทการค้าขึ้นเป็นตัวแทนธนาคารในการติดต่อกับลูกค้าในประเทศไทย เพื่อให้บริการด้านสินค้าขาออกและสินค้านำเข้า ตลอดจนรับฝากเงินและให้กู้ยืมเงิน ในเวลาต่อมาเมื่อปริมาณการค้าต่างประเทศของไทยขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศจึงได้ขยายธุรกิจของตนเข้ามาในรูปของ "สาขาธนาคาร" โดยธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้เป็นธนาคารแห่งแรกที่เข้ามาตั้งสาขาในประเทศไทยใน พ.ศ. 2431 ต่อมาก็มีธนาคารอื่น ๆ อีกมาเปิดสาขา เช่น ธนาคารชาร์เตอร์ (พ.ศ.2437) ธนาคารแห่งอินโดจีนของฝรั่งเศส (พ.ศ.2440) ธนาคารเมอแคนไทล์ (2466) ธนาคารโยโกฮามาสเปซี จำกัด (2477) เป็นต้น

การก่อตั้งสาขาธนาคารเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นรากฐานของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยในสมัยต่อมา ซึ่งธนาคารพาณิชย์ไทยที่ตั้งขึ้นเป็นแห่งแรกได้เริ่มต้นในรูปของสำนักงานรับฝากเงินโดยเรียกชื่อว่า "บุคคลัภย์" ได้ก่อตั้งขึ้น พ.ศ. 2447 และเมื่อกิจการได้เติบโตขึ้น ก็ได้จดทะเบียนก่อตั้งเป็นธนาคารเรียกชื่อว่า "แบงค์สยามกัมมาจล จำกัด" ใน พ.ศ. 2449 ซึ่งก็คือธนาคารไทยพาณิชย์จำกัดในปัจจุบัน

นอกจากสาขาธนาคารต่างประเทศ และธนาคารพาณิชย์ของไทยแล้ว ยังมีธนาคารที่ก่อตั้งขึ้นโดยชาวจีนในประเทศไทยอีกด้วย ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน เช่น ธนาคารจีนสยามทุน (2450) ธนาคารเลี่ยวยงเฮง (2476) ธนาคารกวางเก๊าะหลง (2476) ธนาคารกวางซุ่นหลีจำกัด (2476) เป็นต้น

นับแต่ พ.ศ. 2449 ที่ธนาคารพาณิชย์ไทยแห่งแรกเกิดขึ้นจนถึงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง มีธนาคารพาณิชย์ไทยที่ได้จดทะเบียนและยังคงเปิดดำเนินกิจการอยู่ในปัจจุบันรวม 5 ธนาคารด้วยกัน (ในชื่อปัจจุบัน) คือธนาคารไทยพาณิชย์จำกัด ธนาคารแห่งเอเชียจำกัด ธนาคารนครหลวงไทยจำกัด ธนาคารนครธนจำกัด และธนาคารมหานครจำกัด

ธนาคารพาณิชย์ของไทยที่ตั้งขึ้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองได้แก่ ธนาคารมณฑล จำกัด (รวมกับธนาคารเกษตร เป็นธนาคารกรุงไทย ใน พ.ศ. 2509) ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด และธนาคารกสิกรไทย จำกัด

ส่วนธนาคารพาณิชย์ของไทยที่ก่อตั้งขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ได้แก่ธนาคารแหลมทอง จำกัด สหธนาคารกรุงเทพ จำกัด ธนาคารไทยทนุ จำกัด ธนาคารเกษตร จำกัด (รวมกับธนาคารมณฑลเป็นธนาคารกรุงไทย ในเวลาต่อมา) ธนาคารศรีนคร จำกัด ธนาคารทหารไทย จำกัด ธนาคารเอเชียทรัสต์ จำกัด และธนาคารกรุงไทย จำกัด

4.2 วิกฤตการณ์ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย [1]

ในช่วงระยะเวลาแรกของการธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย กล่าวคือ ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองมีธนาคารพาณิชย์หลายแห่งต้องเลิกล้มกิจการไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารของชาวจีนที่ก่อตั้งขึ้น จากจำนวนธนาคารของชาวจีนในประเทศไทย 11 ธนาคาร ที่ก่อตั้งระหว่าง พ.ศ. 2450 ถึง พ.ศ. 2481 มีกิจการที่ยังคงดำเนินมาถึงปัจจุบันเพียงสองธนาคารเท่านั้น คือธนาคารหวั่งหลีจั่น (ปัจจุบันคือธนาคารนครธน) และธนาคารตันเปงฮุน (เปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารไทยพัฒนา ปัจจุบันดำเนินการในชื่อธนาคารมหานคร) ทั้งนี้เนื่องจากการแย่งชันจากการมีหลายธนาคาร การขาดความชำนาญ และปัญหาการทุจริตในการดำเนินงาน

เหตุการณ์สำคัญในเรื่องวิกฤตการณ์การเงินที่ควรกล่าวถึงคือเรื่องการล้มละลายของธนาคารจีนสยามทุนใน พ.ศ. 2457 อันเนื่องมาจากการขาดสภาพคล่องและการฉ้อโกงในการบริหารงาน ซึ่งมีผลกระทบถึงฐานะของธนาคารสยามกัมมาจลจนได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระคลังข้างที่เข้าแก้ไขปัญหาด้วยการใช้เงินของพระคลังข้างที่รับซื้อหุ้นเพิ่มทุนของธนาคารสยามกัมมาจล จนทำให้กิจการของธนาคารสามารถดำเนินไปได้

---

[1] เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม (อ้างแล้ว) เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญของข้อเขียนส่วนนี้

ในช่วงเวลาระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศไทยเข้าร่วมสงครามด้วยการร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น ทำให้รัฐบาลเข้าควบคุมและยึดกิจการธนาคารของชนชาติที่เป็นศัตรู จึงเป็นผลให้มีการยึด 5 ธนาคารของชาติตะวันตก การดำเนินนโยบายของรัฐในเรื่องการลดอำนาจครอบงำของชาติตะวันตกเป็นโอกาสอันดีที่รัฐใช้สร้างรากฐานความเป็นเอกราชด้านการเงินและธนาคารของไทย มีการก่อตั้งธนาคารแห่งประเทศไทยให้เป็นองค์กรอิสระมีอำนาจควบคุมการเงินและการธนาคารของประเทศ นอกจากนี้รัฐบาลยังได้สนับสนุนให้คนไทยเข้าประกอบกิจการธนาคารแทน และได้ตั้งธนาคารพาณิชย์ไทยขึ้นอีกดังกล่าวแล้ว อาจกล่าวได้ว่าด้วยสภาวะเศรษฐกิจสงคราม การดำเนินธุรกิจธนาคารพาณิชย์เป็นไปตามครรลองการควบคุมของรัฐ โดยรัฐต้องการให้มีบทบาทสำคัญในการบรรเทาภาวะเงินเฟ้อ ธนาคารพาณิชย์ดำเนินงานอย่างระมัดระวังเพื่อคอยให้รอดพ้นสภาวะสงคราม จนเป็นผลให้ไม่มีวิกฤตการณ์สถาบันการเงินที่สำคัญในช่วงเวลาดังกล่าว

ในช่วงเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ตั้งแต่ พ.ศ. 2489 จนถึงปัจจุบัน โครงสร้างระบบเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก การขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศและของกิจกรรมทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดผลกระทบที่สลับซับซ้อนยิ่งต่อการดำเนินธุรกิจของสถาบันการเงิน ได้เกิดวิกฤตการณ์ของสถาบันการเงินในช่วงเวลาดังกล่าวตั้นหลายครั้งหลายหน

การตั้งธนาคารพาณิชย์ไทยหลังสงครามทำให้มีจำนวนธนาคารพาณิชย์ด้วยกันทั้งสิ้นถึง 25 ธนาคารใน พ.ศ. 2493 (ปี 2489 มี 10 ธนาคาร, 2490 มี 18 ธนาคาร, 2491 มี 19 ธนาคาร ปี 2492 มี 23 ธนาคาร) กล่าวคือ ธนาคารพาณิชย์ไทย 15 ธนาคาร และธนาคารของต่างชาติที่เปิดสาขาในไทยอีก 10 ธนาคาร ในช่วงปี 2490-2493 การมีจำนวนธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นอย่างมากในระยะเวลาสั้นจึงส่งผลให้มีการแข่งขันกันอย่างมาก และเมื่อประกอบกับความผันผวนทางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหลายครั้งหลายหน และปัญหาเงินเฟ้อ การประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์จึงได้รับ

ผลกระทบโดยตรง ระบบธนาคารพาณิชย์ที่เพิ่งฟื้นตัวจากสงครามโลกครั้งที่สอง จึงได้รับความกระทบกระเทือน ประชาชนขาดความเชื่อถือในฐานะความมั่นคงของบางธนาคาร ข่าวลือเรื่องธนาคารล้มมีอยู่เสมอ เช่น ในกรณีของธนาคารกรุงศรีอยุธยาในปี 2490 และธนาคารกรุงเทพ จำกัดในปี 2491 อย่างไรก็ตามรัฐบาลได้เข้าไปช่วยเหลือควบคุมการดำเนินกิจการของธนาคารจนวิกฤตการณ์ได้คลี่คลายลงด้วยดี และเมื่อมีการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ เนื่องจากสงครามเกาหลีใน พ.ศ. 2492 (ราคาสินค้าขาออกของไทยได้ขยับสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าว ยางพารา ดีบุก) ระบบธนาคารพาณิชย์ไทยก็ฟื้นตัวขึ้นเป็นอย่างมาก

ในช่วงเวลาการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา วิกฤตการณ์ที่สำคัญครั้งแรกของธนาคารพาณิชย์ไทยก็อุบัติขึ้น ในกรณีของธนาคารเกษตร จำกัดในปี พ.ศ. 2502

4.2.1 ธนาคารเกษตร : 2502

ธนาคารเกษตร จำกัดเริ่มดำเนินการเมื่อเดือนพฤษภาคม 2493 โดยมีนายสุริยน ไรวา และบุคคลอื่นในสกุลไรวาเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ โดยจัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการทางการเงินแก่เกษตรกรและผู้ค้าพืชผลทางการเกษตร ปัญหาวิกฤตการณ์การเงินได้เกิดขึ้นเมื่อผู้ถือหุ้นใหญ่ซึ่งเป็นผู้สนใจด้านเกษตรและมีธุรกิจการเกษตรมากมาย (ทั้งในด้านจัดหาที่ดินเพื่อการเกษตร ริเริ่มจัดตั้งบริษัทอุตสาหกรรมการเกษตรเพื่อแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อส่งออก เช่นโรงงานแป้งมันสำปะหลัง มีบริษัทส่งออกสินค้าเกษตร และเป็นตัวแทนจำหน่ายรถแทรคเตอร์ใช้ในการเกษตร) ได้พึ่งพาเงินกู้เพื่อธุรกิจจากธนาคารของตนเอง และเมื่อธุรกิจประสบปัญหาการบริหารไม่อาจชำระหนี้ให้ธนาคารได้ และกอปรกับการขยายสาขาของธนาคารอย่างรวดเร็วจนมีถึง 42 สาขาในปี 2502 ทำให้เกิดปัญหาในด้านการบริหารสาขาและการระดมเงินฝากให้เพียงพอต่อการขยายสินเชื่อ ธนาคารเกษตรประสบปัญหาขาดสภาพคล่องจนไม่สามารถหาเงินมาจ่ายชดเชยการขาดดุลการหักบัญชีที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ ในวันที่

21 มกราคม 2502 ทางการจึงต้องเข้าไปช่วยแก้ปัญหาให้เพื่อรักษาฐานะของธนาคารนี้เอาไว้[1]

สรุปโดยย่อได้ว่าปัญหาที่ธนาคารเกษตรประสบได้แก่ (ก) ผู้ถือหุ้นใหญ่ซึ่งพึ่งพาเงินทุนจากธนาคารของตนเองได้ขยายงานด้านการเกษตรอย่างรวดเร็วและกว้างขวางจนไม่สามารถควบคุมกิจการของตนเองได้อย่างทั่วถึง ปัญหาขาดทุนและปัญหาการขาดเงินทุนอย่างเพียงพอสำหรับการดำเนินงานจึงทำให้ต้องพึ่งพิงเงินกู้จากธนาคารยิ่งขึ้น เพื่อเลี้ยงให้กิจการดำเนินต่อไปได้ แต่ก็ไม่สามารถชำระเงินต้นและดอกเบี้ยต่อธนาคารได้ จึงเป็นผลกระทบที่สำคัญต่อฐานะของธนาคารในที่สุด (ข) ธนาคารประสบปัญหาขาดสภาพคล่อง เนื่องจากหนี้ให้ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ซึ่งมีสัดส่วนขนาดใหญ่ของสินเชื่อทั้งหมดของธนาคารกู้ไปนั้นไม่ก่อให้เกิดรายได้ จึงไม่มีเงินสดเพียงพอสำหรับจ่ายเมื่อมีการถอนเงินฝากหรือเมื่อมีการเบิกจ่ายเงินกู้ที่ให้แก่ลูกค้าธนาคาร (ค) เมื่อธนาคารมีลูกหนี้ที่ไม่อาจชำระดอกเบี้ยได้ตามกำหนดและอีกทั้งเป็นหนี้ที่ไม่มีหลักประกันเงินกู้เพียงพอ และเมื่อนำหนี้ที่สงสัยว่าจะสูญนี้ไปหักออกจากเงินกองทุนธนาคารซึ่งมีอยู่เพียง 19 ล้านบาทแล้ว ก็จะพบว่าธนาคารอยู่ในฐานะไม่สามารถจะชำระหนี้สินต่อบุคคลภายนอกได้

ในการแก้ไขปัญหาระยะสั้น ในด้านการบริหารกระทรวงการคลังได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินกิจการในนามคณะกรรมการธนาคารเกษตร จำกัด โดยให้คณะกรรมการฯของธนาคารเป็นผู้มอบอำนาจให้ (คณะกรรมการดำเนินกิจการประกอบด้วยตัวแทนจากกระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารออมสิน) ส่วนในด้านการเงิน ทางการก็ให้ความช่วยเหลือในการรับช่วงซื้อลดตั๋วเงิน ให้ธนาคารออมสินให้กู้ยืมแก่ธนาคารเกษตรในอัตราดอกเบี้ยต่ำโดยมีพันธบัตรเป็นประกัน ให้ส่วนราชการบางแห่งนำเงินไปฝากและให้ธนาคารแห่งประเทศไทยช่วยเหลือธนาคารเกษตรเมื่อไม่สามารถหักบัญชีเงินฝาก เพื่อชำระดุลการหักบัญชีได้ให้ถือเสมือนเป็นการให้กู้โดยปริยาย

---

[1] นภพร เรืองสกุล, ประวัติศาสตร์ชำระอย่างย่อธนาคารเกษตรกับเอเชียทรัสต์การเงินการธนาคาร, พฤศจิกายน 2529 เป็นฐานข้อมูลที่สำคัญในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับธนาคารเกษตร จำกัด

ในด้านการแก้ปัญหาระยะยาว คณะรัฐมนตรีได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณาช่วยเหลือธนาคารเกษตร ซึ่งคณะกรรมการฯชุดนี้เสนอให้รัฐบาลเข้าดำเนินกิจการเอง เพื่อกอบกู้ธนาคารนี้ ต่อมานายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งให้มีการเปลี่ยนตัวผู้บริหารธนาคารและให้กระทรวงการคลังรับโอนหุ้นจากนายสุริยน ไรวา ดังนั้น เมื่อมีการโอนหุ้นแล้ว นับแต่นั้นมากระทรวงการคลังเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ในธนาคารเกษตร และได้แต่งตั้งให้นายจำรัส จตุรภัทร ผู้อำนวยการฝ่ายการธนาคารต่างประเทศจากธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นกรรมการผู้จัดการธนาคารเกษตร จำกัด ดังนั้นในช่วงเวลาต่อไปจึงเป็นการปรับปรุงฐานะการดำเนินงานของธนาคาร ซึ่งได้แก้ไขปัญหาในการติดตามหนี้ที่มีปัญหา ด้านการปรับปรุงการบริหารงาน ด้านการบริหารสภาพคล่อง และด้านการเพิ่มทุน ธนาคารเกษตรในยุคนี้ได้ประโยชน์จากแหล่งเงินฝากดอกเบี้ยต่ำ กล่าวคือ นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งให้นำเงินฝากของส่วนราชการบางส่วนฝากที่ธนาคารโดยไม่ได้ดอกเบี้ย อีกทั้งยังมีเงินฝากบางส่วนจากธนาคารออมสินอีกด้วย

ธนาคารเกษตร จำกัด มีสถานะดีขึ้นมาก โดยมีเงินฝากเพิ่มจาก 300 ล้านบาท ในปี 2502 เป็น 1,300 ล้านบาท ในปี 2507 และมีสภาพคล่องมากกว่าธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ เมื่อทางการมีนโยบายที่จะควบธนาคารของรัฐบาลสองธนาคารคือ ธนาคารเกษตร จำกัด และธนาคารมณฑล จำกัด ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐมาตั้งแต่แรกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2485 เข้าด้วยกัน ทั้งสองธนาคารจึงรวมกันเป็นธนาคารกรุงไทย จำกัด ในปี พ.ศ. 2509

4.2.2 ธนาคารไทยพัฒนา : 2513

ในปี พ.ศ. 2513 ได้เกิดวิกฤตการณ์ธนาคารพาณิชย์ขึ้นอีก เมื่อธนาคารไทยพัฒนา จำกัด ประสบปัญหาขาดสภาพคล่อง ธนาคารไทยพัฒนาเดิมเมื่อแรกตั้งใน พ.ศ. 2477 มีชื่อว่าธนาคารตันเปงฮุ่น จำกัด ผู้จดทะเบียนก่อตั้งทั้งหมดเป็นชาวจีนในประเทศไทย การดำเนินงานของธนาคารส่วนใหญ่เป็นธุรกิจเกี่ยวกับการค้าภายในและต่างประเทศ การบริหารงาน

เป็นไปในแบบธุรกิจของครอบครัวตลอดมาจนถึง พ.ศ. 2503 นักธุรกิจในกลุ่มของพลเอกกฤษณ์ สีวะรา ได้ซื้อกิจการและได้เปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารไทยพัฒนา จำกัด และเมื่อได้ดำเนินธุรกิจเรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2513 ธนาคารก็ไม่อยู่ในฐานะผู้สามารถจ่ายเงินฝากที่ลูกค้ามาถอนได้ ทั้งนี้เนื่องจากการขาดการควบคุมคุณภาพสินเชื่อ มีการปล่อยสินเชื่อที่ไม่มีการค้ำประกันเพียงพอแก่กิจการในเครือข่าย ตลอดจนมีการฉ้อโกงในกิจการของธนาคารฯ ดร.ป่วย อึ้งภากรณ์ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยในขณะนั้นมีบทบาทสำคัญในการชักจูงให้ธนาคารพาณิชย์ไทยทุกแห่งร่วมระดมเงินทุนเพื่อช่วยสภาพคล่อง และดำเนินการให้ผู้ถือหุ้นเก่าลาออกเพื่อให้ผู้ถือหุ้นใหม่เข้าดำเนินการ นอกจากนี้ ทางการได้ส่งตัวแทนกระทรวงการคลังคือ นายสุนทร เล่ถียรไทย นายดุษฎี ล่วัลดิ-ฆูโต ซึ่งเป็นตัวแทนจากธนาคารแห่งประเทศไทย ตลอดจนผู้แทนจากธนาคารต่าง ๆ เข้าร่วมในทีมผู้บริหารเพื่อกอบกู้ฐานะของธนาคาร ซึ่งในเวลาต่อมา นายคำรณ เตชะไพบูลย์ ตัวแทนธนาคารศรีนครได้ขยายสัดส่วนการถือหุ้นกลุ่มของตนใหญ่ขึ้น จนเป็นผู้กุมการบริหารกิจการธนาคาร และได้เปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารมหานคร จำกัด ใน พ.ศ. 2520 [1]

4.2.3 ธนาคารเอเชียทรัสต์ : 2527

ธนาคารเอเชียทรัสต์ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2508 โดยมีกลุ่มผู้ถือหุ้นใหญ่ในตระกูลธารวณิชกุล และ วิจิตรานนท์ ธนาคารนี้ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่ด้านการค้าต่างประเทศ โดยให้กู้ยืมแก่ธุรกิจทั่วไปและบริษัทในเครือของตนเอง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนนำเงินทุนจากต่างประเทศมาให้กู้ยืมในประเทศ ในปี 2525 ธนาคารแห่งประเทศไทยตรวจพบว่าการบริหารงานของธนาคารแห่งนี้มีข้อบกพร่องในเรื่องการให้สินเชื่อ เช่น มีการให้สินเชื่อในวงเงินที่สูงโดยไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันเพียงพอ อีกทั้งมีการให้สินเชื่อแก่กิจการในเครือที่กรรมการของธนาคารเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงาน ซึ่งเป็นการผิดกฎหมายธนาคารพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้ขอให้ธนาคารแก้ไขปรับปรุง ซึ่งธนาคารก็ได้

---

[1] เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม (อ้างแล้ว)

ดำเนินการในบางเรื่องและบางเรื่องก็เพิกเฉย การเจรจาต่อรองให้แก้ไขดำเนินไปตลอดระยะเวลา 2 ปี และเมื่อธนาคารเอเชียทรัสต์ จำกัด ไม่สามารถจ่ายเงินชำระดุลการหักบัญชีที่ขาดได้และผู้ฝากเริ่มถอนเงินจากธนาคาร ในวันที่ 3 สิงหาคม 2527 จึงมีการเจรจากับธนาคารแห่งประเทศไทย โดยทางการจะเข้าช่วยเหลือโดยมีเงื่อนไขให้ผู้ถือหุ้นใหญ่โอนหุ้นให้กับทางการโดยไม่คิดมูลค่า และโอนสิทธิในการออกเสียงส่วนใหญ่ให้ด้วย ซึ่งจะทำให้ทางการสามารถบริหารธนาคารได้อย่างเต็มกำลัง นอกจากนี้ผู้บริหารธนาคารจักต้องจัดหาทรัพย์สินมาจำนองเป็นประกันหนี้ทั้งปวงของธุรกิจในเครือที่ได้ให้กู้ไปแล้ว และให้จัดหาทรัพย์สินจำนองมาประกันความรับผิดชอบของผู้บริหาร สำหรับความเสียหายที่ก่อให้เกิดแก่ธนาคาร การเจรจาในครั้งนั้นล้มเหลวจึงได้มีการเจรจากันอีกหลายครั้งจนในที่สุดผู้บริหารธนาคารก็ยินยอมตามเงื่อนไขดังกล่าวในวันที่ 9 สิงหาคม 2527

เมื่อทางการได้เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ก็ได้ส่งผู้บริหารชุดใหม่เข้าดำเนินการทันที และให้ความช่วยเหลือในเรื่องเงินกู้จากธนาคารกรุงไทย 500 ล้านบาท ธนาคารออมสิน 500 ล้านบาท และจากธนาคารพาณิชย์ไทยอื่น ๆ อีก 1,000 ล้านบาท นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ 1,000 ล้านบาท โดยธนาคารซื้อพันธบัตรมาวางเป็นประกัน ทำให้ได้กำไรจากส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยรับจากพันธบัตรและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทย และในปีต่อมาธนาคารแห่งประเทศไทยให้กู้ยืมอีก 1,300 ล้านบาท

ในปลายปี 2528 ทางการสั่งให้ธนาคารเอเชียทรัสต์ จำกัด ซึ่งได้เปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารล่ายาม จำกัด ลดทุนลงเหลือหุ้นละ 5 บาท จากมูลค่าเดิมหุ้นละ 100 บาท ทั้งนี้เพื่อให้สามารถนำเงินทุนเดิมที่มีอยู่ไปตัดผลขาดทุนในอดีต เพื่อจักได้สามารถดึงดูดการเพิ่มทุนใหม่ได้ ซึ่งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินที่ตั้งขึ้นใหม่ตามพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย 2485 พ.ศ. 2528 ก็ได้ถือหุ้นมูลค่า 1,000 ล้านบาท เป็นการเพิ่มทุนให้แก่ธนาคาร

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับธนาคาร เอเชียทรัสต์จำกัดสามารถพิจารณาได้โดยมองย้อนไปตั้งแต่ปี 2523 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่นายวัลลภ ธารวณิชกุล เป็นทั้งประธานกรรมการและกรรมการผู้จัดการใหญ่ การบริหารงานและการถือหุ้นอยู่ในมือของนายวัลลภ ธารวณิชกุล และครอบครัวตลอดจนญาติฝ่ายภรรยาแทบทั้งสิ้น [1]

ตั้งแต่แรกตั้งจนถึง พ.ศ. 2522 สินทรัพย์ เงินฝาก และสินเชื่อ ล้วนขยายตัวกว่า 20% ต่อปีอย่างต่อเนื่องกัน [2] เมื่อการขยายตัวของเงินฝากชะงักงัน แต่อัตราการเพิ่มของสินเชื่อยังสูงกว่าอัตราการเพิ่มของเงินฝาก ธนาคารก็จำเป็นต้องพึ่งพาเงินกู้ต่างประเทศมากขึ้นกว่าเดิม ที่กู้ยืมอยู่เป็นจำนวนมากอยู่แล้ว (ส่วนมากเงินกู้ของธนาคารนี้เป็นเงินกู้จากต่างประเทศแทบทั้งสิ้น) และเมื่อช่วงปี 2523-2524 เป็นช่วงเวลาแห่งความผันผวนของอัตราดอกเบี้ยในประเทศและในต่างประเทศ ตลอดจนการแปรเปลี่ยนของอัตราแลกเปลี่ยนในสกุลต่าง ๆ รวมทั้งการลดค่าเงินบาท ธนาคารพาณิชย์ที่ดำเนินงานกับต่างประเทศมากจึงมักประสบปัญหา และเมื่อคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่ามีการปล่อยสินเชื่อให้ธุรกิจในเครือมากอย่างไม่มีการไตร่ตรองรอบคอบ อีกทั้งยังไม่มีการค้ำประกันที่เพียงพอ ฐานะของธนาคารก็ถูกกระทบเป็นอย่างมากจนไม่สามารถชำระหนี้คืนให้แก่ผู้ฝากและเจ้าหนี้ได้

เมื่อผู้บริหารชุดใหม่เข้าดำเนินการก็ได้มีการฟ้องร้องออกข่าวว่ามีการแต่งบัญชีให้มีรายได้และกำไรหลายปีต่อเนื่องกัน มีการช่วยเหลือธุรกิจในเครือโดยให้กู้ยืมจากสถาบันการเงินอื่น โดยให้ธนาคารเป็นผู้รับภาระผูกพันในฐานะผู้ค้ำประกันหนี้ ทั้งหนี้ในประเทศและต่างประเทศ และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ธนาคารก็เป็นผู้รับภาระหนี้แทน นอกจากนี้ยังมีการกล่าวอ้างถึงว่าผู้บริหารงานชุดเดิมมีการบริหารอย่างไม่สุจริต ตั้งใจฉ้อโกงธนาคารในหลายกรณี

---

[1] ดูเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม (อ้างแล้ว)

[2] ดูนภพร เรืองสกุล, การเงินการธนาคาร (2529) (อ้างแล้ว)

4.2.4 ธนาคารมหานคร : 2529

จากธนาคารตันเปงฮุนจำกัดในปี พ.ศ. 2477 มาเป็นธนาคารไทยพัฒนาใน พ.ศ. 2503 และกลายมาเป็นธนาคารมหานครใน พ.ศ. 2520 เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในเรื่องภาวะขาดสภาพคล่องก็กลับมาอีกครั้งสำหรับธนาคารนี้ ใน พ.ศ. 2529

ความช่วยเหลือที่ทางการได้ให้แก่ธนาคารไทยพัฒนาเมื่อมีวิกฤตการณ์ในปี 2513 ในด้านการระดมทุนช่วยเหลือจากสมาคมธนาคารไทยโดยมีตัวแทนจากธนาคารต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นกรรมการบริหาร โดยมีตัวแทนทางการร่วมด้วย นับได้ว่าประสบผลสำเร็จ กล่าวคือฐานะของธนาคารดีขึ้นมากและการดำเนินกิจการก็เป็นไปตามธรรมชาติของธุรกิจ กล่าวคือเมื่อมีผู้สนใจดำเนินธุรกิจก็ได้เข้ามาถือหุ้นใหญ่และกุมกลไกการบริหารของธนาคาร ซึ่งกลุ่มของตระกูลเตชะไพบูลย์จากธนาคารศรีนคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้การนำของนายคำรณ เตชะไพบูลย์ได้เป็นกลุ่มผู้กุมกลไกบริหารในเวลาต่อมา

ธนาคารมหานครมีการเจริญเติบโตที่รวดเร็ว จากเงินกองทุน 87 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2512 ได้ขยายเป็น 1,053 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2526 อย่างไรก็ตามท่ามกลางบัญชีตัวเลขที่สวยงาม ธนาคารแห่งประเทศไทยตรวจสอบพบในเวลาไม่ห่างจากกรณีของธนาคารเอเชียทรัสต์ใน พ.ศ. 2525 ว่าธนาคารมหานครได้ปล่อยสินเชื่อแก่กิจการส่วนตัวที่ฮ่องกงของนายคำรณ เตชะไพบูลย์ กรรมการผู้จัดการของธนาคารเป็นเงินจำนวนกว่า 2,000 ล้านบาท และกิจการดังกล่าวซึ่งเกี่ยวกับบริษัทไฟแนนซ์ประสบปัญหาขาดทุนอย่างมาก ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากปัญหาการคืนฮ่องกงแก่สาธารณรัฐประชาชนจีน นอกจากนี้ยังพบว่าธนาคารเสียหายจากการค้าเงินตราต่างประเทศอีกจำนวน 2,800 ล้านบาท รวมแล้วธนาคารมหานครประสบความหายนะไม่น้อยกว่า 5,000 ล้านบาท ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการในเบื้องแรกที่สำคัญก็คือการเปลี่ยนแปลงตัวกรรมการธนาคารจากทางการที่มีตัวแทนต่อเนื่องมาจากสมัยวิกฤตการณ์ธนาคารไทยพัฒนาและส่งตัวแทนจากธนาคารแห่งประเทศไทยเข้าเป็นรองกรรมการผู้จัดการใหญ่ และต่อมาเมื่อสถานการณ์เลวร้ายลง ก็ดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการใหญ่แทน

ธนาคารมหานครดำเนินธุรกิจเกี่ยวพันกับพ่อค้าจีนในไทยและต่างประเทศ อีกทั้งยังดำเนินธุรกิจในเรื่องธุรกิจซื้อขายเงินตราต่างประเทศอีกเป็นจำนวนมหาศาลในแต่ละปี ระบบการบริหารงานและการตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาก่อนประสบวิกฤต-การณ์ พ.ศ. 2529 ล้วนแล้วแต่ขึ้นอยู่กับกรรมการผู้จัดการใหญ่คนเดิมแต่เพียงผู้เดียวทั้งสิ้น

เมื่อตัวแทนธนาคารแห่งประเทศไทยเข้าไปดำเนินงานก็พบว่ามีสินเชื่ออีกเป็นจำนวนไม่น้อยที่มีการค้ำประกันไม่เพียงพอ จึงได้มีการเจรจาให้กรรมการผู้จัดการใหญ่คนเดิมรับผิดชอบ อีกทั้งยังมีการเจรจาหารือในเรื่องต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงฐานะของธนาคารกับผู้บริหารชุดเดิม ในระหว่างนี้ก็มีกลุ่มธุรกิจบางกลุ่มประสงค์ที่จะเข้าดำเนินกิจการแทนแต่การเจรจาก็ไม่ประสบความสำเร็จ และเมื่อไม่สามารถหาผู้ร่วมทุนใหม่ได้และปัญหาภาระหนี้ของธนาคารหนักหน่วงขึ้นผู้บริหารธนาคารจึงขอให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเข้าช่วยเหลือดูแลฐานะของธนาคาร เพื่อให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ และด้วยอำนาจตามกฎหมายของกฎหมายใหม่ 3 ฉบับ ในเรื่องการธนาคารพาณิชย์ที่จะควบคุมการดำเนินงานของสถาบันการเงินให้รัดกุมขึ้น ในต้นเดือนกรกฎาคม 2529 ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้สั่งให้ธนาคารมหานครลดทุนจดทะเบียนจาก 1,365 ล้านบาทเหลือเพียง 68.25 ล้านบาท หรือจากหุ้นเดิมหุ้นละ 100 บาท เหลือหุ้นละ 5 บาท (ซึ่งเป็นราคาต่ำสุดตามกฎหมาย) และหลังจากนั้นได้มีการเพิ่มทุนเข้าไปอีก 2,000 ล้านบาท โดยกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินที่ได้ตั้งขึ้นตามกฎหมายใหม่ ได้เข้าไปถือหุ้น 500 ล้านบาท พร้อมกับให้เงินกู้อัตราดอกเบี้ยต่ำอีก 3,300 ล้านบาท ส่วนที่เหลืออีก 1,500 ล้านบาทให้สิทธิผู้ถือหุ้นเก่าซื้อก่อนและจึงให้ผู้ถือหุ้นใหม่มีสิทธิซื้อได้

นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงผู้บริหารธนาคาร โดยให้กรรมการผู้จัดการใหญ่มาจากภาคเอกชน และประธานกรรมการธนาคารเป็นผู้แทนจากธนาคารแห่งประเทศไทย

4.2.5 ธนาคารนครหลวงไทย : 2530

ธนาคารนครหลวงไทยก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2484 โดยมีจุดมุ่งหมายให้มีธนาคารพาณิชย์ของไทยเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งธนาคาร โดยมีผู้ถือหุ้นในตอนแรกคือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ พระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ หน่วยราชการต่าง ๆ ธนาคารนครหลวงไทยได้ขยายกิจการโดยวิธีเปิดสาขาของธนาคารในรูปของธนาคารตัวแทนหรือระบบคอมปราโด กล่าวคือพ่อค้าท้องถิ่นสามารถเปิดธุรกิจธนาคารได้ในนามของธนาคาร โดยที่โดยแท้จริงแล้วธนาคารมิได้มีส่วนในการบริหารงานในสาขาหรือมีส่วนร่วมในการปล่อยสินเชื่ออย่างเต็มที่แต่อย่างใด การดำเนินธุรกิจดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาแก่ธนาคารอย่างมากในปี พ.ศ. 2508 และ 2514 ในเรื่องการขยายสินเชื่อ กล่าวคือการที่ธนาคารมิได้เพิ่มทุนจดทะเบียนอย่างเพียงพอเพื่อขยายเงินกองทุนให้สอดคล้องกับปริมาณสินเชื่อของธนาคาร ทำให้อัตราเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงของธนาคารต่ำกว่าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้ ความจำเป็นในการเพิ่มทุนของธนาคารทั้งสองครั้งทำให้กลุ่มนักธุรกิจของนายมงคล กาญจนพาสน์ และนายดิลก มหาดำรงค์กุล กลายเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของธนาคาร กลุ่มธุรกิจดังกล่าวเป็นผู้กุมกลไกการบริหารมาโดยตลอดจนถึง พ.ศ. 2525 นายมงคล กาญจนพาสน์ ได้ขายหุ้นส่วนใหญ่ของตนให้แก่กลุ่มนายดิลก มหาดำรงค์กุล ดังนั้นกลุ่มหลังนี้จึงเป็นผู้กุมกลไกบริหารอย่างชัดเจนเป็นต้นมา และในเวลาต่อมาได้เชิญนายบุญชู โรจนเสถียร เข้ามาช่วยบริหารปรับปรุงกิจการของธนาคาร อย่างไรก็ตามในเวลาต่อมาได้เกิดข้อขัดแย้งกับกลุ่มนายดิลก มหาดำรงค์กุล ในเรื่องการเพิ่มทุน โดยกลุ่มเจ้าของไม่เห็นด้วยกับการขยายทุนอย่างรวดเร็ว เพราะเกรงว่าการเพิ่มทุนขนาดใหญ่ในเวลาสั้นจะทำให้ผู้ถือหุ้นรายใหม่เข้ามาถือหุ้นมากขึ้น จนอาจกระทบต่อการสูญเสียอำนาจในการบริหารของกลุ่มเจ้าของเดิมได้

เป็นที่กล่าวขวัญกันโดยไม่มีข้อมูลสนับสนุนว่าธนาคารแห่งนี้มียอดขาดทุนสะสมถึงกว่า 1,500 ล้านบาท ทั้งนี้เป็นเพราะส่วนหนึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากหนี้เดิมในสมัยระบบการ

บริหารระบบกัมประโดเดิม โดยเฉพาะหนี้เสียซึ่งมาจากเขตภาคใต้ อันเป็นเขตที่ธนาคารนี้มีสาขามากที่สุด นอกจากนี้การปล่อยเงินกู้ให้กรรมการของธนาคารโดยไม่มีหลักทรัพย์ประกันเพียงพอ และการหาประโยชน์จากการดำเนินธุรกิจของธนาคารในด้านการปล่อยสินเชื่อแก่กิจการในเครือ และการปล่อยหนี้สินบางอันให้ขาดอายุความอย่างตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ทำให้ธนาคารอยู่ในฐานะไม่มั่นคง ธนาคารไม่สามารถแสวงหากำไรจากการดำเนินงานอย่างแท้จริง มีการกล่าวหาในเรื่องการพยายามผ่อนถ่ายทรัพย์สินที่ดินที่มีราคางามของธนาคารให้กลุ่มเครือญาติและพรรคพวกในราคาที่ไม่ต้องมีการประมูล

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีหนังสือถึงประธานกรรมการธนาคารในเดือนธันวาคม 2525 ว่าผลการตรวจสอบฐานะของธนาคารจนถึงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2525 พบว่า "ธนาคารนครหลวงไทยมีผลการดำเนินงานที่แท้จริงขาดทุน" และในหนังสืออีกฉบับที่ส่งถึงธนาคารนครหลวงไทยเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2527 อ้างถึงรายงานผลการตรวจสอบฐานะของธนาคารจากปี 2525 ถึงปี 2526 ว่า "เงินกองทุนของธนาคารขาดไป 379.7 ล้านบาท ไม่อยู่ในฐานะมีความสามารถชำระหนี้สินต่อบุคคลภายนอกได้"

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้คำแนะนำในการเพิ่มทุนของธนาคารเพื่อรักษาสถานะของธนาคาร แต่เนื่องจากข้อขัดแย้งภายในธนาคารและเหตุผลอื่น ๆ การเพิ่มทุนก็ไม่ได้เกิดขึ้น จนกระทั่งในปลายปี 2529 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีคำสั่งให้ธนาคารนครหลวงไทยเพิ่มทุนอีก 1,500 ล้านบาท ภายในเวลาที่กำหนด และเมื่อผู้บริหารธนาคารไม่สามารถเพิ่มทุนได้ดังระบุ ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้ออกคำสั่งลดทุนจดทะเบียนของธนาคารเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2530 จากทุนจดทะเบียน 800 ล้านบาท เหลือเพียง 40 ล้านบาท หรือลดมูลค่าหุ้นจากเดิมหุ้นละ 100 บาท เหลือเพียงหุ้นละ 5 บาท พร้อมกับสั่งเพิ่มทุนอีก 1,500 ล้านบาท

4.3 วิกฤตการณ์บริษัทเงินทุน[1]

ธุรกิจเงินทุนอาจกล่าวได้ว่า มีมาตั้งแต่ พศ. 2509 โดยผู้ประกอบธุรกิจด้านนี้มิใช่สถาบันการเงิน หากแต่เป็นผู้ประกอบธุรกิจการค้าที่ต้องการจัดหาเงินเพื่อใช้ในกิจการของตนเองเช่น บริษัทสินอุตสาหกรรมไทย จำกัด และบริษัทซิงเกอร์ จำกัดฯ บริษัทเงินทุน (ในที่นี้จะหมายความรวมไปถึงบริษัทเงินทุน บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ด้วย เพื่อความกะทัดรัด) เริ่มมีจริงจังนับแต่ พศ.2512 เป็นต้นมา และในต้นปี 2515 ได้มีการอนุญาตให้มีบริษัทเงินทุนโดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ซึ่งจากจุดนี้ได้เกิดบริษัทเงินทุนขึ้นมามากมาย โดยไม่มีการควบคุมอย่างรัดกุมทั้งในด้านกฎหมายและการดำเนินงาน ตลอดจนขาดผู้รับผิดชอบอย่างจริงจัง จากจำนวน 14 บริษัท ในปี 2512 เป็น 112 บริษัทเมื่อสิ้นปี 2520 ทางการได้ออกพระราชบัญญัติการประกอบเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ ใน พศ. 2522 และแก้ไขใน พศ.2526 และ พศ.2529 เพื่อควบคุมการดำเนินงาน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการตามแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์บริษัทเงินทุนที่ได้เกิดขึ้น 2 ครั้ง ด้วยกัน

4.3.1 วิกฤตการณ์ครั้งที่ 1

ในช่วงเวลา 2519-2521 ธุรกิจเงินทุนเติบโตอย่างรวดเร็วท่ามกลางการขาดการควบคุมดูแลอย่างจริงจังจากทางการ ธุรกิจเงินทุนทำกำไรให้บริษัทและยังเป็นช่องทางแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่เจ้าของและผู้บริหารในขณะที่การควบคุมตามกฎหมายยังไปไม่ถึง ในปลายปี 2521 มีหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์บางราย มีการซื้อขายและการเคลื่อนไหวของราคาผิดปกติ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทเงินทุนบางแห่งที่หุ้นของบริษัทเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนด้วย) จนเชื่อได้ว่า มีการปั่นราคาหุ้นจนสูงเกินความเป็นจริง เมื่อเริ่มปี 2522 การเงินในระบบมีการผิดเคืองจนส่งผลกระทบต่อธุรกิจเงินทุน บริษัทราชาเงินทุน จำกัด

---

[1] ข้อเขียนในส่วนนี้ได้อาศัยข้อมูลจากบทความ ธุรกิจเงินทุนในประเทศไทย โดย ดร.พนัส สิมะเสถียร ในวารสารสมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย (สิงหาคม 2529)

เริ่มมีปัญหาในการดำเนินการ และทันทีที่พระราชบัญญัติควบคุมธุรกิจเงินที่ออกในปี 2522 มีผลบังคับใช้ ทางการได้เข้าควบคุมกิจการของบริษัทราชาเงินทุน จำกัดไว้ และได้ถอนใบอนุญาตในที่สุด การดำเนินการดังกล่าวมีผลทำให้บริษัทเงินทุนบางแห่งประสบปัญหาถึงขั้นไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ด้วยตนเอง จนทางการต้องให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนเข้าไปช่วยเหลือ เช่น บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์เงินทุนสากล จำกัด และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ลีกวงมิ่ง จำกัด เป็นต้น ส่วนบริษัทอื่น ๆ ก็ประสบกับปัญหาการขาดทุนจำนวนสูงจากการลงทุนในหลักทรัพย์ และปัญหาหนี้เสียที่เกิดจากธุรกิจหลักทรัพย์ อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีผลเสียหายไม่น้อยแต่ก็ไม่มีผลกระทบกว้างไกลจนทำให้ธนาคารพาณิชย์ และบริษัทเงินทุนอื่น ๆ จำนวนมากต้องเลิกล้มกิจการไปด้วย

วิธีการแก้ไขวิกฤตการณ์นี้ได้แก่ การจัดตั้งกองทุนต่าง ๆ โดยความร่วมมือจากสมาคมธนาคารไทย สมาคมสมาชิกตลาดหลักทรัพย์ฯ เพื่อเสริมสภาพคล่อง และสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ลงทุน กองทุนเหล่านี้ได้แก่ "กองทุนพัฒนาตลาดทุน" มีทุนดำเนินงาน 1,000 ล้านบาท มุ่งแก้ไข ปัญหาภาวะการตกต่ำของราคาหลักทรัพย์และสนับสนุนการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ "กองทุนเสริมสร้างสภาพคล่อง" โดยมุ่งเป็นแหล่งเงินกู้เสริมสภาพคล่องแก่บริษัทสมาชิกตลาดหลักทรัพย์ (ปัจจุบันยกเลิกแล้ว) และ "กองทุนแก้ไขปัญหาธุรกิจหลักทรัพย์" หรือ "กองทุนกรุงไทย" เพื่อช่วยบรรเทาภาระด้านการเงินของผู้ลงทุน (ปัจจุบันหมดอายุแล้ว)

4.3.2 วิกฤตการณ์ครั้งที่ 2

ในช่วงปลายปี 2525 และปี 2526 การเงินเริ่มคล่องตัวขึ้น ธุรกิจการเงินเริ่มเฟื่องฟูมีการระดมเงินเข้าสู่ระบบอย่างมากมาย มีนักธุรกิจการเงินหน้าใหม่เข้าร่วมดำเนินการจำนวนมาก และแล้ววิกฤตการณ์ครั้งที่ 2 ก็ได้เกิดขึ้นโดยเริ่มจากการล้มเหลวของธุรกิจในกลุ่มบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์พัฒนาเงินทุน หรือที่เรียกกันว่ากลุ่มตึกดำ (ประกอบด้วยบริษัทดังกล่าว บริษัทเครดิตฟองซิเอร์บ้านและที่ดินไทย จำกัด และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์บ้านและที่ดินไทย จำกัด) เกิดความหวั่นไหวในสาธารณชน และความสั่นสะเทือนในวงการค้าเงินในระหว่าง

เดือนสิงหาคมถึงพฤศจิกายน 2526 อันเนื่องมาจากการไม่สามารถชำระหนี้คืนแก่ผู้ให้กู้ของบริษัทเงินทุนหลายแห่งที่ติดตามมา จนในที่สุด กระทรวงการคลังต้องสั่งเพิกถอนใบอนุญาตรายแรกคือ บริษัทเครดิตฟองซีเอร์เล่รีสากลธนกิจ จำกัด ในเดือนกันยายน 2526 และเพิกถอนอีก 5 บริษัท ในปลายปี 2526 การเพิกถอนดังกล่าวนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของวิกฤตการณ์ในระบบสถาบันการเงินของประเทศทั้งระบบมิได้ยืดกั้นแต่เพียงบริษัทเงินทุนเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันการเงินผูกโยงกันทั้งระบบ มีผู้กล่าวกันว่า วิกฤตการณ์ครั้งนี้นับว่ารุนแรงอย่างยิ่งอีกครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์การเงินของไทย

สาเหตุของวิกฤตการณ์อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลเนื่องมาจากหลายปัจจัย ซึ่งเชื่อมโยงไปถึงความไม่รัดกุมของกฎหมาย และความไม่คล่องตัวของการควบคุม การกำกับและตรวจสอบไม่ทั่วถึง การทุจริตของผู้บริหาร สภาวะเศรษฐกิจในระยะนั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งอัตราดอกเบี้ยสูงและความสามารถในการบริหารงานจนในที่สุดไม่สามารถทำกำไรเพื่อให้ดำรงต่อไปได้

ตาราง 3.42 และ 3.43 แสดงให้เห็นถึงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตลอดจนรายชื่อบริษัทเงินทุนและวันที่ที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต มีการคำนวณว่านับแต่วันเริ่มวิกฤตการณ์จนถึง 4 เมษายน 2527 ยอดเงินกู้ยืมหรือรับมาจากประชาชนของบริษัทเงินทุนอิสระที่ไม่มีสถาบันการเงินอื่นหนุนหลังลดจาก 24,674.5 ล้านบาท ที่เคยมี เหลือเพียง 4,661.7 ล้านบาท [1]

ในเรื่องการแก้ไขวิกฤตการณ์ดังกล่าว อาจแบ่งการดำเนินมาตรการแก้ไขปัญหาครั้งนี้ได้เป็น 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 (ตุลาคม 2526 - 16 ธันวาคม 2526) : เมื่อประชาชนไม่ไว้ใจบริษัทเงินทุนจึงมีการไถ่ถอนตั๋วสัญญาใช้เงินมาก ทั้งบริษัทที่มีปัญหาและบริษัทที่มั่นคง ทางการ

---

[1] ดูนภาพร เรืองสกุล, ฝากเงินให้รวย (2529) ในบทความ ปิดทรัสต์ เปลี่ยนตั๋ว

จึงได้จัดให้บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สหธนกิจไทย จำกัด ซึ่งมีธนาคารพาณิชย์ 12 แห่งถือหุ้น เข้ารับเปลี่ยนตั๋วสัญญาใช้เงินที่ออกโดยบริษัทที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาตจากผู้ถือตั๋วโดยสุจริตของบริษัทดังกล่าวมาเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินของบริษัทนี้ โดยมีเงื่อนไขว่าจะจ่ายคืนเฉพาะเงินต้นตามหน้าตั๋วทุกปี ๆ ละเท่ากัน ภายในเวลา 10 ปี นอกจากนี้ก็ได้ช่วยบรรเทาปัญหาการขาดสภาพคล่องของบริษัทเงินทุนโดยให้บริการรับซื้อพันธบัตร และขอให้ธนาคารพาณิชย์ช่วยขยายสินเชื่อแก่บริษัทเงินทุนทั้งหลายตามความเหมาะสม ตั้งกองทุนช่วยเหลือสภาพคล่องโดยความร่วมมือจากสมาคมสมาชิกตลาดหลักทรัพย์ และสมาคมไทยเงินทุนและหลักทรัพย์

ระยะที่ 2 (16 ธันวาคม - 4 เมษายน 2527) : เมื่อดำเนินมาตรการไปแล้วถึงกลางธันวาคม 2526 ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้หมดสิ้นไปได้ ยังคงมีการไถ่ถอนตั๋วสัญญาใช้เงินของบริษัทเงินทุนในจำนวนสูง และยังมองไม่เห็นทางว่าวิกฤตการณ์จะคลี่คลายไปได้หากไม่มีการดำเนินการอย่างเด็ดขาด ดังนั้นทางการจึงได้เพิกถอนใบอนุญาตหรือสั่งควบคุมกิจการ โดยได้ถอนใบอนุญาตรวมทั้งสิ้น 20 บริษัท (ดูตาราง **1.43**) และประกาศใช้พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พศ. 2522 พศ.2526 เพื่อเพิ่มขอบเขตอำนาจในการตรวจสอบและเอาผิดกับผู้บริหารที่ทุจริต อีกทั้งยังจัดตั้งกองทุนเสริมสภาพคล่องในวงเงิน 5,000 ล้านบาท โดยความร่วมมือของสมาชิกสมาคมธนาคารไทย

ระยะที่ 3 (4 เมษายน 2527 เป็นต้นมา) : ถึงแม้จะใช้มาตรการดังกล่าวแล้วแต่ก็ยังมีปัญหาในด้านความเชื่อถือจากประชาชน เนื่องจากความไม่ไว้วางใจบริษัทเงินทุนบางแห่ง ดังนั้น ทางการจึงได้กำหนดมาตรการเพิ่มเติมเพื่อช่วยเหลืออุ้มชูบริษัทเงินทุนเหล่านี้ด้วยการเข้าไปร่วมถือหุ้น และรับผิดชอบในการบริหารเพื่อแก้ไข โดยเรียกมาตรการดังกล่าวนี้ว่า "มาตรการ 4 เมษายน 2527"

หลักการของมาตรการ 4 เมษายน คือ เจ้าของและผู้ที่เกี่ยวข้องในบริษัทที่มีปัญหายินยอมโดยความสมัครใจให้ทางการมีส่วนเป็นเจ้าของกิจการ และจะต้องให้ความร่วมมือและยอมรับเงื่อนไขที่ทางการกำหนด และทางการจะตอบแทนด้วยการให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน เช่น ให้บริษัทได้เงินกู้จากธนาคารกรุงไทย ได้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำจากธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวงการคลังจะร่วมเพิ่มทุนให้ ทางการจะดูแลรักษาผลประโยชน์ของผู้ถือตั๋วสัญญาใช้เงินของบริษัท โดยยังคงจ่ายดอกเบี้ยและเงินต้นคืนตามพันธะเดิมๆ

ส่วนเงื่อนไขที่ทางการกำหนดได้แก่ ให้บริษัทโอนกรรมสิทธิ์เด็ดขาดในหุ้นให้กระทรวงการคลังไม่น้อยกว่า 25% ของจำนวนหุ้นทั้งหมด รวมทั้งให้โอนสิทธิ์การออกเสียงเพื่อให้ทางการมีเสียง 75% ของหุ้นทั้งหมด ให้จัดหาทรัพย์สินมาค้ำประกันเงินที่บริษัทให้กิจการในเครือกู้ยืมไปแล้ว และผู้ถือหุ้นใหญ่จะยังคงรับผิดชอบภาระต่าง ๆ ของบริษัทที่มีอยู่เดิมก่อนเข้าร่วมโครงการ ซึ่งอาจจะปรากฏขึ้นมาในภายหลัง

เมื่อทางการได้หุ้นมาแล้วก็จะแต่งตั้งกรรมการตัวแทนของทางการเข้าร่วมบริหารงานของบริษัท จากเจ้าหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทย และข้าราชการกระทรวงการคลัง ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิบริษัทละ 1-6 คน ตามความเหมาะสม (จากจำนวน 25 บริษัทที่เข้าร่วมโครงการ มีตัวแทนทางการรวม 89 คน)[1] และหากฐานะของบริษัทดีขึ้นในเวลาต่อมา และหากเจ้าของเดิมพิสูจน์ได้ว่า มีความสามารถจะบริหารงานต่อไปทางการก็จะขายหุ้นคืนให้

อนึ่งทางการมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับบริษัทเข้าโครงการ โดยพิจารณาเงินให้กู้ยืมแก่ธุรกิจในเครือบริษัทในส่วนที่มีหลักประกัน และไม่มีหลักประกันคุ้มว่า

---

[1] ดูนภพร เรืองสกุล, ฝากเงินให้รวย (อ้างแล้ว) หน้า 64

มีจำนวนมากน้อยเพียงไร แล้วจึงกำหนดให้บริษัทจัดหาทรัพย์สินเข้ามาจำนองเป็นหลักประกันให้เต็มจำนวน ทั้งนี้อยู่ในการพิจารณาของคณะทำงานแก้ไขปัญหาสถาบันการเงินของทางการ

ทางการได้รับบริษัทเข้าโครงการเป็นบริษัทแรกเมื่อมิถุนายน 2527 และทยอยรับเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ รวมทั้งสิ้น 25 บริษัท เมื่อสิ้นปี 2528 (ดูตาราง 1.44) ทางการมีนโยบายที่จะขายหุ้นคืนแก่เจ้าของเดิม หากบริษัทนั้นมีฐานะดีขึ้นจนดำเนินต่อไปได้ ส่วนบริษัทที่เหลือก็อาจดำเนินการรวมกิจการหาผู้ร่วมบริหารและให้กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินพิจารณารับซื้อลูกหนี้ที่มีปัญหา หรือรับซื้ออสังหาริมทรัพย์ที่รอการขายของบริษัทออกไปบางส่วนเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งผลในปัจจุบันคือมี 3 บริษัทที่ได้รับการคืนหุ้นออกจากโครงการเพื่อไปดำเนินกิจการโดยปกติ และล่าสุดมีข่าวว่าสำหรับบริษัทที่เหลือนั้นธนาคารกรุงไทยจำกัด รับจะเป็นผู้ดูแลโดยอาจจะแบ่งบริษัทออกเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อความสะดวกในการบริหารต่อไป

ด้วยอำนาจตามกฎหมายในพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พศ. 2485 พศ. 2528 ทางการได้ประกาศจัดตั้งกองทุนใหม่ในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2528 ซึ่งมีชื่อว่า "กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน" โดยมีวัตถุประสงค์ให้ "ธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถดำเนินมาตรการให้ความช่วยเหลือในทางการเงิน เพื่อฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินให้มีความมั่นคงและเสถียรภาพโดยเฉพาะเมื่อมีวิกฤตการณ์ร้ายแรงเกิดขึ้นในระบบสถาบันการเงิน"

การจัดตั้งกองทุนฯ ดังกล่าวเป็นแนวทางใหม่ ซึ่งผิดไปจากโครงการ 4 เมษายน โดยมีลักษณะแทนที่การจัดตั้งสถาบันประกันเงินฝาก (ครั้งหนึ่งเป็นร่างพระราชบัญญัติและคณะรัฐมนตรีอนุมัติในหลักการเมื่อปี 2524 ให้เสนอร่างต่อรัฐสภา แต่รัฐสภาก็ไม่เคยได้พิจารณาจนกระทั่งหมดสมัยประชุม) กองทุนนั้นเป็นกองทุนในธนาคารแห่งประเทศไทยมีลักษณะการช่วยเหลือโดยทั่วไปคือ ให้เงินช่วยกู้สถานการณ์เมื่อสถาบันการเงินที่เป็นสมาชิกประสบปัญหาหนัก และช่วยผู้ฝากเงินเมื่อไม่มีหนทางจะช่วยกอบกู้สถานะของสถาบันการเงิน

ได้แล้ว ส่มาชิกประกอบด้วยธนาคารพาณิชย์ และบริษัทเงินทุนทั้งหลายโดยต้องนำส่งเงินให้กองทุนในอัตราไม่เกิน 0.5% ของเงินฝากในแต่ละปี และอาจจะเก็บไปเรื่อย ๆ จนกว่ากองทุนมีเงินและทรัพย์สินเพียงพอ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยจ่ายสมทบด้วยตามความเหมาะสมในรอบ 1 ปีที่ผ่านไป กองทุนเพื่อฟื้นฟูได้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ เช่น ได้เพิ่มทุนธนาคารสยาม 900 กว่าล้านบาท ในปลายปี 2528 และให้เงินกู้ยืมไม่คิดดอกเบี้ยแก่ธนาคารสยาม จ่ายเงินเพิ่มทุนบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ปฐมสยาม จ่ายเงินเพิ่มทุนธนาคารมหานคร และจ่ายเงินเพิ่มทุนให้แก่บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ไอทีเอฟ จำกัดฯ ถือได้ว่ากองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ เป็นแนวทางหลักในการแก้ไขวิกฤตการณ์สถาบันการเงินในอนาคต

4.4 บทส่งท้าย

นภพร เรืองสกุล จากธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้ข้อสังเกต[1] ไว้อย่างน่าสนใจมาก ว่าจากวิกฤตการณ์สถาบันการเงินที่เกิดขึ้นในหลายต่อหลายประเทศในอดีตนั้นจะพบความจริงที่สำคัญสองข้อคือ

" (1) ความล้มเหลวของธุรกิจการธนาคารในแทบทุกประเทศมีมูลเหตุที่คล้ายคลึงกันมาก

(2) ความล้มเหลวของกิจการธนาคารเป็นเหตุการณ์ของประวัติศาสตร์ที่ซ้ำรอยเดิมอยู่เสมอ"

นอกจากนี้เรื่องที่ทำให้สถาบันการเงินประสบปัญหาหนักมีเพียงไม่กี่เรื่อง และวนเวียนกันอยู่เช่นนี้ กล่าวคือ

(1) นโยบายยิ่งโตยิ่งดี : นโยบายที่จะโตให้เร็วโดยไม่คำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมเป็นสาเหตุที่ทำให้ธนาคารใหญ่ในหลายประเทศมีปัญหาการเติบโตเร็วย่อมหมายถึง การขยายสินเชื่ออย่างเร็วไปด้วย และมักจะมีแต่ปริมาณโดยขาดคุณภาพ และมักจะมุ่งระดมให้สินเชื่อในธุรกิจที่ให้ผลตอบแทนสูง โดยหวังจะทำกำไรเร็ว ๆ (ผู้บริหาร

---

[1] ดูนภพร เรืองสกุล, ฝากเงินให้รวย (อ้างแล้ว) หน้า 6-10

ก็จะได้ผลตอบแทนสูงไปด้วย) ซึ่งธุรกิจลักษณะนี้ก็มักจะเป็นธุรกิจที่เกี่ยวพันกับการเก็งกำไร ลักษณะของความเสี่ยงของธุรกิจเหล่านี้จะก่อปัญหาให้ในที่สุด

(2) ใช้ธนาคารเป็นเดิมพัน : หากผู้บริหารธนาคารเดิมพันอนาคตของธนาคารไว้กับปัจจัยภายนอกที่ควบคุมไม่ได้เพียงบางปัจจัยเช่น อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยน หรือธุรกิจบางประเภท เมื่อปัจจัยเหล่านี้ไม่เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่พึงหวัง ธนาคารก็ประสบปัญหา

(3) ภาวะตลาดแปรผัน : สถานการณ์เศรษฐกิจมีผลกระทบโดยตรงต่อสถาบันการเงินอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตามความสามารถในการ "รับได้" ของสถาบันการเงินขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารของผู้บริหารสถาบันการเงิน (ความสามารถในการปรับตัวกับการผันแปรทางตลาดถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความสามารถในการบริหาร) เป็นสำคัญ

(4) ความไม่สุจริต : *ตราบใดที่มนุษย์ยังมีความโลภตราบนั้นสถาบันการเงิน* ประสบปัญหาได้เสมอ IRVINE H. SPRAGUE อดีตประธานกรรมการของสถาบันประกันเงินฝากของสหรัฐอเมริกา สรุปประสบการณ์ที่ได้จากการช่วยกอบกู้สถาบันการเงินไว้ดังนี้

"..... เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า ชี้ชัดว่าความโลภยังคงเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุด และในบางครั้งเป็นสาเหตุเพียงสาเหตุเดียวที่ทำให้ธนาคารล้มในแทบทุกกรณี ธนาคารล้มเพราะฝ่ายบริหารพยายามจะขยายกิจการโดยไม่คำนึงถึงสิ่งอื่นใด ไขว่คว้าหากำไรโดยไม่คำนึงถึงความเสี่ยงภัย ให้สิทธิพิเศษกับคนวงในเหนือลูกค้าอื่น หรือมิฉะนั้นก็เล่นกับการคาดคะเนอัตราดอกเบี้ย บางธนาคารเพียงแค่มีผู้บริหารไม่สุจริตที่กอบโกยผลประโยชน์จากธนาคาร การสำรวจของสถาบันประกันเงินฝากของสหรัฐอเมริกาในปี 2529 สรุปว่า การฉ้อโกงโดยคนในธนาคารเองเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งในการล้มของธนาคารถึง

45% ของธนาคารที่ล้มทั้งหมดในระยะหลัง ๆ นี้ ....."[1]

บทความต่อ ๆ ไปจากนี้จะวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าโดยแท้จริงแล้ว สำหรับกรณีของประเทศไทยอะไรเป็นพื้นฐานความมั่นคงของสถาบันการเงิน

---

[1] นภพร เรืองสกุล อ้างถึงใน ฝากเงินให้รวย (อ้างแล้ว) หน้า 10 โดยแปลจากข้อเขียนในหน้า 233 จาก IRVINE H. SPRAGUE, BAILOUT : AN INSIDER'S ACCOUNT OF BANK FAILURES AND RESCUES (1986)

ตารางที่ 1.42

สรุปลำดับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์วิกฤตการณ์สถาบันการเงินไทย

2431	ธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้เข้ามาเปิดสาขาในประเทศนับเป็นสถาบันการเงินแห่งแรกในประเทศไทย
2456	ธนาคารจีนสยามทุน จำกัด ถูกพิจารณาให้ล้มละลายเนื่องจากขาดเงินทุนหมุนเวียน มีการทุจริตในหมู่ผู้บริหาร
2457	ธนาคารสยามกัมมาจลได้รับผลกระทบจากการล้มของธนาคารจีนสยามทุน จนพระคลังต้องเข้าซื้อหุ้นเพิ่มทุน
2480	ธนาคารเลี่ยวย่งเฮง, ธนาคารกวงเก๊าะหลงและธนาคารกวางซุ่นหลีเลิกกิจการ
2481	ธนาคารไท้ฮั่วและธนาคารซุ่นฮงเส่ง เลิกกิจการ
2485	ก่อตั้งธนาคารแห่งประเทศไทย
2502	ธนาคารเกษตร จำกัด ขาดสภาพคล่อง ผู้ถือหุ้นใหญ่โอนหุ้นให้รัฐบาล
2509	ธนาคารมณฑลและธนาคารเกษตรควบกิจการเป็นธนาคารกรุงไทย จำกัด
2513	ธนาคารไทยพัฒนา จำกัด ขาดสภาพคล่อง ทางการขอความร่วมมือจากธนาคารอื่น ๆ และส่งตัวแทนของรัฐบาลร่วมเป็นกรรมการธนาคารกับตัวแทนธนาคารต่าง ๆ
2515	ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 58 ให้บริษัทธุรกิจเงินทุนต้องขออนุญาต
2522	- พระราชบัญญัติควบคุมบริษัทธุรกิจเงินทุนออกใช้ - บริษัทราชาเงินทุน จำกัด ถูกเพิกถอนกิจการเป็นวิกฤตการณ์บริษัทธุรกิจเงินทุน ครั้งที่ 1

2526 - กันยายน : บริษัทเครดิตฟองซีเอร์เล่รีส่ากลธนกิจ จำกัด ถูกเพิกถอนใบอนุญาต

- ธันวาคม : บริษัทธุรกิจเงินทุนในเครือตึกดำถูกเพิกถอนใบอนุญาต นับเป็นจุดเริ่มต้นของวิกฤตการณ์บริษัทธุรกิจเงินทุนครั้งที่ 2 ในเดือนนี้ 5 บริษัทถูกเพิกถอนใบอนุญาต

2527 - บริษัทธุรกิจเงินทุน 9 ราย ถูกเพิกถอนใบอนุญาต

- โครงการ 4 เมษายนเริ่มทำงาน
- ผู้ถือหุ้นใหญ่ธนาคารเอเชียทรัสต์โอนหุ้นให้ทางการ ๆ ตั้งคณะกรรมการการธนาคาร และต่อมาได้ประกาศลดทุนและเพิ่มทุน

2528 - บริษัทธุรกิจเงินทุน 5 รายถูกเพิกถอนใบอนุญาต

- ทางการประกาศใช้พระราชกำหนด 3 ฉบับ เพื่อกำกับธนาคารพาณิชย์และบริษัทธุรกิจเงินทุน และจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน

2529 ทางการสั่งลดทุนธนาคารมหานครจำกัดและเพิ่มทุน ทางการส่งตัวแทนเข้าร่วมบริหาร

2530 ทางการสั่งลดทุนธนาคารนครหลวงไทยจำกัดและเพิ่มทุน

ตารางที่ 1.43

รายชื่อบริษัทที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต 2526-2528

	ชื่อบริษัท*	วัน เดือน ปี ที่ถอนใบอนุญาต
1.	บค.เล่รีล่ากลธนกิจ จก.	16 ก.ย. 26
2.	บค.บ้านและที่ดินไทย จก.	16 ธ.ค. 26
3.	บงล.พัฒนาเงินทุน จก.	16 ธ.ค. 26
4.	บค.ลีนเพิ่มสุข จก.	16 ธ.ค. 26
5.	บง.เยาวราช จก.	16 ธ.ค. 26
6.	บงล.บ้านและที่ดินไทย จก.	16 ธ.ค. 26
7.	บค.เยาวราช จก.	4 มิ.ย. 27
8.	บค.เฉลิมโลก จก.	4 มิ.ย. 27
9.	บงล.ล่ยามเงินทุน จก.	18 ก.ค. 27
10.	บงล.ล่หไทย จก.	10 ต.ค. 27
11.	บค.อาเซียน จก.	10 ต.ค. 27
12.	บงล.ไทยเซ็นทรัล จก.	13 ธ.ค. 27
13.	บงล.บางกอกรัษฎา จก.	13 ธ.ค. 27
14.	บค.กสิกร จก.	13 ธ.ค. 27
15.	บงล.เฟิล่ท์ทรัสต์ จก.	21 ธ.ค. 27
16.	บง.ยูไนเต็ดมาลายัน จก.	9 ก.ค. 28
17.	บค.ไพบูลย์ จก.	9 ก.ค.28

18.	บงล.นทีทอง จก.	30 ก.ย. 28
19.	บง.ซีนเซียรัทรัล์ต์ จก.	30 ก.ย. 28
20.	บงล. เอ เอฟ ที จก.	30 ก.ย. 28

* บค. คือ บริษัทเครดิตฟองซีเอร์

บง. คือ บริษัทเงินทุน

บงล. คือ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์

ตารางที่ 1.44

บริษัทที่เข้าร่วมโครงการ 4 เมษายน

1. บง. แหลมทอง จำกัด
2. บงล.ธนไทย จำกัด
3. บง. สกุลไทย จำกัด
4. บง.ทรัพย์ทวีทรัสต์ จำกัด
5. บง.เอราวัณทรัสต์ จำกัด
6. บงล.ไทยเงินทุน จำกัด
7. บงล.คอมเมอร์เชียลทรัสต์ จำกัด
8. บงล.ล่ากลเคหะ จำกัด
9. บง. ไทยเซฟวิ่งก้ทรัสต์ จำกัด
10. บค. เจริญผล จำกัด
11. บง. บางกอกเงินทุน จำกัด
12. บค. เมืองไทยพาณิชย์ จำกัด
13. บงล. กรุงไทย จำกัด
14. บงล.ส่งเสริมเงินทุนไทย จำกัด
15. บค. ส่งเสริมออมทรัพย์ไทย จำกัด
16. บค. บ้านและที่ดินเปรมฤทัย จำกัด
17. บงล.นครหลวงอินเวสท์เม้นท์ จำกัด
18. บงล.ไทยรุ่งเรืองทรัสต์ จำกัด
19. บง.พาณิช จำกัด
20. บงล. บูรพา จำกัด
21. บค.ล่ากลสยาม จำกัด
22. บง. ไฟแน้นเซียลทรัสต์ จำกัด
23. บงล.สักรวาลทรัสต์ จำกัด
24. บงล.ตะวันออกฟายแนนซ์ จำกัด
25. บค. ธนพัฒน์ จำกัด

บค. คือ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์

บง. คือ บริษัทเงินทุน

บงล.คือ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์

ตารางที่ 1.45

การดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

8 กค.2508 - 17 พย.2514	นายเล่ริม วินิจฉัยกุล
17 พย.2514 - 19 ธค.2515	นายบุญมา วงศ์ล่วรรค์ (ปลัดกระทรวงการคลัง ผู้ใช้อำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง)
19 ธค.2515 - 14 ตค.2516	นายเล่ริม วินิจฉัยกุล
16 ตค.2516 - 30 พค.2517	นายบุญมา วงศ์ล่วรรค์
30 พค.2517 - 21 กพ.2518	นายล่มหมาย ฮุนกระกูล
21 กพ.2518 - 17 มีค.2518	นายเล่วตร เปี่ยมพงศ์ล่านต์
17 มีค.2518 - 21 เมย.2519	นายบุญชู โรจนเล่ถียร
21 เมย.2519- 22 ตค.2519	นายเล่วตร เปี่ยมพงศ์ล่านต์
22 ตค.2519 - 24 พค.2522	นายสุพัฒน์ สุธาธรรม
24 พค.2522 - 11 กพ.2523	พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันท์
11 กพ.2523 - 12 มีค.2523	นายล่มหมาย ฮุนตระกูล
12 มีค.2523 - 11 มีค.2524	นายอำนวย วีรวรรณ
11 มีค.2524 - 11 ล่ค.2529	นายล่มหมาย ฮุนตระกูล
11 ล่ค.2529 - ปัจจุบัน	นายสุธี ลิงห์เล่น์ห์

5. ข้อสังเกตเกี่ยวกับปัจจัยที่อาจมีผลต่อปัญหาความมั่นคงของสถาบันการเงิน

จากที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ คงจะให้ผู้อ่านได้เห็นภาพกว้าง ๆ ของโครงสร้าง พัฒนาการ ตลอดจนวิกฤตการณ์ของสถาบันการเงินในประเทศไทย และเนื่องจากบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสัมมนาเรื่องความมั่นคงของสถาบันการเงิน ในส่วนสุดท้ายนี้จึงจะเป็นการนำเสนอข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับระบบการเงินของประเทศไทยที่อาจจะมีผลต่อความมั่นคงของสถาบันการเงิน ซึ่งจุดประสงค์ของการนำเสนอข้อสังเกตเหล่านี้มุ่งที่จะเป็นการตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้มีการถกเถียงต่อไปมากกว่าที่จะตอบปัญหา โดยประเด็นที่ยกมานี้ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการวิจัยที่ได้จากบทความต่าง ๆ ในการสัมมนาครั้งนี้ อีกส่วนเป็นความคิดเห็นของผู้เขียน และเป็นประเด็นที่ได้จากการงานอื่น ๆ นอกเหนือจากการสัมมนาครั้งนี้

สำหรับการตั้งประเด็นข้อสังเกตเกี่ยวกับระบบการเงินของประเทศไทยในบทความนี้เราจะแบ่งออกเป็นสี่ข้อใหญ่ ๆ ตามองค์ประกอบของระบบการเงิน นั่นก็คือ ข้อแรกเป็นเรื่องสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อสถาบันการเงิน ข้อที่สอง เป็นเรื่องพฤติกรรมของสถาบันการเงิน ข้อที่สาม เป็นพฤติกรรมของภาคเศรษฐกิจที่ไม่ใช่ภาคการเงิน และข้อสุดท้ายเป็นพฤติกรรมของทางการ ที่มีผลต่อสถาบันการเงิน ซึ่งแต่ละข้อนี้เราจะสรุปเป็นประเด็นสั้น ๆ ดังต่อไปนี้

5.1 สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจอาจมีผลต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินไม่มากก็น้อย โดยผ่านกระบวนการต่อไปนี้ ก. ในประเทศไทย นับตั้งแต่ปี 2516 ซึ่งเป็นปีกลุ่มประเทศโอเปค (OPEC) ประกาศขึ้นราคาน้ำมัน 5 เท่าจากราคาเดิม ประเทศไทยก็เริ่มประสบปัญหาความไม่มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งความไม่มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจนี้มีผลทำให้ประเทศไทยประสบกับอัตราเงินเฟ้อที่มากกว่าช่วงใด ๆ นอกจากนั้นนับตั้งแต่ปี 2522 ซึ่งเป็นปีที่มีวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่สอง เศรษฐกิจของประเทศไทยก็เริ่มตกต่ำ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก็ลดลงมากกว่าช่วงสมัยใด ซึ่งการเพิ่มของอัตราเงินเฟ้อ และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่ำลงนี้จะทำให้มีการเพิ่มความเสี่ยงในการลงทุน เนื่องจากการเพิ่มของอัตราเงินเฟ้อ มักจะเกิดขึ้นพร้อมกับการที่ราคาเปรียบเทียบ (relative price) ที่รวมถึงอัตราดอกเบี้ยมีการผันผวนมากขึ้นไปด้วย เป็นผลให้การตัดสินใจต่าง ๆ

ที่ใช้ระบบราคาไม่อาจกระทำได้ง่าย ทำนองเดียวกัน การที่เศรษฐกิจตกต่ำก็มักจะทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการทำธุรกิจ ซึ่งทั้งสองประการนี้เป็นการเพิ่มความเสี่ยงของการให้กู้ยืม (credit risk) ของสถาบันการเงิน

ข. นอกจากความตกต่ำทางเศรษฐกิจจะก่อให้เกิดความไม่มั่นคงต่อสถาบันการเงินโดยผ่านความเสี่ยงในการให้กู้ยืมแล้ว จากการศึกษา ปัณฑิต นิจถาวร และ มาดี วีระกิจพานิช (2530) ได้แสดงให้เห็นว่า ความตกต่ำดังกล่าวยังอาจมีผลต่อความมั่นคงของระบบธนาคารพาณิชย์ผ่านการทำกำไรของธนาคาร กล่าวคือ เมื่อเกิดภาวะการณ์ดังกล่าว รายได้และรายจ่ายของระบบธนาคารพาณิชย์ลดลง แต่รายได้ลดลงมากกว่ารายจ่าย กำไรจึงลดลง

ค. ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีความสัมพันธ์กับตลาดเงินของโลกมากขึ้น โดยที่ในปัจจุบันธนาคารพาณิชย์เมื่อเวลาขาดสภาพคล่องในการดำเนินงานก็สามารถหาแหล่งเงินทุนจากภายในและภายนอกประเทศได้มากกว่าในอดีต ซึ่งความสัมพันธ์เช่นนี้ในแง่หนึ่งเป็นการดี เพราะมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลซึ่งกันและกัน ช่วยให้การกระจายทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ในอีกแง่หนึ่งการที่สถาบันการเงินในประเทศและสถาบันการเงินต่างประเทศมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวมากขึ้นนี้อาจจะส่งผลให้สถาบันเหล่านี้มีความเสี่ยงมากขึ้น เช่น เมื่อเกิดความไม่เชื่อมั่นในสถาบันการเงินแห่งหนึ่งแห่งใดก็อาจส่งผลกระทบต่อสถาบันการเงินอื่นที่เกี่ยวพันกันได้ หรืออย่างกรณีการพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศมากเกินไป อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงในแง่อัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งมีผลทำให้ธนาคารประสบปัญหา หรือกรณีที่อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศผันผวนขึ้นลงรวดเร็ว และมีผลต่อระดับดอกเบี้ยภายในอาจจะทำให้ธนาคารพาณิชย์ที่ไม่อาจปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างรวดเร็วพอมีกำไรลดลงได้ [1]

ง. นโยบายรัฐบาล การคลังของรัฐบาลอาจจะก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อความมั่นคงต่อสถาบันการเงินก็ได้ จากประสบการณ์ในรอบสองทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลใช้งบประมาณขาดดุลมาตลอด (ยกเว้นปี 2517) ซึ่งปริมาณการขาดดุลนี้มีแนวโน้ม

---

[1] ปัณฑิต และมาดี อ้างแล้ว

เพิ่มขึ้นเป็นส่วนใหญ่ ทำให้รัฐบาลต้องหาแหล่งเงินทุนมาเพื่อการใช้จ่ายที่ขาดดุลนี้ และแหล่งทุนที่สำคัญ คือการกู้จากแหล่งภายในประเทศและภายนอกประเทศ จากที่แสดงให้เห็นแล้วในส่วนที่ 3 ของบทความนี้ จะเห็นว่าปริมาณหนี้ภายในและหนี้ต่างประเทศ รัฐบาลไทยเพิ่มขึ้นมากในรอบ 25 ปี ที่ผ่านมา ซึ่งการเพิ่มของหนี้เหล่านี้ เป็นผลต่อความมั่นคงของสถาบันการเงิน เพราะการเพิ่มหนี้ภายในประเทศนั้น ก็หมายความว่ารัฐบาลต้องเข้ามาแข่งขันกับภาคธนาคาร ในการระดมทุน ทำให้ธนาคารพาณิชย์มีการเติบโตช้า และต้นทุนในการระดมทุนก็สูงขึ้นด้วย เนื่องจากการแข่งขัน นอกจากนั้นในบางครั้งการเพิ่มขึ้นของพันธบัตรรัฐบาลอาจอยู่ในรูปการให้ขอร้องหรือบังคับให้สถาบันการเงินถือพันธบัตรรัฐบาล ซึ่งแม้จะมีความปลอดภัยในแง่ความเสี่ยงก็จะได้รับคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย แต่อาจจะได้รับผลตอบแทนน้อยกว่า กรณีที่ปล่อยให้สถาบันลงทุนได้เอง อาจเป็นการทำให้กำไรสถาบันการเงินลดลงกว่าที่ควรจะเป็น ในด้านหนี้ต่างประเทศ การที่รัฐบาลมีการกู้หนี้จากต่างประเทศมาก อาจเป็นผลทำให้รัฐบาลต้องดำเนินนโยบายภายในประเทศเพื่อสนองตอบความต้องการของต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศที่เป็นผู้ให้กู้เงินมาก จากประสบการณ์ของประเทศฟิลิปปินส์ พบว่า กองเงินทุนระหว่างประเทศหรือ IMF ได้กดดันให้ประเทศฟิลิปปินส์ใช้มาตรการทางเศรษฐกิจ เช่นการลดปริมาณการสินเชื่อในประเทศ ซึ่งมีผลต่อธนาคารในประเทศซึ่งอยู่ในฐานะไม่ดีอยู่แล้วได้ ทำนองเดียวกันสำหรับประเทศไทยนั้น การที่รัฐบาลใช้จ่ายขาดดุลประกอบกับการที่ภาคเอกชนมีการใช้จ่ายเกินตัว ทำให้ประเทศไทยขาดดุลการค้ามากขึ้น จนทำให้ต้องมีมาตรการจำกัดการขยายตัวของสินเชื่อที่ธนาคารพาณิชย์ให้กับภาคเอกชนเมื่อปลายปี 2526 และการปรับระบบการแลกเปลี่ยนเงินตรา ลดค่าเงินบาทในปี 2527 ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการส่งผลกระทบต่อธนาคารพาณิชย์ไม่มากก็น้อย[1]

---

[1]ยังมีตัวอย่างอื่นอีกที่แสดงให้เห็นว่านโยบายรัฐบาลอาจมีส่วนก่อความไม่มั่นคงให้กับสถาบันการเงิน เช่น งานของ ภานุพงศ์ และ อัจนา (2530) ได้แสดงให้เห็นว่าในช่วง 2524-2528 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน ธนาคารหลายแห่งเริ่มมีหนี้สูญมากขึ้น แต่ทางการกลับลดอัตราส่วนของเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงของธนาคารพาณิชย์

จ. การที่ระบบเศรษฐกิจไทยยังมีสถาบันการเงินนอกระบบในรูปสถาบันการเงินที่ไม่ถูกกฎหมายนั้น อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความไม่มั่นคงแก่สถาบันการเงินในระบบได้[1] จริงอยู่ แม้ว่าสถาบันการเงินนอกระบบจะเกิดขึ้นมาเนื่องจากขาดเงินทุนในสถาบันการเงินในระบบ แต่สถาบันการเงินนอกระบบเหล่านี้บางแห่งดำเนินการด้วยความเสี่ยงสูง เช่น ทรัสต์-เถื่อน ซึ่งเมื่อกิจการดังกล่าวปิดไป ก็ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อถือในสถาบันการเงินอื่น ๆ ไปด้วย หรือสถาบันการเงินนอกระบบบางแห่งอาจตั้งขึ้นมาเพื่อหลอกลวงประชาชน เช่นกรณีการจัดคิวเงิน สถาบันเหล่านี้อาจก่อความไม่มั่นใจในสถาบันการเงินในระบบที่เกี่ยวพันด้วย นอกจากนั้น การที่สถาบันการเงินนอกระบบยังคงอยู่นั้น อาจเป็นการแย่งชันกับสถาบันการเงินในแง่ที่สถาบันเหล่านั้นสามารถให้ดอกเบี้ยได้ในอัตราที่สูงมากกว่าสถาบันการเงินในระบบ จึงทำให้สถาบันการเงินในระบบไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร ยิ่งไปกว่านั้น สถาบันการเงินในระบบบางแห่งยังมีผู้บริหารใช้เป็นสถานที่ดำเนินการให้กู้ยืมเงินนอกระบบด้วย เช่นการให้กู้นอกบัญชี ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสถาบันการเงินนั้นได้ ถ้ามีผู้บริการมีปัญหา เช่น หมุนเงินไม่ทัน หนี้ไป อาจก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ความเชื่อถือในสถาบันดังกล่าวก็ได้

5.2 พฤติกรรมของสถาบันการเงิน พฤติกรรมของสถาบันการเงินและโครงสร้างอาจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความไม่มั่นคงของสถาบันการเงินได้ เนื่องจาก

ก. การดำเนินการของธนาคาร (banking practice) ในประเทศไทยพึ่งรายได้จากการให้กู้ยืมเป็นหลัก ซึ่งการให้กู้ยืมนั้นอาศัยฐานเงินฝาก แหล่งที่มาของเงินทุนเป็นสำคัญ บางธนาคารยังอาศัยเงินกู้ยืมจากต่างประเทศด้วย ซึ่งการที่ธนาคารพึ่งรายได้จากส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝากหรือเงินกู้ที่นำมาจากต่างประเทศนี้ ธนาคารต้องรับความเสี่ยงอย่างหนึ่ง นั่นก็คือ ความแปรเปลี่ยนไปของดอกเบี้ยเงินฝากหรือเงินกู้[2] รวมทั้งความเสี่ยงที่เกิดจากอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ นอกไปจากนี้ ในการดำเนินธุรกิจธนาคาร

---

[1] ผู้มีความคิดในแนวนี้ก็มีเช่น Supachai (1985) หน้า 188

[2] ในต่างประเทศนั้นปัจจุบันรายรับของธนาคารจะมีรายได้ที่ทำไม่ได้มาจากการให้กู้ยืมมากขึ้น โดยธนาคารจะมีรายรับมาเป็นค่าธรรมเนียม (fee-based income) การทำหน้าที่เป็นคนกลางต่างๆ เช่นการซื้อขายหลักทรัพย์ การจัดให้ผู้ออมและผู้ลงทุนมาพบกัน การให้บริการทางการเงิน เป็นต้น

ในประเทศไทยมักนิยมให้มีการกู้ยืมในระยะสั้น ในรูปของการให้โอดีมากกว่าการให้ยืมในรูประยะยาว (term financing) ซึ่งลักษณะการให้กู้ดังกล่าวอาจจะมีผลต่อความมั่นคงของธนาคารสองประการ คือ การให้กู้แบบโอดี ทำให้มีธนาคารต้องแบกภาระในการบริหารสภาพคล่องมากขึ้น เป็นความเสี่ยงอย่างหนึ่ง และการให้กู้แบบโอดีนั้น เป็นการยากที่ธนาคารจะรู้ความเสี่ยงของลูกค้า เนื่องจากไม่มีการวิเคราะห์โครงการเหมือนการให้กู้ระยะยาว โอกาสที่จะผิดพลาดจึงมีได้มาก นอกจากนั้นธนาคารในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะแข่งขันในด้านที่ไม่ใช่ราคา[1] (non-price competition) เช่น การขยายสาขา การโฆษณา การสร้างภาพพจน์ในทางสังคมซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรไม่ถูกต้องตามหลักเศรษฐศาสตร์ และยังเป็นต้นทุนของธนาคารอย่างหนึ่งด้วย และประการสุดท้ายจากที่ได้แสดงให้เห็นในส่วนที่ 3 ว่าสถาบันการเงินในประเทศไทย มีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญในการระดมเงินออมน้อยกว่าการให้กู้[2] ซึ่งการที่เน้นสินเชื่อมากกว่าเงินออมนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคงได้

ข. ผู้บริหารสถาบันการเงินอาจมีส่วนที่ทำให้เกิดความไม่มั่นคงของสถาบันการเงินนั้น ๆ ประเด็นนี้เป็นสิ่งที่มีผู้พูดกันมาก และหลายคนคิดว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เนื่องจากว่ากิจการทางด้านสถาบันการเงินมีแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญอย่างยิ่ง ถ้าผู้บริหารไม่มีความสามารถหรือมีความฉ้อฉลแล้ว ยากที่สถาบันการเงินนั้น ๆ จะมีความมั่นคงอยู่ได้ จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ดูเหมือนว่า ผู้บริหารสถาบันการเงินหลายแห่งขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงาน สถาบันการเงินจึงต้องมีกฎหมาย ออกมากำหนดคุณสมบัติของผู้บริหาร ยิ่งไปกว่านั้น ผู้บริหารหลายคนขาดความตั้งใจ (commitment) ในการบริหารงานสถาบันการเงิน เนื่องจากต้องรับผิดชอบงานหลาย ๆ ด้าน นอกเหนือจากด้านการบริหารสถาบันการเงิน การดำเนินงานของผู้บริหารบางคนมุ่งเน้นการขยายตัวของสินทรัพย์เป็นหลักมากกว่าคุณภาพ ซึ่งจากการศึกษาของ ประคำสน์ ตั้งมติธรรม (2530) พบว่าบริษัทเงินทุนที่เน้นการเจริญเติบโตของสินทรัพย์มักเป็นบริษัทที่มีปัญหา สำหรับการฉ้อฉลนั้น จากงานของประคำสน์ เช่นกัน พบว่า

---

[1] ส่วนหนึ่งของการแข่งขันในด้านที่ไม่ใช่ราคานี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายของทางการในสมัยหนึ่ง ที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูง

[2] จากการคำนวณสัดส่วนสินเชื่อต่อเงินฝากพบว่าอัตราส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ คือ เพิ่มจาก 84.70 เปอร์เซ็นต์ในช่วงปี 2508-2515 เป็น 92.66 เปอร์เซ็นต์ช่วงปี 2516-2521 และเป็น 99.22 เปอร์เซ็นต์ในปี 2522-2527 ตามลำดับ

ผู้บริหารสถาบันการเงินมีวิธีการหลอกลวงประชาชนถึงฐานะการดำเนินงานของบริษัท[1] โดยการแต่งบัญชี การตีราคาหลักทรัพย์สูงเกินความเป็นจริงเพื่อให้กู้ยืมแก่ธุรกิจของตนเองผู้เกี่ยวพัน ซึ่งเมื่อธุรกิจดังกล่าวเกิดปัญหา มูลค่าจริงของหลักทรัพย์นั้นอาจไม่พอเพียงที่จะใช้หนี้ได้ ทำให้สถาบันการเงินเกิดปัญหา เป็นต้น นอกจากงานของ ประสาสน์ แล้ว นภพร เรืองสกุล (2528)[2] ยังได้เสนอกลโกงของบริษัทเงินทุนอื่น ๆ อีก เช่น การออกตั๋วสัญญาใช้เงินล่วงหน้า การให้กู้ยืมนอกบัญชี การสร้างลูกหนี้ปลอม การให้กู้ยืมทางอ้อมแก่กิจการในเครือ การปั่นหุ้น ฯลฯ นอกจากนั้นในประเทศไทย ผู้บริหารสถาบันการเงินมักไม่ค่อยเข้มงวดในการจัดชั้นสินทรัพย์ของตนเอง โดยมักกันสำรองหนี้สูญไว้ต่ำกว่าที่เป็นจริงเพื่อเป็นการแสดงผลกำไร ซึ่งการกระทำขั้นนี้ในระยะยาวอาจก่อปัญหา เนื่องจากผลกำไรที่ได้นั้นไม่ได้ตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริงของธุรกิจ

ค. โครงสร้างของสถาบันการเงินมีผลต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินได้ จากที่ได้แสดงไว้แล้วในส่วนที่ 3 แม้ว่าประเทศไทยจะมีการพัฒนาทางการเงินที่ค่อนข้างรวดเร็วในแง่การเพิ่มของสินทรัพย์ทางการเงินทั้งหมดนั้น แต่เมื่อดูการเพิ่มของหลักทรัพย์ส่วนทุน (equity securities) เมื่อเทียบกับการเพิ่มของสินทรัพย์ทางการเงินไม่ได้เพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่น่าพอใจในทางตรงข้าม อัตราส่วนดังกล่าวกับมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้อาจมีผลต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินได้ เนื่องจากสถาบันการเงินอาจจะต้องพึ่งเงินกู้ และ/หรือเงินฝากมากขึ้นในการดำเนินกิจการ ซึ่งทั้งเงินกู้หรือเงินฝากนี้มีความเสี่ยงสูงกว่าการเพิ่มทุน เนื่องจากสถาบันการเงินมีภาระผูกพันที่จะต้องจ่ายดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้ หรือผู้ฝากเงินเสมอ ไม่ว่ากิจการนั้นจะมีกำไรหรือไม่ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ให้กู้หรือผู้ฝากเงินอาจถอนการให้กู้หรือถอนเงินฝากเมื่อไรก็ได้ ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นอาจจะทำให้มีปัญหา อนึ่ง สาเหตุที่การเพิ่มทุนในประเทศไทยทำได้ยาก ก็อาจเป็นเพราะเหตุที่ผู้เป็นเจ้าของสถาบันการเงินปัจจุบันไม่ต้องการสูญเสียอำนาจการจัดการ หรือเป็นเพราะในช่วงที่ผ่านมา ภาวะการณ์เศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนขาดอำนาจซื้อ

---

[1] สถาบันการเงินหลายแห่งมักใช้สื่อมวลชนทำการโฆษณาหลอกลวง มีการประชาสัมพันธ์ครอบงำความคิดของประชาชนด้วย (เกริกเกียรติ, 2530) โดยที่ทางการทำอะไรไม่ได้

[2] ในบทความเรื่อง "อาชญากรทางเศรษฐกิจ" หน้า 79-93

หรืออัตราดอกเบี้ยเงินฝากอยู่ในระดับสูง ประกอบกับโอกาสในการที่จะได้กำไรส่วนทุน (capital gain) ในตลาดหลักทรัพย์ต่ำ จึงทำให้ประชาชนไม่อยากลงทุนซื้อหุ้น หรือธุรกิจสถาบันการเงินในช่วงหนึ่งมีกำไรลดลงจึงไม่อาจดึงดูดความสนใจของผู้ลงทุนได้ หรือ อาจเป็นเพราะในประเทศไทยนั้น โดยเฉพาะธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไม่ได้เปิดโอกาสให้สถาบันต่างประเทศเข้ามาร่วมลงทุน กล่าวคือ กฎหมายปัจจุบันห้ามมิให้ชาวต่างประเทศเข้ามาถือหุ้นในธนาคารพาณิชย์รวมกันเกิน 25 เปอร์เซ็นต์ เป็นต้น

ง. นโยบายการดำเนินธุรกิจของแต่ละสถาบันการเงิน อาจก่อให้ให้เกิดระดับความเสี่ยงที่ต่างกันของแต่ละสถาบันก็ได้ จากการศึกษาของ ภานุพงศ์ นิธิประภา และ อัจนา วัฒนานุกิจ (2530) พบว่า มีความแตกต่างในกลยุทธในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งไม่มากก็น้อย ยกตัวอย่างเช่น กรณีการเกิดเงินเฟ้อในช่วงปี 2522-2524 นั้นธนาคารแต่ละธนาคารมีการตอบสนองต่อภาวะการณ์ดังกล่าวต่างกันโดยที่บางธนาคารอาจเร่งขยายสินเชื่อเพื่อการทำกำไร ในขณะที่ธนาคารบางแห่งอาจชะลอการขยายสินเชื่อลง ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากว่าธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งให้ความสำคัญกับความมั่นคงและผลกำไรที่แตกต่างกัน

5.3 <u>พฤติกรรมของภาคเศรษฐกิจที่ไม่ใช่ภาคการเงิน</u> พฤติกรรมของภาคเศรษฐกิจที่ไม่ใช่ภาคการเงิน อาจมีผลต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินได้ดังต่อไปนี้

ก. จากที่ได้แสดงไว้แล้วในส่วนที่สามของบทความนี้ว่า ภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง (real sectors) อันได้แก่ภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจที่ไม่ใช่ด้านการเงิน และภาครัฐบาลต่างประกาศพึ่งภาคการเงินมากขึ้นทุกที ซึ่งอาจจะเป็นเพราะการออมของภาคเหล่านี้มีน้อยหรือภาคเหล่านี้ใช้จ่ายเงินเกินตัว จากงานศึกษาเกี่ยวกับธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและใหญ่ของไทย พบว่าอัตราส่วนหนี้ต่อทุน (debt-equity ratio) มีอัตราสูงถึง 3 : 1 ถึง : 4 : 1 และหนี้เหล่านี้มากกว่าครึ่งเป็นหนี้สินระยะสั้น ซึ่งการที่ธุรกิจมีความเสี่ยงสูงเช่นนี้ก็อาจเป็นการก่อปัญหาให้แก่สถาบันการเงินที่เป็นเจ้าหนี้ได้ เมื่อเกิดกรณีที่ธุรกิจนั้นขาดทุน หรือล้มละลาย ดังที่เป็นข่าวอยู่เนือง ๆ

ข. ในแง่ของประชาชนนั้น ยังขาดความรู้ความเข้าใจในธุรกิจของสถาบันการเงิน รวมทั้งขาดข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจด้วย ยกตัวอย่างเช่น จากการศึกษาของ ประคำสน์ (253) พบว่า โดยการวิเคราะห์งบดุลและงบกำไรขาดทุนเบื้องต้นของธุรกิจบริษัทเงินทุนก็สามารถชี้ให้เห็นถึงสัญญาณอันตรายในบริษัทเงินทุนเหล่านั้นได้พอสมควร แต่ประชาชนหาได้เฉลียวใจหรือมีความเข้าใจในการที่จะวิเคราะห์เองไม่ [1] นอกจากนี้ จากงานของประคำสน์ เช่นกัน พบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมในการให้ความสำคัญในอัตราการเจริญเติบโตของบริษัทเงินทุนมากกว่าสิ่งอื่นใดในการประเมินผลงานของบริษัท จึงช่วยให้บริษัทที่ผู้บริหารไม่สุจริตหาทางฉ้อฉลตบแต่งบัญชีจนทำให้ประชาชนเข้าใจผิด ซึ่งความไม่รู้ หรือความไม่ทันต่อเหตุการณ์นี้เอง เป็นปัจจัยที่สนับสนุนสถาบันการเงินที่ไม่มีความมั่นคงให้คงอยู่ได้ [2]

5.4 <u>พฤติกรรมของทางการ</u> การดำเนินมาตรการต่าง ๆ ของภาคทางการ ซึ่งหมายรวมถึงกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย ในส่วนที่อาจจะกระทบต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินดังต่อไปนี้

ก. ในด้านการกำกับและควบคุมสถาบันการเงินนั้น พบว่า มีพัฒนาการดังนี้ คือ ในช่วงแรกตั้งแต่ระหว่างและหลังสงครามโลกเป็นมาทางการได้สนับสนุนให้มีการเป็นธนาคารพาณิชย์ของไทยเพิ่มขึ้นเรื่อยมา ทำให้มีการขยายสาขาและเปิดธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นมาหลายครั้งแล้ว จนถึงปี 2505 ซึ่งเป็นปีที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ขึ้น ทางการได้มีนโยบายเน้นความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์จึงมีจำกัดการอนุญาตให้เอกชนตั้งธนาคารพาณิชย์ขึ้น ธนาคารไทยสองแห่งสุดท้ายที่จัดตั้งขึ้น คือ ธนาคารเอเชียทรัสต์ ในปี 2508 และธนาคารกรุงไทย ซึ่งเป็นการรวมกิจการของธนาคารเกษตร และธนาคารมลฑลเข้าด้วยกันในปี 2509

---

[1] อย่างไรก็ตาม เรื่องความไม่รู้ของประชาชนนี้อาจจะเป็นเพราะระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันมีการแบ่งงานกันทำมาก จึงหวังให้ประชาชนรู้ทุกอย่างเป็นไปได้ยาก

[2] เนื่องจากความไม่รู้ของประชาชนเช่นกัน เมื่อเกิดวิกฤตการณ์แก่สถาบันหนึ่งสถาบันใดแล้วก็จะส่งผลกระทบไปยังสถาบันการเงินอื่น ๆได้อย่างรวดเร็ว ยกตัวอย่างกรณีบริษัทเงินทุนเยาวราชต้องปิดตัวลงในปี 2526 ทำให้ประชาชนที่อยู่บริเวณเยาวราช เจริญกรุง ส่วนมะลิพากันถอนเงินของตนจากบริษัทที่ตนฝากอยู่ด้วย ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ในสถาบันการเงินอื่นด้วย

ทำนองเดียวกันในการจัดตั้งบริษัทเงินทุนนั้นในช่วงแรกคือปี 2512 ทางการก็เน้นการเพิ่มปริมาณบริษัทเงินทุนเป็นหลักอยู่ช่วงเวลาหนึ่ง จากนั้นทางการก็จะไม่อนุญาตให้มีการเปิดบริษัทเงินทุนขึ้นอีก กล่าวอีกนัยหนึ่ง ปรัชญาการกำกับสถาบันการเงินของทางการก็คือเน้นการรักษาความมั่นคงของสถาบันการเงินที่มีอยู่แล้วมากกว่าที่จะไปเน้นทางด้านการแข่งขันหรือการเข้าออกเสรีในตลาดที่เป็นหลักของการเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐศาสตร์

นโยบายการเข้าได้ แต่ออกไม่ได้ของทางการนี้ เป็นผลให้ทางการต้องเข้ามาช่วยสถาบันการเงินที่เกิดปัญหา ในปัจจุบันทางการโดยเฉพาะธนาคารแห่งประเทศไทยจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้กู้ยืมหน่วยสุดท้าย (lender of the last resort) โดยให้เงินกู้แก่สถาบันการเงินที่มีปัญหา หรือ ทางการจะขอร้องให้สถาบันการเงินอื่น ๆ ให้เงินกู้แก่สถาบันการเงินที่มีปัญหา นอกจากมาตรการให้กู้เงินกู้แก่สถาบันที่มีปัญหาความมั่นคงแล้ว ทางการยังดำเนินมาตรการเพื่อช่วยเหลือสถาบันการเงินอีกหลายประการ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่ามาตรการที่ใช้นั้นมีความไม่แน่นอนอยู่มาก มีการเปลี่ยนนโยบายอยู่เสมอยกตัวอย่างกรณีการแก้ปัญหาบริษัทเงินทุนที่ได้กล่าวไว้ในส่วนที่สอง

อนึ่ง ตามที่ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในส่วนที่สองเช่นกันว่า มาตรการของทางการเกี่ยวกับสถาบันการเงินนั้นมีลักษณะที่มุ่งจะแก้ปัญหามากกว่าจะกันไม่ให้เกิดปัญหา กฎหมายเท่าที่มีอยู่ก่อนที่เกิดปัญหาไม่ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ใดการดำเนินการตรวจสอบการดำเนินงานของสถาบันการเงินได้เต็มที่ นอกจากนั้น แม้มีการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบมากขึ้น ในทางปฏิบัติอาจจะต้องมีความล่าช้าต่าง ๆ เช่นในการวิเคราะห์ข้อมูล การตัดสินใจวิเคราะห์ข้อมูลและในการดำเนินมาตรการ (สถาพร 2530) บางครั้งก็อาจมีอิทธิพลทางด้านการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้ไม่อาจป้องกันปัญหาความมั่นคงของสถาบันการเงินได้ทันท่วงที

นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่า ในการกำกับและตรวจสอบสภาพนั้น ทางการกำหนดให้มีการส่งรายงานทางการเงินของสถาบันนั้นต่อทางการโดยละเอียด ในขณะที่รายงานเหล่านี้ไม่ได้รับการเปิดเผยต่อประชาชนทั้งหมด ด้วยเกรงว่าประชาชนจะตื่นตระหนกกับข้อมูล พากันถอนเงิน เป็นผลให้เกิดความไม่มั่นคงในสถาบันการเงินได้ ซึ่งแนวความคิดเรื่องการปิดบังข้อมูลนี้

ต่างกับความคิดในหลาย ๆ ประเทศที่มีแนวโน้มให้มีการเปิดเผยข้อมูลมาก เช่น ในสหรัฐอเมริกา มีการเปิดเผย แม้กระทั่งรายการสินทรัพย์ที่เป็นปัญหา นอกจากนั้นแนวคิดให้สถาบันการเงินไม่เปิดเผยข้อมูลนี้ต่อประชาชน ทำให้สถาบันการเงินไม่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชนโดยตรง แต่รับผิดชอบต่อทางการเป็นสำคัญ ปัญหาต่อไปก็คือว่า หนึ่ง ทางการจะมีความสามารถตรวจสอบข้อมูลได้ดีกว่าประชาชนผู้เป็นเจ้าของเงินฝากหรือไม่ สอง ทางการมีความรู้ขุมรอบคอบกว่าประชาชน และไม่ตอบสนองต่อปัญหาของสถาบันการเงินจนเกินเหตุ จริงหรือไม่

ข. นอกจากการควบคุมและกำกับสถาบันการเงินแล้ว ยังมีนโยบายของทางการอีกบางประการที่อาจมีผลต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินนโยบายแรกก็คือนโยบายการแข่งขันของสถาบันการเงินตามที่ทราบกันแล้วว่า ในปัจจุบันทางการเน้นนโยบายส่งเสริมให้มีการแข่งขันมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากนโยบายลดการควบคุม (deregulation) ต่าง ๆ การปล่อยให้มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศค่อนข้างเสรี การปรับโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยครั้งใหญ่ในปี 2523 ซึ่งผลของนโยบายการส่งเสริมให้มีการแข่งขันมากขึ้นนี้ จะมีผลต่อความมั่นคงสถาบันการเงินไม่มากก็น้อย เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่า ก่อนที่ทางการจะส่งเสริมการแข่งขันนั้น สถาบันการเงินต่าง ๆ โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ได้รับการปกป้องมาก นับตั้งแต่ทางการได้ออกมีนโยบายกำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงไว้ต่ำ [1] มีการควบคุมการเข้ามาในตลาดของสถาบันการเงินอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ จึงทำให้สถาบันที่มีอยู่ที่แม้จะไม่ได้พัฒนาประสิทธิภาพของการจัดการ ยังคงอยู่ได้และมีกำไรสูง โดยไม่ต้องใช้ความพยายามมาก ดังนั้นเมื่อมีการให้มีการแข่งขันมากขึ้น สถาบันการเงินที่ไม่มีประสิทธิภาพเหล่านี้จึงเกิดปัญหา เนื่องจากไม่มีความสามารถที่จะแข่งขันได้

สำหรับมาตรการอื่น ๆ ที่ทางการใช้เพื่อให้เกิดการแข่งขันกับธนาคารพาณิชย์ ก็ได้แก่การเปิดให้มีการตั้งบริษัทเงินทุนขึ้นมาค่อนข้างเสรี แต่การกระทำดังกล่าวกลับไม่บรรลุเป้าหมาย

---

[1] การที่มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงไว้ต่ำนี้ อาจทำให้บริษัท หรือธุรกิจที่มีผลตอบแทนจากการลงทุนต่ำอยู่ได้ด้วย เนื่องจากไม่ต้องจ่ายดอกเบี้ยสูงเท่ากับราคาตลาด ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้ในระยะยาว โอกาสที่สถาบันการเงินที่ให้กู้จะประสบความเสี่ยงได้มากขึ้น เพราะบริษัทหรือธุรกิจลูกหนี้อาจเป็นบริษัทไม่มีประสิทธิภาพ

การแข่งขัน เนื่องจากบริษัทเงินทุนเติบโตด้วยความไม่มั่นคงและในบางครั้งธนาคารพาณิชย์กลับใช้บริษัทเงินทุนเป็นแหล่งหารายได้เพิ่มเติม นอกจากนั้นมาตรการเสริมสร้างการแข่งขันเปิดบริษัทเงินทุน ทางการได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2522 กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์กระจายหุ้นออกไปในระยะเวลา 5 ปี[1] ซึ่งวัตถุประสงค์ของการกระจายหุ้น คือ การทำให้ธนาคารพาณิชย์เป็นบริษัทมหาชนมากขึ้น ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้มีโอกาสมีส่วนเป็นเจ้าของหรือมีส่วนในการบริหารธนาคารพาณิชย์ เป็นการเพิ่มการควบคุมการบริหารงานของธนาคารพาณิชย์อีกที อย่างไรก็ตาม เท่าที่ผ่านมา แม้มีการกระจายหุ้นไปแล้ว แต่ผู้ถือหุ้นรายย่อยก็ไม่ได้มีสิทธิ์มีเสียงในการบริหารงานมากขึ้นเหมือนที่ตั้งใจไว้แต่แรก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะกฎหมายธนาคารพาณิชย์ไม่ได้ระบุถึงวิธีที่ผู้ถือหุ้นรายย่อยจะมีสิทธิ์เสียงในการบริหารงานเลย[2] ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้น อาจทำให้ความมั่นคงของสถาบันการเงินอาจไม่เพิ่มขึ้น เพราะไม่มีการตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหารโดยผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่เหมือนที่ตั้งใจไว้แต่แรก[3]

ในปัจจุบันนี้ทางการได้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินในปี 2528 ขึ้น โดยมีจุดประสงค์ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถดำเนินมาตรการให้ความช่วยเหลือในทางการเงินเพื่อฟื้นฟู และพัฒนาระบบสถาบันการเงินให้มั่นคงและมีเสถียรภาพ โดยเฉพาะเมื่อ

---

[1] โดยให้ธนาคารแต่ละแห่งต้องมีผู้ถือหุ้นรายย่อยอย่างน้อย 250 ราย และถือหุ้นรายละไม่เกิน 0.5% และรวมกันต้องถือหุ้นไม่น้อยกว่า 50 เปอร์เซนต์ของหุ้นที่จำหน่ายแล้วทั้งหมด โดยห้ามมิให้มีผู้ถือหุ้นรายหนึ่งรายใดถือหุ้นเกินกว่าร้อยละ 5 ของหุ้นที่ออกจำหน่ายแล้วทั้งสิ้น เว้นแต่ถือหุ้นมาก่อนวันที่กฎหมายบังคับ หรือผู้ถือหุ้นเป็นส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจหรือนิติบุคคลอื่นที่กฎหมายกำหนด

[2] นภพร เรืองสกุล (2529 ก) หน้า 75

[3] เป็นที่น่าสังเกตว่ากฎหมายการกระจายหุ้นนี้หาได้มีผลต่อการถือหุ้นของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ หรือนิติบุคคลอื่นที่กฎหมายกำหนดไม่ ดังนั้นเป็นไปได้ที่สถาบันการเงินหนึ่งใดอาจถูกควบคุมหรือถูกบริหารโดยทางการได้มากขึ้น ซึ่งประสิทธิภาพการบริหารงานของทางราชการเป็นประเด็นที่ควรพูดถึง แม้ว่าสถาบันการเงินที่ทางการเข้ามาร่วมบริหารนั้นจะมีความมั่นคงในแง่สถาบันนั้นไม่ล้มแน่ แต่ปัญหาก็คือว่าเราจะต้องใช้ทรัพยากรเท่าไรในการเกื้อกูลสถาบันการเงินนั้น ๆ

มีวิกฤตการณ์ร้ายแรงเกิดขึ้นในระบบการเงิน หลักการทำงานของกองทุนนี้ก็คือให้เงินช่วยแก่สถาบันการเงินที่เป็นสมาชิกและประสบปัญหาเป็นอันดับแรก และช่วยเหลือผู้ฝากเงิน กรณีที่ไม่อาจฟื้นฟูสถาบันการเงินได้แล้ว ซึ่งแนวความคิดนี้ต่างกับแนวความคิดเรื่องสถาบันประกันเงินฝากที่มุ่งจะช่วยเหลือผู้ฝากเงินเป็นอันดับแรกเมื่อสถาบันการเงินมีปัญหา[1]

การดำเนินการของกองทุนเพื่อการฟื้นฟูนี้ ในแง่หนึ่งแม้จะมีผลดีในการแก้ไขสถานการณ์การเงินที่มีปัญหา แต่ในอีกแง่หนึ่งอาจมีผลต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินในทางลบได้ ด้วยเหตุผลที่ว่า เงินทุนที่ใช้ในการดำเนินงานของกองทุนนี้จะมาจากเงินที่บังคับเก็บจากสถาบันการเงินต่าง ๆ นั่นเอง โดยกำหนดให้เก็บได้ 0.1 ถึง 0.5 เปอร์เซ็นต์ของเงินฝากในแต่ละปี ซึ่งค่าธรรมเนียมที่เก็บนี้เป็นการให้เปล่าไม่ได้มีผลตอบแทนเป็นตัวเงินแต่ประการใด ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้จะมีผลต่อการทำกำไรของสถาบันการเงินไม่มากก็น้อย นอกจากนั้นหลักการของกองทุนนี้เป็นการให้ความช่วยเหลือ (subsidy) แก่สถาบันการเงินที่ไม่มีประสิทธิภาพโดยสถาบันการเงินที่มีประสิทธิภาพนั้น เป็นการผิดหลักการกระจายทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ที่ควรให้สถาบันที่ไม่มีประสิทธิภาพต้องออกจากตลาดไป ยิ่งไปกว่านั้น ถ้าพิจารณากฎหมายที่จัดตั้งกองทุนฟื้นฟูนี้ให้ดี จะพบว่ากองทุนนี้ไม่ได้ประกันว่าจะต้องให้ความช่วยเหลือทั้งหมดแก่ผู้ฝากเงินในทุกกรณีไป อย่างไรก็ดี ประเด็นสุดท้ายนี้ยังมีผู้เข้าใจผิดอยู่มาก โดยเฉพาะประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจว่าเมื่อมีกองทุนนี้แล้ว สถาบันการเงินจะไม่มีการล้มอีกต่อไป ซึ่งข้อเท็จจริงไม่เป็นเช่นนี้ และการที่เข้าใจเช่นนั้นทำให้ประชาชนลดความ-

---

[1] ข้อที่น่าคิดประการหนึ่งเกี่ยวกับการตั้งกองทุนฟื้นฟูฯ และสถาบันประกันเงินฝากนี้ก็คือว่า ประสิทธิภาพของการตรวจสอบตลอดจนความเชื่อถือของการตรวจสอบสถาบันการเงินในประเทศมีแค่ไหน เพราะถ้ามีประสิทธิภาพและความเชื่อถือมากแล้วเราคงจะไม่ต้องพึ่งพาสถาบันเหล่านั้นมากดังเช่นปัจจุบัน

ส่นใจในการที่จะตรวจส่อบดูแลประสิทธิภาพของส่ถาบันการเงินที่ตนฝากเงินอยู่ ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อระบบการเงินในระยะยาว[1]

ค. นอกจากนโยบายการกำกับ และควบคุม การส่งเส่ริมการแข่งขัน การลดการผูกขาดแล้ว นโยบายของทางการที่มีต่อส่ถาบันการเงินอีกประการหนึ่งก็คือการใช้นโยบายสินเชื่อ โดยพื้นฐานความคิดแล้วทางการมีความเชื่อว่าภายใต้ระบบการเงินที่เป็นอยู่ ส่ถาบันการเงินของเอกชนไม่ว่าจะเป็นธนาคารพาณิชย์ หรือบริษัทเงินทุนไม่มีความส่ามารถที่จะตอบส่นองความต้องการสินเชื่อของภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ อันได้แก่เกษตรและอุตส่าหกรรมได้ เนื่องจากส่ถาบันเหล่านี้มักให้สินเชื่อระยะสั้นโดยเฉพาะสินเชื่อการค้ามากกว่าระยะยาว ดังนั้นทางการจึงต้องดำเนินนโยบายสินเชื่อเพื่อแก้ไขปัญหานี้ วิธีการก็คือ การกำหนดให้มีการตั้งส่ถาบันการเงินที่มีความชำนาญในการให้สินเชื่อเฉพาะอย่างขึ้นเพื่อให้แก้ไขปัญหาการขาดแคลนสินเชื่อในภาคสำคัญ เช่นการตั้งธนาคารเกษตรและส่หกรณ์การเกษตร การตั้งบรรษัทเงินทุนอุตส่าหกรรมแห่งประเทศไทย ธนาคารอาคารส่งเคราะห์ ธนกิจอุตส่าหกรรมขนาดย่อม เป็นต้น นอกจากนั้นในบางครั้ง ทางการอาจกำหนดทิศทางการให้สินเชื่อ (directed credit allocation) ของส่ถาบันการเงินของเอกชนต่อภาคเศรษฐกิจหนึ่งเศรษฐกิจใด หรือแม้แต่การให้กู้ยืมของทางการต่อภาคเศรษฐกิจนั้น

อย่างไรก็ตามแม้การตั้งส่ถาบันการเงินที่มีความชำนาญเฉพาะอย่างขึ้นมา หรือการกำหนดทิศทางการให้สินเชื่อของทางการจะเกิดจากความหวังดีของทางการ แต่ผลที่ได้รับจากนโยบายนี้ในบางครั้งอาจไม่ตรงความมุ่งหมายไว้ และในบางครั้งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคงของส่ถาบันการเงินที่มีความชำนาญพิเศษนั้น และจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรของทางการที่มีจำกัดเข้าแก้ไข

---

[1] จากการทำงานที่ผ่านมางานขั้นแรกของกองทุนฯ ก็คือการที่กองทุนฯ ได้เข้าไปแก้ปัญหาธนาคารส่ยามโดยการให้เพิ่มทุนและให้กู้ยืมต่อธนาคารส่ยามร่วมกับธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นจำนวนสูง นอกจากนั้น เนื่องจากกองทุนเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ในธนาคารจึงได้มีการตั้งกรรมการเข้าไปบริหารงานธนาคารร่วมกับคนของกระทรวงการคลังด้วย ซึ่งประเด็นการแก้ปัญหาของส่ถาบันการเงินต่าง ๆ ของทางการ โดยวิธีการส่งคนของทางการเข้าไปบริหารงานส่ถาบันการเงินนั้น ๆ เป็นสิ่งที่น่าพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าเกิดผู้เข้ามาบริหารงานนั้นยังทำให้กิจการไม่ดีขึ้น จะมีการปฏิบัติต่อไปอย่างไร เพราะผู้ถูกกำกับและผู้กำกับเป็นหน่วยงานเดียวกัน ซึ่งก็คงอดไม่ได้ที่จะมีแนวโน้มเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

การที่สถาบันการเงินที่มีความชำนาญพิเศษมักมีปัญหาก็เนื่องจากว่าสถาบันการเงินเหล่านี้ไม่ได้ตั้งอยู่บนรากฐานที่มั่นคง แต่ตั้งอยู่ได้ด้วยความช่วยเหลือของรัฐบาลหรือจากต่างประเทศ สถาบันการเงินเหล่านี้ ที่มีความชำนาญเฉพาะอย่างนั้น แม้จะอาจพัฒนาให้เชี่ยวชาญในธุรกิจเฉพาะด้านได้ แต่ในแง่ความเสี่ยงก็มีสูงในกรณีที่ทำธุรกิจเพียงด้านเดียว ไม่ได้มีการกระจายความเสี่ยงออกไป สำหรับการใช้นโยบายจัดสรรสินเชื่อนั้นในทางเศรษฐศาสตร์เป็นที่ทราบกันว่าทำได้ยาก เนื่องจากสินเชื่อมีลักษณะยักย้ายถ่ายเทได้ง่าย (fungibility) ตามอัตราผลตอบแทน แม้จะมีความพยายาม การบีดกั้นสินเชื่อแก่ภาคเศรษฐกิจใด แต่ภาคเศรษฐกิจนั้นก็อาจจะหาแหล่งเงินทุนอื่นได้ ทำนองเดียวกัน การบังคับสถาบันการเงินให้สินเชื่อแก่ภาคเศรษฐกิจใด สถาบันการเงินนั้นก็อาจหาทางหลีกเลี่ยงได้เสมอ ซึ่งจะได้ยกตัวอย่างต่อไป

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาของการตั้งสถาบันการเงินที่มีความชำนาญพิเศษในประเทศไทย พบว่า สถาบันการเงินเหล่านี้ นอกจากไม่ได้แก้ปัญหาพื้นฐานของเศรษฐกิจไทยได้อย่างที่หลังแล้ว ในบางครั้งอาจเป็นตัวสร้างปัญหาแก่ทางการและสถาบันการเงินอื่น ๆ ด้วย เนื่องจากสถาบันการเงินที่มีความชำนาญพิเศษเหล่านี้ไม่ได้อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์การกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทย เท่าที่ผ่านมาสถาบันการเงินที่ชำนาญเฉพาะอย่างเหล่านี้ ก็เคยประสบปัญหาเช่นเดียวกับสถาบันการเงินของเอกชนอื่น ๆ เช่นธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม แม้จะตั้งมานานกว่า 20 ปีแล้ว แต่ยังไม่อาจยืนบนขาของตัวเองได้ ต้องพึ่งเงินอุดหนุนของรัฐบาล ยิ่งไปกว่านั้น ในปี 2524 ธนกิจอุตสาหกรรมได้รับความเสียหายจากการลดค่าเงินบาทจึงต้องพึ่งรัฐบาลมากขึ้น ทำนองเดียวกัน ธนาคารออมสินก็ประสบปัญหาขาดทุนในสมัยหนึ่ง เนื่องจากถูกบังคับให้ถือพันธบัตรรัฐบาลในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าตลาด ธนาคารอาคารสงเคราะห์ก็ประสบปัญหาทรัพย์สินไม่พอหนี้สิน ในปี 2524 จนถึงกับที่รัฐบาลต้องเข้าไปช่วยเหลือ

ส่วนนโยบายการจัดสรรสินเชื่อโดยวิธีการบังคับต่าง ๆ เช่น การบังคับให้ธนาคารพาณิชย์ ให้กู้แก่เกษตรกรอย่างน้อยร้อยละ 13 ของเงินฝาก อาจไม่ได้มีผลช่วยเกษตรกรที่ยากจนตามที่มุ่งหวังไว้ เนื่องจากธนาคารพาณิชย์จะใช้วิธีเลือกให้กู้แก่เกษตรกรที่มีฐานะดี และมีหลักทรัพย์เท่านั้น โดยการให้กู้มักให้กู้เป็นวงเงินต่อรายสูง เพื่อประหยัดรายจ่ายการบริหารและลดความเสี่ยงจากหนี้สูญหรือหนี้ค้างชำระ (นิพนธ์ และคณะ 2530) หรือการที่กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์

ให้กู้แก่ท้องถิ่นอย่างน้อย .60 เปอร์เซนต์ของเงินที่ระดมได้ในท้องถิ่นนั้น อาจเป็นการไม่สมควร เนื่องจากว่าท้องถิ่นนั้นอาจจะเป็นท้องถิ่นที่หน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นหน่วยเศรษฐกิจที่มีรายรับสูงกว่าการใช้จ่าย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าหน่วยเศรษฐกิจนั้นเป็น surplus unit หรือถ้าแม้แต่ว่าในท้องถิ่นนั้นมีหน่วยเศรษฐกิจที่มีความต้องการใช้จ่ายเงินมากกว่ารายรับหรือเป็น deficit unit ก็ตาม แต่ถ้าหน่วยเศรษฐกิจนั้นไม่มีความสามารถในการสร้างรายได้ในอนาคตได้สูงพอ ก็อาจไม่เป็นการคุ้มสำหรับธนาคารพาณิชย์ที่จะปล่อยสินเชื่อให้เนื่องจากอาจมีความเสี่ยงสูง เป็นการลดกำไรของธนาคารพาณิชย์ และสร้างความไม่มั่นคงในธนาคารนั้น ๆ ได้อีกประการหนึ่ง

บรรณานุกรม

"กองทุนประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อย : ความหวังใหม่" วารสารบรรษัทปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 10 พฤษภาคม 2528 หน้า 9-13

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม , รายงานวิจัยเรื่อง "วิวัฒนาการของระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย", สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2529.

"----------" , "การรวบอำนาจทางการเงินและการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ" เอกสารเสนอในรายการสัมมนาวิชาการเรื่อง ความมั่นคงของสถาบันการเงิน

ทำนอง ดาศรี, ระบบการเงินและการธนาคารของไทยในปัจจุบันและอนาคต บรรยายแก่นายทหารสัญญาบัตร โรงเรียนกิจการพลเรือน กรมยุทธการทหารเรือ , 2525

นภพร เรืองสกุล , ข้อคิดเกี่ยวกับการขยายขอบเขตธุรกิจของธนาคารพาณิชย์, วารสารธรรมศาสตร์, ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 มิถุนายน 2527

"----------" , เส้นทางธนาคารพาณิชย์ กรุงเทพ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529 ก.

"----------" , ฝากเงินให้รวย กรุงเทพ : สำนักพิมพ์วงแหวน, 2529 ข.

"----------" , "ประวัติศาสตร์ซ้ำรอยแบงค์เกษตรกับเอเชียทรัสต์", การเงินการธนาคาร, พฤศจิกายน 2529

นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ , "ธ.ก.ส. ค้ากำไรกับเกษตรกรตั้งธนาคารพาณิชย์ หรือ" ในหนังสือพิมพ์มติชน 19-20 มกราคม 2530.

บัณฑิต นิจถาวร และมาดี วีระกิจพานิช "ความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจและเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์" เอกสารเสนอในรายการสัมมนาวิชาการเรื่อง ความมั่นคงของสถาบันการเงิน คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

ประเทศไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รายงานสรุปผลการดำเนินงานของสหกรณ์ทุกประเภท กรุงเทพ 2528

ประเทศไทย กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และฝ่ายวิชาการธนาคารแห่งประเทศไทย บัญชีเศรษฐกิจเงินทุนของประเทศไทย (ฉบับต่าง ๆ)

ประศาสน์ ตั้งมติธรรม "ความมั่นคงและตัวชี้ความมั่นคงของสถาบันการเงิน" เอกสารเสนอในรายการสัมมนาวิชาการ เรื่อง ความมั่นคงของสถาบันการเงิน คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530

พนัส สิมะเสถียร , "ธุรกิจเงินทุนในประเทศไทย", วารสารสมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย สิงหาคม 2529

ภาณุพงศ์ นิธิประภา และอัจนา วัฒนานุกิจ,"พฤติกรรมการถือสินทรัพย์และความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ไทย" เอกสารเสนอในรายการสัมมนาวิชาการเรื่อง ความมั่นคงของสถาบันการเงิน คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530

สุรศักดิ์ นานานุกูล และคณะ สถาบันการเงิน กรุงเทพ 2527

สถาพร ชินะจิตร "ปัญหาเกี่ยวกับการกำกับและควบคุมสถาบันการเงิน" เอกสารเสนอในรายการสัมมนาวิชาการ เรื่อง ความมั่นคงของสถาบันการเงิน คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530

สันติภาพ จินดาแสง การเงินและการธนาคาร กรุงเทพ : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, 2527

Bank of Thailand. Quarterly Bulletin (Various issues).

"----------". Financial Institutions in Thailand, 1986.

Bingham, T.R.G. Banking and Monetary Policy France : OECD, 1985

Coakley, Jerry and Harris, Laurence. The City of Capital Oxford : Basil Blackwell, 1983.

Drake, P.J. Money, Finance and Development Oxford : Martin Robertson, 1980.

Goldsmith Raymond W. Financial Structure and Development New Haven : Yale University Press, 1969.

"----------" The Financial Development of Japan, 1968-1977. New Haven : Yale University, Press, 1983 a.

"----------" The Financial Development of India, Japan, and the United States New Haven : Yale University Press, 1983 b.

Lee, S.Y. and Jao, Y. Financial Structures and Monetary Policies in Southeast Asia Hong Kong : The Macmillan Press Ltd, 1982

Panichpakdi, Supachai, Issues in Banking and Finance in Thailand 1975-1980, 1981

"----------" , Financial Development in Thailand and Other Developing Countries 1985.

Sragué, I. H., Bailout : An insider's Account of Bank Failures and Rescues,1986.

Vongphakdi, James Manas. "Financial Development in Thailand and the Role of Central Bank" M.Economics thesis,University of New England, 1982.

ความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจ และเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์

โดย

ดร.บัณฑิต นิจถาวร

ผศ.มาดี วีระกิจพานิช

บทความที่เสนอในการสัมมนาวิชาการ 2530

เรื่อง

ความมั่นคง ของสถาบันการเงิน

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

19 - 20 กุมภาพันธ์ 2530

สารบัญ

		หน้า
1.	บทนำ	2-1
2.	ภาวะเศรษฐกิจในประเทศไทยหลังปี 2522	2-5
	2.1 ประเด็นสำคัญของภาวะเศรษฐกิจไทยตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมา	2-5
	2.2 ภาวะการเงินในประเทศตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมา	2-14
	2.3 สรุปประเด็นและข้อสังเกตที่สำคัญ	2-24
3.	การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย	2-26
	3.1 โครงสร้างของสินทรัพย์ (assets) และหนี้สิน (liabilities) ของระบบธนาคารพาณิชย์	2-27
	3.2 เสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ที่ผ่านมา	2-45
4.	ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำมีผลต่อเสถียรภาพของธนาคารพาณิชย์มากน้อยแค่ไหน	2-68
	4.1 วิธีและเครื่องมือในการวิเคราะห์	2-69
	4.2 ผลการวิเคราะห์	2-75
5.	สรุป	2-86
	เอกสารประกอบการวิจัยเพิ่มเติม	2-90

1. บทนำ

วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นกับสถาบันการเงินไทยในปี 2522 และปี 2526 ได้ก่อให้เกิดความวิตกกังวลและความสนใจอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับความมั่นคงของสถาบันการเงินในประเทศ และในเรื่องเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการกำกับและควบคุมสถาบันการเงิน ความสนใจเหล่านี้เป็นสิ่งดี แต่เกิดขึ้นจากบทเรียนที่ค่อนข้างแพง เฉพาะในส่วนของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทมากที่สุด วิกฤตการณ์เริ่มขึ้นจากปัญหาของธนาคารเอเชียทรัสต์ (สินทรัพย์รวม 11,419 ล้านบาท) ในเดือนสิงหาคม ปี 2527 ซึ่งมีผลให้กระทรวงการคลังเข้าไปควบคุมการบริหารและแปรสภาพเป็นธนาคารในการกำกับของรัฐบาล ในเดือนกรกฎาคมปี 2529 ธนาคารมหานคร (สินทรัพย์ 25,057 ล้านบาท) ก็ประสบปัญหาในลักษณะเดียวกัน ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้เข้าไปแก้ไขและควบคุมการบริหาร ในเดือนมกราคมปีนี้เป็นที่ทราบกันดีว่า ธนาคารนครหลวงไทย (สินทรัพย์ 29,005 ล้านบาท) มีปัญหาในการเพิ่มทุนตามคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการลดทุนซึ่งนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทีมบริหาร สินทรัพย์ของธนาคารทั้งสามแห่งที่กล่าวถึงนี้มีมูลค่ารวมกัน 74,649 ล้านบาท ณ สิ้นสุดเดือนพฤศจิกายน 2529 หรือประมาณ 9.1 เปอร์เซนต์ ของสินทรัพย์รวมของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ

ทำไมธนาคารจึงมีปัญหา? ในทางทฤษฎีธนาคารจะถูกประกาศอย่างเป็นทางการให้อยู่ในสภาพล้มละลายถ้าฐานะสุทธิของสินทรัพย์ (Net worth) มีค่าเท่ากับศูนย์หรือติดลบ กล่าวคือ เมื่อมีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน สาเหตุที่ทำให้ธนาคารล้มจะเริ่มต้นจากความไม่สามารถหารายได้ในอัตราผลตอบแทนที่คุ้ม หรือเพียงพอกับต้นทุนของเงิน (funds) ที่นำมาดำเนินการ เมื่อสภาพเช่นนี้เกิดขึ้นและไม่ได้รับการแก้ไขจนเป็นปัญหาต่อเนื่อง ระดับของการสูญเสียก็จะสะสมมากขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้ฐานะทางการเงินของธนาคารอยู่ในสภาพอ่อนแอ เมื่อมีปัญหาสภาพคล่องหรือมีการระดมถอนเงินฝากธนาคารก็จะไม่สามารถแปรสภาพสินทรัพย์ที่มีอยู่มาชำระคืนผู้ฝากได้อย่างเพียงพอ เมื่อถึงขั้นนี้ก็จะต้องมี

การช่วยเหลือจากภายนอกหรือไม่ก็ต้องล้มไป ปัจจัยที่ทำให้ธนาคารไม่สามารถหารายได้ในอัตราผลตอบแทนที่พอเพียงแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ ปัจจัยภายในซึ่งได้แก่ การบริหารอย่างไม่มีคุณภาพ (bad management) การถือความเสี่ยงสูง (assumption of high risks) การประพฤติมิชอบโดยเจ้าหน้าที่พนักงาน (fraud) และความไม่ซื่อสัตย์ของผู้บริหาร (embezzlement) ปัจจัยกลุ่มที่สองคือ ปัจจัยภายนอกต่าง ๆ เช่น ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ความผันผวนของตลาดการค้าที่สำคัญ และนโยบายของรัฐบาล ตัวอย่างเช่น ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอาจทำให้ธนาคารมีหนี้สินมากขึ้น รายได้ลดลง ความผันผวนของตลาดอาจสร้างบรรยากาศของความไม่แน่นอนต่อธุรกิจของธนาคาร ทำให้ธนาคารต้องถือความเสี่ยงสูง และเก็งกำไรมากขึ้น ท้ายสุด การออกนโยบายใหม่อาจทำให้ต้นทุนของเงินดำเนินการของธนาคาร (marginal cost of funds) เพิ่มสูงขึ้น มีผลให้ความสามารถในการทำกำไรของธนาคารลดลง เป็นต้น

ในกรณีของวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นกับธนาคารพาณิชย์ไทยในระยะ 3-4 ปีที่ผ่านมายังไม่เคยมีการประกาศให้ธนาคารใดอยู่ในสภาพล้มละลาย เพียงแต่เมื่อมีอาการล่อแหลมว่าฐานะสุทธิของธนาคารอยู่ในสภาพที่ไม่น่าไว้วางใจ ก็มีการเข้าไปควบคุมการบริหาร สาเหตุที่ทำให้ธนาคารเหล่านี้มีปัญหาเท่าที่มีการวิเคราะห์กันส่วนใหญ่จะเน้นปัจจัยภายในเป็นสำคัญ เช่น ความไม่ซื่อสัตย์ของผู้บริหาร ในกรณีของธนาคารเอเชียทรัสต์ การสูญเสียจากการเก็งกำไรในการค้าเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น ในกรณีของธนาคารมหานคร หรือความไม่มีคุณภาพของผู้บริหารที่ทำให้ธนาคารมีหนี้สูญคงค้างมาก เช่น ในกรณีของธนาคารนครหลวงไทย ปัจจัยภายนอก เช่น ผลจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ความผันผวนของเศรษฐกิจ และผลจากการดำเนินนโยบายของรัฐได้รับการกล่าวถึงน้อยมาก

ประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นประเด็นหลักของบทความนี้คือ วิกฤตการณ์ของสถาบันการเงินที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกับที่เศรษฐกิจไทยมีความผันผวนและมีปัญหามากที่สุด ความผันผวนที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง

(shocks) ในเศรษฐกิจโลกอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการปรับตัวภายในประเทศต่อสถานะการณ์เศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้ประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างต่อเนื่อง อัตราการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจโดยรวมลดลงจากแนวโน้มระยะยาว และเศรษฐกิจก็เผชิญกับปัญหาที่เป็นภาวะวิกฤตพร้อมกันหลาย ๆ ด้าน เช่น ปัญหาดุลการค้าขาดดุล ปัญหาการขาดดุลการคลัง ปัญหาหนี้ต่างประเทศ และปัญหาความตกต่ำของรายได้ของภาคเกษตร สิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อธุรกิจต่าง ๆ รวมถึงธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ จริงอยู่สิ่งเหล่านี้อาจจะไม่ใช่ปัจจัยหลักที่สร้างปัญหาให้กับธนาคารเอเชียทรัสต์ ธนาคารมหานคร และธนาคารนครหลวงไทย แต่ความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจคงได้สร้างบรรยากาศที่ยากลำบากมากขึ้นให้กับธุรกิจของธนาคารไทยโดยทั่วไป และอาจจะมีผลให้ความสามารถในการหารายได้ของธนาคารลดน้อยลง ซึ่งหมายถึงการปั่นทอนเสถียรภาพของธนาคารในระยะยาว นัยสำคัญของภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและเสถียรภาพของธนาคารเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้จากเหตุการณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงปี 1930-1933 ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่ในภาวะตกต่ำมาก ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้มีการล้มของธนาคารอย่างกว้างขวาง[1] กรณีที่เกิดขึ้นกับธนาคารพาณิชย์ไทยในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่กรณีที่มีธนาคารล้มอย่างกว้างขวาง (widespread bank failures) แต่ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเศรษฐกิจและเสถียรภาพของธนาคารพาณิชย์เป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะในโครงสร้างปัจจุบัน ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันหลักในการระดมทรัพยากรทางการเงิน ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ธนาคารพาณิชย์ไทยมั่นคงหรืออ่อนแอแค่ไหนต่อความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจ และความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น สามารถปั่นทอนเสถียรภาพของธนาคารพาณิชย์ในระยะยาวได้หรือไม่ คำตอบต่อคำถามเหล่านี้จะช่วยให้เราเข้าใจ

---

[1] กว่า 9,600 ธนาคารต้องเลิกกิจการไปในช่วงปี 1930-1933 ดู Benjamine Klebaner, Commercial Banking in the United States : A History, Hindale III, Dryden Press, 1974.

โครงสร้างและข้อจำกัดของธนาคารพาณิชย์ไทยได้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายเพื่อการพัฒนาสถาบันธนาคารพาณิชย์ในระยะยาว

บทความนี้เสนอการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเศรษฐกิจ และเสถียรภาพของธนาคารพาณิชย์ในกรอบของเศรษฐศาสตร์มหภาค จุดประสงค์หลักคือการวิเคราะห์ผลกระทบของความผันผวนทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในระยะ 6-7 ปีที่ผ่านมาว่ามีผลต่อธนาคารพาณิชย์มากน้อยอย่างไร การศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่หนึ่งศึกษาพฤติกรรมของธนาคารพาณิชย์ในระยะ 10 ปี ที่ผ่านมาว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจอะไรบ้าง ตอนที่สอง เสนอการวิเคราะห์ผลต่อเสถียรภาพของธนาคารพาณิชย์จากการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจในช่วงปี 2522-2528 การศึกษาในส่วนแรกใช้ข้อมูลจากบัญชีหนี้สินและทรัพย์สินของธนาคาร โดยแบ่งแยกธนาคารพาณิชย์ออกเป็นกลุ่มของธนาคารขนาดใหญ่ กลุ่มธนาคารขนาดกลางและกลุ่มธนาคารขนาดเล็ก การวิเคราะห์ในตอนที่สองเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้แบบจำลองเศรษฐมิติของประเทศไทย

บทความนี้แบ่งออกเป็น 5 บท บทที่หนึ่งคือ บทนำ บทที่สอง ปูพื้นประเด็นสำคัญของความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจและภาวะการเงินที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมา การวิเคราะห์พฤติกรรมด้านสินทรัพย์และหนี้สินของธนาคารพาณิชย์ถูกนำเสนอในบทที่สาม บทที่สี่เสนอการประมาณขนาดของผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อธนาคารพาณิชย์จากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ บทที่ห้าเป็นบทสรุปและนำเสนอข้อคิดเห็นที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้

2. ภาวะเศรษฐกิจในประเทศไทยหลังปี 2522

คงจะไม่มีใครปฏิเสธว่าตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมา เศรษฐกิจไทยอยู่ในสภาพที่ตกต่ำมาก และในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถกลับคืนสู่สภาพความรุ่งเรืองอย่างเช่นในอดีต ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงในเศรษฐกิจโลกในช่วงปี 2522 เมื่อราคาน้ำมันในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้น (วิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่สอง) อัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินระหว่างประเทศเพิ่มสูง ราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลกลดลงและความต้องการสินค้าขั้นปฐมของไทยในตลาดโลกก็ลดตามลงด้วย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้สร้างบรรยากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการขยายตัวของการส่งออกของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าเกษตร นี่คือปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การขยายตัวของเศรษฐกิจในประเทศตกต่ำลง สถานการณ์ในเศรษฐกิจโลกเริ่มผ่อนคลายในช่วงต้นปี 2529 เมื่อราคาน้ำมันในตลาดโลกลดลงและอัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินระหว่างประเทศได้ลดตามลงมาด้วย การขยายตัวของเศรษฐกิจโลกและการเพิ่มค่าของเงินเยนได้ช่วยให้รายได้จากการส่งออกของไทยในปี 2529 ขยายตัวได้ในอัตราที่ค่อนข้างสูง คือร้อยละ 18.5 ต่อปี ฐานะทางต่างประเทศของเศรษฐกิจไทยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ภาวะเศรษฐกิจโลกในปัจจุบันได้ช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยในอนาคต

2.1 ประเด็นสำคัญของภาวะเศรษฐกิจไทยตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมา

รายละเอียดของนัยทางเศรษฐศาสตร์ของความสัมพันธ์ระหว่างความผันผวนทางเศรษฐกิจโลก ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในประเทศไทย และปัญหาวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2522-2528 ได้มีการเขียนอธิบายไว้แล้วอย่างกว้างขวาง เช่น ในบทความ "ภาพเศรษฐกิจส่วนรวมของไทย" ซึ่งจัดทำโดยฝ่ายนโยบายเศรษฐกิจส่วนรวม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เมื่อเดือนธันวาคม 2528 จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอธิบายซ้ำอีก ในที่นี้จะขอสรุปเฉพาะประเด็นหลักของภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจและความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น

1. ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2522 อัตราการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจในช่วงระหว่างปี 2522-29 ลดต่ำลงจากอัตราแนวโน้มระยะยาว ซึ่งเคย

เฉลี่ยร้อยละ 7.2 ต่อปี ภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในทุกสาขาการผลิต ที่ตกต่ำที่สุดคือภาคเกษตร ซึ่งการผลิตขยายตัวในอัตราที่ลดต่ำลงเหลือเฉลี่ยร้อยละ 2.8 ต่อปี ที่มีความผันผวนมากที่สุดคือ สาขาก่อสร้าง ซึ่งอัตราการขยายตัวอยู่ในพิสัยระหว่าง -6.5 ถึง 11.0 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งนับว่าแปรปรวนมาก (ดูตารางที่ 2.1 ประกอบ)

ตารางที่ 2.1

อัตราการขยายตัวของการผลิตในระบบเศรษฐกิจ

สาขาการผลิต	อัตราเฉลี่ยระยะยาว 2503-2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528
เกษตร	5.1	-1.5	1.9	6.7	1.0	3.7	5.4	2.4
อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร	7.1	11.8	-7.7	1.1	12.3	1.7	12.5	0.7
หัตถกรรมอื่น ๆ	11.8	9.6	8.8	7.0	1.5	8.4	6.2	3.6
การก่อสร้าง	6.2	7.1	13.9	-6.5	-1.6	5.5	11.0	-0.4
บริการ	7.7	8.6	7.4	7.8	6.5	6.4	5.5	5.9
ระบบเศรษฐกิจรวม	7.2	5.9	5.8	6.3	4.0	5.8	6.2	4.1

ที่มา: คำนวณจากบัญชีรายได้ประชาชาติ (อนุกรมเก่า)

2. ความตกต่ำของภาคเกษตรมีผลต่อเนื่องต่อระบบเศรษฐกิจสูงมาก เพราะภาคเกษตรเป็นฐานรายได้หลักของคนส่วนใหญ่ของประเทศ ถ้าการผลิตในภาคเกษตรไม่ขยายตัว โอกาสที่รายได้ของคนส่วนใหญ่จะขยายตัวก็จะมีน้อยลง ตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมาการขยายตัวของการผลิตในภาคเกษตรขยายตัวในอัตราที่ต่ำมาก คือเฉลี่ยร้อยละ 2.8 ต่อปี ความตกต่ำนี้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับความตกต่ำของราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลกซึ่งทำให้ราคาสินค้าเกษตรในประเทศตกต่ำลงเช่นกัน ผลก็คือ การขยายตัวของรายได้ในภาคเกษตรลดต่ำลงอย่างมาก ระหว่างปี 2522-2528 รายได้ที่เป็นตัวเงินของภาคเกษตรขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5.4 ต่อปี ในขณะที่รายได้ของภาคนอกเกษตรขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 12.6 ต่อปี ความแตกต่างนี้ชี้ให้เห็นว่า ภาคเกษตรได้ประโยชน์น้อยมากจากรูปแบบ (Pattern) ของการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ได้เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมา อัตราการขยายตัวของรายได้ของภาคเกษตรแสดงแนวโน้มลดต่ำลงโดยตลอด และในบางปีการขยายตัวของรายได้ติดลบ เช่นในปี 2527 และ 2528 เป็นต้น (โปรดดูรูปประกอบที่ 2.1)

3. ความตกต่ำของรายได้ของภาคเกษตรมีผลต่อเนื่องต่อระบบเศรษฐกิจที่สำคัญสองประการคือ หนึ่ง ผลจากการที่รายได้ของภาคเกษตรขยายตัวได้ในอัตราที่ต่ำกว่าการขยายตัวของรายได้ของภาคนอกเกษตร ทำให้การกระจายรายได้ในประเทศเลวลง ข้อสรุปนี้ได้มาจากการใช้ประโยชน์ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระจายรายได้ในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในอดีต[1] สอง อัตราการออมของครัวเรือนลดต่ำลงจากการที่รายได้ขยายตัวได้น้อยลง คือ ลดต่ำลงจากร้อยละ 12 ของรายได้ประชาชาติในปี 2522 เหลือร้อยละ 7.7 ในปี 2528 การลดต่ำของการออมนี้แสดงให้เห็นถึงปัญหาระยะยาวในการบริหารทรัพยากรทางการเงินของประเทศ ซึ่งจะทำให้ระบบเศรษฐกิจต้องพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศมากขึ้นในการขยายปริมาณทุน (โปรดดูรูปประกอบที่ 2.2)

---

[1] ดู ปัญหิต นิจถาวร ทำไมการกระจายรายได้ในประเทศไทยเลวลง วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ ธันวาคม 2528

Figure 2.1

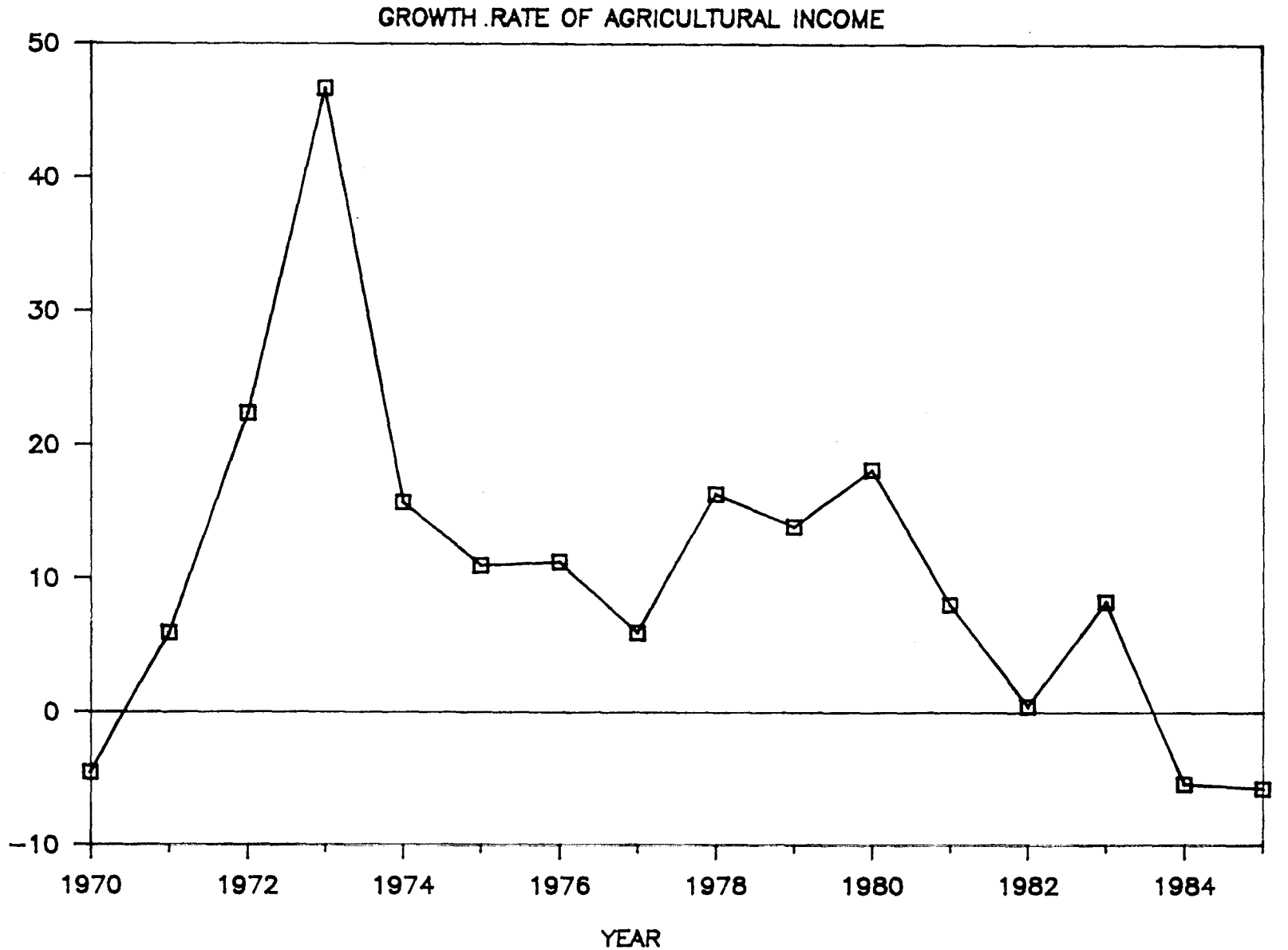
GROWTH .RATE OF AGRICULTURAL INCOME
50
40
30
20
10
0
-10
1970
1972
1974
1976
1978
1980
1982
1984
YEAR

Figure 2.2

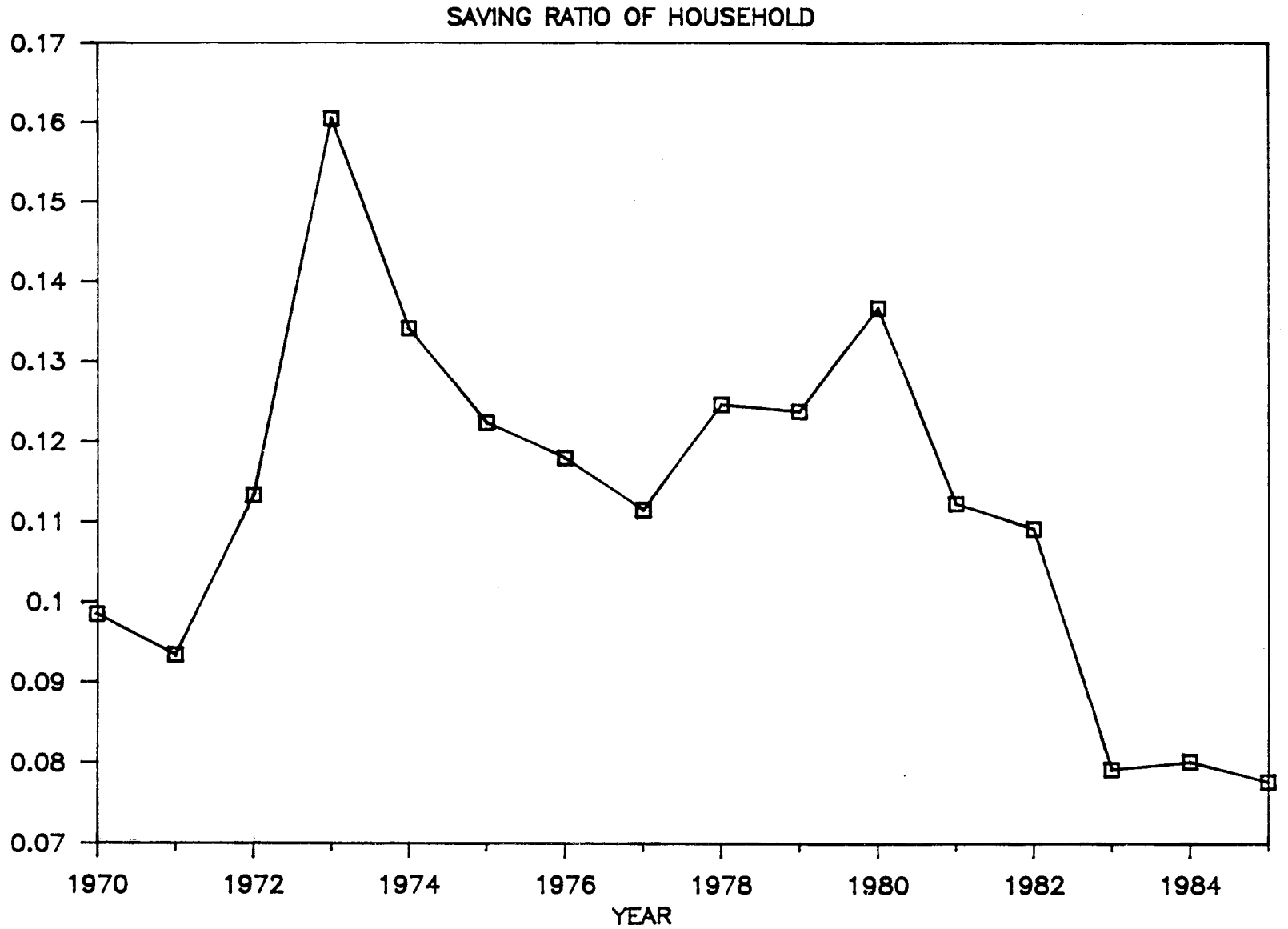
SAVING RATIO OF HOUSEHOLD
0.17
0.16
0.15
0.14
0.13
0.12
0.11
0.1
0.09
0.08
0.07
1970
1972
1974
1976
1978
1980
1982
1984
YEAR

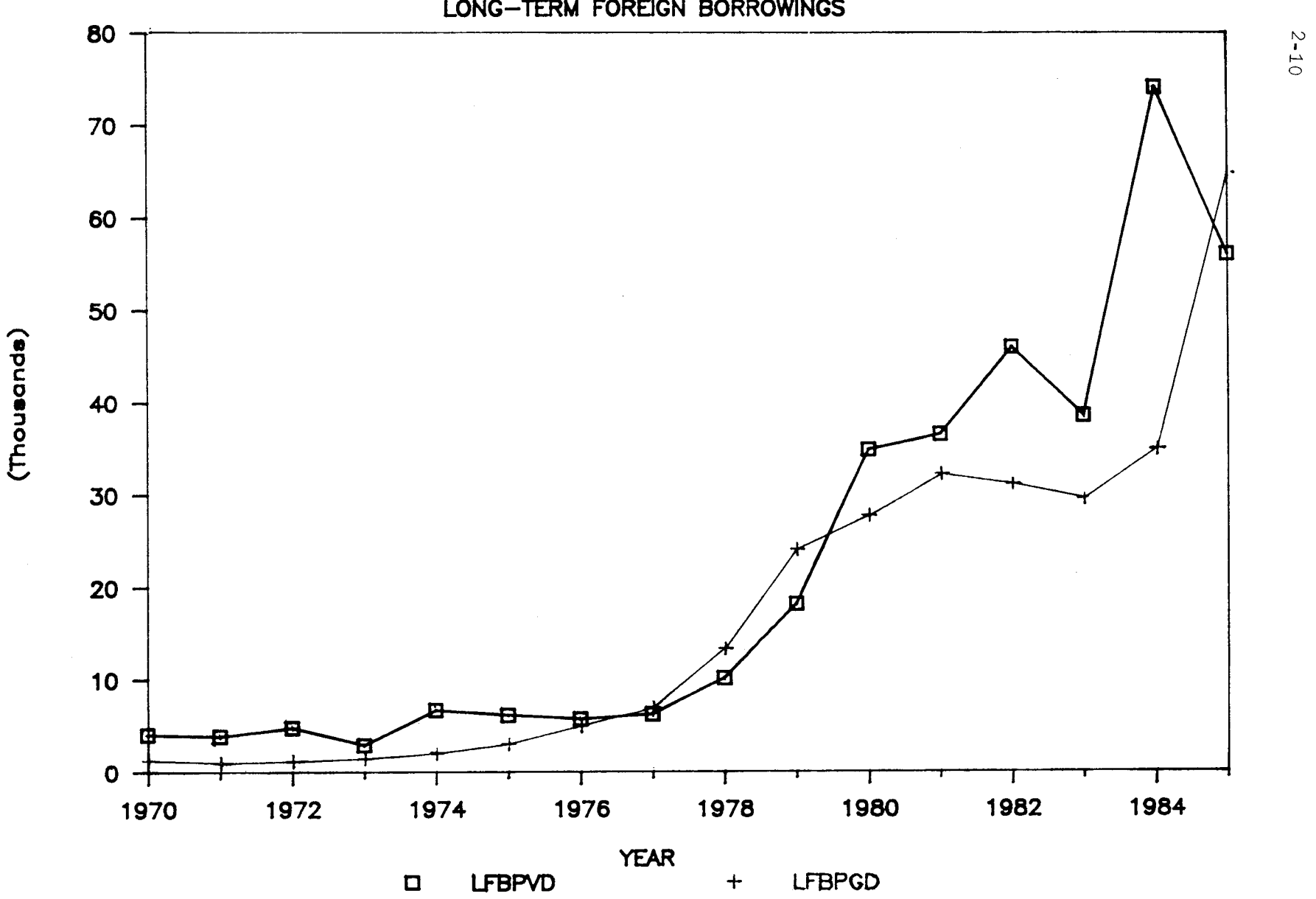
LONG-TERM FOREIGN BORROWINGS
(Thousands)
80
70
60
50
40
30
20
10
0
1970
1972
1974
1976
1978
1980
1982
1984
YEAR
LFBPVD
LFBPGD

4. ความตกต่ำในรายได้ของภาคเกษตรที่เกิดขึ้นได้ส่งผลให้บรรยากาศที่จะทำให้การใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจชะงักลง ซึ่งจะมีผลต่อเนื่องไปสู่สาขาการผลิตอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ ได้มีการนำเข้าเงินกู้ต่างประเทศอย่างมากทั้งโดยภาครัฐบาลและภาคเอกชน ในส่วนของภาครัฐบาล ส่วนใหญ่จะเป็นการกู้เงินเพื่อใช้ในการลงทุนของรัฐวิสาหกิจ ส่วนของภาคเอกชน เงินที่นำเข้ามาจากต่างประเทศส่วนใหญ่ก็มาใช้จ่ายในการลงทุนเช่นกัน การใช้จ่ายจากเงินกู้ต่างประเทศนั้น นอกจากจะช่วยเสริมสภาพคล่องของภาวะการเงินในประเทศแล้ว ยังช่วยให้การขยายตัวของการลงทุนภายในประเทศไม่ชะงักตามภาวะเศรษฐกิจ การขยายตัวของการลงทุนของภาคเอกชนและภาครัฐบาลสามารถขยายตัวได้ในอัตราที่ทัดเทียมกับอัตราระยะยาว ซึ่งทำให้การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจโดยรวมไม่ลดต่ำลงมากนัก (โปรดดูรูปประกอบที่ 2.3)

5. การนำเข้าเงินกู้จากต่างประเทศสร้างปัญหาผูกพันในด้านการชำระหนี้ต่างประเทศ ซึ่งสามารถบั่นทอนเสถียรภาพทางการเงินของประเทศ ตั้งแต่ปี 2521 เป็นต้นมา ภาระหนี้ต่างประเทศของภาคเอกชนและภาครัฐบาลได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจนถึงระดับ 2,375 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2528 ซึ่งเท่ากับร้อยละ 21 ของรายได้จากการส่งออก ภาระหนี้ดังกล่าวนี้ถ้ารวมภาระหนี้ในส่วนที่เป็นหนี้ของธนาคารพาณิชย์และธนาคารแห่งประเทศไทย อัตราส่วนของภาระหนี้จะเข้าใกล้ระดับร้อยละ 30 ซึ่งถือว่าเป็นจุดอันตราย รัฐบาลได้แก้ไขภาวะวิกฤตดังกล่าวโดยการทบทวนนโยบายการกู้เงินจากต่างประเทศ และตั้งเพดานการกู้เงินจากต่างประเทศของภาครัฐบาล รวมทั้งการแปลงหนี้ (refinance) เพื่อลดภาระดอกเบี้ยในการชำระหนี้ นโยบายเหล่านี้เริ่มใช้ในปี 2528 และยังยึดใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน (ตัวเลขประกอบอยู่ในตารางที่ 2.2)

ตารางที่ 2.2

ภาระหนี้ต่างประเทศของไทย

(ล้านดอลล่ารัสหรัฐ)

ปี	ภาครัฐบาล	ภาคเอกชน	รวม	สัดส่วนต่อรายได้จากการส่งออก
2510	38	49	87	8.5
2511	45	71	116	11.3
2512	43	95	138	12.8
2513	40	125	165	15.1
2514	41	159	200	16.5
2515	45	140	185	12.1
2516	55	216	271	13.0
2517	61	207	268	8.7
2518	76	295	371	13.0
2519	37	299	386	10.8
2520	123	329	452	11.0
2521	200	644	844	17.0
2522	296	698	994	15.4
2523	442	859	1,301	15.7
2524	668	818	1,486	16.5
2525	869	792	1,661	18.1
2526	952	897	1,849	20.5
2527	1,065	1,032	2,097	20.4
2528	1,154	1,221	2,375	21.3

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

6. ภาวะตกต่ำของระบบเศรษฐกิจได้ทำให้รัฐบาลไม่สามารถหารายได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ก่อให้เกิดการขาดดุลงบประมาณในระดับที่สูง ทำให้ต้องพึ่งการกู้เงินจากภาคเอกชนเพื่อชดเชยการขาดดุลมากขึ้น ในขณะเดียวกันภาครัฐบาลก็พยายามกระตุ้นการขยายตัวของการใช้จ่ายเพื่อการลงทุนไม่ให้ลดต่ำลงตามภาวะเศรษฐกิจโดยการกู้เงินจากต่างประเทศ ทำให้การขาดดุลนอกงบประมาณอยู่ในระดับสูงเช่นกัน โดยรวม การขาดดุลการคลังของภาครัฐบาลในระยะ 5-6 ปีที่ผ่านมาอยู่ในระดับที่สูงมาก คือเฉลี่ยร้อยละ 9 ของรายได้ประชาชาติ ขนาดของการขาดดุลที่สูงเช่นนี้ทำให้รัฐบาลต้องหันมาดำเนินนโยบายตัดทอนรายจ่ายเพื่อลดการขาดดุลเงินสด ซึ่งเป็นนโยบายที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์มาก

ตารางที่ 2.3

(การขาดดุลเงินสดของภาครัฐบาล (ล้านบาท)

ปี	ในงบประมาณ	นอกงบประมาณ	รวม	สัดส่วนต่อรายได้ประชาชาติ
2513	5,405	3,554	8,959	6.6
2514	7,175	2,407	9,582	6.6
2515	7,264	3,416	10,680	6.5
2516	5,268	2,919	8,177	3.8
2517	-2,169	4,099	1,930	0.7
2518	6,730	4,582	11,312	3.8
2519	16,155	6,767	22,922	6.8
2520	12,458	11,175	23,633	6.0
2521	12,715	19,749	32,464	6.9
2522	13,154	29,720	42,874	7.7
2523	25,658	40,143	65,801	9.6
2524	21,360	50,384	71,744	9.1
2525	41,120	42,402	83,522	9.8
2526	22,824	52,746	75,571	8.2
2527	33,183	59,186	92,369	9.3
2528	38,978	60,823	99,801	9.5

ที่มา: การขาดดุลในงบประมาณ - ธนาคารแห่งประเทศไทย
การขาดดุลนอกงบประมาณ - ตัวเลขจากแบบจำลองของโครงการ Link

7. การใช้จ่ายอย่างเกินฐานะของระบบเศรษฐกิจทั้งโดยภาคเอกชน และภาครัฐบาลมาสรุปลงที่การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดซึ่งมีแนวโน้มของการขาดดุลที่รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ คือ จากระดับ 9,000 ล้านบาท ในปี 2519 เป็น 43,000 ล้านบาทในปี 2522 66,286 ล้านบาท ในปี 2526 และลดลงเป็น 42,000 ล้านบาท ในปี 2528 การขาดดุลการค้าในระดับที่สูงเช่นนี้ ถ้าปล่อยให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยไม่แก้ไขสามารถบั่นทอนเสถียรภาพทางการเงินของประเทศได้ จากการขาดดุลการค้าสูงสุดในปี 2526 (กว่าเก้าหมื่นล้านบาท) รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายอย่างเป็นขั้นตอน ในปี 2527 เพื่อลดการขาดดุลการค้า ซึ่งได้แก่การดำเนินนโยบายการเงินแบบตึงตัว นโยบายจำกัดสินเชื่อ 18% และการลดค่าเงินบาท ในเดือนพฤศจิกายน เป็นที่ทราบกันดีว่า นโยบายดังกล่าวนี้ให้ผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อธุรกิจโดยทั่วไป เช่น การลดค่าเงินบาททำให้ธุรกิจบางประเภทขาดทุนจากการกู้เงินจากต่างประเทศ ทำให้เกิดหนี้สูญ ซึ่งกระทบฐานะของธนาคารในประเทศเป็นต้น

8. สถานการณ์โลกเริ่มผ่อนคลายตอนต้นปี 2529 เมื่อราคาน้ำมันในตลาดโลกลดลงและอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศลดตามลงมาด้วย แต่สถานการณ์ทางด้านราคาสินค้าเกษตรและสินค้าขั้นปฐมอื่น ๆ ยังไม่ดีขึ้น ในปี 2529 การผลิตในภาคเกษตรตกต่ำลงอีก ตัวเลขเบื้องต้นประมาณการการขยายตัวในอัตราระหว่าง 0-0.5 เปอร์เซ็นต์ ความตกต่ำนี้ทำให้อำนาจซื้อในระบบเศรษฐกิจไม่ฟื้นตัวตามภาวะเศรษฐกิจโลก ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวในปี 2529 คือ การส่งออกของสินค้าหัตถกรรมซึ่งได้ประโยชน์อย่างมากจากการเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจโลก การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจในปี 2529 จึงไม่ได้ทรุดต่ำลงมากตามที่มีการคาดการณ์ไว้

2.2 ภาวะการเงินในประเทศตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมา

ความตกต่ำของภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้สร้างบรรยากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการขยายตัวของธุรกิจภายในประเทศเท่าใดนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธุรกิจที่ไม่ได้ประโยชน์จากการใช้จ่ายจากเงินกู้ต่างประเทศ สำหรับธนาคารพาณิชย์ นอกเหนือจากภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศแล้ว สถานะการณ์การเงินระหว่างประเทศก็มีอิทธิพลสูงต่อการทำงานของ-

ธนาคารพาณิชย์เช่นกัน ตั้งแต่ ปี 2522 เป็นต้นมา ตลาดการเงินระหว่างประเทศผันผวนค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ และในค่าเงินดอลล่ารัสหรัฐ ความผันผวนเหล่านี้ทำให้ภาวะการเงินในประเทศเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

การเปลี่ยนแปลงของภาวะการเงินในประเทศสามารถสะท้อนให้เห็นได้จากฐานะสภาพคล่องของระบบธนาคาร ซึ่งเริ่มลดต่ำลง (tight) ในไตรมาสที่สามของปี 2521 ความตึงตัวของภาวะการเงินเริ่มทวีความรุนแรงขึ้นในปี 2522 และเข้าสู่จุดตึงตัวสูงสุดในไตรมาส ที่สามของปี 2522 (โปรดดูรูปประกอบที่ 2.4) จากนั้นก็เริ่มผ่อนคลายโดยมีแนวโน้มที่ผ่อนคลายลงโดยตลอด แม้ในบางช่วงภาวะตึงตัวจะเกิดขึ้นเป็นระยะ ภาวะสภาพคล่องสูงในปัจจุบันเริ่มก่อตัวในช่วงไตรมาสที่สองของปี 2527 และคงสภาพมาตลอดจนถึงปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงฐานะสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์เป็นผลจากปัจจัยหลายปัจจัยด้วยกัน ที่สำคัญที่สุด ก็คงจะเป็นภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศและภาวะการเงินต่างประเทศ ก่อนที่จะอธิบายความผันผวนของภาวะการเงินที่เกิดขึ้น อาจจะเป็นประโยชน์ว่าเราจะเริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงลักษณะพิเศษบางอย่างของระบบการเงินไทยในปัจจุบัน

1. ระบบการเงินของเศรษฐกิจไทยนั้นค่อนข้างจะเปิดกว้างกับระบบการเงินต่างประเทศ การไหลเข้าของทุน (การกู้ยืมระหว่างประเทศ) สามารถทำได้อย่างเสรีโดยไม่มีข้อจำกัดมากนัก ตั้งแต่ปี 2519 เป็นต้นมา การกู้เงินจากต่างประเทศเป็นช่องทางหลักของการระดมทรัพยากรทางการเงินทั้งของภาคเอกชนและภาครัฐบาล ในขณะเดียวกันการกู้เงินจากต่างประเทศก็เป็นช่องทางระดมเงินที่สำคัญของระบบธนาคารพาณิชย์ ซึ่งทำให้การไหลเข้าออกของเงินตราต่างประเทศมีผลโดยตรงต่อฐานะสภาพคล่องของระบบการเงินในประเทศ ปัจจัยหลักที่กำหนดการกู้ยืมระหว่างประเทศ คืออัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ และอัตราแลกเปลี่ยน ดังนั้น เมื่อมีความผันผวนในอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ หรือในอัตราแลกเปลี่ยนฐานะสภาพคล่องในประเทศก็จะเปลี่ยนแปลงตามอย่างรวดเร็ว ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศสูง หรือในบรรยากาศที่มีการเก็งกันว่าค่าเงินบาทจะลดลง จะมีการนำเข้าเงินจากต่างประเทศน้อย และมีการคืนเงินกู้ต่างประเทศ สภาพคล่องโดยทั่วไปจะต่ำ (tight)

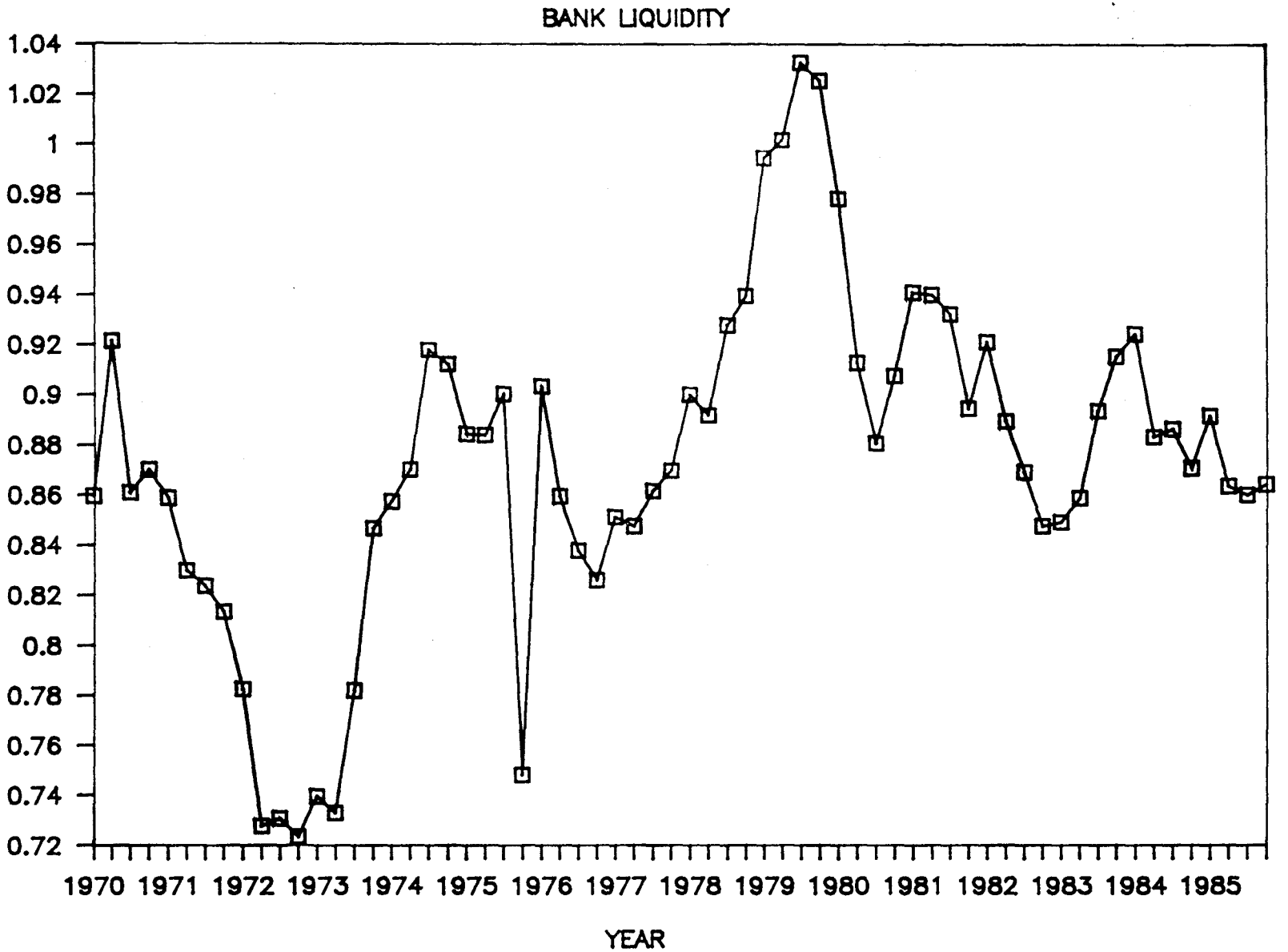
BANK LIQUIDITY
1.04
1.02
1
0.98
0.96
0.94
0.92
0.9
0.88
0.86
0.84
0.82
0.8
0.78
0.76
0.74
0.72
1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978 1979 1980 1981 1982 1983 1984 1985
YEAR

Figure 2.5

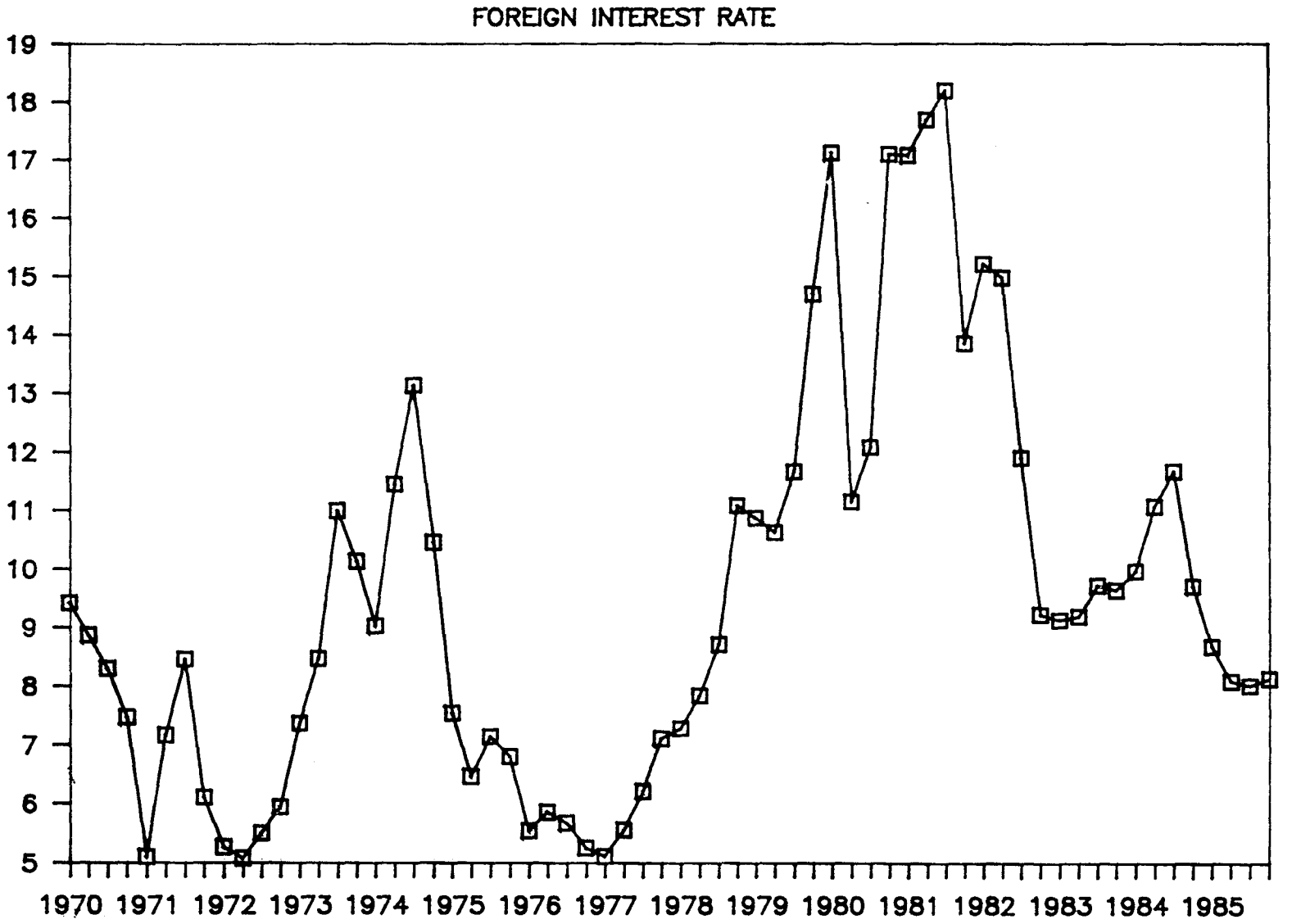
FOREIGN INTEREST RATE
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978 1979 1980 1981 1982 1983 1984 1985

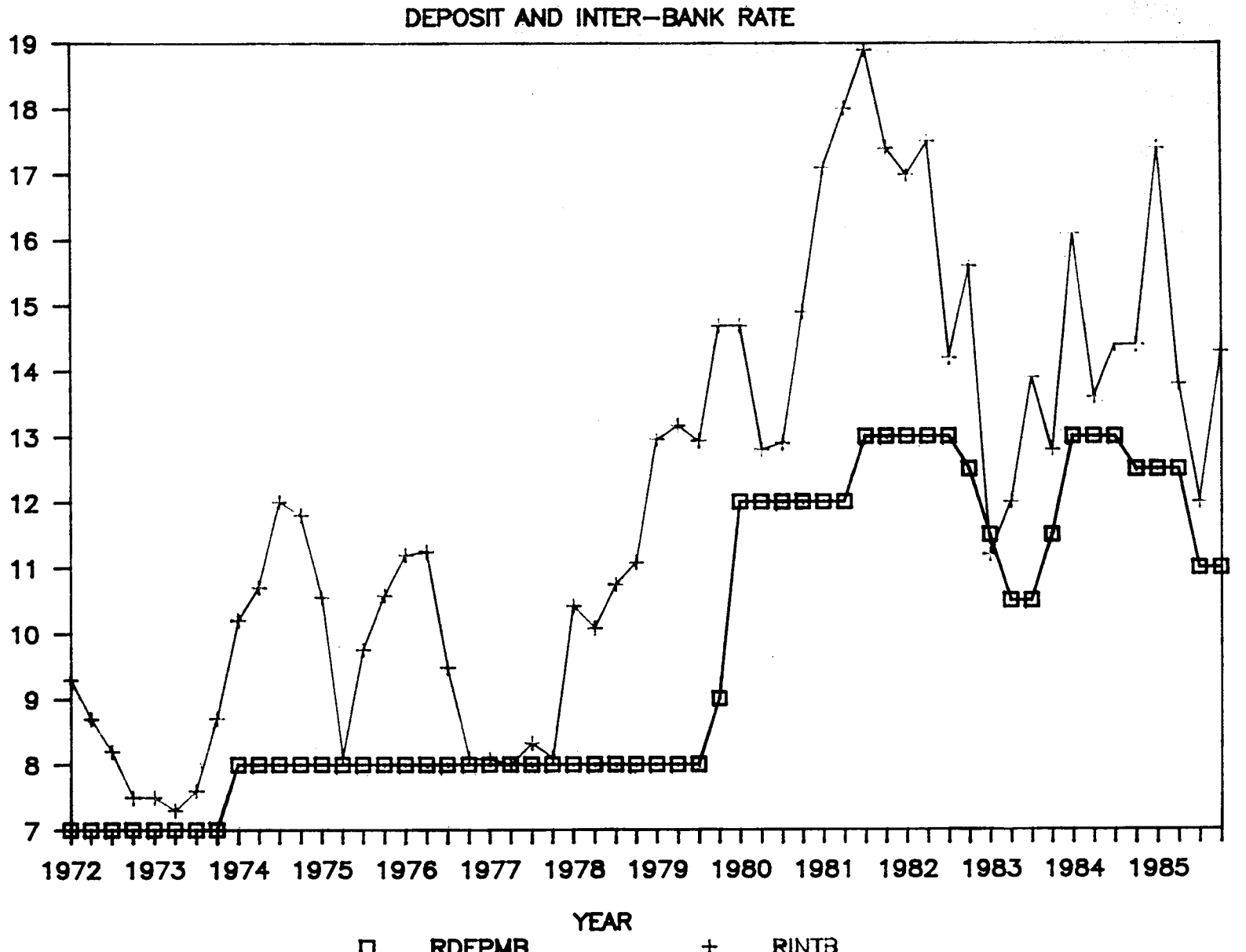
DEPOSIT AND INTER-BANK RATE
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
YEAR
RDEPMB
RINTB

ในภาวะที่อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศต่ำ หรือในบรรยากาศที่ค่าเงินบาทจะสูงหรือมีเสถียรภาพ จะมีการนำเงินเข้าจากต่างประเทศมาก สภาพคล่องโดยทั่วไปจะสูง อย่างนี้เป็นต้น

2. นโยบายการเงินในประเทศไทยมีบทบาทมาก ทั้งเพื่อรักษาดุลยภาพภายในภายนอก และเพื่อรักษาความมั่นคงของสถาบันการเงินในประเทศ เท่าที่สังเกตได้ หลักการใหญ่ ๆ ของนโยบายการเงินในส่วนที่เกี่ยวกับเป้าหมายทางมหภาค คือการรักษาเสถียรภาพของฐานะการเงินของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฐานะทุนสำรองระหว่างประเทศ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยพยายามทำให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ เพื่อให้กลไกตลาดชักนำให้เกิดการนำเข้าของเงินตราต่างประเทศ สำหรับอัตราดอกเบี้ยในประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทยพยายามเน้นกลไกตลาดในการปรับตัวของอัตราดอกเบี้ยทั้งดอกเบี้ยเงินกู้ และดอกเบี้ยเงินฝาก โดยกำหนดเฉพาะเพดานสูงสุด ทั้งนี้เพื่อป้องกันการแข่งขันอย่างไม่มีขอบเขตของสถาบันการเงิน

3. ระบบธนาคารพาณิชย์ไทยในปัจจุบันประกอบด้วยธนาคารพาณิชย์ 16 ธนาคาร ที่มีขนาดและมีสินทรัพย์ที่แตกต่างกัน มีธนาคารขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ซึ่งรวมตัวกันภายใต้สมาคมธนาคารไทย การแข่งขันระหว่างธนาคารเหล่านี้มีสูงในเรื่องของการระดมเงินฝาก ซึ่งในบางครั้งทำให้กลไกตลาดในการปรับอัตราดอกเบี้ยในประเทศทำงานได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น ธนาคารบางธนาคารซึ่งเป็นธนาคารที่มีฐานเงินฝากแคบ และมีช่องทางที่จะกู้ยืมจากต่างประเทศต่ำ จะพยายามรักษาความอยู่รอดของตัวเอง โดยการระดมเงินฝากในอัตราสูงสุดตามกฎหมาย และปล่อยกู้สูงสุดตามกฎหมาย เช่นกัน (เนื่องจากต้นทุนสูง) ในภาวะที่ระบบธนาคารมีสภาพคล่องสูง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ และเงินฝากควรจะปรับตัวลง เพื่อลดภาวะอุปทานส่วนเกินของสินเชื่อ ธนาคารเหล่านี้จะปรับตัวช้า คือ ไม่ค่อยยอมลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก เพราะกลัวสูญเสียลูกค้า ความไม่คล่องตัวนี้มีผลค่อนข้างมากต่อความสามารถในการหารายได้ของธนาคารทั้งระบบ

การเพิ่มของราคาน้ำมันในปี 2522 ได้ส่งผลให้เกิดภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรง รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายการเงินที่ตึงตัวหลายรูปแบบเพื่อแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อโดยเน้นการลดการใช้จ่ายของภาคเอกชน เช่น การควบคุมการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ และเพิ่มอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานในช่วงเวลาเดียวกัน อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศได้เพิ่มสูงขึ้นจนทำให้ส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยในประเทศและอัตราต่างประเทศติดลบ ส่วนพคล่องของระบบธนาคารพาณิชย์ลดต่ำลง สาเหตุที่สภาพคล่องลดต่ำลงเป็นผลมาจากการระดมเงินฝากทำได้น้อยลงเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงติดลบ สถาบันการเงินระดมเงินจากต่างประเทศน้อยลงเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้น และความต้องการสินเชื่อขยายตัวตามราคาสินค้าที่เพิ่มสูงขึ้น รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายการเงินหลายอย่างเพื่อผ่อนคลายภาวะเงินตึงตัวที่เกิดขึ้น เช่น ลดอัตราเงินสดสำรองในส่วนที่เป็นหลักทรัพย์รัฐบาลและเงินฝากที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ผ่อนปรนการเก็บภาษีนำเข้าเงินกู้ต่างประเทศเพื่อลดต้นทุนการนำเข้า และเปิดตลาดซื้อคืน (repurchase market) มาตรการดังกล่าวนี้ช่วยให้ธนาคารพาณิชย์สามารถปรับสภาพคล่องได้สะดวกขึ้น แต่สภาวะสภาพคล่องต่ำยังคงยืดเยื้อต่อไป เพราะอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศได้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงร้อยละ 17.1 ในไตรมาสที่หนึ่งของปี 2523 ซึ่งเป็นระดับที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูงสุดในประเทศ ความแตกต่างของอัตราดอกเบี้ยในลักษณะเช่นนี้เปิดช่องทางให้เกิดการไหลออกของเงินทุนไปต่างประเทศ รัฐบาลจึงได้ดำเนินการปรับโครงสร้างดอกเบี้ยครั้งใหญ่ในตอนต้นปี 2523 โดยให้สิทธิทางการที่จะกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินเกินกว่าร้อยละ 15 ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การปรับครั้งนี้ทำให้เพดานอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝากสูงขึ้นเป็นร้อยละ 18 และร้อยละ 12 ตามลำดับ ซึ่งมีผลให้ธนาคารพาณิชย์สามารถระดมเงินฝากได้มากขึ้น ภาวะสภาพคล่องต่ำผ่อนคลายอย่างรวดเร็วในช่วงไตรมาสที่สองของปี 2523 เมื่ออัตราดอกเบี้ยต่างประเทศเริ่มลดลง สถาบันการเงินเริ่มกู้ยืมจากต่างประเทศมากขึ้น ฐานะสภาพคล่องเปลี่ยนจากต่ำมาเป็นสูงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะพิเศษของภาวะการเงินในประเทศที่อ่อนไหวมากกับภาวะการเงินต่างประเทศ

อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศกลับสูงขึ้นอีกครั้งในไตรมาสที่หนึ่งของปี 2524 มีการคาดหวังกันอย่างกว้างขวางว่าอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศจะเพิ่มสูงขึ้นอีก ทำให้ธนาคารพาณิชย์เร่งคืนเงินกู้ต่างประเทศ และหันมากู้ภายในประเทศเป็นการทดแทน ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เพิ่มอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานเพื่อป้องกันไม่ให้เงินไหลออกไปต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อรักษาเสถียรภาพของฐานะทุนสำรองระหว่างประเทศไม่ให้เปลี่ยนแปลงรุนแรงเกินกว่าเหตุ การเพิ่มสูงของอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศทำให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย สภาพคล่องกลับสู่ภาวะตึงตัวอีกครั้งในไตรมาสที่หนึ่งของปี 2524 สถานการณ์เริ่มดีขึ้นในไตรมาสที่สี่เมื่ออัตราดอกเบี้ยต่างประเทศเริ่มลดลง ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศใช้นโยบาย SWAP เพื่อประกันความเสี่ยงในการนำเข้าเงินกู้จากต่างประเทศ สภาพคล่องของระบบธนาคารพาณิชย์เริ่มกลับสู่ภาวะผ่อนคลายอีกครั้งหนึ่ง

ตั้งแต่ปี 2525 เป็นต้นมา ระบบธนาคารพาณิชย์มีสภาพคล่องสูงโดยเฉลี่ย เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศได้ลดต่ำลงเรื่อย ๆ การระดมเงินทุนจากต่างประเทศทำได้ง่ายขึ้น ในขณะเดียวกัน ภาวะเศรษฐกิจในประเทศไม่ขยายตัวเท่าที่ควร บรรยากาศการลงทุนในประเทศไม่เอื้ออำนวยเท่าใดนัก เงินลงทุนส่วนใหญ่จึงอยู่ในระบบธนาคารพาณิชย์ ทำให้ธนาคารมีสภาพคล่องสูง เพื่อระบายสภาพคล่องส่วนเกินและเพื่อกระตุ้นการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศลดอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานถึงสี่ครั้งทำให้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในประเทศลดลง การปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยเงินฝากยังอยู่ในระดับเพดานสูงสุด ทำให้รายได้ของธนาคารพาณิชย์ถูกกระทบกระเทือนอย่างมาก ในปี 2525 นี้ได้มีการพิจารณาอย่างกว้างขวางที่จะลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากเพื่อปรับสภาพคล่องส่วนเกินที่มีอยู่ในระบบ แต่ทำไม่ได้มากนักเนื่องจากปัญหาการแข่งขันกันระหว่างธนาคาร ผลที่เกิดขึ้นก็คือ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากยังอยู่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ หลังจากตกลงกันไม่ได้เกือบถึงสามเดือน (กรกฎาคม-กันยายน) ธนาคารใหญ่ 4 ธนาคารได้ประกาศลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากซึ่งถือได้ว่าเป็นความพยายามครั้งแรกที่จะให้กลไกตลาดทำงานโดยไม่มีการแทรกแซงหรือชี้นำโดยตรงจากธนาคารแห่งประเทศไทย

ปัญหาสภาพคล่องที่เกิดขึ้นในปี 2525 ได้ชี้ให้เห็นถึงความไม่คล่องตัวของตลาดการเงินในประเทศในประเด็นที่เกี่ยวกับการปรับตัวของอัตราดอกเบี้ยในประเทศ เงื่อนไขนี้มีผลต่อเนื่องถึงความสามารถในการทำกำไรของระบบธนาคารพาณิชย์ ฐานะสภาพคล่องสูงยืดเยื้อไปถึงปี 2526 ความหวังที่จะให้อัตราดอกเบี้ยปรับลดได้เองตามกลไกตลาดไม่ประสบผลเท่าที่ควร ระบบธนาคารพาณิชย์ยังคงมีสภาพคล่องสูงมาก ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เข้ามาช่วยเหลือโดยประกาศลดเพดานเงินกู้ลงอีกครั้งหนึ่ง และปรับลดอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงอีก 0.5% ซึ่งจะช่วยให้ระบบธนาคารพาณิชย์สามารถปล่อยสินเชื่อได้เพิ่มขึ้นอีกประมาณ 20,000 ล้านบาท มาตรการดังกล่าวนี้ทำให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศลดลงและสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ขยายตัวในระดับที่สูงมาก คือ ร้อยละ 28 33 และ 48 ในไตรมาสที่สอง สาม สี่ ตามลำดับ ปัจจัยนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ดุลการค้าขาดดุลอย่างมโหฬารในปี 2526

การขาดดุลการค้าในปี 2526 เป็นผลให้ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องหันมาดำเนินนโยบายการเงินแบบตึงตัวเพื่อลดการใช้จ่ายในประเทศโดยมีเป้าหมายอยู่ที่การแก้ไขปัญหาดุลการค้า ในปี 2527 (เดือนมกราคม-สิงหาคม) มาตรการสินเชื่อ 18% ถูกนำมาใช้ มาตรการนี้ได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่ธุรกิจขนาดเล็กอย่างมาก เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ใช้มาตรการดังกล่าวเป็นข้ออ้างในการคัดเลือกลูกค้าและตรวจสอบคุณภาพสินเชื่อ ผลที่ตามมาก็คือ สินเชื่อขยายตัวได้น้อย สภาพคล่องในระบบธนาคารยังคงมีอยู่สูงในขณะที่การขาดดุลการค้าไม่ได้ลดลงมากนัก ซึ่งนำมาสู่มาตรการสุดท้ายในการแก้ไขปัญหาดุลการค้า คือ การลดค่าเงินบาทในเดือนพฤศจิกายน สภาพคล่องของระบบธนาคารพาณิชย์เพิ่มสูงขึ้นทันทีหลังการลดค่าเงินบาท เนื่องจากมีการนำเข้าของเงินจากต่างประเทศมากขึ้น

การดำเนินนโยบายการเงินในระหว่างปี 2526-27 แสดงให้เห็นชัดถึงความขัดแย้งในการใช้มาตรการเพื่อบรรลุเป้าหมายหลายเป้าหมายพร้อม ๆ กัน ปัญหานี้ประเภทนี้เกิดขึ้นเสมอเมื่อการดำเนินนโยบายขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ในปัจจุบันต้องยอมรับว่าธนาคารแห่งประเทศไทยมีบทบาทมากในขบวนการการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ ธนาคารแห่งประเทศไทยมีความรับผิดชอบที่จะต้องดูแลเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอก

รักษาความมั่นคงของสถาบันการเงิน และดูแลภาวะการเงินในประเทศไม่ให้เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง เมื่อมีเป้าหมายของความรับผิดชอบมากขึ้น การกำหนดนโยบายบางครั้งก็ขัดแย้งกัน ถ้าจะย้อนกลับไปดูในปี 2526 การปรับลดอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงลง 0.5% ถึงแม้ว่าจะถูกนำมาใช้เพื่อเป้าหมายที่จะกระตุ้นการลงทุน และช่วยระบายสภาพคล่องของระบบธนาคารพาณิชย์ แต่เป็นมาตรการที่ขัดแย้งโดยตรงกับเป้าหมายความมั่นคงของสถาบันการเงินและการรักษาดุลยภาพภายนอก การขยายตัวของสินเชื่อที่เกิดขึ้นจากนโยบายนี้ทำให้ระบบธนาคารพาณิชย์ถือสินทรัพย์เสี่ยงมากขึ้น ซึ่งหมายความว่าในระบบธนาคารพาณิชย์ ความเพียงพอของทุนมีน้อยลง เสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ก็ลดตามลงด้วย การขาดดุลการค้าอย่างมโหฬารในปี 2526 นำมาสู่การแก้ไขปัญหาโดยนโยบายสินเชื่อ 18% และนโยบายลดค่าเงินบาท เป็นที่ทราบกันดีว่า นโยบายทั้งสองสร้างผลเสียมากกว่าผลดีให้กับธนาคารพาณิชย์ การลดค่าเงินบาททำให้ธนาคารมีภาระหนี้ต่างประเทศในเงินบาทมากขึ้น ในขณะที่ ธุรกิจเอกชนหลายแห่งที่ใช้เงินกู้ต่างประเทศเป็นทุนดำเนินการ ต้องประสบกับภาวะขาดทุน ทำให้เกิดหนี้สูญขึ้น กระทบฐานะการเงินของธนาคารพาณิชย์ในประเทศ ในฐานะที่เป็นเจ้าหนี้ร่วม และ/หรือในฐานะที่เป็นผู้ค้ำประกันเงินกู้ต่างประเทศ

ภาวะสภาพคล่องสูงยืดเยื้อไปตลอดปี 2527-28 อัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้ลดต่ำลงเรื่อย ๆ ลักษณะของการลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากยังมาในรูปของการปรึกษาตกลงกันมากกว่าที่จะเกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติโดยกลไกตลาด ซึ่งทำให้ดอกเบี้ยลดช้ากว่าที่ควรจะเป็น โดยทั่วไป ระบบธนาคารพาณิชย์มีสภาพคล่องสูง ผู้บริหารธนาคารหันมากล่าวถึงการปรับปรุงคุณภาพมากกว่าการเน้นการเจริญเติบโตของสินทรัพย์ ในปี 2528 ภาวะเงินตึงตัวเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวเมื่อมีความไม่แน่ใจในค่าเงินบาทเกิดขึ้น อย่างเช่นในช่วงปลายปี 2528 การแทรกแซงตลาดเงินระหว่างประเทศโดยกลุ่ม G5 ทำให้เงินดอลล่าร์สหรัฐอ่อนตัวลง การคาดหวังว่าเงินบาทจะอ่อนตัวตามทำให้เกิดการชะลอนำเข้าเงินจากต่างประเทศ อาจกล่าวเป็นกรณีทั่วไปได้ว่า ในกรณีของไทย ความไม่แน่นอนในอัตราแลกเปลี่ยนจะทำให้เกิดภาวะเงินตึงตัวเนื่องจากจะมีการชะลอนำเข้าเงินกู้ต่างประเทศและจ่ายคืนเงินกู้เป็นส่วนใหญ่ ในภาวะที่อัตราแลกเปลี่ยนอยู่ในสภาพปกติ ไม่มีการเก็งกำไร (speculation) การไหลเข้า-

ออกของทุนจะเกิดขึ้นอย่างปกติ ลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่า ภาวะการเงินในประเทศอ่อนไหวค่อนข้างมากกับการเปลี่ยนแปลงในตลาดการเงินระหว่างประเทศ

ปี 2529 ที่ผ่านมาเป็นอีกปีหนึ่งที่ระบบธนาคารพาณิชย์มีสภาพคล่องสูงมาก การลดต่ำลงของอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ การอ่อนตัวของเงินดอลล่ารัสหรัฐทำให้เกิดการนำเข้าของเงินจากต่างประเทศในขณะที่ภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศยังซบเซาอยู่ สินเชื่อขยายตัวได้น้อย การขยายตัวของการส่งออกที่ไปได้ดีในปี 2529 ก็มีส่วนทำให้ปริมาณเงินขยายตัวได้มาก ประมาณการว่าสภาพคล่องส่วนเกินในระบบธนาคารพาณิชย์ในปี 2529 มีอยู่ถึง 50,000 ล้านบาท ซึ่งมีผลกระทบถึงกำไรของธนาคารพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทยปรับลดเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝากลงตามการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ ซึ่งมีผลให้ธนาคารพาณิชย์ลดอัตราดอกเบี้ยตามลงด้วย ในปี 2529 มีการปรับลดอัตราดอกเบี้ยถึง 6 ครั้ง เพื่อผ่อนคลายภาวะสภาพคล่องสูง แต่ปัญหาสภาพคล่องสูงก็ไม่คลี่คลายเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจอยู่ในสภาพที่ซบเซามาก ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เข้ามาช่วยเหลือธนาคารพาณิชย์อีกครั้ง โดยอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ถือฐานะสุทธิต่างประเทศได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 20 เป็นร้อยละ 40 ของเงินกองทุน ซึ่งจะทำให้ธนาคารมีช่องทางในการระบายสภาพคล่องส่วนเกินมากขึ้น นอกเหนือจากการลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล การซื้อตั๋วเงินคลัง หรือลงทุนในตลาดซื้อคืน

2.3 สรุปประเด็นและข้อสังเกตที่สำคัญ

ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและความผันผวนของภาวะการเงินมีผลอย่างมากต่อธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ ในรายละเอียด ผลที่เกิดขึ้นจะมากหรือน้อยแค่ไหนจะขึ้นอยู่กับลักษณะของการจัดสรร portfolio ของแต่ละธนาคารเป็นสำคัญ ประเด็นนี้จะมีการพิจารณาในรายละเอียดในบทต่อ ๆ ไป ในที่นี้จะขอสรุปประเด็นสำคัญและให้ข้อสังเกตบางอย่างเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเศรษฐกิจและระบบธนาคารพาณิชย์

1. ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การลดต่ำของอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ และความซบเซาของบรรยากาศการลงทุนในประเทศทำให้ภาวะการเงินในประเทศในระยะ 6-7 ปีที่ผ่านมามีสภาพคล่องที่สูงโดยเฉลี่ย ภาวะเงินตึงตัวเกิดขึ้นเฉพาะในช่วงต้น ๆ และ

เป็นบางครั้งบางคราวในกรณีที่มีความไม่แน่ใจในค่าเงินบาทหรือในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยต่าง-ประเทศเปลี่ยนสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่โดยเฉลี่ยแล้ว ภาวะการเงินในประเทศมีสภาพคล่องที่สูงโดยตลอด

2. ภายใต้โครงสร้างปัจจุบัน ธนาคารพาณิชย์มีความคล่องตัวน้อยมากในการปรับภาวะสภาพคล่อง เนื่องจาก ธนาคารมีช่องทางการลงทุนที่ค่อนข้างจำกัดในการปรับ portfolio และการปรับตัวของอัตราดอกเบี้ยในประเทศมีความคล่องตัวน้อย ทำให้เกิดความล่าช้า ประเด็นความไม่คล่องตัวเหล่านี้สร้างผลเสียต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ ปัญหาเรื่อง portfolio เป็นปัญหาทางโครงสร้างของตลาดทุนในประเทศที่จะต้องมีการพัฒนาให้มีทางเลือกในการระดมและจัดสรรมากขึ้น ประเด็นเรื่องการปรับตัวของดอกเบี้ยเป็นประเด็นเกี่ยวกับโครงสร้างของระบบธนาคารพาณิชย์ที่เป็นผลผลิตจากการก่อตัวและการพัฒนาระบบธนาคารพาณิชย์ในอดีต ในปัจจุบันธนาคารแต่ละธนาคารมีความแตกต่างกันมากในเรื่องของความเป็นเลิศทางวิชาชีพ และเป้าหมายในการบริหารธนาคาร ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้ทำให้การทำงานของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยในปัจจุบันไม่มีความคล่องตัวเท่าที่ควร

3. ความผันผวนของภาวะการเงินในประเทศ ในระยะ 6-7 ปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า ภาวะการเงินในประเทศนั้น อ่อนไหวมากต่อความผันผวนของอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศและอัตราแลกเปลี่ยนเนื่องจากประเทศไทยต้องพึ่งพาการนำเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศในการระดมทรัพยากรทางการเงิน การเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศทำให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศปรับตัวตามอย่างรวดเร็วเพื่อรักษา spread ที่จะก่อให้เกิดการนำเข้าของเงินจากต่างประเทศ ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยนจะมีผลที่เร่งหรือชะลอการไหลเข้าออกของเงินทุนระหว่างประเทศ

4. การดำเนินนโยบายของธนาคารแห่งประเทศเท่าที่สังเกตได้จะเอื้ออำนวยและช่วยเหลือธนาคารพาณิชย์ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในเรื่องของสภาพคล่อง โดยการออกและแก้ไขข้อกำหนดต่าง ๆ ให้ธนาคารพาณิชย์สามารถผ่อนคลายภาวะสภาพคล่องได้ดีขึ้น

กล่าวได้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยยังเล่นบทพี่เลี้ยงใหญ่ที่คอยดูแลติดตามปัญหา และให้ความเมตตาต่อธนาคารพาณิชย์มากกว่าจะเป็นผู้รักษากฎเกณฑ์แล้วปล่อยให้ธนาคารพาณิชย์ปรับตัวเองตามภาวะการณ์ตลาด การช่วยเหลือดังกล่าวนี้บางครั้งก็ให้ผลที่ขัดแย้งกับเป้าหมายเศรษฐกิจมหภาค และมีผลที่สำมารถเป็นประเด็นที่จะปั่นทอนเสถียรภาพของธนาคารพาณิชย์ในระยะยาว

3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย

สถาบันการเงินในรูปของธนาคารพาณิชย์มีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจค่อนข้างมาก เพราะเป็นสถาบันที่ระดมเงินออมและกู้ยืมเงินจากทั้งภายในและภายนอกประเทศมาจัดสรรให้แก่ภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ในปี 2528 ระบบธนาคารพาณิชย์ไทยมีสินทรัพย์ทั้งสิ้น 713,626.3 ล้านบาท มีเงินฝากทั้งสิ้น 534,504.5 ล้านบาท หรือร้อยละ 75 ของหนี้สินทั้งหมด และมีการให้สินเชื่อร้อยละ 74.5 ของมูลค่าสินทรัพย์ทั้งหมด ในส่วนนี้ของบทความจะพิจารณาถึงแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ โครงสร้างรายได้-รายจ่ายและกำไร เพื่อทำให้มองเห็นภาพการดำเนินงานและความเจริญเติบโตของธนาคารพาณิชย์ไทยในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ 2519-2528 พร้อมกับศึกษาสภาพคล่อง ความสามารถในการชำระหนี้ ตลอดจนความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ การศึกษาอาศัยงบดุลของระบบธนาคารพาณิชย์ เป็นตัวเลขหลัก ตัวเลขของงบดุลจะแบ่งเป็นสองด้านแสดงมูลค่าของสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน หรืออีกนัยหนึ่งสินทรัพย์จะเป็นด้านที่ธนาคารจะได้รายได้ ขณะที่ด้านหนี้สินกับทุนเป็นด้านที่ก่อให้เกิดรายจ่ายแก่ธนาคาร

3.1 โครงสร้างของสินทรัพย์ (assets) และหนี้สิน (Liabilities) ของระบบธนาคารพาณิชย์

โดยพิจารณาจากงบการเงินของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ ณ 31 ธันวาคม 2528 [1/] แหล่งที่มาของเงินทุน (Source of Funds) ประกอบด้วยเงินฝากร้อยละ 74.9 เงินกู้ยืมร้อยละ 10.2 เงินกองทุนร้อยละ 6.0 และหนี้สินอื่น ๆ ประมาณร้อยละ 4.6 ส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดคือเงินฝาก (Deposits) ในทางทฤษฎี แหล่งเงินทุนส่วนใหญ่ของธนาคารพาณิชย์จะมาจากเงินฝากประเภทต่าง ๆ มากที่สุด [2/] ส่วนที่มีจำนวนสูงสุดได้แก่ เงินฝากประจำ (Fixed Deposit) เงินฝากประเภทต่าง ๆ รวมกันแล้วจะมีสัดส่วนถึงร้อยละ 70 ของแหล่งเงินทุนธนาคารพาณิชย์ทั้งหมด โดยเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519-2528 (ดูตารางประกอบที่ 3.1) หรือคิดเป็นอัตราเพิ่มต่อปีเฉลี่ยร้อยละ 18.6 สังเกตได้ว่าอัตราเพิ่มของเงินฝากในช่วงหลังจนถึงปัจจุบันมีอัตราลดลง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในช่วงดังกล่าวธนาคารพาณิชย์ไม่สนใจในการระดมเงินฝากมากนัก เพราะหาแหล่งปล่อยกู้ไม่ได้และยังต้องแบกภาระต้นทุนเงินฝากที่สูง

เงินฝากเหล่านี้ประกอบด้วยเงินฝากเผื่อเรียกซึ่งไม่มีดอกเบี้ย (แต่ผู้ใช้จะได้รับความสะดวกจากธนาคารอยู่แล้ว จากตาราง 3.2 พบว่ามีจำนวนเพียงร้อยละ 8.4 ของยอดเงินฝากทั้งสิ้น เป็นที่น่าสังเกตว่าเงินฝากประเภทนี้มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับเงินฝากประเภทอื่น ๆ เพราะผลตอบแทนไม่มีอีกทั้งในระยะหลัง ๆ ผลจากการนำเทคโนโลยีในการเบิกจ่ายเป็นผลให้การถือเงินประเภทนี้น้อยลง ส่วนเงินฝากออมทรัพย์ (Saving Deposit) มียอดเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เฉลี่ยแล้วมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 17.8 ของยอดเงินฝากทั้งสิ้น เงินฝากประเภทนี้สามารถฝากถอนได้จากเครื่องถอนเงินอัตโนมัติ (Automatic Teller Machine)

[1/] รายงานธนาคารแห่งประเทศไทย รายงานเศรษฐกิจรายเดือน เดือนธันวาคม 2528

[2/] George W. McKinney, Jr, and William J.Brown, Management of Commercial Banks Funds, 1978, American Institution of Banking.

เกี่ยวกับเงินฝากออมทรัพย์ มีข้อสังเกตว่าเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำหลังหักภาษีแล้ว กับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์มีความแตกต่างเพียงเล็กน้อย ผู้ฝากจึงนิยมฝากออมทรัพย์เพราะจะถอนเมื่อใดก็ได้ไม่เสียผลประโยชน์ และระบบธนาคารพาณิชย์ปัจจุบันก็ให้ความสำคัญในเป้าหมายเงินฝากออมทรัพย์มากขึ้น เพราะในการปรับอัตราดอกเบี้ยแต่ละครั้ง ธนาคารสามารถดำเนินการได้เลยโดยไม่สร้างภาระผูกพันเหมือนดอกเบี้ยเงินฝากประจำซึ่งต้องรอให้ครบกำหนด ธนาคารจึงต้องรับภาระต้นทุนเงินฝากนานกว่า

เงินฝากประเภทสุดท้ายคือเงินประจำ (Fixed Deposit) เงินฝากประเภทนี้มีจำนวนสูงที่สุดในบรรดาเงินฝากรวมของธนาคารพาณิชย์ คือประมาณร้อยละ 73.4 ของเงินฝากทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีเงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาอีกชนิดหนึ่งคือเงินฝากประจำชนิดเปลี่ยนมือได้ (Transferable Certificate of Deposit) ซึ่งจ่ายดอกเบี้ยสูงกว่าเงินฝากประจำและไม่สามารถถอนก่อนครบกำหนด แต่สามารถเปลี่ยนมือให้ผู้อื่นถือแทนได้ ในปัจจุบันธนาคารพาณิชย์ก็ยังเน้นเป้าหมายเงินฝากประจำมากกว่าเงินฝากออมทรัพย์ เพราะการบริหารเงินฝากที่มีระยะเวลาแน่นอน ย่อมสะดวกต่อการวางแผนบริหารสินเชื่อ ในช่วงที่ศึกษานี้พบว่าอัตราการขยายตัวของเงินฝากประจำของระบบธนาคารพาณิชย์ในแต่ละปีอยู่ในระดับสูงใกล้เคียงค่าเฉลี่ย มีบางปีเท่านั้นที่ลดต่ำลงไป แต่ส่วนใหญ่อยู่ในอัตราสูง ทั้งนี้เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจซบเซา ไม่มีเป้าหมายลงทุนที่แน่นอน เพราะประชาชนไม่นิยมการซื้อ-ขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ เพราะภาพพจน์ในอดีตยังทำให้ประชาชนไม่แน่ใจพอ นอกจากนี้ความสลับซับซ้อนของธุรกิจเงินนอกระบบ ทำให้เงินไหลเข้าสู่ตลาดเงินในระบบมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงยอดเงินฝากของธนาคารพาณิชย์จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่ที่เป็นลักษณะเฉพาะในช่วงเวลาที่ศึกษาก็คือภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้การลงทุนมีความเสี่ยงสูง ผู้ลงทุนจึงมุ่งหาผลตอบแทนที่แน่นอนจากการฝากเงินไว้กับธนาคารเป็นส่วนใหญ่ ข้อมูลที่น่าสนใจคือถ้าเปรียบเทียบเงินฝากที่มีอยู่ในกรุงเทพมหานครกับต่างจังหวัดแล้ว จากตาราง 3.3 พบว่ามีเงินฝากทุกภาคเฉลี่ยปี พ.ศ. 2519-2528 มีมูลค่า 269,849.2 ล้านบาท อยู่ใน กทม.

ตารางที่ 3.1 SOURCES OF FUND ของธนาคารพาณิชย์

(หน่วย : ล้านบาท)

	2519	2520	2521	2522	2523
เครดิตจาก ธ.ป.ท.	5,530.3 (3.9)	5,952.2 (3.4)	8,140.8 (3.7)	16,733.0 (6.3)	16,710.5 (5.5)
หนี้สินกับ ธพ.อื่น	3,058.8 (2.2)	2,328.1 (1.3)	3,460.2 (1.5)	5,107.4 (1.9)	6,271.5 (2.0)
เงินฝาก	1,929.9	1,304.1	1,228.2	1,673.6	871.7
เงินกู้ยืม	1,128.9	1,024.0	2,232.0	3,433.8	5,400.0
หนี้สินสถาบันการเงินอื่น	636.1 (0.4)	349.7 (0.2)	204.4 (0.1)	827.9 (0.3)	1,074.6 (0.4)
เงินฝาก	99,464.0 (69.8)	121,811.7 (69.7)	146,822.8 (66.3)	164,285.2 (62.2)	205,473.5 (67.3)
เผื่อเรียก	15,118.7	16,392.6	21,082.5	22,156.3	25,133.1
ออมทรัพย์	8,879.7	10,672.8	14,241.1	17,202.3	27,115.1
ประจำ	74,908.5	94,089.2	110,748.1	124,009.4	152,321.2
เงินตราต่างประเทศ	383.4	389.4	457.6	570.4	568.1
เงินฝากอื่น	173.7	267.7	293.5	346.8	336.0
หนี้สินต่างประเทศ	10,764.5 (7.6)	17,714.6 (10.1)	29,636.1 (13.4)	38,345.4 (14.5)	28,439.9 (9.3)
กับ ธพ. ในประเทศ	9,879.7	16,436.4	28,678.8	36,824.2	26,659.9
เงินฝาก	651.0	1,733.0	3,874.1	1,402.5	1,014.4
เงินกู้ยืม	9,228.7	14,703.4	24,804.7	35,421.7	25,645.5
กับต่างประเทศ	884.8	1,278.2	957.2	887.4	1,078.3
หนี้สินอื่น ๆ	0.0	0.0	0.0	633.8	701.7
เงินฝากรัฐบาล	4,734.3 (3.3)	5,036.8 (2.9)	5,647.5 (2.5)	7,452.3 (2.8)	7,742.9 (2.5)
ปัญญีทุน	10,166.0 (7.1)	12,120.0 (6.9)	15,045.6 (6.8)	18,225.3 (6.9)	19,487.7 (6.4)
หนี้สินอื่น	8,147.2 (5.7)	9,567.8 (5.5)	12,566.2 (5.7)	13,283.3 (5.1)	20,193.2 (6.6)
รวม	142,501.2 (100)	174,880.9 (100)	221,523.6 (100)	264,259.8 (100)	305,394.0 (100)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

(หน่วย : ล้านบาท)

	2524	2525	2526	2527	2528	AUER.19-28
เครดิตจาก ธ.ป.ท.	20,156.8 (5.6)	20,919.1 (4.9)	23,366.8 (4.3)	24,275.5 (3.7)	26,103.3 (3.7)	16,788.8 (4.9)
หนี้สินกับ ธพ. อื่น	4,461.6 (1.2)	8,073.7 (1.9)	12,256.3 (2.3)	7,646.4 (1.2)	8,560.7 (1.2)	6,122.5 (1.8)
เงินฝาก	740.5	1,017.8	1,946.9	849.5	552.1	1,211.4
เงินกู้ยืม	3,701.1	7,055.9	10,309.4	6,796.9	8,008.6	4,419.1
หนี้สินสถาบันการเงินอื่น	1,596.8 (0.5)	2,679.1 (0.6)	2,664.1 (0.5)	2,148.4 (0.3)	4,764.7 (0.7)	1,694.6 (0.5)
เงินฝาก	244,157.6 (68.1)	310,006.0 (71.8)	392,266.1 (72.6)	479,630.1 (73.9)	534,504.5 (74.9)	230,615.5 (67.7)
เผื่อเรียก	25,014.0	24,170.9	23,269.2	29,090.0	25,328.3	22,682.6
ออมทรัพย์	36,751.2	60,131.0	93,567.7	101,692.9	111,372.4	48,163.5
ประจำ	181,115.2	224,380.6	274,163.4	347,592.8	396,471.9	197,980.0
เงินตราต่างประเทศ	844.7	1,025.2	848.0	899.1	1,052.6	703.9
เงินฝากอื่น	432.5	298.3	408.8	355.3	279.3	319.2
หนี้สินต่างประเทศ	33,619.9 (9.4)	29,341.5 (6.8)	42,883.8 (7.9)	50,917.3 (7.9)	45,891.4 (6.4)	32,755.4 (9.6)
กับ ธพ. ในประเทศ	31,063.8	27,298.4	39,437.8	47,682.1	41,168.6	30,513.0
เงินฝาก	999.5	1,563.5	898.7	1,022.1	1,435.8	1,459.5
เงินกู้ยืม	30,064.3	25,734.9	38,539.1	46,660.0	39,732.8	28,053.5
กับต่างต่างประเทศ	1,242.4	1,228.1	1,808.4	2,508.2	3,008.5	1,488.2
หนี้สินอื่น ๆ	1,313.7	815.0	1,637.6	727.0	1,714.3	1,077.6
เงินฝากรัฐบาล	11,832.6 (3.3)	9,788.8 (2.3)	11,113.1 (2.1)	15,133.7 (2.3)	18,152.4 (2.5)	9,666.2 (2.8)
บัญชีทุน	21,472.4 (6.0)	24,596.2 (5.7)	28,056.1 (5.2)	36,291.0 (5.6)	42,444.9 (6.0)	22,790.5 (6.7)
หนี้สินอื่น	21,011.4 (5.9)	26,000.7 (6.0)	27,441.5 (5.1)	33,336.7 (5.1)	33,204.4 (4.6)	20,475.2 (6.0)
รวม	358,309.1 (100)	431,405.1 (100)	540,048.5 (100)	649,359.1 (100)	713,626.3 (100)	340,108.8 (100)

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

( ) แสดงค่าเฉลี่ยส่วนที่มาของเงินทุน

ตารางที่ 3.2 เงินรับฝากแยกเป็นเงินรับฝากประเภทต่าง ๆ

(หน่วย : ล้านบาท)

	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528	AVER.19-28
เงินฝาก	99,464.1	121,811.7	146,822.8	164,285.2	205,473.5	244,157.6	310,006.0	392,266.1	479,630.1	534,504.5	269,849.2
	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)
เงินฝากเผื่อเรียก	15,118.7	16,392.6	21,082.5	22,156.3	25,133.1	25,014.0	24,071.9	23,269.2	29,090.0	25,328.3	22,682.6
	(15.2)	(13.5)	(14.4)	(13.5)	(12.2)	(10.3)	(7.8)	(5.9)	(6.0)	(4.7)	(8.4)
เงินฝากออมทรัพย์	8,879.7	10,672.8	14,241.1	17,202.3	27,115.1	36,751.2	60,131.0	93,576.7	101,692.9	111,372.4	48,163.5
	(8.9)	(8.8)	(9.7)	(10.5)	(13.2)	(15.0)	(19.4)	(23.9)	(21.2)	(20.8)	(17.8)
เงินฝากประจำ	74,908.5	94,089.2	110,748.1	124,009.4	152,321.2	181,115.2	224,380.6	274,163.4	347,592.8	396,471.9	197,980.0
	(75.3)	(77.2)	(75.4)	(75.5)	74.1)	(74.2)	(72.4)	(69.9)	(72.5)	(74.2	(73.4)
เงินตราต่างประเทศ	383.4	389.4	457.6	570.4	568.1	844.7	1,025.2	848.0	891.1	1,052.6	703.9
	(0.4)	(0.3)	(0.3)	(0.3)	(0.3)	(0.3)	(0.3)	(0.2)	(0.2)	(0.2)	(0.3)
เงินฝากอื่น	173.7	267.7	293.5	346.8	336.0	432.5	298.3	408.8	355.3	279.3	319.2
	(0.2)	(0.2)	(0.2)	(0.2)	(0.2)	(0.2)	(0.1)	(0.1)	(0.1)	(0.1)	(0.1)

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

( ) แสดงค่าสัดส่วนเงินรับฝากประเภทต่าง ๆ

ตาราง 3.3 เงินฝากประจำแยกตามประเภทและกทม.กับต่างจังหวัด

(หน่วย : ร้อยละ)

	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528	AVER.19-28
เงินฝากประจำ											
กทม.	45.3	47.3	46.9	46.5	45.0	43.8	42.2	41.3	44.2	45.1	44.2
ต่างจังหวัด	28.4	28.6	27.9	27.6	28.3	29.4	29.3	28.2	27.8	28.4	28.4
เงินฝากออมทรัพย์											
กทม.	4.1	3.8	4.1	4.5	6.4	8.1	11.2	14.3	13.9	13.5	10.5
ต่างจังหวัด	4.7	4.7	5.4	5.9	6.7	6.9	7.9	9.2	7.4	7.5	7.2
เงินฝากกระแสรายวัน											
กทม.	14.0	12.5	12.5	12.4	10.5	9.1	7.2	5.4	5.3	4.3	7.6
ต่างจังหวัด	3.5	3.1	3.2	3.1	3.1	2.7	2.2	1.6	1.4	1.2	2.1
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

มีจำนวนเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 62.3 ของเงินฝากทั้งหมด และเงินฝากต่างจังหวัดทุกจังหวัดรวมกันเฉลี่ยเพียงร้อยละ 37.7 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการกระจุกตัวของระบบการเงินอยู่ในกรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 สัดส่วนเงินฝากประจำใน กทม. เริ่มลดลง การเปลี่ยนแปลงนี้ชี้ให้เห็นว่าในปี 2521 เป็นปีที่เริ่มเสียภาษีเงินได้จากดอกเบี้ยเงินฝากและภาวะราคาขึ้นยังปรากฏอยู่ ทำให้ผลตอบแทนที่แท้จริงต่ำ ประชาชนจึงเปลี่ยนรูปแบบการออมไปสู่นอกระบบ และซื้อพันธบัตรและสลากออมสินมากขึ้น

การระดมเงินฝากของธนาคารโดยส่วนรวมแล้วจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี จนกระทั่งถึงเดือนธันวาคม 2528 ธนาคารพาณิชย์สามารถระดมเงินฝากได้ถึง 534,504.5 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 52 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross National Product : GNP) ในปีเดียวกัน

ส่วนเงินทุนที่ได้จากการกู้ยืม (Borrowing) การกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์นั้นสามารถกู้ได้จากธนาคารแห่งประเทศไทย สถาบันการเงินในประเทศและต่างประเทศ การกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทยจะอยู่ในรูปแบบเงินกู้ยืมปกติ เงินกู้ยืมที่ใช้พันธบัตรค้ำประกันและการขายช่วงลดตั๋ว เงินกู้ประเภทนี้มีสัดส่วนการกู้ยืมเฉลี่ยในช่วงปี 2519-28 ประมาณร้อยละ 40.9 ของเงินกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ (ตาราง 3.4) ประเภทของการกู้ยืมที่ธนาคารพาณิชย์พึงกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทยในปัจจุบันจะเป็นการกู้ยืมโดยมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน เช่น พันธบัตรรัฐบาลไทย ธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดวงเงินที่จะให้กู้ในแต่ละปี เพื่อควบคุมด้านปริมาณเงินให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่มักจะกู้เมื่อจำเป็นต้องใช้เงินไปขยายเครดิต เพื่อดำรงเงินสดสำรองให้ถูกต้องตลอดจนการเสริมสภาพคล่องของธนาคาร การกู้ยืมประเภทนี้เฉลี่ยประมาณร้อยละ 77 ของเงินกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนการกู้ยืมโดยการขายช่วงต่อลดตั๋วเงิน (Rediscount) มีสัดส่วนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 8.5 เป็นการกู้ยืมที่ธนาคารพาณิชย์กำหนดอัตราซื้อลดที่ธนาคารพาณิชย์พึงเรียกเก็บจากลูกค้าในอัตราต่ำสำหรับบางสาขาเศรษฐกิจ

เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต สัดส่วนการกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 8.5 เป็นการกู้ยืมโดยวิธีขายช่วงลดตั๋ว ที่เหลือก็เป็นเงินกู้ยืมประจำ

ส่วนการกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์จากสถาบันการเงินภายในประเทศ ส่วนใหญ่จะกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ที่มีความเชื่อถือและความสัมพันธ์ระหว่างกันในกรณีที่ขาดแคลนเงินสดสำรองหรือมีสภาพคล่องน้อยเกินไป การกู้ยืมส่วนใหญ่เป็น ธนาคารพาณิชย์จะกู้จากสถาบันการเงินอื่น ๆ ในประเทศ ในลักษณะเดียวกับการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ เช่น กู้จากบริษัทเงินทุน บรรษัทอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย จากธนาคารออมสิน โดยสัดส่วนเงินกู้ยืมจากสถาบันในประเทศเฉลี่ยมีเพียงร้อยละ 3 ของเงินกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ทั้งหมด

การกู้ยืมจากต่างประเทศถือเป็นแหล่งเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ไทยสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ยของตลาดเงินต่างประเทศตลอดเวลา และอัตราดอกเบี้ยจากนอกประเทศจะมีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าของประเทศไทย ธนาคารจึงมักแสวงหาสินเชื่อจากธนาคารตัวแทนในต่างประเทศเพื่อนำเข้ามาขยายเครดิต พบว่าเงินกู้ยืมจากต่างประเทศมีสัดส่วนสูงสุดเฉลี่ยร้อยละ 56 ของเงินกู้ยืมทั้งหมด ปกติธนาคารพาณิชย์จะกู้ยืมจากต่างประเทศมาเพื่อแสวงหากำไรจากดอกเบี้ยและผลกำไรที่จะได้รับจากอัตราแลกเปลี่ยน

ตารางที่ 3.4 การกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ ของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

(หน่วย : ล้านบาท)

	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528	AVER19-28
เงินกู้จาก ธปท.	5,530.3	5,952.1	8,140.8	61,733.0	16,710.5	20,156.8	20,919.1	23,366.8	24,275.5	26,103.0	21,288.8
	(35.9)	(28.3)	(24.6)	(63.0)	(38.5)	(38.9)	(42.4)	(36.2	(33.2)	(37.0)	(40.9)
สถาบันการเงินในปท.	636.1	349.7	204.4	827.9	1,074.6	1,596.8	2,679.1	2,664.1	2,148.4	4,764.7	1,694.6
	(4.3)	(1.7)	(0.6)	(0.8)	(2.5)	(3.1)	(5.4)	(4.1)	(3.0)	(6.7)	(3.3)
สถาบันการเงินตปท.	9,228.7	14,703.5	24,804.8	35,421.7	25,645.5	30,064.3	25,735.0	38,539.1	46,660.1	39,732.8	29,053.5
	(59.7)	(70.0)	(74.8)	(36.2)	(59.0)	(58.0)	(52.2)	(59.7)	(63.8)	(56.3)	(55.8)
รวม	15,395.1	21,005.3	33,150.0	97,982.6	43,430.6	51,817.9	49,333.2	64,570.0	73,084.0	70,600.8	52,036.9
	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

( ) แสดงค่าสัดส่วนการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ต่าง

ตาราง 3.5 การกู้ยืมเงินจากธนาคารแห่งประเทศไทยแยกตามประเภท

(หน่วย : ร้อยละ)

	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528	AVER.19-28
เงินกู้ยืมปกติ	2.7	11.9	19.0	22.0	22.4	6.5	8.8	10.3	10.6	19.8	13.8
พันธบัตรค้ำประกัน	97.3	88.1	32.5	78.0	66.8	77.3	83.2	84.7	84.6	75.7	77.7
ขายฝ่วงลดตั๋ว	0	0	48.5	0	10.8	16.2	8.0	5.0	4.8	4.5	8.5
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ส่วนบัญชีทุนประกอบด้วยส่วนของเจ้าของทุนและเงินกองทุน ส่วนที่สำคัญคือเงินทุนที่มาจากผู้ถือหุ้นและเงินทุนที่เกิดจากการสะสมกำไรเอาไว้ ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 บัญญัติว่าเงินกองทุนหมายถึง

1. ทุนที่ชำระแล้วซึ่งรวมทั้งส่วนล้ำมูลค่าหุ้นที่ธนาคารพาณิชย์ได้รับ

2. ทุนสำรองหมายถึงเงินสำรองที่กันไว้ [1/]

3. เงินสำรองที่ได้จัดสรรจากกำไรสุทธิเมื่อสิ้นงวดการบัญชีตามมติที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นหรือตามข้อบังคับของธนาคารพาณิชย์ แต่ไม่รวมถึงเงินสำรองสำหรับการลดค่าของสินทรัพย์และเงินสำรองเพื่อการชำระหนี้ และ

4. กำไรสุทธิคงเหลือจากการจัดสรรเมื่อหักผลขาดทุนที่เกิดขึ้นในทุกงวดบัญชีออกแล้ว

จากตาราง 3.1 เงินกองทุนของธนาคารพาณิชย์มีเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ทั้งหมด เป็นเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519-2528 ธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบมีเงินทุนประมาณร้อยละ 6.7 ของมูลค่าสินทรัพย์ทั้งสิ้น กล่าวคือเพียงร้อยละ 6.7 ของสินทรัพย์ทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์เท่านั้นที่เจ้าของธนาคารพาณิชย์หรือผู้ถือหุ้นได้ลงทุนไปด้วยเงินของตนเองหรือกล่าวอีกทางหนึ่งว่าร้อยละ 94.3 ของสินทรัพย์ทั้งหมดได้ใช้เงินฝากของประชาชนและธุรกิจทั่วไปลงทุนให้กู้ยืม การเปลี่ยนแปลงในเงินกองทุนจะเกิดขึ้นจากฐานะความมั่นคงของกิจการ ความสามารถในการบริหารจัดการภายในธนาคาร นโยบายการ

[1/] ตามมาตรา 1020 แห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กล่าวคือ ทุกครั้งที่บริษัทจ่ายเงินปันผล จะต้องจัดสรรเงินไว้เป็นทุนสำรองอย่างน้อย $\frac{1}{20}$ ของจำนวนผลกำไรซึ่งบริษัทได้มาหาได้จากกิจการของบริษัทจนกว่าทุนสำรองนั้นมีจำนวนถึง $\frac{1}{10}$ ของจำนวนทุนของบริษัทหรือมากกว่านั้นแล้วแต่จะกำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัท

จ่ายเงินปันผลและความสามารถในการทำกำไรหรือขาดทุนเพราะเงินปันผลที่จ่ายแก่ผู้ลงทุนซื้อหุ้นของธนาคารพาณิชย์ก็คือต้นทุนของเงินกองทุนนั่นเอง

ในด้านการใช้เงินทุนของธนาคารพาณิชย์จะนิยมนำไปให้กู้ยืมมากที่สุด [1/] โดยถือว่าเป็นแหล่งหารายได้หลักของธนาคาร รองลงมาคือการลงทุนในหลักทรัพย์ พบว่าธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบันจะระมัดระวังในการบริหารสินทรัพย์และหนี้สินมากขึ้น เพราะปัจจุบันส่วนแตกต่างของดอกเบี้ยที่ธนาคารจะได้รับจากการดำเนินธุรกิจที่มีการแข่งขันอย่างมากอยู่ในระดับต่ำ ธนาคารเองมีการปรับตัวเพื่อแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อให้ธุรกิจได้ประโยชน์ที่สุดคือรายได้สูงมีความเสี่ยงน้อย พร้อม ๆ กับมีสภาพคล่องด้วย (ตาราง 3.6 แสดง) โครงสร้างแหล่งใช้ไปของเงินทุนที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์ที่จะต้องจัดสรรออกไปประกอบด้วยการให้สินเชื่อ การลงทุน เงินสดที่ธนาคารแห่งประเทศไทยและอื่น ๆ การให้สินเชื่อเป็นแหล่งใช้ไปของเงินทุนที่มีสัดส่วนสูงสุด (จากตาราง 3.7) มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ปี 2519-2528 เท่ากับร้อยละ 73.6 การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ประกอบด้วยสัดส่วนเงินให้กู้ยืมและเบิกเกินบัญชี (Loans and Overdrafts) ในช่วงปี พ.ศ. 2518-2527 มีค่าเท่ากับร้อยละ 72 ของสินเชื่อทั้งหมด ซึ่งแบ่งเป็นเงินให้กู้ตามกำหนดเวลาและเงินเบิกเกินบัญชีมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 23 และร้อยละ 49 ตามลำดับ ส่วนเงินกู้ยืมประเภทซื้อลดตั๋วนั้นเท่ากับร้อยละ 27 การให้กู้ยืมและซื้อลดต่าง ๆ นี้จะไม่เหมือนการลงทุนเพราะการให้ลูกค้ากู้ยืมเป็นการให้สินเชื่อโดยตรงแก่ลูกหนี้ แต่การลงทุนเป็นการให้เงินแก่ลูกหนี้ทางอ้อม เนื่องจากต้องผ่านตลาดการเงิน [2/] เกี่ยวกับการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์

[1/] McKinney and Brown. Management of Commercial Bank Funds, 1978

[2/] John Klein, Money and the Economy, 2nd ed. (New York : Hartcourt, Brace & World, 1970 p.67

ตารางที่ 3.6 USE OF FUND ของธนาคารพาณิชย์

(หน่วย : ล้านบาท)

	2519	2520	2521	2522	2523
เงินสดที่ ธปท.	6,273.3 (4.4)	6,833.8 (3.9)	8,424.6 (3.8)	7,589.5 (2.9)	10,431.3 (3.4)
เงินสด	1,910.9	2,486.4	2,941.0	3,273.6	4,535.8
เงินฝาก	4,362.4	4,347.4	5,483.6	4,315.9	4,595.5
เงินฝาก	8,597.8 (6.0)	11,224.7 (6.4)	12,857.1 (5.8)	16,724.7 (6.3)	17,703.1 (5.8)
ระหว่างธนาคาร	1,967.1	1,364.3	1,487.0	1,579.1	795.9
สถาบันการเงินอื่น	3,479.5	5,690.2	6,923.4	8,696.0	9,864.5
ต่างประเทศ	3,151.2	4,170.2	4,446.7	6,449.6	7,042.7
เงินให้กู้ยืม-เครดิต	96,377.4 (67.6)	122,810.2 (70.2)	160,878.2 (72.6)	198,362.3 (75.1)	224,316.6 (73.4)
ระหว่างธนาคาร	1,231.7	1,041.4	2,278.4	3,290.8	5,385.4
สถาบันการเงินอื่น	1,604.3	2,269.5	3,763.3	7,939.6	8,77283
ต่างประเทศ	4,686.9	4,929.7	7,070.9	7,070.0	6,930.8
รัฐบาล-รัฐวิสาหกิจ	907.5	1,798.7	2,843.9	3,960.0	9,694.0
ธุรกิจ-ครัวเรือน	87,947.0	112,770.9	144,921.7	176,102.9	193,534.1
เงินลงทุนในหลักทรัพย์	23,704.4 (16.7)	25,059.4 (14.4)	27,619.3 (12.5)	27,764.8 (10.5)	33,521.1 (11.0)
สถาบันการเงิน	299.0	298.9	298.9	298.9	938.4
หลักทรัพย์ตปท.	0.0	0.0	0.0	878.6	875.8
พันธบัตร-ตั๋วเงินคลัง	20,911.3	22,262.9	24,439.1	23,863.9	28,917.7
หลักทรัพย์-รัฐวิสาหกิจ	1,000.0	1,000.0	1,000.0	1,000.0	1,000.0
หลักทรัพย์เอกชน	1,494.1	1,497.6	1,881.3	1,723.4	1,789.2
สินทรัพย์อื่น	7,548.3 (5.3)	8,952.8 (5.1)	11,744.4 (5.3)	13,817.5 (5.2)	19,491.9 (6.4)
รวม	142,501.2	174,880.9	221,523.6	264,259.8	305,394.0
	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

( ) แสดงค่าสัดส่วนการใช้ไปของเงินทุน

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

(หน่วย : ล้านบาท)

	2524	2525	2526	2527	2528	AUER 19-28
เงินสดที่ ธปท.	11,807.2 (3.3)	12,760.6 (2.9)	14,955.6 (2.8)	14,955.6 (2.3)	21,172.3 (3.0)	11,485.5 (3.0)
เงินสด	4,524.9	5,246.8	5,905.4	6,483.0	8,309.3	4,561.7
เงินฝาก	7,282.3	7,513.8	9,050.2	8,124.3	12,863.0	6,793.8
เงินฝาก	22,756.9 (6.3)	27,667.6 (6.4)	24,686.3 (4.6)	34,498.5 (5.3)	35,695.0 (5)	21,241.2 (5.6)
ระหว่างธนาคาร	1,315.0	1,106.9	2,667.8	4,874.6	4,655.8	2,181.4
สถาบันการเงินอื่น	9,391.4	9,654.3	9,497.2	10,063.9	10,942.3	8,420.3
ต่างประเทศ	12,050.5	16,906.4	12,521.3	19,560.0	20,096.9	10,639.6
เงินให้กู้ยืม-เครดิต	259,910.2 (72.3)	307,279.3 (71.3)	414,383.3 (76.7)	482,431.3 (74.3)	531,169.2 (74.5)	279,691.8 (73.6)
ระหว่างธนาคาร	3,667.8	7,027.7	10,314.6	6,585.6	8,468.4	4,929.2
สถาบันการเงินอื่น	6,760.8	9,380.8	13,581.4	21,634.5	20,071.4	9,577.8
ต่างประเทศ	9,800.5	7,363.2	9,898.6	10,665.0	13,506.4	8,192.2
รัฐบาล-รัฐวิสาหกิจ	9,672.0	12,416.5	11,334.0	12,469.3	11,966.0	7,706.2
ธุรกิจ-ครัวเรือน	229,009.1	271,091.1	369,254.7	430,803.9	477,679.0	249,311.4
เงินลงทุนในหลักทรัพย์	45,089.4 (12.6)	59,345.6 (13.8)	58,759.0 (10.9)	86,465.5 (13.3)	84,937.4 (11.9)	47,226.6 (12.4)
สถาบันการเงิน	1,897.5	1,999.7	2,020.1	2,255.6	1,503.2	1,181.0
หลักทรัพย์ ตปท.	1,895.3	690.0	570.4	389.5	760.1	606.0
พันธบัตร-ตั๋วเงินคลัง	38,333.8	53,522.4	52,771.0	79,892.2	76,740.1	42,165.4
หลักทรัพย์-รัฐวิสาหกิจ	1,000.0	1,000.0	1,000.0	1,257.1	2,379.0	1,243.6
หลักทรัพย์เอกชน	1,962.8	2,133.5	2,397.5	2,671.1	3,555.0	2,110.6
สินทรัพย์อื่น	19,745.4 (5.5)	24,352.0 (5.6)	27,264.3 (5)	31,356.5 (4.8)	40,130.4 (5.6)	20,440.4 (5.4)
รวม	358,309.1 (100)	431,405.1 (100)	540,048.5 (100)	649,359.1 (100)	713,626.3 (100)	380,085.5 (100)

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

( ) แสดงค่าสัดส่วนการใช้ไปของเงินทุน

ตาราง 3.7 เงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์แยกตามประเภท

(หน่วย : ร้อยละ)

	2518-2521	2522-2525	2526-2527	เฉลี่ย 2518-2527
เงินให้กู้และเบิกเกินบัญชี	71.2	71.4	73.9	72.1
- เงินให้กู้มีระยะเวลา	21.2	22.4	25.8	23.1
- เงินเบิกเกินบัญชี	50.0	49.0	48.1	49.0
ซื้อลดตั๋วและทรัสต์รีซีท	28.8	28.6	26.1	27.8
- ตั๋วภายใน	16.7	17.4	19.0	17.7
- ตั๋วสินค้าเข้า	1.9	2.4	1.3	1.8
- ทรัสต์รีซีท	5.9	4.4	3.7	4.7
- ตั๋วสินค้าออก	4.3	4.4	2.1	3.6
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

จำแนกตามภาคเศรษฐกิจแล้ว ตาราง 3.8 พบว่าในปี 2528 มีจำนวนถึง 530,729.5 ล้านบาท โดยจัดสรรไปยังภาคการค้าส่งและค้าปลีก เฉลี่ยแล้วมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 24 ธุรกิจอุตสาหกรรมรองลงมาในอัตราร้อยละ 20.9 ถ้ามองโดยรวมแล้วพบว่าอัตราการเปลี่ยนสินเชื่อของธนาคารในช่วง 2519-2521 อยู่ในอัตราเพิ่มระหว่างร้อยละ 16-30 แต่หลังปี 2522 เป็นต้นมาภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจทำให้การให้สินเชื่อมีแนวโน้มของอัตราการเพิ่มต่ำลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งปี 2527-ปัจจุบัน มีอัตราการเพิ่มเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการลดค่าเงินบาท ซึ่งมีผลให้ธุรกิจการค้ากู้ยืมน้อยลง บ้างก็ประสบการขาดทุน หรืออยู่ในระหว่างการรอนโยบายที่แน่นอนของรัฐบาลในช่วงนั้น ส่วนโครงการระยะสั้นต้องคอยปรับต้นทุนใหม่ให้สูงขึ้น จึงเกิดความไม่มั่นใจในการลงทุนทั้งฝ่ายธนาคารและฝ่ายผู้ลงทุน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ความต้องการสินเชื่อเพื่อนำไปชำระหนี้เพิ่มขึ้น ซึ่งธนาคารพาณิชย์ก็ไม่อินดีให้กู้เพื่อจุดประสงค์นี้ ประการที่สอง ปัญหาการคลังของรัฐบาลตั้งแต่ปี 2527 นั้นได้มาถึงจุดที่ต้องยอมรับว่าฐานะการเงินของรัฐอยู่ในขั้นวิกฤติ ต้องลดการใช้จ่ายและกู้เงินจากต่างประเทศน้อยลง เพื่อหันมากู้เงินจากภายในประเทศมากขึ้น โดยออกพันธบัตรเงินกู้ระยะยาวขายแก่ประชาชน (รายได้จากดอกเบี้ยได้รับการยกเว้นภาษี) ทำให้ธนาคารพาณิชย์ขาดลูกค้าเงินฝากบางส่วน และขณะเดียวกันธนาคารพาณิชย์ลงทุนในพันธบัตรมากขึ้น แทนที่จะนำเงินไปให้ธุรกิจกู้ยืม ประการที่สาม ที่ทำให้สินเชื่อธนาคารถูกกระทบกระเทือนได้แก่มาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น การจำกัดสินเชื่อไม่ให้เกิน 18% ในช่วงปี 2527 การกำหนดโควต้าการเปิด L/C ของธนาคารพาณิชย์ ตลอดจนมาตรการจำกัดการปล่อยสินเชื่อเกินกว่าปัญชีให้ลูกค้าแต่ละรายได้ไม่เกินรายละ 50 ล้านบาท เหล่านี้จึงมีผลกระทบต่อการให้สินเชื่อของธนาคารมาโดยตลอด แต่อย่างไรก็ตาม การที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีมาตรการเกี่ยวกับนโยบายสินเชื่อเมื่อเดือนมิถุนายน 2528 [1/] เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ธนาคารพาณิชย์

[1/] โดยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์อำนวยสินเชื่อแก่ธุรกิจที่จัดอยู่ในภาคเศรษฐกิจสำคัญ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยในราคาต่ำเป็นพิเศษกว่าลูกค้าธุรกิจอื่น

ตารางที่ 3.8 การปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์แบ่งตามภาคเศรษฐกิจ

(หน่วย : ล้านบาท)

	2519	2520	2521	2522	2523
1. เกษตร	4,121.4 (4.3)	6,340.5 (5.2)	8,656.9 (5.4)	10,774.9 (5.4)	11,090.7 (5.6)
2. เหมืองแร่	1,115.7 (1.2)	668.3 (0.5)	1,078.5 (0.7)	1,250.7 (0.6)	1,293.2 (0.7)
3. อุตสาหกรรม	17,586.1 (18.2)	23,846.4 (19.4)	29,578.2 (18.4)	34,331.4 (17.3)	35,489.9 (18.0)
4. การก่อสร้าง	4,372.7 (4.5)	6,003.6 (4.9)	8,418.5 (5.2)	10,147.0 (5.1)	10,894.4 (5.5)
5. อสังหาริมทรัพย์	3,653.2 (3.8)	3,841.9 (3.1)	4,397.4 (2.7)	6,003.5 (3.0)	6,170.6 (3.1)
6. การสั่งสินค้าเข้า	13,367.7 (13.9)	15,585.0 (12.7)	18,318.8 (11.4)	26,426.4 (13.3)	26,265.0 (13.4)
7. การสั่งสินค้าออก	12,529.2 (13.0)	13,119.2 (10.7)	17,853.9 (11.1)	25,556.1 (12.9)	23,544.3 (12.0)
8. การค้าส่งและค้าปลีก	20,812.6 (21.6)	28,129.9 (22.9)	38,497.8 (23.9)	44,384.2 (22.4)	44,059.1 (22.4)
9. สาธารณูปโภค	1,306.2 (1.3)	2,631.2 (2.1)	3,959.1 (2.5)	4,503.0 (2.3)	5,977.8 (3.0)
10. ธนาคาร-สถาบันการเงิน	5,846.6 (6.1)	7,017.3 (5.7)	9,590.9 (6.0)	12,474.6 (6.3)	9,666.3 (4.9)
11. การบริการ	4,067.2 (4.2)	5,425.8 (4.4)	6,311.5 (3.9)	6,944.8 (3.5)	6,747.2 (3.4)
12. การบริโภคส่วนบุคคล	7,579.9 (7.9)	10,155.8 (8.3)	14,191.2 (8.8)	15,407.5 (7.8)	15,483.9 (7.9)
13. อื่น ๆ	18.8 (0.0)	45.1 (0.1)	25.8 (0.0)	159.1 (0.1)	178.6 (0.1)
รวม	96,377.3 (100)	122,810.0 (100)	160,878.5 (100)	198,363.2 (100)	196,861.0 (100)

ตารางที่ 3.8 (ต่อ)

(หน่วย : ล้านบาท)

	2524	2525	2526	2527	2528	AUER.19-28
1. เกษตร	16,042.1 (6.2)	22,139.8 (7.2)	30,450.9 (7.4)	37,409.3 (7.8)	39,355.0 (7.4)	18,638.1 (6.7)
2. เหมืองแร่	1,806.7 (0.7)	1,895.0 (0.6)	2,439.3 (0.6)	2,844.2 (0.6)	3,361.2 (0.6)	1,775.3 (0.6)
3. อุตสาหกรรม	58,329.3 (22.6)	64,893.1 (21.2)	88,713.4 (21.5)	106,048.7 (22.0)	122,576.8 (23.1)	58,139.3 (20.9)
4. การก่อสร้าง	13,033.5 (5.1)	16,073.1 (5.2)	21,773.7 (5.3)	26,143.1 (5.4)	29,427.9 (5.5)	14,628.7 (5.2)
5. อสังหาริมทรัพย์	6,972.7 (2.7)	8,471.3 (2.8)	12,218.2 (3.0)	16,781.8 (3.5)	19,446.5 (3.7)	8,795.7 (3.2)
6. การสั่งสินค้าเข้า	25,110.1 (9.7)	23,987.8 (7.8)	34,566.4 (8.4)	36,048.1 (7.5)	34,188.8 (6.5)	25,386.4 (9.1)
7. การสั่งสินค้าออก	26,077.0 (10.1)	28,991.7 (9.5)	32,022.4 (7.8)	39,733.1 (8.2)	45,019.7 (8.5)	26,444.7 (9.5)
8. การค้าส่งและค้าปลีก	58,816.9 (22.8)	76,530.4 (24.9)	101,271.4 (24.6)	133,012.4 (23.4)	122,256.9 (23.0)	66,777.2 (24.0)
9. สาธารณูปโภค	5,963.5 (2.3)	5,648.7 (1.8)	6,552.7 (1.6)	7,476.7 (1.6)	9,548.2 (1.8)	5,356.7 (1.9)
10. ธนาคาร-สถาบันการเงิน	12,748.4 (4.9)	16,849.3 (5.5)	25,713.1 (6.2)	30,302.4 (6.3)	33,067.3 (6.2)	16,327.7 (5.9)
11. การบริการ	12,032.3 (4.7)	16,008.7 (5.2)	19,703.3 (4.8)	24,251.8 (5.0)	26,926.2 (5.1)	12,841.9 (4.6)
12. การบริโภคส่วนบุคคล	21,184.9 (8.2)	25,298.9 (8.3)	36,537.0 (8.8)	41,800.2 (8.7)	45,555.8 (8.6)	23,319.5 (8.4)
13. อื่น ๆ	0.0 (0.0)	0.0 (0.0)	0.0 (0)	0.0 (0)	0.0 (0)	42.7 (0)
รวม	258,117.4 (100)	306,787.8 (100)	411,962.8 (100)	481,851.9 (100)	530,729.5 (100)	278,473.9 (100)

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

( ) แสดงค่าสัดส่วน

ปล่อยสินเชื่อแก่ภาคเศรษฐกิจที่สำคัญนั้นคงจะคาดได้ว่า การปล่อยสินเชื่อในภาคเศรษฐกิจดังกล่าวคงมีสัดส่วนที่มากขึ้น

นอกจากการปล่อยสินเชื่อแล้ว ธนาคารพาณิชย์ยังจัดสรรเงินลงทุนในหลักทรัพย์ จากตารางที่ 3.9 จำแนกได้ในรูปของพันธบัตรรัฐบาลและตั๋วเงินคลังรวมเรียกว่าหลักทรัพย์รัฐบาลมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 90 ของเงินลงทุนในหลักทรัพย์ทั้งหมด ส่วนหุ้นกู้หรือพันธบัตรที่องค์การของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ที่มีกฎหมายพิเศษจัดตั้งขึ้นเป็นผู้ออกจะมีสัดส่วนเฉลี่ยในช่วงเวลาเดียวกันประมาณร้อยละ 2.5 นอกจากนี้การลงทุนในหลักทรัพย์จดทะเบียน เช่น หลักทรัพย์เอกชนและหลักทรัพย์ต่างประเทศ

ส่วนเงินสดและเงินฝากที่ธนาคารแห่งประเทศไทยธนาคารพาณิชย์จะดำรงไว้เพื่อรักษาสภาพคล่อง เพราะเป็นส่วนหนึ่งของอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมาย

3.2 เสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ที่ผ่านมา

การใช้เงินทุนของธนาคารพาณิชย์คือการนำเงินทุนไปใช้เกิดประโยชน์ กลับมาในรูปรายได้ของธนาคาร ส่วนทางด้านหนี้สินและทุนจะก่อให้เกิดรายจ่าย เมื่อการดำเนินงานสามารถทำให้รายได้สูงกว่ารายจ่ายจะเกิดกำไรซึ่งธนาคารจะจ่ายส่วนหนึ่งเป็นเงินปันผล ที่เหลือเก็บสะสมเพื่อขยายกิจการต่อไป ในการพิจารณาความเจริญเติบโตและความมีเสถียรภาพของธนาคารพาณิชย์นั้นจึงพิจารณาดูผลกำไรและการดำเนินงานที่ผ่าน ๆ มาโดยที่ธนาคารพาณิชย์เป็นธุรกิจรับฝากเงินแล้วปล่อยเงินกู้เป็นหลักจะดำเนินกิจการอยู่ได้ก็ย่อมมีกำไร อีกทั้งธุรกิจธนาคารพาณิชย์นั้นเกี่ยวพันกับบุคคลเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ถูกเพ่งเล็งในเรื่องความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเกิดขึ้นจากความเชื่อถือของประชาชนโดยเฉพาะผู้ฝากเงินที่มีต่อสถาบันการเงินนั้น ๆว่าจะสามารถนำเงินฝากของตนไปแสวงหาผลประโยชน์ได้เป็นจำนวนที่มากกว่าขนาดของเงินฝากแต่แรกเริ่มหรือไม่ แต่ในแง่ของธนาคารพาณิชย์แล้ว การดำเนินงานจะต้องเป็นไปตามหลักการธนาคารที่ดี กล่าวคือ ประการแรกธนาคารพาณิชย์จะต้องดำรงสภาพคล่อง (Liquidity) ถ้าหาก

ตาราง 3.9 การจัดสรรเงินลงทุนในหลักทรัพย์ทางการเงิน

(หน่วย : ร้อยละ)

	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528	AVER 19-28
สถาบันการเงินอื่น	1.3	1.2	1.1	1.1	2.8	4.2	3.4	3.4	2.6	10.7	2.4
ต่างประเทศ	0	0	0	3.2	2.6	4.2	1.1	1.0	0.4	0.9	1.3
พันธบัตรรัฐบาล	77.7	86.7	87.2	85.6	85.3	77.6	86.5	88.2	86.3	90.3	86.1
ตั๋วเงินคลัง	10.5	2.1	1.3	0.3	1.0	7.4	3.7	1.6	6.1	0.1	3.3
รัฐวิสาหกิจ	4.2	4.0	3.6	3.6	3.0	2.2	1.7	1.7	1.5	2.8	2.4
หลักทรัพย์เอกชน	6.3	6.0	6.8	6.2	5.3	4.4	3.6	4.1	3.1	4.2	4.5
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ขาดเงินสดจะประสบความยุ่งยากกรณีที่ลูกค้ามาถอนเงิน ประการที่สองจะต้องยึนหยัดความมั่นคงทางการเงิน (Solvency) เป็นแนวปฏิบัติ ความมั่นคงทางการเงินนี้ [1/] หมายถึงจะต้องพยายามประคับประคองฐานะการเงินของธนาคารให้มั่นคง จะต้องปลอดจากทางสู่การล้มละลายได้ (protection from the risk of insolvency) หรือตามทัศนะทางบัญชีคือต้องพยายามให้สินทรัพย์ทั้งสิ้นหักด้วยหนี้สิน (เงินฝากและเงินกู้ยืม) เพิ่มสูงขึ้นสม่ำเสมออันจะยังผลให้เงินกองทุนเพิ่มขึ้นตลอดเวลาไม่ว่าภาวะการเงินจะตึงเครียดแค่ไหน ประการสุดท้ายธนาคารต้องดำเนินให้ได้ผลกำไรสูงสุด โดยปกติแล้วความไม่มีเสถียรภาพของธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินทั่ว ๆ ไปได้รับผลกระทบมาจาก (1) ภาวะเศรษฐกิจผันผวน เช่นในปี 2525-26 เศรษฐกิจของโลกตกต่ำเป็นประวัติการณ์ เป็นผลให้สถาบันการเงินหลายแหล่งทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศไม่สามารถปรับตัวและเปลี่ยนแปลงแนวทางดำเนินงานให้ทันกับสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น (2) การบริหารงานที่ผิดพลาดของผู้บริหารเองหรือผู้บริหารไม่ซื่อในการบริหารงาน (3) การขยายตัวหรือหดตัวอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจทำให้เกิดความผันผวนในความต้องการสินเชื่อขยายตัว ผลักดันให้อัตราดอกเบี้ยทั่ว ๆ ไปสูงขึ้นและต่ำลงในบางช่วง กิจการใดที่ไม่มีประสิทธิภาพอยู่แล้วต้องรับภาระดอกเบี้ยในที่สุดธนาคารก็ต้องรับภาระอันเกิดจากหนี้สูญ (4) การเลื่อนชำระหนี้ของลูกหนี้และนโยบายขยายสินเชื่อ ส่งผลกระทบต่อระบบธนาคาร เพราะธนาคารได้ให้กู้แก่ลูกค้าที่มีคุณภาพต้อยลงเป็นจำนวนมากขึ้น

[1/] John G.Ranlett, Money And Banking (New York : 1965, p.112, และ Lester V.Chandler, The Economic of Money and Banking, (New York : 4th ed), 1964 pg. 118-123.

การมองว่าธนาคารพาณิชย์ขณะนี้มีเสถียรภาพมากน้อยอย่างไร ในบทความนี้จะอาศัยแนวทางประเมินโดยหลัก CAMEL เป็นพื้นฐาน เช่น การพิจารณาความเพียงพอของเงินกองทุน (Capital Adequacy) การดูคุณภาพของสินทรัพย์ (Asset Quality) การดูความสามารถในการทำกำไร (Earning) ความคล่องตัวทางการเงิน (Liquidity) การจัดการ (Management) และปัจจัยภายนอกอื่น ๆ (Externality) ที่อาจมีผลกระทบต่อการบริหารธนาคารพาณิชย์อันได้แก่ การเปลี่ยนทางด้านเศรษฐกิจและภาวะการเมือง เป็นต้น

ธนาคารพาณิชย์ไทยในปัจจุบันมีขนาด [1/] แตกต่างกันทำให้เกิดความแตกต่างในความสามารถหาเงินฝากและความสามารถในการนำเงินไปลงทุน ตลอดจนการขอกู้ยืม การดูฐานะของธนาคารทั้งระบบเพื่อเป็นแนวทางต่อผู้ฝากเงินไว้กับธนาคาร ได้ทราบถึงความมั่นคงของธนาคาร ในการวิเคราะห์นี้ จะเลือกใช้อัตราส่วนในเชิงปริมาณ (Quantitative Measures) [2/] เปรียบเทียบตามขนาดของธนาคารโดยเลือกอัตราส่วนที่สำคัญมาคำนวณตามข้อมูลที่มีขณะนี้

[1/] ขนาดของธนาคารพาณิชย์จะใช้สินทรัพย์ของธนาคาร ณ สิ้นธันวาคม 2528 แบ่งขนาดออกเป็นสามขนาด คือธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มีสินทรัพย์รวมมากกว่า 40,000 ล้านบาท (ธนาคารกรุงเทพ กรุงไทย กสิกรไทย ไทยพาณิชย์ ศรีอยุธยา และทหารไทย) ขนาดกลางได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ มีสินทรัพย์รวมระหว่าง 25,000-40,000 ล้านบาท (ธนาคารศรีนคร กรุงเทพพาณิชยการ นครหลวงไทย มหานคร) ส่วนขนาดเล็กได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ที่มียอดสินทรัพย์รวมน้อยกว่า 25,000 ล้านบาท (ธนาคารสยาม เอเชีย สหธนาคาร ไทยทนุ นครธน แหลมทอง)

[2/] การพิจารณาดูความมั่นคงของสถาบันการเงินได้บ่งบอกไว้ในหนังสือ Financial Institution Management, Text and Cases by F. Yeaker and N. Seity, 1982 หน้า 161-162 ว่าสามารถพิจารณาได้ทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Measures) และดูในเชิงคุณภาพ (Qalitative Measures) เช่นดูการจัดการบริหารของธนาคาร ดูสินทรัพย์ ดูใบอนุญาตประกอบการตามกฎหมายตลอดจนการบริการ ฯลฯ

การดำรงสภาพคล่อง [1/] โดยปกติถ้าธนาคารพาณิชย์สามารถคาดคะเนการเพิ่มหรือลดลงในเงินฝากและเงินกู้ได้อย่างแน่นอน หรืออัตราการเปลี่ยนแปลงของเงินฝากและเงินให้กู้ยืมสอดคล้องกันแล้ว การดำรงสภาพคล่องก็จะง่าย แต่ในทางปฏิบัติเป็นการยากที่จะคาดคะเนเพราะปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเงินฝากและเงินให้กู้ยืมมีหลายตัว สำหรับธนาคารพาณิชย์ไทยตั้งแต่ปี 2519-2528 อาศัยเงินกู้ระหว่างธนาคาร การออกตราสารรับฝากเงิน การขอตั๋วเงินลินเชื่อกับธนาคารอื่นไว้ เหล่านี้เป็นการรักษาระดับสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ทั่ว ๆ ไป

ผลของการวิเคราะห์สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ (จากตาราง 3.10) สรุปได้ว่าธนาคารพาณิชย์ทุกขนาดมีสภาพคล่องสูงใกล้เคียงกับอัตราเฉลี่ยทั้งระบบ ภาวะสภาพคล่องสูงนี้แสดงให้เห็นว่าธนาคารมีเงินสำรองสูงพอที่จะจ่ายเงินฝากเมื่อมีผู้มาถอนและมีเงินเพียงพอกับความต้องการของลูกค้าเมื่อมากู้ แม้สภาพคล่องจะตึงตัวขึ้นบ้างก็เป็นครั้งคราวในช่วงสั้นเท่านั้น สาเหตุที่สภาพคล่องของธนาคารสูงเพราะเงินฝากยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในขณะที่เงินกู้ยืมในภาคธุรกิจต่าง ๆ ลดน้อยลงตามภาวะเศรษฐกิจ จากที่กล่าวไว้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ดำเนินมาตรการในการช่วยแก้ไขสภาพคล่องระบบธนาคารพาณิชย์อย่างมีระบบโดยให้โอกาสแก่ธนาคารพาณิชย์ ในการปรับสภาพคล่องโดยการออกตราสารรับฝากเงินที่เปลี่ยนมือได้ การขอตั้งวงเงินลินเชื่อระหว่างธนาคาร-พาณิชย์ด้วยกัน และธนาคารพาณิชย์เองก็สามารถซื้อขายหลักทรัพย์ที่ออกจำหน่ายใหม่ในตลาดซื้อคืนตลอดจนการกู้และชำระคืนเงินกู้ ข้อที่ควรสังเกตก็คือ

[1/] Robinson, Roland I, The Management of Bank Funds, 2nd ed, New York : McGraw-Hill Book Company, Inc. 1962

ตาราง 3.10 สัดส่วนเงินให้กู้ยืมต่อเงินฝากของธนาคารพาณิชย์

(หน่วย : ร้อยละ)

พ.ศ. / ขนาดของ ธพ.	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528
ธนาคารพาณิชย์ใหญ่	89.9	90.7	101.4	112.9	105.4	98.3	93.5	98.0	95.6	93.8
ธนาคารพาณิชย์กลาง	75.5	78.0	93.8	102.5	89.6	90.3	83.6	90.0	94.1	95.5
ธนาคารพาณิชย์เล็ก	79.5	84.6	85.2	97.6	92.2	92.1	89.0	96.3	98.8	97.4
ทั้งระบบ	86.7	90.4	102.4	110.0	101.9	97.0	91.7	96.7	95.6	94.3

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ถึงแม้ธนาคารพาณิชย์ขนาดต่าง ๆ จะมีอัตราการปล่อยสินเชื่อต่อเงินฝากอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน อาจเป็นไปได้ว่า ธนาคารขนาดกลางและขนาดเล็ก บางธนาคารสามารถปล่อยสินเชื่อได้ในอัตราค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับปริมาณเงินฝาก ทำให้สภาพคล่องของธนาคารเหล่านี้ต่ำกว่าธนาคารอื่น ๆ

การมีเงินทุนเพียงพอ (Capital Adequacy)

นอกจากเรื่องสภาพคล่องแล้ว การมีเงินทุนเพียงพอที่จะรองรับการสูญเสียที่เกิดจากการให้กู้ยืมด้วยก็เป็นเรื่องที่สำคัญ หากธนาคารดำรงเงินกองทุนไว้ไม่เพียงพอ อาจทำให้ผู้ฝากขาดความเชื่อถือในความมั่นคงของธนาคารได้ เพราะการมีเงินทุนน้อยจะก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อเงินฝากหรือธนาคารอยู่ในสภาพที่ไม่อาจชำระหนี้ (Insolvent) โดยปกติการดำรงเงินกองทุนจะมีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับ 1/ สภาพเศรษฐกิจ สินทรัพย์สภาพคล่องที่ธนาคารพาณิชย์ถือ คุณภาพของผู้บริหาร ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงและข้อกำหนดของธนาคารกลางด้วย 2/

การวัดขนาดของเงินกองทุนโดยการให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินกองทุนเป็นอัตราส่วนกับสินทรัพย์เสี่ยง (Capital to Risk Assets) นั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกประกาศเรื่องการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินกองทุนเป็นอัตราส่วนกับสินทรัพย์เสี่ยงในอัตราร้อยละ 8 ของสินทรัพย์เสี่ยง โดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์มาตรา 10 ได้บัญญัติไว้ว่า "ธนาคารพาณิชย์จะต้องดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงในอัตราส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละห้าและไม่เกินร้อยละ 15" ซึ่งปัจจุบันกำหนดไว้ร้อยละ 8 ของสินทรัพย์เสี่ยง

1/ Crosse and Hempel, Management Policies For Commercial Bank, 2nd. ed Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1973, p.72

2/ Phillips J. Hahn, The Capital Adequacy of Commercial Bank, New York : The American Press, 1966, p.17

ก็เท่ากับว่าธนาคารพาณิชย์สามารถปล่อยสินเชื่อที่เป็นสินทรัพย์เสี่ยง [1/] ได้เป็นจำนวนเท่ากับ 12.5 เท่าของจำนวนเงินกองทุนที่ธนาคารพาณิชย์ดำรงอยู่

ในการวิเคราะห์เงินกองทุนของธนาคารพาณิชย์พบว่า

1) เมื่อใช้อัตราส่วนหนี้สินต่อเงินกองทุน (ตาราง 3.11) ในระหว่างปี 2519-2528 ทุก ๆ ทุน 1 บาท ธนาคารมีหนี้สินอยู่ระหว่าง 15-22 บาท ธนาคารขนาดใหญ่ กลาง และเล็กก็มีอัตราส่วนไม่แตกต่างกันมากนักกับค่าเฉลี่ย แสดงว่าทั้งระบบธนาคารมีหนี้สูงกว่าเงินกองทุน

2) เนื่องจากเราไม่มีข้อมูลสินทรัพย์เสี่ยงในรายละเอียด จึงพยายามใช้อัตราส่วนของเงินกองทุนต่อเงินให้สินเชื่อเป็นตัวชี้แทน ตัวเลขแสดงให้เห็นว่า (ตาราง 3.12) ความเพียงพอของทุนมิได้ลดลง แต่มีการเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ อย่างไรก็ดี เรามิอาจบอกได้อย่างชัดเจนว่าธนาคารมีเงินทุนเพียงพอมากน้อยแค่ไหน เพราะเงินให้กู้ยืมเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสินทรัพย์เสี่ยงเท่านั้น

[1/] ความหมายของสินทรัพย์เสี่ยงคือสินทรัพย์ทั้งสิ้น สินทรัพย์ไม่เสี่ยง สินทรัพย์ที่ถือว่าไม่เสี่ยงได้แก่ เงินสดและเงินฝากธนาคาร เงินลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาลไทย พันธบัตรขององค์การ รัฐวิสาหกิจ หุ้นและหุ้นกู้ที่เอาโดยธกส. และบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หุ้นกู้หรือพันธบัตรที่กระทรวงการคลังค้ำประกันเงินต้นและดอกเบี้ย เงินลงทุนซื้อหุ้นบริษัทเงินทุนฯ โครงการ 4 เม.ย. 2527 เงินลงทุนในกองทุนต่าง ๆ ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นชอบ เงินให้กู้ยืมแบบ Call Loan, L/C เพื่อการส่งสินค้าออก เงินให้สินเชื่อตามโครงการเสริมนโยบายข้าว ตั๋วแลกเงิน ที่ดิน อาคาร อุปกรณ์ เมื่อรวมยอดสินทรัพย์ที่กฎหมายถือว่าไม่เสี่ยงนำไปหักออกจากยอดสินทรัพย์รวมของธนาคาร ก็จะได้ยอดสินทรัพย์เสี่ยงของธนาคารพาณิชย์

แต่อย่างไรก็ตามการปรับปรุงการประกาศเรื่องการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงนั้น แม้ว่าธนาคารทุกแห่งจะต้องขวนขวายหารายได้มาให้พอเพียงรายจ่ายพร้อมทั้งรายได้ส่วนหนึ่งจ่ายคืนในรูปเงินปันผลและเป็นกำไรสะสมไว้ แหล่งทำรายได้ของธนาคารพาณิชย์คือการปล่อยสินเชื่อของธนาคาร ธนาคารพาณิชย์ก็ไม่อาจปล่อยสินเชื่อได้เต็มตามเงินทุนที่มีอยู่ เพราะธนาคารแห่งประเทศไทยยังควบคุมการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ โดยคำนึงถึงความมั่นคงของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในแง่ของการควบคุมการเสี่ยง และให้แง่ของการสนับสนุนนโยบายปล่อยสินเชื่อด้วย

นอกจากนี้ ธนาคารพาณิชย์ใดที่มีปัญหาเงินกองทุนคือสินทรัพย์เสี่ยงติดเพดานหรือใกล้ติดเพดานนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยจะขอให้มีการเพิ่มทุนเพื่อมิให้เป็นอุปสรรคต่อการปล่อยสินเชื่อ อีกทั้งธนาคารแห่งประเทศไทยได้ปฏิรูประบบการลงบัญชี โดยใช้บัญชีมาตรฐานระบุการตั้งเงินสำรองเผื่อหนี้สูญ การจัดชั้นหนี้ซึ่งจะมีผลให้การปล่อยสินเชื่อของธนาคารลดลง และต้องมีการเพิ่มทุนมากขึ้นอีก โดยเฉพาะธนาคารขนาดเล็ก กลาง และธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่บางธนาคาร

ตาราง3.11 สัดส่วนหนี้สินต่อเงินกองทุน

(หน่วย : หน่วยกองทุน)

พ.ศ. / ขนาดของธห.	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528
ธนาคารพาณิชย์ใหญ่	16.0	16.1	17.5	16.9	18.9	20.7	21.5	23.7	21.0	19.6
ธนาคารพาณิชย์กลาง	15.9	17.9	14.7	13.7	15.2	17.6	18.9	20.6	21.2	19.5
ธนาคารพาณิชย์เล็ก	11.6	11.2	10.8	12.1	13.4	14.3	14.6	16.3	16.5	13.0
ทั้งระบบ	15.5	15.8	16.3	15.8	17.7	19.5	20.4	22.4	20.6	18.9

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตาราง3.12 สัดส่วนเงินกองทุนต่อเงินให้กู้ยืม

(หน่วย : ร้อยละ)

ขนาดของธห. / พ.ศ.	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528
ธนาคารพาณิชย์ใหญ่	8.3	8.0	7.2	7.2	6.7	6.4	6.3	5.4	6.2	6.6
ธนาคารพาณิชย์กลาง	9.5	8.5	9.4	9.7	9.0	8.1	7.9	6.7	6.5	6.8
ธนาคารพาณิชย์เล็ก	13.5	13.2	11.2	10.5	10.3	10.3	10.3	8.5	8.3	10.4
ทั้งระบบ	8.9	8.4	7.9	7.9	7.3	6.9	6.8	5.8	6.4	6.9

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ความสามารถในการทำกำไร (Profitability)

กำไรเป็นตัวระดมเงินทุนที่สำคัญที่ฝ่ายบริหารธนาคารพาณิชย์จะต้องหาทางเพิ่มอยู่เรื่อย ๆ โดยปกติรายได้หลักของธนาคารพาณิชย์คือรายได้จากการให้กู้ยืมและซื้อลดซึ่งจะมีจำนวนเท่าใดนั้นจะขึ้นอยู่กับขนาดของการประกอบการ ส่วนรายจ่ายของธนาคารส่วนใหญ่ในระยะสั้นเป็นรายจ่ายคงที่ ได้แก่ดอกเบี้ยเงินฝาก เงินเดือน ค่าจ้าง เป็นต้น

ในระยะตั้งแต่ปี 2520 เป็นต้นมา (ตาราง 3.13) กำไรก่อนหักภาษีของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยได้เพิ่มสูงขึ้นโดยตลอดคือจาก 1,068 ล้านบาทในปี 2520 เป็น 3,561 ล้านบาทในปี 2528 หรืออัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 26 ต่อปี อย่างไรก็ดีการเพิ่มของกำไรจะแตกต่างกันในระหว่างธนาคารระดับต่าง ๆ การขยายตัวของกำไรจะกระจุกตัวอยู่ในระหว่างธนาคารใหญ่เป็นสำคัญ ในขณะที่ธนาคารขนาดกลางและขนาดเล็กมีอัตราการขยายตัวของกำไรค่อนข้างต่ำ จากตัวเลขในตารางที่ 3.13 จะเห็นได้ว่ากำไรของธนาคารขนาดใหญ่เพิ่มสูงขึ้นจาก 1,291 ล้านบาทในปี 2520 เป็น 3,210 ล้านบาทในปี 2528 ในขณะที่กำไรของธนาคารขนาดกลางมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก คือจาก 203 ล้านบาทในปี 2520 เป็น 189 ล้านบาทในปี 2528 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 264 ล้านบาท ระหว่างปี 2520-2528 ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวที่ต่ำมาก ในลักษณะเดียวกันกำไรของธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กก็เพิ่มขึ้นไม่มากนัก คือจาก 114 ล้านบาทในปี 2520 เป็น 162 ล้านบาทในปี 2528 โดยเฉลี่ยประมาณ 192 ล้านบาท จะเห็นได้ว่าการเพิ่มของกำไรที่เกิดขึ้นจะกระจุกตัวอยู่ที่ธนาคารขนาดใหญ่ ซึ่งได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ กรุงไทย กสิกรไทย ไทยพาณิชย์ ศรีอยุธยา และทหารไทย

ระดับของกำไรโดยทั่วไปจะไม่ใช่ตัวบ่งชี้ที่ดีของความสามารถในการหารายได้ เนื่องจากมิได้พิจารณาต้นทุนที่เกิดขึ้นกับการหารายได้นั้น ในการวิเคราะห์หาความสามารถในการหารายได้ เราอาจจะพิจารณาดัชนีอื่น ๆ เช่น อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์ กำไรสุทธิต่อเงินกองทุน กำไรสุทธิต่อหุ้น เป็นต้น ตัวเลขเหล่านี้ปรากฏอยู่

ตาราง 3.13 กำไรสุทธิก่อนหักภาษี

(หน่วย : ล้านบาท)

	2520	2521	2522	2523	2524
ธนาคารขนาดใหญ่	1,291.0	1,581.0	1,730	1,736	2,018
ธนาคารขนาดกลาง	203.0	257.0	317	256	336
ธนาคารขนาดเล็ก	114.0	176.0	207	193	219
ทั้งระบบ	1,068.0	2,014.0	2,254	2,185	2,573

	2525	2526	2527	2528
ธนาคารขนาดใหญ่	2,256	2,947	3,558	3,210
ธนาคารขนาดกลาง	234	237	344	189
ธนาคารขนาดเล็ก	198	254	204	162
ทั้งระบบ	2,739	3,438	4,106	3,561

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในตารางที่ 3.14 จะเห็นได้ว่าความสามารถในการทำกำไรของระบบธนาคารพาณิชย์นั้นลดต่ำลง ถึงแม้ว่ากำไรสุทธิจะมีมากขึ้น อัตราส่วนของกำไรสุทธิต่อเงินกองทุนของระบบธนาคารพาณิชย์ลดต่ำลงจาก 12.5 ในปี 2523 เป็น 9.1 ในปี 2528 แนวโน้มของการลดต่ำของความสามารถในการทำกำไรนี้เกิดขึ้นกับธนาคารทุกขนาดไม่ว่าขนาดใหญ่ กลาง หรือเล็ก บางทีดูเหมือนจะมีการลดต่ำมากที่สุดคือ ธนาคารขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งความสามารถในการทำกำไรลดลงเหลือ 3.6-3.3 ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำมาก กล่าวได้ว่าในช่วง 5-6 ปีที่ผ่านมาธนาคารขนาดกลางและเล็กได้รับความกระทบกระเทือนมากที่สุดจากภาวะกำไรตกต่ำที่เกิดขึ้น ทำไมความสามารถในการทำกำไรของระบบธนาคารพาณิชย์จึงลดลง ตัวเลขในบัญชีรายรับ-รายจ่ายของธนาคารพาณิชย์ (ตาราง 3.15) แสดงให้เห็นว่ารายจ่ายของระบบธนาคารพาณิชย์ได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 916 ล้านบาทในปี 2520 เป็น 6,227 ล้านบาทในปี 2528 หรือเฉลี่ยร้อยละ 75.5 ต่อปี ถ้าหากได้พิจารณาถึงโครงสร้างรายได้รายจ่ายของธนาคารพาณิชย์ จากตารางที่ 3.16, 3.17 ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยเงินฝากทุกประเภทเป็นค่าใช้จ่ายที่มีสัดส่วนสูงสุด ซึ่งในระหว่างปี พ.ศ. 2519-2528 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 61.3 ของค่าใช้จ่ายธนาคารพาณิชย์ทั้งหมด รองลงมาคือดอกเบี้ยและส่วนลดจ่ายที่เกิดจากเงินกู้ยืมที่กู้จากภายในและภายนอกประเทศมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 14 นอกนั้นเป็นค่าธรรมเนียมและบริการ ภาษีอากร ส่วนค่าใช้จ่ายในด้านบริหารงานได้แก่ หมวดค่าจ้างพนักงานซึ่งมีสัดส่วนเฉลี่ยแล้วร้อยละ 10 ส่วนที่เหลือเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคารสถานที่ อุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ รวมทั้งค่าเผื่อหนี้สูญของธนาคาร มีค่าประมาณร้อยละ 1.6 ส่วนแหล่งรายได้ธนาคารพาณิชย์ได้รับจากเงินให้สินเชื่อในรูปของดอกเบี้ยเงินให้กู้และส่วนลดเฉลี่ยในช่วงปี 2519-2528 เท่ากับร้อยละ ของรายได้ทั้งสิ้น รองลงมาคือรายได้จากดอกเบี้ยและเงินปันผลจากการลงทุนซึ่งมีสัดส่วนประมาณร้อยละ นอกนั้นเป็นค่าธรรมเนียมและบริการ กำไรจากการปริวรรตเงินตรา

ในช่วงที่ศึกษาการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์นั้นพบว่า

1. ธนาคารพาณิชย์ทุกขนาดจะมีการแข่งขันในด้านเทคโนโลยีและความแปลกใหม่ของบริการที่ต้องใช้เงินลงทุนสูงรวมทั้งต้องมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมากขึ้น ธุรกิจธนาคารขนาดเล็กก็มุ่งบริการลูกค้าทั่วไปในจำนวนมากขึ้น ในขณะที่ธนาคารขนาดใหญ่และกลางจะตื่นตัวและปรับปรุงตัวเองเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน จึงเป็นเหตุให้ค่าใช้จ่ายต่อรายได้ทั้งหมดสูงขึ้น

2. ในระยะก่อนปี 2522 ธนาคารพาณิชย์ได้รับส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝากประมาณร้อยละ 6-7 ต่อปี แต่เมื่ออัตราดอกเบี้ยต่างประเทศลดลง อัตราดอกเบี้ยในประเทศก็ลดตามลงเป็นช่วง ๆ แต่สภาพคล่องส่วนเกินหลังจากลดดอกเบี้ยแล้วก็ลดลงไม่มากนัก ประจวบกับการปล่อยสินเชื่อโดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อเอาใจลูกค้าชั้นดี เป็นต้น จึงทำให้ส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝากอยู่ในระดับเพียงประมาณร้อยละ 2-3 เท่านั้น

3. ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่พึ่งพาเงินจากต่างประเทศมาให้กู้อีกต่อหนึ่งก่อนหน้าที่รัฐบาลจะประกาศลดค่าเงินนั้น การกู้เงินจากต่างประเทศไม่ต้องเสี่ยงกับการเปลี่ยนแปลงค่าของเงินบาท แต่หลังจากนั้นทำให้ต้นทุนกู้เงินจากต่างประเทศสูงขึ้นเพราะต้องจ่ายค่าประกันการเสี่ยง ทำให้ส่วนต่างของดอกเบี้ยจ่ายและดอกเบี้ยรับลดน้อยลง เกิดความเหลื่อมล้ำในระหว่างธนาคารขนาดใหญ่ซึ่งกู้ได้ด้วยต้นทุนต่ำกว่าขนาดเล็ก การแข่งขันกันในด้านการหาเงินกู้ก็ทำให้เสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น

4. หลังจากปี 2522 เป็นต้นมา ความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์มีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ นอกเหนือจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะเศรษฐกิจสำเหตุสำคัญอันหนึ่งเป็นเพราะธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ มีค่าใช้จ่ายด้านบริหารและแข่งกันในด้านบริการ และลงทุนด้านก่อสร้างแข่งกันมากทำให้เงินทุนจมเป็นเวลานานกว่าจะคุ้มทุน จึงทำให้เงินที่ใช้จ่ายเหล่านี้สูงขึ้นผิดปกติ

ตาราง 3.14 อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์, กำไรสุทธิต่อเงินกองทุน, กำไรต่อหุ้น, ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อรายได้ทั้งหมด

(หน่วย : ร้อยละ)

	พ.ศ. / ขนาดของธ.พ.	2523	2524	2525	2526	2527 */	2528 **/
กำไรสุทธิ/สินทรัพย์(เฉลี่ยรายเดือน)	ใหญ่	0.6	0.6	0.7	0.9	1.1	1.0
	กลาง	0.4	0.5	0.5	0.4	0.6	0.3
	เล็ก	0.6	0.7	0.6	0.8	0.6	0.5
	ทั้งระบบ	0.5	0.6	0.7	0.8	1.0	0.9
กำไรสุทธิ/เงินกองทุน	ใหญ่	13.6	19.3	13.7	15.8	14.1	11.1
	กลาง	8.5	10.1	8.0	5.9	7.3	3.3
	เล็ก	10.8	10.8	8.5	9.9	6.6	3.6
	ทั้งระบบ	12.5	13.3	12.3	13.5	12.4	9.1
กำไร/หุ้น (เฉลี่ย)	ใหญ่	131.3	176.9	132.5	57.0	49.4	38.3
	กลาง	41.8	40.0	23.5	19.6	19.7	18.2
	เล็ก	36.0	33.1	27.4	33.8	27.1	20.4
	ทั้งระบบ	78.7	95.7	68.7	40.7	26.2	18.4
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน/ รายได้ทั้งหมด (%)	ใหญ่	94.3	95.1	95.4	94.3	94.7	95.6
	กลาง	95.4	95.3	96.6	97.5	97.2	98.6
	เล็ก	93.7	94.2	95.3	94.7	95.8	96.9
	ทั้งระบบ	94.4	95.1	95.5	94.8	95.1	96.1

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

(*) ไม่รวมธนาคารสยามเพราะขาดทุน

(**) ไม่รวมธนาคารแหลมทองและธนาคารสยามเพราะขาดทุน

ตาราง 3.15เปรียบเทียบรายได้รายจ่ายจากการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์

(หน่วย : ล้านบาท)

	ขนาดของธนาคาร	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528
รายได้จากการดำเนินงาน	ธพ.ใหญ่	2,119.5	2,758.8	3,676.7	5,072.2	6,878.8	8,093.2	8,660.5	11,155.7	12,038.0
	ธพ.กลาง	597.3	776.8	1,029.3	1,385.3	1,779.3	2,064.0	2,381.3	3,099.3	3,329.8
	ธพ.เล็ก	195.0	292.5	377.3	510.3	632.0	702.7	801.5	973.4	1,298.0
	ทั้งระบบ	1,017.3	1,338.4	1,777.6	2,439.8	3,261.4	3,814.4	4,143.6	5,613.2	6,481.4
ค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน	ธพ.ใหญ่	1,904.2	2,495.7	3,388.3	4,782.8	6,542.5	7,717.2	8,169.3	10,562.8	11,503.0
	ธพ.กลาง	546.5	712.8	950.0	1,321.3	1,695.3	1,993.0	2,322.0	3,013.3	3,282.5
	ธพ.เล็ก	176.2	263.3	342.8	478.2	595.5	669.7	759.3	932.2	1,257.5
	ทั้งระบบ	916.8	1,212.8	1,636.7	2,303.2	3,100.6	3,643.3	3,928.8	5,339.4	6,227.1

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตาราง 3.16 โครงสร้างรายจ่ายของธนาคารพาณิชย์

(หน่วย : ล้านบาท)

	2520			2521			2522		
	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก
เงินเดือน,ค่าจ้าง	1,795.9	129.9	71.3	2,189.9	259.5	85.6	2,654.2	313.9	106.2
ดอกเบี้ยเงินฝาก	4,917.5	597.2	241.5	6,551.9	1,100.0	276.1	10,272.2	1,231.0	340.8
ดอกเบี้ยและส่วนลดจ่าย	2,437.5	145.8	84.8	3,327.6	384.6	128.8	3,732.6	870.8	176.3
ค่าธรรมเนียมและบริการ	65.9	3.5	1.1	63.3	4.4	0.6	73.3	15.5	1.8
ภาษีอากร	405.2	30.1	23.7	488.2	80.9	21.0	712.7	102.8	25.5
อาคารและสถานที่	199.5	22.3	12.4	272.9	45.8	15.0	308.0	51.6	15.2
อุปกรณ์	253.1	27.6	14.8	257.3	51.2	16.7	387.0	64.7	20.2
ค่าเผื่อหนี้สูญ	157.9	21.9	23.8	209.1	14.3	18.2	477.4	82.4	14.3
ค่าใช้จ่ายอื่น	691.9	56.8	27.3	912.6	94.7	29.9	844.4	120.9	33.9
ภาษีเงินได้	500.3	28.4	34.1	700.3	88.5	29.8	868.2	120.4	34.9
รวม	11,424.7	1,063.5	534.8	14,973.1	2,123.9	621.7	20,330.0	2,974.0	769.1

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตาราง 3.16 โครงสร้ารายจ่ายของธนาคารพาณิชย์ (ต่อ)

(หน่วย : ล้านบาท)

	2523			2524			2525		
	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก
เงินเดือน,ค่าจ้าง	3,328.4	395.6	173.5	4,032.8	485.4	216.9	4,839.1	569.9	254.8
ดอกเบี้ยเงินฝาก	16,340.0	2,240.9	802.8	23,497.4	3,081.9	1,108.3	27,901.2	4,119.7	1,367.0
ดอกเบี้ยและส่วนลดจ่าย	4,394.7	885.5	275.2	6,154.9	1,175.3	301.1	7,394.7	987.0	288.7
ค่าธรรมเนียมและบริการ	84.5	7.3	2.3	87.4	17.3	1.7	86.1	10.5	1.3
ภาษีอากร	967.9	128.2	43.4	1,191.6	166.4	53.3	1,468.7	216.5	74.4
อาคารและสถานที่	370.3	64.5	26.1	495.9	93.5	31.9	573.1	109.3	42.1
อุปกรณ์	467.5	80.3	34.1	555.9	85.3	42.0	682.5	113.9	49.7
ค่าเผื่อหนี้สูญ	807.2	67.5	13.2	968.9	43.5	33.4	852.5	42.2	14.5
ค่าใช้จ่ายอื่น	727.0	163.3	59.0	953.4	195.8	58.0	1,121.1	224.4	70.5
ภาษีเงินได้	1,209.7	154.6	50.4	1,316.7	164.3	57.6	1,382.6	125.2	59.0
รวม	28,697.2	4,187.7	1,480.0	39,254.9	5,508.7	1,904.2	46,302.0	6,518.6	2,222.0

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตาราง 3.16 โครงสร้างรายจ่ายของธนาคารพาณิชย์ (ต่อ)

(หน่วย : ล้านบาท)

	2526			2527			2528			AVER 2520-2528		
	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก
เงินเดือน,ค่าจ้าง	5,290.3	625.4	284.8	5,945.2	666.9	131.5	6,502.9	593.7	352.4	3,657.9	404.0	185.9
ดอกเบี้ยเงินฝาก	30,597.6	5,135.9	1,653.0	41,354.2	6,182.2	2,176.7	47,636.7	5,431.1	2,294.6	20,906.9	2,912.0	1,026.1
ดอกเบี้ยและส่วนลดจ่าย	5,478.2	775.1	330.8	7,399.6	1,222.3	420.9	5,306.0	524.9	364.4	4,562.6	697.1	237.1
ค่าธรรมเนียมและบริการ	101.6	4.4	1.3	138.3	5.8	1.4	179.3	3.7	1.6	88.0	7.2	1.3
ภาษีอากร	1,591.8	260.0	85.0	1,900.7	319.2	106.6	2,146.2	288.9	113.8	1,087.3	159.3	54.7
อาคารและสถานที่	707.1	130.7	55.3	799.1	153.4	60.3	896.7	133.5	71.5	462.3	80.5	33.0
อุปกรณ์	890.7	330.9	50.7	1,061.3	138.3	54.0	1,376.5	122.0	62.0	593.2	81.4	34.4
ค่าเสื่อมหนี้สูญ	1,397.5	111.7	29.4	1,479.3	103.3	43.7	1,656.6	69.7	69.7	800.6	55.7	26.0
ค่าใช้จ่ายอื่น	1,243.6	251.3	86.8	1,440.3	249.6	94.4	1,525.3	181.0	119.3	946.0	153.8	57.9
ภาษีเงินได้	1,718.9	115.0	76.9	1,848.1	181.9	71.8	1,629.7	76.5	51.2	1,117.5	105.5	46.6
รวม	49,017.3	7,540.4	2,653.9	63,366.1	9,222.9	3,343.3	68,855.9	7,425.1	3,500.5	34,222.3	4,656.5	1,703.0

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตาราง 3.17 โครงสร้างรายได้ของธนาคารพาณิชย์

(หน่วย : ล้านบาท)

	2520			2521			2522		
	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก
ดอกเบี้ยและส่วนลด	10,173.3	846.3	433.4	13,550.2	1,848.4	545.4	18,138.6	2,658.4	691.3
ดอกเบี้ยและเงินปันผล	1,437.6	186.2	59.4	1,637.4	287.3	72.6	1,834.2	307.9	40.1
ค่าธรรมเนียมและบริการ	531.8	49.1	30.8	628.3	87.6	36.0	745.9	105.1	47.2
กำไรจากการปริวรรต	386.9	40.0	27.0	483.2	74.2	25.2	558.5	87.7	22.6
รายได้อื่น	180.2	4.6	13.3	218.2	19.5	19.8	183.7	14.7	22.0
รวม	12,709.8	1,126.2	561.9	16,517.3	2,317.0	699.0	21,460.9	3,173.8	863.2

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตาราง 3.17 โครงสร้างรายได้ของธนาคารพาณิชย์ (ต่อ)

(หน่วย : ล้านบาท)

	2523			2524			2525		
	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก
ดอกเบี้ยและส่วนลด	25,694.8	3,753.9	1,330.7	35,766.8	4,975.9	1,749.0	42,266.4	5,691.4	1,964.1
ดอกเบี้ยและเงินปันผล	2,708.1	369.8	127.5	3,053.3	492.4	159.6	3,904.9	656.5	247.4
ค่าธรรมเนียมและบริการ	1,094.7	166.4	75.5	1,282.5	173.2	92.7	1,296.1	192.7	98.4
กำไรจากการปริวรรต	753.2	95.0	46.1	1,011.5	101.9	24.5	802.1	158.0	50.6
รายได้อื่น	183.1	21.4	8.1	188.2	42.2	11.1	259.1	38.3	11.2
รวม	30,433.9	4,406.4	1,587.9	41,302.3	5,785.6	2,036.9	48,528.6	6,736.9	2,371.7

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตาราง 3.17 โครงสร้างรายได้ของธนาคารพาณิชย์ (ต่อ)

(หน่วย : ล้านบาท)

	2526			2527			2528			AVER 2520-2528		
	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก	ธพ.ใหญ่	ธพ.กลาง	ธพ.เล็ก
ดอกเบี้ยและส่วนลด	43,988.9	6,564.4	2,316.7	57,628.6	8,016.3	2,961.6	60,983.0	6,460.7	3,358.8	34,243.4	4,535.1	1,705.1
ดอกเบี้ยและเงินปันผล	5,221.9	739.9	329.4	6,251.4	876.0	366.0	7,591.2	790.3	451.0	3,737.8	522.9	210.1
ค่าธรรมเนียมและบริการ	1,473.2	201.3	108.5	1,734.8	265.0	111.7	1,941.6	181.3	236.1	1,192.1	157.9	91.9
กำไรจากการปริวรรต	831.4	174.8	38.1	852.4	212.4	38.1	856.0	53.0	24.9	726.2	110.8	33.2
รายได้อื่น	409.7	93.0	23.8	425.7	152.7	16.6	856.1	34.8	21.9	322.7	46.8	16.4
รวม	51,925.1	7,773.4	2,816.5	66,892.9	9,522.4	3,494.0	72,227.9	7,520.1	4,092.7	40,222.2	5,373.5	2,058.3

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

4. ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำมีผลต่อเสถียรภาพของธนาคารพาณิชย์มากน้อยแค่ไหน

ความสามารถในการทำกำไรเป็นหลักเกณฑ์อันหนึ่งที่ใช้วัดเสถียรภาพของธนาคารพาณิชย์ การลดต่ำลงของกำไรของธนาคารพาณิชย์ที่เกิดขึ้นในระยะ 5-6 ปีที่ผ่านมานั้นเป็นผลจากปัจจัยหลายด้าน ปัจจัยทางมหภาคที่สำคัญ ได้แก่ (1) ภาวะตกต่ำของเศรษฐกิจ (2) ความไม่คล่องตัวของการปรับตัวของอัตราดอกเบี้ยภายในประเทศ (3) การลดค่าเงินบาท (4) นโยบายลินเซื่อ 18% และ (5) ปัจจัยอื่น ๆ เช่นวิกฤตการณ์ของสถาบันเงินทุน เป็นต้น ปัจจัย 3 4 5 ถือได้ว่าเป็นปัจจัยชั่วคราวที่ไม่มีผลต่อเนื่องระยะยาว เนื่องจากธนาคารจะสามารถปรับตัวต่อสภาวะการณ์ได้โดยใช้เวลาระยะหนึ่ง และปัจจัยที่ (1) และ (2) จะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อเนื่อง เพราะอันหนึ่งเป็นปัญหาทางด้านโครงสร้าง และอีกอันหนึ่งเป็นปัญหาของภาวะแวดล้อมที่นอกเหนือการควบคุมของธนาคาร

ในบทนี้เราเสนอการประมาณการขนาดของผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อธนาคารพาณิชย์จากความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจ โดยจะเน้นพิจารณาเฉพาะผลที่เกิดขึ้นจากความตกต่ำของภาวะเศรษฐกิจ (ปัจจัยที่ 1) ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำนั้นถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ธนาคารพาณิชย์มีความยากลำบากมากขึ้นในการประกอบการ ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำมีผลกระทบต่อธนาคารมากน้อยแค่ไหน คำตอบต่อคำถามนี้จะช่วยให้เราเข้าใจดีขึ้นว่าธนาคารพาณิชย์ของไทยในปัจจุบันนั้นอ่อนแอหรือมั่นคงขนาดไหนต่อความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจ ในการวิเคราะห์เราจะพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับความสามารถในการทำกำไรโดยใช้อัตราส่วนของกำไรก่อนหักภาษี และก่อนหักการจัดสรร (Gross profit) ต่อเงินกองทุน (Capital funds)

ในทางทฤษฎีความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์ค่อนข้างชัดเจนกับเสถียรภาพระยะยาวของธนาคารพาณิชย์ กล่าวคือ ถ้าธนาคารประสบภาวะขาดทุน ธนาคารต้องชดเชยการขาดทุนโดยการใช้จ่ายจากเงินกองทุน ในกรณีที่ภาวะการขาดทุนเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรือสะสมมาเป็นเวลานาน ธนาคารอาจจะอยู่ในภาวะล้มละลายได้ถ้าเงินกองทุนลดต่ำลงถึงขนาดที่ความมั่งคั่งสุทธิติดลบหรือมีค่าเท่ากับศูนย์

วิธีวิจัยที่เหมาะสมในการศึกษาประเด็นดังกล่าว คือ พิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นรายธนาคาร ซึ่งจะทำให้สามารถโยงผลที่ได้จากการศึกษาไปอธิบายประเด็นสำคัญของวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น การวิเคราะห์เป็นรายธนาคารจะเป็นวิธีวิเคราะห์ที่ตรงประเด็นที่สุด แต่จำเป็นจะต้องใช้ข้อมูลมาก และต้องการข้อมูลในรายละเอียดเกี่ยวกับหนี้สินและสินทรัพย์ของแต่ละธนาคาร ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ในปัจจุบันไม่เปิดเผยต่อสาธารณชนทั่วไป จะมีรู้อยู่ก็เฉพาะธนาคารพาณิชย์กับธนาคารแห่งประเทศไทยเท่านั้น การไม่เปิดเผยข้อมูลในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นจุดอ่อนอันหนึ่งในการกำกับควบคุมสถาบันการเงินของไทยในปัจจุบัน เพราะทำให้สาธารณชนไม่ทราบถึงฐานะที่แท้จริงของธนาคาร และทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องแบกรับภาระความรับผิดชอบมากกว่าที่ควรจะเป็นในฐานะที่เป็นผู้เดียวที่รู้ข้อมูล เราจะกลับมาสู่ประเด็นนี้อีกครั้งในตอนสรุปของบทความนี้ จากข้อจำกัดดังกล่าว การวิเคราะห์จึงใช้ตัวเลขของระบบธนาคารพาณิชย์แทนที่จะเป็นตัวเลขรายธนาคาร ประเด็นการศึกษาจึงเป็นการพิจารณาผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจที่มีต่อการทำกำไรของระบบธนาคารพาณิชย์

4.1 วิธีและเครื่องมือในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์เป็นการวิเคราะห์ในกรอบของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค โดยอาศัยแบบจำลองเศรษฐมิติมหภาคของประเทศไทยของโครงการ World Link Project เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ แบบจำลองนี้เป็นแบบจำลองรายปีที่เน้นอธิบายความสัมพันธ์ในระบบเศรษฐกิจไทยในสามประเด็นคือ หนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจ-โลก ต่อการผลิตภายในประเทศ (external shock effect) สอง ความสัมพันธ์ระหว่างภาคการเงินและภาคการผลิต และ สาม บทบาทของการกู้ยืมระหว่างประเทศ การประมาณการณ์ค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองใช้ข้อมูลระหว่างปี 2513-2528 รายละเอียดของแบบจำลองมีเผยแพร่อยู่ในเอกสารประกอบการสัมมนาของ World Link Project ในช่วงปี 2528-2529[1]

---

[1] ดู Randid Nijathaworn and Gosah Arya, An Econometric M Model for Thailand Under the LINK System, Papers presented at a World LINK Meeting, Bangkok, November 1985 and Septermber 1986.

จุดเด่นของแบบจำลองเศรษฐกิจประเทศไทยของโครงการ Link (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกอย่างย่อว่าแบบจำลอง Link) ซึ่งทำให้การประยุกต์ใช้วิเคราะห์ปัญหาของการศึกษานี้ทำได้อย่างค่อนข้างสะดวก คือ แบบจำลอง Link ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาคการเงินและภาคการผลิตค่อนข้างละเอียด ในส่วนที่เกี่ยวกับภาคการเงิน แบบจำลองศึกษาพฤติกรรมของระบบธนาคารพาณิชย์ในการปล่อยสินเชื่อ การจัดสรรสินทรัพย์และหนี้สิน และการปรับสภาพคล่องในแบบจำลอง รายได้ และการออมภายในประเทศจะกำหนดเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์ ในขณะที่สินเชื่อจากระบบธนาคารพาณิชย์จะมีบทบาทในการกระตุ้นการใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิล ในกรณีที่การขยายตัวของสินเชื่อและเงินฝากไม่สมดุลย์กัน ธนาคารพาณิชย์สามารถปรับสภาพคล่องได้โดยผ่าน หนึ่ง การปรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ สอง การกู้ยืมจากต่างประเทศ สาม การกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทย และ สี่ การลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล การปรับตัวเหล่านี้จะเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของความสอดคล้องของระบบบัญชีหนี้สินและสินทรัพย์

เนื่องจากแบบจำลอง Link ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาในบทความนี้โดยตรง เราได้ขยายจำนวนสมการในแบบจำลองเพื่อให้แบบจำลองมีกรอบการวิเคราะห์ที่สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศ และกำไรของระบบธนาคารพาณิชย์ได้ สมการที่ถูกเพิ่มเติม คือ สมการที่อธิบายรายรับ รายจ่าย และกำไรของระบบธนาคารพาณิชย์จากพฤติกรรมการกระจายหนี้สินและทรัพย์สิน ซึ่งมีทั้งหมด 10 สมการ ซึ่งได้แก่

1. สมการกำหนดกำไรก่อนหักภาษีและก่อนการจัดสรร (CBPROF)
2. สมการอธิบายรายรับที่ได้จากสินเชื่อ (CBYLOAN)
3. สมการอธิบายรายรับที่ได้จากการลงทุน (CBYBOND)
4. สมการอธิบายรายรับที่มาจากการปริวรรตเงินตราต่างประเทศ (CBYFEX)
5. สมการอธิบายรายรับอื่น ๆ (CBOREV)
6. สมการอธิบายรายรับรวมของระบบธนาคารพาณิชย์ (CBREV)
7. สมการอธิบายรายจ่ายในส่วนที่เป็นดอกเบี้ยเงินฝาก (CBEDEP)

8. สมการอธิบายรายจ่ายในส่วนที่เป็นการกู้ยืมโดยธนาคาร (CBEDEBT)

9. สมการอธิบายรายจ่ายอื่น ๆ (CBOEXP)

10. สมการอธิบายการจ่ายรวม (CBEXP)

สมการที่ 2, 3, 4,5, 7, 8, 9 เป็นสมการพฤติกรรมส่วนสมการที่เหลือเป็นเอกลักษณ์

ตารางที่ 4.1 แสดงสมการรายรับ รายจ่ายของระบบธนาคารพาณิชย์ที่ประมาณการจากข้อมูลระหว่างปี 2519-2528 ตัวแปรที่สำคัญคือ portfolio ของธนาคาร และอัตราผลตอบแทนต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น รายรับที่ได้จากสินเชื่อ (CBYLOAN) ถูกอธิบายโดยปริมาณยอดสินเชื่อคงค้างและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ภายในประเทศ (LENDR) สำหรับส่วนที่เป็นสินเชื่อในรูปของเงินตราต่างประเทศ ตัวอธิบายที่สำคัญได้แก่ เงินฝากในต่างประเทศ (FEXCH) ตัวสั่งออก (XBILL) อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ (RFO) และอัตราแลกเปลี่ยน (ZEX)

รายรับจากการลงทุนซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล ตัวอธิบายที่สำคัญได้แก่ ปริมาณพันธบัตรรัฐบาลในมือของธนาคารพาณิชย์ (CBSCG) และอัตราดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาล (RGB) สำหรับรายได้จากการปริวรรตเงินตราต่างประเทศ (CBYFEX) ตัวอธิบายที่สำคัญในแต่ละขนาดของธุรกรรมของธนาคารพาณิชย์ซึ่งวัดโดยจำนวนสาขาทั้งในและนอกประเทศ (NBOA) การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน และภาษีเงินกู้ต่างประเทศ (WHLDTX) รายรับประเภทอื่น ๆ (CROREV) ถูกอธิบายโดยปริมาณยอดคงค้างของสินเชื่อธนาคารพาณิชย์ที่ปล่อยกู้แก่เอกชน (CBSCP)

ทางด้านรายจ่าย รายจ่ายในส่วนที่เป็นดอกเบี้ยเงินฝากนั้นถูกกำหนดให้ขึ้นอยู่กับปริมาณคงค้างของเงินฝากทั้งหมดในระบบธนาคารพาณิชย์ (TLDEP) อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ (TRATE) และอัตราแลกเปลี่ยน ตัวแปรตัวสุดท้าย (อัตราแลกเปลี่ยน) ใช้อธิบายค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนในส่วนที่เกี่ยวกับเงินฝากในสกุลเงินตราต่างประเทศ ส่วนรายจ่ายในส่วนที่เป็นการกู้ยืม (CBEDEBT) ตัวอธิบายที่สำคัญได้แก่ อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ (RFO) ปริมาณยอดคงค้างของหนี้สินต่างประเทศ

(CBSFL) อัตราดอกเบี้ยมาตรฐานของธนาคารแห่งประเทศไทย (DISCTR) และยอดคงค้างของหนี้สินอื่น ๆ ที่เป็นเงินบาท (CBOLB) รายจ่ายประเภทอื่น ๆ (CBOEXP) ถูกกำหนดให้ขึ้นอยู่กับขนาดของเงินฝากและขนาดของธุรกิจซึ่งวัดโดยจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ทั้งหมด

สมการที่ใช้ในการวิเคราะห์มีทั้งหมด 132 สมการ เป็นจำนวนที่มีอยู่เดิม 122 สมการ และ เป็นจำนวนที่เพิ่มเติมเป็นพิเศษสำหรับการศึกษาครั้งนี้ 10 สมการ การหาผลลัพธ์ของแบบจำลองระหว่างปี 2520-28 (Model solution) ให้ผลออกมาใกล้เคียงกับตัวเลขจริง ขนาดของความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นมีไม่มากนัก แบบจำลองสามารถผลิตภาวะการณ์ในอดีตได้อย่างน่าพอใจ โดยเฉพาะสามารถอธิบายจุดหัก (turning points) ในตัวแปรมหภาคที่สำคัญได้เช่น รายได้ประชาชาติ ภาวะเงินเฟ้อ และสภาพคล่องของระบบธนาคารพาณิชย์ ตารางที่ 4.2 แสดงนัยทางสถิติของความคลาดเคลื่อนในตัวแปรหลัก ๆ ในแบบจำลอง

ตารางที่ 4.1

การประมาณสมการรายรับรายจ่ายของระบบธนาคารพาณิชย์

```
EQUATION # 102      CBYLOAN

CBYLOAN= .01078*CBSCP*LENDR+.35901*((XBILL+FEXCH)*(RFO/ZEX))-2960.87843
        (28.68)            (2.37)                              (-2.25)

                         SEE= 1830.62600000   R-BAR-SQ=  .9947   DW=   1.932
                         ORDINARY LEAST SQUARES
                         SAMPLE PERIOD=  1976-  1985


EQUATION # 103      CBYBOND

LN(CBYBOND)= .22873*LN(CBSCG*RGB)+.80725*(LN(CBYBOND(-1)))-1.20573
            (2.65)               (7.96)                    (-2.67)

                         SEE=     .05500650   R-BAR-SQ=  .9912   DW=   2.767
                         ORDINARY LEAST SQUARES
                         SAMPLE PERIOD=  1977-  1985


EQUATION # 104      CBEDEP

CBEDEP= .08611*TLDEP+1487.04384*TRATE+1782.29059*ZEX-50644.99562
       (12.15)      (6.47)           (4.12)         (-5.83)

                         SEE=  972.30300000   R-BAR-SQ=  .9976   DW=   3.055
                         ORDINARY LEAST SQUARES
                         SAMPLE PERIOD=  1976-  1985


EQUATION # 105      CBEDEBT

CBEDEBT= .00639*RFO*CBSFL+467.47947*DISCTR+.12355*CBOLB-4806.93290
        (2.49)           (2.69)           (6.63)       (-3.15)

                         SEE=  562.41180000   R-BAR-SQ=  .9722   DW=   2.546
                         ORDINARY LEAST SQUARES
                         SAMPLE PERIOD=  1976-  1985


EQUATION # 106      CBYFEX

CBYFEX= .54205*(NBOA+NBO)+38.98669*APCT(ZEX)-2214.91194*WHLDTX+238.79516
        (2.47)            (3.88)             (-2.35)           (.70)

                         SEE=  101.16220000   R-BAR-SQ=  .9095   DW=   2.984
                         ORDINARY LEAST SQUARES
                         SAMPLE PERIOD=  1976-  1985


EQUATION # 107      CBOREV

CBOREV= .00602*CBSCP+480.57655
        (10.94)      (2.79)

                         SEE=  245.40740000   R-BAR-SQ=  .9296   DW=   1.868
                         ORDINARY LEAST SQUARES
                         SAMPLE PERIOD=  1976-  1985


EQUATION # 108      CBOEXP

CBOEXP= .02502*TLDEP+6.47637*(NBOA+NBO)-6279.38966
        (7.27)       (2.99)             (-2.62)

                         SEE=  611.52830000   R-BAR-SQ=  .9877   DW=   1.477
                         ORDINARY LEAST SQUARES
                         SAMPLE PERIOD=  1976-  1985
```

ตารางที่ 4.2

ความคลาดเคลื่อนในตัวแปรหลัก ๆ ระหว่างปี 2520-2528

(percentage error)

ตัวแปรมหภาค	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528
1. รายได้รวม	-2.44	-3.36	-2.87	-4.44	-2.78	.55	2.26	1.98	3.34
2. ระดับราคาเฉลี่ย	1.22	2.22	2.55	2.77	.31	.02	.13	-.19	.07
3. การบริโภคของเอกชน	-4.37	-3.52	-5.74	-7.73	-3.39	3.16	4.74	4.45	5.98
4. การลงทุนรวม	-12.11	-10.84	-5.09	-11.25	-13.56	-2.33	5.05	8.27	13.96
5. การใช้จ่ายของรัฐบาล	5.03	- .53	.92	.56	.92	1.99	-3.33	-4.17	- .95
6. การนำเข้า	-3.97	-8.83	-12.29	-8.70	- .77	8.23	6.23	10.97	4.67
7. การส่งออก	4.42	-2.21	2.72	- .64	.75	- .01	-.64	.05	.21
8. การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด	-12.64	-45.53	-16.73	-4.91	-13.80	-5.24	21.30	45.10	30.55
9. ปริมาณเงินฝากในระบบธนาคารพาณิชย์	-.36	-4.00	-4.22	.09	.83	-2.54	1.55	.36	4.85
10. ปริมาณสินเชื่อแก่ภาคเอกชน	.31	-2.56	-4.43	-3.59	-1.70	-3.65	-2.19	-1.34	.33
11. สภาพคล่องของระบบธนาคารพาณิชย์	.68	1.50	-.22	-3.68	-2.51	-1.14	-3.69	-1.69	-4.32
12. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้	1.42	1.96	3.56	-3.75	-.17	2.26	1.26	-1.12	-3.88
13. ค่าใช้จ่ายของระบบธนาคารพาณิชย์	-.28	3.56	-2.27	4.88	-5.08	-1.31	3.20	-1.55	2.92
14. รายได้ของระบบธนาคารพาณิชย์	-2.78	1.63	3.37	-.35	-3.45	-2.20	.54	-3.58	-2.44

การวิเคราะห์อาศัยเทคนิคของการทำ Simulation โดยเปรียบเทียบฐานะทางการเงินของระบบธนาคารพาณิชย์ที่เกิดขึ้นจริงในช่วงปี 2522-2528 กับฐานะทางกำไรที่ควรจะเกิดขึ้นในกรณีที่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำไม่ได้เกิดขึ้น ผลต่างของกำไรที่เกิดขึ้นจริงกับกำไรที่ควรจะเกิดขึ้นจะสะท้อนให้เห็นถึงขนาดของผลกระทบที่มีต่อธนาคารพาณิชย์

สถานะการณ์ในกรณีที่ภาวะเศรษฐกิจไม่ตกต่ำควรจะเป็นอย่างไร? จากที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 ภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายด้าน แต่ที่ดูเหมือนจะมีผลกระทบต่อเนื่องต่อระบบเศรษฐกิจมากที่สุด คือ การลดต่ำลงของการขยายตัวของการผลิตในภาคเกษตร จากความสำคัญอันนี้เราจะวิเคราะห์ภาวะตกต่ำของระบบเศรษฐกิจในส่วนที่เกิดขึ้นจากความตกต่ำของภาคเกษตร ภาวะตกต่ำของภาคเกษตรในที่นี้หมายถึง ภาวะการณ์ที่การขยายตัวของภาคเกษตรลดต่ำลงกว่าเป้าหมายระยะยาว (แบบพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5) คือต่ำกว่าร้อยละ 4 ต่อปี การศึกษาจะเปรียบเทียบฐานะทางการเงินของระบบธนาคารพาณิชย์ที่เกิดขึ้นจริงกับฐานะทางการเงินที่ควรจะเกิดขึ้นในกรณีที่ภาคเกษตรสามารถรักษาอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 4 ต่อปี

การวิเคราะห์มุ่งที่จะตอบคำถามสองคำถามคือ หนึ่ง ความสามารถในการทำกำไรของระบบธนาคารพาณิชย์เปลี่ยนแปลงไปขนาดไหนต่อภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่เกิดขึ้น และสอง ในระยะยาว ภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจสามารถบั่นทอนเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ได้หรือไม่ คำตอบต่อคำถามเหล่านี้จะช่วยสร้างความเข้าใจที่ดีขึ้นว่า ระบบธนาคารพาณิชย์ไทยในปัจจุบันมั่นคงหรืออ่อนแอแค่ไหนต่อความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจ

4.2 ผลการวิเคราะห์

ตารางที่ 4.3 แสดงการเปลี่ยนแปลงทางมหภาคในกรณีที่การผลิตในภาคเกษตรสามารถขยายตัวได้ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 4 ต่อปี ผลที่ได้สอดคล้องกับความเข้าใจทั่ว ๆ ไป คือ การลดต่ำลงของการขยายตัวของภาคเกษตรจากแนวโน้มระยะยาวมีผลให้อัตราการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจโดยรวมลดต่ำลงด้วย การขยายตัวของรายได้ที่ลดน้อยลงทำให้การใช้จ่ายของภาคเอกชนขยายตัวในอัตราที่ต่ำลง เมื่อระบบเศรษฐกิจขยายตัวได้น้อยลง การ-

ตารางที่ 4.3

การเปลี่ยนแปลงทางมหภาคที่เกิดขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

(อัตราการเปลี่ยนแปลง %)

	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528
การผลิต							
เกษตร	-5.6	-7.8	-4.9	-8.1	-8.3	-6.8	-8.5
อาหาร	-0.6	-1.3	-1.2	-1.2	-1.4	-1.1	-1.2
หัตกรรม	-0.9	-2.0	-1.9	-1.9	-1.9	-1.6	-1.5
ก่อสร้าง	-3.7	-8.7	-9.5	-8.9	-9.1	-6.9	-6.4
บริการ	-1.3	-2.6	-2.4	-2.5	-2.5	-2.2	-2.1
รวม	-2.5	-4.1	-3.3	-4.0	-4.1	-3.4	-3.7
ภาวะเงินเฟ้อ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
การใช้จ่ายของเอกชน	-1.9	-3.5	-3.3	-3.8	-3.9	-3.3	-3.4
การใช้จ่ายในการลงทุน	-3.7	-9.3	-9.4	-9.4	-9.3	-7.2	-6.9
การนำเข้า	-2.2	-4.8	-4.7	-6.0	-5.4	-4.9	-4.9
การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด	4,496	11,833	13,361	15,437	16,505	15,511	17,226

นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศมีการขยายตัวในอัตราที่ลดลงเช่นกัน ทำให้การขาดดุลการค้าเกิดขึ้นน้อยกว่าที่ควรจะเป็น สังเกตได้ว่า ภาวะตกต่ำของภาคเกษตรไม่มีผลต่อระดับราคาภายในประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากแบบจำลองพิจารณาปัจจัยทางด้านอุปทาน (ต้นทุนการผลิต) เป็นปัจจัยที่กำหนดการเปลี่ยนแปลงของระดับราคาในเศรษฐกิจไทย

ในรายละเอียด ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในภาคเกษตรทำให้อัตราการขยายตัวรวมลดต่ำลงจากอัตราเฉลี่ย (2522-2528) ร้อยละ 6 ต่อปีเหลือร้อยละ 5 ต่อปี การใช้จ่ายของภาคเอกชนลดลงเฉลี่ยร้อยละ 3.3 ต่อปีในขณะที่การลงทุนของภาคเอกชนลดลงเฉลี่ยร้อยละ 7.9 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราลดที่ค่อนข้างสูง การขยายตัวของการใช้จ่ายของภาคเอกชนที่ลดต่ำลงส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงการผลิตในสาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาก่อสร้าง ซึ่งอัตราการขยายตัวลดต่ำลงมากเฉลี่ยร้อยละ 7.6 ต่อปี การลดต่ำลงนี้เป็นผลโดยตรงจากภาวะซบเซาของการลงทุนในประเทศ สาขาการผลิตอื่น ๆ ต่างมีการขยายตัวในอัตราที่ลดต่ำลงตามรายละเอียดในตารางที่ 4.3 ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้การนำเข้าขยายตัวในอัตราที่ลดต่ำลงด้วย สถานการณ์นี้สะท้อนลักษณะหนึ่งของโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทยที่พึ่งพาการนำเข้า การนำเข้าขยายตัวในอัตราลดต่ำลงคือเฉลี่ยอัตราการขยายตัวลดลงร้อยละ 4.7 ต่อปี ซึ่งมีผลให้ดุลการค้าขาดดุลน้อยกว่าที่ควรจะเป็น การขาดดุลการค้าลดลงเฉลี่ยประมาณ 13,400 ล้านบาทต่อปี

การเปลี่ยนแปลงทางมหภาคที่เกิดขึ้นมีผลอย่างไรต่อกำไรของธนาคารพาณิชย์? ตัวเลขในตารางที่ 4.4 แสดงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อกำไรของธนาคารพาณิชย์ จะเห็นได้ว่าภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ทั้งรายได้และรายจ่ายของระบบธนาคารพาณิชย์ลดลง แต่รายได้ลดลงมากกว่ารายจ่าย กำไรจึงลดลง ตัวเลขแสดงว่าภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างต่อเนื่องมีผลให้กำไรของธนาคารพาณิชย์ลดลงแบบสะสม คือประมาณ 47 ล้านบาทในปี 2522 เพิ่มเป็น 1,113 ล้านบาท ในปี 2525 และเท่ากับ 2,765 ล้านบาท ในปี 2528 โดยเฉลี่ยแบบจำลองประมาณการว่ากำไรของระบบธนาคารพาณิชย์ลดลงเฉลี่ยประมาณปีละ 1,175 บาท หรือประมาณปีละ 23% ของกำไรที่เกิดขึ้นจริง

ตารางที่ 4.4

การเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของระบบธนาคารพาณิชย์

	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528
รายได้	-240	-897	-1,487	-2,264	-2,779	-3,467	-4,276
รายจ่าย	-193	-631	-924	-1,151	-1,322	-1,453	-1,511
กำไร	-47	-266	-559	-1,113	-1,457	-2,023	-2,765

ที่มา: คำนวณจากแบบจำลอง

ตารางที่ 4.5

เปรียบเทียบ เงินฝาก สินเชื่อ ส่ภาพคล่องและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้

	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528
อัตราการขยายตัว							
เงินฝาก	-0.9	-2.0	-1.9	-2.0	-2.1	-1.6	-1.6
เงินกู้	-0.9	-2.3	-3.3	-4.1	-4.2	-4.4	-4.8
ส่ภาพคล่องทางการเงิน							
กรณีจริง	1.16	1.05	1.01	0.96	1.01	0.97	0.95
กรณีเปรียบเทียบ	1.16	1.06	1.03	0.98	1.03	0.99	0.98
อัตราดอกเบี้ยเงินกู้							
กรณีจริง	12.35	15.34	15.56	15.45	13.50	13.50	14.10
กรณีเปรียบเทียบ	12.35	15.33	15.56	15.48	13.55	13.95	14.17

ที่มา: คำนวณจากแบบจำลอง

คำถามที่จะต้องตอบต่อไปก็คือ เราจะสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของกำไรที่เกิดขึ้นได้อย่างไร? รายละเอียดในแบบจำลองแสดงให้เห็นว่าการลดต่ำของกำไรนั้นเกิดขึ้นจากต้นเหตุสองประการ คือ หนึ่ง ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ธนาคารมีสภาพคล่องสูงขึ้น สอง ภายใต้ความไม่คล่องตัวในการปรับลดอัตราดอกเบี้ยที่มีอยู่การปรับ portfolio ของธนาคารมีผลให้ spread ในการทำกำไรลดลง ธนาคารจึงมีกำไรน้อยลง สาเหตุทั้งสองนี้สามารถขยายความในรายละเอียดได้ดังนี้

ในประเด็นแรก ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำมีผลต่อธนาคารพาณิชย์ทั้งทางด้านเงินฝากและทางด้านสินเชื่อ ตัวเลขในตารางที่ 4.5 แสดงให้เห็นว่าภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้การขยายตัวของทั้งเงินฝากและสินเชื่อลดลง แต่โดยเฉลี่ย การขยายตัวของเงินฝากจะลดลงน้อยกว่าการขยายตัวของสินเชื่อซึ่งมีผลให้ธนาคารพาณิชย์มีสภาพคล่องทางการเงินสูงกว่าที่ควรจะเป็น เปรียบเทียบตัวเลขในตารางที่ 4.5 จะเห็นได้ว่าภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้สภาพคล่องของระบบธนาคารพาณิชย์เปลี่ยนจากต่ำมาเป็นสภาพคล่องที่สูงขึ้นโดยเฉพาะตั้งแต่ปี 2524 เป็นต้นมา

จากที่กล่าวไว้แล้ว ภายใต้โครงสร้างปัจจุบันธนาคารพาณิชย์มีช่องทางไม่มากนักในการจัดสรรสภาพคล่องส่วนเกินที่เกิดขึ้น ช่องทางหลักในการปรับสภาพคล่องส่วนเกินได้แก่ การลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล การลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ การคืนเงินกู้ต่างประเทศ และการลงทุนในตลาดซื้อคืน การลงทุนในตั๋วเงินคลังถือได้ว่าเป็นมาตรการสุดท้ายที่ธนาคารพาณิชย์นิยมใช้กัน เนื่องจากผลตอบแทนต่ำมาก การลงทุนในสินทรัพย์ต่างประเทศก็ทำได้ไม่มากนัก เนื่องจากติดข้อจำกัดในการถือสินทรัพย์ต่างประเทศตามกฎของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ป้องกันการเก็งกำไรในอัตราแลกเปลี่ยนที่อาจเกิดขึ้น

การวิเคราะห์ในแบบจำลองแสดงให้เห็นว่า การปรับ Portfolio ของธนาคารพาณิชย์ต่อปัญหาสภาพคล่องสูงที่เกิดขึ้นมีผลให้กำไรของระบบธนาคารลดลง เนื่องจาก spread ระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และต้นทุนของเงินดำเนินการ (Average cost of funds) ลดลง ข้อสรุปนี้ได้จากการเปรียบเทียบบัญชีหนี้สินและสินทรัพย์ของระบบธนาคารพาณิชย์

ตารางที่ 4.6

เปรียบเทียบบัญชีหนี้สินและสินทรัพย์ของระบบธนาคารพาณิชย์

(ปี 2528)

	กรณีจริง	กรณีเปรียบเทียบ	การเปลี่ยนแปลง
สินทรัพย์			
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	21,171	21,422	-251
สินทรัพย์ต่างประเทศ	36,446	36,419	27
พันธบัตรรัฐบาล	77,742	75,028	2,714
เงินให้กู้ภาคเอกชน	527,337	552,758	-25,421
สินทรัพย์อื่น ๆ	50,930	50,930	-
รวม	713,622	736,557	-22,931
หนี้สิน			
เงินกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทย	26,103	30,020	-3,917
เงินฝาก	552,657	561,253	-8,596
หนี้สินต่างประเทศ	45,891	56,309	-10,418
เงินกองทุน	42,445	42,445	-
หนี้สินอื่น ๆ	46,530	46,530	—
รวม	713,626	736,557	-22,931

ที่เกิดขึ้นจริงกับที่เกิดขึ้นภายใต้ข้อสมมติของการขยายตัวของการผลิตในภาคเกษตร ในรายงานนี้เราได้เลือกปัญชีปี 2528 มาแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากตัวเลขในปัญชีเป็นตัวเลขของตัวแปรสต๊อก ดังนั้นรายละเอียดของปัญชีในปี 2528 สามารถแสดงผลสะสม (accumulated effects) ของภาวะเศรษฐกิจตกต่ำต่อระบบธนาคารพาณิชย์ตั้งแต่ปี 2522 ได้เป็นอย่างดี ตัวเลขของปัญชีปี 2528 ปรากฏอยู่ในตารางที่ 4.6

เมื่อเปรียบเทียบตัวเลขทางปัญชีในกรณีที่เกิดขึ้นจริง (column ที่ 1) กับในกรณีสมมุติ (column ที่ 2) จะเห็นได้ว่าภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ระบบธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อได้น้อยลง (ประมาณ 25,000 ล้านบาท) การระดมเงินฝากที่ทำได้น้อยลงเช่นกัน ภาวะสภาพคล่องส่วนเกินที่เกิดขึ้นทำให้ระบบธนาคารพาณิชย์พึ่งพาการนำเข้าเงินกู้จากต่างประเทศน้อยลง (ประมาณ 10,000 ล้านบาท) และในขณะเดียวกันความจำเป็นที่ต้องกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทย ก็ลดลงเช่นกัน จากช่องทางการปรับ Portfolio ของธนาคารที่ได้กล่าวไว้ การปรับตัวต่อสภาพคล่องส่วนเกินทำให้ธนาคารลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล (รวมทั้งตั๋วเงินคลัง) มากขึ้น (ประมาณ 2,714 ล้านบาท) ลงทุนในสินทรัพย์ต่างประเทศมากขึ้น (ประมาณ 27 ล้านบาท) และปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลง (ดูตารางที่ 4.5)

การปรับตัวในลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้กำไรของธนาคารลดลงเนื่องจาก Spread ระหว่างต้นทุนดำเนินการและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้แคบลง จากตัวอย่างของปี 2528 การปรับ portfolio ในลักษณะที่กล่าวมานี้ทำให้ต้นทุนดำเนินการ (average cost of fund) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11.29 เป็นร้อยละ 11.34 ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลดลงจากร้อยละ 14.17 เป็น 14.10 ซึ่งทำให้ spread ในการทำงานกำไรจาก 2.88 เป็น 2.76

สาเหตุที่ spread ในการทำกำไรลดลงก็เนื่องมาจาก ภาวะสภาพคล่องส่วนเกินที่เกิดขึ้นทำให้องค์ประกอบของเงินทุนดำเนินการเน้นในส่วนที่เป็นเงินฝากภายในประเทศมากขึ้น การนำเข้าเงินกู้จากต่างประเทศเพื่อเป็นทุนดำเนินการมีความจำเป็นน้อยลง ต้นทุนของเงินดำเนินการจึงเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากเงินฝากในประเทศโดยเฉลี่ยจะมีต้นทุนสูงกว่าเงินกู้จากต่างประเทศ ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นชัดว่าความไม่คล่องตัวของการปรับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากมีส่วน

ทำให้ความสามารถในการทำกำไรของระบบธนาคารพาณิชย์ลดลง กล่าวคือ ถ้าธนาคารมีความคล่องตัวที่จะปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากได้มากกว่านี้ การลดลงของ spread คงจะไม่เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งหมายความว่า กำไรคงจะไม่ลดลงมากนัก

โดยสรุป การประมาณการตัวเลขจากแบบจำลองแสดงให้เห็นว่าภาวะตกต่ำของระบบเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในระยะ 6-7 ปีที่ผ่านมามีผลค่อนข้างมากต่อธนาคารพาณิชย์ จากที่เราศึกษาดูโดยใช้ความตกต่ำของการผลิตในภาคเกษตรเป็นกรณีตัวอย่าง ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำได้ทำให้กำไรของระบบธนาคารพาณิชย์ลดลงเฉลี่ยประมาณ 1/4 ของกำไรที่ควรจะเกิดขึ้น การลดต่ำของกำไรนี้เป็นผลจากภาวะสภาพคล่องสูงที่เกิดขึ้น และความไม่คล่องตัวของการปรับอัตราดอกเบี้ยซึ่งทำให้ spread ของการทำกำไรลดลง

ส่วนที่เหลืออยู่ที่จะต้องพิจารณาก็คือ ภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจสามารถบั่นทอนเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ได้หรือไม่? คำถามนี้ค่อนข้างจะตอบยาก เพราะสามารถพิจารณาเสถียรภาพได้ในหลายประเด็น ในส่วนที่เกี่ยวกับความสามารถในการทำกำไรของระบบธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเป็นดัชนีอันหนึ่งที่ใช้วัดเสถียรภาพ เราอาจจะพิจารณาผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำว่าจะมีผลต่อกำไรของธนาคารพาณิชย์ถึงขนาดที่จะบั่นทอนเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ได้หรือไม่ ประเด็นที่จะต้องตัดสินคือ ความตกต่ำของกำไรขนาดไหนจะเป็นจุดที่จะสามารถบั่นทอนเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ได้

ถ้าจะพิจารณาว่าธุรกิจธนาคารก็เหมือนกับธุรกิจทั่วไปที่จะต้องหารายได้จากเงินที่นำไปลงทุนในอัตราที่ควรจะสูงกว่าค่าเสียโอกาสของทุน เราอาจจะตั้งเป็นประเด็นว่าความไม่มีเสถียรภาพน่าจะเกิดขึ้นถ้าการทำกำไรให้อัตราผลตอบแทนของเงินทุนต่ำกว่าค่าเสียโอกาสของทุน ค่าเสียโอกาสของทุนก็คืออัตราดอกเบี้ยตลาดในขณะที่อัตราผลตอบแทนของทุนก็คืออัตราส่วนระหว่างกำไรกับเงินกองทุน

จากข้อสังเกตดังกล่าวนี้ ตารางที่ 4.7 แสดงการเปลี่ยนแปลงในอัตราผลตอบแทนทุนจาก (rate of return on capital fund) ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในระดับต่าง ๆ เปรียบเทียบกับค่าเสียโอกาสของทุนดำเนินการซึ่งใช้วัดโดยอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก

ตารางที่ 4.7

การเปลี่ยนแปลงของกำไร และอัตราผลตอบแทนของทุน

รายได้ความตกต่ำของภาวะเศรษฐกิจ

การขยายตัวของภาคเกษตร	2.8%		0.0%		-4.0%		
การขยายตัวของรายได้รวม	5.0%		4.1%		2.8		ค่าเสียโอกาสของเงินทุน
ปี	กำไร	อัตราผลตอบแทน	กำไร	อัตราผลตอบแทน	กำไร	อัตราผลตอบแทน	
2522	4,339	23.8	4,352	23.8	4,318	23.8	8.25
2523	5,075	26.0	5,123	26.0	4,913	25.2	12.00
2524	4,586	21.4	4,587	21.4	4,054	16.8	12.5
2525	4,591	18.6	4,474	18.2	3,253	13.2	12.83
2526	5,853	20.8	5,834	20.8	4,470	15.9	11.33
2527	5,988	16.5	5,350	16.1	3,879	10.6	12.96
2528	4,988	11.8	4,164	9.8	904	2.1	11.88

ที่มา: การคำนวณจากแบบจำลอง

จากตัวเลขในตารางที่ 4.7 จะเห็นได้ว่า ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของภาคเกษตรตามที่เกิดขึ้นจริงนั้น (column ที่ 1) ได้ทำให้ความสามารถในการหารายได้ของระบบธนาคารพาณิชย์เสื่อมลงเป็นอย่างมาก อัตราผลตอบแทนของทุนลดลงจนในปี 2528 อยู่ระดับที่ใกล้เคียงกับค่าเสียโอกาสของทุน จากตัวเลขดังกล่าวนี้อาจจะตีความได้ว่าภาวะเศรษฐกิจตกต่ำได้มีผลให้เสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์วัดจากความสามารถในการทำกำไร ลดต่ำลงกว่าในอดีต อย่างไรก็ดี ภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นยังไม่ถึงจุดที่จะสามารถบั่นทอนเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ได้อย่างจริงจัง

ผลจากการศึกษาดังกล่าวนี้ให้ความหมายอะไรบ้างกับปัญหาวิกฤตการณ์ของธนาคารพาณิชย์ที่เกิดขึ้น ที่สามารถจะกล่าวได้อย่างแน่ชัดก็คือ ความตกต่ำของภาวะเศรษฐกิจได้ส่งผลกระทบต่อระบบธนาคารพาณิชย์ค่อนข้างมาก ความสามารถในการทำกำไรลดต่ำลง ธนาคารทุกธนาคารก็คงจะเผชิญกับความตกต่ำอันนี้ในลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ธนาคารแต่ละธนาคารจะสามารถทนทานภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นได้มากน้อยขนาดไหน คงจะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของแต่ละธนาคาร ซึ่งรวมถึงการจัดสรร portfolio ความเพียงพอของทุน ลักษณะของการขาดทุนที่เกิดขึ้น และความถูกต้องของการบริหาร ปัจจัยเหล่านี้คงจะเป็นปัจจัยเพิ่มเติมที่จะอธิบายได้ว่าภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่เลวร้ายลงที่ได้เกิดขึ้น ทำไมธนาคารบางธนาคารจึงมีปัญหา

เพื่อเป็นกรณีเปรียบเทียบตารางที่ 4.7 แสดงตัวเลขอัตราผลตอบแทนของเงินทุนภายใต้ข้อสมมุติของความตกต่ำทางเศรษฐกิจที่รุนแรง คือ อัตราการขยายตัวของภาคเกษตรเฉลี่ยเท่ากับศูนย์ (column ที่ 2) และอัตราการขยายตัวของภาคเกษตรเฉลี่ยเท่ากับ -4 เปอร์เซนต์ (column ที่ 3) ซึ่งให้อัตราการขยายตัวโดยรวมของระบบเศรษฐกิจลดต่ำลงจากอัตราเฉลี่ยจริงร้อยละ 5. เหลือร้อยละ 4.1 และ 2.8 ตามลำดับ ภายใต้สภาวะการณ์ที่เลวร้ายลง กำไรของระบบธนาคารพาณิชย์จะลดลงมากขึ้นอีก แต่อัตราผลตอบแทนในระยะ 5-6 ปีแรกยังอยู่ในระดับที่สูงกว่าค่าเสียโอกาสของทุน ผลดังกล่าวนี้ให้ความหมายว่า ระบบธนาคารพาณิชย์ มีความแข็งแกร่งพอที่จะรักษาตัวให้รอดภายใต้สภาวะการณ์ที่เลวร้ายมากขึ้น

อย่างน้อยก็ 5-6 ปี ก่อนที่อัตราผลตอบแทนของทุนจะลดต่ำกว่าค่าเสียโอกาสของทุน มองในมุมกลับ ผลที่ได้ในกรณีเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นว่าความตกต่ำของภาวะเศรษฐกิจแบบต่อเนื่องสามารถบั่นทอนเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ได้ในระยะยาว ช่วงเวลาที่ระบบธนาคารพาณิชย์จะสามารถแบกรับภาวะตกต่ำได้นั้น จะขึ้นอยู่กับขนาดของความตกต่ำที่เกิดขึ้นว่ารุนแรงแค่ไหน ในกรณีตัวอย่างที่ให้ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องถึง 7 ปี ในอัตราความรุนแรงที่ทำให้อัตราการขยายตัวของรายได้รวมเฉลี่ยร้อยละ 2.8 ต่อปีนั้น ระบบธนาคารพาณิชย์คงจะสามารถทนทานกับภาวะการณ์ดังกล่าวได้อย่างน้อยก็ 5-6 ปี

5. สรุป

จุดประสงค์ของบทความนี้คือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเศรษฐกิจและเสถียรภาพของธนาคารพาณิชย์ไทย เพื่อตอบคำถามว่า ภายใต้โครงสร้างปัจจุบัน ธนาคารพาณิชย์อ่อนแอ หรือมั่นคงแค่ไหนต่อความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจ การศึกษาวิเคราะห์ความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทยระยะ 5-6 ปีที่ผ่านมา และผลที่มีต่อเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย พิจารณาผลที่ก่อความสามารถในการทำกำไร

ช่วงเวลาตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมา เป็นช่วงเวลาที่เศรษฐกิจไทยมีความผันผวนและปัญหามากที่สุดระยะหนึ่ง ในขณะเดียวกันปัญหาที่เรียกกันว่าเป็นวิกฤตการณ์ของสถาบันการเงินก็เกิดขึ้น ตั้งแต่ปี 2522 เป็นต้นมา อัตราการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้ลดต่ำลงจากแนวโน้มในอดีตโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขยายตัวของการผลิตในภาคเกษตรซึ่งได้ลดต่ำลงอย่างมาก ประเด็นความตกต่ำของภาคเกษตรนี้เป็นประเด็นสำคัญเนื่องจากมีผลต่อเนื่องไปถึงความตกต่ำของการขยายตัวของรายได้ของเกษตรกร ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ การลดต่ำของรายได้นี้ทำให้การใช้จ่ายในประเทศไม่ขยายตัวเท่าที่ควร ซึ่งมีผลอย่างกว้างขวางต่อการขยายตัวของธุรกิจภายในประเทศ รวมทั้งธุรกิจของธนาคารพาณิชย์

ในช่วงเวลาเดียวกัน ภาวะการเงินในตลาดต่างประเทศก็ผันผวนมากเช่นกัน อัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินระหว่างประเทศเพิ่มสูงและลดต่ำอย่างรวดเร็ว หลังจากปี 2522 อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศแสดงแนวโน้มที่ลดต่ำลงโดยตลอด ความแปรปรวนนี้มีผลให้ภาวะการเงินในประเทศเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย สภาพคล่องของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยอยู่ในสภาพตึงตัวในระยะแรก (ระหว่างปี 2522-2523) หลังจากนั้นสภาพคล่องเฉลี่ยอยู่ในภาวะสภาพคล่องสูงโดยตลอด

การพิจารณาความผันผวนของภาวะการเงินที่เกิดขึ้น ให้ข้อสังเกตว่า ธนาคารพาณิชย์ไทยในปัจจุบันมีความคล่องตัวน้อยในการจัดสรรสภาพคล่องส่วนเกินตามกลไกตลาด ปัญหาหนึ่งก็คือ ช่องทางในการบริหารสภาพคล่องมีอยู่ค่อนข้างจำกัด อีกปัญหาหนึ่งคือความไม่คล่องตัว

ของระบบธนาคารพาณิชย์ในการปรับลดอัตราดอกเบี้ย ความไม่คล่องตัวในส่องประเด็นนี้ให้ข้อสังเกตว่า ที่ผ่านมาธนาคารพาณิชย์ไทยคงจะอยู่ในฐานะที่เสียประโยชน์จากภาวะสภาพคล่องส่วนเกินที่เกิดขึ้น

การศึกษาพฤติกรรมธนาคารพาณิชย์ในรายละเอียดให้บทสรุปที่สนับสนุนข้อสังเกตดังกล่าว ภาวะสภาพคล่องที่เกิดขึ้นมีผลให้ความสามารถในการทำกำไรของระบบธนาคารพาณิชย์ลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธนาคารขนาดกลาง และขนาดเล็ก ภาวะสภาพคล่องที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อธนาคารทุกขนาด กล่าวคือ ธนาคารแต่ละขนาดมีระดับของสภาพคล่องสูงที่หัดเทียมกัน ในด้านของเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ ดัชนีของความเพียงพอของทุนมิได้แสดงแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่ความสามารถในการทำกำไรลดต่ำลง นอกเหนือจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลงแล้ว การเพิ่มของรายจ่ายเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กำไรทางระบบธนาคารพาณิชย์ลดลงในช่วงเวลาที่ผ่านมา

การวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองเศรษฐมิติของประเทศไทยแสดงให้เห็นว่า ภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจเฉพาะในส่วนที่เกิดจากความตกต่ำของภาคเกษตรได้ก่อให้เกิดผลกระทบค่อนข้างมากต่อความสามารถในการทำกำไรของระบบธนาคารพาณิชย์ การวิเคราะห์ประมาณการผลดังกล่าวว่า ทำให้กำไรของระบบธนาคารพาณิชย์ลดลงประมาณ 23 เปอร์เซ็นต์ การลดต่ำลงของกำไรนี้เกิดจากสภาพคล่องทางการเงินที่เพิ่มสูงขึ้น และจากความไม่คล่องตัวในการปรับฐานะสภาพคล่องของระบบธนาคารพาณิชย์โดยเฉพาะการปรับลดอัตราดอกเบี้ย ความตกต่ำของความสามารถในการทำกำไรที่เกิดขึ้นได้มีผลให้เสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์เสื่อมลง เมื่อเทียบกับในอดีต แต่ความตกต่ำยังไม่ถึงจุดที่จะบั่นทอนเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ได้อย่างจริงจัง

การวิเคราะห์ให้ข้อสรุปเพิ่มเติมว่า ความตกต่ำของภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างต่อเนื่อง สามารถบั่นทอนเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ได้ในระยะยาว ปัญหาว่าระบบธนาคารพาณิชย์จะสามารถทนทานภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำได้มากน้อยขนาดไหนจะขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความตกต่ำของภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ที่ผ่านมา ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า

ระบบธนาคารพาณิชย์ถูกกระทบกระเทือนค่อนข้างมากจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่เกิดขึ้น ถ้าจะใช้ข้อมูลจากบทที่ล่วงมาพิจารณาประกอบ คงจะคาดการณ์ได้ว่า ธนาคารขนาดกลาง และธนาคารขนาดเล็กคงจะได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นนี้มากที่สุด

ผลการศึกษาจากบทความนี้ให้ข้อคิดอะไรได้บ้างทางด้านนโยบาย? ข้อคิดที่อยากจะเสนอให้พิจารณามีอยู่ล่วงประเด็นด้วยกันคือ หนึ่ง ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบธนาคารพาณิชย์ในระยะยาว สอง ข้อคิดเกี่ยวกับบทบาทของธนาคารแห่งประเทศไทย และ สาม ข้อคิดเกี่ยวกับข้อมูลของสถาบันการเงิน

ประเด็นหนึ่งที่จะช่วยเสริมความมั่นคงของระบบธนาคารพาณิชย์ คือการพัฒนาช่องทางหารายได้และปรับโครงสร้างของระบบธนาคารพาณิชย์ให้สามารถยืดหยุ่นต่อภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจได้มากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเครื่องมือทางการเงินที่จะเปิดโอกาสให้ธนาคารมีความคล่องตัวมากขึ้น ปัญหาเรื่องการพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุนเป็นเรื่องที่พูดกันถึงอยู่เสมอ การสร้างตลาดซื้อคืนเพื่อให้ธนาคารพาณิชย์และสถาบันเงินทุนสามารถปรับสภาพคล่องได้สะดวกโดยใช้พันธบัตรเป็นเครื่องมือก็เป็นพัฒนาการที่น่าสนใจ ประเด็นหนึ่งซึ่งอาจใช้เป็นช่องทางใหม่ได้เพิ่มเติมคือ การออกบัตรเงินฝาก หรือที่เรียกว่า Certificate of Deposits สำหรับธนาคารพาณิชย์ ปัญหาหนึ่งที่บทความพูดถึงค่อนข้างมากก็คือ ความไม่คล่องตัวในการปรับลดอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก การออกตราสารการเงินระยะสั้น เช่น บัตรเงินฝาก ชนิดเปลี่ยนมือได้ อาจจะเป็นเครื่องมือทางการเงินที่จะช่วยให้ธนาคารพาณิชย์ปรับสภาพคล่องได้สะดวกขึ้น การออกบัตรเงินฝากนี้จะทำให้ธนาคารพาณิชย์มีความคล่องตัวในการปรับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากมากขึ้น โดยไม่ต้องปรับทั้งระบบอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ความคิดว่าด้วยการออกบัตรเงินฝากนี้ไม่ใช่ความคิดใหม่ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะพิจารณาเรื่องนี้อย่างจริงจัง เพราะจะเป็นการสร้างความคล่องตัวให้กับระบบธนาคารพาณิชย์ในการปรับสภาพคล่องระยะสั้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับธนาคารแห่งประเทศไทย ปัญหาและวิกฤตการณ์ในอดีตสอให้เห็นว่าในปัจจุบัน ธนาคารแห่งประเทศไทยมีภาระและความรับผิดชอบมากในขบวนการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ เมื่อเป้าหมายทางด้านนโยบายมีมากขึ้น บางครั้งบางคราวการใช้มาการต่าง ๆ

ก็มีผลต่อเป้าหมายต่าง ๆ ในทิศทางที่ขัดแย้งกัน ผู้เขียนมีความเห็นว่าในส่วนที่เกี่ยวกับการรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทยควรจะวางตัวเป็นผู้รักษากติกาอย่างเคร่งครัด และไม่ควรเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดหรือมาตรการทางด้านการรักษาความมั่นคงของสถาบันการเงิน เพื่อผลทางเป้าหมายมหภาคอื่น ๆ ความเคร่งครัดดังกล่าวนี้จะทำให้ธนาคารพาณิชย์รู้จักถึงข้อจำกัดของตัวเองมากขึ้น และพยายามดำเนินธุรกิจด้วยความระมัดระวังมากขึ้น

ประเด็นที่ส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลตัวเลขนั้น เป็นประเด็นที่ควรจะพิจารณาถึงมากที่สุด ในกรอบของการควบคุมปัจจุบัน ธนาคารพาณิชย์ต้องรายงานตัวเลขในรายละเอียดต่อธนาคารแห่งประเทศไทย ในฐานะที่เป็นผู้ควบคุม แต่รายงานดังกล่าวนี้ไม่เป็นที่เปิดเผยต่อสาธารณชน ข้อมูลที่ประชาชนได้รับจากธนาคารจะมีเพียงแค่รายงานประจำปีของงบดุลที่ประกาศทางหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งไม่เพียงพอที่จะประเมินฐานะและการดำเนินงานของแต่ละธนาคาร จากข้อจำกัดเช่นนี้ ประชาชนผู้ฝากเงินจะไม่มีทางรู้เลยว่าฐานะของธนาคารแต่ละธนาคารที่แท้จริงนั้นเป็นอย่างไร

หลักการดังกล่าวนี้ค่อนข้างจะแตกต่างกับพัฒนาการในระดับสากลที่ผ่านมา เปิดเผยข้อมูลมากขึ้นโดยเลือกเปิดเผยโดยเฉพาะในประเด็นที่แสดงถึงความบริสุทธิ์ใจของ ผู้บริหารธนาคาร เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถือหุ้นรายใหญ่ การให้สินเชื่อแก่กรรมการบริหาร ข้อมูลเกี่ยวกับลูกหนี้ที่มีปัญหา และการลงทุนของธนาคาร ผู้เขียนมีความเห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลมากขึ้นต่อสาธารณชนเป็นสิ่งที่ควรกระทำ ในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีว่าสาเหตุสำคัญของธนาคารที่มีปัญหาในบ้านเรา คือความไม่บริสุทธิ์ใจของผู้บริหารที่แสวงหาประโยชน์ส่วนตนกับเงินฝากของประชาชน การให้มีการเปิดเผยข้อมูลในลักษณะดังกล่าวจะเป็นช่องทางให้สาธารณชนสามารถติดตามและประเมินคุณภาพการบริหารธนาคารได้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดภาวะความรับผิดชอบของธนาคารแห่งประเทศไทยในการติดตาม ตรวจสอบ อีกทั้งจะช่วยเสริมให้เกิดความมั่นคงในระบบธนาคารพาณิชย์มากขึ้น

เอกสารประกอบการวิสัยเพิ่มเติม

F.D. Watson, Estimating the Cost of Your Bank's Funds. Federal Reserve Bank of Philadelphia May-June 1978.

R.A. Gilbert, Bank Failures and Public Policy, Federal Reserve Bank of St. Louis, November 1975.

A.M. Solomon, Banking Deregalation- Where do we go from here ? Federal Reserve Bank of New York Autumn 1984.

M.J. Flannery, How do Changes in Market Interest Rates Affect Bank Profits ? Federal Reserve Bank of Philadelphia, Sep-Oct. 1980.

R.A. Gilbert, Bank financing of the Recovery, Federal Reserve Bank of St. Louis, July 1976.

J.L. Pierce, Monetary and Financial Economics, John Wiley & Sons, 1984.

พฤติกรรมการถือสินทรัพย์และความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ไทย

โดย

ดร.ภาณุพงศ์ นิธิประภา

ดร.อัจนา วัฒนานุกิจ

บทความที่เสนอในการสัมมนาวิชาการ 2530

เรื่อง

ความมั่นคง
ของสถาบันการเงิน

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

19 - 20 กุมภาพันธ์ 2530

สารบัญ

		หน้า
1.	บทนำ	3-1
2.	กลยุทธในการดำเนินงานของธนาคาร	3-2
3.	ความพอเพียงของเงินกองทุน	3-7
4.	กำไรและความเสี่ยง	3-15
5.	พฤติกรรมการจัดสินทรัพย์และความมั่นคง	3-22
6.	ธนาคารพาณิชย์มั่นคงเพียงไร	3-25
7.	สัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า	3-32
8.	บทสรุป	3-43
ภาคผนวก		3-45
บรรณานุกรม		3-48

พฤติกรรมการถือสินทรัพย์และความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ไทย*

ภาณุพงศ์ นิธิประภา

อัจนา วัฒนานุกิจ

1. บทนำ

ความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ขึ้นอยู่กับความสามารถในการชำระหนี้สินของธนาคาร ซึ่งเกี่ยวโยงกับขนาดของเงินกองทุน หรือส่วนของผู้ถือหุ้น หากธนาคารใดรับภาระความเสี่ยงสูงเมื่อเทียบกับขนาดของเงินกองทุน ไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงทางด้านการปล่อยเงินให้กู้ หรือจากด้วยการกู้ยืม ความมั่นคงของธนาคารนั้นก็มีน้อยลง

ในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจมีการผันแปรในระดับสูง เช่น ภาวะเงินเฟ้อ การเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยน การเคลื่อนไหวขึ้นลงของอัตราดอกเบี้ย ธนาคารต้องปรับนโยบายของตนเองให้ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อเตรียมรับสถานการณ์ บางครั้งธนาคารพาณิชย์มีจุดมุ่งหมายเพื่อขยายส่วนครองตลาด หรือรักษาอัตรากำไรในระดับสูง โดยยอมรับภาระความเสี่ยงเพิ่มขึ้น ในขณะที่บางธนาคารพยายามหลีกเลี่ยงความเสี่ยงโดยดำเนินนโยบายแบบรัดกุม ระมัดระวังตัวในการให้สินเชื่อ และการก่อหนี้สิน

บทความนี้มิได้มุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการจัดสินทรัพย์และการบริหารหนี้สิน กับความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ไทยโดยระบุถึงความสัมพันธ์ระหว่างกำไรและการแบกภาระความเสี่ยงของแต่ละธนาคาร พยายามตอบคำถามว่า ธนาคารพาณิชย์ของไทยในปัจจุบันมีความมั่นคงมากน้อยเพียงไร และได้สร้าง "ระบบสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า" ขึ้นในระบบธนาคารพาณิชย์ โดยใช้วิธีทางสถิติ เพื่อที่จะสามารถใช้เป็นสัญญาณเมื่อมีธนาคารพาณิชย์ใดมีฐานะไม่มั่นคงและเพื่อผู้มีส่วนรับผิดชอบจะสามารถดำเนินการแก้ไขปรับปรุงก่อนที่ความเสียหายจะลุกลามไปยังธนาคารอื่น และระบบการเงินโดยส่วนรวม

---

*ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณสมิท อัศวทรงศิริ และคุณพรรณประภา วิรัตน์ศิริพงศ์ ที่เป็นผู้ช่วยวิจัยของโครงการนี้ คุณสมนึก มหัทธนะสมบูรณ์ และ คุณพรทิพย์ สุจริยาภินันท์ ที่ช่วยให้คำวิจารณ์ที่เป็นประโยชน์

2. กลยุทธในการดำเนินงานของธนาคาร

ธนาคารขนาดใหญ่จะสามารถกระจายความเสี่ยงได้ดีกว่าธนาคารขนาดเล็ก และสามารถลดต้นทุนจากการขยายการดำเนินงานได้ดีกว่า ก่อนที่จะพิจารณาถึงกลยุทธในการดำเนินงานของแต่ละธนาคาร เราควรพิจารณาขนาดเปรียบเทียบของแต่ละธนาคารเสียก่อน เป้าหมายของการศึกษาอยู่ที่ความมั่นคงของธนาคาร ดังนั้นการเปรียบเทียบขนาดจึงควรพิจารณาถึงขนาดของเงินกองทุน เป็นสำคัญ ภายใต้ข้อจำกัดทางกฎหมายตามอัตราต่ำสุดของเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง สินเชื่อที่ธนาคารจะสามารถขยายได้จะถูกกำหนดด้วยขนาดของเงินกองทุน ขณะเดียวกันขอบเขตการสร้างเงินฝากก็ถูกกำหนดด้วยอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมาย

การจัดอันดับตามขนาดของส่วนแบ่งตลาดในรูปของเงินฝาก หรือสินเชื่อ หรือเงินกองทุน จะให้ผลที่แตกต่างกันบ้างเล็กน้อย ตัวอย่างเช่น จากตารางที่ 1 ธนาคารกรุงศรีอยุธยาแม้จะมีตำแหน่งที่ 6 ในด้านขนาดของเงินกองทุน แต่ก็สามารถครองอันดับที่ 5 ของเงินฝาก

ในวันสิ้นปี 2528 นั้น ธนาคารกรุงเทพ มีขนาดที่วัดจากเงินกองทุนใหญ่เป็น 8 เท่าของธนาคารศรีนคร และธนาคารมหานคร ธนาคารขนาดเล็กที่สุด คือธนาคารสยาม ซึ่งมีขนาดเงินกองทุนเพียงร้อยละ 13 ของธนาคารมหานคร ในกรณีที่การพึ่งพาระหว่างธนาคารด้วยกันเองมีไม่มากนัก และถ้าความล้มเหลวของธนาคารหนึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อธนาคารอื่นมากนัก การวัดส่วนแบ่งของตลาดของแต่ละธนาคารก็จะเป็นเครื่องวัดเบื้องต้นที่บ่งถึงความเสียหายจากการล้มเหลวของธนาคารเมื่อเปรียบกับธนาคารทั้งระบบ มองจากความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ฝากเงินทั้งระบบ หากธนาคารขนาดเล็กที่สุดมีขนาดของเงินฝากไม่ถึงร้อยละหนึ่งของเงินฝากทั้งหมดมีอันเป็นไป ความมั่นคงของระบบธนาคารไทยทั้งระบบก็หาได้มีผลกระทบกระเทือนไม่

การเปรียบเทียบขนาดของส่วนแบ่งเงินฝาก หรือเงินกองทุนกับค่ามัธยฐานยังทำให้เราสามารถวัดความสามารถของธนาคารใหญ่ที่จะเข้ามีส่วนพยุงฐานะหรือรับภาระทางด้านเงินฝากของธนาคารที่เล็กกว่า และกำลังมีปัญหา หรือในทางกลับกัน ตารางที่ 1 จะบอกเราว่า ธนาคารขนาดเล็กหรือขนาดกลางจะต้องใช้ความพยายามเท่าใดที่จะเข้าอุ้มชูธนาคารใหญ่ที่มีปัญหา

ตารางที่ 1

ขนาดเปรียบเทียบของธนาคารพาณิชย์ไทย

ธันวาคม 2528

ชื่อธนาคาร	อันดับ	เงินกองทุน		อันดับ	เงินฝาก	
		ร้อยละของทั้งระบบ	เทียบกับค่ามัธยฐาน		ร้อยละของทั้งระบบ	เทียบกับค่ามัธยฐาน
กรุงเทพ (BBL)	1	31.3	8.0	1	32.4	8.5
กสิกรไทย (TFB)	2	15.3	3.9	2	14.3	3.8
กรุงไทย (KTB)	3	9.0	2.3	3	13.2	3.5
ไทยพาณิชย์ (SCB)	4	8.9	2.2	4	8.8	2.3
ทหารไทย (TMB)	5	6.5	1.6	6	4.6	1.2
กรุงศรีอยุธยา (BAY)	6	5.7	1.5	5	5.1	1.3
นครหลวงไทย (SCI)	7	4.0	1.0	8	3.8	1.0
ศรีนคร (BMB)	8	3.9	1.0	9	3.7	1.0
มหานคร (FBC)	8	3.9	1.0	10	2.7	0.7
กรุงเทพพาณิชยการ (BBC)	9	2.9	0.7	7	4.3	1.1
แหลมทอง (LTB)	10	2.4	0.6	16	0.4	0.1
เอเชีย (ASIA)	11	2.0	0.5	11	2.2	0.6
สหธนาคาร (UBB)	12	1.8	0.5	12	1.7	0.4
ไทยทนุ (TDB)	13	1.6	0.4	14	1.0	0.3
นครธน (NTB)	14	0.7	0.2	15	0.7	0.2
สยาม (SYAM)	15	0.5	0.1	13	1.1	0.3

ที่มา: ธพ.1, ธนาคารแห่งประเทศไทย

การพิจารณากลยุทธของธนาคารนั้นสามารถพิจารณาได้จากสัดส่วนของเงินให้กู้ต่อเงินฝาก โดยปกติแล้ว สัดส่วนนี้จะมีแนวโน้มสูงขึ้นหากระบบการเงินมีสภาพคล่องต่ำ อัตราดอกเบี้ยของลูกค้าชั้นดีจะมีแนวโน้มสูงขึ้น ทำให้ส่วนต่างระหว่างเพดานดอกเบี้ยตามกฎหมายและอัตราดอกเบี้ยของธนาคารมีแนวโน้มต่ำลง การปันส่วนเครดิตก็จะมีเพิ่มขึ้น ในทางตรงข้าม หากอัตราส่วนเงินให้กู้ต่อเงินฝากมีแนวโน้มต่ำลง ระบบการเงินจะมีสภาพคล่องสูง อัตราดอกเบี้ยของลูกค้าชั้นดีจะมีแนวโน้มลดลง หากเกิดวิกฤตการทางการเงินในช่วงนี้ ความรุนแรงของปัญหาก็จะมีไม่มากเนื่องจากความสามารถในการพึ่งพิงระหว่างธนาคารมีสูง

ในช่วงภาวะเงินตึง เช่นในช่วงปี 2522-2523 อัตราเงินเฟ้อมีแนวโน้มสูงขึ้น ทำให้ผลตอบแทนจากการถือสินทรัพย์ในรูปเงินฝากธนาคาร น้อยลง ธนาคารพาณิชย์มีความสามารถในการระดมเงินฝากได้น้อยลง ขณะเดียวกันเมื่อมองในแง่ของผู้กู้ แม้ว่าอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดสูงขึ้น แต่ไม่เท่ากับอัตราเงินเฟ้อ ยังผลให้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่แท้จริงต่ำลง ทำให้เกิดความต้องการสินเชื่อเพิ่มมากขึ้น

ธนาคารพาณิชย์ที่ระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อก็พยายามชลอการขยายสินเชื่อลง ขณะเดียวกันมีธนาคารอีกมากที่เห็นเป็นโอกาสงามในการทำกำไร จึงพยายามกู้จากแหล่งภายนอกเพื่อช่วงชิงตลาด ปรัชญาเบื้องหลังการจัดสินทรัพย์ของธนาคารจึงสามารถวัดได้จาก ร้อยละของการเบี่ยงเบนไปจากค่าสัดส่วนเฉลี่ยของเงินให้กู้ต่อเงินฝากของทั้งระบบธนาคารพาณิชย์ไทย

หากค่าส่วนเบี่ยงเบนของธนาคารใดธนาคารหนึ่งมีค่าเป็นบวก(ลบ) ธนาคารนั้นก็จะปล่อยให้กู้ในสัดส่วนที่สูงกว่า (ต่ำกว่า) สภาพการดึงตัวของระบบนั้นย่อมแสดงถึงกลยุทธในการให้กู้ในเชิงรุก (ตั้งรับ) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากค่าความเบี่ยงเบนมีค่าเป็นบวกในทั้งสองช่วงที่ทำการศึกษา คือช่วง พ.ศ.2520-2523 และช่วง พ.ศ.2524-2528 ในกลุ่มธนาคารใหญ่มีธนาคารกรุงเทพ และธนาคารกรุงศรีอยุธยาที่ดำเนินกลยุทธในเชิงรุกทั้ง 2 ช่วง ในกลุ่มธนาคารขนาดกลาง มี 2 ธนาคารคือ ธนาคารศรีนคร และมหานคร กลุ่มธนาคารขนาดเล็กที่มีกลยุทธในเชิงรุกในด้านการให้สินเชื่อได้แก่ธนาคารแหลมทอง และนครธน ข้อน่าสังเกตคือ การเพิ่มขึ้นของอัตราส่วนดังกล่าวในช่วงปี 2524-2528 ของธนาคารศรีนคร มหานคร สยาม และ ธนาคารแหลมทอง

ตารางที่ 2

อัตราเงินให้กู้ต่อเงินฝาก

ปี 2520-2528

ชื่อธนาคาร	2520-2523	ส่วนเบี่ยงเบนจากค่าเฉลี่ยของธนาคารทั้งระบบ(ร้อยละ)	2524-2528	ส่วนเบี่ยงเบนจากค่าเฉลี่ยของธนาคารทั้งระบบ(ร้อยละ)
BBL	114.3	13.9	105.3	10.8
KTB	85.3	-14.4	81.5	-14.2
TFB	90.5	- 9.8	93.3	- 1.8
SCB	95.8	- 4.5	93.4	- 1.7
BAY	102.1	1.8	89.4	5.9
BMB	101.8	1.5	105.7	11.2
BBC	83.7	-16.6	75.5	-20.6
FBC	110.0	9.7	108.6	14.3
TMB	85.0	-15.3	90.4	- 4.9
SCI	81.3	-18.9	82.5	-13.2
SYAM	77.3	-22.9	107.7	13.3
ASIA	101.7	1.4	84.5	-11.1
UBB	73.9	-26.3	85.2	-10.4
TDB	97.4	- 2.9	101.6	6.9
LTB	103.1	2.8	115.1	15.8
NTB	169.4	68.9	110.4	16.2

หมายเหตุ: อัตราเฉลี่ยของทั้ง 16 ธนาคารคิดเป็น 100.3 และ 95.4 ในช่วง 2520-2523 และในช่วง 2524-2528 ตามลำดับ

ที่มา: คำนวณจากงบดุลของแต่ละธนาคารพาณิชย์

ตารางที่ 3

อัตราส่วนเงินให้กู้ยืมต่อเงินกู้ยืม

ปี 2519-2528

ชื่อธนาคาร	2519-2523	2524-2528
BBL	3.6	4.9
KTB	4.8[2/]	9.7
TFB	9.8	8.6
SCB	9.3[1/]	9.4
BAY	3.9	10.9
BMB	2.8	3.6
BBC	14.9	25.5
FBC	4.0	2.2
TMB	77.1[1/]	12.8
SCI	15.1	8.7[3/]
SYAM	4.8	1.9
ASIA	5.6	8.4
UBB	6.5	9.8
TDB	12.4	32.4
LTB	7.8	6.6
NTB	1.9	3.6

หมายเหตุ 1/ เฉพาะปี 2520-2523
2/ เฉพาะปี 2522-2523
3/ เฉพาะปี 2526-2528

ที่มา : คำนวณจากงบดุลของแต่ละธนาคารพาณิชย์

ธนาคารขนาดกลางและเล็กที่ใช้นโยบายในเชิงตั้งรับโดยตลอด ในช่วงปี 2520-2528 ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพพาณิชยการ ธนาคารทหารไทย นครหลวงไทย และสหธนาคาร มีธนาคารเพียง 3 ธนาคารเท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายซึ่งสะท้อนออกในรูปการเปลี่ยนแปลงค่าของส่วนเบี่ยงเบน ธนาคารสยาม และธนาคารไทยทนุเปลี่ยนจากตั้งรับเป็นเชิงรุก ในช่วงปี 2524-2528 ขณะที่ธนาคารเอเชียเปลี่ยนจากรุกเป็นตั้งรับ

เป็นที่น่าสังเกตว่าการเปลี่ยนแปลงหรือการคงไว้ซึ่งนโยบายรุกลับเนื่องมาจากแนวโน้มการแสวงหากำไร แต่มิได้หมายความว่าธนาคารที่ดำเนินนโยบายเช่นนี้จะได้รับกำไรสูงทุกธนาคาร ความพยายามที่จะรักษาสัดส่วนของตลาดสินเชื่อ อาจทำให้แต่ละธนาคารเปิดเผยตัวเองให้กับความเสี่ยงในรูปแบบต่าง ๆ กัน โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงความพอเพียงของเงินกองทุนในการที่จะเป็นกันชนรองรับความเสี่ยงจากการปล่อยกู้

ตารางที่ 3 คล้ายกับเป็นกระจกเงาของตารางที่ 2 เนื่องจากการขยายเงินให้กู้จะขึ้นกับจำนวนเงินฝากและเงินกู้ยืม สัดส่วนที่ต่ำของเงินให้กู้ยืมต่อเงินกู้ยืม แสดงถึงความสำคัญของเงินกู้ยืม เมื่อเปรียบเทียบกับเงินฝากในการขยายสินเชื่อ ดังนั้นเราจะพบว่าสัดส่วนดังกล่าวของธนาคารกรุงเทพ ธนาคารศรีนคร มหานคร สยาม และนครธน มีค่าต่ำ ขณะเดียวกันแหล่งเงินกู้ยืมจากภายนอกไม่มีความสำคัญมากนักในการปล่อยกู้ของธนาคารกรุงเทพพาณิชยการ และธนาคารไทยทนุ โดยที่ตัวเลขจากตารางที่ 3 บ่งชี้ว่าสัดส่วนเงินให้กู้ยืมต่อเงินกู้ยืมมีค่าสูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารอื่น ๆ

3. <u>ความพอเพียงของเงินกองทุน</u>

ลักษณะพิเศษประการหนึ่งของธุรกิจธนาคารคือการมีสัดส่วนของเงินกองทุนต่อสินทรัพย์ต่ำ แสดงว่าสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์นั้นหามาได้โดยใช้เงินของผู้อื่นเสียเป็นส่วนใหญ่ ความมั่นใจของประชาชนที่มีต่อธนาคารพาณิชย์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับการอยู่รอดของธนาคาร

หากกำไรต่อสินทรัพย์รวมมีค่าคงที่ อัตรากำไรต่อเงินกองทุนสามารถทำให้สูงขึ้นได้โดยการลดสัดส่วนของเงินกองทุนต่อสินทรัพย์ทั้งหมด สัดส่วนของเงินกองทุนต่อสินทรัพย์รวมของระบบธนาคารพาณิชย์จึงมีแนวโน้มลดลง สำหรับกลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทย ทำให้ระบบป้องกัน

ความผิดพลาดของการบริหาร สินทรัพย์อ่อนแอลง และเป็นการเพิ่มความเสี่ยงให้กับผู้ฝากเงิน

ถ้าหากเงินกองทุนคิดเป็นร้อยละ 5 ของสินทรัพย์ทั้งหมด ซึ่งถ้าถือไว้ในรูปของเงินให้กู้ หากธนาคารนี้อัตราหนี้สูญสูงกว่าร้อยละ 5 ของมูลค่าเงินให้กู้ทั้งหมด ธนาคารแห่งนี้ก็อยู่ในสภาวะที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ดังนั้น การตัดสินใจผิดพลาดเกี่ยวกับการให้สินเชื่อเพียงเล็กน้อยก็สามารถนำไปสู่ความเสียหายอย่างใหญ่หลวงได้ ในกรณีที่เงินกองทุนมีขนาดต่ำ

ตารางที่ 4 นำเสนอ อัตราส่วนของเงินให้กู้ยืมต่อเงินกองทุน อัตราส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มสูงขึ้นในทุก ๆ ธนาคาร ในช่วงปี 2524-2528 ทั้ง ๆ ที่ช่วงนี้เป็นช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน ธนาคารหลายแห่งประสบปัญหามาก จากการมีหนี้สูญเพิ่มขึ้น ระบบรักษาความปลอดภัยของธนาคารพาณิชย์ไทยกลับอ่อนแอลง ขณะเดียวกันธนาคารแห่งประเทศไทยก็มีส่วนซ้ำเติมความอ่อนแอดังกล่าวนั้น ในเดือนกุมภาพันธ์ 2523 อัตราส่วนขั้นต่ำของเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงถูกลดลงจากร้อยละ 9 เป็นร้อยละ 8.5 และในเดือนพฤษภาคม 2526 ลดลงเป็นร้อยละ 8 ทำให้ความสามารถของการขยายสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เพิ่มสูงขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 12.5 เมื่อเทียบกับปี 2522 การใช้เครื่องมือรักษาความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ไปเพื่อการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ จึงขัดแย้งกับเป้าหมายความมั่นคงของสถาบันการเงินอย่างแท้จริง เมื่อพิจารณาจากตารางที่ 4 ธนาคารกลุ่มใหญ่ 5 ธนาคารแรกมีสัดส่วนของเงินให้กู้ยืมต่อเงินกองทุนสูงกว่าธนาคารขนาดกลางและขนาดเล็กและความแตกต่างของสัดส่วนนี้ในกลุ่มธนาคารขนาดเล็ก และกลางมีมากกว่าธนาคารขนาดใหญ่ เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงในช่วงทั้งสองพบว่า ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงเทพพาณิชยการ และสหธนาคาร เป็นธนาคารที่มีการเพิ่มของการให้กู้ยืมต่อเงินกองทุนเป็นสัดส่วนที่สูงสุดสำหรับธนาคารในกลุ่มขนาดเดียวกัน การที่สินเชื่อขยายตัวเร็วกว่าเงินกองทุนมาก จะเป็นสาเหตุให้เกิดความอ่อนแอในด้านความพอเพียงของเงินทุน เมื่อพิจารณาอัตราส่วนเงินกู้ยืมต่อเงินกองทุนจากตารางที่ 5 จะพบว่าในกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่ ธนาคารกรุงเทพมีเงินกู้ยืมเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด คือเป็น 3.2 เท่าของเงินกองทุนในช่วงปี 2520-2523 และอัตรานี้สูงขึ้นเป็น 3.6 เท่า ในช่วงปี 2524-2528 แต่อัตรานี้ก็ยังต่ำกว่าอัตราการกู้ยืมของธนาคารศรีนคร ซึ่งสูงถึง 4.5 เท่าของเงินกองทุน ในช่วงปี 2520-

ตารางที่ 4

อัตราส่วนเงินให้กู้ยืมต่อเงินกองทุน

ปี 2520-2528

ชื่อธนาคาร	2520-2523	ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน	2524-2528	ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน
BBL	11.1	0.315	17.5	0.064
KTB	13.1[1]	0.125	16.0	0.089
TFB	11.9	0.059	15.1	0.170
SCB	10.3	0.025	13.0	0.132
BAY	10.6	0.050	12.1	0.055
B5	11.4	0.09	14.7	0.13
BMB	12.3	0.667	16.0	1.755
BBC	11.0	0.076	16.0	0.115
FBC	8.7	0.212	10.0	0.167
TMB	10.2	0.708	11.1	0.085
SCI	10.5	0.029	12.5[1]	0.031
M5	10.5	0.11	13.1	0.18
SYAM	6.7	0.088	8.7	0.688
ASIA	10.6	0.101	13.0	0.058
UBB	7.4	0.185	11.7	0.132
TDB	5.8	0.069	8.6	0.158
LTB	0.9[1]	0.320	1.3	0.363
NTB	10.9	0.061	14.2	0.110
S6	7.0	0.470	9.6	0.44

หมายเหตุ: [1] เฉพาะปี 2522-2523

[2] เฉพาะปี 2526-2528

B5, M5 และ S6 แสดงถึงกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่, กลาง และเล็กตามลำดับ

ที่มา: คำนวณจากงบดุลของแต่ละธนาคารพาณิชย์

ตารางที่ 5

อัตราส่วนเงินให้กู้ยืมต่อเงินกองทุน ปี 2520-2528

ธนาคาร	2520-2523	สัมประสิทธิความแปรปรวน	2524-2528	สัมประสิทธิ์ความแปรปรวน
BBL	3.2[1]	0.30	3.6	0.11
KTB	2.9[2]	0.30	1.7	0.26
TFB	1.4	0.42	2.0	0.42
SCB	1.3	0.38	1.4	0.21
BAY	2.8[1]	0.56	1.3	0.36
B5	2.3	0.35	2.0	0.42
BMB	4.5	0.51	0.7	0.37
BBC	1.0	0.51	0.7	0.37
FBC	2.2	0.15	4.8	0.30
TMB	0.4	0.84	1.1	0.45
SCI	0.9	0.53	1.5[3]	0.18
M5	1.8	0.82	2.5	0.70
SYAM	1.9	0.51	11.5	0.74
ASIA	1.9	0.13	1.6	0.18
UBB	1.2[1]	0.28	1.3	0.31
TDB	0.5[1]	0.26	0.3	0.33
LTB	0.9[1]	0.32	1.3	0.36
NTB	5.7	0.10	4.1	0.17
S6	2.0	0.85	3.3	1.16

หมายเหตุ : [1] เฉพาะปี 2519-2523
[2] เฉพาะปี 2522-2523
[3] เฉพาะปี 2526-2528

ที่มา : คำนวณจากงบดุลแต่ละธนาคารพาณิชย์

ตารางที่ 6

อัตราส่วนเงินกู้ยืมต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์ไทย

ปี 2520-2528

ธนาคาร	เงินกู้ยืมต่างประเทศต่อเงินกู้ยืมทั้งหมด (ร้อยละ)		เงินกู้ยืมต่างประเทศต่อเงินกองทุน (ร้อยละ)	
	2520-2523	2524-2528	2520-2523	2524-2528
BBL	78.2	77.9	248.7	279.8
KTB	29.6[1]	30.3	91.1[1]	53.9
TFB	44.7	59.4	73.7	123.1
SCB	55.5	53.8	49.8	39.2
BAY	74.8	44.1	206.1	61.5
B5	56.6	53.1	133.9	111.5
BMB	74.8	76.6	337.3	347.3
BBC	56.1	21.1	58.7	13.4
FBC	61.5	82.7	138.5	400.7
TMB	31.8[1]	34.1	24.0[1]	50.9
SCI	75.2	59.3[2]	80.2	89.0[2]
M5	59.9	54.8	127.7	180.2
SYAM	90.2	73.3	169.2	722.7
ASIA	64.5	69.0	125.6	113.0
UBB	29.6	29.8	39.1	40.1
TDB	24.6	1.3[3]	13.9	0.5[3]
LTB	25.1	53.2	27.5	66.4
NTB	74.3	61.0	425.9	253.1
S6	51.4	47.9	133.5	199.3

หมายเหตุ: [1] เฉพาะปี 2522-2523
[2] เฉพาะปี 2526-2528
[3] เฉพาะปี 2528

ที่มา: คำนวณจากงบดุลของแต่ละธนาคารพาณิชย์

2523 แต่ในส่วนธนาคารขนาดกลาง ธนาคารมหานครมีอัตราส่วนการกู้ยืมสูงสุด คือเป็น 4.8 เท่าของเงินกองทุน ในช่วงปี 2524-2528แต่อัตราส่วนนี้ก็ยังต่ำกว่าอัตราส่วนของธนาคารสยาม ซึ่งสูงถึง 11.5 เท่าในช่วงเวลาเดียวกัน

ในกลุ่มธนาคารขนาดเล็ก ธนาคารนครธน มีสัดส่วนการกู้ยืมสูงสุดเป็น 4.1 เท่าของเงินกองทุนสูงกว่าทุกธนาคารในกลุ่มธนาคารใหญ่เลียด้วยซ้ำ ความแปรปรวนของอัตราส่วน. ดังกล่าวของกลุ่มธนาคารเล็กมีสูงกว่ากลุ่มธนาคารขนาดกลางและขนาดใหญ่

แหล่งที่มาของเงินกู้ก็เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดความเสี่ยง หากธนาคารใดมีอัตราเงินกู้ยืมต่อเงินกองทุนสูง แต่สัดส่วนของเงินกู้ยืมจากต่างประเทศมีค่าต่ำ ธนาคารนั้นไม่ต้องรับภาระความเสี่ยงมาก เช่นเดียวกับธนาคารที่มีอัตราเงินกู้สูงในระดับเดียวกัน แต่มีการพึ่งพาเงินจากต่างประเทศมากกว่าตัวอย่างเช่น กรณีการลดค่าเงินบาทในช่วงปี 2524 และปี 2527 หรือการแข็งตัวของเงินสกุลต่างประเทศที่ธนาคารกู้ยืมอยู่

ตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า ธนาคารขนาดกลางมีเงินกู้ยืมจากต่างประเทศต่อเงินกู้ยืมทั้งหมดเฉลี่ยเป็นร้อยละ 59.9 และ 54.8 ในช่วงปี 2520-2523 และในช่วงปี 2524-2526 อัตรานี้สูงกว่าค่าเฉลี่ยของธนาคารขนาดใหญ่และขนาดเล็ก อัตราส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มลดลงในช่วงที่ 2 ซึ่งเป็นผลมาจากการผันผวนของค่าเงินบาทและการที่อัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศสูงขึ้น ธนาคารกรุงเทพ ศรีนคร มหานคร สยาม เอเชีย และนครธน มีสัดส่วนเงินกู้ยืมจากต่างประเทศ ต่อเงินกู้ทั้งหมดสูงเกินกว่าร้อยละ 60

เมื่อพิจารณาขนาดของวงเงินกู้จากต่างประเทศ กับขนาดของเงินกองทุน พบว่าอัตราส่วนของธนาคารขนาดกลางและขนาดเล็กสูงขึ้นในช่วงที่สองของการศึกษา แต่กลับลดลงสำหรับธนาคารใหญ่ ทั้งนี้เพราะธนาคาร กรุงศรีอยุธยา ลดการพึ่งพาเงินกู้จากต่างประเทศ การที่ธนาคารกรุงเทพ ศรีนคร มหานคร และธนาคารสยาม เพิ่มการกู้ยืมจากต่างประเทศในอัตราส่วนสูงกว่าการเพิ่มของเงินกองทุน ทำให้อัตราส่วนการกู้ยืมสูงขึ้นมากในช่วงปี 2524-2528

กำไรเป็นเครื่องชี้ความสามารถในการดำเนินงานของธนาคารแต่ธนาคารมีปัญหาก็ยังมีกำไรทางบัญชีอยู่ ดังนั้นเราจึงต้องเทียบอัตรากำไรของแต่ละธนาคารกับอัตรากำไรเฉลี่ยของทั้งระบบ

แต่กำไรก็ขึ้นกับขนาดของส่วนแบ่งตลาด[1] เราพิจารณาการดำเนินงานของธนาคารโดยแบ่งธนาคารออกเป็น 3 กลุ่ม ตามขนาดของเงินกองทุน แทนที่จะแบ่งตามขนาดของเงินฝาก หรือทรัพย์สิน เพราะเรากำลังให้ความสำคัญกับความอยู่รอดของธนาคาร ช่วงการศึกษา อยู่ระหว่างปี 2525-2528 เป็นช่วงเวลาที่ธนาคารหลายธนาคารประสบปัญหาในการดำเนินงาน

ธนาคารใหญ่สามารถใช้ประโยชน์จากการประหยัดจากขนาดการผลิต จึงสามารถทำกำไรได้สูงกว่าธนาคารขนาดกลาง และขนาดเล็ก ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 7 อัตรากำไรเฉลี่ยของธนาคารขนาดใหญ่สูงเป็นสองเท่าของอัตรากำไรเฉลี่ยของธนาคารขนาดเล็ก ในกลุ่มธนาคารใหญ่ 4 ธนาคารแรก ธนาคารกรุงไทย มีอัตรากำไรต่ำที่สุด และมีการผันผวนของอัตรากำไรสูง ในกลุ่มนี้ ธนาคารไทยพาณิชย์ประสบความสำเร็จมากที่สุดและมีการผันผวนของอัตรากำไรต่ำที่สุด มีการเบี่ยงเบนไปจากอัตรากำไรเฉลี่ยเพียงร้อยละ 7 เท่านั้น

กลุ่มธนาคารขนาดกลาง 5 ธนาคาร ธนาคารศรีนคร และกรุงศรีอยุธยามีอัตรากำไรประมาณร้อยละ 9 ของเงินกองทุน และมีความแปรปรวนของอัตรากำไรน้อยกว่าร้อยละ 9 ของอัตรากำไรเฉลี่ย ขณะที่ธนาคารนครหลวงไทย มีอัตรากำไรต่ำที่สุด เพียงร้อยละ 3.15 ธนาคารมหานครมีอัตรากำไรเพียงร้อยละ 4.8 ซึ่งต่ำกว่าอัตรากำไรเฉลี่ยร้อยละ 7 ของกลุ่มธนาคารขนาดเล็ก สองธนาคารหลังนี้มีความแปรปรวนของอัตรากำไรสูงมาก ถึงร้อยละ 87 และ 54 ตามลำดับ ในกลุ่มธนาคารขนาดเล็ก ธนาคารที่มีอัตรากำไรสูงได้แก่ธนาคารไทยทนุ และนครธน ซึ่งมีอัตรากำไรร้อยละ 11.5 และ 10.3 ตามลำดับ ซึ่งสูงกว่าอัตรากำไรของทุกธนาคารในกลุ่มธนาคารขนาดกลาง และความเบี่ยงเบนของอัตรากำไรของธนาคารไทยทนุ ก็จัดว่าอยู่ในระดับต่ำที่สุดตรงกันข้ามกับธนาคารอีกสามธนาคารในกลุ่มเดียวกัน คือธนาคารกรุงเทพพัฒนาการ แหลมทอง และสยาม ซึ่งมีกำไรระดับต่ำกว่าอัตราเฉลี่ย คือร้อยละ 3.3, 3.3 และ 0.63 ตามลำดับ นอกจากนั้นทั้งสามธนาคารยังมีความผันผวนของอัตรากำไรอยู่ในระดับสูงผิดปกติ

---

[1] ดู หยกพร ตันติเศวตรัตน์ (2529) สำหรับตัวกำหนดอัตรากำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย

ตารางที่ 7

อัตรากำไรเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์ไทย

ปี 2525-2528

ธนาคาร	กำไรต่อเงินกองทุน (ร้อยละ)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	สัมประสิทธิ์ความแปรปรวน
BBL	13.70	1.39	0.10
TFB	11.75	1.23	0.10
KTB	8.50	4.32	0.50
SCB	16.00	1.12	0.07
B4	12.48	2.75	0.22
TMB	8.60	2.59	0.30
BAY	9.25	0.67	0.07
SCI	3.15	2.75	0.87
BMB	9.55	0.91	0.09
FBC	4.82	2.61	0.54
M5	7.07	2.59	0.37
BBC	3.27	2.17	0.66
LTB	3.32	4.88	1.47
ASIA	6.90	4.68	0.68
UBB	7.42	2.92	0.39
TDB	11.52	0.88	0.08
NTB	10.35	1.79	0.17
SYAM*	0.63	0.63	1.00
S7	6.20	3.69	0.59

หมายเหตุ *ไม่รวมปี 2528 B4, M5 และ S7 แล่ดงถึงกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่ กลางและเล็กตามลำดับ

ที่มา : คำนวณจากงบดุลของแต่ละธนาคารพาณิชย์

4. กำไรและความเสี่ยง

ธนาคารบางแห่งอาจมีเป้าหมายอยู่ที่การทำกำไรโดยยินยอมที่จะรับภาวะความเสี่ยงสูงขึ้น ในทางตรงข้ามบางธนาคารให้ความสำคัญกับความมั่นคงของกิจการเป็นอันดับหนึ่งโดยไม่ยินยอม แลกกับอัตรากำไรสูง คือ พอใจกับอัตรากำไรระดับหนึ่งที่ผู้ถือหุ้นพอใจ และเน้นในเรื่องลดภาระความเสี่ยง

ธนาคารอาจรับภาระความเสี่ยงในกรณีที่มีหนี้สูญมากหรือภาระการเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ย โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นเงินกู้ยืม หรือการเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยนในกรณีที่เป็นเงินกู้ยืมจากต่างประเทศ ภายใต้วงเงินกู้ หรือให้กู้จำนวนเท่ากัน ธนาคารใหญ่ที่มีเงินกองทุนอยู่ในระดับสูง จะถูกกระทบกระเทือนน้อยกว่าธนาคารที่มีขนาดเล็ก แต่ธนาคารใหญ่ก็อาจให้กู้หรือกู้ยืมสูงกว่าธนาคารขนาดเล็กก็เป็นไปได้ ดังนั้นการพิจารณาถึงความเสี่ยงของความอยู่รอดของธนาคารแต่ละธนาคาร จึงควรพิจารณาโดยเปรียบเทียบกับขนาดของเงินกองทุน

ดรรชนีความเสี่ยงเชิงเปรียบเทียบถูกสร้างขึ้นโดยพิจารณาความเสี่ยงจากทางด้านแหล่งที่มาของเงินทุน และการใช้ไปของเงินทุน ซึ่งก็คือการให้กู้ยืมนั่นเอง ความเสี่ยงเชิงเปรียบเทียบของการกู้ยืม (R_1) คำนวณจากอัตราส่วนการกู้ยืมทั้งหมดต่อเงินกองทุนของแต่ละธนาคาร หารด้วยอัตราส่วนเดียวกันของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้ง 16 ธนาคาร ดังนั้นถ้าค่า R_1 ของธนาคาร ก. คิดเป็น 1.316 ก็หมายความว่าธนาคาร ก. มีสัดส่วนการกู้ยืมสูงกว่าของทั้งระบบร้อยละ 31.6 หรืออีกนัยหนึ่ง ธนาคาร ก. มีส่วนแบ่งของการกู้ยืมในการกู้ยืมของทั้ง 16 ธนาคาร สูงกว่าส่วนแบ่งของเงินกองทุนของธนาคาร ก. ในทั้งระบบอยู่ร้อยละ 31.6 ดังนั้นธนาคาร ก. ได้เปิดเผยตัวให้กับความเสี่ยงอันอาจเกิดขึ้นจากการกู้ยืมสูงกว่าที่ควรจะเป็นถึงร้อยละ 31.6

R_2 เป็นดรรชนีความเสี่ยงเชิงเปรียบเทียบที่คำนวณจากสัดส่วนของเงินให้กู้ต่อเงินกองทุน ความเสี่ยงด้านนี้รวมถึง ความเสี่ยงจากหนี้สูญ จากการลดลงของอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ แม้ว่าเงินให้กู้บางประเภทอาจไม่ถือเป็นสินทรัพย์เสี่ยงตามกฎหมาย เราคงจะบอกได้

เพียงแต่ว่าเงินให้กู้ประเภทใดเสี่ยงน้อยกว่า หรือมากกว่าอีกประเภทหนึ่ง เราคงไม่สามารถบอกได้อย่างแน่นอนว่า เงินให้กู้ประเภทนั้นประเภทนี้ไม่มีความเสี่ยงเลยแม้แต่น้อย ดังนั้นการใช้สัดส่วนของเงินให้กู้ จะเหมาะสมกว่าสินทรัพย์ที่ไม่เสี่ยง และความมั่นคงของธนาคารที่ถูกคุกคาม ส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะความบกพร่องในการให้สินเชื่อ

R_3 เป็นดรรชนีที่สร้างขึ้นโดยคำนวณจากสัดส่วนของเงินกู้จากต่างประเทศต่อเงินกองทุน เปรียบเทียบกับสัดส่วนเงินกู้ต่างประเทศทั้งหมดต่อเงินกองทุนทั้งหมด R_3 จะเป็นเครื่องชี้วัดการเปิดเผยตัวเองให้กับความเสี่ยงในด้านการเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยนของเงินตราระหว่างประเทศ และการผันผวนของอัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศ

ค่าดรรชนีความเสี่ยงเชิงเปรียบเทียบทั้ง 3 ตัว ที่คำนวณได้ในช่วงปี 2525 ถึง 2528 ของแต่ละธนาคาร ได้นำเสนอไว้ในภาคผนวก ในช่วงนี้เองที่ธนาคารพาณิชย์หลาย ๆ แห่งต่างเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้าน ทั้งภายในและภายนอก จากสถิติของสถาบันประกันเงินฝากของสหรัฐอเมริกา ธนาคารในสหรัฐล้ม 10 แห่ง ในปี 2524 และเริ่มรุนแรงขึ้นเป็นลำดับจาก 42 แห่ง ในปี 2525 เป็น 48 แห่งในปี 2526 และธนาคารล้มเพิ่มขึ้นอีก 79 ธนาคาร ในปี 2527 (ปีเดียวกับกรณีของธนาคารเอเชียทรัสต์) ต่อมาล้มอีก 120 ธนาคาร ในปี 2528 และ 138 แห่งในปี 2529

ดังนั้นในช่วงเวลานี้เองจึงได้เลือกทำการศึกษาเป็นพิเศษโดยนำอัตราความเสี่ยงที่คำนวณได้เปรียบเทียบกับอัตรากำไรเฉลี่ยในช่วงเดียวกัน ดังตารางที่ 7 หากอัตรากำไรของธนาคารใดต่ำกว่าอัตราเฉลี่ยภายในกลุ่ม ก็จัดว่าเป็นธนาคารที่มีกำไรต่ำ ธนาคารกรุงเทพมีอัตรากำไรสูงกว่าอัตรากำไรเฉลี่ยของ 4 ธนาคารใหญ่ จึงจัดว่าเป็นธนาคารที่มีกำไรสูงจากข้อมูลที่เสนอในภาคผนวก ธนาคารกรุงเทพ มีค่าดรรชนีความเสี่ยงเชิงเปรียบเทียบสูงกว่า 1 ในการคำนวณทั้ง 3 รูปแบบ ธนาคารกรุงเทพจึงถูกจัดให้เป็นธนาคารประเภทมีความเสี่ยงสูง H^3

ตารางที่ 8 เสนอความสัมพันธ์ระหว่างอัตรากำไรต่อเงินกองทุน และความเสี่ยงเชิงเปรียบเทียบของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้ง 16 ธนาคาร เราสามารถแบ่งธนาคารทั้ง 16 ธนาคารออกได้ 4 ประเภท แยกตามความสัมพันธ์ระหว่างกำไรกับความเสี่ยง

ตารางที่ 8

กำไรและความ เสี่ยงเชิงเปรียบเทียบ

2525-2528

ธนาคาร	กำไร	ความเสี่ยง	หมายเหตุ
BBL	H	H^3	กำไรสูง ความเสี่ยงสูงสามด้าน (trade-Off: first degree)
TFB	L	L	ความเสี่ยงต่ำ กำไรต่ำ
KTB	L	H	กำไรต่ำ ความเสี่ยงสูงด้านเดียวจากการปล่อยสินเชื่อ
SCB	H	L	กำไรสูง ความเสี่ยงต่ำ
TMB	H	L	กำไรสูง ความเสี่ยงต่ำ
BAY	H	L	กำไรสูง ความเสี่ยงต่ำ
SCI	L	L	กำไรสูง ความเสี่ยงต่ำ (?)
BMB	H	H^3	กำไรสูง ความเสี่ยงสูงสามด้าน (trade-off: first degree)
FBC	L	H^2	กำไรต่ำ ความเสี่ยงสูงสามด้าน จากที่มาของเงินทุน
BBC	L	H	กำไรต่ำ ความเสี่ยงสูงด้านเดียวจากการปล่อยสินเชื่อ
LTB	L	L	ความเสี่ยงต่ำ กำไรต่ำ
ASIA	H	H	กำไรสูง ความเสี่ยงสูงด้านเดียวจากแหล่งของเงินทุน ภายนอกประเทศ(trade-off: third degree)
UBB	H	L	กำไรสูง ความเสี่ยงต่ำ
TDB	H	L	กำไรสูง ความเสี่ยงต่ำ
NTB	H	H^2	กำไรสูง ความเสี่ยงสูงสองด้าน จากแหล่งที่มาของเงินทุน (trade-off: second degree)
SIAM	L	H^2	กำไรต่ำ ความเสี่ยงสูงสองด้าน จากแหล่งที่มาของเงินทุน (trade-off: second degree)

ที่มา: สรุปจากตารางที่ 7 และจากดรรชนีความเสี่ยงเปรียบเทียบรายธนาคารที่เสนอในภาคผนวก

หมายเหตุ: ดรรชนีความเสี่ยงเชิงเปรียบเทียบเป็นเครื่องมือวัด "การเปิดเผยตัวให้กับความเสี่ยงของแต่ละธนาคารเมื่อเปรียบเทียบกับทั้งระบบ" ซึ่งบางครั้งเรียกย่อ ๆ ว่า "ความเสี่ยง"

ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารศรีนคร ธนาคารเอเชีย และธนาคารนครธน จัดเป็นประเภทที่เลือกมุ่งแสวงหากำไร โดยยอมแบกภาระความเสี่ยงสูงตามไปด้วย ธนาคารกรุงเทพและธนาคารศรีนคร รับภาระความเสี่ยงสูงที่สุดจากทั้ง 3 ด้าน ขณะที่ธนาคารนครธน แบกภาระความเสี่ยงจากแหล่งที่มาของเงินทุนทั้งภายในและภายนอก ธนาคารเอเชียรับภาระจากความเสี่ยงสูงเฉพาะทางแหล่งเงินกู้ต่างประเทศ

กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่กำไรสูง และความเสี่ยงต่ำ ได้แก่ ธนาคารไทยพาณิชย์ ทหารไทย กรุงศรีอยุธยา สหธนาคาร และไทยทนุ ธนาคารในกลุ่มนี้สามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้กำไรสูงและไม่ต้องแบกภาระความเสี่ยง

กลุ่มที่สามเป็นกลุ่มธนาคารที่มีกำไรต่ำ แต่มีความเสี่ยงต่ำไปด้วย จึงตรงข้ามกับกลุ่มแรกในฐานะที่ไม่ยินยอมที่จะแลกความเสี่ยงกับกำไร ธนาคารในกลุ่มนี้ได้แก่ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารนครหลวงไทย และธนาคารแหลมทอง

กลุ่มสุดท้ายเป็นกลุ่มธนาคารที่มีกำไรต่ำแต่กลับต้องรับภาระความเสี่ยงสูง ได้แก่ ธนาคารกรุงไทย มหานคร กรุงเทพพาณิชยการ และธนาคารสยาม ธนาคารกรุงไทย และธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ รับภาระความเสี่ยงเพียงด้านเดียวในด้านที่อาจจะเกิดเงินทุนไม่พอเพียงต่อการรักษาความปลอดภัยจากการให้กู้ยืม ธนาคารสยามและธนาคารมหานครรับภาระความเสี่ยงจากแหล่งที่มาของเงินทุน เมื่อพิจารณาเงินกู้ยืมทั้งหมด และเงินกู้ยืมจากต่างประเทศ

เป็นที่น่าสังเกตว่าธนาคารนครหลวงไทย ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มธนาคารที่มีความเสี่ยงต่ำ ทั้งนี้เป็นเพราะเงินกองทุนมีค่าสูงกว่าความเป็นจริง การลดลงของเงินกองทุนโดยคำสั่งของธนาคารชาติจาก 800 ล้านบาท เป็น 40 ล้านบาท หากเป็นมูลค่าที่แท้จริงของเงินกองทุนแล้ว ธนาคารนครหลวงไทยจะถูกจัดเข้าในกลุ่มกำไรต่ำและความเสี่ยงสูง (LH^3) อย่างแน่นอนเพราะขนาดของเงินกองทุนจะลดลงถึงร้อยละ 95 ทำให้ดรรชนีความเสี่ยงเชิงเปรียบเทียบมีค่ามากกว่า 1 หลายเท่า

ธนาคารที่อยู่ในประเภทความเสี่ยงสูงกำไรต่ำจะมีปัญหามากกว่าธนาคารประเภทที่ความเสี่ยงสูง กำไรสูง แต่ความน่าจะเป็นของความล้มเหลวของธนาคารประเภทหลังนี้ก็มีสูง

กว่าธนาคารประเภทที่มีความเสี่ยงต่ำ ความพยายามเพิ่มทุนของธนาคารที่มีความเสี่ยงสูง จึงเป็นสิ่งที่จะเสริมสร้างความมั่นคงของธนาคารให้มากขึ้น

ในช่วงปี 2524-2528 เป็นช่วงที่ธนาคารพาณิชย์ประสบปัญหารอบด้าน เมื่อเปรียบเทียบกับในช่วงปี 2519-2523 ในช่วงที่สอง เกือบทุกธนาคาร สัดส่วนของดอกเบี้ยค้างรับเมื่อเทียบกับเงินให้กู้ยืมสุทธิ หรือเทียบกับเงินกองทุนมีแนวโน้มสูงขึ้น กรณีของธนาคารนครหลวงไทยนั้น สัดส่วนของดอกเบี้ยค้างรับต่อเงินให้กู้ยืมสุทธิกลับลดลงเป็นเพียงร้อยละ 3 ในช่วงปี 2526-2527 อาจเป็นเพราะเงินให้กู้ยืมสุทธิสูงกว่าความเป็นจริง เนื่องจากสำรองเผื่อหนี้สูญ ตั้งไว้ต่ำกว่าปกติ แต่กระนั้น เมื่อพิจารณาสัดส่วนดอกเบี้ยค้างรับเทียบกับเงินกองทุน สัดส่วนนี้กลับเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 39.3 ในช่วงปี 2519-2523 เป็นร้อยละ 61.6 ในช่วงปี 2526-2527 อัตราส่วนนี้สูงมาก จะต่ำกว่าก็เพียงแต่สัดส่วนของธนาคารสยาม (ร้อยละ 93.9) ตามมาด้วยธนาคารเอเชีย กรุงไทย และศรีนคร ซึ่งมีอัตราส่วนดอกเบี้ยค้างรับเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 45.7, 35.9 และ 34.2 ดังแสดงในตารางที่ 9 การมีดอกเบี้ยค้างรับในอัตราส่วนสูงย่อมแสดงว่าเงินให้กู้ยืมอยู่ในคุณภาพต่ำ และน่าจะมีหนี้ที่สงสัยว่าจะสูญมาก ธนาคารจึงควรกันเงินสำรองเผื่อหนี้สูญให้สูงขึ้น จากตารางที่ 10 เราพบว่า อัตราส่วนเงินสำรองเผื่อหนี้สูญต่อเงินให้กู้มีแนวโน้มสูงขึ้นในช่วงปี 2526-2528 อย่างเด่นชัดสำหรับธนาคารเอเชีย กรุงเทพพาณิชยการและธนาคารนครธน แต่อัตราส่วนดังกล่าวของธนาคารนครหลวงไทย ลดลงจากช่วงปี 2526 ถึง 2528 จึงสอดคล้องกับการพบว่า ธนาคารมีสัดส่วนของดอกเบี้ยค้างรับต่อเงินให้กู้สุทธิต่ำในช่วงปี 2526-2527 การกันเงินสำรองเผื่อหนี้สูญของธนาคารนครหลวงไทยจึงเดินล่วนทางกับธนาคารอื่น ๆ และความผันแปรทางเศรษฐกิจ เป็นการเพิ่มภาระความเสี่ยงของการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นอีก

สำหรับตัวเลขเงินสำรองเผื่อหนี้สูญของธนาคารอื่น ๆ นั้นมิได้ถูกเปิดเผยหรือระบุไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินของผู้สอบบัญชี หรือบางครั้งได้เคยเปิดเผยมาก่อน แต่อาจจะไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ตัวเลขเหล่านั้นจึงถูกปิดบัง นอกจากนั้นบางกรณี แม้จะเป็นผู้สอบบัญชีคนเดียวกัน ตรวจสอบบัญชีของธนาคาร 2-3 แห่ง แต่มีการเปิดเผยและอำพรางข้อมูลสำคัญต่างกัน

ตารางที่ 9

สัดส่วนของดอกเบี้ยค้างรับ

2519-2528

ธนาคาร	อัตราส่วนดอกเบี้ยค้างรับต่อเงินให้กู้ยืมสุทธิ (ร้อยละ) 2519-2523	2524-2528	อัตราส่วนดอกเบี้ยค้างรับต่อเงินกองทุน (ร้อยละ) 2519-2523	2524-2528
BBL	0.2[1]	0.4	2.6[1]	7.0
TFB	0.4	0.8	4.3	11.3
KTB	1.4[1]	2.2	17.9[1]	35.9
SCB	0.9	1.6	9.4	20.8
TMB	1.2	2.3	14.9	25.7
BAY	1.6	1.5	16.6	18.3
SCI	3.7	3.0[2]	39.3	61.6[2]
BMB	0.7	2.1	9.2	34.2
FBC	0.4	0.6	3.7	6.4
BBC	0.6	1.2	0.6	19.8
LTB	-	0.3[4]	-	1.5[4]
ASIA	1.1	3.5	12.3	45.7
UBB	-	0.5[3]	-	6.0[3]
TDB	0.9	0.8	5.5	7.1
NTB	0.5	0.4	5.3	5.3
SYAM	3.3	4.5	22.5	93.9

หมายเหตุ: [1] เฉพาะปี 2522-2523
[2] เฉพาะปี 2526-2527
[3] เฉพาะปี 2526-2528
[4] เฉพาะปี 2527-2528

ที่มา: คำนวณจากงบดุลของแต่ละธนาคารพาณิชย์

ตารางที่ 10

อัตราส่วนเงินสำรองเผื่อหนี้สูญต่อเงินให้กู้

ปี / ธนาคาร	KTB	FBC	SYAM	SCI	BBC	ASIA	NTB	LTB
2525	0.27	0.16	-	-	0.21	0.19	0.38	0.60
2526	0.30	0.20	-	0.25	0.22	0.27	0.34	-
2527	0.32	0.17	-	0.21	0.27	0.35	0.40	-
2528	0.27	-	0.28	0.14	0.27	0.39	0.44	-

ที่มา : คำนวณจากหมายเหตุประกอบงบบัญชีการเงินของธนาคาร

5. พฤติกรรมการจัดสินทรัพย์และความมั่นคง

ธนาคารพาณิชย์ไทยทั้ง 16 ธนาคารถูกจัดแบ่งกลุ่มตามลักษณะการบริหารสินทรัพย์ว่าใช้กลยุทธเชิงรุก (Aggressive Strategy) หรือเชิงรับ (Conservative Strategy) โดยพิจารณาจากการเบี่ยงเบนของอัตราส่วนเงินให้กู้ยืมต่อเงินฝากจากค่าเฉลี่ยของธนาคารทั้งระบบ ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 2 ธนาคารใดมีค่าเบี่ยงเบนเป็นบวก (ลบ) ในช่วงปี 2524-2528 จะถูกจัดเป็นธนาคารที่ใช้กลยุทธเชิงรุก (เชิงรับ)

นอกจากนั้นเรายังแบ่งธนาคารออกตามลักษณะการเปิดเผยตัวให้กับความเสี่ยง คือแบ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่ำ ตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 8 จะเป็นกลุ่มธนาคารที่มีความสามารถต่อต้าน (Resistant) แรงกระทบจากภายนอกได้ ตรงข้ามกับธนาคารที่เปิดเผยตัวให้กับความเสี่ยงสูง จะอ่อนแอ (Vulnerable) และมีขีดความสามารถต่ำที่จะต่อต้านความผันผวนทางเศรษฐกิจ

การจัดกลุ่มดังกล่าวได้นำเสนอไว้ในตารางที่ 11 ส่วนแบ่งของเงินฝากของธนาคารที่ใช้นโยบายเชิงรุกและรับนั้นใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 48.8 และ 51.2 ตามลำดับ ส่วนแบ่งของเงินฝากของธนาคารประเภทมีความต้านทานสูง มีร้อยละ 35.9 และของประเภทที่มีความต้านทานต่ำมีร้อยละ 64.1 ในประเภทหลังนี้เป็นส่วนแบ่งของธนาคารกรุงเทพ สูงถึงร้อยละ 31.3

แม้ว่ากลุ่มธนาคารที่ใช้นโยบายรุกจะมีเป้าหมายกำไรเป็นอันดับแรก แต่กลับมีอัตรากำไรร้อยละ 7.84 ซึ่งต่ำกว่าธนาคารที่ใช้กลยุทธแบบตั้งรับ ซึ่งมีอัตรากำไรเฉลี่ยร้อยละ 8.31 การใช้กลยุทธแบบรุกจึงเป็นการลุ่มเสี่ยงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่มีการผันผวนทางเศรษฐกิจ อัตรากำไรของทั้งสองกลุ่มจะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ หากเรานำอัตราการขาดทุนของธนาคารสยามในปี 2528 มาคำนวณด้วย

กลุ่มธนาคารที่จัดอยู่ในกลุ่มที่มีความต้านทานสูง มีอัตรากำไรเฉลี่ยร้อยละ 9.7 ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 6.8 ซึ่งเป็นอัตรากำไรของกลุ่มที่มีความต้านทานต่ำ กลุ่มที่ใช้กลยุทธแบบตั้งรับ และเปิดเผยตัวให้กับความเสี่ยงต่ำจะประสบความสำเร็จสูงสุด คือมีอัตรากำไรเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 12.1

ตารางที่ 11

พฤติกรรมการจัดสินทรัพย์กับความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ไทย
2525-2528

	ต้านทานสูง/ความเสี่ยงต่ำ RESISTANT (9.7, 35.9)	อ่อนแอ/ความเสี่ยงสูง VULNERABLE (6.8, 64.1)
เชิงรุก AGGRESSIVE (7.84, 48.8)	LTB TDB UBB BAY (7.87, 8.2)	BMB, BBL NTB, SYAM, FBC (7.81, 40.6)
เชิงรับ CONSERVATIVE (8.31, 51.2)	TMB SCB TFB (12.11, 27.7)	SCI BBC, KTB, ASIA (5.4, 23.5)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คืออัตราเฉลี่ยของกำไรต่อเงินกองทุนและส่วนแบ่งตลาดรวมของเงินฝากตามลำดับ

ที่มา: ตารางที่ 1, 2, 7 และ 8

ธนาคารในกลุ่มนี้ได้แก่ ธนาคารทหารไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกสิกรไทย ซึ่งมีส่วนแบ่งของเงินฝากรวมร้อยละ 27.7

กลุ่มธนาคารที่ใช้นโยบายตั้งรับและเปิดเผยตัวให้กับความเสี่ยงสูง ได้แก่ ธนาคารนครหลวงไทย ธนาคารกรุงเทพพาณิชยการ ธนาคารกรุงไทย และธนาคารเอเชีย มีกำไรเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ร้อยละ 5.4 และมีส่วนแบ่งของเงินฝากร้อยละ 23.5 การเพิ่มขึ้นของเงินกองทุนน่าจะเป็นวิถีทางที่จะลดความอ่อนแอของธนาคารที่อยู่ในกลุ่มนี้

ธนาคารที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มความต้านทานต่ำ หรือมีความเสี่ยงสูง มีความน่าจะเป็นสูงที่จะเกิดความไม่พอเพียงของเงินกองทุน จำเป็นที่จะต้องมีการเพิ่มทุนเพิ่มความหนาของเกราะกำบังความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจในอนาคต การศึกษาวิเคราะห์กำไรและความเสี่ยงใช้ข้อมูลช่วงปี 2525-2528 ซึ่งในปัจจุบันบางธนาคารได้พยายามที่จะแก้ไขจุดอ่อนในกรณีที่ขนาดของเงินกองทุนมีต่ำกว่าที่ควรจะเป็นโดยการเพิ่มทุน ดังนั้นบางธนาคารที่เคยถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงในอดีต อาจถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเภทที่มีความเสี่ยงต่ำก็เป็นได้

สัดส่วนของเงินกู้ที่เป็นสกุลต่างประเทศแต่ละสกุล หรือสัดส่วนของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของแต่ละธนาคารอาจแตกต่างกันได้ แม้ว่าค่าดรรชนีความเสี่ยงเชิงเปรียบเทียบที่คำนวณได้มีค่าเท่ากัน แต่ละธนาคารจะมีความเสี่ยงไม่เท่ากัน การตีความเกี่ยวกับภาวะความเสี่ยงของแต่ละธนาคารในปัจจุบันควรพึงกระทำอย่างระมัดระวัง ยิ่งไปกว่านั้น แม้ว่าบางธนาคารมีความต้านทานต่ำ แต่ภาวะเศรษฐกิจมีการขยายตัวสูง อัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มต่ำลง และค่าเงินบาทค่อนข้างคงที่ ธนาคารที่เปิดเผยตัวให้กับความเสี่ยงสูง อาจไม่ประสบปัญหาหรือมีฐานะแตกต่างจากธนาคารที่มีความเสี่ยงต่ำมากนัก การเปิดเผยตัวให้กับความเสี่ยงดังที่วัดจากดรรชนีความเสี่ยงเชิงเปรียบเทียบ จึงเป็นเครื่องชี้นำเบื้องต้น อาศัยข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะชน จำต้องมีการปรับปรุงใช้ข้อมูลที่ละเอียดอ่อนมากขึ้น เช่น องค์ประกอบ หรือคุณภาพของเงินให้กู้ ส่วนประกอบของเงินกู้ และนโยบายของผู้บริหาร นอกจากนั้นจำเป็นต้องนำภาวะการณ์เศรษฐกิจในอนาคตมาพิจารณาควบคู่ไปด้วย

6. ธนาคารพาณิชย์มั่นคงเพียงไร?

การวิเคราะห์พฤติกรรมของธนาคารพาณิชย์ในส่วนที่กล่าวมานั้น เป็นการพิจารณาถึงการจัดการด้านสินทรัพย์และหนี้สินของธนาคารอันจะมีผลต่อความมั่นคงในกิจการ ในส่วนนี้เป็นความพยายามที่จะตอบคำถามว่าในปัจจุบัน ธนาคารพาณิชย์แต่ละธนาคารมีความมั่นคงมากน้อยเพียงไร และเป็นการสร้าง "ระบบสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า" (early warning system) ขึ้นในระบบธนาคารพาณิชย์

ตลอดเวลาหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินต่าง ๆ ทั่วโลกได้ผ่านบททดสอบความแข็งแรงของธุรกิจของตนอย่างเข้มงวดจากภาวะที่ผันผวนของเศรษฐกิจ จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่เราจะเห็นว่าธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินหลายแห่งทั่วโลกประสบกับปัญหาในการดำเนินงานจนกระทั่งบางแห่งต้องสั่งเลิกกิจการไป นับตั้งแต่ปี 2523 เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินที่ประสบกับปัญหาการดำเนินงานเป็นจำนวนมากในปีหนึ่ง ๆ ดังจะเห็นได้ว่า จำนวนธนาคารพาณิชย์ที่ประสบกับปัญหาในการดำเนินงานเพิ่มขึ้นจาก 10 ธนาคาร ในปี 2523 เป็นถึง 138 ธนาคาร ในปี 2529 ความหวาดวิตกเกี่ยวกับความมั่นคงของสถาบันการเงินและธนาคารพาณิชย์ก็แพร่กระจายในวงกว้างมากขึ้น เพราะธุรกิจการธนาคารนั้นเป็นธุรกิจที่ขายศรัทธาและความเชื่อมั่นของประชาชน ดังนั้นเมื่อธนาคารใดธนาคารหนึ่งประสบกับปัญหาก็ย่อมจะมีผลต่อความมั่นคงของระบบการเงินโดยส่วนรวมถ้าความเชื่อมั่นของประชาชนได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย ความหวาดวิตกในเสถียรภาพของสถาบันการเงินจึงทำให้มีผู้ที่พยายามจะสร้าง "ระบบสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า" (early warning system) ขึ้น เพื่อที่ว่าในกรณีที่สัญญาณเตือนภัยดังขึ้นจะได้ดำเนินการแก้ไขให้ทันท่วงทีก่อนที่ความไร้เสถียรภาพนั้นจะแพร่กระจายไปยังผู้อื่น ในส่วนนี้ของบทความจึงเป็นความพยายามที่จะสร้าง "สัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า" ขึ้นกับระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย โดยอาศัยวิธีการทางสถิติ

วิธีการทางสถิติซึ่งมักใช้ในการวิเคราะห์ความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์หรือเพื่อใช้เป็นสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้านั้นเท่าที่ใช้กันอยู่มีอยู่ 2 วิธี Discriminant Analysis และ Logistic Regression การศึกษาในต่างประเทศเท่าที่มีมาพบว่า วิธีการทั้งสองมิได้ให้ผลการศึกษาที่แตกต่างกันมากนัก[1] ในที่นี้จึงได้นำวิธีการ Discriminant Analysis มาใช้เพื่อที่จะเป็นสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าของระบบธนาคารพาณิชย์ วิธีการดังกล่าวเป็นความพยายามที่จะระบุความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ โดยใช้ดัชนีที่สร้างขึ้นเป็นตัวชี้วิธี Discriminant Analysis นั้นไม่ได้ใช้เพื่อจะวิเคราะห์ความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์หรือธุรกิจเท่านั้น แต่สามารถใช้ในการวิเคราะห์อื่น ๆ ความน่าจะเป็น เช่น ประเทศลูกหนี้จะประสบกับปัญหาการชำระหนี้ (ซึ่งจะต้องมีการทำ refinancing หรือ reschedule)[2] หรือความน่าจะเป็นที่ธุรกิจจะประสบความล้มเหลว เป็นต้น

วิธีการ Discriminant Analysis ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ก็ดี หรือวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ของประเทศลูกหนี้ก็ดี น่าจะให้ความเชื่อมั่นในการวิเคราะห์ได้ดีกว่าการวิเคราะห์อัตราส่วนที่เรียกว่า Ratio Analysis ที่ใช้กันมาเป็นเวลานานในแวดวงธุรกิจ เพราะการพิจารณาดูอัตราส่วนต่าง ๆ ทีละอัตรานั้นย่อมยากที่จะทำข้อสรุปที่แน่นอนลงไป เช่น ในกรณีของธนาคารพาณิชย์อาจจะมีธนาคารบางธนาคารที่ทำกำไรน้อย และมีส่วนของผู้ถือหุ้นต่ำ ซึ่งน่าที่จะมีปัญหาในธุรกิจ แต่หากธนาคารนั้นมีความคล่องตัวสูงก็อาจจะไม่ประสบกับปัญหา ดังนั้นการใช้อัตราส่วนทางการเงินแต่ละตัวมาวิเคราะห์ความสามารถในการประกอบธุรกิจของธนาคารจึงอาจจะไม่นำไปสู่ข้อสรุปที่ตรงกัน ซึ่งนับเป็นจุดบกพร่องที่สำคัญของการ

---

[1] Press and Wilson (1977)

[2] Taffler R.J. และ Abassi B. (1984), Fisk C และ Rimlinger F. (1979)

วิเคราะห์อัตราส่วนแต่ละตัว ดังนั้น ถ้าจะพิจารณาว่าธนาคารพาณิชย์มีความมั่นคงมากน้อยเพียงไร เราจึงไม่น่าจะใช้อัตราส่วนตัวใดตัวหนึ่งแต่น่าจะใช้ "ภาพรวม" ของอัตราส่วนต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน คำถามต่อมาก็คือ หากจะต้องมีการใช้อัตราส่วนหลาย ๆ ตัวด้วยกันแล้ว ตัวใดควรจะมีความสำคัญมากที่สุด และรอง ๆ ลงมา หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การให้น้ำหนักของตัวแปรหรืออัตราส่วนต่าง ๆ วิธีการของ Discriminant Analysis ในเรื่องนี้ก็คือ วิธีการที่จะหาความสำคัญหรือตัวถ่วงน้ำหนักของอัตราส่วนหรือตัวแปรที่แบ่งแยกประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม นั่นเอง เมื่อได้สัมประสิทธิ์ที่แสดงความสำคัญหรือน้ำหนักของอัตราส่วนดังกล่าว ก็จะสามารถนำมาสร้างเลขดัชนีซึ่งเป็น linear combination ของอัตราส่วนที่ถ่วงน้ำหนักแล้ว และเลขดัชนีนี้ก็จะชี้ให้เห็นถึงความมั่นคงของธนาคารต่อไป

ตัวแปรที่นำมาใช้วิเคราะห์ที่สามารถอธิบายหรือแยกกลุ่มธนาคารที่มั่นคงและธนาคารที่ไม่มั่นคงตามข้อเท็จจริงที่เป็นมาในอดีตนั้น เป็นตัวแปรที่แสดงลักษณะสำคัญของฐานะการเงินที่เกิดจากการประกอบธุรกิจของธนาคาร 3 ประเภทคือ

1. สภาพคล่อง (Liquidity) เป็นการวิเคราะห์สภาพคล่องจากการจัดสรรงบดุลทรัพย์และหนี้สินของธนาคาร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นอัตราส่วนที่แสดงสินทรัพย์ที่ liquidate ได้เร็วที่สุด เพราะธนาคารที่มีสินทรัพย์เช่นนี้อยู่ในมือมากก็ย่อมพร้อมที่จะมีให้ผู้มาถอนเงินฝากเมื่อไรก็ได้โดยไม่ต้องเรียกเงินกู้คืน (แต่การถือ liquid asset จำนวนมากก็อาจแสดงถึงความไม่มีประสิทธิภาพของการบริหารสินทรัพย์ได้) อัตราส่วนที่ใช้ในการวิเคราะห์ก็ได้แก่ อัตราส่วนทางสินทรัพย์สภาพคล่องต่อสินทรัพย์รวม สินทรัพย์สภาพคล่องต่อเงินฝาก เงินให้กู้สุทธิต่อเงินฝาก เป็นต้น เราคาดว่า ธนาคารที่อาจจะ

---

[1] รายละเอียดเกี่ยวกับ Discriminant Analysis ดู Johnston (1972) หน้า 334-340

มีฐานะการเงินไม่มั่นคงก็ต่อเมื่ออัตราส่วนเหล่านี้ค่อนข้างต่ำ ซึ่งอาจจะทำให้ไม่สามารถจ่ายคืนเมื่อทวงถาม

2. ความพอเพียงของเงินทุน (solvency) เป็นการวิเคราะห์จาก spread sheet ที่แสดงการจัดสรรรวมสินทรัพย์และหนี้สินของธนาคารเข้าด้วยกัน เมื่อดูว่าธนาคารมีเงินทุนเพียงพอหรือไม่ คือ ธนาคารมีหนี้เป็นกี่เท่าของทุนทำการ หรือดูอัตราส่วนการหดตัวของสินทรัยพ์เสี่ยง หรืออัตราส่วนที่ธนาคารกู้ยืมมาต่อเงินทุน เป็นต้น อัตราส่วนที่นำมาพิจารณาในที่นี้ได้แก่ เงินให้กู้สุทธิ (Net loan) ต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (equity) สินทรัพย์รวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น เงินกู้ยืมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น คาดว่า หากส่วนของผู้ถือหุ้นมีมากพอ ธนาคารก็มีฐานะค่อนข้างมั่นคงในการรองรับความสูญเสียที่เกิดจากหนี้สูญและการบริหารงานผิดพลาด ดังนั้นโอกาสที่ปัญหาจะทวีความรุนแรงก็ไม่มาก และถ้าธนาคารจำเป็นต้องเลิกกิจการก็ยังคงมีเงินทุนที่จ่ายคืนแก่เจ้าหนี้ได้

3. ความสามารถในการทำกำไร (profitability) เป็นการวิเคราะห์จากบัญชีกำไรขาดทุนของธนาคาร โดยดูจากรายได้ของธนาคารที่ได้จากการดำเนินกิจการเพื่อดูว่า การทำกำไรของธนาคารมีมากน้อยเพียงไรเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ อัตราส่วนที่นำมาพิจารณาได้แก่ รายได้จากดอกเบี้ยต่อสินทรัพย์ที่หากำไร รายรับรวมต่อสินทรัพย์รวม ดอกเบี้ยจ่ายต่อสินทรัพย์รวม รายได้จากดอกเบี้ยสุทธิต่อสินทรัพย์รวม เป็นต้น เราคาดว่าธนาคารที่สามารถทำกำไรหรือมีอัตราส่วนเหล่านี้สูง (ยกเว้นดอกเบี้ยจ่ายต่อสินทรัพย์รวม) น่าจะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารและจัดการ และนอกจากนั้นกำไรที่สะสมมากขึ้นยังสามารถจะรองรับความสูญเสียที่เกิดจากหนี้สูญและการจัดการที่ผิดพลาดได้

เป็นที่น่าสังเกตว่า อัตราส่วนทางการเงินต่าง ๆ เหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อกัน ปัญหาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เรียกว่า Multicollinearlity นี้อาจจะมีผลทำให้ความแน่นอนในการประมาณและคาดการณ์น้อยลง

ข้อมูลที่ใช้ในที่นี้อาศัยรายงานประจำปี งบดุล และงบกำไรขาดทุนของธนาคารทั้งหมด 16 ธนาคาร ในระหว่างปี 2521-2528 เนื่องจากในช่วงเวลาที่ผ่านมา มีธนาคารที่ประสบปัญหาอยู่ 3 แห่งด้วยกัน และไม่ได้เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน จึงไม่สามารถใช้ข้อมูลปีใดปีหนึ่งเป็นฐานของการคำนวณได้ นอกจากนี้การรวมข้อมูลภาคตัดขวางและอนุกรมเวลาเข้าด้วยกันในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของอัตราส่วนจะเกิดปัญหาทางสถิติ ดังนั้นจึงได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 กรณีด้วยกันเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าวคือ

กรณีที่ 1 หากเรามีเหตุผลพอที่จะเชื่อได้ว่า การเกิดปัญหาของธนาคารแห่งใดแห่งหนึ่งนั้น มีแนวโน้มที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหามาเป็นเวลานานพอควร ก็ควรใช้ตัวเลขที่เป็นค่าเฉลี่ยในช่วงเวลาระหว่าง 2521-2528 เป็นฐานในการคำนวณ ดังนั้นในกรณีนี้ข้อมูลที่ใช้จึงเป็นค่าเฉลี่ยของตัวแปรหรืออัตราส่วนต่าง ๆ ในช่วงเวลาดังกล่าว

กรณีที่ 2 ในกรณีนี้มิได้ใช้ค่าเฉลี่ย แต่ใช้ข้อมูลในระหว่างช่วงเวลาที่ประสบปัญหาสำหรับธนาคารที่มีปัญหาเกิดขึ้น ส่วนธนาคารที่ไม่มีปัญหานั้นใช้ตัวเลขมากหรือน้อย (แล้วแต่อัตราส่วน) ของปี 2527 หรือ 2528

ผลการคำนวณ

การหาค่าสัมประสิทธิ์ใน discriminant function นี้ เนื่องจากมีอัตราส่วนที่นำเข้ามาศึกษาเป็นจำนวนมาก จึงใช้วิธี stepwise ในการเลือกตัวแปรที่สำคัญที่ละตัวในแต่ละขั้นตอน จนกระทั่งได้ตัวแปรซึ่งอธิบายหรือบอกลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างประชากร 2 กลุ่ม (ธนาคารที่มั่นคงและไม่มั่นคง) ได้จำนวนหนึ่ง พร้อมทั้งสัมประสิทธิ์ของตัวแปรเหล่านั้น[1] จากสมการ Discriminant ข้างล่างนี้

---

[1] วิธีการพิจารณาความสำคัญของตัวแปรแต่ละตัวในแต่ละขั้นตอน (step) นั้นใช้วิธีของ Wilk โดยดูที่ค่า F เป็นหลัก ตัวแปรซึ่งทำในค่า F สูงสุด หรือทำให้ค่า Wilk's lambda ต่ำสุด จะสามารถแบ่งแยกประชากร 2 กลุ่ม ออกจากกันได้

$$Z = v_1x_1 + v_2x_2 + v_3x_3 + \cdots v_nx_n$$

โดยที่ Z = discriminant scores

v_i = สัมประสิทธิ์ discriminant ของตัวแปรอิสระ i

x_i = ตัวแปรอิสระ i

กรณีที่ 1 จากการคำนวณเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่สำคัญโดยวิธี Stepwise กับข้อมูลเฉลี่ยในระหว่างช่วงเวลา 2521-2528 ของแต่ละธนาคาร พบว่า ตัวแปรที่สำคัญที่สามารถแบ่งแยกระหว่างกลุ่มธนาคารที่เคยมีปัญหา 3 ธนาคาร (เอเชียทรัสต์ มหานคร และนครหลวง) ออกจาก 13 ธนาคารที่เหลือได้แก่ อัตราส่วนระหว่างเงินกู้ยืมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น เงินให้กู้ยืมสุทธิต่อเงินฝาก สินทรัพย์รวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น รายได้จากดอกเบี้ยสุทธิต่อสินทรัพย์และรายรับรวมต่อสินทรัพย์ ดังแสดงในตารางที่ 12 ดังจะเห็นได้ว่า หากพิจารณาจากแนวโน้มตลอดช่วงเวลา 2521-2528 ตัวแปรที่แสดงถึงความเพียงพอของเงินทุนมีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ สภาพคล่อง และสุดท้ายคือ ความสามารถในการทำกำไร ความมีเงินทุนพอเพียงหรือ solvency ของธนาคารแสดงในที่นี้โดยอัตราส่วนระหว่างการกู้ยืมของธนาคารกับส่วนของผู้ถือหุ้น จากการคำนวณพบว่า สัมประสิทธิ์ของอัตราส่วนดังกล่าวมีค่าเป็นลบ แสดงว่า ตัวแปรนี้มีผลในทางลบต่อ discriminant function ซึ่งหมายความว่า ถ้าอัตราส่วนนี้สูง ธนาคารจะมีความน่าจะเป็นที่จะไม่มั่นคงมากตามไปด้วย ส่วนสัมประสิทธิ์ของอัตราส่วนระหว่างเงินให้กู้ยืมสุทธิต่อเงินฝาก สินทรัพย์ต่อส่วนของผู้ถือหุ้น รายได้จากดอกเบี้ยสุทธิต่อสินทรัพย์นั้นเป็นบวก แสดงว่า หากอัตราส่วนเหล่านี้มีค่าสูง ธนาคารจะมีความน่าจะเป็นที่จะมั่นคงมากขึ้น เป็นต้น

ตารางที่ 12

แสดงความสำคัญของตัวแปรในการแบ่งแยกกลุ่ม : กรณีที่ 1

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ (standardized discriminant coefficient)	อันดับความสำคัญ (Ranking)
เงินกู้ยืม/ส่วนของผู้ถือหุ้น	- 5.3704	1
เงินให้กู้ยืมสุทธิ/เงินฝาก	+ 4.4811	2
สินทรัพย์/ส่วนของผู้ถือหุ้น	+ 3.2031	3
รายได้จากดอกเบี้ยสุทธิ/สินทรัพย์	+ 2.7679	4
รายรับรวม/สินทรัพย์	- 2.6208	5

กรณีที่ 2 เมื่อใช้ข้อมูลในระหว่างปี 2527-2528 ซึ่งเป็นช่วงที่มีธนาคารมีปัญหาเกิดขึ้นเป็นฐานในการคำนวณ ปรากฏว่า ภาพที่ได้นั้นค่อนข้างจะแตกต่างกับกรณีแรกเล็กน้อย คือ ในช่วงเวลาดังกล่าวจะพบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สามารถแบ่งแยกธนาคารที่เคยมีปัญหากับธนาคารที่ไม่เคยมีปัญหานั้นได้แก่ สินทรัพย์รวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น เงินให้กู้ยืมสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้น เงินได้จากดอกเบี้ยสุทธิต่อสินทรัพย์รวม สินทรัพย์สภาพคล่องต่อสินทรัพย์รวม และสินทรัพย์สภาพคล่องต่อเงินฝาก ในกรณีนี้จะพบว่า ความพอเพียงของเงินทุนก็ยังคงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับแรกเช่นเดียวกับในกรณีที่ 1 หากแต่ความสำคัญที่เป็นอันดับรองลงมาคือ ความสามารถในการทำกำไร และท้ายสุดคือ สภาพคล่องของธนาคาร การที่สภาพคล่องมิได้เป็นตัวแบ่งแยกกลุ่มที่ดีนักในกรณีนี้อาจเป็นเพราะเราจะพบว่า ธนาคารซึ่งเคยประสบกับปัญหาเท่าที่ผ่านมานั้นมีอัตราส่วนการถือสินทรัพย์สภาพคล่องต่อสินทรัพย์ทั้งหมดมากกว่าหรือใกล้เคียงกับธนาคารซึ่งไม่เคยประสบกับปัญหา สาเหตุนั้นส่วนหนึ่งอาจจะสะท้อนให้เห็นถึงความไม่สามารถในการบริหารสินทรัพย์ หรืออาจจะมองได้ว่าธนาคารนั้นถือ

สินทรัพย์สภาพคล่องไว้เพื่อเป็น defensive tool มิให้เกิดปัญหาสภาพคล่องในระยะสั้น อันเนื่องมาจากการดำเนินการของธนาคารก็เป็นได้ แต่อย่างไรก็ตาม การพิจารณาเพียงอัตราส่วนสินทรัพย์สภาพคล่องต่อสินทรัพย์รวมนั้นอาจจะในภาพที่คลาดเคลื่อนไปบ้าง เพราะธนาคารบางธนาคารก็ยังคงสามารถรักษาอัตราส่วนดังกล่าวไว้ในระดับสูง ซึ่งแสดง liquidity มาก แต่ก็กู้จากธนาคารอื่นมากด้วยในเวลาเดียวกัน

ตารางที่ 13

แสดงความสำคัญของตัวแปรในการแบ่งแยกกลุ่ม กรณีที่ 2

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ (standardized discriminant coefficient)	อันดับความสำคัญ Ranking
สินทรัพย์รวม/ส่วนของผู้ถือหุ้น	+ 21.3906	1
เงินให้กู้ยืมสุทธิ/ส่วนของผู้ถือหุ้น	- 20.0249	2
รายรับรวม/สินทรัพย์รวม	+ 6.7095	3
สินทรัพย์สภาพคล่อง/สินทรัพย์รวม	- 5.1061	4
สินทรัพย์สภาพคล่อง/เงินฝาก	+ 3.9967	5

7. <u>สัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า</u> (Early warning system)

ในส่วนที่แล้ว เป็นการวิเคราะห์ความสำคัญของตัวแปรต่าง ๆ ที่สามารถจะแยก (discriminate) ธนาคารที่มั่นคงและธนาคารที่ไม่มั่นคงออกจากกันโดยอาศัยลักษณะสำคัญ ๆ ที่พบในกลุ่มทั้งสองจากข้อมูลและข้อเท็จจริงในอดีต แต่สิ่งที่น่าสนใจยิ่งกว่านั้นก็คือว่า ถ้าเราวิเคราะห์ธนาคารใดธนาคารหนึ่งในปัจจุบัน เราจะจัดธนาคารนั้นไว้ในกลุ่มที่มีความมั่นคงหรือไม่มั่นคง ถ้าจะยึดหลักการแบ่งแยกในอดีต ประโยชน์ของการ

วิเคราะห์นี้ก็เพื่อสร้างระบบสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าที่เรียกว่า Early warning system ซึ่งจะส่งสัญญาณเตือนภัย ถ้าธนาคารใดมีฐานะการเงินจากการประกอบธุรกิจเหมือนกับธนาคารที่เคยประสบปัญหามาแล้วในอดีต ระบบสัญญาณเตือนภัยนี้ก็คงจะมองได้คล้าย ๆ กับสัญญาณเตือนภัยป้องกันไฟไหม้ที่เรียกว่า smoke alarm หากมีควันไฟเกิดขึ้นจำนวนหนึ่ง สัญญาณจะร้องขึ้นก่อนเป็นการเตือนภัย แต่ในกรณีนี้ เราจะสร้างสัญญาณเตือนภัยขึ้นในลักษณะของเลขดัชนี ซึ่งเป็น linear combination ของอัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญในการแบ่งแยกกลุ่มที่ได้จากการศึกษาข้อมูลในอดีต ดังในสมการข้างล่างนี้

ในกรณีที่ 1

$$Z = -5.3704\ X_1 + 4.4811\ X_2 + 3.2031\ X_3 + 2.7679\ X_4 - 2.6208\ X_5 \quad \ldots\ldots\ldots (2)$$

โดยที่ Z คือ เลขดัชนี

X_1 = เงินกู้ยืม/ส่วนของผู้ถือหุ้น

X_2 = เงินให้กู้ยืมสุทธิ/เงินฝาก

X_3 = สินทรัพย์รวม/ส่วนของผู้ถือหุ้น

X_4 = รายได้จากดอกเบี้ยสุทธิ/สินทรัพย์

X_5 = รายรับรวม/สินทรัพย์รวม

และในกรณีที่ 2

$$Z = 21.3906\ X_3 - 20.0249\ X_6 + 6.7095\ X_5 - 5.1061\ X_7 + 3.9967\ X_8 \quad \ldots\ldots (3)$$

โดยที่ X_6 = เงินให้กู้ยืมสุทธิ/ส่วนของผู้ถือหุ้น

X_7 = สินทรัพย์สภาพคล่อง/สินทรัพย์รวม

X_8 = สินทรัพย์สภาพคล่อง/เงินฝาก

ดังนั้น หากเราใช้ข้อมูลที่เป็นอยู่ปัจจุบัน (actual data) ของธนาคารซึ่งยังไม่เคยประสบกับปัญหามาก่อน สำหรับตัวแปร X_1 ถึง X_8 และสัมประสิทธิ์ที่คำนวณได้ในส่วนที่แล้วมาแทนในสมการที่ 2 และ 3 เราจะสามารถสร้างเลขดัชนีของธนาคาร 13 แห่งขึ้นเพื่อจะดูว่า มีธนาคารใดบ้างที่มีค่าของเลขดัชนีอยู่ในช่วงที่เป็นค่าของเลขดัชนีของธนาคารที่เคยมีปัญหามาก่อนหน้านี้ ซึ่งจะเป็นเสมือนสัญญาณเตือนภัยว่า ธนาคารนั้นกำลังกำลังประสบกับปัญหาในการดำเนินการอยู่ในขณะนี้ เพราะฐานะทางการเงินของธนาคารนั้นคล้ายกับธนาคารที่เคยมีปัญหามาแล้วในอดีต

แต่ก่อนที่จะใช้สัญญาณดังกล่าวในการเตือนภัย เราก็คงจะต้องพิสูจน์ความเที่ยงตรงของสัญญาณนั้นเสียก่อนว่า เครื่องมือดังกล่าวนั้นสามารถทำงานได้ดีเพียงไร ถ้าเครื่องมือนี้สามารถทำงานได้ดีจริงแล้ว ความผิดพลาดในการส่งสัญญาณหรือ false alarm ก็ย่อมมีน้อย ความผิดพลาดที่ว่านี้เกิดขึ้นได้ 2 ทางด้วยกันคือ สัญญาณมุ่งให้เห็นถึงภัยในขณะที่ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งคือ เลขดัชนีของธนาคารใดธนาคารหนึ่งมีค่าอยู่ในช่วงที่แสดงว่า ธนาคารนั้นไม่มั่นคง (เพราะอยู่ในช่วงที่ธนาคารที่เคยประสบปัญหามาก่อนเคยมีมา) ในขณะที่โดยความเป็นจริงแล้วธนาคารนั้นไม่ได้ประสบกับปัญหา. แต่อย่างไรความผิดพลาดนี้ในทางสถิติเรียกว่า Type I error ส่วนความผิดพลาดอีกประการหนึ่งคือ สัญญาณไม่ได้แสดงให้เห็นถึงภัยที่เกิดขึ้น ทั้ง ๆ ที่ภัยกำลังเกิดขึ้นจริง ๆ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ เลขดัชนีอยู่ใน range หรือช่วงที่แสดงให้เห็นว่า ธนาคารไม่ได้ประสบกับปัญหาทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริง ธนาคารนั้นกำลังมีปัญหาในการดำเนินงาน เพื่อจะดูว่าเครื่องมือหรือเลขดัชนีที่สร้างขึ้นเป็นสัญญาณเตือนภัยนี้ใช้การได้ดีเพียงไรนั้น จำเป็นจะต้องทดสอบกับข้อมูลและข้อเท็จจริงในอดีตเสียก่อน โดยดูว่าดัชนีได้จากการคูณสัมประสิทธิ์ที่คำนวณได้กับข้อมูลของตัวแปรในอดีตนั้นสามารถทำนายได้อย่างแม่นยำเพียงไรว่าเท่าที่ผ่านมามีธนาคาร 3 ธนาคารที่ประสบปัญหา และอีก 13 ธนาคารไม่เคยประสบปัญหามาก่อน หากพบว่า ดัชนีดังกล่าวสามารถระบุลงไปอย่างถูกต้อง ดัชนีหรือสัญญาณเตือนภัยนั้นมาใช้กับข้อมูลปัจจุบันก็ย่อมจะให้สัญญาณเตือนภัยที่น่าจะถูกต้องตามไปด้วย

ตารางที่ 14 Discriminant Scoeres และการทำนายกลุ่ม กรณีที่ 1

ธนาคาร	Actual	Predicted group (highest probability)	Disciminant scores
1	1	1	0.8321
2	1	1	0.6097
3	1	1	2.8983
4	0	0	-3.8580
5	1	1	1.2544
6	0	0	-5.0540
7	1	1	0.5737
8	1	1	0.2654
9	1	1	2.8209
10	1	1	0.65.86
11	1	1	-0.7114
12	1	1	-0.2558
13	1	1	1.2653
14	0	0	-4.4621
15	1	1	1.7457
16	1	1	1.4218

หมายเหตุ 1) 0 ธนาคารที่ไม่มั่นคง
1 ธนาคารที่มั่นคง

2) การจัดตัวอย่างที่ i อยู่ในกลุ่ม 0 หรือ 1 มันขึ้นอยู่กับว่าความน่าจะเป็นหรือ Likelihood function ของธนาคารที่ i ที่จะอยู่กลุ่ม 0 มากหรือน้อยกว่าความน่าจะเป็นหรือ likelihood function ของตัวอย่างที่ i ที่จะอยู่ในกลุ่ม 1

กรณีที่ 1 ตารางที่ 14 แสดงให้เห็นถึง Discriminant scores หรือเลขดัชนีที่ได้จากนำสัมประสิทธิ์ในตารางที่ 12 มาคูณกับอัตราส่วนต่าง ๆ ที่เป็นค่าเฉลี่ยในระหว่างปี 2521-2528 จากเลขดัชนีที่สร้างขึ้นนี้จะสามารถระบุได้ว่า ธนาคารหนึ่ง ๆ น่าจะตกในกลุ่มที่มีปัญหาหรือในกลุ่มนี้ไม่มีปัญหา ผลของการทดสอบแสดงข้างล่างนี้

ตารางที่ 15

แสดงความสามารถในการทำนายของเลขดัชนี

	จำนวนตัวอย่าง	การทำนายจากเลขดัชนี	
		ไม่มีปัญหา	มีปัญหา
ธนาคารที่ไม่มีปัญหา	13	13 (100%)	- (0%)
ธนาคารที่มีปัญหา	3	- (0%)	3 (100%)

จากตารางที่ 15 จะเห็นได้ว่า เลขดัชนีที่ได้นั้นสามารถจะจัดกลุ่มธนาคารได้อย่างถูกต้องทั้ง 2 กลุ่ม ไม่มี false alarm เกิดขึ้นในการเตือนสัญญาณ คือ จากตัวอย่างทั้งหมด 16 ธนาคาร เท่าที่ผ่านมาเลขดัชนีสามารถระบุว่าธนาคารใดมีปัญหาและธนาคารใดไม่มีปัญหาด้วยความถูกต้อง ไม่มี type I error และ type II error เกิดขึ้นในการส่งสัญญาณภัย

คำถามต่อมาก็คือ ในขณะนี้ธนาคารอีก 13 แห่งที่ยังมิได้เคยประสบปัญหานั้นมีเค้าที่จะให้เห็นว่ามีปัญหาหรือไม่ หรือมีความมั่นคงเพียงไร ดังนั้นในส่วนนี้จึงนำเอาตัวเลขปัจจุบัน (ปี 2529) แทนค่าลงไปในสมการที่ 2 เพื่อคำนวณหาเลขดัชนีและพิจารณาว่าค่าของเลขดัชนีตกอยู่ในช่วงที่แสดงความมั่นคงหรือไม่ ผลปรากฏว่าในบรรดา 13 ธนาคารที่ยังไม่ประสบกับปัญหามาก่อน ขณะนี้มี 2 ธนาคารที่ฐานะการเงินมีลักษณะคล้าย ๆ กับ

ตารางที่ 16 Discriminant Scores และการทำนายกลุ่ม : กรณีที่ 2

ตัวอย่าง	Actual group	Predicted group (highest Probability)	Disciminant scores
1	1	1	.5130
2	1	1	-.1026
3	1	1	.8209
4	0	0	-1.2313
5	1	1	1.1287
6	0	0	-3.4887
7	1	1	1.7287
8	1 *	0 *	-1.0261
9	1	1	1.1287
10	1	1	-0.2052
11	1	1	-0.3078
12	1	1	0.8290
13	1	1	.0001
14	0 *	1 *	.1026
15	1 *	0 *	-.7181
16	1	1	1.6417

หมายเหตุ 1) * แสดงความคลาดเคลื่อนในการทำนายกลุ่ม

2) 0 = ธนาคารที่ประสบกับปัญหาในอดีต

1 = ธนาคารที่ไม่เคยประสบกับปัญหา

ธนาคารที่เคยมีปัญหามาแล้วในอดีต อีก 4 ธนาคารอยู่ในข่วงที่คลุมเครือและไม่น่าไว้ใจ ส่วนอีก 7 ธนาคารที่เหลือนั้นมีฐานะการเงินคล้ายกับธนาคารที่มั่นคงมาในอดีต

กรณีที่ 2 การทดสอบความสามารถในการชี้ของเลขดัชนีหรือสัญญาณเตือนภัยกับข้อเท็จจริงในอดีตในกรณีนี้พบว่า เลขดัชนีที่คำนวณจากกลุ่มการที่ 3 มีความแม่นยำในการทำนายได้น้อยกว่าในกรณีแรก ดังแสดงในตารางที่ 17 กล่าวคือ ในจำนวน 13 ธนาคารที่มั่นคงในอดีต เลขดัชนีหรือสัญญาณบ่งชี้ให้เห็นว่า มีธนาคาร 11 ธนาคารเท่านั้นที่มีฐานะมั่นคง ส่วนอีก 2 ธนาคารนั้นสัญญาณชี้ว่าไม่มั่นคงทั้ง ๆ ที่ก็มิได้ประสบปัญหามาก่อน นั่นก็คือ เกิด false alarm ในประเภทที่ 1 (type I error) กับธนาคาร 2 แห่ง ส่วน 3 ธนาคารที่เคยมีปัญหามาก่อนนั้น ดัชนีหรือสัญญาณสามารถ detect ได้เพียง 2 ธนาคารเท่านั้น มีธนาคาร 1 ธนาคาร ซึ่งดัชนีชี้ว่าไม่มีปัญหานั่นก็คือ false alarm ประเภทที่ 2 (type II error)

ตารางที่ 17

ความสามารถในการทำนายของเลขดัชนี

กลุ่ม	จำนวน	การทำนายจากเลขดัชนี	
		ไม่มีปัญหา	มีปัญหา
ธนาคารที่ไม่มีปัญหา	13	11 (84.6%)	2 (15.4%)
ธนาคารที่มีปัญหา	3	1 (33.3%)	2 (66.7%)

นั่นหมายความว่า ในการทำนายของเลขดัชนีหรือการส่งสัญญาณ จะมีความถูกต้องประมาณ 81.25% เมื่อเทียบกับ 100% ในกรณีแรก คือมี type I error เกิดขึ้นสำหรับ 2 ธนาคาร และ type II error เกิดขึ้นกับ 1 ธนาคาร หรืออาจกล่าวได้ว่า สัญญาณ

เตือนภัยที่ใช้นั้นมี false alarm เกิดขึ้น 3 ครั้งในการทดลอง 16 ครั้ง ใน 2 ครั้งนั้น alarm ร้องขึ้นโดยมิได้มีภัยเกิดขึ้นแต่อย่างไร และอีกครั้งหนึ่งคือ มิได้รับสัญญาณเตือนภัยทั้ง ๆ ที่มีภัยเกิดขึ้นแล้วจริง ๆ

ในขั้นต่อไปก็คือ การนำสัมประสิทธิ์ที่ได้ในตารางที่ 13 มาคูณกับข้อมูลปี 2529 ของ x_3, x_5, x_6, x_7 และ x_8 เพื่อคำนวณหาค่าของ Z ดังแสดงสมการที่ 3 พบว่า หากสัญญาณเตือนภัยถูกต้อง ขณะที่มีธนาคาร 1 ธนาคารที่มีฐานะทางปัญญีในแง่มุมต่าง ๆ ที่คล้ายกับธนาคารที่เคยมีปัญหามาแล้วในอดีตอีก 3 ธนาคาร มีฐานะทางปัญญีที่อยู่ในข่วงที่คลุมเครือและไม่น่าไว้ใจ ส่วนอีก 9 ธนาคารนั้นมีฐานะทางปัญญีที่แสดงถึงความมั่นคงในการดำเนินธุรกิจ

ตารางที่ 18

สรุปผลการคาดการณ์จาก "สัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า"

	จำนวนธนาคาร		
	ไม่มั่นคง	สถานการณ์ไม่น่าไว้วางใจ	มั่นคง
กรณีที่ 1	2	4	7
กรณีที่ 2	1	3	9

ดังจะเห็นได้ว่า ระบบสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าที่ใช้กับฐานข้อมูลต่างกันให้ผลการคาดการณ์ที่แตกต่างกันไปด้วย กล่าวคือ ถ้าใช้ข้อมูลเฉลี่ยตลอดช่วงเวลา 2521-2528 เป็นฐาน จะพบว่า ปัจจุบันมีธนาคาร 2 แห่งที่มีฐานะทางปัญญีคล้ายกับธนาคารที่เคยมีปัญหามาแล้วในอดีต อีก 4 ธนาคารนั้นก็อยู่ในช่วงที่ไม่น่าจะไว้วางใจ และที่เหลืออีก 7 ธนาคารนั้นมีฐานะทางปัญญีมั่นคง แต่หากใช้ข้อมูลในปี 2527-2528 เป็นฐานะจะพบว่า มี 1 ธนาคารที่มีฐานะทางปัญญีเช่นเดียวกับธนาคารที่เคยมีปัญหา อีก 3 ธนาคารไม่น่าไว้วางใจ และ

9 ธนาคารที่มีฐานะมั่นคง ทั้งนี้เพราะ การใช้ข้อมูลเฉลี่ยในช่วง 2521-2528 นั้นได้คาบเกี่ยวในช่วง 2521-2523 ที่ธนาคารต่าง ๆ มิได้รับผลกระทบกับความผันผวนทางเศรษฐกิจมากนัก ดังนั้นตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้จึงค่อนข้างจะแสดงถึงความมั่นคงค่อนข้างมาก แต่ตั้งแต่หลังปี 2523 เป็นต้นมา ที่ธนาคารต่าง ๆ จะต้องผ่านการทดสอบความแข็งแรงของธุรกิจของตนจากภาวะที่ผันผวนทางเศรษฐกิจ ธนาคารที่มีประสิทธิภาพในการปรับตัวและปรับปรุงการบริหารสินทรัพย์และหนี้สินของคนเท่านั้นจึงจะผ่านวิกฤตการณ์ได้อย่างปลอดภัย เมื่อนำข้อมูลปี 2529 มาเป็นฐานของการคาดการณ์จึงพบว่า โดยเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของ 2521-2528 ข้อมูลที่ได้จากการบริหารงานของแต่ละธนาคารจึงชี้ให้เห็นถึงความไม่มั่นคงในการประกอบการค่อนข้างมาก แต่เมื่อเราคาดการณ์โดยใช้ข้อมูลปี 2527-2528 เป็นฐานซึ่งใกล้เคียงกับปี 2529 จึงมีเพียง 1 ธนาคารที่มีฐานะทางปัญชีคล้ายกับธนาคารที่เคยมีปัญหามาก่อน ดังนั้นจึงมีผลทำให้การคาดการณ์ในเรื่องความมั่นคงของธนาคารในกรณีที่ 1 จึงให้ข้อสรุปจะน่าวิตกมากกว่าในกรณีที่ 2

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเราจะได้มีการทดสอบความเที่ยงตรงของสัญญาณเตือนภัยก่อนที่จะนำมาคาดการณ์แล้วก็ตาม แต่การนำผลของการคาดการณ์ไปใช้จะต้องทำด้วยความระมัดระวัง ทั้งนี้เพราะในการวิเคราะห์ดังกล่าวยังมีจุดบกพร่องและปัญหาอยู่มาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดจากข้อมูลที่ใช้เป็นฐานะในการคำนวณและคาดการณ์ ดังนี้

1. เครื่องมือสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้านี้สร้างขึ้นโดยอาศัยอัตราส่วนที่แสดงฐานะทางการเงินในเชิงปริมาณ แต่การติดตามฐานะการเงินของธนาคารนั้นไม่สามารถที่จะจำกัดอยู่เฉพาะข้อมูลทางด้านปริมาณ สิ่งที่สำคัญควบคู่กันไปก็คือ การตรวจสอบคุณภาพและการจัดการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถที่จะนำเข้ามาพิจารณาในที่นี้ได้ เช่น คุณภาพและองค์ประกอบของสินทรัพย์ ความสามารถและความซื่อสัตย์ของผู้บริหารและพนักงาน คุณภาพและการบริหารสินเชื่อและเงินลงทุน ตลอดจนการควบคุมภายในและการจัดการของธนาคาร เป็นต้น ตัวแปรทางคุณภาพเหล่านี้อาจจะยากที่จะชี้เฉพาะลงไปในเชิงปริมาณได้ แต่ก็มีส่วน

อย่างมากในแง่ของความมั่นคงของธนาคาร การใช้อัตราส่วนที่แสดงความสามารถในการทำกำไรของธนาคารอาจจะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพการจัดการได้เพียงส่วนน้อยบางส่วนเท่านั้น

2. ปัญหาที่เกิดจากคุณภาพของข้อมูล กล่าวคือ ข้อมูลที่เปิดเผยในสาธารณะอันทราบนั้นปิดบังข้อเท็จจริงบางส่วนไว้ ซึ่งเป็นวิธีการลงบัญชีที่ทำให้ข่าวสารที่ได้อาจจะนำไปสู่ผลสรุปที่ไม่ถูกต้องกับความเป็นจริง เช่น ในบางธนาคารมีระเบียบภายในที่ใช้ cash basis และ accrual basis ซึ่งมีผลทำให้การวิเคราะห์คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง หรือมีการตีราคาสินทรัพย์สูงกว่าความจริง หรือแสดงจำนวนสำรองหนี้ที่สงสัยว่าจะสูญหรือหนี้สูญน้อยเกินกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้ส่วนของผู้ถือหุ้นสูงเกินไป เป็นต้น

ในการศึกษานี้ ปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่เกิดจากข้อมูลและคุณภาพของข้อมูล การที่ข้อมูลบางอย่างไม่เป็นที่เปิดเผยทำให้การวิเคราะห์ อาจจะคลาดเคลื่อนจากสภาพความเป็นจริง แต่ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือ การที่ข้อมูลและรายละเอียดไม่เปิดเผยแก่สาธารณะชน ทำให้ผู้บริหารธนาคารสามารถจะเลี่ยงความรับผิดชอบที่จะแสดงข้อเท็จจริงแก่ประชาชนเมื่อเกิดมีปัญหาจากการดำเนินงานที่ผิดพลาด เช่น มีหนี้สูญรายใหญ่ ๆ และเป็นจำนวนมาก การดำเนินงานขาดทุนเหล่านี้เป็นต้น ดังนั้นเมื่อมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นและประชาชนไม่มีส่วนรู้เห็น ความพยายามที่จะแก้ปัญหาของธนาคารก็อาจจะมีน้อยลง ทั้งยังเป็นภาระแก่เจ้าพนักงาน ทั้งธนาคารประเทศไทยก็ดี กระทรวงการคลังก็ดี ที่จะต้องคอยตรวจสอบดูแลธนาคารเหล่านี้อย่างใกล้ชิด

แม้ว่า เราจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนของวิธีการและข้อมูลได้มากนัก แต่การสร้างสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าก็ยังคงน่าที่จะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์เพื่อเมื่อเวลาที่ธนาคารพาณิชย์ใดมีเค้าที่ล่อให้เห็นว่า มีฐานะทางการเงินคล้ายกับธนาคารที่เคยประสบปัญหามาแล้วในอดีต จะได้มีมาตรการแก้ไขได้ทันท่วงทีก่อนที่ผลกระทบของความไม่มั่นคงนั้นจะแพร่กระจายไปในวงกว้าง ซึ่งอาจจะเป็นผล

เสียแก่ระบบการเงินโดยส่วนรวมเช่นเดียวกับการที่เรามีระบบสัญญาณป้องกันภัยอื่น ๆ สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการใช้สัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าของระบบธนาคารพาณิชย์นี้อยู่ที่การตรวจสอบคุณภาพของตัวแปรที่ต้องทำควบคู่กันไป และข้อมูลที่ถูกต้องมากที่สุด การตรวจสอบคุณภาพของตัวแปรจะสามารถ detect ถึงความเสี่ยงต่อความมั่นคงบางอย่างได้ทั้ง ๆ ที่อัตราส่วนทางการเงินยังไม่ได้แสดงออกมา ส่วนคุณภาพของข้อมูลที่ถูกต้องที่จะทำให้สัญญาณเตือนภัยล่วงหน้ามี false alarm น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นได้ เพราะเมื่อไรก็ตามที่มี false alarm เกิดขึ้นย่อมจะมีต้นทุน (cost) เกิดขึ้นด้วย กล่าวคือ หากสัญญาณเตือนภัยว่าธนาคารใดธนาคารหนึ่งมีปัญหาทั้ง ๆ ที่ธนาคารดังกล่าวมิได้มีปัญหาแต่อย่างใดนั้น ก็จะต้องมี cost ที่เกิดจากการตรวจสอบธนาคารนั้นอย่างละเอียด และ cost ดังกล่าวก็อาจจะสูงขึ้นอย่างมากหากมีข่าวลือแพร่กระจายไปในวงกว้างจนทำให้ประชาชนขาดศรัทธาและธนาคารนั้นก็อาจจะเกิดปัญหาขึ้นจริง ๆ ส่วน false alarm อีกอย่างหนึ่งคือ สัญญาณเตือนภัยมิได้เตือนภัยให้ว่าธนาคารใดธนาคารหนึ่งมีฐานะไม่มั่นคงทั้ง ๆ ที่ธนาคารนั้นกำลังมีปัญหาก็มี cost ที่เกิดขึ้นต่อประชาชน และอาจจะมีผลกระทบลั่นทอดไปถึงธนาคารอื่น ๆ และระบบการเงินโดยส่วนรวม ดังนั้นสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าจะต้องมีความเที่ยงตรงและผิดพลาดน้อยที่สุด ซึ่งส่วนหนึ่งก็มาจากการเลือกอัตราส่วนที่แสดงฐานะทางการเงินที่เที่ยงตรง และสะท้อนสภาพเป็นจริงมากที่สุด

ไม่เพียงแต่เราจะต้องมีสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าที่มีความแม่นยำมากเท่านั้น แต่ปัญหาที่ต้องคำนึงต่อมาก็คือ เราจะตั้งสัญญาณให้ sensitive กับภาวะการณ์มากน้อยเพียงไร เพราะการตั้งสัญญาณเตือนภัยที่ sensitive มากเกินไป จะมีแนวโน้มที่เกิด false alarm ประเภทที่ 1 บ่อยครั้ง (type I error) ถ้าหากตั้งสัญญาณเตือนภัยที่ sensitive น้อยเกินไป ก็จะมีแนวโน้มที่เราจะเพิ่มความน่าจะเป็นที่จะเกิด false alarm ประเภทที่ 2 (type II error) การเลือกระดับของ sensitiveness จึงต้องพิจารณาในแง่ที่จะทำให้ cost ที่เกิดจากการผิดพลาดมีน้อยที่สุด

เมื่อไรก็ตามที่สัญญาณเตือนภัยดังขึ้น แล่ดงว่า ธนาคารใดธนาคารหนึ่งมีฐานะทางการเงินที่คล้ายกับธนาคารที่เคยประสบปัญหามาแล้วในอดีต ไม่ว่าจะเป็น false alarm หรือไม่ ย่อมจะเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะต้องค้นหาสาเหตุ และมีมาตรการป้องแก้ไขก่อนที่เหตุการณ์นั้นจะรุกรามขยายออกไปในวงกว้างอันจะกระทบกระเทือนความมั่นคงของสถาบันการเงินโดยส่วนรวม

8. บทสรุป

เราสามารถศึกษาพฤติกรรมหรือกลยุทธของธนาคารพาณิชย์โดยการพิจารณาอัตราส่วนทางการเงินของแต่ละธนาคาร การใช้นโยบายรุกหนักของธนาคารบางธนาคาร เพื่อตอบโต้สถานการภาวะเศรษฐกิจไทยต้องเผชิญกับความผันผวนของเศรษฐกิจโลก มิได้ทำให้ธนาคารเหล่านั้นมีอัตรากำไรสูงเสมอไป ในทำนองเดียวกัน อัตรากำไรของธนาคารที่รับภาระความเสี่ยงสูง กลับต่ำกว่าอัตรากำไรของกลุ่มที่พยายามลดความเสี่ยงจากทางด้านการปล่อยกู้ และจากแหล่งที่มาของเงินทุน

แม้ว่าการศึกษานี้จะมิได้ใช้ข้อมูลทางด้านคุณภาพ หรือข้อมูลจากปัจจัยทางการเมืองหรือสังคมเข้าเกี่ยวข้อง การใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติ สามารถทำให้ผู้วิจัยเป็นอิสระ ปราศจากอคติ หรือมีข้อสรุปก่อนที่จะลงมือทำการศึกษา ในทางตรงกันข้าม ข้อมูลด้านคุณภาพอื่น ๆ นอกเหนือจากอัตราส่วนทางการเงิน จะเป็นเครื่องชี้วัดตรวจสอบความถูกต้องของผลการศึกษานี้

ความวิปลาศหรือผิดปกติของข้อมูลของธนาคารบางแห่งโดยพิจารณาจากอัตราส่วนทางการเงินดังกล่าว เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงปี 2519-2523 ก่อนที่จะเกิดวิกฤตการณ์ของธนาคารพาณิชย์-ไทย ช่วงต่างของเวลาดังกล่าวจึงสะท้อนถึงภาพพจน์ของผู้มีหน้าที่ดูแลและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์

ตรรชนีวัดความเสี่ยงเชิงเปรียบเทียบที่ได้ถูกสร้างขึ้นจากข้อมูลเบื้องต้น สามารถระบุระดับขั้นของความเสี่ยง ซึ่งสะท้อนถึงความมั่นคงของแต่ละธนาคาร เป็นที่น่ายินดีเป็นอย่างยิ่งที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์จัดคุณภาพของสินทรัพย์ การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะทำให้สามารถพิจารณาสถานะความเสี่ยงของธนาคารแต่ละแห่งได้แม่นยำมากขึ้น มีความเชื่อที่ว่าการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะเป็นการสร้างความระแวงสงสัยในความมั่นคงของธนาคาร

ตรงกันข้าม การเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์จะเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับระบบธนาคาร โดยเป็นการตีกรอบให้ธนาคารพาณิชย์อยู่ในระเบียบวินัย ระมัดระวังตัวในเรื่องการบริหารสินทรัพย์ และคำนึงถึงระดับความพอเพียงของขนาดเงินกองทุน

วิธีการทางสถิติที่ใช้ในการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ในบรรดาธนาคารพาณิชย์ 13 แห่ง ที่ไม่เคยประสบปัญหามาก่อน ปัจจุบันมีธนาคารอย่างน้อย 1 ธนาคารที่มีลักษณะต่าง ๆ และฐานะทางการเงินเหมือนกับธนาคารที่เคยมีปัญหามาก่อน และมีอย่างน้อยอีก 3 ธนาคารที่มีฐานะการเงินไม่น่าไว้วางใจ อย่างไรก็ตาม สัญญาณเตือนภัยดังกล่าวจะให้สัญญาณที่ถูกต้องก็คือเมื่อข้อมูลที่ใช้เป็นฐานจะต้องมีความเที่ยงตรง แม่นยำ และสะท้อนให้เห็นถึงฐานะของธนาคารมากที่สุด นอกจากนั้นยังจะต้องมีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพควบคู่กันไป

ภาคผนวก

กำไรและดรรชนีความเสี่ยงเชิงเปรียบเทียบ

		กำไรต่อเงินกองทุน (ร้อยละ)	R_1	R_2	R_3
1. ธนาคารกรุงเทพ	2525	13.9	1.316	1.133	2.194
จำกัด(BBL)	2526	15.1	1.421	1.195	2.331
	2527	14.4	1.576	1.206	3.004
	2528	*11.4*	*1.415*	*1.134*	2.992
2. ธนาคารกสิกรไทย	2525	13.2	0.676	1.148	0.942
จำกัด(TFB)	2526	12.1	1.109	1.200	0.442
	2527	11.9	0.436	0.814	0.356
	2528	9.8	0.458	0.889	0.521
3. ธนาคารกรุงไทย	2525	9.1	1.059	1.092	0.942
จำกัด(KTB)	2526	15.3	0.553	0.886	0.442
	2527	4.2	0.557	1.113	0.356
	2528	5.4	0.622	1.211	0.522
4. ธนาคารไทยพาณิชย์	2525	14.5	0.528	0.902	0.661
จำกัด(SCB)	2526	16.3	0.676	1.029	0.713
	2527	17.6	0.461	0.876	0.602
	2528	15.6	0.576	0.988	0.689
5. ธนาคารกรุงศรี-	2525	9.0	0.235	0.863	0.955
อยุธยา จำกัด	2526	9.6	0.547	0.868	0.573
(BAY)	2527	10.1	0.286	0.804	0.148
	2528	8.3	0.439	0.842	0.135

		กำไรต่อเงินกองทุน (ร้อยละ)	R_1	R_2	R_3
6. ธนาคารศรีนคร จำกัด(BMB)	2525	10.1	1.643	1.071	2.559
	2526	10.3	1.829	1.098	3.157
	2527	9.8	1.975	1.125	4.383
	2528	8.0	1.846	1.077	3.862
7. ธนาคารทหารไทย จำกัด(TMB)	2525	10.9	0.324	0.838	0.100
	2526	7.8	0.302	0.556	0.296
	2527	11.0	0.500	0.732	0.860
	2528	4.7	0.846	0.738	1.466
8. ธนาคารมหานคร จำกัด(FBC)	2525	6.3	1.659	0.614	3.086
	2526	6.4	1.775	0.700	2.952
	2527	6.3	2.875	0.844	5.648
	2528	0.3	2.538	0.897	n.a.
9. ธนาคารนครหลวง- ไทย จำกัด(SCI)	2525	7.7	0.212	0.848	n.a.
	2526	0.4	0.454	0.848	n.a.
	2527	2.7	0.684	0.815	1.007
	2528	1.8	0.75	0.850	0.952
10. ธนาคารเอเชีย จำกัด(ASIA)	2525	11.4	0.857	0.905	1.596
	2526	11.0	0.652	0.870	0.841
	2527	5.2	0.700	1.000	1.159
	2528	-	0.55	0.950	0.812
11. ธนาคารไทยทนุ จำกัด(TDB)	2525	11.8	0.200	0.500	-
	2526	11.7	0.111	0.556	-
	2527	12.5	0.067	0.667	-
	2528	10.1	0.188	0.688	0.026

		กำไรต่อเงินกองทุน (ร้อยละ)	R_1	R_2	R_3
12. ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชยการ จำกัด (BBC)	2525	5.9	0.289	0.973	0.081
	2526	0.1	0.294	1.088	0.054
	2527	4.5	0.182	1.121	0.061
	2528	2.6	0.241	1.275	0.313
13. ธนาคารแหลมทอง จำกัด(LTB)	2525	10.0	0.500	0.700	0.554
	2526	3.5	0.444	0.667	0.416
	2527	3.6	0.636	0.545	0.972
	2528	-3.8	0.208	0.208	0.266
14. ธนาคารสหธนาคาร จำกัด (UBB)	2525	3.3	0.368	0.632	0.319
	2526	10.9	0.579	0.789	0.473
	2527	9.3	0.353	0.882	0.996
	2528	6.2	0.556	0.889	0.417
15. ธนาคารนครธน จำกัด(NTB)	2525	8.1	1.833	1.000	3.401
	2526	10.7	1.500	1.000	1.779
	2527	13.0	1.286	0.857	2.037
	2528	9.6	1.143	0.943	1.945
16. ธนาคารสยาม จำกัด(SIAM)	2525	1.5	1.500	0.577	3.240
	2526	0.4	1.434	0.565	n.a.
	2527	-	9.333	2.667	13.326
	2528	-346.5	11.400	3.000	8.409

หมายเหตุ: ดรรชนีความเสี่ยงเปรียบเทียบ ที่มีค่าสูงกว่า (ต่ำกว่า) 1.0 แสดงถึงความเสี่ยงระดับสูง (ระดับต่ำ)

ที่มา: คำนวณจาก Statistical Data on Commercial Banks in Thailand Bangkok Bank Limited และงบดุลของแต่ละธนาคารพาณิชย์

บรรณานุกรม

Altman E., "Financial Ratio, Discriminant Analysis and the prediction of Corporate Bankruptcy" the Journal of Finance, Vol XXII, Sept. 1968.

Johnston J., Econometric Method, Second Edition, 1972. page 334-340.

Taffler R.J., "Forecasting Company Failure in the U.K. Using Discriminant Analysis and Financial Ratio Data", Journal of Statist. Soc. A., 1982.

Taffler R.J. and Abassi B., "Country Risk. A Model for Predicting Debt Servicing Problems in Developing Countries", Journal of Statist. Soc. A 1984.

ส่วนวิจัยสถาบันการเงิน สำนักวิจัย ธนาคารกรุงเทพ. "ผลต่างของอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้กับอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ทำให้กำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยสูงเกินไปจริงหรือ" วารสารเศรษฐกิจ (ธนาคารกรุงเทพ) กันยายน 2529

วาสนา สิงหโกวินท์ การวิเคราะห์ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย (2517 - 2521) รายงานผลงานวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมมาต แสงสันทมณี การประเมินความมั่นคงของสถาบันการเงิน ฝ่ายกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย

หยกพร ตันติเศวตรัตน์ "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธนาคารไทย" วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529

ความมั่นคงและตัวชี้ความมั่นคง ของบริษัทการเงิน

โดย

ดร.ประศาสน์ ตั้งมติธรรม

บทความที่เสนอในการสัมมนาวิชาการ 2530

เรื่อง

ความมั่นคง ของสถาบันการเงิน

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

19 - 20 กุมภาพันธ์ 2530

สารบัญ

		หน้า
1.	บทนำ	4-1
2.	โครงสร้างทางทฤษฎี	4-3
3.	แนวทางในการศึกษา	4-5
4.	ข้อมูลที่ใช้ศึกษา	4-7
5.	วิธีการศึกษา	4-9
6.	บริษัทการเงินที่ประสบวิกฤตการณ์	4-11
	6.1 บริษัทเงินทุน	4-11
	6.2 บริษัทเครดิตฟองซีเอร์	4-25
7.	บริษัทการเงินที่ไม่ได้ประสบปัญหา	4-26
	7.1 บริษัทเงินทุนในเครือธนาคารพาณิชย์	4-26
	7.2 บริษัทเงินทุนอิสระ	4-30
8.	พฤติกรรมทางการเงินของบริษัทกับการเกิดปัญหา	4-34
	8.1 อัตราการเจริญเติบโต	4-34
	8.2 สัดส่วนเงินให้กู้ยืมต่อสินทรัพย์รวม	4-40
	8.3 สัดส่วนการระดมเงินทุนของบริษัทเงินทุน	4-42
9.	พฤติกรรมทางการเงินกับความรุนแรงของปัญหา	4-44
	9.1 แหล่งเงินทุนกับการขยายตัวอย่างรวดเร็ว	4-44
	9.2 เงินให้กู้ยืมกับการขยายตัวอย่างรวดเร็ว	4-46
10.	การเกิดวิกฤตการณ์บริษัทเงินทุนปี 2526 กับผู้รับผิดชอบ	4-50
	10.1 วิกฤตการณ์ราชาเงินทุน	4-50
	10.2 วิกฤตการณ์พัฒนาเงินทุน	4-51
	10.3 วิกฤตการณ์กับผู้รับผิดชอบ	4-52

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
11. บริษัทเงินทุนปัจจุบันมั่นคงเพียงใด?	4-56
12. สรุป	4-58
ภาคผนวก	4-61
บรรณานุกรม	4-64

ความมั่นคงและตัวชี้ความมั่นคงของบริษัทการเงิน[1]

ประศาสน์ ตั้งมติธรรม

1. บทนำ

ระบบสถาบันการเงินในประเทศไทยได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ และความหลากหลาย ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ในบรรดาสถาบันการเงินหลาย ๆ ประเภทนั้น บริษัทเงินทุน[2] เป็นสถาบันการเงินที่มีการเจริญเติบโตรวดเร็วที่สุด โดยมีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2512-2522 โดยเฉลี่ยถึงปีละ 60 เปอร์เซ็นต์[3] วิวัฒนาการของบริษัทเงินทุนของบริษัทเงินทุนดังกล่าวได้ถูกเข้าใจกันว่า เป็นการก้าวไปในทิศทางที่ดีของระบบสถาบันการเงินในประเทศไทย จนกระทั่งเกิดวิกฤตการณ์บริษัทราชาเงินทุนขึ้นในปี 2522 หลาย ๆ ฝ่ายจึงได้เริ่มตั้งคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของโครงสร้างและระบบการดำเนินงานกัน แต่ก็ไม่ได้มีมาตรการเกิดขึ้นอย่างจริงจัง จนกระทั่งเกิดวิกฤตการณ์

---

[1]ผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณวีระชาติ วิทยบูรณานนท์ เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาสละเวลาพูดคุย แนะนำ และให้ความรู้ตลอดเวลาที่ทำการศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการเขียนบทความนี้ และขอขอบพระคุณ อาจารย์สุวรรณี วัธนจิตต์ กับอาจารย์ท่านอื่น ๆ ในคณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้กรุณาให้คำวิจารณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อบทความนี้ นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณ ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ได้เอื้อเฟื้อข้อมูลที่เป็นงบดุลประจำปีของบริษัทเงินทุนต่าง ๆ เป็นจำนวนหลายปี นับเป็นความกรุณาอย่างสูงที่เข้าใจถึงประโยชน์ที่จะได้จากการศึกษานี้ มิฉะนั้นแล้วความเป็นจริงหลาย ๆ อย่างที่ค้นพบในการศึกษานี้ก็จะยังคงถูกเก็บเป็น "ความลับ" ต่อไป เนื่องจากบทความนี้เขียนในเวลาอันจำกัด อาจมีข้อผิดพลาดอยู่บ้างผู้เขียนจึงขออภัยในที่นี้ด้วย

[2]ในที่นี้ บริษัทเงินทุนหมายถึงบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์และบริษัทเงินทุน ตามนิยามของธนาคารแห่งประเทศไทย

[3]อัตราเจริญเติบโตสูงสุด คือ 190% ในปี 2515 และ ต่ำสุดคือ 2% ในปี 2522 ซึ่งเกิดวิกฤตการณ์ราชาเงินทุน

กับบริษัทเงินทุนเป็นครั้งที่ 2 ในปี 2526 และกับธนาคารเอเชียทรัสต์กับธนาคารมหานคร ในปีถัดมา หลาย ๆ ฝ่ายจึงได้ให้ความสนใจต่อความมั่นคงของสถาบันการเงิน และได้มีความพยายามในอันที่จะหามาตรการป้องกันและควบคุมไม่ให้เกิดวิกฤตการณ์ในทำนองเดียวกันขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ดีเรายังไม่ได้มีการศึกษากันอย่างจริงจังในทางวิชาการถึงสาเหตุที่นำไปสู่วิกฤตการณ์ทั้งสองครั้งดังกล่าว

เท่าที่ผ่านมา ความพยายามในอันที่จะอธิบายถึงสาเหตุของวิกฤตการณ์บริษัทเงินทุนไม่ได้ไปไกลเกินกว่าการบอกอาการของบริษัทเงินทุนที่ปลายเหตุ กล่าวคือมักจะมีคำกล่าวกันว่า "สาเหตุที่บริษัทเงินทุนต่าง ๆ ต้องล้มไปก็เพราะว่าเกิดจากการขาดสภาพคล่อง" แต่ไม่เคยมีการกล่าวถึงเลยว่า ก่อนที่จะเกิดการขาดสภาพคล่องมีต้นเหตุอะไรที่ทำให้เกิดสภาพเช่นนั้น คำอธิบายอีกอันหนึ่งที่มักจะกล่าวถึงได้แก่ ผู้บริหารของบริษัทเงินทุนมีการใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่มิชอบจนตัว "บริษัทเงินทุน" ต้องประสบกับการขาดทุนอย่างมากจนสั่นคลอนความมั่นคงของบริษัทเงินทุนแห่งนั้นและแห่งอื่น ๆ ด้วย คำอธิบายเช่นนี้อาจจะมีความจริงอยู่บ้าง แต่ก็อาจจะไม่ใช่เป็นความจริงทั้งหมดที่เกิดขึ้นในขบวนการที่นำไปสู่วิกฤตการณ์ของบริษัทเงินทุน ดังนั้น บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะพยายามอธิบายวิวัฒนาการที่นำไปสู่วิกฤตการณ์ของบริษัทเงินทุนแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่ 1) ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อความมั่นคงของบริษัทเงินทุน 2) วิวัฒนาการหรือ "อาการ" หลังจากที่เกิดปัญหา 3) สัญญาณอันตรายที่เป็นตัวชี้บอกอาการหรือเสถียรภาพของบริษัทเงินทุน จนถึง 4) อาการปลายเหตุของบริษัทเงินทุนที่ประสบวิกฤตการณ์ ทั้งนี้โดยพยายามใช้ข้อมูลเท่าที่มีเปิดเผยต่อสาธารณชนให้เป็นประโยชน์มากที่สุด บทต่อไปจะกล่าวถึงพื้นฐานทางทฤษฎีที่ใช้อธิบายพฤติกรรมทางการเงินของสถาบันการเงิน แนวทางการศึกษาข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาและวิธีการศึกษา จะได้กล่าวถึงในบทที่ 3, 4 และ 5 ตามลำดับ ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของสัดส่วนรายการต่าง ๆ ในงบดุลของบริษัทที่ถูกถอนใบอนุญาตหรือเข้าโครงการจะบรรยายในบทที่ 6 และ

บริษัทอื่นในบทที่ 7 บทที่ 8 จะกล่าวถึงเหตุและลักษณะการเกิดปัญหาของบริษัทเงินทุน และบทที่ 9 กล่าวถึงลักษณะของบริษัทเงินทุนที่มีปัญหารุนแรง บทที่ 10 จะพิจารณาวิกฤตการณ์ที่เกิดกับบริษัทเงินทุนทั้งระบบและฝ่ายที่รับผิดชอบ บทที่ 11 จะประเมินความมั่นคงของบริษัทเงินทุนในปัจจุบัน ในท้ายที่สุดจะมีการสรุปและเสนอแนะทางนโยบายที่เกี่ยวข้อง

2. โครงสร้างทางทฤษฎี

สถาบันการเงินโดยทั่วไป มีหน้าที่ระดมเงินทุนจากเงินออมของหน่วยเศรษฐกิจที่เกินดุล และให้กู้ยืมแก่หน่วยเศรษฐกิจที่ขาดดุลในการใช้จ่าย หน้าที่ของสถาบันการเงินอีกประการหนึ่งที่ควบคู่กันก็คือ จะต้องสามารถจ่ายคืนเงินทุนแก่ผู้ออม เมื่อทวงถามหรือตามแต่จะตกลงกันในจำนวนเท่ากับที่ได้ระดมมาและในบางครั้งจะต้องจ่ายผลตอบแทนแก่เงินทุนนั้น ๆ ตามเงื่อนไขที่ตกลงกันด้วย ในการที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์ สถาบันการเงินจะต้องเก็บเงินที่ระดมมาส่วนหนึ่งไว้เป็น primary reserves ซึ่งมักจะอยู่ในรูปของเงินสดหรือเงินฝากที่ไม่มีผลตอบแทน และอีกส่วนหนึ่งไว้เป็น secondary reserves ซึ่งมักจะเป็นหลักทรัพย์ที่เปลี่ยนกลับเป็นเงินสดได้ง่าย ในจำนวนที่ใกล้เคียงกับตอนลงทุนและมีผลตอบแทนแก่สถาบันการเงินด้วย เงินทุนส่วนเหลือจึงจะนำไปให้กู้ยืมได้อย่างเต็มที่ เพื่อหาผลตอบแทน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่อาจได้คืนในจำนวนเงินเท่ากันที่ให้กู้ยืมไปในกรณีที่เรียกคืนอย่างกระทันหัน

แหล่งเงินทุนของสถาบันการเงินอีกอย่างหนึ่งก็คือ เงินกองทุนจากผู้ที่เป็นเจ้าของสถาบันการเงิน เงินกองทุนนี้จะทำหน้าที่เป็นกันชนที่จะดูดซับการขาดทุนอันอาจจะเกิดขึ้นได้ในการเปลี่ยน secondary reserves และ/หรือ เงินให้กู้ยืมให้เป็นเงินสด เพื่อให้ผู้ออมได้รับเงินทุนของตัวเองคืนไปอย่างน้อยที่สุดเท่ากับจำนวนที่ได้มอบให้สถาบันการเงินนั้น ๆ ยิ่งเงินกองทุนมีปริมาณสูงเมื่อเทียบกับเงินทุนที่สถาบันการเงินระดมมา ผู้ออมก็ยิ่งมีความปลอดภัยจากการขาดทุนมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น สัดส่วนที่เหมาะสมของการใช้เงินทุนเป็น primary reserves, secondary reserves และเงินให้กู้ยืมจึงขึ้นอยู่กับความถี่ที่เจ้าของเงินทุนจะขอถอนเงินทุนคืนและปริมาณเงินกองทุนของสถาบันการเงินนั้น การจัด

สัดส่วนการใช้เงินทุนที่เหมาะสมเพื่อให้มีความคล่องตัวในการเปลี่ยนเป็นเงินสดคืนแก่ผู้ออม เมื่อต้องการเรียกว่า การบริหารสภาพคล่อง และการจัดสัดส่วนของเงินกองทุนเทียบกับเงินทุนที่ระดมจากผู้ออมเรียกว่า การบริหารเงินกองทุน[1] ของสถาบันการเงิน ในทางปฏิบัติการเงินมีการใช้สัดส่วนทางการเงินหลายตัวที่คำนวณจากตัวเลขในงบทางการเงินเป็นตัวชี้บอกฐานะการบริหารสภาพคล่องและเงินกองทุนดังกล่าว เช่น อัตราส่วนสินทรัพย์สภาพคล่องต่อตั๋วเงินจ่าย ซึ่งเป็นตัวชี้บอกสภาพคล่องในการจ่ายคืนเงินทุนแก่ผู้ออม และอัตราส่วนเงินกองทุนต่อตั๋วเงินจ่าย ซึ่งเป็นตัวชี้บอกความปลอดภัยจากการขาดทุนของเงินออม เป็นต้น

เนื่องจากเงินกองทุนเป็นกันชนที่จะดูดซับการขาดทุนจากการเปลี่ยน secondary reserves และเงินให้กู้ยืมให้เป็นเงินสดดังกล่าว ปริมาณเงินกองทุนจึงน่าจะแปรผันโดยตรงกับความเสี่ยงต่อการขาดทุนดังกล่าวของการใช้เงินทุนทั้งสองทาง ความเสี่ยงดังกล่าวก็ยังขึ้นอยู่กับความเสี่ยงของลักษณะโครงการที่เงินให้กู้ยืมนั้น ๆ ลำดับสินทรัพย์การลงทุนอยู่ตลอดจนถึงอายุของการลงทุน อัตราการลงทุน ภาวะเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง ผู้ดำเนินการลงทุน และนโยบายของรัฐบาล ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ต่างก็มีความสำคัญไม่ด้อยกว่ากันและกันเลย ดังนั้น การบริหารสภาพคล่องและการบริหารเงินกองทุนที่เหมาะสมนอกจากจะแตกต่างกันไปตามสถาบันการเงินแต่ละประเภทแล้ว ยังแตกต่างไปตามองค์กร ผู้บริหาร และเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินแต่ละแห่งด้วย

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น สัดส่วนทางการเงินตามวิธีทางปฏิบัติการเงินจึงไม่ใช่เป็นตัวชี้บอกความมั่นคงที่ดีสำหรับบริษัทเงินทุน หรือสถาบันการเงินอื่น ๆ บทความนี้จึงใช้แนวทางในการวิเคราะห์ที่แตกต่างออกไปเพื่อลดจุดอ่อนของสัดส่วนของการเงินดังกล่าว โดยเริ่มต้นจากสมมุติฐานที่ว่า สถาบันการเงินจะพยายามปรับปริมาณของสินทรัพย์ หนี้สิน

---

[1]George G. Kaufman, The U.S. Financial System : Money, Markets and Institutions, 3rd ed. (Englwood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1986), pp. 145-6.

และเงินกองทุน รายการต่าง ๆ ให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ portfolio ที่สามารถสร้างกำไรสูงสุด และพยายามรักษาสัดส่วนใน portfolio ดังกล่าวไว้ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยแวดล้อมที่กำหนดสัดส่วนของ portfolio ที่ให้กำไรสูงสุดจะทำการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนใน portfolio แต่ไม่ใช่ในทันทีทันใด ทั้งนี้เพราะว่าสถาบันต่าง ๆ มักจะมีขีดจำกัดในการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากมักติดด้วยระยะเวลาที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของสินทรัพย์หรือหนี้สินต่าง ๆ นอกจากนี้แล้ว ในทางปฏิบัติสถาบันการเงินต่าง ๆ ในประเทศไทยต่างพยายามรักษาให้งบการเงินที่แสดงออกถึงฐานะทางการเงินสม่ำเสมอเท่าที่จะเป็นไปได้ การเปลี่ยนแปลงทันทีทันใดในสัดส่วนของรายการใดย่อมเป็นการชี้บอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่สถาบันการเงินไม่อาจปรับตัวหรือรักษาตัวเลขทางบัญชีที่สอดคล้องกับอดีตได้อีกต่อไป

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของสินทรัพย์หรือหนี้สินรายการใดในทางที่ไม่สอดคล้องพฤติกรรมของสัดส่วนใน portfolio ย่อมเป็นการแสดงถึงสัญญาณบอกเหตุที่ชี้ถึงปัญหาในการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นกับรายการกระทบกระเทือนถึงความมั่นคงของสถาบันการเงิน

3. แนวทางในการศึกษา

เนื่องจากสถาบันการเงินมีหน้าที่ระดมเงินทุนและนำเงินทุนที่ได้ไปให้กู้ยืมอีกต่อหนึ่ง ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับสถาบันการเงินจึงมีได้ 2 ทางด้วยกันคือ ทางด้านเงินทุนและเงินให้กู้ยืม ทางด้านเงินให้กู้ยืมนั้นปัญหาจะเริ่มเกิดขึ้นเมื่อลูกหนี้ที่กู้ยืมเงินไม่อาจชำระดอกเบี้ยในขณะที่สถาบันการเงินจะต้องจ่ายดอกเบี้ยให้แก่เงินทุนที่ระดมมา ดังนั้น การเกิดดอกเบี้ยค้างรับจะทำให้เงินสด หรือ/และสินทรัพย์อื่น ๆ น้อยลงไป แต่ถ้าหากว่าสินทรัพย์ไม่ได้ลดลงหมายความว่า สถาบันการเงินนั้นจะต้องแสวงหาเงินทุนเข้ามามากขึ้น ถ้าหากว่าปล่อยให้ดอกเบี้ยค้างรับมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เงินสดหรือ/และสินทรัพย์อื่น ๆ นอกเหนือ

จากดอกเบี้ยค้างรับจะลดลงมากขึ้น หรือเงินทุนที่ระดมมาซึ่งเป็นหนี้สินของสถาบันการเงินจะต้องสูงขึ้นในจำนวนที่เท่ากัน

ถ้าหากว่า สถาบันการเงินไม่ต้องการให้สถานการณ์เลวร้ายลงจนไม่อาจจัดการได้แล้ว จะต้องทำการยึดหลักทรัพย์ของลูกหนี้เพื่อนำมาขายทอดตลาดและชำระมูลค่าของเงินที่ได้ให้กู้ยืมไป ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วกว่าสถาบันการเงินจะตัดสินใจทำดังกล่าวก็ต้องใช้เวลาสักช่วงหนึ่ง และการบังคับตามกฎหมายเพื่อยึดทรัพย์สินนั้นก็ยังต้องใช้เวลาอีกช่วงหนึ่ง ดังนั้นการเกิดลูกหนี้เสียหายที่ไม่อาจชำระดอกเบี้ย และ/หรือ เงินต้นที่ให้กู้ยืมจึงเป็นเรื่องที่สร้างความเสียหายแก่ผลการดำเนินงานของสถาบันการเงินเป็นอย่างยิ่งในหลาย ๆ กรณี หลักทรัพย์ของลูกหนี้ที่ยึดมานั้นไม่อาจชำระหนี้ได้ครบเต็มตามมูลค่าของดอกเบี้ยและเงินให้กู้ยืมทั้งหมด ในกรณีดังกล่าวเราเรียกว่า การขาดทุนซึ่งจะต้องนำไปหักออกจากเงินกองทุนของสถาบันการเงินนั้น ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่วนเงินทุนที่ระดมมาได้นั้น สถาบันการเงินยังคงมีหน้าที่ที่จะต้องจ่ายผลตอบแทนและเงินต้นคืนแก่ผู้ออมตามภาระผูกพันที่ได้ตกลงกันไว้

ปัญหาทางด้านเงินทุนที่ระดมมาอาจเกิดขึ้นเมื่อผู้ออมทำการถอนหรือขอเงินทุนของตนเองคืน ซึ่งหมายความว่า สถาบันการเงินจะต้องนำเงินสดจ่ายให้ไปหรือนำสินทรัพย์อื่น ๆ ไปเปลี่ยนเป็นเงินสดจ่ายให้ไปก็ได้ แม้ว่าสถาบันการเงินจะใช้เงินสดที่มีอยู่ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนสินทรัพย์อื่นให้เป็นเงินสดเพื่อเตรียมไว้จ่ายแก่ผู้ออมรายอื่น ๆ ที่อาจจะขอเงินทุนของตนคืนได้เช่นเดียวกัน ยิ่งถ้าหากว่าสถาบันการเงินประสบปัญหาลูกหนี้เสียหายด้วยแล้ว การถอนเงินของผู้ออมมักจะเป็นการเพิ่มแรงกดดันอีกทางหนึ่งนอกเหนือจากภาระที่เกิดจากดอกเบี้ยค้างรับ และ/หรือ เงินให้กู้ยืมที่ไม่อาจรับคืนได้หรือรับคืนได้ในจำนวนที่ไม่ครบถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันการเงินที่ประสบปัญหากับลูกหนี้/สินทรัพย์ มักจะปรากฏเป็นข่าวในลักษณะทางการหรือโคมลอย ซึ่งสร้างความไม่

เชื่อถือและขวัญเสียแก่ผู้ที่ออมเงินทุนของตนไว้กับสถาบันการเงินนั้น ๆ ทำให้สถาบันการเงินที่ประสบปัญหาลูกหนี้/สินทรัพย์ มักจะประสบปัญหาการถอนเงินทุนกลับคืนของผู้ออมเสมอเป็นของคู่กัน

การศึกษา ในบทความนี้ จึงอาศัยพื้นฐานทางทฤษฎีและพฤติกรรมของสถาบันการเงินดังกล่าวข้างต้น ทำการสำรวจดูจากข้อมูลของบริษัทการเงิน ซึ่งมีทั้งบริษัทเงินทุนและบริษัทเครดิตฟองซิเอร์เพื่อดูว่า บริษัทการเงินที่ประสบปัญหาวิกฤตการณ์ในอดีตที่ผ่านมานั้นมีพฤติกรรมตามทฤษฎีมากน้อยเพียงใด

4. ข้อมูลที่ใช้ศึกษา

พื้นฐานทางทฤษฎีและแนวทางการศึกษาดังกล่าวข้างต้นนั้น แสดงว่า ข้อมูลที่จำเป็นในการศึกษานั้นเป็นตัวเลขต่าง ๆ บนงบแสดงฐานะการเงินของบริษัทการเงินต่าง ๆ แต่งบแสดงฐานะการเงินของบริษัทการเงินต่าง ๆ ที่คนทั่วไปจะใช้ได้นั้นมีเพียงงบดุลประจำปีของบริษัทต่าง ๆ ซึ่งมีข้อบังคับตามกฎหมายที่บริษัทต่าง ๆ จะต้องแสดงต่อสาธารณชนอยู่แล้ว ส่วนงบแสดงฐานะทางการเงินที่มีระยะห่างน้อยกว่าหนึ่งปีนั้นมีการจัดทำเหมือนกัน แต่บริษัทการเงินใช้เป็นการเฉพาะสำหรับรายงานภาวะการดำเนินงานต่อเจ้าหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทยเท่านั้น ซึ่งทั้งบริษัทการเงินและทางการธนาคารแห่งประเทศไทยถือเป็น "ความลับ" และปฏิเสธที่จะเปิดเผยต่อสาธารณชนตลอดมา ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า เพื่อไม่ให้เกิดภาวะขวัญเสียจากความไม่เชื่อถือที่มีต่อบริษัทการเงินบริษัทใดบริษัทหนึ่ง แพร่กระจายออกไปยังบริษัทอื่น ๆ

ถึงแม้ว่า งบดุลประจำปีของบริษัทต่าง ๆ เป็นสิ่งที่เปิดเผยต่อสาธารณชนก็ตาม การรวบรวมงบดุลของบริษัทจำนวนมาก ๆ และแต่ละบริษัทเป็นจำนวนหลาย ๆ ปี ไม่ใช่สิ่งที่จะทำได้ง่าย ๆ เนื่องจากจะต้องรวบรวมจากแต่ละบริษัทเองหรือไม่ก็ต้องขอคัดลอกจากกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งจะต้องเสียเงินและเวลามากมายจนไม่คุ้มค่าแก่การศึกษา

ถึงแม้ว่าจะสามารถรวบรวมได้ครบก็ตาม งบดุลที่กระทรวงพาณิชย์มีอยู่มักจะแสดงรายการสินทรัพย์และหนี้สินน้อยจนไม่อาจจะใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ได้ เป็นที่น่ายินดีว่าทางฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความลำบากดังกล่าว และได้อนุมัติให้สามารถคัดลอกข้อมูลที่เป็นงบดุลประจำปีที่ทางฝ่ายวิชาการได้รับมาจากฝ่ายควบคุม และตรวจสอบสถาบันการเงินอีกทีหนึ่ง ตัวเลขต่าง ๆ บนงบดุลของบริษัทต่าง ๆ จึงค่อนข้างมีความสอดคล้องกันในระหว่างบริษัทและระหว่างปีในแง่ของคำจำกัดความ ซึ่งทำให้การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบริษัทและระหว่างปีนั้นกระทำได้พอสมควร[1]

เนื่องจาก บริษัทเงินทุนและบริษัทเครดิตฟองซีเอร์มีจำนวนมากด้วยกัน บทความนี้จึงคัดเลือกเฉพาะบริษัทที่พิจารณาว่าน่าสนใจและเป็นตัวอย่างได้สำหรับบริษัทการเงินที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ทั้งนี้เพราะว่า การคัดลอกและจัดการกับข้อมูลทุก ๆ บริษัทเป็นจำนวนหลาย ๆ ปีนั้น จะต้องเสียเวลามากนั่นเอง นอกจากนี้บทความนี้ก็ยังมียึดจำกัดทางด้านเวลาและทรัพยากรในการศึกษาอีกด้วย

บริษัทที่คัดเลือกมาทั้งสิ้นมีจำนวน 55 บริษัท แบ่งเป็นบริษัทเงินทุน 50 บริษัท และบริษัทเครดิตฟองซีเอร์จำนวน 5 บริษัท หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกนั้นมีหลายประการด้วยกันคือ 1) บริษัทที่ผู้เขียนพอมีพื้นฐานความรู้อยู่บ้าง 2) บริษัทที่ล้มและบริษัทที่เข้าอยู่ในความดูแลของทางการทั้งหมด 3) บริษัทขนาดใหญ่ในเครือธนาคารพาณิชย์ที่ดำเนินการตามแบบบริหารการเงิน 4) บริษัทขนาดกลางที่ไม่ใช่เครือธนาคารและไม่ได้ประสบวิกฤตการณ์ 5) บริษัทขนาดเล็กที่ไม่ใช่เครือธนาคารและไม่ได้ประสบวิกฤตการณ์ ส่วนบริษัทเครดิตฟองซีเอร์ที่มีข้อมูลครบถ้วนเป็นจำนวนหลาย ๆ ปีนั้นมีน้อย จึงทำการศึกษาเฉพาะบริษัทที่หาข้อมูลได้ สำหรับแต่ละบริษัทนั้นจะเริ่มศึกษาย้อนหลังไปตั้งแต่งบดุลของ

---

[1] งบดุลดังกล่าวเป็นงบดุลตามแบบ บง.3 ของธนาคารแห่งประเทศไทย รายละเอียดของรายการต่าง ๆ ในแบบ บง .3 ให้แสดงไว้ในภาคผนวก ก.

ปี 2520 ซึ่งเป็นเวลา 2 ปีก่อนหน้าวิกฤตการณ์บริษัทราชาเงินทุน และผู้เขียนคิดว่าน่าจะเป็นการเพียงพอแล้ว บางบริษัทอาจจะมีข้อมูลขาดหายไปบ้างปีหรือสองปี ส่วนบริษัทที่ล้มไปก่อนหน้าปี 2529 ก็จะมีข้อมูลสิ้นสุดเพียงปีก่อนหน้าที่จะล้ม

สำหรับตัวเลขบนงบดุลนั้นอาจจะมีบางคนสงสัยว่า จะมีความน่าเชื่อถือได้เพียงใด เนื่องจากมีโอกาสที่จะใช้วิธีการทางบัญชีกลบเกลื่อนตัวเลขได้โดยไม่ยากนัก ในเรื่องนี้ ผู้เขียนไม่ได้ปฏิเสธความเป็นไปได้ของการกลบเกลื่อนตัวเลข แต่เท่าที่ได้คุยกับผู้รู้ทางบัญชีแล้ว พอจะกล่าวได้ว่าอย่างน้อยที่สุดตัวเลขบนงบดุลนั้นเป็นตัวชี้ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงได้ตามสมควร ถึงแม้จะชี้ระดับของตัวเลขไม่ได้อย่างถูกต้องก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการศึกษานี้มีจุดประสงค์เพื่อสรุป "อาการ" ที่นำไปสู่วิกฤตการณ์เท่านั้น ความสามารถในการชี้บอกทิศทางก็น่าจะเป็นการเพียงพอ นอกจากนี้ผู้เขียนเชื่อว่าความสงสัยเกี่ยวกับประโยชน์ของตัวเลขบนงบดุลนั้นเป็นผลสืบเนื่องจากการที่ยังไม่มีผู้ใดสามารถรวบรวมงบดุลที่สามารถเปรียบเทียบระหว่างปีได้ในคราวเดียวกันเป็นจำนวนหลาย ๆ ปีมากกว่า ผู้เขียนมีความเชื่อเหลือเกินว่า ภายหลังจากการศึกษานี้แล้วจะมีผู้ที่มองเห็นประโยชน์ของงบดุลประจำปีเพิ่มขึ้นมากอย่างแน่นอน

5. วิธีการศึกษา

ตัวเลขของรายการสินทรัพย์และหนี้สินต่าง ๆ บนงบดุลแต่ละชุดนั้นจะถูกคำนวณเป็นเปอร์เซนต์ของสินทรัพย์ทั้งสิ้นของบริษัทนั้นในปีนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อขจัดความแตกต่างระหว่างบริษัทและระหว่างปีอันเกิดจากระดับของสินทรัพย์รวมที่ไม่เท่ากัน ตัวเลขเป็นเปอร์เซนต์ที่เทียบกับสินทรัพย์รวมของสินทรัพย์และหนี้สินรายการต่าง ๆ จะแสดงถึงการแบ่งสัดส่วนของแหล่งเงินทุนและการใช้เงินทุนจากสินทรัพย์รวมของแต่ละบริษัทในแต่ละปี เราเรียกว่างบดุลแสดงสัดส่วนใน portfolio

การศึกษาจะทำการดูงบดุลแล่ดงสัดส่วนเป็นรายบริษัท โดยจะทำการสังเกตสัดส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงระดับไปเลย สัดส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงแต่ไม่ได้รักษาระดับ จะถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบ random และไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ สำหรับบริษัทที่ล้มหรือที่เกิดวิกฤตการณ์จะทำการสังเกตเป็นการเฉพาะในปีก่อนหน้าที่จะล้มหรือประสบวิกฤตการณ์ ทั้งนี้เพื่อพยายามทำสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกันในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ให้มากที่สุด กล่าวคือ ในปีที่เกิดวิกฤตการณ์เราจะมีข้อมูลที่เป็นงบดุลเพียง ณ วันสิ้นปีของปีที่ผ่านมาเท่านั้นเอง

การศึกษาพฤติกรรมของบริษัทการเงินที่เกิดปัญหานั้น จะทำรวม ๆ กันโดยไม่แยกเป็นกลุ่มบริษัท ซึ่งมีจำนวนบริษัทตัวอย่างทั้งสิ้นเป็นบริษัทเงินทุน 30 บริษัท และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ 5 บริษัท ส่วนบริษัทที่ไม่ได้ประสบปัญหานั้นจะทำการศึกษาเป็นจำนวนทั้งสิ้น 20 บริษัท โดยแยกเป็นบริษัทในเครือสถาบันการเงิน[1] 11 บริษัท ซึ่งยังแยกออกเป็นบริษัทขนาดใหญ่ที่มีสินทรัพย์รวมเกินกว่า 1,500 ล้านบาท 7 บริษัท และบริษัทขนาดกลางที่มีสินทรัพย์รวมในระหว่าง 500-1,500 ล้านบาท 4 บริษัท บริษัทที่ไม่อยู่ในเครือสถาบันการเงิน 9 บริษัทแบ่งเป็น บริษัทขนาดกลาง 3 บริษัท และขนาดเล็กที่มีสินทรัพย์รวมน้อยกว่า 500 ล้านบาท 6 บริษัท การศึกษาบริษัทที่ไม่ได้มีปัญหานั้นทำเพื่อดูลักษณะของฐานะการเงินที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา และจะได้ใช้เป็นแนวทางในการเสนอแนะทางนโยบายต่อไป รวมเป็นจำนวนบริษัทตัวอย่างทั้งสิ้น 55 บริษัท[2]

---

[1] หมายถึง ธนาคารพาณิชย์ และบริษัทประกันภัย

[2] รายชื่อบริษัทที่แยกเป็นกลุ่มดังกล่าวข้างต้นนั้น แสดงไว้ในภาคผนวก ข.

6. บริษัทการเงินที่ประสบวิกฤตการณ์[1]

6.1 บริษัทเงินทุน

ในบรรดาบริษัทการเงินที่ประสบวิกฤตการณ์จำนวน 35 บริษัท ที่ทำการศึกษานั้น เกือบทุกบริษัทต่างก็มีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของรายการต่าง บนงบดุลอย่างทันทีทันใดไม่มากก็น้อย และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังมีการรักษาระดับที่ส่อแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ใช่แบบ random แต่เป็นแบบมีระบบ กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพที่มีปัญหาซึ่งไม่อาจแก้ไขได้ในระยะเวลาอันสั้น มีเพียงบางบริษัทเท่านั้นที่สัดส่วนของรายการต่าง ๆ บนงบดุลไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างทันทีทันใด และอย่างฉับเฉน อันเป็นการบอกเหตุล่วงหน้าถึงการเกิดปัญหาในอนาคตเลย แม้กระนั้นก็ดี บริษัทเหล่านี้ก็ยังมีการเปลี่ยนแปลงที่พอจะมองเห็นได้บ้าง เพียงแต่การเปลี่ยนแปลงที่ว่านั้นอาจจะไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะสรุปได้ว่า บริษัทนั้น ๆ มีปัญหา แต่สำหรับผู้ที่คำนึงถึงความปลอดภัยในทรัพย์สินของตัวเองแล้ว ย่อมสามารถใช้วิจารณญานของตัวเองหลีกเลี่ยงภาวะการณ์ที่เสี่ยงต่อความสูญเสียได้ สิ่งที่ค้นพบจากการศึกษางบดุลของบริษัทต่าง ๆ พอจะสรุปโดยย่อได้ดังนี้[2]

บงล.กรุงเทพ (มหาชน) ถูกถอนใบอนุญาตเมื่อปลายปี 2529 ก่อนปี 2529 นั้น สิ่งที่พอจะเป็นเครื่องชี้บอกถึงปัญหาอาจได้แก่ สัดส่วนของหนี้สงสัยจะสูญที่สูงถึง 3% และสัดส่วนของการทำให้สะสมที่เปลี่ยนไปถึง 4 หน่วยเปอร์เซนต์ (จาก 1.9% เป็น - 2.2%) นอกจากนี้ยังไม่ได้ทำการส่งงบดุลสำหรับปี 2528 ด้วย

---

[1] การเรียงลำดับบริษัทในที่นี้เป็นไปตามตัวอักษร

[2] ผู้อ่านที่ทราบรายละเอียดแล้ว อาจข้ามการบรรยายรายบริษัทในบทที่ 6 และ 7 ได้ โดยไม่เสียใจความสำคัญ การบรรยายในที่นี้ไม่ได้เน้นที่ขนาดของสัดส่วนที่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงในขนาดที่เท่ากันอาจมีนัยสำคัญที่แตกต่างกันไปตามบริษัท

บงล.กรุงไทย เข้าโครงการ 4 เมษา ของทางการในปี 2527 ในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงผู้ถือหุ้น คือ 2522-25 อัตราการเจริญเติบโตสูงถึงปีละ 83%[1] และมีการเพิ่มทุนถึงปีละ 10 ล้านบาทในปี 2524-26 วิกฤตการณ์ของบริษัทเงินทุนอื่น ๆ ในปี 2526 ส่งผลให้มีการไหลออกของเงินฝากและเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ต้องมีการใช้เงินทุนจากผู้ถือหุ้นในปีนั้น บริษัทฯ ได้ทำการแก้ไขสถานการณ์โดยเรียกเงินให้กู้ยืมคืนเป็นจำนวนมาก ซึ่งทำให้หนี้สงสัยจะสูญและการขาดทุนสะสมมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นมากและในทันที นอกจากนี้การไหลออกของเงินฝากทำให้สินทรัพย์สภาพคล่องในรูปของเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถามมีสัดส่วนลดลงเป็นอย่างมาก

บง.เครดิตการพาณิชย์ รวมเข้ากับ บงล.ปฐมสยามเมื่อปี 2529 เคยเป็นบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ และได้เพิ่มทุนโดยการเสนอหุ้นแก่ประชาชนในปี 2522 บริษัทนี้มีสัดส่วนของหนี้สงสัยจะสูญและสินทรัพย์อื่น ๆ ในสัดส่วนที่สูงตั้งแต่ปี 2525 ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับที่สัดส่วนของตัวเงินจ่าย (เงินฝาก) เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก (จาก 25% ในปี 2524 เป็น 44% ในปี 2525 และคงระดับไว้) เป็นที่น่าสงสัยว่าน่าจะเป็นการพยายามครั้งสุดท้ายในการยืดอายุเงินให้กู้ยืมที่ได้ปล่อยไป และเป็นที่น่าสังเกตด้วยว่า สินทรัพย์สภาพคล่องในรูปพันธบัตรลดลงอย่างมากเหลือเพียงประมาณ 1% และเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถามเหลือ 2% (จาก 8%) เมื่อสิ้นปี 2527 ซึ่งเป็นเวลาประมาณ 1 ปีก่อนรวมกิจการไป

บงล.สักรวาลทรัสต์ เข้าโครงการ 4 เมษา ในปี 2528 ก่อนหน้านี้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในงบดุลคือ สัดส่วนของทรัพย์สินรอการขายที่สูงขึ้นจากน้อยมากเป็นประมาณ 4% และสัดส่วนของการขาดทุนสะสมที่เปลี่ยนจากกำไรเล็กน้อยเป็นประมาณ 3% ในปี 2526 และ 19% ในปี 2527 เงินให้กู้ยืมมีสัดส่วนสูงขึ้นจาก 80% ในปี 2526 เป็น 93% ในปี 2527 แต่ในสัดส่วนดังกล่าวมีหนี้สงสัยจะสูญถึง 8% นอกจากนี้สินทรัพย์สภาพ

---

[1] อัตราเจริญเติบโตของบริษัทเงินทุนทั้งหมดในช่วง 2516-2526 ประมาณปีละ 25%

คล่องหลาย ๆ ประเภทก็ลดลงจนเกือบเป็นศูนย์ ส่วนแหล่งเงินทุนก็อาศัยเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามมากขึ้น เนื่องจากปริมาณตั๋วเงินจ่ายลดลงเป็นอย่างมาก

บง.ซีนเซียรัทรัสต์ เป็นบริษัทในเครือธนาคารเอเซียทรัสต์และถูกถอนใบอนุญาตในปี 2528 หลังจากวิกฤตการณ์ของธนาคารนั้น ในปี 2527 ก่อนหน้านั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในงบดุล สัดส่วนของเงินให้กู้ยืมที่เพิ่มขึ้นจากประมาณ 50% เป็น 70%

บงล.ตะวันออกฟายแนนซ์ เป็นบริษัทที่เข้าโครงการ 4 เมษา เมื่อต้นปี 2528 อัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยในช่วงปี 2518-26 โดยเฉลี่ย 49% ต่อปี ในช่วงที่ตลาดหลักทรัพย์ฯ รุ่งเรืองระหว่าง 2520-2522 บริษัทนี้ทำธุรกิจทางด้านหลักทรัพย์อย่างคึกคักทีเดียว ทั้งสำหรับ portfolio ของบริษัทและ "ลูกค้า" ของบริษัทด้วย โดยมีสัดส่วนของหลักทรัพย์รับอนุญาต/จดทะเบียนสูงสุดถึง 12% และสัดส่วนบัญชีหลักทรัพย์ของลูกค้าสูงสุดถึง 40% ในปี 2522 ซึ่งเป็นปีที่ตลาดหุ้นขึ้นสูงสุดและเกิดวิกฤตการณ์ราชาเงินทุน หลังจากนั้น บริษัทฯ ได้ลดสัดส่วนของหลักทรัพย์ใน "port" ลงตามลำดับจนเกือบไม่มีเหลืออยู่เลย และลดสัดส่วนบัญชีหลักทรัพย์ของลูกค้าเหลือ 1% เป็นที่น่าสังเกตว่าในเวลาเดียวกันสัดส่วนของหนี้สงสัยจะสูญและสินทรัพย์อื่นเพิ่มสูงขึ้นมาก ในช่วงปี 2526-28 ซึ่งเป็นเวลา 3 ปี ก่อนเกิดปัญหา สัดส่วนของสินทรัพย์สภาพคล่องได้ลดลงมากในขณะที่สัดส่วนของเงินให้กู้ยืมสูงขึ้นอย่างมากจากประมาณ 68% ในปี 2525 เป็น 85-90% ในช่วงดังกล่าว ซึ่งเป็น "อาการ" เดียวกับของ บง.เครดิตการพาณิชย์ นอกจากนี้ในปี 2527-28 สัดส่วนของหนี้สินอื่น ๆ สูงขึ้นจากประมาณ 1% เป็น 13% ซึ่งอาจจะเป็นส่วนที่ครอบคลุมถึงดอกเบี้ยค้างจ่ายได้

บง.ทรัพย์ทวีทรัสต์ เป็นบริษัทที่เข้าโครงการ 4 เมษา ในปี 2527 อัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยหลังการเปลี่ยนแปลงผู้ถือหุ้นในปี 2522 จนถึงปี 2526 สูงถึงกว่า 80% การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในงบดุลก่อนปี 2527 ไม่มีนอกจากมีแหล่งเงินทุนที่มาจากการกู้ยืมอื่นที่ไม่ใช่ตั๋วเงินจ่ายถึง 35% ในปี 2526

บงล.ไทยเอ็นทรัล บริษัทนี้ถูกถอนใบอนุญาตเมื่อปลายปี 2527 ก่อนหน้านี้สินทรัพย์แทบไม่มีการขยายตัวเลย สัดส่วนของรายการต่าง ๆ ในงบดุลไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบทันทีทันใด แต่มีลักษณะสำคัญที่พอสรุปได้คือ มีสัดส่วนทรัพย์สินรอการขาย 8% และสินทรัพย์อื่นประมาณ 40% ในปี 2524-25 ซึ่งทำให้สินทรัพย์ที่สร้างได้มีน้อยในขณะที่แหล่งเงินทุนที่เป็นตั๋วเงินจ่ายมีเพียง 10-15% แต่เงินเบิกเกินบัญชีมีถึง 30% ทำให้หนี้สินอื่น ๆ ค้างอยู่เป็นสัดส่วนที่สูง และสัดส่วนของขาดทุนสะสมสูงถึง 40% ภาวะที่สำบากดังกล่าวทำให้ล้อแหลมได้ง่ายจากวิกฤตการณ์ในปี 2526 กล่าวกันว่าบริษัทนี้มีผู้ถือหุ้นบางส่วนเหมือนกับสยามเงินทุน[1]

บงล.ธนไทย เข้าโครงการ 4 เมษา ในปี 2527 ก่อนหน้านี้การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของรายการต่าง ๆ บนงบดุลที่ทันทีทันใดและขนาดใหญ่ไม่มี แต่บริษัทนี้มีลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ มีสัดส่วนปัญชีหลักทรัพย์ลูกค้าสูงมากคือ สูงที่สุดถึงประมาณ 49% ในปี 2522 ซึ่งเป็นปีที่ตลาดหุ้นสูงที่สุด หลังจากนั้นจึงค่อย ๆ ลดลงเหลือเพียง 20% ในปี 2525 เป็นที่น่าสังเกตว่าในขณะเดียวกันนั้น สัดส่วนของขาดทุนสะสมได้เพิ่มจาก 5% ในปี 2524 เป็นประมาณ 17% ในปี 2527 และในปี 2525 มีการเพิ่มทุนจาก 100 ล้านบาท เป็น 200 ล้านบาท

บงล.นครหลวงอินเวสเม้นต์ เป็นบริษัทที่เข้าโครงการ 4 เมษา ในปี 2527 อัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยในช่วงปี 2518-25 สูงถึงปีละกว่า 60% สัดส่วนต่าง ๆ ในงบดุลของบริษัทมีการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้เด่นชัดมีเพียงการเกิดดอกเบี้ยค้างรับในปี 2523 และ 2526 เป็นสัดส่วนประมาณ 4% และ 2% ตามลำดับ ซึ่งตามปกติจะมีสัดส่วนที่น้อยมาก และมีหนี้สินอื่นในปี 2526 11% นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า บริษัทนี้มีสัดส่วนการลงทุนในหลักทรัพย์ที่ไม่ได้เข้าตลาดหลักทรัพย์อยู่ในระดับ 5-10% ซึ่งจัดได้ว่าค่อนข้างสูง การลงทุนในหลักทรัพย์ดังกล่าวน่าสงสัยว่าจะเป็นบริษัทในเครือค่อนข้างมาก เพราะว่าตามปกติแล้วไม่น่าจะมีการลงทุนในบริษัทที่ไม่คุ้นเคยกัน

---

[1] "ลำดับเหตุการณ์ 1 ปี วิกฤตการณ์แห่งศรัทธา สถาบันการเงินเมืองไทย", ดอกเบี้ย (พฤศจิกายน 2527) : 148.

บงล.นทีทอง เป็นบริษัทในเครือธนาคารเอเชียทรัสต์ และถูกถอนใบอนุญาตในปี 2528 อัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2519-2526 โดยเฉลี่ยปีละประมาณ 50% เป็นที่น่าสังเกตว่าบริษัทนี้มีการทำธุรกิจด้านหลักทรัพย์อย่างคึกคักในช่วงที่ตลาดหลักทรัพย์ฯ โดยมีสัดส่วนเงินให้กู้ยืมเพื่อซื้อขายหลักทรัพย์และสัดส่วนบัญชีหลักทรัพย์ลูกค้าสูงสุด 17% และ 21% ตามลำดับ

บง.บางกอกเงินทุน เป็นบริษัทเข้าโครงการ 4 เมษา ในปี 2527 อัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยในช่วงปี 2521-26 ปีละประมาณ 45% ก่อนหน้าปี 2527 การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดมีเฉพาะด้านสินทรัพย์กล่าวคือ ในช่วงปี 2523-26 สัดส่วนของเงินให้กู้ยืมลดลงอย่างรวดเร็วจากประมาณ 57% เป็นประมาณ 30% ในปี 2526 โดยมีการทดแทนด้วยเงินให้กู้ยืมประเภททวงถามซึ่งเพิ่มจาก 4% เป็น 42% ส่วนทางด้านหนี้สินนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน แต่มีลักษณะที่สำคัญคือ ใช้แหล่งเงินทุนประเภททวงถามสูงถึง 30%

บงล.บางกอกรัษฎา ถูกถอนใบอนุญาตในช่วงปลายปี 2527 งบดุลของบริษัทนี้เท่าที่มีถึงสิ้นปี 2525 ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนของรายการต่าง ๆ บนงบดุล เท่าที่พบมีเพียงสัดส่วนของสินทรัพย์อื่นที่สูงขึ้นจากน้อยกว่า 1% เป็นประมาณ 8% นอกจากนี้สัดส่วนของทรัพย์สินรอการขายอยู่ในสัดส่วนที่สูงโดยตลอดในช่วง 2-5% อัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยประมาณปีละ 34% กล่าวกันว่า บริษัทนี้ประสบปัญหาเนื่องจากกิจการก่อสร้างและขยายตัวของบริษัทในเครือไม่ดี[1]

บงล.บ้านและที่ดินไทย ถูกถอนใบอนุญาตเมื่อปลายปี 2526 อัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยในช่วงปี 2522-25 ปีละ 45% โดยที่มีการเพิ่มทุนทุกปีในช่วงเวลาดังกล่าว ปีละ 10-20 ล้านบาท สาเหตุหนึ่งที่ทำให้บริษัทขยายตัวค่อนข้างเร็วก็คือ การขยายตัวของกิจการบริษัทภายในกลุ่มอย่างรวดเร็ว และตามด้วยการรับภาระหนี้สินของบริษัทเครดิต

---

[1] "ลำดับเหตุการณ์ 1 ปี," ดอกเบี้ย (พฤศจิกายน 2527): 148

ฟองซีเอร์ที่ประสบปัญหา 2 บริษัทในปี 2525 ซึ่งได้แก่ บริษัทเครดิตฟองซีเอร์ลีนเพิ่มสุข และบริษัทเครดิตฟองซีเอร์เสรีสากลธนกิจ เมื่อเกิดวิกฤตการณ์บริษัทเงินทุนในปี 2526 บริษัทนี้จึงไม่อาจผ่านพ้นสภาวะวิกฤตได้ด้วยภาระหนี้สินที่หนักดังกล่าว ที่จริงแล้ว บริษัทนี้เองมีปัญหาเกิดขึ้นก่อนการรับภาระหนี้สินแทนบริษัทอื่น ๆ อยู่บ้างแล้ว ลักษณะที่สำคัญซึ่งพอจะสรุปได้คือ มีสัดส่วนของทรัพย์สินรอการขายถึง 35% ในปี 2523 และลดลงเหลือ 15% ในปี 2525 ซึ่งจัดว่าอยู่ในระดับที่สูงมาก นอกจากนี้ยังมีสัดส่วนของการขาดทุนสะสม 4-5% ตั้งแต่ปี 2523 ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าส่วนหนึ่งมาจากการให้กู้ยืมเพื่อซื้อขายหลักทรัพย์ก่อนหน้านั้น การขาดทุนสะสมและการถือทรัพย์สินรอการขายนั้นเป็นการตัดทอนสภาพคล่องของบริษัท และอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บริษัทนี้ต้องพยายามพยุงฐานะโดยการใช้เงินกู้ยืมเมื่อทวงถามในสัดส่วนที่สูงขึ้นคือ จากน้อยกว่า 5% เป็น 16% และ 29% ในปี 2524 และ 2525 ตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่า บริษัทนี้มีความสัมพันธ์กับบริษัทเงินทุนอื่น ๆ ในลักษณะเป็นกลุ่มกับ บงล.พัฒนาเงินทุน บง.เยาวราช บค.บ้านและที่ดินไทย, บค.เยาวราช และ บค.เฉลิมโลก ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้บริษัทนี้ล่อแหลมต่อวิกฤตการณ์มากกว่าที่ควรจะเป็น[1]

บงล.บูรพาทรัสต์ เป็นบริษัทที่เข้าโครงการ 4 เมษา เมื่อต้นปี 2528 ก่อนปี 2522 บริษัทนี้มีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยสูงถึงปีละกว่า 90% และมีความพยายามที่จะนำหุ้นเข้าตลาดหลักทรัพย์ นอกจากนี้ยังมีการทำธุรกิจด้านซื้อขายหลักทรัพย์อย่างคึกคัก โดยมีสัดส่วนของบัญชีหลักทรัพย์ลูกค้าทางด้านสินทรัพย์สูงสุดถึง 55% และทางด้านหนี้สินสูงสุด 29% ในปี 2521 แต่หลังจากวิกฤตการณ์ราชาเงินทุนและการตกต่ำของราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แล้ว อัตราการเจริญเติบโตลดลงหรือติดลบจนกระทั่งประสบกับวิกฤตการณ์บริษัทเงินทุนครั้งที่สอง การขาดทุนสะสมเริ่มปรากฏในงบดุลของปี 2525 และ 2526 โดยมีสัดส่วน 9% และ 15% ตามลำดับ และสองปีดังกล่าวมีการใช้เงินกู้ยืมเมื่อทวงถาม และ

---

[1] "ลำดับเหตุการณ์ 1 ปี" ดอกเบี้ย (พฤศจิกายน 2527): 149

เงินเกินบัญชีธนาคารเป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นมาก ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งที่อาจจะชี้ได้ว่าเป็นความพยายามในการแก้ไขปัญหาสภาพคล่อง

บงล.พัฒนาเงินทุน ถูกถอนใบอนุญาตพร้อมกับ บงล.บ้านที่ดินไทย และ บง.เยาวราช เมื่อปลายปี 2526 อัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยในช่วงปี 2518-25 ปีละ 58% บริษัทนี้มีทำธุรกิจด้านซื้อขายหลักทรัพย์อย่างคึกคักในปี 2521 เช่นเดียวกันกับอีกหลาย ๆ บริษัท โดยมีสัดส่วนบัญชีหลักทรัพย์ลูกค้าสูงถึง 29% ตั้งแต่วิกฤตการณ์ราชาเงินทุนในปี 2522 เป็นที่น่าสังเกตว่า สินทรัพย์สัดส่วนดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่ในรูปของรายการอื่น เช่น เงินให้กู้ยืมและเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถามสลับกันไปคนละปีจนถึงปี 2525 อย่างไรก็ดี เราไม่มีหลักฐานที่จะแสดงได้ว่า การเปลี่ยนแปลงรายการดังกล่าวเกิดขึ้นจากการใช้เงินทุนสำหรับแหล่งเดียวกัน แต่อย่างน้อยที่สุด พฤติกรรมของการเปลี่ยนแปลงในงบดุลดังกล่าวเป็นสิ่งที่ช่วนให้สงสัยว่า บริษัทเกิดปัญหาในการจัดการเงินทุนดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีสัดส่วนของดอกเบี้ยค้างรับที่สูงถึง 8% ในปี 2523 และ 18% ในปี 2525 ที่เป็นพฤติกรรมประกอบอยู่ด้วย ส่วนทางด้านหนี้สินและเงินกองทุนนั้นก็มีพฤติกรรมประกอบที่ช่วนให้สงสัยไปในทางเดียวกัน กล่าวคือ เงินกู้ยืมเมื่อทวงถามซึ่งบริษัทเคยใช้เป็นแหล่งเงินทุนถึง 40% นั้น ลดลงเหลือ 8% นอกจากนี้มีรายการดอกเบี้ยค้างจ่ายที่เพิ่มจากศูนย์เป็น 4% และมีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพกำไรสะสมเป็นขาดทุนสะสม ตั้งแต่ปี 2524 เป็นต้น[1] วิกฤตการณ์บริษัทเงินทุนในปี 2526 มีจุดเริ่มต้นที่บริษัทนี้[2]

บง.พาณิชย์เงินทุน เป็นบริษัทที่เข้าโครงการ 4 เมษา เมื่อปลายปี 2527 บริษัทนี้มีหรือเคยมีกลุ่มผู้ถือหุ้นบางส่วนเหมือนกับ บง.ทรัพย์ทวีทรัสต์ และ บง.เอราวัณทรัสต์

---

[1] ท่านผู้อ่านจะได้พบว่า "อาการ" เหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่ปกติเลยถ้าเทียบกับสถาบันการเงินที่มีฐานะมั่นคง

[2] "การแก้ไขวิกฤตการณ์และการฟื้นฟูธุรกิจเงินทุน," ใน ธุรกิจเงินทุนในประเทศไทย 2529, โดย สมาคมบริษัทเงินทุน (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์ครีเอทีฟโฟกัส, 2529), หน้า 44-51.

อัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยในช่วงปี 2520-25 ปีละ 50% อย่างไรก็ดี ตัวเลขต่าง ๆ ในงบดุลของบริษัทนี้ไม่ได้แสดงการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ที่พอจะมองเห็นได้บ้างนั้นเป็นสัดส่วนของเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถาม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นระหว่างสถาบันการเงินสูงขึ้นจาก 10-15% เป็น 28% ในปี 2525 นอกจากนั้นเป็นสัดส่วนของตั๋วเงินจ่ายที่ขยายตัวค่อนข้างเร็วในช่วงปี 2522-25

บงล.เฟิร์สทรัสต์ เป็นบริษัทที่ขยายตัวรวดเร็วมากในช่วงปี 2518-21 โดยอัตราเฉลี่ยสูงถึงปีละ 150% ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารของบริษัทพยายามสร้างความเจริญเติบโตให้เป็นที่เชื่อถือของประชาชน เพื่อนำหุ้นเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ทำให้สามารถออกขายหุ้นใหม่ได้ในมูลค่าที่สูงและเป็นจำนวนมาก โดยสามารถเพิ่มทุนได้ถึง 250 ล้านบาท และ 117.5 ล้านบาท ในปี 2521 และ 2522 ตามลำดับ ซึ่งทำให้ได้ส่วนเกินมูลค่าหุ้นถึง 126.75 และ 138.125 ล้านบาท ตามลำดับด้วย อย่างไรก็ดี เนื่องจาก portfolio ของบริษัทมีสัดส่วนของหลักทรัพย์จดทะเบียน/รับอนุญาตสูงถึง 11% และ 18% ในปี 2521 และ 2522 ตามลำดับ การตกต่ำของราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ในปี 2522 อาจส่งผลกระทบต่อบริษัทได้มากทีเดียว จะเห็นได้ว่ากำไรสะสมซึ่งมีสัดส่วน 2% ในปี 2521 เริ่มลดในปี 2522 และกลายเป็นขาดทุนในที่สุดในปี 2523 และเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนมีสัดส่วนถึง 46% ในปี 2526

ภาวะการขาดทุนดังกล่าวอาจเป็นสิ่งที่บั่นทอนสภาพคล่องและความเชื่อถือของประชาชน เมื่อสินทรัพย์สภาพคล่องร่อยหรอลง และตั๋วเงินจ่ายระดมได้น้อยลงมาก สินทรัพย์รวมจึงหดตัวลงตั้งแต่ปี 2522 ภาวะการขาดทุนดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากเงินให้กู้ยืมที่ไม่อาจชำระดอกเบี้ยและเงินต้นจนสัดส่วนของเงินให้กู้ยืมขยายตัวขึ้นอย่างมากมายจนมีจำนวนเท่ากับสินทรัพย์รวมในปี 2525 และมากกว่าในปี 2526 แต่ทั้งนี้จำนวนดังกล่าวมีส่วนที่ส่งสัยจะสูญสูงมากถึง 15% และ 17% ในปีทั้งสองดังกล่าวตามลำดับ ลักษณะดังกล่าวเป็นที่น่าสงสัยว่า เงินให้กู้ยืมคงจะมีส่วนที่ใช้ไปในการซื้อขายหลักทรัพย์เป็นจำนวนมาก เพราะถ้าหากเป็นหนี้สูญจากการลงทุนในธุรกิจแล้วคงไม่เกิดขึ้นรวดเร็ว

และล่อดคล้องกับเหตุการณ์ในช่วงดังกล่าวได้มาก ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ถอนใบอนุญาตบริษัทนี้ในที่สุดเมื่อปลาย 2527 กล่าวกันว่าเพราะปฏิเสธการเข้าโครงการ[1] มีความเป็นไปได้มากกว่าที่บริษัทนี้ปฏิเสธ เนื่องจากผู้ถือหุ้นจะต้องสูญเสียในการเข้าโครงการเป็นมูลค่าปัจจุบันมากกว่า การหมุนเงินประทังชีวิตตัวเอง

บง.ไฟแนนเชี่ยลทรัสต์ เข้าโครงการ 4 เมษา เมื่อต้นปี 2528 บริษัทนี้มีผู้ถือหุ้นสำคัญที่มีบริษัทในเครือประกอบธุรกิจบ้านจัดสรร ลักษณะดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บริษัทนี้มีรูปแบบการขยายตัวตามภาวะธุรกิจและนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับบ้านจัดสรร จะเห็นได้ว่าช่วงปี 2522-23 และ 2526-27 ซึ่งมีการจำกัดสินเชื่อการก่อสร้างนั้น อัตราการขยายตัวลดลงเป็นอย่างมากเหลือ 10-20% ต่อปี จากช่วงที่เจริญเติบโตซึ่งมีอัตรา 80-120% เป็นที่น่าสังเกตว่า ดอกเบี้ยค้างรับที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาทั้งสองเป็นสัดส่วน 4% และ 6% ตามลำดับอาจจะมีความสัมพันธ์กับภาวะธุรกิจบ้านจัดสรรดังกล่าว อย่างไรก็ดี อัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยก็ยังนับได้ว่าสูงมากคือ ประมาณ 50% ในช่วงปี 2517-27

การที่เงินให้กู้ยืมขยายตัวอย่างรวดเร็วในปี 2524-26 อาจจะทำให้ภาวะการเงินของบริษัทตึงตัว ลักษณะดังกล่าวอาจจะดูได้สัดส่วนของเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามที่เพิ่มขึ้นจากศูนย์เป็น 37% ในปี 2525 หลังจากนั้นภาวะธุรกิจทั้งบ้านจัดสรรและทั่ว ๆ ไปอาจมีผลกระทบต่อเงินให้กู้ยืมของบริษัท สัดส่วนที่พอจะเป็นเครื่องชี้ภาวะดังกล่าวได้แก่ สัดส่วนของเงินให้กู้ยืมที่เพิ่มจาก 82% ในปี 2526 เป็น 95% ในปี 2527 สัดส่วนของหนี้ล่วงสัยจะสูญเริ่มมากกว่า 1% สัดส่วนของเงินเบิกเกินบัญชีธนาคารเพิ่มจาก 2% ในปี 2525 เป็น 38% ในปี 2527 สัดส่วนของหนี้สินอื่น ๆ ซึ่งอาจรวมดอกเบี้ยค้างจ่ายเพิ่มจาก 2%

---

[1] "ความตายของเฟิร์สทรัสต์ .. หายนะของใคร," ดอกเบี้ย (มกราคม 2528) : 27-28.

เป็น 8% และส่วนของผู้ถือหุ้นเริ่มปรากฏการขาดทุนสะสมจากกำไรเล็กน้อยเป็นขาดทุน 2% จนกระทั่งต้องเข้าโครงการดังกล่าว

บง.เยาวราชไฟแนนซ์ เป็นบริษัทที่ถูกถอนใบอนุญาตเมื่อปลายปี 2526 พร้อม ๆ กับ บงล.บ้านและที่ดินไทยกับ บงล.พัฒนาเงินทุน กล่าวกันว่า บริษัทนี้ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ที่เริ่มจาก บงล.พัฒนาเงินทุนเนื่องจากมีความเกี่ยวพันกัน โดยมีการให้กู้ยืมเมื่อทวงถามระหว่างกันโดยเฉพาะในปี 2526 ที่จริงแล้ว บริษัทนี้ไม่ได้มีอัตราการขยายตัวที่สูงมากนัก เมื่อเทียบกับบริษัทที่ประสบปัญหาอื่น ๆ คือ มีอัตราเพียงประมาณ 30% ต่อปี เมื่อเทียบกับ บงล.บ้านและที่ดินไทย 46% บค.เฉลิมโลก 150% บค.บ้านและที่ดินไทย 30% บค.เยาวราช 50% ซึ่งเป็นบริษัทการเงินในกลุ่มเดียวกัน นอกจากนี้รายการต่าง ๆ ในงบดุลก็ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างทันทีและเด่นชัด สิ่งที่พอจะเห็นได้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบบ้างคือ สัดส่วนของสินทรัพย์อื่น ๆ ที่เพิ่มจากต่ำกว่า 1% ในปี 2522 เป็นกว่า 2% ในปี 2525 ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกันเกิดการขาดทุนสะสมในระหว่าง 2-3% ลักษณะดังกล่าวอาจเป็นการชี้ถึงสภาพที่เริ่มเกิดปัญหาบ้างแต่ไม่มากนัก แต่ที่ต้องประสบกับวิกฤตการณ์จนถูกถอนใบอนุญาตไปนั้นน่าจะเนื่องจากได้รับผลกระทบจากคลื่นลูกแรกจากกรณีของพัฒนาเงินทุนมากกว่า

บง.ยูไนเต็ดมาลายันทรัสต์ เป็นบริษัทที่มีปัญหาแห่งเดียวที่มีอัตราการเจริญเติบโตน้อยกว่าศูนย์คือ โดยเฉลี่ยหดตัวลงปีละ 5% ในช่วงปี 2521-2525 ปริมาณเงินให้กู้ยืมแปรผันตามแหล่งเงินทุนที่ระดมได้ค่อนข้างมาก การเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนบนงบดุลเริ่มแสดงให้เห็นที่รายการทรัพย์สินรอการขาย และสินทรัพย์อื่น ๆ สัดส่วนของเงินเบิกเกินบัญชีที่เพิ่มจาก 5% เป็น 10% และ 15% ในปี 2524-25 ตามลำดับ ก็อาจเป็นตัวชี้ถึงภาวะความตึงตัวของแหล่งเงินทุนได้ การถือหลักทรัพย์อื่น ๆ ที่เพิ่มขึ้นก็อาจเป็นสิ่งที่ได้จากการใช้มูลค่าก็ได้

ข้อที่น่าสงสัยประการหนึ่งก็คือ เหตุใดบริษัทจึงไม่บริหารการระดมเงินทุนให้มีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าผู้บริหารจะไม่มีความสามารถอย่างแท้จริง ก็ยังขายใบอนุญาตต่อได้โดยไม่จำเป็นต้องปล่อยให้เลวร้ายลงจนถูกถอนใบอนุญาติเมื่อกลางปี 2528

บงล.ราชาเงินทุน เป็นบริษัทที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วมาก ตั้งแต่ปี 2519 ด้วยจุดมุ่งหมายเดียวกับ บงล.เฟิร์สทรัสต์ คือ เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดทรัพย์เพื่อใช้ประโยชน์ในการเพิ่มทุนโดยสามารถได้ส่วนเกินมูลค่าหุ้นด้วย อัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2519-21 ปีละ 300% โดยเฉลี่ย ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในงบดุลคือ ในปี 2521 ซึ่งเป็นปีก่อนหน้าที่บริษัทจะล้ม บริษัทมีหุ้นจดทะเบียน/รับอนุญาตอยู่ใน "port" เป็นจำนวนมากถึง 12% เงินให้กู้ยืมเพื่อซื้อขายหลักทรัพย์ 16% เงินให้กู้ยืมแก่กรรมการลูกจ้าง 7% และหนี้สินอื่น ๆ 5% ซึ่งสัดว่าค่อนข้างสูง ดังนั้นสาเหตุของปัญหาก็คือ สินทรัพย์ที่ไม่อยู่ในฐานะที่แปรสภาพเป็นเงินสดได้ง่าย ถึงจะแปรสภาพได้ก็จะเกิดการขาดทุนขึ้นเป็นอย่างมาก แต่ที่สำคัญก็คือ ไม่มีธนาคารที่ให้การสนับสนุนหรือมีส่วนประโยชน์ในบริษัทนี้เลย

บงล.ส่งเสริมเงินทุน เป็นบริษัทที่เข้าโครงการ 4 เมษา เมื่อปลายปี 2527 โดยมีการเพิ่มทุนทุกปีในช่วง 2524-26 สัดส่วนของรายการต่าง ๆ ในงบดุลไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนนัก แต่ลักษณะที่สำคัญของบริษัทนี้คือ มีการกู้ยืมและให้กู้ยืมเมื่อทวงถามในสัดส่วนที่สูง 15-30% วิกฤตการณ์ในปี 2526 ทำให้ปริมาณตั๋วเงินจ่ายและเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามได้ลดมากจนทำให้สินทรัพย์รวมต้องลดลงถึง 16% แต่ช่วงก่อนหน้านั้นอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยสูงถึง 77% ต่อปี การให้กู้ยืมที่ลดลงไปอย่างทันทีทันใดจากแหล่งเงินทุนที่ลดลงไปดังกล่าว อาจเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดทรัพย์สินรอการขายและสินทรัพย์อื่นเป็นจำนวนมากและแล่ดงออกในปี 2527 ซึ่งการขาดทุนทุนสะสมก็เริ่มรุนแรงขึ้นเช่นเดียวกัน จาก 2% ในปี 2526 เป็น 8% ในปี 2527 จนต้องเข้าโครงการดังกล่าว

บงล.ล่ายามเงินทุน ถูกถอนใบอนุญาตเมื่อกลางปี 2527 บริษัทนี้มีผู้ถือหุ้นที่อยู่ในวงการเหมืองแร่มีอัตราการขยายตัวก่อนปี 2522 ถึงปีละ 72% ในปี 2523 สินทรัพย์ได้หดตัวลง 12% และหลังจากนั้นอัตราการขยายตัวเหลือเพียง 20% ล่าเหตุหนึ่งอาจจะได้แก่ ธุรกิจด้านซื้อขายซึ่งมีปัญหาลูกค้าถึง 9% บริษัทนี้ใช้เงินกู้ยืมเมื่อทวงถามน้อยมาก แต่ใช้ตั๋วเงินจ่ายเป็นหลัก ซึ่งในปีที่มีปริมาณการเพิ่มสูงก็จะปล่อยเป็นเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถามได้มาก แต่สัดส่วนของเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถามได้ลดเรื่อย ๆ โดยอาจสันนิษฐานว่าภาวะการเงินอาจจะตึงตัวจากปัญหาเงินให้กู้ยืม ซึ่งสัดส่วนได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในปี 2525-26 หนี้ล่งสัยจะสูญและสินทรัพย์อื่นเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้หนี้สินอื่นก็เพิ่มสูงขึ้นด้วย พฤติกรรมของบริษัทนี้น่าจะสันนิษฐานได้ว่า การดำเนินงานค่อนข้างอิล่ระเป็นที่น่าสังเกตว่า บริษัทนี้ไม่ได้มีการขาดทุนล่ะล่มเลยในขณะ บงล.ไทยเอ็นทรัล ซึ่งมีผู้ถือหุ้นบางล่วนเหมือนกัน แต่มีขาดทุนล่ะล่มเป็นสัดล่วนที่สูงมาก

บงล.ล่หไทย บริษัทนี้เพิ่มสินทรัพย์รวมจาก 70 เป็น 1400 ล้านบาท ในช่วงปี 2522-26 โดยมีอัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยสูงถึง 112% ต่อปี สัดล่วนของรายการต่าง ๆ ในงบไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างทันทีทันใด แต่ลักษณะทั่วไปคือ มีการระดมเงินโดยตั๋วเงินจ่ายเพิ่มขึ้นรวดเร็วมากจนล่ามารถลดสัดล่วนการพึ่งพาเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามได้ การเจริญเติบโตที่รวดเร็วเกินไปอาจทำให้บริษัทไม่อาจปรับตัวได้เมื่อเกิดวิกฤตการณ์จนต้องถูกถอนใบอนุญาตเมื่อปลายปี 2527 กล่าวกันว่า เนื่องจากพ่อค้าที่ใช้บริการบริษัทนี้ทางตรงหรือทางอ้อมนั้น ได้รับผลกระทบจากการจำกัดสินเชื่อในปี 2526 ทำให้เงินทุนหมุนเวียนขาดแคลนและบริษัทนี้ต้องประล่บลูกค้าหนี้สูญเป็นอันมาก

บงล.ล่ากลเคหะ เป็นบริษัทที่อยู่ในเครือข่ายเดียวกับ บงล.ล่กุลไทย และมีบริษัทในเครือที่มีล่วนในการทำตึกอรกานต์ ซึ่งเป็นออฟฟิศคอนโดมิเนียมแห่งในประเทศไทย[1]

---

[1] "ลำดับเหตุการณ์ 1 ปี" ดอกเบี้ย (พฤศจิกายน 2527) 134-135

งบดุลของบริษัทนี้ไม่ได้แสดงลักษระการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน หรือการเสียหายเหมือนบริษัทการเงินที่มีปัญหาอื่น แต่มีลักษณะสำคัญของงบดุลที่น่าสังเกตุคือ สัดส่วนของเงินให้กู้ยืมและเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามสูงมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการกู้ยืมกันระหว่างบริษัทในเครือ บริษัทนี้เข้าโครงการ 4 เมษา เมื่อปี 2527 และในช่วงที่มีการเจริญเติบโตสูงเมื่อปี 2519-22 อัตราการขยายตัวสูงถึง 71% ต่อปี แต่ในช่วง 2523-26 ลดลงเหลือเพียง 10% ดังนั้นอาจเป็นไปได้ว่าบริษัทนี้ได้รับผลกระทบจากการตกต่ำของตลาดหลักทรัพย์ด้วย เนื่องจากมีสัดส่วนของหลักทรัพย์จดทะเบียน, เงินให้กู้ยืมซื้อขายหลักทรัพย์ และบัญชีลูกค้ามีสูงในช่วงปี 2520-22

บง.แหลมทอง เป็นบริษัทที่มีกิจการค้าที่ดิน บ้านจัดสรรและออฟฟิศคอนโด-มิเนียมของบริษัทในเครือ ทำให้เงินทุนของบริษัทต้องลงทุนในสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องต่ำ เมื่อประสบวิกฤตการณ์จึงเกิดปัญหาสภาพคล่องขึ้น และเข้าโครงการ 4 เมษาเมื่อกลางปี 2527 จะเห็นได้ว่าสัดส่วนของเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถามและพันธบัตรต่ำลงมาก สัดส่วนของดอกเบี้ยค้างรับสูงถึง 7% และเงินกองทุนเริ่มปรากฏการขาดทุนสะสมขึ้น ในช่วงปี 2521-25 อัตราการเจริญเติบโตสูงถึง 75% ต่อปี แต่ลดลงในปี 2526 เป็นต้นมาเป็น -2% ต่อปี โดยเฉลี่ยทั้งนี้เนื่องจาก ตัวเงินจ่ายที่ระดมได้ไม่ได้ขยายตัวมากเหมือนก่อนเกิดวิกฤตการณ์

บงล.ไอ.ที.เอฟ เป็นบริษัทที่ประสบปัญหาวิกฤตการณ์บริษัทเงินทุนอีกแห่งหนึ่ง บริษัทนี้ไม่ได้อยู่ภายใต้โครงการ 4 เมษาอย่างเป็นทางการ แต่ได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารแห่งประเทศไทย อัตราการเจริญเติบโตของบริษัทนี้ไม่ได้สูงนักคือ ก่อนปี 2520 เฉลี่ย 33% ต่อปี และตั้งแต่ปี 2523 เฉลี่ย 0.7% ต่อปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานในช่วงหลังอาจจะเป็นผลจากปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงแรก ปัญหาที่พอจะดูได้จากพฤติกรรมในงบดุลใดบ้างนั้นได้แก่ 1) สัดส่วนเงินให้กู้ยืมซื้อขายหลักทรัพย์ที่สูงถึง 26% ในปี 2522 และค่อย ๆ ลดลงจนเหลือ 6% ในปี 2528 2) สัดส่วนทรัพย์สินรอการขายที่เพิ่มจาก

เกือบ ๆ ศูนย์เป็น 10% ในปี 2525 เนื่องจากบริษัทนี้เป็นผู้ชักทำโครงการอสังหาริมทรัพย์ด้วย เช่น สีลมพาเลซคอนโดมิเนียม ซึ่งมีอัตราการขายที่ชักว่าไม่น่าพอใจนัก 3) สัดส่วนเงินให้กู้ยืมที่ค้อนข้างสูงในปี 2526 ถึง 71% จากที่เคยสูงสุดก่อนหน้านี้เพียง 52% ซึ่งเป็นลักษณะที่อาจมีการค้างจ่ายในทำนองเดียวกับบริษัทเงินทุนอื่น 4) สัดส่วนของหนี้สงสัยจะสูญเพิ่มจากประมาณ 1% เป็น 5% 5) สัดส่วนเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถามลดลงจากประมาณ 15% ในปี 2524 เป็น 4% และ 2% ในปี 2525 และ 2526 ตามลำดับ 6) สัดส่วนหนี้สินอื่น ๆ เพิ่มจากที่เคยสูงสุด 6% เป็น 21% ซึ่งอาจจะมีการค้างจ่ายบางประเภทอยู่ด้วย ข้อ 5 และ 6 อาจเป็นตัวชี้ถึงสภาพคล่องได้ด้วย และ 7) ในเงินกองทุนนั้นเปลี่ยนเป็นขาดทุนสะสมประมาณ 4.5% ในปี 2526 จากที่เคยเป็นกำไรสะสมประมาณ 1.5% ในปีก่อนหน้า

สัดส่วนของสินทรัพย์บางอย่างที่สูงเกินไปไม่น่าจะเป็นสิ่งที่บอกว่า การบริหารในอดีตอยู่บนรากฐานของความมั่นคงเนื่องจากเป็นการเอาเงินทุนไปเสี่ยงกับสินทรัพย์เพียงอย่างสองอย่างเท่านั้น ถ้าลักษณะดังกล่าวไม่ใช่เกิดจากความสามารถในการบริหารก็น่าจะเกิดจากปัญหาความน่าเชื่อถือของผู้บริหารเท่านั้น

บงล.เอเชียไฟแนนซ์ เป็นบริษัทในเครือธนาคารเอเชียทรัสต์และมีระดับสินทรัพย์รวมลดลงโดยเฉลี่ย 3% ต่อปีในช่วงปี 2523-26 บริษัทนี้มีลักษณะที่แสดงว่าอาจจะเริ่มมีปัญหาแต่ปี 2525 กล่าวคือ ทางด้านสินทรัพย์มีสัดส่วนทรัพย์รอขายถึง 12% ในปี 2526 จากที่เคยประมาณ 2% ก่อนหน้านี้และสัดส่วนสินทรัพย์อื่นเพิ่มเป็นประมาณ 10-11% ในปี 2525-26 จากที่เคยประมาณ 4-5% ทางด้านหนี้สินนั้นตั๋วเงินจ่ายลดลงอย่างเห็นได้ชัด จนเงินให้กู้ยืมต้องลดลงอย่างมากเช่นเดียวกัน และมีการใช้เงินเกินกันบัญชีทดแทนเป็นบางส่วน สัดส่วนหนี้สินอื่นก็เพิ่มขึ้นเป็น 11-12% จากที่เคยสูงสุดเพียง 6% และในเงินกองทุนก็มีสัดส่วนขาดทุนสะสมที่เพิ่มจาก 1% ในปี 2524 เป็น 4% และ 8% ในปี 2525 และ 2526 ตามลำดับ บริษัทนี้ถูกถอนใบอนุญาตในปี 2528 ภายหลังเกิดวิฤตการณ์ธนาคารเอเชียทรัสต์

บงล.เอราวัณทรัสต์ เป็นบริษัทที่เข้าโครงการ 4 เมษาในปี 2527 บริษัทนี้มีหรือเคยมีผู้ถือหุ้นบางส่วนเหมือนกับ บงล.พานิชย์เงินทุน และ บงล.ทรัพย์ทวีทรัสต์ และก็มีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงเช่นเดียวกันคือ ประมาณ 66% ต่อปีเมื่อเทียบกับ 50% และ 80% ของสองบริษัทดังกล่าวตามลำดับ ถ้าพิจารณาเฉพาะงบดุลแล้ว เราจะพบเพียงว่า บริษัทนี้มีสัดส่วนเงินให้กู้ยืมที่สูงมากในปี 2524-25 คือประมาณ 90% และในช่วงเดียวกันมีพันธบัตรในสัดส่วนที่ต่ำมาก นอกจากนี้บริษัทเริ่มมีสัดส่วนขาดทุนสะสมขึ้นในเงินกองทุน จากที่เคยเป็นกำไรสะสมประมาณ 1% ลักษณะที่สำคัญของงบดุลโดยทั่ว ๆ ไปอีกประการหนึ่งก็คือ มีสัดส่วนเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามสูง 20-30% ในขณะที่เงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถามเกือบเป็นศูนย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับ บงล.ทรัพย์ทวีทรัสต์อย่างชัดเจน ส่วน บง.พานิชย์เงินทุนนั้นมีสัดส่วนทั้งเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามและเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถามในระดับปานกลาง 10-20% โดยมีการขึ้น ๆ ลง ๆ บ้าง

6.2 บริษัทเครดิตฟองซีเอร์

ธนาคารแห่งประเทศไทยเริ่มดูแลรับผิดชอบและเริ่มเก็บข้อมูลบริษัทเครดิตฟองซีเอร์ เมื่อปี 2522 นี้เอง ข้อมูลที่มีจึงมีจำนวนน้อยบริษัท และแม้แต่ข้อมูลที่มีก็ยังมีความแตกต่างในด้านรายการบนงบดุลหรือคำจำกัดความของแต่ละรายการด้วย ดังนั้นในที่นี้จะทำการบรรยายพฤติกรรมของบริษัทเครดิตฟองซีเอร์ต่าง ๆ โดยรวม ๆ ลักษณะที่พอจะสรุปได้มีดังนี้ 1) สัดส่วนเงินสด/เงินฝากธนาคาร และสัดส่วนเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถามสูงที่สะท้อนกับสัดส่วนเงินเบิกเกินบัญชีที่สูง 2) ส่วนใหญ่ให้กู้ยืมโดยวิธีรับจำนอง 3) บริษัทที่ทำโครงการอสังหาริมทรัพย์มักจะมีสัดส่วนทรัพย์สินรอขายสูง นอกเหนือจากนั้นมักจะมีการรับซื้อฝากมากกว่า 4) สัดส่วนสินทรัพย์อื่น ๆ สูง ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการดำเนินงาน 5) ส่วนใหญ่มักจะมีสัดส่วนขาดทุนสะสมในเงินกองทุนสูง แม้จะเป็นช่วงก่อนเกิดวิกฤตการณ์ก็ตาม ลักษณะเช่นนี้เกิดได้ 2 ทางคือ ความสามารถในการปล่อยสินเชื่อไม่เพียงพอ หรือไม่ก็มีการใช้ประโยชน์จากบริษัทเพราะฐานะการดำเนินงานของบริษัท

เครดิตฟองซิเอร์ไม่ค่อยเป็นที่สนใจของประชาชนทั่วไปนัก และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์หลาย ๆ แห่งต่างก็อยู่ในเครือของบริษัทเงินทุน

7. บริษัทการเงินที่ไม่ได้ประสบปัญหา

7.1 บริษัทเงินทุนในเครือธนาคารพาณิชย์

ก. บริษัทขนาดใหญ่ (สินทรัพย์รวมมากกว่า 1500 ล้านบาท)

บริษัทเงินทุนขนาดใหญ่ส่วนมากจะมีสัดส่วนของรายการต่าง ๆ บนงบดุลค่อนข้างสม่ำเสมอคือ ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างทันทีทันใด และส่วนมากจะมีอัตราการเจริญเติบโตประมาณ 20-25% ต่อปี แต่จะมีอัตราสูงหรือต่ำกว่าเฉลี่ยโดยเป็นไปตามภาวะเศรษฐกิจ ภาวะการเงิน และเหตุผลเป็นการเฉพาะสำหรับบริษัทนั้น แนวโน้มที่เหมือนกันอย่างหนึ่งของบริษัทขนาดใหญ่ก็คือ ความพยายามในการสร้างอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ให้สูงสุด โดยการเพิ่มสัดส่วนของเงินให้กู้ยืมให้มากขึ้นและลดสัดส่วนของสินทรัพย์ระยะสั้นต่าง ๆ ที่ให้อัตราผลตอบแทนต่ำ ส่วนลักษณะพิเศษอื่น ๆ ของแต่ละบริษัทพอสรุปได้ดังนี้

บงล.ค้าหลักทรัพย์และการลงทุน มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2517-28 โดยเฉลี่ย 20% ต่อปี บริษัทนี้มีแนวโน้มที่จะพยายามลดสัดส่วนของเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามและเน้นการระดมเงินทุนด้วยตั๋วเงินจ่ายแทน

บงล.เงินทุนลากล มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2517-28 โดยเฉลี่ย 51% ต่อปี ซึ่งนับได้ว่าเป็นอัตราที่สูงสำหรับบริษัทขนาดใหญ่ เป็นที่น่าสังเกตว่าบริษัทนี้มีสัดส่วนเงินให้กู้ยืมซื้อขายหลักทรัพย์ที่สูงมากในช่วงปี 2521 และปี 2522 ถึง 22% และ 30% ตามลำดับ นอกจากนี้สัดส่วนของหลักทรัพย์จดทะเบียนใน "port" และสัดส่วนบัญชีลูกค้าก็จัดได้ว่าสูงด้วย ทางด้านหนี้สินนั้นมีสัดส่วนของการพึ่งพาเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามที่สูงประมาณ 60% ในช่วงปี 2526-28 และเริ่มมีสัดส่วนขาดทุนสะสมในเงินกองทุนเป็น 6.5% ในปี 2522 จากที่เคยเป็นกำไรสะสมประมาณ 1% เมื่อก่อนหน้านั้นทำให้น่าสงสัย

ว่า รายการบนงบดุลที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์นั้นอาจมีส่วนทำให้เกิดลักษณะดังกล่าว อย่างไรก็ดี ยาตฑุนส่ะส่มได้ค่อย ๆ ลดลงจนเกือบหมดแล้ว เมื่อพิจารณาว่าบริษัทนี้มีการเปลี่ยนแปลงผู้ถือหุ้นใหญ่มาเป็นธนาคารกรุงไทยแล้ว ทำให้สงสัยต่อไปว่า ถ้าปราศจากเสียผู้ถือหุ้นใหญ่ดังกล่าวแล้ว บริษัทจะมีฐานะการดำเนินงานอย่างไร

บงล.ซิตี้คอรป มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2517-28 โดยเฉลี่ย 12% ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่ค่อนข้างต่ำ อันเป็นลักษณะของบริษัทเงินทุนในเครือของสถาบันการเงินต่างประเทศ เป็นที่น่าสังเกตว่าบริษัทนี้มีแนวโน้มลดการพึ่งพาเงินเกินทุนปัญหาแต่เพิ่มเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามแทน

บง.เฟิร์สซิตี้อินเวสเม้นท์ มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2521 โดยเฉลี่ยสูง 53% ต่อปี ซึ่งนับได้ว่าสูงมากเมื่อเทียบกับบริษัทที่ไม่ได้ประสบปัญหาหลาย ๆ บริษัท สัดส่วนต่าง ๆ ในงบดุลแสดงให้เห็นว่า บริษัทนี้มีแนวโน้มที่จะเพิ่มอัตราผลตอบแทนโดยการเพิ่มเงินให้กู้ยืม ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนได้ดีที่สุด โดยพยายามลดเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถาม ทางด้านแหล่งเงินทุนก็มีแนวโน้มที่จะเพิ่มตั๋วสัญญาใช้เงินและลดเงินกู้ยืมเมื่อทวงถาม สัดส่วนอื่น ๆ นอกจากนั้นนับได้ว่ามีความสม่ำเสมอค่อนข้างมาก

บงล.ภัทรธนกิจ มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2518-28 โดยเฉลี่ย 24% ต่อปี ลักษณะที่สำคัญของบริษัทนี้คือ มีการใช้เงินกู้ยืมเมื่อทวงถามเช่นเดียวกับบริษัทอื่น มีการให้กู้ยืมซื้อขายหลักทรัพย์เป็นสัดส่วนถึง 22% และ 10% ในปี 2521 และ 2522 ตามลำดับ และยังมีสัดส่วนบัญชีลูกค้าในปี 2520 สูง 23%

บงล.ร่วมเสริมกิจ มีอัตราการเจริญเติบโนในช่วงปี 2517-28 โดยเฉลี่ย 45% ซึ่งนับได้ว่าเป็นอัตราที่ค่อนข้างสูง กล่าวกันว่า บริษัทนี้เพิ่งจะมีนโยบายเร่งขยายตัวให้เป็นบริษัทขนาดใหญ่ในภายหลัง ลักษณะที่สำคัญคือ มีการพึ่งเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามในสัดส่วน 15-30% นอกจากนี้ ปัญชีลูกค้าด้านสินทรัพย์มีสัดส่วน 20% และ 57% ในปี 2520 และ

2521 ตามลำดับ ส่วนบัญชีลูกค้าด้านหนี้สินมีสัดส่วนสูงเฉพาะปี 2521 คือ 32% ในปี 2522 รายการทั้งสามดังกล่าวได้ลดลงเหลือน้อยมาก แต่รายการเงินให้กู้ยืมซื้อขายหลักทรัพย์และหลักทรัพย์จดทะเบียนใน "port" กลับสูงขึ้นเป็น 17% และ 11% ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบรายการที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์ระหว่างของสัทรธนกิจกับร่วมเสริมกิจแล้ว จะเห็นได้ว่ามีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน

บงล.สินเอเซีย มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2517-28 โดยเฉลี่ย 25% ต่อปี บริษัทนี้มีสัดส่วนของการพึ่งพาเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามสูงเช่นเดียวกัน แต่มีแนวโน้มที่สัดส่วนดังกล่าวลดลงเรื่อย ๆ กล่าวคือ ลดลงจากสูงสุด 28% ในปี 2522 เหลือประมาณ 10% ในปี 2528 ถึงแม้ว่า บริษัทนี้จะมีสัดส่วนของรายการที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์ในปี 2521-22 สูงเหมือนบริษัทอื่น แต่นับได้ว่าต่ำกว่า คือ มีสัดส่วนหลักทรัพย์จดทะเบียนใน "port" 12% และ 14% สัดส่วนเงินให้กู้ยืมซื้อขายหลักทรัพย์ 9% และ 7% กับสัดส่วนบัญชีลูกค้า 7% และน้อยมาก ในสองปีดังกล่าวตามลำดับ จะเห็นได้ว่าสัดส่วนบัญชีลูกค้าที่ต่ำย่อมเป็นการปลอดภัยแก่บริษัทเอง

ข. บริษัทขนาดกลาง (สินทรัพย์รวม 500-1500 ล้านบาท)

บริษัทในกลุ่มนี้หลายแห่งเป็นบริษัทในเครือสถาบันการเงินต่างประเทศหรือหลายแห่งเป็นบริษัทในเครือของธนาคารที่ไม่ได้มีนโยบายการขยายมากนัก อัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยจึงต่ำกว่ามาก บริษัทที่ขยายกว่า 10% ต่อปีนับได้ว่าอยู่ในระดับสูงแล้ว ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีเงินทุนที่ได้จากเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามในสัดส่วนที่สูงเหมือน ๆ กับบริษัทขนาดใหญ่

บงล.กรุงเทพโตเกียว มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2517-28 เฉลี่ย 5% ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำเหมือนกับบริษัทในเครือสถาบันการเงินญี่ปุ่นโดยทั่ว ๆ ไป ที่มีนโยบายอนุรักษ์นิยมมาก เนื่องจากใช้บริษัทเงินทุนเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับบริษัทในเครือ

เพิ่มเติมไปจากธนาคารหรือเป็นตัวแทนของสถาบันตัวเองในประเทศไทย การขยายตัวจึงทำไม่ได้โดยไม่เน้น การขยายเงินให้กู้ยืมไปสู่บริษัทคนไทยในสัดส่วนที่สูงขึ้น สำหรับสัดส่วนของรายการต่าง ๆ บนงบดุลนั้น ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่มากมายนัก เท่าที่พอจะมองเห็นได้บ้างนั้นมีเพียงเงินให้กู้ยืมซื้อขายหลักทรัพย์ที่มีสัดส่วน 5-9% ในช่วงปี 2521-23 ซึ่งก็อาจจะเป็นการใช้โอกาสในการสร้างรายได้ในยามที่ตลาดหลักทรัพย์มีภาวะดีเท่านั้นเอง

บงล.กรุงเทพธนาทร มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2517-28 เฉลี่ย 5% ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่ค่อนข้างต่ำสำหรับบริษัทในเครือที่ค่อนข้างใกล้ชิดของธนาคารกรุงเทพฯ นโยบายทางด้านการเจริญเติบโตดังกล่าว ทำให้สัดส่วนตั๋วเงินจ่ายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเนื่องจากฐานของลูกค้าทางด้านเงินฝากยังคงไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้น ความต้องการเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามจึงมีแนวโน้มลดลง ทางด้านสินทรัพย์นั้นมีสัดส่วนบัญชีลูกค้าสูงมากในช่วงปี 2520-23 คือ สูงสุด 32% ในปี 2521 และค่อย ๆ ลดลงเหลือ 12% ในปี 2523 ตั้งแต่ปี 2525 สัดส่วนของเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถามมีแนวโน้มสูงขึ้นจนถึง 34% ในปี 2528 ซึ่งอาจจะเป็นผลจากการที่ไม่มีนโยบายขยายเงินให้กู้ยืมนั่นเอง

บงล.มหาสมุทร มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2523-28 เฉลี่ย 17% ต่อปี ซึ่งนับว่าค่อนข้างสูงสำหรับบริษัทขนาดกลาง แต่เนื่องจากบริษัทนี้เพิ่งมีการเปลี่ยนแปลงผู้ถือหุ้นและเป็นบริษัทขนาดเล็กในสมัยก่อน จึงอาจมีนโยบายการขยายตัวเร็วเฉพาะในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงก็ได้ สัดส่วนในงบดุลผิดไปจากปกติมีเพียงสัดส่วนเงินให้กู้ยืมซื้อขายหลักทรัพย์ในปี 2522 เท่ากับ 8% ซึ่งสูงกว่าในปีหลังที่ประมาณ 1% หรือต่ำกว่า

บงล.สยามพาณิชยการลีสซิ่ง มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2517-28 โดยเฉลี่ย 7% ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่ค่อนข้างปกติสำหรับบริษัทในเครือธนาคารศรีนคร สัดส่วนต่าง ๆ ในงบดุลมีความสม่ำเสมอค่อนข้างมาก และสม่ำเสมอกว่าบริษัทเงินทุนขนาดใหญ่อีกหลายแห่ง การลดการขยายตัวของบริษัทภายหลังวิกฤตการณ์ราคาเงินทุนเป็นต้นมา อาจเป็นตัวชี้บอกถึงนโยบายอนุรักษ์นิยมอย่างหนึ่ง

7.2 บริษัทเงินทุนอิสระ

ก. บริษัทขนาดกลาง (สินทรัพย์รวม 500-1500 ล้านบาท)

บงล.คาเธ่ย์ทรัสต์ มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2517-28 เฉลี่ย 19% ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่ว ๆ ไป สำหรับบริษัทอิสระขนาดกลางและขนาดเล็กที่ไม่ได้ประสบปัญหา สัดส่วนต่าง ๆ ในงบดุลจัดได้ว่ามีความสม่ำเสมอมาก สัดส่วนเงินให้กู้ยืมซื้อขายหลักทรัพย์และสัดส่วนบัญชีลูกค้า ซึ่งหลาย ๆ บริษัทมีสูงมาก ก็อยู่ในระดับน้อยมากสำหรับบริษัทนี้ ยกเว้นในปี 2528 ซึ่งสัดส่วนเงินให้กู้ยืมสูงขึ้นจาก 66% ในปีก่อนหน้าเป็น 89% และสัดส่วนตั๋วเงินจ่ายสูงขึ้นจาก 72% เป็น 79% ส่วนสัดส่วนของเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถามที่เคยสูงประมาณ 20% ก็ลดลงมากเหลือน้อยกว่า 1% และสัดส่วนเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามลดจาก 12% เป็น 8%

บง.พรประภา มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2518-28 เฉลี่ย 22% ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำจนน่าแปลกใจ เมื่อพิจารณาว่าตระกูลพรประภามีธุรกิจในเครือที่เจริญเติบโตขึ้นมากมาย ล่าเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจสันนิษฐานได้ว่า บริษัทในเครือตระกูลพรประภาอาจไม่มีความจำเป็นต้องใช้เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นบริษัทที่มีชื่อเสียงอยู่แล้ว อีกประการหนึ่ง บริษัทนี้ใช้บุคคลภายในครอบครัวเป็นผู้บริหารมากกว่าจะใช้มืออาชีพจากภายนอก เหตุผลสองข้อดังกล่าวข้างต้นอาจเป็นสิ่งที่ช่วยให้บริษัทไม่ต้องประสบวิกฤตการณ์ก็ได้ สำหรับสัดส่วนต่าง ๆ จัดได้ว่ามีความสม่ำเสมอมากจนถึงปี 2527 จึงมีสัดส่วนของดอกเบี้ยค้างรับและสัดส่วนของหนี้สินอื่น ๆ เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งแม้ว่าจะไม่สูงนักแต่ก็เป็นตัวชี้บอกว่า อาจจะมีปัญหาในการดำเนินงาน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ามีความพยายามในการปรับยั้งการขยายตัวของเงินให้กู้ยืมและในปี 2528 สัดส่วนขาดทุนสะสมเริ่มปรากฏในเงินกองทุนประมาณ 1%

บงล.อินเตอร์เครดิตแอนด์ทรัสต์ มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงก่อนวิกฤตการณ์ราคาเงินทุนเฉลี่ย 150% ต่อปี และตั้งแต่วิกฤตการณ์นั้นเป็นต้นมามีอัตราเพียง 6% ต่อปี แต่โดยเฉลี่ยทั้งหมดแล้ว 40% ต่อปี สัดส่วนต่าง ๆ ในงบดุลมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอีกรูปแบบหนึ่งในปี 2526 กล่าวคือ เงินให้กู้ยืมมีสัดส่วนสูงขึ้นเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถามได้ลดลงและหมดไปในปี 2527 เป็นที่น่าสังเกตว่า อัตราการเจริญเติบโตของบริษัทนี้มีความสัมพันธ์กับการระดมเงินทุนโดยตั๋วสัญญาใช้เงินพอสมควร ดังนั้นวิกฤตการณ์ในปี 2526 อาจมีผลกระทบต่อบริษัทนี้บ้างจนถึงกับมีการเล่นอยอเข้าอยู่ในเครือธนาคารทหารไทยแต่ไม่สำเร็จ[1]

ข. บริษัทขนาดเล็ก (สินทรัพย์รวมน้อยกว่า 500 ล้านบาท)

บงล.กรุงทอง มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2518-25 เฉลี่ย 25% ต่อปี ถึงแม้ว่าสัดส่วนต่าง ๆ ในงบดุลจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ก็ชัดได้ว่าไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงระดับอย่างชัดเจนจนถึงปี 2527 ซึ่งสัดส่วนของตั๋วเงินจ่ายได้ลดลงมากจากประมาณ 70% เป็น 46% จนต้องหันไปพึ่งเงินเบิกเกินบัญชีจากธนาคาร ซึ่งมีสัดส่วนถึง 20% ที่จริงแล้ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีปรากฏบ้างในปี 2526 แต่ไม่ชัดเจนนัก ดังนั้นบริษัทนี้อาจจะได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ในปี 2526 ซึ่งต่อเนื่องในปี 2527 การสูญเสียแหล่งเงินทุนทำให้บริษัทต้องเรียกเงินให้กู้ยืมคืนเหมือนบริษัทเงินทุนอีกหลาย ๆ แห่ง ทำให้สัดส่วนหนี้ล่งสัยจะสูญเพิ่มจากประมาณ 1% ในปี 2525 เป็น 2% ในปี 2526 และ 6% ในปี 2528 และสัดส่วนขาดทุนสะสมเพิ่มจากศูนย์เป็น 1% ในปี 2526 และ 11% ในปี 2528 ตัวอย่างนี้แสดงให้เราเห็นว่า การขยายตัวที่เร็วเกินไปอาจทำให้คุณภาพของสินเชื่อด้อยลงและอาจเกิดปัญหาในการเรียกเงินให้กู้ยืมคืนในเวลาเกิดวิกฤตการณ์

---

[1] "ลำดับเหตุการณ์ 1 ปี," ดอกเบี้ย (พฤศจิกายน 2527): 132

บง.ฆาติไพบูลย์ มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2520-25 เฉลี่ย 40% ต่อปี แต่มีการหดตัวตั้งแต่ปี 2526 ซึ่งอาจจะได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ในปีนั้นได้เช่นเดียวกันกับบริษัทอื่น[1] จะเห็นได้ว่า สัดส่วนตั๋วเงินจ่ายได้ลดลงอย่างมากจาก 63% ในปี 2526 เหลือ 42% ในปี 2527 และเพียง 37% ในปี 2528 ส่ถานการณ์ดังกล่าวทำให้ส่ภาพคล่องลดลงอย่างมากจนไม่อาจมีเงินทุนเหลือให้กู้ยืมเมื่อทวงถาม ซ้ำยังจะต้องเพิ่มสัดส่วนเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามกับเงินเบิกเกินบัญชี เพื่อขยายเงินให้กู้ยืมต่อไป นอกจากนี้สัดส่วนขาดทุนส่ะส่มเริ่มปรากฏในเงินกองทุนจากกำไรเล็กน้อยเป็น 1% ในปี 2527 และ 4%ในปี 2528

บงล.บางกอกเครดิต มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2518-28 เฉลี่ย 10% ต่อปี สัดส่วนต่าง ๆ ในงบดุลนับได้ว่ามีความส่ม่ำเส่มอโดยตลอด และไม่ได้แส่ดงถึงภาวะที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทั้งในปี 2522 และ 2526 ผลกระทบที่พอจะเห็นได้บ้างมีเพียงอัตราการเจริญเติบโตที่มีค่าลบในปี 2522 และ 2527 เท่านั้น ดังนั้นบริษัทนี้จึงจัดได้ว่าเป็นบริษัทเงินทุนอิส่ระที่มีความมั่นคงไม่น้อยกว่าบริษัทขนาดใหญ่ ทั้งนี้อาจจะเกิดจากลักษณะเฉพาะของผู้บริหารที่มีความรอบคอบและมีประส่บการณ์สูงในด้านส่ถาบันการเงินนอกระบบมาก่อน

บงล.โปรดัคดีฟ มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2520-25 เฉลี่ย 33% ต่อปี และขยายตัวน้อยมาก หรือหดตัวในช่วงหลังจากนั้น บริษัทนี้ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ปี 2526 เช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่า เงินให้กู้ยืมมีสัดส่วนสูงขึ้นมากเนื่องจากอาจมีการทบเอาดอกเบี้ยค้างรับเข้าเป็นเงินให้กู้ยืม แต่ไม่ได้มีการรับชำระจริงจึงทำให้สินทรัพย์ส่ภาพคล่องทั้งที่เป็นเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถาม และพันธบัตรถูกใช้หมดไป สัดส่วนเงิน

---

[1] เป็นที่น่าส่งสัยว่าแช่รัแม่ช่มัอยและนกแก้วในช่วงนั้น อาจมีผลกระทบต่อตั๋วเงินจ่ายของบริษัทเงินทุนต่าง ๆ ด้วย

ให้กู้ยืมที่สูงขึ้นนั้นยังคงระดับต่อไปในปี 2527-28 อยู่ที่ประมาณ 90% และสัดส่วนหนี้สงสัยจะสูญเพื่อขึ้นจาก 3% ในปี 2526 เป็น 8% ในปี 2527 และ 9% ในปี 2528 และสัดส่วนขาดทุนสะสมในเงินกองทุนเปลี่ยนจากกำไรสะสมประมาณ 1% เป็นขาดทุน 6% ในปี 2527 และ 8% ในปี 2528 ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งบริษัทนี้พึ่งเงินกู้ยืมเมื่อทวงถาม และเงินเบิกเกินบัญชีในสัดส่วนที่สูง โดยมีสัดส่วนตั๋วเงินจ่ายเพียง 15-30%

บงล.เมืองทองทรัสต์ มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2520-28 เฉลี่ย 36% ต่อปี วิกฤตการณ์ปี 2526 ทำให้บริษัทนี้ขยายตัวช้าลงไปบ้างโดยเฉพาะตั๋วเงินจ่าย แต่ก็มีการทดแทนด้วยการเพิ่มทุน สำหรับกรณีของบริษัทอื่น ๆ แล้ว ลักษณะดังกล่าวไม่ได้แสดงถึงความมั่นคงเสมอไป แต่สัดส่วนต่าง ๆ ในงบดุลของบริษัทนี้ที่ค่อนข้างมีความสม่ำเสมอจนถึงปี 2528 โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงนักในขณะที่บริษัทอื่นมีแนวโน้มของหนี้สูญเพิ่มขึ้นเป็นส่วนใหญ่นั้น ก็เป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนว่าบริษัทนี้มั่นคงได้ทางหนึ่ง อย่างไรก็ดี สัดส่วนของเงินให้กู้ยืมได้ลดลงมากในปี 2528 เนื่องจากมีดอกเบี้ยค้างรับปรากฏถึง 10% จากที่ไม่เคยมีมาก่อน และสัดส่วนของหนี้สินอื่น ๆ ก็ได้เพิ่มขึ้นจากที่เคยมีน้อยมากเป็น 9% สัดส่วนทั้งสองดังกล่าวอาจเป็นตัวชี้บอกถึงการเริ่มต้นปัญหาที่เคยเกิดกับบริษัทอื่นอีกหลายแหล่ง ซึ่งถ้าแก้ไขไม่ได้แล้วก็อาจลุกลามจนรุนแรงขึ้นก็ได้

บง.ทรัสต์กรุงเทพ มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปี 2519-26 เฉลี่ย 42% ต่อปี สัดส่วนต่าง ๆ โดยทั่วไปในงบดุลนับได้ว่าสม่ำเสมอจนกระทั่งปี 2526 จึงได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ในปีนั้นเช่นเดียวกัน ผลกระทบดังกล่าวปรากฏชัดเจนในปี 2527 กล่าวคือ สัดส่วนตั๋วเงินจ่ายลดลงจาก 61% ในปี 2526 เหลือ 35% ในปี 2527 ในเชิงของปริมาณตั๋วเงินจ่ายลดลงถึง 60% ทำให้บริษัทต้องพึ่งเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามและเงินเบิกเกินบัญชีอย่างมาก สัดส่วนอื่นที่แสดงถึงผลกระทบดังกล่าวได้แก่ หนี้สงสัยจะสูญเพิ่มขึ้นน้อยกว่า 1% ในปี 2526 เป็น 3% ในปี 2527 และ 6% ในปี 2528 ส่วนขาดทุนสะสมในเงินกองทุนเพิ่มจากกำไรเล็กน้อยเป็น 7% ในปี 2526 และ 10% ในปี 2527 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เข้าควบคุมบริษัทนี้เมื่อธันวาคม 2527 และยกเลิกการควบคุมเมื่อกรกฎาคม 2528

8. พฤติกรรมทางการเงินของบริษัทกับการเกิดปัญหา

พฤติกรรมทางการเงินของแต่ละบริษัททั้งที่มีปัญหาและไม่มีปัญหาที่ได้บรรยายมาในบทที่ 6 และ 7 นั้น แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่เหมือนกันในระหว่างบริษัทที่เกิดปัญหาและบริษัทที่ไม่เกิดปัญหา และยังแสดงถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มบริษัทที่มีปัญหาและไม่มีปัญหาด้วย ดังนั้นสิ่งที่เหมือนกันและแตกต่างกันเหล่านั้นน่าจะนำมาสรุปเป็นหลักเกณฑ์กว้าง ๆ เพื่อใช้ในการพิจารณาฐานะทางการเงินจากงบดุลของบริษัทการเงินต่าง ๆ ได้ว่า มีความมั่นคงเพียงใด

ในที่นี้ เราจะทำการพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่คาดว่าเป็นสิ่งที่นำไปสู่ปัญหาในการดำเนินงานและกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของบริษัทเงินทุนในที่สุด ทั้งนี้จะพยายามพิจารณาตามลำดับการเกิดก่อนหลัง เพื่อที่จะพยายามเข้าใจขบวนการที่นำไปสู่ปัญหาและสรุปหาหลักเกณฑ์ที่จะเป็นตัวชี้บอกความมั่นคงของบริษัทด้วยในเวลาเดียวกัน

8.1 อัตราการเจริญเติบโต

เมื่อพิจารณาจากบริษัทเงินทุนที่ถูกถอนใบอนุญาตหรือที่เข้าอยู่ในโครงการ 4 เมษา ซึ่งได้บรรยายในบทที่ 6 แล้วนั้น เราสามารถที่จะสรุปได้ตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงว่า บริษัทที่มีปัญหาเป็นบริษัทขนาดกลางและเล็กมากกว่าบริษัทขนาดใหญ่ ทั้งนี้เพราะบริษัทขนาดใหญ่ส่วนใหญ่จะอยู่ในเครือธนาคารพาณิชย์ จึงไม่ถึงขั้นที่เกิดความสูญเสียในการดำเนินงานมากเหมือนขนาดกลางและเล็ก ถึงแม้ว่าบริษัทในเครือไม่อาจรอดพ้นจากความสูญเสียได้โดยสิ้นเชิง ธนาคารที่มีฐานะเป็นบริษัทแม่ย่อมจะมีกำลังอย่างเพียงพอในการพยุงฐานะของบริษัทต่อไปได้โดยไม่ยากนัก นอกจากนี้ ธนาคารยังมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาฐานะของบริษัทการเงินในเครือให้มีความมั่นคงอยู่ตลอดเวลา เพื่อรักษาภาพพจน์ของสถาบันการเงินแม่และกิจการในเครือทั้งหมด เนื่องจากภาพพจน์ที่ประชาชนมีต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการดำเนินธุรกิจการเงิน

ตารางที่ 1

บริษัทเงินทุนที่ถูกถอนใบอนุญาตหรือเข้าโครงการ 4 เมษา

ตามขนาดและการขยายตัวของบริษัท

(หน่วย : จำนวนบริษัท)

ขนาดสินทรัพย์รวม[1] (ล้านบาท)	รวม	ถูกถอนใบอนุญาต	เข้าโครงการ 4 เมษา	อัตราการขยายตัว[2] ตั้งแต่ 45% ต่อปี
มากกว่า 1500	7	2	5	7
500 - 1500	13	7	6	7
น้อยกว่า 500	10	6	4	5
รวม	30	15	15	19

หมายเหตุ : 1. ใช้สินทรัพย์ในปี 2528 เป็นเกณฑ์หรือปีสุดท้ายที่ดำเนินการ

2. อัตราการขยายตัวพิจารณาช่วงก่อนหน้าที่จะเกิดปัญหาตามที่ผู้เขียนเห็นสมควร

ที่มา : อัตราการขยายตัวคำนวณจากงบดุลบริษัทต่าง ๆ ที่คัดลอกจากฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อพิจารณาสัดส่วนของบริษัทเงินทุนที่มีปัญหาซึ่งถูกถอนใบอนุญาตไปนั้น จะพบว่า บริษัทขนาดใหญ่ถูกถอนใบอนุญาตในสัดส่วนที่ต่ำกว่าขนาดกลางและขนาดเล็ก อาจจะเป็นไปได้ว่า บริษัทขนาดใหญ่ที่มีปัญหามักจะมีฐานะที่ไม่เลวร้ายถึงขั้นที่จะต้องถอนอนุญาตก็ได้ ในอีกแง่หนึ่ง บริษัทขนาดใหญ่บางแห่งอาจจะมีฐานะที่ไม่ได้ดีกว่าขนาดกลางและเล็กที่ถูกถอนใบอนุญาตไป แต่ก็ยังดำเนินงานอยู่ได้ เป็นสิ่งที่ชวนให้ตั้งข้อสังเกตว่า จะเป็นไปตามที่ ดร.สุภัย พานิชภักดี เคยพูดไว้ว่า มี "อำนาจต่อรองอื่น" เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย?[1]

เมื่อพูดถึงอัตราการเจริญเติบโตของบริษัทการเงินเป็นอันดับแรก อาจจะมีผู้ตั้งคำถามต่อไปว่า ทำไมจึงต้องพิจารณาอัตราการเจริญเติบโตเป็นอันดับแรก และอัตราการเจริญเติบโตมีความสำคัญอย่างไรในแง่ที่เป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา ? คำตอบก็คือที่จริงแล้วอัตราการเจริญเติบโตไม่ได้มีความสำคัญในตัวมันเองเลย ที่สำคัญก็คือ แรงบันดาลใจของผู้ถือหุ้นใหญ่และผู้บริหารของบริษัทการเงินที่เป็นสิ่งกำหนดนโยบายขององค์กรให้มีอัตราการเจริญเติบโตสูงหรือต่ำ แต่เนื่องจากประชาชนโดยทั่วไปมักจะไม่สามารถรู้ถึงเบื้องหลังของผู้ถือหุ้นใหญ่และผู้บริหารบริษัทเงินทุนจนสามารถคาดคะเนแรงบันดาลที่อยู่เบื้องหลังนโยบายได้ อัตราการเจริญเติบโตจึงเป็นสิ่งเดียวที่ประชาชนอาจค้นหาได้เอง โดยไม่ยากนัก และใช้ประเมินนโยบายของบริษัทได้อย่างเป็นวัตถุวิสัย

งานวิจัยของผู้เขียนเกี่ยวกับบริษัทเงินทุน[2] พบว่า ในช่วงปี 2517-21 บริษัทขนาดใหญ่และขนาดกลางเป็นพวกที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงสุด ยิ่งถ้าเป็นบริษัทในเครือธนาคารด้วยแล้วจะมีอัตราสูงขึ้นไปอีก แต่ถ้าเป็นบริษัทในเครือสถาบันการเงินต่างประเทศจะมีอัตราต่ำลง นอกจากนี้ ถ้าเป็นบริษัทที่มีสินทรัพย์รวมในปี 2516 สูงอยู่แล้วเมื่อเทียบกับ

---

[1] "โค้งมรณะไฟแนนซ์, ฟองซีเอร์, ผู้ว่าแบงค์ชาติ, รมว.คลัง" ดอกเบี้ย (พฤศจิกายน 2526) : 127

[2] Prasas Tangmatitam, "A Study of the Role of Financial Intermediation of Finance Companies in Thailand, A Quantitative Approach," M.A. Thesis, Faculty of Economics, Thammasat University, Bangkok, 1979, pp. 55-58.

บริษัทอื่นก็จะมีอัตราที่ต่ำกว่าเล็กน้อย ถ้าเราพิจารณาอัตราการเจริญเติบโตของบริษัทต่าง ๆ ในช่วงหลังจากนั้น พฤติกรรมของการเจริญเติบโตไม่น่าจะแตกต่างไปมากนัก

สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นก็คือ บริษัทเงินทุนในเครือธนาคารมักจะมีการจัดการตามแบบแผนของสถาบันการเงินโดยผู้บริหารมืออาชีพ จึงมักจะขอบเขตของลูกค้าที่กว้างขวางกว่าบริษัทที่ไม่ใช่เครือธนาคาร เนื่องจากการทำธุรกิจกับลูกค้ามักจะมีหลักเกณฑ์มากกว่าจะใช้ข้อมูลจากความสัมพันธ์ที่เคยมีมาก่อน นอกจากนี้บริษัทในเครือธนาคารยังมีโอกาสใช้ลูกค้าจากธนาคารได้บางส่วน โดยเฉพาะในกรณีที่การให้กู้ยืมของธนาคารแก่ลูกค้าถึงขีดจำกัดที่กฎหมายกำหนด ในบางครั้งอาจจะมีลูกค้าที่เป็นบริษัทในเครือธนาคารหรือมีความสัมพันธ์ดีกับธนาคาร แต่บริษัทเงินทุนก็ยังต้องรักษาภาพพจน์ของบริษัทและของธนาคารซึ่งเป็นบริษัทแม่เอาไว้ โดยเฉพาะธนาคารที่สำคัญ ๆ

บริษัทขนาดใหญ่ที่ไม่ใช่เครือธนาคารมักจะเป็นบริษัทที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงและเน้นลูกค้าบริษัทในเครือ ซึ่งมักจะเป็นบริษัทที่ประสบปัญหา

บริษัทเงินทุนขนาดกลางแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงและไม่ใช่เครือธนาคาร ส่วนใหญ่จะเป็นบริษัทที่มีปัญหาหรือได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ปี 2526 และเป็นบริษัทที่เน้นกลุ่มลูกค้าบริษัทในเครือ 2) กลุ่มบริษัทในเครือธนาคารซึ่งเน้นนโยบายอนุรักษ์นิยมเป็นสำคัญ 3) กลุ่มบริษัทเงินทุนในเครือสถาบันการเงินต่างประเทศ หรือบริษัทอิสระที่ไม่ได้หวังทำกิจการบริษัทเงินทุนอย่างเต็มที่

ส่วนบริษัทเงินทุนขนาดเล็กนั้นเกือบจะไม่มีบริษัทในเครือธนาคารเลย ยกเว้นของธนาคารนครหลวงไทย 2 แห่ง ซึ่งเพิ่งมีการรับกิจการมาเมื่อไม่นานมานี้เอง บริษัทเงินทุนขนาดเล็กนี้แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูง ซึ่งมักจะเป็นบริษัทที่มีปัญหา การให้กู้ยืมของกลุ่มนี้อาจจะขาดการกลั่นกรองที่ดีพอเนื่องจากขยายตัวเร็วเกินไป หรือไม่ก็ไม่มีการกระจายความเสี่ยงมากพอซึ่งมักจะมุ่งไปที่กิจการใน

เครือ 2) กลุ่มที่มีอัตราการเจริญเติบโตต่ำ และเน้นนโยบายอนุรักษ์นิยมเป็นสำคัญ อย่างไรก็ดี ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มไหนก็ตาม บริษัทขนาดเล็กนี้ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ปี 2526 ง่ายกว่าบริษัทขนาดใหญ่หรือกลาง เนื่องจากประชาชนยังไม่ได้มีความเชื่อถือในบริษัทขนาดเล็กดีพอ

เมื่อเปรียบเทียบลักษณะต่าง ๆ ของบริษัทเงินทุนแต่ละขนาดแล้ว จะเห็นได้ว่าแรงบันดาลที่อยู่เบื้องหลังนโยบายการเจริญเติบโตของบริษัทขนาดต่างกันนั้น มีส่วนที่เหมือนกันอยู่บ้าง แรงบันดาลที่ต่างๆกันนี้จะมีผลทำให้มีพฤติกรรมทางตลาดที่แตกต่างกันออกไป

1) บริษัทในเครือธนาคารมักจะมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานให้บริษัทเป็นสถาบันการเงิน ซึ่งมีการจัดการโดยผู้บริหารมืออาชีพ มีอัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยประมาณ 20-25% ต่อปี และมีการกระจายความเสี่ยงพอสมควร ในบางโอกาสอาจกระจุกความเสี่ยงบ้าง เช่น สัดส่วนบัญชีลูกค้าหลักทรัพย์ถึง 30-40% หรือเงินให้กู้ยืมแก่บริษัทที่มีความสัมพันธ์กับสถาบันแม่บ้าง แต่ค่อนข้างเป็นที่แน่ใจได้ว่า สถาบันการเงินแม่มักจะสนับสนุนเต็มที่ในยามที่เกิดปัญหาขึ้น เนื่องจากสถาบันการเงินแม่ต้องการรักษาชื่อเสียงและภาพพจน์เอาไว้ สำหรับบริษัทเงินทุนในเครือธนาคารที่มีอายุไม่นานนักอาจมีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงได้ถึง 45-50% ต่อปี

2) บริษัทที่ไม่ใช่เครือธนาคาร แต่มีจุดมุ่งหมายที่จะพยายามขยายกิจการของบริษัทการเงินหรือบริษัทธุรกิจอื่นในเครือให้เจริญเติบโตเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งเป้าหมายสุดท้ายคงไม่มีอะไรอื่นนอกจากความมั่นคั่ง และ/หรือความต้องการแสดงว่ามีความสามารถทำกิจการในลักษณะที่คนอื่นทำไม่ได้ ที่จริงแล้ว ความคิดในลักษณะนี้น่าจะมีส่วนของโรคจิตด้วยซ้ำไป บริษัทเงินทุนในลักษณะนี้ จะมีการขยายตัวออกเป็นกลุ่มบริษัทเงินทุนหลายบริษัท เพื่อทำการระดมเงินทุนจากประชาชนในเวลาเดียวกันให้ได้ มิฉะนั้นแล้วกลุ่มบริษัทก็ไม่อาจที่จะโตได้ดังที่ผู้ถือหุ้นใหญ่หรือผู้บริหารต้องการ กลุ่มบริษัทในลักษณะนี้มีเกิดขึ้นแล้วอย่างน้อย 3 กลุ่ม แต่ที่รอดพ้นวิกฤตการณ์ได้มีเพียงกลุ่มเดียว และต้องอยู่ในโครงการ 4 เมษาของทางการ บริษัทเงินทุนเช่นนี้จะมีอัตราการเจริญเติบโตสูงตั้งแต่ 45% ต่อปีขึ้นไป

3) บริษัทที่ไม่ใช่เครือธนาคาร แต่ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างกลุ่มบริษัทให้เป็นอาณาจักรของตัวเอง ผู้ถือหุ้นใหญ่หรือผู้บริหารมีความต้องการแหล่งเงินทุนสำหรับบริษัทในเครือเท่านั้น บุคคลเหล่านี้ต้องการให้บริษัทในเครือสามารถเจริญเติบโตได้ดีกว่าการพึ่งพาธนาคารมากกว่า พูดง่าย ๆ คือ บุคคลเหล่านี้ยังมีความต้องการค้าขายมากกว่าในบริษัทที่กล่าวข้างต้น บริษัทในกลุ่มนี้อาจครอบคลุมถึงบริษัทที่ไม่ได้ต้องการค้าขายเป็นหลักใหญ่ด้วยก็ได้ ลักษณะทั้งสองอย่างทำให้บริษัทเงินทุนที่เป็นเช่นนั้นมีอัตราการเจริญเติบโตสูงเช่นเดียวกัน บริษัทเงินทุนเป็นกลุ่มมีโอกาสกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพของระบบการเงินได้มากกว่า อย่างไรก็ตาม บริษัทที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงแต่ไม่ใช่เครือธนาคารเป็นบริษัทที่เกิดปัญหาวิกฤตการณ์ปี 2526

4) บริษัทในเครือธนาคารที่มีนโยบายอนุรักษ์นิยม มักจะมีอัตราการเจริญเติบโตต่ำประมาณ 10% ต่อปี บริษัทเงินทุนเช่นนี้น่าจะมีเสถียรภาพค่อนข้างสูง

5) บริษัทในเครือสถาบันการเงินต่างประเทศ มักจะไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเจริญเติบโต แต่เน้นคุณภาพของสินทรัพย์มากกว่า ทำให้กลุ่มลูกค้ามีจำกัด หรือในบางกรณีอาจจะต้องการเป็นเพียงตัวแทนในการทำธุรกิจสำหรับสถาบันการเงินแม่หรืออื่น ๆ ในต่างประเทศ

6) บริษัทที่ไม่ใช่เครือธนาคาร และไม่ได้ต้องการขยายตัวมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ได้ต้องการเร่งรัดการขยายตัวของบริษัทในเครือหรือไม่มีบริษัทในเครือ การกระจุกตัวของความเสี่ยงในสินทรัพย์มีไม่มากนัก ถ้าหากว่าอัตราการเจริญเติบโตไม่สูงนัก (ประมาณ 10%) บริษัทนั้น ๆ จะสามารถรับภาวะวิกฤตการณ์ได้ดีกว่าโดยที่ไม่ประสบความเสียหายมาก แต่ถ้าอัตราการเจริญเติบโตสูงไปบ้าง เช่น 25-40% ต่อปี บริษัทนั้นก็อาจประสบกับความเสียหายบ้าง แต่ไม่ถึงขั้นที่มีปัญหาหนักเหมือนบริษัทที่เข้าโครงการหรือถูกถอนใบอนุญาต

8.2 สัดส่วนเงินให้กู้ยืมต่อสินทรัพย์รวม

สถาบันการเงินมีหน้าที่ระดมเงินออมจากหน่วยเศรษฐกิจขาดดุล โดยจ่ายผลตอบแทนให้แก่เจ้าของเงินออมนั้น เงินออมหรือเงินทุนที่ระดมจะถูกนำไปให้กู้ยืมแก่หน่วยเศรษฐกิจที่ขาดดุลโดยเรียกผลตอบแทนจากผู้ที่ขอกู้ยืม ส่วนต่างระหว่างผลตอบแทนที่เรียกเก็บกับผลตอบแทนที่จ่ายออกไปก็คือ กำไร เนื่องจากสถาบันการเงินเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่แสวงหากำไร จึงพยายามดำเนินธุรกิจดังกล่าวให้มีรายได้สูงสุดและรายจ่ายต่ำ เพื่อให้ได้กำไรสูงสุดเป็นปกติ ภายใต้ขีดจำกัดที่เผชิญอยู่

เงินทุนที่สถาบันการเงินระดมได้จะมีเงินออมทั้งที่มาจากบุคคลอื่น และที่มาจากเจ้าของกิจการเองซึ่งเรียกว่า เงินกองทุน การที่จะสร้างรายได้ให้สูงสุดได้นั้นจะต้องนำเงินทุนทั้งหมดไปให้กู้ยืมและต้องพยายามให้ได้อัตราผลตอบแทนสูงสุดด้วย แต่ในทางปฏิบัติแล้วจะต้องนำเงินทุนบางส่วนเก็บไว้เป็น primary reserves ซึ่งไม่มีรายได้ และ secondary reserves ซึ่งให้อัตราผลตอบแทนต่ำดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 เพื่อใช้จ่ายคืนให้แก่เจ้าของเงินทุนเมื่อมีการทวงถามทั้งที่เป็นไปตามกำหนด ก่อนกำหนด หรือหลังกำหนดที่ตกลงกันไว้ก็ตาม ดังนั้นสถาบันการเงินที่จะมีรายได้ดีได้จึงต้องเก็บ reserves ไว้เฉพาะเท่าที่จำเป็นจริงๆหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง สัดส่วนของเงินให้กู้ยืมต่อสินทรัพย์รวมจะต้องใกล้เคียง 100% มากที่สุด และสัดส่วนของสินทรัพย์รายการอื่น ๆ ต่อสินทรัพย์รวมจะต้องใกล้เคียงศูนย์ให้มากที่สุด

อย่างไรก็ดี สถาบันการเงินที่มีขนาดต่างกันจะสามารถมีสัดส่วนเงินให้กู้ยืมได้ไม่เท่ากับสถาบันขนาดใหญ่ที่ระดมเงินทุนได้ในปริมาณมาก และจากผู้ออมหลายคนกว่าสามารถคาดคะเนการเรียกคืนเงินทุนได้ง่ายกว่า จึงมีความจำเป็นต้องมีสัดส่วนของ reserves ต่ำกว่า และสามารถมีสัดส่วนเงินให้กู้ยืมได้สูงกว่า ความเชื่อถือที่มีต่อสถาบันการเงินขนาดใหญ่มักทำให้สถาบันนั้น ๆ มีวงเงินสินเชื่อระยะสั้นไว้ใช้ทำหน้าที่ reserves ได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งก็จะทำให้สัดส่วน reserves ต่ำลงเช่นเดียวกัน ดังนั้น สถาบันการเงินจะพยายาม

แล่วงหาสัดส่วนการใช้เงินทุนต่าง ๆ จนกระทั่งได้รูปแบบที่เหมาะสมและจะรักษาไว้จนกระทั่งปัจจัยแวดล้อมในการดำเนินงานเปลี่ยนแปลงไป จึงจะแสดงรูปแบบใหม่ที่ให้กำไรสูงสุด แต่ในทางปฏิบัติแล้ว สัดส่วนเงินให้กู้ยืม (ต่อสินทรัพย์รวม) ที่สูงไม่ใช่สิ่งที่ดีเสมอไป

ตามปกติแล้ว เมื่อมีการให้กู้ยืมเงินออกไปและถึงกำหนดชำระดอกเบี้ยแล้ว ดอกเบี้ยดังกล่าวจะถือเป็นรายได้ของสถาบันการเงินทันทีตามหลักเกณฑ์สิทธิ์ซึ่งมักจะใช้กันในทางบัญชี ไม่ว่าดอกเบี้ยนั้นจะมีการชำระเกิดขึ้นแล้วหรือยัง ในการกู้ยืมนั้นผู้กู้ยืมอาจยอมให้ผู้ให้กู้ยืมถือว่า ดอกเบี้ยที่ค้างชำระนั้นเป็นเงินกู้ยืมอีกจำนวนหนึ่งก็ได้ และผู้ให้กู้ยืมสามารถคิดดอกเบี้ยจากดอกเบี้ยค้างชำระนั้นอีกทีหนึ่ง แต่ตามหลักการดำเนินงานที่ดีแล้วสถาบันการเงินจะต้องเรียกหลักทรัพย์เพิ่มเติมสำหรับดอกเบี้ยที่ค้างชำระนอกเหนือไปจากหลักทรัพย์ที่เรียกไว้สำหรับเงินต้นที่ได้กู้ยืมไปแต่แรก ในขณะที่ผู้กู้ยืมค้างชำระดอกเบี้ยนั้นถ้าสถาบันการเงินยังต้องชำระดอกเบี้ยให้แก่เจ้าของเงินออมต่อไป สินทรัพย์สภาพคล่องจะร่อยหรอลงนอกจากสถาบันการเงินจะระดมเงินออมเพิ่มเติมเพื่อทดแทนสินทรัพย์ส่วนที่ถูกใช้ในการจ่ายดอกเบี้ยไป เมื่อปริมาณเงินให้กู้ยืมเพิ่มขึ้นตามจำนวนดอกเบี้ยที่ค้างชำระ แต่สินทรัพย์สภาพคล่องถูกใช้ไป สัดส่วนของเงินให้กู้ยืมจะสูงขึ้น แต่ในกรณีที่ดอกเบี้ยค้างชำระไม่เกินหกเดือน จะถือว่าดอกเบี้ยยังอยู่ในระหว่างเรียกเก็บ จำนวนที่ค้างชำระดังกล่าวจะต้องบันทึกเป็นรายการ "ดอกเบี้ยค้างรับ" ทางด้านสินทรัพย์ สัดส่วนเงินให้กู้ยืมจะยังไม่เปลี่ยนแปลง

เนื่องจากการชำระดอกเบี้ยเป็นสิ่งที่ผู้กู้ยืมจะต้องปฏิบัติเป็นสิ่งแรก ๆ หลังจากการกู้ยืมเงิน การค้างชำระดอกเบี้ยจึงเป็นสัญญาณบอกถึงปัญหาหรือความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ยืมด้วย ซึ่งก็หมายถึงว่า เป็นปัญหาของสถาบันการเงินนั้น ๆ ด้วย เนื่องจากรายได้ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง และเงินให้กู้ยืมก็ยังมีโอกาสสูญเสียไปด้วย การสูญเสียนั้นทางบัญชีถือเป็นรายจ่าย กำไรของสถาบันการเงินจึงลดลงเท่ากับเงินที่สูญเสียไป ถ้าเงินที่เสียมาก ๆ บริษัทก็จะขาดทุนไป และจะปรากฏในรายการ "กำไรขาดทุนสะสม" โดยทำให้สัดส่วนของรายการนี้ต่ำลง สัดส่วนกำไร/ขาดทุนสะสมที่ต่ำลงในขณะที่ยังเป็นกำไรสะสมไม่ได้

เป็นตัวชี้ว่าเกิดการขาดทุน เพราะอาจเกิดจากการจ่ายกำไรสะสมเป็นเงินปันผลก็ได้ สัดส่วนดังกล่าวจะเป็นตัวชี้ได้เฉพาะเมื่อรายการดังกล่าวเปลี่ยนจากกำไรเป็นขาดทุนหรือเป็นขาดทุนอยู่

อย่างไรก็ดี สถาบันการเงินอาจไม่เลิกดอกเบี้ยและเงินให้กู้ยืมไปทั้งหมดทีเดียว ในกรณีที่ผู้ยืมไม่ยอมชำระดอกเบี้ยหรือเงินต้น ผู้ให้กู้ยืมมีสิทธิ์ดำเนินการตามกฎหมายยึดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้เพื่อขายทอดตลาดมาชำระมูลค่าของดอกเบี้ยหรือเงินต้น หลักทรัพย์ที่ยึดมาแต่ยังไม่ได้ขาย จะถูกบันทึกไว้รายการ "ทรัพย์สินรอการขาย" หลังจากขายแล้ว ถ้าหากได้มูลค่าสูงกว่าจำนวนหนี้สินที่ผู้กู้ยืมค้างอยู่ สถาบันการเงินก็จะได้กำไร แต่ถ้าหากน้อยกว่าก็จะขาดทุน

การพิจารณาว่าเงินให้กู้ยืมรายใดเป็นหนี้สูญหรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่ซับซ้อนไปกว่าที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น หลักเกณฑ์ที่ใช้พิจารณานั้นก็มีต่าง ๆ กันไป แต่หลักการทางบัญชีมีอยู่ว่า ถ้าใช้หลักเกณฑ์ใดแล้วจะต้องใช้หลักเกณฑ์นั้น ๆ ไปตลอด จะเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาตามใจชอบไม่ได้ และผู้สอบบัญชีเป็นผู้ที่มีหน้าที่จะตรวจสอบให้เป็นไปตามนั้น หลักเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาหนี้สูญนั้นอาจแบ่งประเภทได้ตามความอนุรักษ์นิยมได้ 2 ขั้นตอนด้วยกัน คือ 1) เงินให้กู้ยืมที่มีการดำเนินคดีถึงที่สุดและทราบแน่นอนว่าสูญเสียไปเท่าไรแล้ว จึงจะถือว่าส่วนนั้นเป็นหนี้สูญได้ 2) เงินให้กู้ยืมที่ผู้บริหารคาดว่าน่าจะสูญจะถือว่าเป็นหนี้สูญทันที กรณีแรกนั้นทำให้ตัวเลขกำไรทางบัญชีก่อนคดีสิ้นสุดกำไรมากกว่าที่ควรจะเป็น ส่วนกรณีหลังนั้นทำให้ตัวเลขกำไรทางบัญชีน้อยกว่าที่ควรจะเป็น แต่ก็มีสถาบันการเงินที่ใช้ผสมกันทั้งสองแบบ ส่วนตัวเลขกำไรทางบัญชีจะสูงเพียงใดก็จะขึ้นอยู่กับว่าผู้พิจารณาจะพยายามลด Type I error หรือเปล่า เพียงใด ดังนั้นตัวเลขกำไรทางบัญชีจึงมีช่องที่จะให้ตบแต่งได้ง่ายมาก กำไรน้อยหรือขาดทุนมาก หมายความว่าสถาบันการเงินนั้นมีปัญหา แต่การไม่ขาดทุนไม่ได้หมายความว่า สถาบันนั้นไม่มีปัญหา

8.3 สัดส่วนการระดมเงินทุนของบริษัทเงินทุน

เงินทุนที่ระดมมาจากบุคคลภายนอกหรือสถาบันการเงินอื่นนั้น มีประเภทใหญ่ ๆที่ใช้กัน 3 ประเภท คือ เงินกู้ยืมเมื่อทวงถาม เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร และตั๋วเงินจ่าย ในบรรดาแหล่งเงินทั้งสามนั้น ตั๋วเงินจ่ายย่อมเป็นที่น่าปรารถนาที่สุด เนื่องจากมีระยะเวลาไถ่ถอน บริษัทเงินทุนสามารถวางแผนการเงินได้แน่นอน บริษัทเงินทุนส่วนใหญ่จึงให้ความสำคัญกับการระดมเงินทุนโดยใช้ตั๋วเงินจ่ายมากทุกวิถีทาง ดังจะเห็นได้ว่า ในช่วง 2-3 ปี ก่อนเกิดวิกฤตการ-

ปี 2526 นั้นบริษัทเงินทุนหลายแห่งให้อัตราดอกเบี้ยแก่ตั๋วเงินจ่ายตามเพดานสูงสุดที่กฎหมายกำหนด และยังมีของขวัญหรือ "เงินใต้โต๊ะ" แถมให้เป็นพิเศษด้วย เงินกู้ยืมเมื่อทวงถาม กับเงินเบิกเกินบัญชีเป็นแหล่งเงินทุนระยะสั้น แต่ถ้าเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามอยู่ในรูปของตั๋วเงินจ่ายเมื่อทวงถามแล้ว อัตราดอกเบี้ยที่บริษัทเงินทุนจะต้องจ่ายจะต่ำกว่าอัตราของเงินเบิกเกินบัญชีและของตั๋วเงินจ่าย แต่การจัดการทางการเงินจะค่อนข้างลำบาก เพราะไม่รู้กำหนดการไถ่ถอนที่แน่นอน ตั๋วเงินจ่ายเมื่อทวงถามจึงมีทั้งข้อดีและข้อเสีย

ในทางทฤษฎีนั้น สถาบันการเงินจะใช้แหล่งเงินทุนระยะสั้นเฉพาะในกรณีฉุกเฉิน เช่น เจ้าของเงินออมขอไถ่ถอนเงินทุนคืนโดยที่ไม่อาจรู้ได้ล่วงหน้า เป็นต้น ในกรณีดังกล่าวสินทรัพย์สภาพคล่องอาจไม่พอจ่ายหรืออาจร่อยหรอลงจนจำเป็นต้องหามาเพิ่มเติม แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ถ้าหากบริษัทเงินทุนสามารถคาดคะเนการไถ่ถอนได้หรือเจ้าของเงินทุนเป็นบริษัทในเครือที่แจ้งให้ทราบถึงการไถ่ถอนล่วงหน้าได้ ตั๋วเงินจ่ายเมื่อทวงถามก็เป็นแหล่งเงินทุนที่ดีได้ เท่าที่ผ่านมาเงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถามจึงเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญเป็นอันดับที่สองรองจากตั๋วเงินจ่ายธรรมดาโดยเฉพาะบริษัทเงินทุนที่มีบริษัทในเครือหรือที่มีความสัมพันธ์กันอย่างน้อย 2 แห่งขึ้นไปจะมีการกู้ยืมเมื่อทวงถามเป็นสัดส่วนที่สูง บริษัทเงินทุนที่มีเงินกู้ยืมหรือเงินให้กู้ยืมน้อยจึงเป็นไปได้ 2 ทาง คือ ประการแรกตัวบริษัทนั้นไม่อยากใช้เงินกู้ยืมเมื่อทวงถาม เพราะความไม่แน่นอนและประการที่สองบริษัทนั้นเป็นอิสระ ไม่มีบริษัทในเครือที่จะเรียกเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามระหว่างบริษัทเงินทุน

เงินกู้ยืมเมื่อทวงถามส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นระหว่างบริษัทเงินทุนโดยเฉพาะที่เป็นเครือเดียวกัน การกู้ยืมเมื่อทวงถามจากธนาคารจะเกิดขึ้นน้อยมากเนื่องจากธนาคารพาณิชย์จะให้กู้ยืมเฉพาะบริษัทที่อยู่ในเครือหรือที่ธนาคารเชื่อถือเท่านั้น นอกเหนือจากนั้นเงื่อนไขการกู้ยืมจะไม่ง่ายเพียงแต่การเรียกเงินระหว่างกันเท่านั้น

แหล่งเงินทุนที่อาจเกิดขึ้นได้อีกอย่างหนึ่งก็คือ เมื่อสถาบันการเงินจะต้องชำระดอกเบี้ยหรือค่าใช้จ่ายอื่นใดแต่ไม่ชำระเงินที่อาจใช้เพื่อการนั้นได้ก็สามารถเอามาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ แม้แต่การให้กู้ยืมหรือการนับดอกเบี้ยค้างชำระเป็นเงินให้กู้ยืมก็ได้แต่มักจะไม่ปฏิบัติกันโดยทั่วไป เนื่องจากเป็นการเสื่อมเสียชื่อเสียงและความเชื่อถือ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับสถาบันการเงินมาก ดังนั้นถ้าสถาบันการเงินไม่ได้มีความจำเป็นจริงหรือไม่ได้มีปัญหาทางการเงินจนหลีกเลี่ยงไม่ได้แล้ว การค้างชำระของสถาบันการเงินไม่ควรจะเกิดขึ้นมากจะมีเฉพาะส่วนที่ติดพันอยู่เป็นระยะสั้นเท่านั้น สัดส่วนของหนี้สินอื่นต่อสินทรัพย์รวมจึงควรอยู่ในระดับต่ำ การที่สัดส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้นจึงเป็นตัวชี้บอกได้ว่าสถาบันการเงินนั้น ๆ เริ่มเกิดปัญหาขึ้น

9. พฤติกรรมทางการเงินกับความรุนแรงของปัญหา

9.1 แหล่งเงินทุนกับการขยายตัวอย่างรวดเร็ว

นโยบายของบริษัทเงินทุนไม่ว่าจะเป็นแบบใดใน 8.1 ก็ตาม สิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับบริษัทเงินทุนก็ยังคงเป็นการระดมเงินทุนโดยตั๋วเงินจ่าย ถ้าบริษัทไม่สามารถหาแหล่งเงินทุนได้ ก็ไม่อาจให้เงินกู้ยืมแก่ผู้ที่ต้องการใช้เงินทุนได้ หรือถ้าระดมเงินทุนเพิ่มได้น้อยเกินไป ก็ไม่อาจจะขยายเงินให้กู้ยืมเท่าที่ต้องการได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าของบริษัทเงินทุนที่ต้องการขยายบริษัทในเครือทั้งเงินทุนและธุรกิจอื่น ๆ ให้มีจำนวนมากและในอัตราที่สูงนั้น ยิ่งมีความจำเป็นต้องใช้แหล่งเงินทุนเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ตามปกติกฎหมายได้กำหนดให้สถาบันการเงินสามารถให้เงินกู้ยืมได้สูงสุดระดับหนึ่งจากเงินกองทุนคงที่จำนวนหนึ่ง ซึ่งหมายความว่าด้วยเงินกองทุนที่คงที่บริษัทเงินทุนสามารถเพิ่มตั๋วเงินจ่ายได้สูงสุดถึงระดับหนึ่งด้วย ในระหว่างที่ตั๋วเงินจ่ายเพิ่มขึ้นโดยที่เงินกองทุนคงที่ (หรือหนี้สินอย่างอื่นเพิ่มในอัตราที่ไม่สูงกว่า) สัดส่วนของตั๋วเงินจ่ายจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากมีการเพิ่มเงินกองทุนหรือแหล่งเงินทุนอย่างอื่นเพิ่มเร็วกว่าตั๋วเงินจ่าย สัดส่วนตั๋วเงินจ่ายก็จะลดลงได้เช่นเดียวกัน ในกรณีที่แหล่งเงินทุนอื่นเพิ่มเร็วกว่าหรือตั๋วเงินจ่ายมีปริมาณลดลงนั้น อาจเกิดขึ้นได้เมื่อประชาชนพากันเรียกเงินออมที่อยู่ในรูปตั๋วเงินจ่ายคืนเหมือนกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวิกฤตการณ์ ความเชื่อถือต่อบริษัทเงินทุนพังทลายในปี 2526 ในปีนั้น บริษัทเงินทุน 50 แห่งที่ทำการศึกษาในบทความนี้ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์จนสัดส่วนเงินจ่ายลดลงถึง 30 บริษัท สัดส่วนตั๋วเงินจ่ายที่ลดลงนั้นอาจเกิดได้จากอีกสาเหตุหนึ่ง คือ บริษัทเงินทุนนั้นเคยขยายตัวในอัตราสูง และเริ่มมีนโยบายลดอัตราการขยายตัวโดยลดการเพิ่มของตั๋วเงินจ่ายเอง

ส่วนอีกสาเหตุหนึ่งนั้นเกิดขึ้นกับบริษัทเงินทุนที่มีกลุ่มบริษัทในเครือหรือที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทเงินทุนหรือสถาบันการเงินอื่นที่พอจะขอเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามได้ เมื่อบริษัทเงินทุนได้มีความต้องการขยายตัวเร็วกว่าการขยายตัวของตั๋วเงินจ่าย บริษัทนั้นจะต้องหาแหล่งเงินทุนอื่น

ซึ่งก็มักจะได้แก่เงินกู้ยืมเมื่อทวงถามและจะต้องเพิ่มในอัตราที่เร็วกว่าตั๋วเงินจ่ายด้วย สัดส่วนเงินกู้ยืมเมื่อทวงถามจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่สัดส่วนตั๋วเงินจ่ายจะลดลง

สาเหตุที่สำเป็นจะต้องมีบริษัทเงินทุนในเครือหลายแห่ง[1] ก็คือ การระดมเงินทุนเพียงบริษัทเดียว ไม่อาจเพิ่มปริมาณ ให้มากมายนักด้วยยึดจำกัดของขอบเขตตลาด การระดมเงินทุนพร้อมกันหลายบริษัทนั้น ถึงแม้จะเพิ่มในอัตราที่ไม่สูงนัก ก็สามารถเพิ่มในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ได้เป็นจำนวนมากกว่า เนื่องจากใช้ฐานที่ใหญ่กว่านั่นเอง อย่างไรก็ดี บริษัทเงินทุนแต่ละกลุ่มจะมีบริษัทหลักที่มีขนาดใหญ่กว่าบริษัทอื่นในเครือ ขนาดบริษัทที่ใหญ่ประกอบกับภาพพจน์ของการดำเนินงานที่ดีทั้งการจัดการทางการเงิน และการเจริญเติบโต เป็นการสร้างความเชื่อถือที่มีต่อบริษัทเงินทุนนั้นให้บังเกิดในหมู่ประชาชน เมื่อบริษัทนั้นใช้กลยุทธราคาอีกเพียงเล็กน้อยก็สามารถระดมเงินทุนได้เป็นจำนวนมาก การสร้างความเจริญเติบโตให้แก่บริษัทขนาดใหญ่ในอัตราปีละ 30-35% ได้อย่างสม่ำเสมอโดยไม่ติดขัดนั้นจะเป็นสิ่งที่น่าประทับใจอย่างยิ่ง ส่วนบริษัทอื่นในเครือจะทำหน้าที่เช่นเดียวกันคือ สนองความต้องการเงินทุนให้แก่เจ้าของกลุ่มบริษัท และในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่สนับสนุนการเงินแก่บริษัทใหญ่ให้สามารถเจริญเติบโตได้อย่างสม่ำเสมอ และเรียบร้อย บริษัทดังกล่าวมักจะไม่ให้ความสำคัญกับภาพพจน์ของตัวเองและมักจะมีขนาดเล็กกว่า การสนับสนุนให้บริษัทใหญ่ในกลุ่มให้โตได้ในอัตราหนึ่ง จึงทำให้บริษัทบริวารนั้นต้องขยายตัวด้วยอัตราที่สูงกว่า แต่ถ้าบริษัทนั้นทำไม่ได้ เจ้าของกลุ่มจะต้องหาทางเพิ่มบริษัทในกลุ่มให้มากขึ้นไปอีก ในกรณีนั้นถ้าเจ้าของกลุ่มมีเงินทุนของตัวเองอย่างจำกัด การเพิ่มบริษัทในเครือก็จะถูกจำกัด แต่ถ้าหากไม่ต้องการให้ถูกจำกัดก็จะต้องแสวงหาเงินทุนที่ไม่ใช่ของตัวเอง แต่ไม่ต้องจ่ายคืนมาใช้เพิ่มเติม ซึ่งสิ่งนั้นก็คือ การทำให้หนี้สินที่ตนเองมีต่อผู้อื่นให้กลายเป็นหนี้สูญ รายละเอียดจะได้กล่าวในหัวข้อย่อยลำดับต่อไป ในความเป็นจริงแล้ว เจ้าของกลุ่มย่อมมีความปรารถนาให้ภาพพจน์ของบริษัทในกลุ่มดีทุกบริษัท แต่ด้วยข้อจำกัดของเงินทุน ความปรารถนาดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้

---

[1]บทความนี้ไม่อาจระบุชื่อบริษัทเหล่านั้นในที่นี้ได้ เนื่องจากอาจเกิดปัญหาทางกฎหมายขึ้นได้ กลุ่มที่เกิดขึ้นมี 2 กลุ่มด้วยกัน กลุ่มหนึ่งถูกถอนใบอนุญาตแล้ว อีกกลุ่มหนึ่งอยู่ในโครงการ 4 เมษา

การที่บริษัทใหญ่ในกลุ่มใช้เงินทุนจากบริษัทบริวารอื่นในรูปของเงินกู้ยืมเมื่อถวงถามมีข้อดี 2 ประการ คือ 1) เงินทุนนั้นสามารถเรียกคืนได้เมื่อต้องการ 2) ตัวเงินจ่ายเมื่อทวงถามมีอัตราดอกเบี้ยต่ำที่สุด ทำให้ไม่เป็นภาระแก่บริษัทใหญ่ที่จะต้องจ่ายดอกเบี้ยตามขั้นตอนทางบัญชีที่ถูกต้อง

เงินกู้ยืมเมื่อทวงถามระหว่างบริษัทเงินทุนยังถูกใช้ในกรณีที่ต้องการหลีกเลี่ยงระเบียบที่ห้ามผู้บริหารหรือบริษัทในเครือเดียวกัน กู้เงินจากบริษัทเงินทุน ดังนั้น บริษัทเงินทุนที่ต้องการให้บริษัทในเครือกู้ยืมจึงนำเป็นทุนของตัวเองไปให้บริษัทอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปให้กู้ยืมแก่บริษัทในเครืออีกทีหนึ่ง หรือในทางตรงข้ามก็ย่อมทำได้ หรือ อาจทำทั้งสองทางก็ได้ ซึ่งกลับจะเป็นการดีเสียอีกที่ทำให้บริษัทคู่มีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงขึ้น ในบางครั้ง การให้กู้ยืมเมื่อทวงถามระหว่างบริษัทเงินทุน อาจเป็นโดยไม่มีความต้องการให้บริษัทในเครือไปกู้ยืมจากบริษัทอื่นเลย เป็นแต่เพียงทำให้ตัวเลขทางบัญชีขยายตัวในอัตราที่ต้องการเท่านั้น

เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้สถาบันการเงินให้กู้ยืมเงินด้วยเงินกองทุนคงที่จำนวนได้ถึงระดับหนึ่งเท่านั้น บริษัทที่ให้กู้ยืมขยายตัวมากจนถึงระดับนั้นแล้ว จึงจำเป็นจะต้องเพิ่มทุนเพื่อให้เจ้าของกิจการมีเงินทุนของตัวเองที่จะแบกรับภาระการขาดทุนที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนเงินให้กู้ยืมเป็นสินทรัพย์สภาพคล่องอย่างเพียงพอ แต่สำหรับผู้ที่มีเงินทุนของตัวเองอย่างจำกัด การเพิ่มทุนนับเป็นภาระที่หนักมากจนอาจทำให้เงินหมุนเวียนติดขัดเมื่อยังมีความต้องการที่จะขยายไปเรื่อย ๆ เมื่อพิจารณาสถิติที่ผ่านมาจะพบว่าในจำนวนบริษัทเงินทุนที่มีปัญหา 30 บริษัท ที่ถูกถอนใบอนุญาตหรือเข้าโครงการ 4 เมษา มีอยู่ถึง 15 บริษัทที่มีการเพิ่มทุนก่อนหน้านั้น

9.2 <u>เงินให้กู้ยืมกับการขยายตัวอย่างรวดเร็ว</u>

บริษัทเงินทุนที่ต้องการจะขยายตัวอย่างรวดเร็วนั้น จำเป็นที่จะต้องมีแหล่งเงินทุนที่การขยายตัวอย่างรวดเร็วด้วย เพื่อนำมาใช้เป็นเงินให้กู้ยืมแก่ลูกค้า ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งลูกค้าทั่วไปและบริษัทในเครือ แต่ไม่ว่าจะให้ผู้ใดกู้ยืมก็ตาม เมื่อเงินให้กู้ยืมขยายตัวถึงจุดที่ถูกจำกัดด้วยเงินกองทุน ก็ไม่อาจขยายตัวต่อไปได้ กล่าวคือกฎหมายควบคุมบริษัทเงินมีการกำหนดสัดส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงไว้อย่างต่ำ 6% ซึ่งส่วนใหญ่สินทรัพย์เสี่ยงหมายถึงเงินให้กู้ยืม ถ้าหาก

เจ้าของหรือผู้ถือหุ้นใหญ่ต้องการจะขยายตัวออกไปอีก ก็จะต้องหาเงินทุนของตัวเองมาเพิ่มทุนให้มากขึ้น ถ้าไม่มีเงินทุนของตัวเอง ก็จะต้องหาโดยการกู้ยืมจากแห่งใดแห่งหนึ่ง หรือแม้จากบริษัทเงินทุนที่ตัวเองดำเนินการอยู่นั่นเอง แต่การกระทำดังกล่าวเป็นการผิดกฎหมาย ดังนั้นผู้ที่จะต้องการทำเช่นนั้นก็จะต้องหาทางหลีกเลี่ยงโดยวิธีกู้ยืมในนามของคนอื่น แต่การกู้ยืมเงินเพิ่มดังกล่าวหมายความว่า บริษัทเงินทุนนั้นจะต้องหาทางระดมเงินทุนเพิ่มขึ้นให้มีจำนวนเท่ากับที่ได้กู้ไป ถ้าหาไม่ได้ สินทรัพย์สภาพคล่องจะลดลง เมื่อบริษัทเงินได้รับชำระคำหุ้นแล้ว ก็จะมีสินทรัพย์สภาพคล่องกลับสู่ระดับเดิม แต่ถ้าเงินทุนที่กู้ยืมไปนั้นเอาไปใช้ลงทุนในกิจการอื่น สภาพคล่องจะไม่กลับสู่ระดับเดิม ในลักษณะดังกล่าว สัดส่วนของเงินให้กู้ยืมต่อสินทรัพย์รวมจะสูงขึ้น

การกู้ยืมเงินที่ไม่ใช่เป็นการเพิ่มทุน แต่เป็นการไปลงทุนในกิจการอื่น ก็จะต้องมีการระดมเงินทุนโดยตั๋วเงินจ่ายในจำนวนเท่ากันเช่นเดียวกัน แต่ถ้าไม่สามารถระดมเงินทุนมาได้ สินทรัพย์สภาพคล่องจะลดลง และตราบใดที่ยังมีการกู้ยืมเงินออกไป สินทรัพย์สภาพคล่องก็จะลดลงต่อไปจนถึงระดับต่ำสุดที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งถ้าต่ำกว่านั้นอีก เจ้าหน้าที่จะทำการปรับ ถ้าบริษัทเงินทุนนั้นต้องการรักษาระดับสินทรัพย์สภาพคล่อง เงินที่กู้ยืมนั้นจะต้องนำกลับเข้าบริษัทอีกครั้งหนึ่งในรูปการคืนเงินกู้หรือในรูปการฝากตั๋วเงินจ่าย ซึ่งก็ไม่สามารถทำให้เจ้าของซึ่งเป็นผู้เอาเงินทุนไปใช้ได้รับประโยชน์แต่ประการใดเลย กล่าวคือ ไม่ว่าจะทำในลักษณะใดก็ยังต้องนำเงินทุนกลับมาอยู่ดี ลักษณะเช่นนี้เงินทุนเพียงแต่ถูกนำไปใช้ชั่วคราว ถ้าจะเปรียบเทียบแล้วลักษณะดังกล่าวจะเหมือนกับการสร้างเงินของระบบธนาคารพาณิชย์โดยไม่แตกต่างกันเลย

การกู้ยืมเงิน หรือการนำเงินทุนบริษัทไปใช้ไม่ใช่จะต้องชำระเงินทุนที่เป็นเงินต้นเพียงอย่างเดียว เพื่อไม่ให้เจ้าหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทยตรวจสอบเงินให้กู้ยืมนั้น ๆ จะต้องทำการชำระดอกเบี้ยอย่างสม่ำเสมอด้วย การนำเงินทุนของบริษัทไปใช้ในลักษณะที่ต้องชำระเงินต้นและดอกเบี้ยให้สม่ำเสมอนั้นไม่ได้เป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้เงินทุนเลย สิ่งที่อาจจะเป็นประโยชน์บ้างก็คือ การกู้ยืมกับบริษัทของตัวเองง่ายกว่าการกู้ยืมจากสถาบันการเงินอื่นมากมายนัก และการคิดอัตราดอกเบี้ยก็อาจเป็นอัตราต่ำกว่าตลาดเล็กน้อย อย่างไรก็ตาม ผู้นำเงินทุนไปใช้ยังคงต้องพยายามสร้างรายได้จากเงินทุนนั้นอยู่ดี อย่างน้อยที่สุดเพื่อให้จ่ายดอกเบี้ยได้ การสร้างรายได้นี้จะเป็นภาระที่หนักสำหรับผู้นำเงินทุนไปใช้เอง

ดังนั้น วิธีการที่ผู้ถือหุ้นใหญ่หรือผู้บริหารโดยไม่ต้องมัวพะวงกับการหมุนเวียนเงินทุนจะมีอยู่เพียง 2 วิธีเท่านั้น คือ วิธีแรก จะต้องระดมเงินทุนเพิ่มโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังที่ได้กล่าวใน 9.1 แต่การระดมเงินทุนจะถูกจำกัดด้วยขอบเขตของตลาดที่บริษัทเงินทุนนั้น ๆ ดำเนินการอยู่ ความต้องการระดมเงินทุนให้เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงขึ้นเท่าใด ขีดจำกัดก็จะยิ่งเพิ่มสูงขึ้นเท่านั้น วิธีแก้ไขในการพยายามขจัดขีดจำกัดได้แก่การมีบริษัทเงินทุนในกลุ่มหลายแห่ง ทำการระดมเงินทุนพร้อม ๆ กัน แต่การแก้ไขนี้จะต้องใช้เงินทุนอยู่ดี เพราะจะต้องทำการซื้อหามา การซื้อมาโดยไม่ใช้เงินทุนของตัวเองแท้ ๆ เลย ก็ยังไม่ใช่การแก้ไขปัญหาที่ดี เพียงแต่เป็นการกู้ยืมเงินไปลงทุนในกิจการอื่นดังกล่าวข้างต้น และเป็นการช่วยให้กลุ่มบริษัทขยายตัวออกไปได้อีกระยะหนึ่ง ในที่สุดก็ยังต้องประสบกับขีดจำกัดอยู่ดี

วิธีที่สองจึงเป็นการแก้ไขปัญหาขีดจำกัดของเงินทุนดังกล่าว คือ การเพิ่มเงินทุนที่เป็นของตัวเองแท้ ๆ โดยจะต้องทำกำไรจากเงินที่กู้ยืมไปให้มากที่สุด และการเพิ่มเงินทุนที่ไม่ใช่ของตัวเอง แต่ไม่ต้องใช้คืน ซึ่งก็คือการทำให้เงินที่กู้ยืมมาเป็นหนี้สูญสำหรับตัวบริษัทเงินทุนไปเลย

ในช่วงที่บริษัทในกลุ่มขยายตัวจนไม่อาจระดมเงินทุนจากประชาชนทั่วไปได้เพิ่มขึ้น และการใช้เงินทุนก็เพิ่มขึ้นจนการหมุนเวียนเริ่มไม่ทันการมากขึ้น สิ่งแรกที่จะเกิดขึ้นก็คือ รายการ "ดอกเบี้ยค้างรับ" ทางด้านสินทรัพย์เริ่มมากขึ้นดังที่กล่าวใน 8.2 แต่บริษัทเงินทุนมักจะพยายามไม่ให้จำนวนเงินในรายการนี้มีมากเกินไป โดยนำดอกเบี้ยที่ค้างรับไปรวมกับเงินให้กู้ยืม ทำให้สัดส่วนเงินให้กู้ยืมเพิ่มขึ้นรวดเร็วมาก ซึ่งกลับจะเป็นพฤติกรรมที่ทำให้ประชาชนเข้าในไปในทางที่ดีด้วยซ้ำไป กล่าวคือ บริษัทดังกล่าวมีความเจริญก้าวหน้าดี เนื่องจากบริษัทเงินทุนจะต้องรายงานภาวะเงินต้นและดอกเบี้ยของลูกหนี้ทุกรายเป็นประจำทุกเดือน เจ้าหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทยอาจท้วงติงให้บริษัทเงินทุนเร่งรัดหนี้สินรายที่ค้างดอกเบี้ยและเงินต้นไว้เป็นเวลา แต่บริษัทเงินทุนอาจแก้ไขโดยใช้ชื่อผู้กู้รายใหม่มากู้ และให้รายเก่าชำระได้โดยไม่ได้เดือดร้อนแต่ประการใด

ในกรณีที่บริษัทในกลุ่มขยายตัวจนไม่อาจหมุนเวียนเงินทุนได้ดีอีกต่อไป การประกาศหนี้สูญของบริษัทเงินทุนเป็นการลดภาระการหมุนเวียนและชำระดอกเบี้ย และเป็นการสร้าง "เงินทุนของตัวเอง" ให้เพิ่มขึ้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว ถ้าเผื่อเป็นไปได้แล้วไม่มีผู้ใดอยาก-

เห็นหนี้สูญในบริษัทของตัวเองอย่างแน่นอน เนื่องจากเป็นการเสียภาพพจน์ และอาจทำให้บริษัทนั้นไม่อาจขยายการระดมเงินทุนได้เท่าที่ควรจะเป็น ถ้าเรายอนกลับไปดูกรณีตัวอย่างของวิกฤตการณ์ในปี 2526 ซึ่งบรรยายไว้ในบทที่ 6 แล้ว จะพบว่า บริษัทเงินทุนใหญ่ในกลุ่มจะยังคงรักษาตัวเลขในงบดุลให้แสดงออกถึงฐานะการเงินที่นับได้ว่าดีเยี่ยม จนไม่อาจค้นหาสัดส่วนของรายการใดที่เป็นตัวชี้ถึงฐานะอันเลวร้ายของบริษัทได้ ตามที่มีการแสดงออกในงบดุลของบริษัทเงินทุนอื่น ๆที่ถูกถอนใบอนุญาตหรือเข้าโครงการ 4 เมษา แต่ประชาชนผู้สุจริตก็ยังนับว่าโชคดีที่ผู้ไม่สุจริตนั้นมักจะมีความโลภที่มากมายจนไม่อาจยับยั้งชั่งใจที่จะหยุดการขยายกิจการของบริษัทในกลุ่มของตัวเอง ในกรณีดังกล่าวงบดุลของบริษัทที่มีหนี้สูญมาก จะมีสัดส่วนของรายการ "หนี้สงสัยจะสูญ" และรายการ "ขาดทุนสะสม" ในเงินกองทุนสูงมาก ๆ จนประชาชนผู้สุจริตสามารถใช้สัดส่วนของรายการดังกล่าวเป็นตัวชี้และเตือนถึงอันตรายของการสูญเสียเงินทุนที่จะมาถึงในกรณีที่บริษัทประกาศล้มละลาย ผู้ถือหุ้นของบริษัทเงินทุนจะมีความรับผิดชอบจำกัดตามกฎหมาย ส่วนสินทรัพย์ที่มีอยู่นั้นเป็นเงินให้กู้ยืมเสียส่วนใหญ่ ซึ่งผู้กู้ยืมไม่ใช่ชื่อของผู้ถือหุ้น หรือผู้บริหารและหายสาบสูญได้ง่าย โดยที่หลักทรัพย์ที่มีอยู่นั้น มูลค่าต่ำกว่าเงินที่ให้กู้ยืมไปมากมายตามความตั้งใจที่ไม่สุจริตตั้งแต่ต้นอยู่แล้ว สินทรัพย์ที่เหลือจึงไม่พอเพียงที่จะจ่ายคืนแก่ประชาชน ผู้เป็นเจ้าของเงินทุนที่อยู่ในรูปของตั๋วสัญญาใช้เงิน

กลุ่มบริษัทเงินทุนที่ขยายตัวอย่างบ้าคลั่ง หรือในอัตราที่สูงนั้นมีไม่เกิน 3 กลุ่ม บริษัทเงินทุนอื่น ๆ นั้นแม้ว่าจะมีการให้กู้ยืมแก่กิจการในเครือมากบ้างน้อยบ้าง ก็ไม่ได้ขยายขนาดธุรกิจในเครือรวดเร็วเหมือนกัน 3 กลุ่มดังกล่าว ส่วนที่แตกต่างกันบ้างนั้นมีเพียงการกระจุกตัวของความเสี่ยงที่แตกต่างกัน บริษัทที่ให้กู้ยืมแก่กิจการในเครือมากย่อมมีความเสี่ยงสูงกว่าบริษัทที่ให้กู้ยืมแก่กิจการในเครือน้อยกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเงินให้กู้ยืมส่วนใหญ่ไปจมอยู่ในโครงการเดียว ความเสี่ยงจะยิ่งสูงขึ้นไปอีก ตัวอย่างเช่น บริษัทเงินทุนบางแห่งให้กู้ยืมแก่โครงการคอนโดมิเนียมขนาดใหญ่เป็นสัดส่วนที่สูง เมื่อบริษัทประสบกับวิกฤตการณ์ถอนเงิน ก็ไม่อาจเปลี่ยนเงินให้กู้ยืมนั้นให้เป็นสินทรัพย์สภาพคล่องจ่ายคืนเจ้าของเงินทุนได้ ถึงแม้จะหาแหล่งเงินทุนระยะสั้นและเร่งรัดขายโครงการมาชดใช้ในภายหลัง ก็มักจะต้องขายในราคาขาดทุนมาก ซึ่งจะทำให้เกิดหนี้สูญได้เช่นเดียวกัน

บริษัทเงินทุนที่มีการกระจายกลุ่มลูกค้านั้นมีหลายแห่งประสบกับหนี้สูญเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน แต่อาจเกิดจากการขาดความสามารถหรือความผิดพลาดในการวิเคราะห์สินเชื่อก็ได้ แต่ไม่ว่าหนี้สูญจะเกิดขึ้นในรูปใด รายการ "หนี้สงสัยจะสูญ" ทางด้านสินทรัพย์ และรายการ "ขาดทุนสะสม" จะต้องมีสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นติดกันอย่างน้อย 2 ปีก่อนที่ประสบปัญหา นอกจากนี้สัดส่วน "ทรัพย์สินรอการขาย" ก็อาจเพิ่มขึ้นได้เช่นเดียวกัน

10. การเกิดวิกฤตการณ์บริษัทเงินทุนปี 2526 กับผู้รับผิดชอบ

10.1 วิกฤตการณ์ราชาเงินทุน

วิกฤตการณ์ในปี 2522 นั้นไม่ใช่มีผลกระทบต่อ บงล.ราชาเงินทุนเพียงแห่งเดียว แต่มีผลกระทบต่อบริษัทเงินทุนอีกหลายแห่ง อย่างไรก็ดี ผลกระทบดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นโดยตรงในรูปที่บริษัทอื่น ๆ มีเงินให้กู้ยืมแก่ราชาเงินทุน แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยทางอ้อมผ่านการตกต่ำของราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์โดยทั่วไป บริษัทเงินทุนที่มีปัญหาลูกค้า, เงินให้กู้ยืมเพื่อซื้อหลักทรัพย์ หรือ เงินลงทุนในหลักทรัพย์จดทะเบียนเอง จึงได้รับผลกระทบอันเนื่องมาจากราคาหุ้นที่ต่ำลง เช่น ลูกค้าขาดทุนจากการซื้อขายหลักทรัพย์แล้วไม่ได้ชำระบัญชีซื้อหลักทรัพย์ หรือเงินให้กู้ยืมเพื่อซื้อหลักทรัพย์เป็นต้น ส่วนบริษัทเงินทุนก็จะขาดทุนจากหลักทรัพย์ที่มีอยู่ใน "port" จะเห็นได้ว่า ในบรรดาบริษัทที่ถูกถอนใบอนุญาตหรืออยู่ในโครงการ 30 บริษัทที่ทำการศึกษานั้นมีจำนวนอยู่ถึง 9 บริษัทที่มีธุรกิจทางด้านหลักทรัพย์ก่อนราคาหุ้นตกต่ำ บริษัทที่ได้รับผลกระทบเหล่านี้จึงมีฐานะการดำเนินงานที่สำบากมาตั้งแต่ปี 2522 อยู่แล้ว แม้แต่บริษัทเงินทุนในเครือธนาคารที่มีชื่อเสียง 3 อันดับแรก ก็ยังมีถึง 4 บริษัทที่ได้รับผลกระทบอย่างเดียวกัน ทำให้เป็นที่น่าสงสัยว่าทำไมบริษัทเงินทุนในเครือธนาคารอันดีที่ควรจะมีการบริหารการเงินเป็นแบบแผนที่ดีจึงปล่อยให้มีการใช้เงินทุนที่มีความเสี่ยงกระจุกอยู่ที่ธุรกิจหลักทรัพย์ โดยที่บางแห่งมีสัดส่วนถึง 50% ของสินทรัพย์รวม ถ้าคณะกรรมการของบริษัทเหล่านั้นไม่ได้เห็นด้วย หรือทัดทานแล้ว กรรมการผู้จัดการของบริษัทเหล่านั้นจะกล้าตัดสินใจเช่นนั้นได้อย่างไร

วิกฤตการณ์ในปี 2522 นั้น ยังส่งผลกระทบถึงบริษัทที่ไม่ได้ทำธุรกิจหลักทรัพย์ หรือทำแต่น้อยด้วยความเชื่อถือของประชาชนต่อบริษัทเงินทุนหลายแห่งตกต่ำลง และทำให้ระดมเงินทุนได้น้อยลง หรือเพิ่มขึ้นช้าลงในปี 2522 บริษัทเงินทุนทั้งระบบขยายตัวเพียง 2% เทียบกับที่เคยขยายตัวในช่วงก่อนหน้าถึง 40% ต่อปี

10.2 วิกฤตการณ์พัฒนาเงินทุน

บงล.พัฒนาเงินทุน เป็นบริษัทหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ราชาเงินทุน และทำให้บริษัทประสบปัญหาการดำเนินการมาโดยตลอด ทั้งนี้เนื่องจากบริษัทประสบการขาดทุนเนื่องจากมีเงินลงทุนในหุ้นรามาทาวเวอร์เป็นจำนวนมาก ภายหลังวิกฤตการณ์ราชาเงินทุน บริษัทยังไม่ได้มีการบริหารที่ดีพออีกด้วย เช่น การให้กู้ยืมแก่กรรมการ การทุจริตของผู้บริหารเพื่อประโยชน์ส่วนตัว และการเจริญเติบโตที่รวดเร็วเกินไปทำให้ไม่มีการวางระบบการบริหารที่รัดกุมเพียงพอ เป็นต้น[1] ทำให้บริษัทนี้ต้องพึ่งเงินกู้ยืมเมื่อทางการระหว่างบริษัทเงินทุนเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่ม บง.เยาวราช ซึ่งหวังเข้าไปมีส่วนใน บงล. บ้านและที่ดินไทย เมื่อ บงล.พัฒนาเงินทุนเกิดปัญหาสภาพคล่อง กลุ่ม บง.เยาวราชซึ่งมีเงินให้กู้ยืมแก่พัฒนาเงินทุนเป็นจำนวนมาก จึงต้องถูกกระทบกระเทือนไปด้วย โดยเฉพาะเมื่อกลุ่ม บง.เยาวราชเองนั้น ก็ขยายตัวอย่างรวดเร็วจนไม่ได้มีเงินทุนเหลือเฟือเท่าไร การเกิดปัญหาสภาพคล่องจากพัฒนาเงินทุน จึงอยู่ไม่ได้เช่นเดียวกัน

เมื่อกลุ่ม บง.เยาวราช ต้องปิดตัวลง โดยถูกถอนใบอนุญาตในเดือนธันวาคม 2526 ประชาชนในบริเวณเยาวราช เจริญกรุง ตลอดจนถึงสวนมะลิ ที่มีเงินฝากไว้กับบริษัทเงินทุนในแถบนั้น จึงเกิดความตื่นตกใจ พากันถอนเงินออกจากบริษัทเงินทุนที่ตนฝากไว้ โดยเกรงว่าบริษัทเงินทุนที่ตนฝากเงินไว้จะล้มไปด้วย บริษัทเงินทุนต่าง ๆ จึงถูกกระทบกระเทือนเป็นอย่างมาก เนื่องจากสินทรัพย์สภาพคล่องหมดไปจนต้องเรียกเงินให้กู้ยืมกลับคืนอย่างเร่งรีบ ผู้กู้ยืมเงินที่ถูกเรียกเงินให้กู้ยืมคืนอย่างทันทีทันใดจึงไม่สามารถจ่ายเงินกู้ยืมคืนเป็นจำนวนมาก บางรายแม้จะ

---

[1] "การแก้ไขวิกฤตการณ์และการฟื้นฟูธุรกิจเงินทุน," ธุรกิจเงินทุนในประเทศไทย โดยสมาคมบริษัทเงินทุน (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์ ครีเอทีฟโฟคัส, 2529), หน้า 45-47

จ่ายคืนได้ก็ขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนทำให้ต้องหนี้หนี้สินของสถาบันการเงินอื่น หรือไม่กิจการก็ล้มละลายไปเลย บริษัทเงินทุนที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วมาก่อนหน้า และปล่อยเงินให้กู้ยืมแก่บริษัทในเครือเป็นส่วนมาก จะถูกกระทบกระเทือนมากกว่า เนื่องจากเงินทุนส่วนใหญ่ถูกนำไปลงทุนไปแล้ว ที่จริงแล้วบริษัทในเครืออาจจ่ายเงินกู้ยืมคืนก็ได้ แต่กิจการก็จะต้องถูกกระทบกระเทือน ดังนั้น จึงเป็นไปได้ว่า บริษัทเงินทุนที่ให้กู้ยืมแก่บริษัทในเครือต้องประสบปัญหาหนี้สูญที่สูงภายหลังวิกฤตการณ์ความเชื่อถือของประชาชน เพราะเหตุที่บริษัทในเครือไม่อยากจ่ายคืนนั่นเอง การทำให้เกิดหนี้สูญก็ไม่ใช่เรื่องยากดังที่ได้กล่าวมาบ้างแล้วในบทที่ 9 ถึงแม้ว่าบริษัทไม่ได้ให้กู้ยืมแก่บริษัทในเครือมากนักก็ตาม แต่ก็อาจมีลูกหนี้ที่ฐานะไม่ดีอยู่แล้วสะสมอยู่จำนวนหนึ่งทำให้บริษัทเงินทุนนั้นไม่อาจเรียกเงินให้กู้ยืมได้เร็วพอและเกิดปัญหาสภาพคล่องขึ้นก็ได้

หลังจากความตื่นตกใจเกิดขึ้นในบริเวณเยาวราช เจริญกรุง และสวนมะลิแล้ว อาจแพร่กระจายออกไปยังบริเวณอื่น ๆ ที่มีบริษัทเงินทุนอยู่ด้วย แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นน่าจะเบาบางกว่าในรอบแรก อย่างไรก็ตามบริษัทที่ถูกกระทบกระเทือนน้อยที่สุดได้แก่บริษัทเงินทุนในเครือธนาคารซึ่งสามารถมีเงินทุนสนับสนุนจากบริษัทแม่ได้อย่างค่อนข้างไม่จำกัด

10.3 <u>วิกฤตการณ์กับผู้รับผิดชอบ</u>

หลังจากที่ บงล. พัฒนาเงินทุน และกลุ่ม บง.เยาวราชต้องถูกปิดกิจการลงเมื่อปี 2526 หลาย ๆ ฝ่ายได้โทษธนาคารแห่งประเทศไทยว่ามีความบกพร่องที่ปล่อยให้เกิดวิกฤตการณ์ขึ้นทั้งที่ได้เกิดวิกฤตการณ์ราชาเงินทุนขึ้นมาแล้วครั้งหนึ่ง และธนาคารแห่งประเทศไทยเองก็เป็นผู้ที่ควบคุมดูแลบริษัทเงินทุนโดยตรงอยู่แล้ว ความเห็นดังกล่าวดูออกจะเป็นการสรุปความรับผิดชอบที่เร็วเกินไป ทั้งนี้ เพราะว่าฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับบริษัทเงินทุนมีด้วยกันหลายฝ่าย ตั้งแต่ผู้ประกอบการเอง ผู้สอบบัญชีและฝ่ายกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน ถ้าหากไม่พิจารณาบทบาทของแต่ละฝ่ายพร้อม ๆ กันแล้ว ข้อสรุปที่ได้ย่อมไม่ตรงกับความเป็นจริง

ห้หลังจากเกิดวิกฤตการณ์ในปี 2526 มีผู้กล่าวกันว่า ประชาชนที่ฝากเงินน่าจะมีส่วนรับผิดชอบอยู่บ้าง เนื่องจากผู้ที่มีเงินมากพอจะฝากกับบริษัทเงินทุนได้ควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้ดีรู้ชั่วว่า การที่บริษัทเงินทุนเสนออัตราดอกเบี้ยที่สูง รวมทั้งของขวัญและจ่ายภาษีให้ด้วย ควรจะเป็น

สัญญาณบอกเหตุได้ว่า เจ้าของบริษัทเงินทุนตั้งใจจะระดมเงินทุนไปในทางที่ไม่สุจริต ข้อสังเกตเช่นนี้จะว่าถูกก็มีส่วนถูกอยู่บ้าง แต่ในความเป็นจริงแล้ว ระบบเศรษฐกิจแบบที่บ้านเราใช้อยู่นี้ทำให้บุคคลมีความชำนัญพิเศษเฉพาะงานที่ตนเองทำอยู่ การที่จะหวังให้ประชาชนเข้าใจในทุก ๆ เรื่อง จึงเป็นไปไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น การให้การศึกษาแก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงินที่มีความสำคัญและความเกี่ยวพันกับเศรษฐกิจอย่างแยกกันไม่ออก ที่จริงแล้ว สิ่งที่บทความนี้ค้นพบจากการศึกษาในครั้งนี้ไม่ได้เป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันการเงินเลย แต่ผู้เขียนเชื่อว่าอย่างน้อยที่สุด บทความนี้เป็นความพยายามครั้งแรกที่จะหากฎเกณฑ์อย่างเป็นระบบสำหรับเป็นตัวชี้บอกความมั่นคงของบริษัทเงินทุน และถ่ายทอดให้ประชาชนได้มีความรู้ขั้นต้นที่จะใช้วิจารณญาณของตัวเองได้

นอกจากการให้การศึกษาแล้ว ประชาชน ก็น่าที่จะเรียนรู้จากข้อผิดพลาดเองว่า จะต้องใช้ความระมัดระวังเพิ่มขึ้นในการเลือกสถาบันการเงินที่ฝากเงินออมของตัวเอง เนื่องจาก เหตุการณ์ในทำนองที่สถาบันการเงิน ฉ้อโกงประชาชนยังไม่เคยเกิดขึ้นในอดีต แนวความคิดที่จะระมัดระวังป้องกันตนเองจึงไม่เกิดขึ้น ถึงแม้ว่าวิกฤตการณ์ราชาเงินทุนได้เกิดขึ้นก่อนหน้าวิกฤตการณ์ครั้งหลังก็ตาม วิกฤตการณ์ครั้งนั้นไม่ใช่กรณีตัวอย่างที่ดี เนื่องจากมีผลกระทบเฉพาะในวงแคบ ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับเรื่องตลาดหลักทรัพย์ ถ้าเราลองพิจารณาถึงสินค้าบริโภคบางอย่าง เราจะเห็นได้ว่า ประชาชนมีความตื่นตัวและความเข้าใจเพิ่มขึ้นมากทีเดียว และความเข้าใจที่ดีขึ้นเป็นผลงานทั้งจากความพยายามในการประชาสัมพันธ์ของรัฐ และจากการแข่งขันในระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเอง กรณีของบริษัทเงินทุนก็น่าจะมีวิวัฒนาการไปในทำนองเดียวกัน

ผู้บริหารของบริษัทเงินทุน เป็นฝ่ายที่ถูกโจมตีมากที่สุดว่าเป็นตัวต้นเหตุของวิกฤตการณ์ทั้งหมด พฤติกรรมอันมิชอบของผู้บริหารบริษัทเงินทุนมีตั้งแต่ข่มขืนที่รุนแรงน้อยที่สุดจนถึงรุนแรงมากที่สุด ขั้นที่ต่ำที่สุดเริ่มตั้งแต่การให้กู้ยืมอย่างแท้จริงแก่กิจการในเครือด้วยเงื่อนไขที่ดีกว่าปกติ เช่นอัตราดอกเบี้ยต่ำ และ/หรือ หลักทรัพย์ต่ำไปจนถึงการกู้ยืมโดยใช้ชื่อบุคคลอื่น แล้วทำให้เป็นหนี้สูญ ในบางครั้งมีการเล่นนอกเกม เช่น รับฝากเงินโดยใช้ตั๋วเงินจ่ายที่ไม่มีการเข้าบัญชีเป็นต้น

สรุปแล้ว ถ้าหากผู้บริหารเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ และไม่มีตัวแทนผู้ถือหุ้นอื่นมาทำหน้าที่ควบคุม หรือแม้แต่ผู้ถือหุ้นใหญ่เท่า ๆ กันมีหลายคน แต่รวมกันแล้ว โอกาสที่ผู้บริหารบริษัทเงินทุนจะฉ้อโกงประชาชนจะมีสูงมาก ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงินตระหนักเป็นอย่างดี สิ่งสำคัญก็คือ บริษัทเงินทุนจะต้องมีผู้บริหารที่มีพื้นฐานที่ดีมากกว่า มิฉะนั้นแล้ว การควบคุมก็เป็นเรื่องยาก

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับบริษัทเงินทุนอีกฝ่ายหนึ่งที่มีผู้เข้าใจผิดกันมาก ได้แก่ ผู้สอบบัญชี กล่าวคือ ผู้ที่เข้าใจว่าผู้สอบบัญชีเป็นผู้ที่มีหน้าที่คอยตรวจสอบการทุจริตในบริษัทต่าง ๆ ที่จริงแล้วไม่ใช่ ผู้สอบบัญชีนั้นมีหน้าที่เพียงตรวจสอบว่างบแสดงฐานะทางการเงินของบริษัทใดบริษัทหนึ่งมีการจัดทำขึ้นตามหลักการและขั้นตอนบัญชีที่ดี[1] คือมีหลักฐานที่จะแสดงถึงธุรกรรมได้ทุกรายการ และมีหลักเกณฑ์ในการถือปฏิบัติต่อธุรกรรมต่าง ๆ ที่ สม่ำเสมอ ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจะไม่สนใจเลยว่าบุคคลที่มีชื่ออยู่ในสัญญาเงินกู้นั้นเป็นผู้ที่ใช้เงินกู้ยืมนั้นจริงหรือไม่ แต่จะสนใจเพียงว่ามีหลักฐานอะไรที่มาแสดงว่าเป็นบุคคลนั้นจริง และการกู้ยืมนั้นมีการทำตามขั้นตอนตามกฎหมายจริง ผู้สอบบัญชีไม่มีหน้าที่จะประเมินว่า ที่ดินที่ใช้เป็นหลักทรัพย์มีมูลค่าตามที่แจ้งจริงหรือไม่ ในบางครั้งเป็นการยากเหมือนกันที่จะตัดสินว่าเงินให้กู้ยืมรายใดเป็นหนี้สูญหรือไม่ ทั้งฝ่ายบริษัทและฝ่ายผู้สอบบัญชีต่างก็สามารถหาเหตุผลได้สารพัดที่จะยืนยันว่าความเห็นของตัวเองเกี่ยวกับฐานะเงินให้กู้ยืมรายหนึ่ง ๆ นั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าฝ่ายสถาบันการเงินใช้หลักเกณฑ์ดังนี้ : "ค่าเผื่อหนี้สูญนั้นถือปฏิบัติโดยตัดบัญชีเป็นหนี้สูญเมื่อคดีถึงที่สุด หรือมีการสูญเสียเกิดขึ้นจริง หรือในกรณีที่คาดว่าหนี้รายนั้น ๆ จะเสียหายแน่" เมื่อหลักเกณฑ์ทางบัญชีวางไว้กว้าง ๆ อย่างนี้ ผู้สอบบัญชีมีหน้าที่เพียงตรวจสอบดูว่าสถาบันการเงินใช้หลักเกณฑ์อย่างสม่ำเสมอตั้งแต่ต้นจนปลายหรือไม่เท่านั้น ในกรณีที่ผู้บริหารสั่งพิมพ์ตั๋วเงินจ่ายโดยลำดับหมายเลขต่างหากแล้วทำการรับเงินฝากโดยไม่เข้าบัญชีบริหาร ผู้สอบบัญชีก็ไม่อาจทราบได้เหมือนกันโดยที่พนักงานที่ทำเรื่องทุจริตให้ผู้บริหารไม่ได้มาบอกให้ทราบ ถ้าจะให้ดี ก็ต้องตรวจถึงโรงพิมพ์ด้วยว่าพิมพ์กี่ใบ มีเสียกี่ใบ ฯลฯ ซึ่งก็น่าสงสัยด้วยว่าจะเป็นหน้าที่ของผู้สอบบัญชีด้วย หรือไม่

---

[1] Robert N. Anthony and James S. Reece, Management Accounting 5 th ed. (Massachusettes : Addision-Wesley Publishing, 1975), pp. 322-385.

ฝ่ายกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย มีหน้าที่ดูแลการดำเนินงานของบริษัทเงินทุนให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่เกี่ยวกับบริษัทเงินทุน ข้อมูลที่บริษัทเงินทุนจะต้องรายงานเป็นประจำเป็นส่วนหนึ่งที่ใช้ในการควบคุมบริษัทเงินทุน ซึ่งครอบคลุมการรายงานที่สำคัญ ๆ อันได้แก่ รายงานสภาพคล่องทุก 2 สัปดาห์ รายงานการซื้อขายหลักทรัพย์ทุก 2 สัปดาห์ รายงานงบทดลองกับงบแสดงฐานะทางการเงินทุกเดือน และรายงานฐานะของลูกหนี้ทุกเดือน รายงานเหล่านี้เป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่ใช้ติดตามความเป็นไปของบริษัทเงินทุน เมื่อมีข้อสงสัยจึงจะทำการตรวจสอบในรายละเอียดอีกทีหนึ่ง กล่าวกันว่า ในกรณีบริษัทที่ผู้บริหารใช้ชื่อบุคคลอื่นกู้ยืมเงินนั้นมีการติดตามไปถึงที่อยู่ของบุคคลที่ถูกใช้ชื่อเป็นรายตัวเลยทีเดียว[1] ดังนั้นข้อกล่าวหาที่ว่าเจ้าหน้าที่ละเลยไม่ได้ตรวจสอบอย่างใกล้ชิด จึงไม่น่าจะเป็นความจริง

อย่างไรก็ดี บทสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่ระดับสูงหลายคนเกี่ยวกับการติดตามฐานะของบริษัทเงินทุนนั้นดูจะมีความขัดแย้งกันจนน่าสงสัยว่า เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนั้นทำการติดตามเพียงใด ผู้อำนวยการฝ่ายกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงินสมัยหนึ่งได้กล่าวว่า

> "เราขุดลึกลงไปถึงได้รู้ว่า EDT (พัฒนาเงินทุน) .....ขาดทุนจับหุ้นรามา.....เป็นเงินกว่า 600 ล้านบาท.....ปัญหาครั้งแรกของบริษัทนี้....ไม่เคยทราบมาก่อน แม้กระทั่งลูกหนี้ในเครือ ตนเองได้สั่งให้เจ้าหน้าที่ในฝ่ายไปตรวจสอบบริษัทที่สาม แต่ก็มืดมนไปหมด ที่สุดต้องลงมือขุดเอง เพื่อที่จะดูว่าจริง ๆ แล้ว หนี้ที่ไม่สามารถจ่ายเกิดมาจากสาเหตุอะไร"[2]

คำให้สัมภาษณ์ข้างต้นคงจะเป็นเครื่องชี้ได้ว่า เจ้าหน้าที่ของทางการนั้นล่วงรู้ความเป็นไปของบริษัทได้เพียงใด เพราะแม้แต่เรื่องบริษัทขาดทุนจากหุ้นอะไรก็ยังไม่เคยทราบมาก่อน และการให้กู้ยืมแก่ลูกหนี้ที่เป็นบริษัทในเครือ ก็ไม่อาจตรวจสอบได้ ทั้งหมดนี้ต้องรอให้ผู้อำนวยการฝ่ายที่มารับงานใช้เวลาสืบเสาะด้วยตัวเองเป็นเวลาถึง 2 ปี ถ้าหากว่า แม้แต่ข้อมูลขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต้องรู้ในการติดตามความเคลื่อนไหวของบริษัทเงินทุน ยังต้องถึงมือ

---

[1] "โค้งมรณะไฟแนนซ์," ดอกเบี้ย (พฤศจิกายน 2526) : 127.

[2] "ผู้ว่าแบงค์ชาติเปิดอกเบื้องหลังล้มทรัสต์ตึกดำ," การเงินการธนาคาร (พฤศจิกายน 2526) : 96

ผู้อำนวยการฝ่ายแล้ว ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าจะเรียกว่าเป็นฝ่ายกำกับและตรวจสอบได้อย่างไร และยิ่งกว่านั้น เจ้าหน้าที่ระดับสูงอีกท่านหนึ่งยังพยายามอ้างว่าทางธนาคารได้มีการติดตามตรวจสอบอย่างละเอียดละออทุกแง่ทุกมุม เพียงแต่ไม่สามารถทำอะไรให้บริษัทเงินทุนแก้ไขสถานการณ์ได้ และเจ้าหน้าที่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงให้ประชาชนทราบก็ไม่ได้ [1]

ที่จริงแล้วประชาชนทั่วไปน่าจะเห็นใจทางเจ้าหน้าที่อยู่แล้ว ถ้าหากได้มีการชี้แจงให้ทราบว่าเจ้าหน้าที่ไม่อาจทำอะไรบริษัทเงินทุนโดยใช้กฎหมายเท่าที่มีอยู่ได้มากนัก แต่ต้องไม่ใช้พยายามพูดปัดความรับผิดชอบให้พ้นไปจากตัวเอง

บทบาทของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบบริษัทเงินทุนดังที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า จุดอ่อนสำคัญที่จะต้องพยายามแก้ไขกันให้ได้ก็คือ ปัญหาอำนาจสั่งการของเจ้าหน้าที่ให้บริษัทดำเนินการกับลูกหนี้ มิฉะนั้นแล้ว ผู้บริหารบริษัทเงินทุนก็จะเมินเฉยกับคำสั่ง แต่สิ่งที่สำคัญกว่านั้นก็คือ จะต้องมีระบบข้อมูลในการติดตามที่พร้อมมากกว่าที่ผ่านมา และจะต้องมีรายละเอียดที่พร้อมสำหรับใช้สั่งการบริษัทเงินทุนในรายที่ส่งสัยว่ามีการทำผิดมากที่สุดเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เพื่อให้ได้หลักฐานที่จะสั่งถอนใบอนุญาตได้ทันทีเฉพาะรายสำคัญ การป้องกันไม่ให้บริษัทเงินทุนทำผิดเลยเป็นสิ่งที่ทำได้ยากเหมือนกับการป้องกันไม่ให้มีการคอรัปชั่นเลยในองค์กรหนึ่ง ๆ ดังนั้นการมุ่งป้องกันเฉพาะจุดสำคัญที่อาจกระทบกระเทือนบริษัทเงินทุนทั้งระบบอย่างกว้างขวางจึงน่าจะเป็นหนทางที่มีประสิทธิภาพกว่า ในปัจจุบัน ความรู้เกี่ยวกับระบบการติดตามที่เหมาะสมได้มีความก้าวหน้าไปแล้วเป็นอย่างมากในสาขาวิชาการบริหารองค์กร [2] การพัฒนาระบบดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้

11. <u>บริษัทเงินทุนปัจจุบันมั่นคงเพียงใด?</u>

เมื่อได้มีการศึกษาบริษัทเงินทุนที่มีปัญหาและสรุปพฤติกรรมของงบแสดงฐานะทางเงินที่มีลักษณะร่วมกันในระหว่างบริษัทที่มีปัญหาแล้ว ลักษณะร่วมกันนั้นก็อาจนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์

1"โค้งมรณะไฟแนนซ์," <u>ดอกเบี้ย</u> (พฤศจิกายน 2526) : 123-143.

[2]ตัวอย่างเช่น Ronald A. Dye, "Optimum Monetoring Policies in Agencies," <u>Rand Journal of Economics</u> 17 (Autumn 1986) : 339-350.

โดยทำการประเมินฐานะของบริษัทเงินทุนต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ว่ามีความมั่นคงเพียงไร ถ้าหากปรากฏว่าบริษัทเงินทุนมีฐานะไม่น่าพอใจแล้วจะได้ระมัดระวังและหาทางป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีต

ในบรรดาบริษัทเงินทุนที่ได้ทำการศึกษาในที่นี้และยังเปิดดำเนินการอยู่จำนวน 36 บริษัทนั้น เมื่อใช้หลักเกณฑ์เดียวกับที่ใช้ในบทที่ 6 และ 7 ทำการประเมินแล้ว พบว่ามีจำนวนถึงอย่างน้อย 18 บริษัท หรือจำนวนครึ่งหนึ่งที่มีอาการทำนองเดียวกันเมื่อก่อนเกิดวิกฤตการณ์ ปี 2526 แต่ในจำนวน 18 บริษัทนั้นมีอยู่ 12 บริษัทที่เป็นบริษัทในโครงการ 4 เมษา คือ เคยประสบปัญหามาก่อนแล้ว ส่วนอีก 6 บริษัทที่เหลือเป็นบริษัทที่อาจเคยมีปัญหามาบ้างแต่ไม่ถึงกับเข้าโครงการ สภาพดังกล่าวแสดงว่าบริษัทในโครงการยังมีจำนวนมากที่ยังมีฐานะไม่เป็นที่น่าพอใจ และเป็นที่น่าสงสัยว่าเจ้าหน้าที่ของทางการที่เข้าไปบริหารบริษัทเงินทุนเหล่านั้นได้ช่วยฐานะของบริษัทเหล่านั้นอย่างไร ? เมื่อเป็นเช่นนี้ ถ้าหากเกิดวิกฤตการณ์ความเชื่อถือต่อบริษัทเงินทุนขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งก็ไม่อาจคาดคะเนกันว่าจะเกิดเหตุการณ์เหมือนในปี 2526 อีกหรือไม่ทางที่ดีแล้วธนาคารแห่งประเทศไทยจะต้องใช้โอกาสที่ภาวะเศรษฐกิจกำลังดีขึ้น และกิจการสถาบันการเงินดำเนินงานได้ดีขึ้น ทำการแก้ปัญหาที่ยังคงเหลืออยู่ให้หมดไป ก่อนที่จะเกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเข้าใจว่าธนาคารแห่งประเทศไทยก็ได้พยายามทำอยู่แล้ว โดยส่งเสริมให้บริษัทเงินทุนสามารถดำเนินงานในขอบเขตที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

สาเหตุที่ทำให้ฐานะของบริษัทเงินทุนเลวร้ายลงในปี 2527-28 นั้น เป็นที่แน่นอนว่าส่วนหนึ่งมาจากวิกฤตการณ์ปี 2526 ซึ่งทำให้บริษัทเงินทุนต่างต้องพากันเรียกเงินให้กู้ยืมกลับรายที่ชำระไม่ได้จะเกิดเป็นหนี้สูญขึ้น ส่วนรายที่ชำระได้ก็อาจมีผลต่อผู้ให้กู้ยืมรายอื่น ในปี 2521 นั้น นอกจากจะเกิดวิกฤตการณ์บริษัทเงินทุนแล้ว ยังมีการเริ่มใช้นโยบายจำกัดสินเชื่อ 18% ซึ่งต่อเนื่องจนถึงปี 2527 สิ่งเหล่านี้ทำให้ธุรกิจต่างประสบกับการขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนจนไม่อาจดำเนินกิจการไปได้หรือดำเนินไปด้วยความยากลำบาก เมื่อประกอบกับเศรษฐกิจที่เริ่มซบเซาตั้งแต่ปี 2525 ซึ่งมีความรุนแรงมากขึ้นจากผลของการจำกัดสินเชื่อ วิกฤตการณ์สถาบันการเงินและการลดค่าเงินบาทเมื่อปลายปี 2527 ภาวะเศรษฐกิจโดยทั่วไปจึงเลวร้ายยิ่งขึ้นอีก หนี้สูญของสถาบันการเงินที่เพิ่มขึ้นในปี 2527-28 จึงเป็นผลสืบเนื่องมาจากสถานการณ์ดังกล่าว

เมื่อเกิดปัญหาหนี้สูญขึ้นมากในระบบบริษัทเงินทุนหลาย ๆ แห่ง รวมทั้งธนาคารพาณิชย์ต่างพากันชลอการขยายตัวของเงินให้กู้ยืม บริษัทเงินทุนที่แม้จะสามารถระดมเงินทุนได้ต่อไป ก็ยังชลอการขยายตัวของตั๋วเงินจ่ายด้วย ส่วนบริษัทเงินทุนที่ยังคงประสบปัญหาการระดมเงินทุนต่อเนื่องจากปี 2526 นั้น จำเป็นต้องหันไปอาศัยเงินกู้ยืมเมื่อทวงถาม หรือเงินเบิกเกินบัญชีจากธนาคาร ซึ่งบางส่วนเป็นการช่วยเสริมสภาพคล่องตามโครงการอยู่ด้วย

ดังนั้น สิ่งที่ทางการควรจะให้ความสำคัญในปัจจุบันก็คือ การเพิ่มปริมาณสินทรัพย์ที่สร้างรายได้ให้แก่บริษัทเงินทุนโดยพยายามสะสางเงินให้กู้ยืมที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และอีกด้านหนึ่งจะต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์เสริมสร้างภาพพจน์ให้บริษัทเงินทุนสามารถระดมเงินทุนได้อย่างพอเพียง เพื่อจะได้ยืนอยู่บนขาของตนเองโดยไม่ต้องพึ่งทางการตลอดไป

12. สรุป

บทความนี้พยายามศึกษาแรงบันดาลและขั้นตอนต่าง ๆ ที่นำบริษัทเงินทุนไปสู่วิกฤตการณ์การขาดสภาพคล่องในปี 2526 ข้อมูลที่ใช้ศึกษาได้และมีการเปิดเผยต่อสาธารณชนได้มีเพียงงบดุลประจำปีของบริษัทเงินทุนแต่ละบริษัท การศึกษาจากงบดุลโดยใช้สัดส่วนทางบัญชีนั้นไม่อาจอธิบายปัญหาของบริษัทเงินทุนได้ บทความนี้จึงใช้สัดส่วนของแต่ละรายการในงบดุลเทียบกับสินทรัพย์รวม

บริษัทที่เลือกมาทำการศึกษามีทั้งสิ้น 55 บริษัท แบ่งออกเป็นบริษัทเครดิตฟองซีเอร์ 5 บริษัท และบริษัทเงินทุน 50 บริษัท การศึกษาอัตราการเจริญเติบโตของบริษัทเงินทุน พบว่าบริษัทที่ถูกถอนใบอนุญาตหรือเข้าโครงการ 4 เมษา จะมีการขยายตัวอย่างน้อย 45% ต่อปี บริษัทเงินทุนขนาดใหญ่ในเครือธนาคาร 20-25% บริษัทขนาดกลางในเครือธนาคาร 10% และบริษัทอิสระ 30-40% อัตราการเจริญเติบโตที่สูงของบริษัทเงินทุนที่มีปัญหาเกิดจากความต้องการขยายกลุ่มบริษัทในเครือ ซึ่งอาจมีหลายบริษัทหรือบริษัทเดียว การขยายตัวของบริษัทเงินทุนที่ไม่ได้มุ่งบริษัทในเครือก็อาจเกิดปัญหาได้ ถ้าขยายตัวรวดเร็วเกินไปจนมองข้ามคุณภาพของลินเชื่อ

ที่จริงแล้วในจำนวนบริษัทเงินทุนที่มีปัญหาในปี 2526 30 บริษัทมีถึง 9 บริษัทที่มีปัญหาอยู่แล้วตั้งแต่วิกฤตการณ์ราชาเงินทุน แม้แต่บริษัทเงินทุนในเครือธนาคารใหญ่ ๆ ก็ยังมีถึง

4 บริษัทที่มีลักษณะดังกล่าวด้วย บริษัทที่มีปัญหาในปี 2526 นั้น มีจำนวนถึง 25 บริษัทที่แสดง "อาการ" ในงบดุลเป็นเวลาอย่างน้อย 2 ปีก่อนหน้านั้น บริษัทที่มีปัญหามักจะเริ่มต้นด้วยเงินให้กู้ยืมขยายตัวในอัตราสูง ทำให้สัดส่วนที่เทียบกับสินทรัพย์รวมสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพราะมีดอกเบี้ยค้างรับขายเข้าไปเป็นเงินให้กู้ยืมจำนวนใหม่ด้วยในภาวะเช่นนั้น ตั๋วเงินจ่ายจะต้องขยายตัวในอัตราสูงด้วย และสัดส่วนที่เทียบกับสินทรัพย์รวมจะสูงขึ้นเช่นเดียวกัน ถ้าอัตราการเจริญเติบโตสูงมาก เงินกู้ยืมเมื่อทวงถามจะเป็นแหล่งเงินทุนเพิ่มเติมที่จะสนับสนุนการขยายตัว ถ้าหากบริษัทเติบโตไม่ทันความต้องการของผู้บริหาร "อาการ" ที่ตามมาจะมีสัดส่วนของหนี้สงสัยจะสูญ ดอกเบี้ยค้างรับ ทรัพย์รอการขาย และทรัพย์สินอื่นสูงขึ้น ทางด้านหนี้สินกับเงินกองทุนจะมีสัดส่วนของหนี้สินอื่นและขาดทุนสะสมสูงขึ้น

เมื่อ บงล.พัฒนาเงินทุนเกิดปัญหาสภาพคล่องในปี 2526 กลุ่ม บง.เยาวราชซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดจึงถูกกระทบกระเทือนไปด้วย และถูกถอนใบอนุญาตในคราวเดียวกันในที่สุด หลังจากนั้นความเชื่อถือของประชาชนต่อบริษัทเงินทุนเริ่มเสื่อมทรามลงและส่งผลกระทบไปทั่วทั้งระบบ ทำให้บริษัทเงินทุนที่มี "อาการ" อยู่แล้วดังกล่าวข้างต้นต้องประสบวิกฤตการณ์ด้วย ที่จริงแล้วบริษัทเงินทุนต่างก็ได้รับผลกระทบมากบ้างน้อยบ้าง แต่บริษัทที่มี "อาการ" น้อยกว่าจะผ่านพ้นวิกฤตการณ์ได้ดีกว่า นอกจากนี้บริษัทเงินทุนในเครือธนาคารมักจะไม่มี "อาการ" ด้วยความเกรงว่าจะเสียชื่อเสียงถึงธนาคารที่เป็นบริษัทแม่ ถึงแม้ว่า บริษัทในเครือธนาคารบางแห่งจะมี "อาการ" อยู่บ้าง ธนาคารที่เป็นบริษัทแม่นั้นมีเงินทุนเหลือเฟือที่จะ "อัดฉีด" ไม่ให้ล้มก็ได้

บริษัทเงินทุนมีผู้ถือหุ้นใหญ่เพียงคนเดียวหรือไม่กี่คน โอกาสที่ผู้บริหารจะควบคุมหรือรวมหัวกันควบคุมกิจการของบริษัทให้เป็นผลประโยชน์แก่ตัวเองจะยิ่งสูง และในกรณีนั้นการควบคุมและตรวจสอบของเจ้าหน้าที่เพื่อให้การดำเนินงานของบริษัทเงินทุนให้เป็นไปตามกฎระเบียบเป็นไปได้ยาก การให้ความสำคัญกับเบื้องหลังของผู้ที่จะได้รับความเห็นชอบให้เป็นผู้บริหารบริษัทเงินทุนจึงเป็นเรื่องจำเป็น นอกจากนี้ ฝ่ายกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงินน่าจะพัฒนาระบบควบคุมและติดตามการบริหารของบริษัทเงินทุนให้มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ และทำการตรวจสอบเจาะลงในรายละเอียดเฉพาะรายสำคัญที่อาจจะกระเทือนถึงความมั่นคงของบริษัทเงินทุนทั้งระบบ

ถ้าหากนำหลักเกณฑ์ที่ได้สรุปจากการศึกษานี้ไปทำการประเมินความมั่นคงของบริษัทในขณะนี้แล้ว บริษัทเงินทุนที่เข้าโครงการยังมีที่ไม่น่าไว้วางใจถึง 3 ใน 4 และบริษัทที่ไม่อยู่ในโครงการ 3 ใน 10 เมื่อพิจารณาทั้งระบบแล้ว จะมีบริษัทเงินทุนประมาณ 1 ใน 3 ที่มี "อาการ" เหมือนกับบริษัทที่ถูกถอนใบอนุญาตหรือเข้าโครงการมีอยู่ก่อนหน้าวิกฤตการณ์ ปี 2526 ดังนั้นถ้าหากเกิดวิกฤตการณ์ขึ้นมากับบริษัทใดอีก เมื่อไร โอกาสที่วิกฤตการณ์จะแพร่กระจายออกไปได้ย่อมเป็นไปได้

ภาคผนวก ก

รายการที่ต้องแสดงตามแบบ บง.3 ตามที่

กำหนดโดยธนาคารแห่งประเทศไทย

สินทรัพย์	หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	เงินกู้ยืมเมื่อทวงถาม
เงินให้กู้ยืมเมื่อทวงถาม	เงินเบิกเกินบัญชีและเงินกู้ยืมจากธนาคาร
เงินลงทุนในหลักทรัพย์	บัญชีลูกค้า
- หลักทรัพย์รัฐบาล	ตั๋วเงินจ่าย
- หลักทรัพย์จดทะเบียน	เงินกู้ยืมอื่น ๆ
- หลักทรัพย์อื่น ๆ	เจ้าหนี้และเงินกู้ยืมจากกรรมการและลูกจ้าง
เงินให้กู้ยืมและลูกหนี้	เงินทุนเลี้ยงชีพและบำเหน็จ
- เงินให้กู้ยืม	หนี้สินอื่น ๆ
- เงินให้กู้ยืมเพื่อซื้อหลักทรัพย์	ทุนจดทะเบียน
- บัญชีลูกค้า	ส่วนของผู้ถือหุ้น
- หนี้สงสัยจะสูญ	- ทุนชำระแล้ว
ลูกหนี้และเงินให้กู้ยืมแก่กรรมการและลูกจ้าง	- ส่วนเกินมูลค่าหุ้น
ดอกเบี้ยและเงินปันผลค้างรับ	- สำรองตามกฎหมาย
ทรัพย์สินรอการขาย	- สำรองอื่น ๆ
ที่ดิน, อาคาร และอุปกรณ์	- ยังไม่ได้จัดสรร
สินทรัพย์อื่น ๆ	
รวมสินทรัพย์	รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

ภาคผนวก ข

รายชื่อบริษัทเงินทุนและบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ที่เป็น

กรณีตัวอย่างสำหรับศึกษาในบทความนี้

บริษัทเงินทุนที่ถูกถอนใบอนุญาตหรือเข้าโครงการ 4 เมษา

1. บงล.กรุงเทพ (มหาชน)
2. บงล.กรุงไทยทรัสต์
3. บง.เครดิตการพาณิชย์
4. บงล.จักรวาลทรัสต์
5. บง.ซีนเอียร์ทรัสต์
6. บงล.ตะวันออกฟายแนนซ์
7. บง.ทรัพย์ทวีทรัสต์
8. บงล.ธนไทย
9. บงล.นครหลวงอินเวสเม้นท์
10. บงล.นทีทอง
11. บง.บางกอกเงินทุน
12. บงล.บางกอกรัษฎาและทรัสต์
13. บงล.บ้านและที่ดินไทย
14. บงล.บูรพาทรัสต์
15. บงล.พัฒนาเงินทุน
16. บง.พานิชเงินทุน
17. บงล.เฟิร์สทรัสต์
18. บง.ไฟแน้นเอียลทรัสต์
19. บง.เยาวราชไฟแน้นซ์
20. บง.ยูไนเต็ดมาลายัน
21. บงล.ราชาเงินทุน
22. บงล.ลิ่งเสริมเงินทุน
23. บงล.ล่ยามเงินทุน
24. บงล.ล่หไทย
25. บงล.ล่ากลเคหะ
26. บง.แหลมทอง
27. บงล.อินเตอร์เนชั่นแนลทรัสต์และไฟแน้นซ์
28. บงล.เอเชียไฟแนนซ์ซิ่งก์และทรัสต์
29. บง.เอราวัณทรัสต์
30. บงล.ไทยเซ็นทรัลทรัสต์

บริษัทเครดิตฟองซิเอร์

1. บค.เจริญผล
2. บค.เจ้าท์อีสท์
3. บค.เปรมฤทัย

(บริษัทที่ใช้ข้อมูลประกอบเท่านั้น)

บค.อาเซี่ยน

บค.เฉลิมโลก

ภาคผนวก ข. (ต่อ)

4. บค.เมืองไทยพาณิชย์ บค.บ้านและที่ดินไทย

5. บค.สากลสยาม บค.เยาวราช

บริษัทเงินทุนในเครือสถาบันการเงิน

(ขนาดสินทรัพย์รวมมากกว่า 1500 ล้านบาท)

1. บงล.ค้าหลักทรัพย์และการลงทุน
2. บงล.เงินทุนสากล
3. บงล.ซิตี้คอร์ป
4. บง.เฟิร์สซิตี้อินเวสเม้นท์
5. บง.ภัทรธนกิจ
6. บงล.ร่วมเสริมกิจ
7. บงล.ลินเอเซีย

(ขนาดสินทรัพย์รวม 500-1500 ล้านบาท)

1. บงล.กรุงเทพโตเกียว
2. บงล.กรุงเทพธนาทร
3. บงล.มหาสมุทร
4. บงล.สยามพาณิชย์ทรัสต์

บริษัทเงินทุนอิสระ

(ขนาดสินทรัพย์รวม 500-1500 ล้านบาท)

1. บงล.คาเธ่ย์ทรัสต์
2. บง.พรประภา
3. บงล.อินเตอร์เครดิตแอนด์ทรัสต์

(ขนาดสินทรัพย์รวมน้อยกว่า 500 ล้านบาท)

1. บงล.กรุงทอง
2. บง.ชาติไพบูลย์
3. บงล.บางกอกเครดิต
4. บงล.โปรดักดีฟ
5. บงล.เมืองทองทรัสต์
6. บง.ทรัสต์กรุงเทพ

บรรณานุกรม

"การแก้ไขวิกฤตการณ์และการฟื้นฟูธุรกิจเงินทุน." ในธุรกิจเงินทุนในประเทศไทย 2529, หน้า 44-51. โดยสมาคมบริษัทเงินทุน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ครีเอทีฟโฟกัส, 2529.

"ความหมายของเฟิร์สทรัสต์.. หายนะของใคร." ดอกเบี้ย, มค.28, หน้า 27-28.

"โค้งมรณะไฟแนนซ์, ฟองซีเอร์, ผู้ว่าแบงค์ชาติ, รมว.คลัง." ดอกเบี้ย, พฤศจิกายน 2526, หน้า 123-143.

"ผู้ว่าแบงค์ชาติเปิดอกเปื้องหลังล้มทรัสต์ตึกดำ." การเงินการธนาคาร, พฤศจิกายน 2526, หน้า 93-100.

"ลำดับเหตุการณ์ 1 ปี วิกฤตการณ์แห่งศรัทธาสถาบันการเงินเมืองไทย." ดอกเบี้ย, พฤศจิกายน 2527, หน้า 131-150.

Anthony, Robert N., and Reece, James S. Management Accounting. 5th ed. Massachusettes : Addison-Wesley Publishing, 1975.

Dye, Ronald A. "Optimum Monitoring Policies in Agencies." Rand Journal of Economics 17 (Autumn 1986) : 339-350.

Kaufman, George G. The U.S. Financial System : Money, Markets and Institutions. 3 rd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1986.

Prasas Tangmatitam. "A Study of the Role of Financial Intermediation of Finance Companies in Thailand, A Quantitative Approach." M.A. Thesis, Thammasat University, 1979.

ปัญหาเกี่ยวกับการกำกับและควบคุมสถาบันการเงิน

โดย

สถาพร ชินะจิตร

บทความที่เสนอในการสัมมนาวิชาการ 2530

เรื่อง

ความมั่นคง
ของสถาบันการเงิน

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

19 - 20 กุมภาพันธ์ 2530

สารบัญ

	หน้า
ปัญหาเกี่ยวกับการกำกับและควบคุมสถาบันการเงิน	5-1
- ใครควรรับผิดชอบต่อปัญหาความมั่นคงของสถาบันการเงิน	5-3
- ปัญหาของเป้าหมายและเครื่องมือ	5-6
- อำนาจต่อรองและอิทธิพลภายนอก	5-8
- เรื่องของการล่าช้า	5-9
- ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงิน	5-11
- การเปิดเผยข้อมูลต่อประชาชน	5-12
บทส่งท้าย	5-13
ภาคผนวก	
กฎหมายว่าด้วยการกำกับควบคุมสถาบันการเงิน	5-15
- กฎหมายว่าด้วยการกำกับควบคุมธนาคารพาณิชย์	5-15
- กฎหมายว่าด้วยการควบคุมบริษัทเงินทุนและบริษัทหลักทรัพย์	5-18
เชิงอรรถ	5-20
บรรณานุกรม	5-22

เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับการกำกับและควบคุมสถาบันการเงิน

สถาบัน ยืนะจิตร*

บทนำ

เมื่อมีข่าวสถาบันการเงินประสบปัญหาไม่ว่าจะอยู่ในขั้นต้องหยุดกิจการ มีปัญหาในเรื่องการจ่ายเงินคืนผู้ฝากเงิน หรือแม้แต่เมื่อปรากฏเพียงว่าสถาบันการเงินนั้นขาดทุนมากจนหมดทุน ซึ่งจะต้องแก้ไขโดยรีบด่วน ก็มักจะมีคำถามจากประชาชนเสมอว่า เหตุใดผู้รับผิดชอบจึงปล่อยให้สถาบันการเงินต้องอยู่ในขั้นที่จะต้องล้มกิจการ จนเป็นที่เดือดร้อนแก่ประชาชนผู้ฝากเงิน ปัญหาในเรื่องเหตุใดสถาบันการเงินจึงต้องล้ม (หรือเหตุใดสถาบันการเงินจึงล้มไม่ได้) จึงถูกหยิบยกขึ้นมาถกเถียงกันเป็นระยะ ๆ การที่ทางการเป็นผู้กำกับควบคุมสถาบันการเงินตามกฎหมาย ทำให้เป็นที่คาดหวังของประชาชน และเป็นความรับผิดชอบโดยปริยายที่จะต้องดูแลป้องกันความเสียหายต่อประชาชน เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ ฐานะการเงินของสถาบันการเงินครั้งใด ผู้บริหารสถาบันการเงินก็จะปฏิเสธว่า ความล้มเหลวนั้นมิใช่ความผิดของตน และโยนความผิดไปให้แก่ทางการที่ใช้มาตรการรุนแรง ในขณะที่ทางการเองก็ต้องพยายามทำความเข้าใจกับประชาชนว่า สิ่งที่ทางการได้กระทำไปนั้นเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในการรักษาผลประโยชน์ของประชาชนอยู่แล้ว แม้ว่าอาจทำให้สถาบันการเงินต้องหยุดกิจการลงในที่สุดก็ตาม แท้ที่จริงแล้ว ทางการไม่อยากให้ประชาชนทั่วไปเชื่อว่า ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินใด ๆ ก็ตามเป็นกิจการที่ล้มไม่ได้ ในทางปฏิบัติแล้ว ปัจจัยด้านสังคมและการเมืองมักจะผลักดันให้ทางการของทุกประเทศ ต้องพยายามหาทางออกในทางที่จะไม่ให้ประชาชนผู้ฝากเงินต้องเดือดร้อน โดยหลีกเลี่ยงความล้มเหลวของสถาบันการเงิน แม้ว่าจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมากเพื่อบรรเทาปัญหาดังกล่าวก็ตาม

---

*ผู้จัดการฝ่ายควบคุมสินเชื่อ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การแก้ปัญหาสถาบันการเงินที่ประสบความล้มเหลวในการดำเนินงาน จึงเป็นการแก้ตามเหตุการณ์แต่ละคราว ๆ ไป และในอดีตที่ผ่านมาไม่มีการเปิดเผยถึงเหตุผลและวิธีการที่ชัดเจน เริ่มมีการเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการแก้ปัญหาสถาบันการเงินกันก็ในระยะ 2-3 ปีหลังนี้เท่านั้น หลังจากที่ทางการต้องยอมรับถึงปัญหาความมั่นคงของสถาบันการเงินอย่างค่อนข้างเปิดเผย และอย่างที่ไม่เคยทำมาก่อนในอดีต วิวัฒนาการในด้านการออกกฎหมายเพื่อกำกับควบคุมธนาคารพาณิชย์มีมาตั้งแต่พระราชบัญญัติควบคุมกิจการธนาคาร พ.ศ.2480 ซึ่งได้ระบุวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมายไว้อย่างชัดเจน คือ

(1) เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเชื่อถือและให้ความปลอดภัยแก่ผู้ฝากเงินยิ่งขึ้น

(2) เพื่อให้ทางการได้ทราบฐานะการเงินของประเทศได้ดีขึ้น โดยอาศัยจากข้อมูลสถิติที่ได้รับจากรายงานสับของธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ

เหตุผลประกอบพระราชบัญญัติควบคุมกิจการธนาคาร พ.ศ.2480 ดังกล่าวนั้นน่าจะถือได้ว่าเป็นเป้าหมายหลักของการกำกับและควบคุมสถาบันการเงิน ซึ่งยังคงยึดถือปฏิบัติกันมาจนทุกวันนี้ กล่าวคือ มีเป้าหมายเพื่อความมั่นคงของสถาบันการเงินนั้น ๆ ประการหนึ่ง และเพื่อเป็นเครื่องมือของทางการในการดำเนินนโยบายการเงินของประเทศอีกประการหนึ่ง อย่างไรก็ดี มาตรการการควบคุมและวิธีตรวจสอบฐานะ ตลอดจนขั้นตอนการสั่งการแก้ไขตามวิธีการสมัยใหม่เพิ่งจะเริ่มพัฒนาขึ้นในช่วง พ.ศ.2488-2505 ในขณะที่กิจการธนาคารพาณิชย์ของเอกชนได้มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่ปี 2449 หรือประมาณ 80 ปีมาแล้ว แม้ว่าประสบการณ์การกำกับควบคุมเพิ่งจะมีมาได้เพียงประมาณ 30-40 ปี แต่ก็เป็นระยะเวลายาวนานพอสมควร ปัญหาประสิทธิภาพของการกำกับควบคุมจึงไม่น่าจะเป็นเพราะขาดการเรียนรู้ ขาดกฎเกณฑ์หรือเทคนิคทางวิชาการ และโดยไม่ต้องพิจารณาถึงความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ก็ยังมีปัญหาหลักการพื้นฐานอยู่มาก ที่ควรจะได้หยิบยกขึ้นพิจารณา ไม่เพียงพิจารณาปัญหากันตามเหตุการณ์แต่ละคราวเท่านั้น ดังนั้น ในบทความนี้ จึงได้หยิบยกปัญหาหลักการ

บางเรื่องที่ควรแก่การสนใจเพื่อการศึกษาหาคำตอบต่อไป โดยมุ่งหวังให้มีการนำไปสู่แนวทางการกำกับควบคุมที่มีประสิทธิภาพ และป้องกันปัญหาที่อาจจะมีขึ้น

1. ใครควรรับผิดชอบต่อปัญหาความมั่นคงของสถาบันการเงิน[1]

ในการจัดตั้งธนาคารแห่งประเทศไทย เมื่อปี 2485 ได้กำหนดหน้าที่หลักของธนาคารแห่งประเทศไทยไปในด้านการจัดการทุนสำรองเงินตราและการออกธนบัตร การดูแลเรื่องเสถียรภาพทางการเงินและค่าแห่งเงินตรา ตลอดจนการแบ่งสรรเครดิตและนโยบายการเงินทั่วไป ส่วนการดูแลความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตรวจสอบกิจการธนาคาร เพื่อประเมินว่าธนาคารอยู่ในฐานะที่สามารถชำระหนี้ได้ (Solvent) หรือไม่นั้น พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2488 กำหนดไว้เป็นอำนาจของรัฐมนตรี และค่อย ๆ มอบให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมาเป็นลำดับ ธนาคารแห่งประเทศไทยมาเริ่มขยายงานจากหน่วยควบคุมธนาคารพาณิชย์ (สังกัดส่วนคันคว้า) เป็นสำนักงานตรวจธนาคารพาณิชย์เมื่อปี 2499 และเป็นฝ่ายตรวจสอบธนาคารพาณิชย์เมื่อปลายปี 2508[2] ดังนั้น การรับภาระหน้าที่ในการดูแลความมั่นคงของสถาบันการเงิน จึงเป็นการยอมรับหน้าที่โดยปริยาย มากกว่าเป็นการกำหนดหน้าที่ไว้ในกฎหมายจัดตั้งธนาคารแห่งประเทศไทย

บทบาทของธนาคารแห่งประเทศไทยในระยะเวลากว่า 40 ปีที่ผ่านมา ได้เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายทางด้านการเงิน การดูแลรักษาเสถียรภาพทางด้านการเงิน ตลอดจนนโยบายทางเศรษฐกิจการเงินต่าง ๆ ด้วยความรับผิดชอบ มีการพัฒนาวิธีการในการดำเนินนโยบายทางการเงินไม่น้อยกว่าหน่วยงานใดในประเทศหรือธนาคารกลางของประเทศใด ๆ แต่ในเรื่องของการกำกับและควบคุมเพื่อความมั่นคงนั้น กฎหมายควบคุมกิจการธนาคารให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ส่วนที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ ร่วมควบคุมดูแลธนาคารพาณิชย์ด้วย ดูจะเป็นเรื่องการดำรงเงินสดสำรองของธนาคารพาณิชย์เท่านั้น ซึ่งแม้ว่าจะมีผลต่อความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์

อยู่บ้าง แต่ที่จริงแล้วก็เป็นเครื่องมือนโยบายการเงินเสียมากกว่า ในรายงานการปฏิบัติงานของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ปรากฏในหนังสือที่ระลึกวันครบรองปีที่ 20 (10 ธันวาคม 2505) ได้กล่าวถึงการควบคุมธนาคารพาณิชย์ไว้เป็นข้อความสั้น ๆ เพียง 5 บรรทัดเท่านั้นเองว่า การควบคุมธนาคารพาณิชย์นั้นเป็นเรื่องที่กระทรวงการคลังควบคุมตามพระราชบัญญัติควบคุมกิจการธนาคารอยู่แล้ว เมื่อมีการตั้งธนาคารแห่งประเทศไทยขึ้น จึงมีส่วนควบคุมธนาคารพาณิชย์ร่วมกับกระทรวงการคลังด้วย เฉพาะในด้านการดำรงเงินสดสำรองและการยื่นรายงาน อันเกี่ยวกับสินทรัพย์และหนี้สินต่าง ๆ ของธนาคารพาณิชย์ต่อผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเท่านั้น[3] หลังจากพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 บทบาทในการกำกับควบคุมของธนาคารแห่งประเทศไทยจึงมีมากขึ้น ดังนั้น หากจะกล่าวว่า วิวัฒนาการของธนาคารกลางในประเทศไทยเกิดขึ้นหลังการธนาคารพาณิชย์ 36 ปี วิวัฒนาการในด้านการกำกับควบคุม และตรวจสอบสถาบันการเงินของธนาคารกลางเอง ก็เกิดขึ้นหลังการดำเนินงานด้านนโยบายการเงินและการรักษาเสถียรภาพทางการเงินถึงประมาณ 20 ปี และนับว่ามีวิวัฒนาการมาจนปัจจุบันเพียงประมาณ 30 ปี อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า ในช่วงหลังจากปี พ.ศ.2505 ดังกล่าว ก็ได้เกิดปัญหาความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งได้มีการรวมธนาคารเกษตรและธนาคารมณฑล เข้าด้วยกันเป็นธนาคารกรุงไทย และธนาคารไทยพัฒนา เคยประสบปัญหาจนทางการและธนาคารพาณิชย์อื่นต้องเข้าแก้ไข แต่เหตุการณ์กรณีปัญหาต่าง ๆ นี้ รวมทั้งการจัดตั้งธนาคารใหม่ในช่วงทศวรรษแรกของพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 ดังกล่าว มิได้มีการนำมารายงานหรือเปิดเผยในเอกสารของธนาคารแห่งประเทศไทย การเข้าช่วยเหลือธนาคารไทยพัฒนาก็ดูเสมือนเป็นเรื่องของสมาคมธนาคารไทยเข้าช่วยเหลือเสียมากกว่า การแก้ปัญหาสถาบันการเงินมีปัญหา หรือการใช้อำนาจกำกับควบคุมธนาคารพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวกับความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์นั้น เป็นเรื่องที่ดำเนินไปอย่างเงียบ ๆ เป็นเรื่องเฉพาะกรณี และอาจจะถือเป็นความรับผิดชอบขององค์กรอื่นนอกธนาคารแห่งประเทศไทย (ทั้งเอกชนและรัฐบาล) ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงมิได้หยิบยกขึ้นมารายงานผลการดำเนินงานในเรื่องนี้อย่างละเอียด หรือถือเป็นผลงานแต่อย่างใด

แม้ว่า ปัจจุบันนี้จะเป็นเรื่องที่ค่อนข้างชัดเจนขึ้นว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เข้ามามีบทบาทในเรื่องการกำกับและควบคุมเพื่อความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่นโดยชัดเจนขึ้น แต่ในทางทฤษฎี ก็น่าจะเป็นปัญหาที่ควรจะหยิบยกขึ้นมาอภิปรายถกเถียงกันว่า ภาระหน้าที่ดังกล่าวเป็นภาระที่ได้รับการมอบหมายอย่างชัดเจนถูกต้อง และสมควรหรือไม่เพียงใด ดังจะเห็นได้ว่าในระยะตั้งแต่ปี พ.ส.2526 หลังวิกฤตการณ์บริษัทเงินทุนครั้งที่ 2 ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงเริ่มเปิดเผย และพูดถึงปัญหาความล้มเหลวของสถาบันการเงินอย่างชัดเจนขึ้น ซึ่งคงจะเป็นการยอมรับโดยปริยายว่า ธนาคารจะต้องรับผิดชอบในเรื่องนี้อย่างจริงจัง มิใช่เรื่องของนโยบายของรัฐบาล หรือนักการเมืองเท่านั้น[4] เมื่อยอมรับว่าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบแล้ว ก็จะมีปัญหาที่ต้องการคำตอบหลายประการ การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของสถาบันการเงินควรให้กระทำได้เพียงไร การแก้ไขปัญหาความล้มเหลวของสถาบันการเงิน จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยด้านสังคมและการเมืองเพียงไร ถ้าหากถือว่าจะต้องพิจารณาด้วยเหตุผลทางการเมืองเสียแล้ว ย่อมจะกระทบต่ออิสระภาพในการดำเนินนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย และหากยังยึดหลักที่จะให้ธนาคารกลางมีอิสระภาพในการดำเนินนโยบายแล้ว การปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบในเรื่องของความมั่นคงของสถาบันการเงิน (ซึ่งมีเงื่อนไขเรื่องการเมืองอยู่ด้วย) ก็น่าที่จะต้องแยกออกมาจากธนาคารกลางเสีย หรือมีขั้นตอนการตัดสินใจที่ต่างไปจากนโยบายการเงินเสีย เช่น กำหนดนโยบายเชิงการเมืองให้แน่ชัดว่า ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินจะล้มได้หรือไม่ได้ ด้วยเหตุผลหรือหลักการใดเพื่อเป็นบรรทัดฐานให้ประชาชนได้ใช้ในการพิจารณาประกอบการฝากเงิน หรือให้ความเชื่อถือแก่สถาบันการเงิน มิฉะนั้น ทุกครั้งที่เกิดวิกฤตการณ์ความเชื่อถือ สถาบันการเงินเกิดขึ้น ปัญหาเก่า ๆ และความเชื่อเก่า ๆ ก็จะถูกหยิบยกขึ้นมาถามใหม่อย่างซ้ำแล้วซ้ำอีก ไม่มีที่สิ้นสุด และประการสุดท้าย หากธนาคารแห่งประเทศไทยมีภาระหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของสถาบันการเงินเป็นเป้าหมายหลักอันหนึ่งแล้ว ก็จะต้องมีการประสานเป้าหมายนี้ กับเป้าหมายการรักษาเสถียรภาพทางการเงินของประเทศ ซึ่งจะกล่าวถึงในข้อต่อไป

2. ปัญหาของเป้าหมายและเครื่องมือ (Targets and Instruments)

เป้าหมายของการกำกับควบคุมหลัก 2 ประการ คือ ในเรื่องความมั่นคงของสถาบันการเงินและการรักษาเสถียรภาพทางการเงินนั้น เป็นเป้าหมายที่มักจะไม่สามารถดำเนินควบคู่กันไปได้ และบ่อยครั้ง จัดได้ว่าเป็นเป้าหมายที่มีความขัดแย้งซึ่งกันและกัน เช่น การเพิ่มเงินสดสำรองของธนาคารพาณิชย์ เพื่อควบคุมเครดิตของประเทศย่อมกระทบต่อกำไรและความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ การลดดอกเบี้ยเงินฝากและเงินให้กู้อย่างรวดเร็ว มักจะมีผลทำให้ธนาคารพาณิชย์ขาดทุน การเพิ่มประสิทธิภาพของสถาบันการเงิน โดยการเพิ่มการแข่งขัน มักนำไปสู่การขาดทุนและความไม่มั่นคงของสถาบันการเงินในที่สุด เป็นต้น ดังนั้น แม้แต่ละขณะ การที่จะบรรลุเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง ย่อมจะก่อให้เกิดผลในทางลบต่ออีกเป้าหมายหนึ่งอยู่เสมอ จึงจำเป็นที่จะต้องหาวิธีการที่ชัดเจนว่าจะบรรลุเป้าหมายทั้งสองอย่างได้อย่างไร การประนีประนอมเป้าหมายทั้งสองจึงเป็นเรื่องสำคัญ ในทางปฏิบัติ นักการเมืองหรือผู้บริหารนโยบายในระดับสูงจะเป็นผู้ตัดสินใจประนีประนอมเป้าหมายทั้งสอง แต่เมื่อความขัดแย้งของเป้าหมายมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน การสร้างขบวนการว่าจะประนีประนอมเป้าหมายทั้งสองได้อย่างไรจึงเป็นเรื่องจำเป็น เมื่อภาวะการณ์เปลี่ยนไปก็จะต้องมีการประเมินน้ำหนักความสำคัญของเป้าหมายและมีการทบทวนวิธีการประนีประนอมเป้าหมายทั้งสอง เพื่อให้การบรรลุเป้าหมายหนึ่ง ส่งผลเสียหายไปสู่อีกเป้าหมายหนึ่งในระดับที่ยอมรับได้เท่านั้น

ในทางปฏิบัติ เป้าหมายหลักทั้ง 2 ประการนั้น เป็นเป้าหมายที่กว้างเกินไปกว่าที่จะนำไปสู่การปฏิบัติงานได้ จึงมีปัญหาที่จะต้องเลือกว่า อะไรคือเป้าหมายรอง (Choice of Intermediate Target) สิ่งที่อาจจะเป็นเป้าหมายรองของการกำกับควบคุมได้แก่ การควบคุมให้ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินประกอบธุรกิจอยู่ในขอบเขตของกฎหมายอย่างเคร่งครัด การดูแลให้สถาบันการเงินประกอบการอย่างมีประสิทธิภาพและมีกำไร การควบคุมตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพสินทรัพย์ หรือการแบ่งสรรเครดิตให้แก่ภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ฯลฯ

เป็นต้น ยิ่งมีเป้าหมายรองดังกล่าวมากเพียงไร ความยุ่งยากในด้านการดำเนินนโยบายก็มีความยุ่งยากมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น หากจะดำเนินนโยบายให้ได้ผลจริงจังแล้ว จำเป็นที่จะต้องเลือกเป้าหมายรองที่เหมาะสม และมีจำนวนไม่มากเกินไป เพื่อที่จะได้ดำเนินมาตรการในจำนวนที่จำกัด และมีประสิทธิภาพสูงสุด ในเรื่องของการกำกับควบคุมสถาบันการเงินเพื่อความมั่นคงนั้น จะเห็นได้ว่า ทางการไม่ได้กำหนดหรือไม่ได้เปิดเผยเป้าหมายรองหรือยุทธวิธีในการกำกับควบคุมให้เป็นบรรทัดฐานที่แน่ชัด แต่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์การกำหนดเป้าหมายรองหรือยุทธวิธีตามเหตุการณ์เช่นนี้ ไม่น่าจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด แม้จะมีอำนาจที่จะทำได้ก็ตาม

เกี่ยวเนื่องกับการกำหนดเป้าหมายรองดังกล่าวก็คือ การเลือกใช้เครื่องมือของนโยบายในระยะปี 2527-2528 ทางการดูจะยอมรับว่า ความมั่นคงของสถาบันการเงินเป็นเป้าหมายของนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทยประการหนึ่ง เป็นปัญหาที่มีความจำเป็นที่ต้องได้รับการแก้ไข และจะเห็นว่า ไม่ได้มีการกำหนดเครื่องมือและมาตรการที่จะใช้แก้ไขไว้ชัดเจน เมื่อมาตรการหนึ่งไม่ได้ผลก็หันไปใช้อีกมาตรการหนึ่งทำให้การดำเนินนโยบายไม่สอดคล้องกัน มีการสูญเปล่าและอาจเสียเวลาโดยใช่เหตุด้วย[5]

3. <u>อำนาจต่อรองและอิทธิพลภายนอก</u>

บทบาทของเจ้าหน้าที่ผู้กำกับควบคุมดูแลสถาบันการเงินนั้น ย่อมมีอำนาจต่อรองในหลาย ๆ ลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นในฐานะพนักงาน เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ในฐานะผู้ให้กู้ยืมแบบ Lender of Last Resort หรือเป็นผู้มีคุณธรรม มีบารมีเป็นที่ยอมรับนับถือของสถาบันการเงินในทุกประเทศ เป็นที่ยอมรับกันว่า การดำเนินนโยบายของทางการในลักษณะของการจูงใจ (Moral Suasion) ประกอบกับอำนาจพื้นฐานตามกฎหมายนั้น เป็นเรื่องที่สำคัญและเป็นศิลปะของธนาคารกลางในทุกชาติ

เรื่องของการจูงใจกับการใช้อำนาจตามกฎหมายนั้น จะใช้อย่างใด มากน้อยเพียงใด เป็นเรื่องของความพอดี และขึ้นอยู่กับอำนาจต่อรองของแต่ละฝ่ายจะใช้วิธีการตาม

กฎหมายมากขึ้นก็ต่อเมื่อการจูงใจไม่มีผล แต่หากจะต้องพัฒนาทางด้านกฎหมายเพื่อใช้เป็นอำนาจต่อรองมากขึ้น ก็ย่อมเป็นเรื่องที่จะต้องมีการพัฒนากันอย่างไม่มีที่สิ้นสุด และแท้ที่จริงอาจจะไม่ได้ผลตามวัตถุประสงค์ก็ได้[6] ขณะเดียวกัน การใช้วิธีจูงใจก็จะต้องอาศัยบรรมีของผู้บริหารธนาคารกลาง หรือเจ้าหน้าที่ผู้กำกับ ควบคุม ซึ่งการพัฒนาในเรื่องนี้จะต้องเสียเวลาและขึ้นกับตัวบุคคลอยู่มาก

เราคงต้องยอมรับว่า อิทธิพลทางการเมืองมักจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องของสถาบันการเงินและอิทธิพลทางธุรกิจของสถาบันการเงินต่าง ๆ แต่การต่อสู้กับอิทธิพลทางการเมืองด้วยการใช้อำนาจตามกฎหมายเป็นเครื่องมือนั้น อาจจะเป็นวิธีการที่ไม่คล่องตัวเท่าที่ควร และอาจจะเป็นเรื่องของความขัดแย้งแบบขาวกับดำได้ ดังนั้น หากจะสามารถมีการจัดองค์กรหรือวิธีการบริหารนโยบายการเงินเพื่อให้มีการถ่วงดุลอำนาจที่ชัดเจน เพื่อมิให้เรื่องการเงินของประเทศและความมั่นคงของสถาบันการเงินต้องไปขึ้นกับอิทธิพลภายนอกทั้งอิทธิพลทางเศรษฐกิจและอิทธิพลของนักการเมืองบางคนที่ใช้อำนาจโดยไม่ชอบธรรมได้ อย่างไรก็ดี ในเรื่องนี้มิได้หมายความว่า ผู้กำกับควบคุมจะต้องแยกเด็ดขาดจากนโยบายของนักการเมืองแท้ที่จริงแล้ว นักการเมืองที่รับผิดชอบต่อการบริหารประเทศก็ยังจะต้องสามารถมีบทบาทในการกำหนดนโยบายอันชอบธรรมด้วย จึงอยู่ที่ว่าจะสร้างความสมดุลแห่งอำนาจเพื่อให้บรรลุประโยชน์ของทั้งสองทางได้อย่างไร

4. <u>เรื่องของการล่าช้า</u> (Lags)

บ่อยครั้ง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ปัญหาดังกล่าวมักจะไม่ใช่ปัญหาที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ ๆ แต่เป็นผลที่เกิดจากการสั่งสมปัญหาหรือผลของการกระทำของผู้บริหารสถาบันการเงินในอดีตที่ผ่านมาช้านานแล้ว ความล่าช้าของการกระทำที่มีผลนำมาสู่ปัญหานั้นอาจจะกินเวลาช้านานถึง 3 ปี หรือเกินกว่านั้นก็ได้ และการดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาก็ยิ่งจะเสียเวลายาวนานมากขึ้น ปัญหาเรื่องความล่าช้าในระบบขั้นตอนต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นเรื่องที่ควรแก่การพิจารณาอย่างละเอียด หากจะยกตัวอย่างถึงปัญหาของการ

ติดตามการดำเนินงานที่ไม่เหมาะสมของสถาบันการเงิน อันอาจนำไปสู่ปัญหา และจำเป็นต้องดำเนินนโยบายเพื่อแก้ไขความล่าช้าต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. ความล่าช้าของข้อมูล (Information Lab) รายงานที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์ จะต้องใช้เวลา 3-4 สัปดาห์ในการนำส่งต่อเจ้าหน้าที่ของทางการ

2. การรับรู้และการวิเคราะห์ข้อมูล (Recognition Lag) อาจใช้เวลาในการศึกษาวิเคราะห์ และจัดทำรายงานผลจากข้อมูลที่ได้มา โดยใช้เวลาอีก 3 สัปดาห์

3. การตัดสินจากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว (Decision Lag) การตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาและนโยบายอาจจะใช้เวลาอีก 2-3 สัปดาห์

4. ความล่าช้าในการดำเนินมาตรการ (Implementation Lag) เมื่อมีนโยบายแล้ว การที่จะออกเป็นคำสั่ง การใช้อำนาจตามกฎหมาย การถ่ายทอดและตีความนโยบายไปจนถึงสถาบันการเงินนั้น ยังจะต้องเสียเวลาอีกระยะหนึ่ง ซึ่งจะเสียเวลา 3-4 สัปดาห์ ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของปัญหา บางครั้งอาจจะยาวนานถึง 1 ปีได้

จะเห็นได้ว่า ความล่าช้าของขั้นตอนต่าง ๆ ที่กล่าวมา อันเป็นขั้นตอนที่เริ่มตั้งแต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจนถึงขั้นตอนการดำเนินมาตรการนั้น จะต้องใช้เวลาถึงประมาณกว่า 10-12 สัปดาห์ และเมื่อมาตรการได้ดำเนินการไปแล้ว อาจจะต้องใช้เวลาอีกระยะหนึ่งกว่าจะเห็นผลของนโยบาย ดังนั้น ขบวนการดังกล่าวอาจจะกินเวลา 6 เดือน - 1 ปี จึงจะเริ่มเห็นผลที่ต่อเนื่องตามมาได้ และในกรณีที่ไม่ได้ผล เวลาที่เสียไป 6 เดือน - 1 ปี อาจหมายถึงความเสียหายที่รุนแรงได้ ดังนั้น หากการกำกับควบคุมสถาบันการเงินจะเป็นไปได้ในทางป้องกันและระงับปัญหาได้ทันท่วงทีแล้ว ขั้นตอนของการล่าช้าต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องมีการแก้ไขให้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาการทำงานแบบใหม่ ให้เกิดขึ้นทันกับการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจและเทคโนโลยี มิฉะนั้นแล้ว เวลาที่เสียไปในการระงับปัญหาอาจกลายเป็นปัญหาจนถึงขั้นที่แก้ไขยากเสียก่อน วิธีการบางอย่าง เช่น การตรวจสอบแบบสุ่มตัวอย่าง การพยายามคาดการณ์ล่วงหน้า การพยายามสร้าง Warning Indicators และขบวนการควบคุมที่จะสามารถรับรู้ปัญหาได้ล่วงหน้าก่อนที่จะทราบข้อมูลจากรายงาน อาจเป็นวิธีการที่ช่วยลดความล่าล้าต่าง ๆ ได้มาก

5. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงิน

ประสิทธิภาพของสถาบันการเงินเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับการเจริญก้าวหน้าและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ และวัดได้ในหลาย ๆ ทาง เช่นบทบาทในการระดมเงินออม และนำไปให้ผู้ลงทุนใช้ได้ในระยะเวลาที่ยาวขึ้น ต้นทุนของการเป็นสื่อกลางทางการเงิน (ส่วนต่างของดอกเบี้ยเงินฝากและให้กู้) การตอบสนองความต้องการสินเชื่อของภาคเศรษฐกิจใด ๆ ของประเทศหรือของรัฐบาล อัตรากำไรต่อทุนหรือสินทรัพย์ และผลตอบแทนต่อผู้ลงทุน เป็นต้น

กล่าวกันว่า แท้ที่จริงแล้ว ความมั่นคงของสถาบันการเงินย่อมขึ้นอยู่อย่างมากกับประสิทธิภาพของการจัดการของสถาบันการเงิน ซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับบุคลากร ระบบการทำงาน ขบวนการควบคุมภายใน ตลอดจนความสามารถปรับเปลี่ยนนโยบายและการบริหารงานให้สอดคล้องกับสภาพของธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปได้ แต่หากถือประสิทธิภาพของการจัดการเป็นเรื่องสำคัญแล้ว ก็จำเป็นที่จะต้องมีตัววัดออกมาให้ชัดเจนว่า จะใช้สิ่งใดเป็นเครื่องวัดประสิทธิภาพในการจัดการ เช่น กำไร สถาบันการเงินที่มีกำไรมักจะไม่มีปัญหาในเรื่องความมั่นคง แต่สถาบันการเงินที่ขาดทุนย่อมจะมีปัญหาความมั่นคง ในที่สุดด้วยเหตุนี้ ทางการจะต้องมีแนวนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องความสามารถในการทำกำไรของสถาบันการเงินต่าง ๆ และสามารถเข้าใจปัญหา ข้อจำกัด อุปสรรค ได้อย่างลึกซึ้งและรวดเร็ว ขจัดอุปสรรคที่จะกระทบต่อความสามารถในการทำกำไร ทั้งนี้ มิได้หมายความว่า ทางการจะต้องเข้าอุดหนุนและช่วยเหลือตลอดไป แต่เป็นการหามาตรการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น หรือให้สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น

ในการแก้ไขพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนฯ เมื่อปี 2526 (และ 2528) และการแก้ไขพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์เมื่อปี 2528 ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของผู้บริหารสถาบันการเงิน โดยทางการมีอำนาจที่จะให้ความเห็นชอบและกำหนดคุณสมบัติของผู้บริหารสถาบันการเงินได้ และหากจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนผู้บริหารเพื่อประโยชน์ในการแก้ปัญหาของสถาบันการเงินนั้น ทางการก็สามารถสั่งเปลี่ยนกรรมการ หรือผู้บริหารได้ด้วย แนวทางดังกล่าวเป็นความ

พยายามที่จะบรรลุถึงเป้าหมายในเรื่องของประสิทธิภาพในการจัดการ แต่วิธีการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ด้วยการใช้อำนาจตามกฎหมาย ไม่น่าจะเป็นเรื่องที่จะทำให้สามารถเข้าถึงการแก้ปัญหาในเรื่องประสิทธิภาพการจัดการได้เสมอไป เป็นแต่เพียงการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นเท่านั้น แท้ที่จริงแล้ว หากขบวนการกำกับควบคุมและการบริหารธุรกิจเป็นไปภายใต้การจัดการของผู้บริหารและผู้ประกอบการมืออาชีพที่มีความรับผิดชอบและมีจรรยาบรรณแล้ว ปัญหาความล้มเหลว ขาดทุนรุนแรง ไม่น่าจะเกิดขึ้น แต่ปัญหาส่วนใหญ่น่าจะเป็นเรื่องของประสิทธิภาพการจัดการ ซึ่งกฎหมายไม่น่าจะเอื้อมมือเข้าไปถึงได้ และจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาวิธีการใหม่ ๆ ที่ลึกซึ้งยิ่งกว่าที่กฎหมายให้อำนาจไว้เสียอีก

6. <u>การเปิดเผยข้อมูลต่อประชาชน</u> (Public Disclosure)

ประสบการณ์ในประเทศไทย ได้แสดงให้เห็นว่ารายงานของผู้สอบบัญชีไม่สามารถให้ภาพของฐานะกิจการของสถาบันการเงินได้อย่างเพียงพอยิ่งกว่านั้นในสายตาของประชาชน ข้อมูลการประกาศสินทรัพย์และหนี้สินอย่างย่อ ไม่ได้ให้ภาพที่เป็นประโยชน์ในการประเมินความมั่นคงของกิจการ การประเมินฐานะกิจการที่แท้จริง เจ้าหน้าที่ตรวจสอบของทางการเท่านั้นจึงจะทราบได้ แต่กฎหมายห้ามผู้ล่วงรู้ข้อมูลที่ตามปกติธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทเงินทุนจะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผย นำไปเปิดเผยให้คนอื่นรู้ นอกจากตามหน้าที่ หรือเพื่อการพิจารณาคดีเท่านั้น ในเมื่อข้อมูลเกี่ยวกับความไม่มั่นคง ปกติจะถูกสถาบันการเงินปกปิดอยู่แล้ว ผู้ที่รู้ข้อมูลจึงย่อมไม่กล้าเปิดเผย และไม่มีวิธีการใดที่ประชาชนจะสามารถประเมินฐานะกิจการได้โดยง่าย ยิ่งกว่านั้น เทคนิคการโฆษณาและการใช้สื่อมวลชนเพื่อประโยชน์ในทางการค้า ดูจะมีผลจูงใจประชาชนผู้ใช้บริการมากยิ่งกว่าข้อมูลใด ๆ เสียอีก การควบคุมขอบเขตของการโฆษณาจึงอาจจะจำเป็นที่จะต้องเข้มงวดขึ้น ในขณะที่ข้อมูลที่บ่งชี้ข้อบกพร่องหรือแนวโน้มที่ไม่ดีของสถาบันการเงิน ควรจะต้องถูกบังคับให้เปิดเผยอย่างจริงจัง แม้ว่าจะไม่สามารถบังคับให้เปิดเผยข้อมูลภายในที่จะถึงปกปิดตามปกติได้ก็ตาม

แต่การเปิดเผยข้อมูล ย่อมกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน ดังนั้นมาตรการในการสั่งการแก้ไขปัญหา และการกำหนดทางเลือกที่จะกระทำโดยไม่ชักช้า ก็จะต้องเป็นเรื่อง

ที่จำเป็นควบคู่กันไปด้วย ซึ่งในขณะนี้ แม้จะเริ่มมีการเปิดเผยข้อมูลกันมากขึ้น แต่มาตรการในการสั่งการแก้ไขปัญหา และทางเลือกในกรณีแก้ไขปัญหาไม่ได้ ดูยังไม่ได้มีการเตรียมการไว้อย่างชัดเจนนัก การเตรียมการที่ดีย่อมจะยังประโยชน์ในการป้องกันความเสียหายได้มาก

บทส่งท้าย

ในอดีต การกำกับควบคุมสถาบันการเงินได้มุ่งไปในด้านการรักษาเสถียรภาพทางการเงินและการจัดสรรทรัพยากรในประเทศ ส่วนการกำกับควบคุมเพื่อความมั่นคงแม้จะได้มีมาถึงประมาณ 30 ปีแล้ว แต่วิธีการกำกับควบคุมยังไม่เคยถูก ท้าทาย จากปัญหาความมั่นคงของสถาบันการเงินอย่างจริงจังนัก ความผันผวนทางการเงินและเศรษฐกิจ และระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา ทำให้ปัญหาความมั่นคงของสถาบันการเงินเกิดขึ้นในทุกประเทศ และธนาคารแห่งประเทศไทยคงจะต้องเข้ามามีบทบาทและยอมรับในเรื่องนี้เป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย และศึกษายุทธวิธีหรือกลไกการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง การแก้ไขกฎหมายเมื่อปี 2528 ได้ให้เครื่องมือในการสั่งการแทรกแซงอำนาจการจัดการภายในของสถาบันการเงิน และการตรวจสอบเอาผิดผู้บริหารได้อย่างกว้างขวาง การเลือกใช้เครื่องมืออย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์เท่านั้น จึงจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง แต่ปัญหาพื้นฐานที่ได้หยิบยกมากล่าวถึงข้างต้น ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้ทั้งสิ้น หากไม่แก้ไขให้ลดน้อยลง การใช้กฎหมายก็คงเพียงให้ความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในการทำงาน แต่อาจไม่นำไปสู่ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายทางการกำกับควบคุมได้ และดังที่ผู้ว่าการคนแรกของธนาคารแห่งประเทศไทยได้กล่าวไว้แล้วว่า ประชาชนย่อมเข้าใจกันอยู่มากว่า ธนาคารมั่นคงเพราะมีกฎหมายควบคุม และเมื่อรัฐใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีอยู่แล้ว ความรับผิดชอบย่อมเป็นเงาตามตัวมา ภาระความรับผิดชอบที่พระองค์ท่านกล่าวไว้นั้น ไม่แตกต่างไปจากเดิมเมื่อเวลาได้ผ่านเลยมาอีก 42 ปีแล้ว แต่ความซับซ้อนของปัญหาและของการประกอบกิจการของสถาบันการเงินได้เพิ่มพูนขึ้นกว่าเดิมมาก

ภาคผนวก

กฎหมายว่าด้วยการกำกับควบคุมสถาบันการเงิน

1. กฎหมายว่าด้วยการกำกับควบคุมธนาคารพาณิชย์

ก่อน พ.ศ.2480 การควบคุมธนาคารไม่ค่อยมี เนื่องจากปริมาณธุรกิจของธนาคารยังมีน้อย การควบคุมการประกอบการธนาคารพาณิชย์กระทำโดยการกำหนดเงื่อนไขของกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการควบคุมกิจการธนาคาร โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน พุทธศักราช 2471 หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ.2475 และภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ทำให้เกิดปัญหาทางการค้าและการเงินระหว่างประเทศ ธนาคารที่จัดตั้งขึ้นในระยะ 2475-79 ต้องเลิกกิจการถึง 4 ธนาคารในปี 2480 และ 2481 กับสาขาธนาคารต่างประเทศอีก 3 แห่ง ก็เลิกกิจการในระยะต่อมาด้วย ทำให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายควบคุมธนาคารพาณิชย์ และเพื่อเป็นการเตรียมการสำหรับการมีธนาคารกลางต่อไป

พระราชบัญญัติควบคุมกิจการธนาคาร พ.ศ.2480 ได้วางแนวทางในการควบคุมโดยกำหนดนิยามกิจการธนาคารพาณิชย์ เงินทุนขั้นต่ำ 2 แสนบาท และให้มอบหลักประกัน (เงินสดหรือหลักทรัพย์) ไว้กับรัฐบาล กำหนดข้อห้ามกระทำการที่ไม่ใช่สิ่งที่ธนาคารพึงกระทำ และต้องยื่นรายงานสับต่อรัฐมนตรี โดยมีบทกำหนดโทษเป็นค่าปรับ หรืออาจถูกเรียกใบอนุญาตคืน ในแถลงการณ์ประกอบพระราชบัญญัติได้อ้างถึงหลักสำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อให้ความปลอดภัยแก่ผู้ฝากเงินยิ่งขึ้น และเพื่อให้ทราบฐานะการเงินของประเทศดีขึ้น ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากรายงานสับ ทั้งในรูปยอดคงค้างและปริมาณการค้าที่ผ่านธนาคาร

หลังการจัดตั้งธนาคารแห่งประเทศไทย เมื่อ พ.ศ.2485 แล้ว มีการเร่งจัดระบบการเงินในประเทศ จึงมีการปรับปรุงกฎหมายฉบับปี 2480 เป็น พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2488 ซึ่งถือได้ว่า เป็นกฎหมายที่มุ่งใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนด

กฎเกณฑ์และมาตรฐานในการปฏิบัติงาน และให้รัฐบาลมีอำนาจกำกับดูแลให้ธนาคารดำรงไว้ซึ่งมาตรฐานที่กำหนดนั้น โดยมีทั้งหมด 38 มาตรา ในระยะนั้น ธนาคารต่างประเทศยังมีบทบาทในระบบการธนาคารพาณิชย์ในประเทศอยู่มาก จึงมีบทบัญญัติว่าด้วยการขอตั้งธนาคารพาณิชย์ใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้มีธนาคารไทยมากขึ้น ขณะเดียวกันก็มีขั้นตอนการเลิกกิจการโดยรัฐมนตรีเพิกถอนการอนุญาตเมื่อเห็นว่าฐานะไม่มั่นคง หรือโดยคณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งเข้าควบคุมธนาคารที่หยุดทำการจ่ายเงิน ซึ่งมีอำนาจ "จัดการธนาคารเหมือนหนึ่งได้รับโอนกิจการและสินทรัพย์ของธนาคารมาเป็นของตนเอง" และสั่งเลิกกิจการเพื่อชำระบัญชีได้ ทั้งนี้โดยมีเจตนาเพื่อ "ช่วยให้ผู้ฝากเงินต้องเสียหายน้อยกว่าที่จะปล่อยไว้จนกว่าธนาคารจะล้มไปเอง"[7]

ในด้านการกำกับควบคุม ได้มีบทบัญญัติว่าด้วยการควบคุมมาตรฐานต่าง ๆ ตามหลักวิชาการ ได้แก่ การดำรงเงินสดสำรอง ข้อห้ามปฏิบัติ คือ ห้ามลดทุน ห้ามให้กู้แก่กรรมการ ห้ามซื้อหรือมีไว้ซึ่งอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่เกี่ยวกับธุรกิจ ฯลฯ การกำหนดอัตราดอกเบี้ย การประกาศงบดุลย่อ และรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้มีการตรวจสอบ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการตรวจสอบสินทรัพย์และการดำเนินงานและใช้เป็นข้อมูลในการสั่งเพิกถอนการอนุญาตได้ หากฐานะและการดำเนินงานโดยทั่วไปของธนาคารอยู่ในลักษณะอันจะเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อประโยชน์ของประชาชน

ในระยะต่อมา เมื่อเจ้าหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทยได้เริ่มถูกแต่งตั้งให้เป็นผู้ตรวจสอบ และมีการใช้ข้อมูลรายงานสับมาเป็นพื้นฐานในการวางนโยบายการเงินของประเทศมากขึ้น ประกอบกับเริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ จึงมีการปรับปรุงมาตรฐานการควบคุมให้รัดกุมและกว้างขวางขึ้นในพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติดังกล่าวว่า "ปัจจุบัน การธนาคารและการเศรษฐกิจได้ขยายตัวขึ้นเป็นลำดับ จึงสมควรได้ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ให้เหมาะสมเพื่อประโยชน์แก่การเศรษฐกิจ ตลอดจนให้ความคุ้มครองแก่ผู้ฝากเงินกับธนาคาร" ซึ่งมีบทบัญญัติว่าด้วยการดำรงเงินกองทุนเป็นอัตราส่วนกับสินทรัพย์กำหนดเรื่องการห้ามผู้กู้แก่กรรมการให้มี

ความหมายกว้างขึ้น จำกัดการให้กู้ยืมรายใหญ่ ตลอดจนมาตรฐานอื่นที่ทางการจะกำหนดได้ ระบุอำนาจรัฐมนตรีในการสั่งการห้ามให้กู้ยืม หรือลงทุน หรือลงโทษ กรณีมีการฝ่าฝืน นอกจากการกำหนดขั้นตอนเข้าควบคุมเพื่อเลิกกิจการ และบทลงโทษต่าง ๆ ให้ชัดเจนขึ้นแล้ว ยังระบุว่ารัฐมนตรีจะมอบอำนาจให้ธนาคารแห่งประเทศไทยตั้งพนักงานธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ก็ได้ ซึ่งทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเริ่มขยายบทบาทในด้านการตรวจสอบและกำกับควบคุมมากขึ้น

ในปี พ.ศ.2522 ได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายดังกล่าว โดยมุ่งทำลายการผูกขาด การใช้อิทธิพลของเจ้าของธนาคารเพื่อประโยชน์ในกลุ่มของตน โดยบังคับให้มีการกระจายหุ้นไปสู่ผู้ถือหุ้นรายย่อย อำนาจห้ามกระทำการใด ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันในระบบธนาคารหรือเป็นการผูกขาดหรือจำกัดตัดตอนทางเศรษฐกิจ มีอำนาจในการกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ ในลักษณะที่ละเอียดมากขึ้น และเข้มงวดมากขึ้น รวมทั้งบังคับให้แบ่งสรรสินเชื่อแก่ภาคเศรษฐกิจที่กำหนดได้ (อำนาจหลายประการยังไม่เคยมีการกำหนดใช้ในทางปฏิบัติ) การแก้ไขครั้งนี้จึงมุ่งที่จะเพิ่มการแข่งขันเพิ่มประสิทธิภาพในเชิงเศรษฐกิจ และในช่วงระยะเดียวกัน ได้มีการพิจารณาถึงการจัดตั้งสถาบันประกันเงินฝาก เพื่อให้มีโครงสร้างทางกฎหมาย ที่จะเอื้ออำนวยต่อสภาพการแข่งขันอย่างจริงจัง ลดการควบคุมอัตราดอกเบี้ยเพื่อให้เป็นไปตามตลาด แต่เนื่องจากไม่ใช่ความจำเป็นรีบด่วน จึงไม่ได้มีการจัดตั้งขึ้นในช่วงนั้น แต่ได้มีการส่งเสริมการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินมากขึ้น

เมื่อปลายปี 2528 ได้มีการแก้ไขโดยออกพระราชกำหนดปรับปรุงมาตรการต่าง ๆ โดยเพิ่มความเข้มงวดกับการให้กู้ยืมแก่กิจการในเครือ หรือในกลุ่มธุรกิจใดมากขึ้น เพิ่มอำนาจในการสั่งการ กรณีธนาคารพาณิชย์ที่มีปัญหา สามารถสั่งเพิ่มทุนหรือลดทุนได้ สั่งถอดถอนหรือแต่งตั้งกรรมการหรือผู้บริหารได้ถ้าจำเป็น โดยถือเสมือนเป็นมติผู้ถือหุ้นเพื่อความรวดเร็วในการจับตัวผู้กระทำผิดที่จะหลบหนี การถ่ายเททรัพย์สินของผู้บริหารที่กระทำผิด ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวได้ก่อนฟ้องคดีและแจ้งต่ออธิบดีกรมตำรวจเพื่อสั่งห้ามบุคคลออกนอกประเทศได้เป็นการชั่วคราว

2. กฎหมายว่าด้วยการควบคุมบริษัทเงินทุนและบริษัทหลักทรัพย์

เช่นเดียวกับการควบคุมธนาคารพาณิชย์ในระยะแรก การควบคุมครั้งแรกมีลักษณะเป็นการกำหนดเงื่อนไขการอนุญาต และให้มีการรายงานให้ทางการทราบ แต่ได้รวมการกำหนดกฎเกณฑ์การควบคุมพื้นฐาน เช่น เงินสดสำรอง ข้อห้าม ฯลฯ ทำนองเดียวกับของธนาคารพาณิชย์ในระยะสั้น โดยกำหนดไว้ตามอำนาจในประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 พ.ศ.2515 ว่าด้วยการควบคุมการประกอบกิจการค้าที่กระทบถึงความปลอดภัยแห่งสาธารณชน

ผลของการควบคุม และการมีใบอนุญาตอย่างเป็นทางการ ทำให้มีบริษัทเงินทุน และบริษัทหลักทรัพย์ถึง 128 แห่ง เนื่องจากในระยะแรกทางการปล่อยให้มีการแข่งขันกันอย่างเต็มที่ และไม่มีมาตรการลงโทษที่ชัดเจน บริษัทหลายแห่งจึงมีการเสี่ยงภัยโดยไม่สมควร จนมีฐานะการดำเนินงานไม่มั่นคง ดังนั้น จึงมีการตราพระราชบัญญัติการควบคุมบริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทเครดิตฟองซีเอร์ พ.ศ. 2522 เพื่อกำหนดโครงสร้างการควบคุม การกระจายหุ้น มาตรการลงโทษ และขั้นตอนการเลิกกิจการ ทำนองเดียวกับกรณีของธนาคารพาณิชย์ เมื่อเกิดวิกฤตการณ์บริษัทเงินทุนในปี 2526 ทำให้หลายบริษัทต้องหยุดกิจการ จึงมีการแก้ไขกฎหมายในลักษณะที่จะลงโทษทางอาญาแก่ผู้บริหารบริษัทที่จงใจฝ่าฝืนกฎหมายให้รุนแรงขึ้น ตลอดจนกำหนดคุณสมบัติผู้บริหาร ผู้สอบบัญชี มาตรฐานการบัญชี การเปิดเผยข้อมูล ให้มากขึ้น และล่าสุดเมื่อปี 2528 มีการแก้ไขเพิ่มเติมทำนองเดียวกับพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ เพื่อเตรียมการแก้ไขกรณีบริษัทที่มีปัญหา และทางการจะต้องใช้อำนาจสั่งการโดยเด็ดขาดรวดเร็วได้ ทำให้มีการใช้อำนาจสั่งลดทุนหรือเพิ่มทุนได้อย่างรวดเร็ว และสามารถเอาผิดกับผู้บริหารเรียกร้องความเสียหายแทนผู้ฝากเงินได้ละดวกขึ้น

เชิงอรรถ

(1) เมื่อกล่าวถึงสถาบันการเงิน หมายความรวมทั้งธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุน แต่เนื่องจากธนาคารพาณิชย์มีวิวัฒนาการที่ยาวกว่า การพิจารณาปัญหาส่วนใหญ่จะถือธนาคารพาณิชย์เป็นกรณีตัวอย่าง

(2) ในคำชี้แจงประกอบร่างพระราชบัญญัติ ฉบับปี 2488 ของผู้ว่าการต่อรัฐมนตรีในหมวดที่ว่าด้วยเจ้าหน้าที่กำกับดูแลธนาคาร ได้ชี้แจงว่าในต่างประเทศเจ้าหน้าที่กำกับดูแลธนาคารอาจเป็น (1) หน่วยราชการในกระทรวงการคลังหรือพาณิชย์ (2) คณะกรรมการอิสระหรือในกระทรวงการคลัง (3) ธนาคารกลาง และสำหรับประเทศไทยในขณะนั้น "เห็นว่าทางที่เหมาะสมที่สุด ควรให้รัฐมนตรีคลังมีอำนาจกำกับดูแลไปตามเดิม" ส่วนการตรวจสอบฐานะกิจการโดยเจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยมาเริ่มจริงจังก่อนปี 2499 ไม่นานนัก และตั้งแต่พระราชบัญญัติฉบับปี 2522 ได้มีการให้อำนาจในการกำกับดูแลแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยอย่างชัดเจนขึ้น โดยอำนาจหลายอย่างยังต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีก่อน

(3) หนังสือที่ระลึกครบรอบปีที่ยี่สิบ 10 ธันวาคม 2505 ธนาคารแห่งประเทศไทย หน้า 23 การที่กล่าวไว้เพียงเท่านั้นในรายงานผลการปฏิบัติงานรวม 65 หน้า ย่อมแสดงว่าการกำกับควบคุมในระยะ 2488-2505 ธนาคารแห่งประเทศไทยยังไม่ได้มีบทบาทในการกำกับควบคุมนัก แม้ว่าจะมีส่วนในการกำกับและตรวจสอบอยู่บ้าง

(4) ในเอกสารเรื่อง กลยุทธในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจไทย ของนายกำจร สถิรกุล ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (2528) ได้ระบุปัญหาด้านการเงินไว้ 4 ข้อ คือ ปัญหาการระดมเงินออม ปัญหาในการดำเนินนโยบายการเงินเพื่อรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ ปัญหาการจัดสรรสินเชื่อสู่ภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ และปัญหาคุณภาพและประสิทธิภาพของสถาบันการเงิน ซึ่งในปัญหาสุดท้ายนี้ มีส่วนหนึ่งที่ยอมรับว่ามีปัญหาความมั่นคงของสถาบันการเงิน ซึ่งในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา มีสถาบัน

การเงินที่ประสบปัญหาในการดำเนินงานในจำนวนไม่น้อย เฉพาะปี 2527 มีการถอนใบอนุญาต 9 แห่ง ถูกควบคุม 7 แห่ง และมีสถาบันการเงินที่ทางการต้องเข้าถือหุ้นและร่วมบริหารอีก 19 แห่ง การกล่าวโดยชัดเจนนี้ น่าจะเป็นครั้งแรกที่ถือเรื่องความมั่นคงของสถาบันการเงินเป็นปัญหาระดับสำคัญ ทัดเทียมกับปัญหาการเงินด้านอื่น ๆ แต่แนวทางแก้ไขที่เสนอยังขาดรายละเอียดที่ชัดเจน

(5) มาตรการแก้ไขปัญหาบริษัทเงินทุนที่อ่อนแอ ที่เรียกว่า "มาตรการ 4 เมษายน" หรือ มาตรการ Life-boat เมื่อปี 2527 ที่ทางการเข้าไปถือหุ้นและควบคุมดูแลการดำเนินกิจการ เป็นตัวอย่างหนึ่งที่การกำหนดเป้าหมายรองและเครื่องมือในการแก้ปัญหายังไม่ชัดเจนนัก และเวลาที่ผ่านไปอาจทำให้เกิดการสูญเปล่าอย่างมาก

(6) แนวคิดของการใช้กฎหมายได้เพียงไรนั้น ผู้ว่าการคนแรกของธนาคารแห่งประเทศไทยได้กล่าวไว้อย่างชัดเจน และผู้ที่ใช้กฎหมาย ปัจจุบันควรจะตระหนักถึงความจริงนี้ พระองค์ท่านได้เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีประกอบร่างพระราชบัญญัติควบคุมกิจการธนาคาร พ.ศ.2488 ว่า

"การธนาคารย่อมเป็นกิจการที่จะควบคุมจริง ๆ หาได้ไม่ เพราะการประกอบธุรกิจของธนาคารย่อมต้องอาศัยความวินิจฉัยและดุลยพินิจเป็นที่ตั้ง เช่น ในการที่จะให้กู้ยืมเงิน แต่ละรายก็ย่อมมีพฤติการณ์ต่างกันบ้างไม่มากก็น้อย จะให้รายใดกู้หรือไม่ให้กู้ก็ต้องอาศัยความวินิจฉัย ..... จะออกกฎหมายวางกฎเกณฑ์ไว้ตายตัวหาได้ไม่"

"เพราะเหตุที่จะควบคุมจริง ๆ ไม่ได้ กฎหมายว่าด้วยการธนาคารจึงต้องมีลักษณะเป็นการกำหนดมาตรฐานบางอย่างไว้ แล้วให้รัฐบาลมีอำนาจกำกับดูแลให้ธนาคารดำรงไว้ซึ่งมาตรฐานที่กำหนดไว้นั้น"

วิวัฒนไชยานุสรณ์ หน้า 140-141

(7) เหตุผลในบันทึกของผู้ว่าการถึงรัฐมนตรี เมื่อ 27 พฤศจิกายน 2487

วิวัฒนไชยานุสรณ์ หน้า 142

บรรณานุกรม

1. วิวัฒนไชยานุสรณ์ ธนาคารแห่งประเทศไทย พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย 1 เมษายน 2504

2. หนังสือ ที่ระลึกวันครบรอบปีที่ยี่สิบ 10 ธันวาคม 2505 ธนาคารแห่งประเทศไทย

3. หนังสือ ที่ระลึกในการเปิดอาคารสำนักงานใหญ่ ธนาคารแห่งประเทศไทย 12 กรกฎาคม 2525

4. เส้นทางธนาคารพาณิชย์ นภพร เรืองสกุล สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2529

5. พระราชบัญญัติว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2480, พ.ศ.2488, พ.ศ.2505, พ.ศ.2522 และ พ.ศ.2528

6. พระราชบัญญัติว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุนฯ พ.ศ.2522, พ.ศ.2526 และ พ.ศ.2528

7. กำจร สถิรกุล "กลยุทธในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจไทย" ในหนังสือพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายพิสุทธิ์ นิมมานเหมินท์ 10 กรกฎาคม 2528 หน้า 240-320

8. สถาพร ยืนะจิตร "ประสิทธิภาพ ความมั่นคง กับมาตรการกำกับดูแลสถาบันการเงิน" ใน การเงิน การธนาคาร และการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ (รวมบทความแด่อาจารย์ป๋วย) นภพร เรืองสกุล, อัยวัฒน์ วิบูลย์ศรัสดิ์ และดวงมณี วงศ์ประทีป, บรรณาธิการ, พ.ศ.2530

9. Supachai Panitchpakdi, "Problem Financial Institution : A Spreading Phenomenon", in Supachai Panitchpakdi, Financial Development in Thailand and other Developing Countries, Bangkok 1985 pp. 85-106.

10. Sataporn Jinachitra, "Monetary Policy : Achievement and a Look to the Future" in Thai-American Business Vol.8 No.5 Sept-Oct 1976, American Chamber of Commerce in Thailand, pp. 5 - 7.

การรวมอำนาจทางการเงินกับการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ

โดย

ศาสตราจารย์ เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม

บทความที่เสนอในการสัมมนาวิชาการ 2530

เรื่อง

ความมั่นคง
ของสถาบันการเงิน

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

19 - 20 กุมภาพันธ์ 2530

สารบัญ

	หน้า
1. ความสำคัญของเงินและการขยายบทบาทของสถาบันการเงิน	6-2
1.1 การขยายบทบาทของเงินในทางเศรษฐกิจ	6-2
1.2 บทบาทและอิทธิพลของสถาบันการเงิน	6-5
2. ผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจในสถาบันการเงิน	6-11
3. บทบาทและอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจ	6-14
3.1 รูปแบบและขอบเขตของการใช้อิทธิพลทางการเมือง เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจ	6-14
3.2 การพึ่งพิงอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจไทย	6-24
3.3 การเข้ามีบทบาททางการเมืองของนักธุรกิจ	6-44
4. ผลประโยชน์ของธุรกิจและอิทธิพลในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ	6-54
4.1 การแก้ปัญหากรณีธนาคารนครหลวงไทย	6-54
4.2 พื้นฐานทางเศรษฐกิจการเมืองในการกำหนดนโยบายของรัฐบาล	6-75

การรวมอำนาจทางการเงิน
กับการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ *

นับตั้งแต่การเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปี พ.ศ. 2502 เป็นต้นมา รัฐบาลไทยได้เน้นนโยบายการส่งเสริมการลงทุนของเอกชนมากขึ้นเป็นลำดับ ในตลอด 30 ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยได้เจริญเติบโตค่อนข้างเร็วมาก ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากนโยบายส่งเสริมบทบาทของเอกชนในการพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวนั้น ในขณะเดียวกันเมื่อเศรษฐกิจเจริญเติบโตขึ้นนั้นก็ปรากฏว่าธุรกิจการเงินและกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ก็ได้มีบทบาทและอิทธิพลในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจมากขึ้น การประกอบกิจการในธุรกิจต่าง ๆ ได้มีการรวมอำนาจการผูกขาดทางเศรษฐกิจมากขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการกระจายรายได้และการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ก็ได้พบว่ามีปัญหาสลับซับซ้อนมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการจัดระบบการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของสังคมนั้น จะเกิดปัญหาความขัดแย้งกับผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจ ดังนั้นจึงเกิดปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดทิศทางของการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศขึ้นมาว่า ประเทศไทยจะพัฒนาเศรษฐกิจไปในทิศทางใด? เพื่อผลประโยชน์ของคนกลุ่มใด และใครคือผู้ที่มีอำนาจที่แท้จริงในการกำหนดนโยบายหรือกำหนดทิศทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการกำหนดทิศทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่จะได้กล่าวถึงต่อไปนี้ จะได้กล่าวถึงบทบาทและอิทธิพลของธุรกิจการเงินและกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ โดยจะได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของเงินในระบบเศรษฐกิจ การขยายตัวและความเจริญเติบโตของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่และการใช้ระบบวิ่งเต้น และกลไกทางการเมืองในการกำหนดนโยบายหรือมาตรการทางเศรษฐกิล สำหรับการวิเคราะห์นั้นจะแบ่งหัวข้อการพิจารณาดังนี้

---

* เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม ศาสตราจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. ความสำคัญของเงินและการขยายบทบาทของสถาบันการเงิน
2. ผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจในสถาบันการเงิน
3. บทบาทและอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจ
4. ผลประโยชน์ของธุรกิจและการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ

1. ความสำคัญของเงินและการขยายบทบาทของสถาบันการเงิน

ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเมื่อเศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตและมีการแลกเปลี่ยนมากขึ้นนั้น เงินจะเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจมากขึ้นทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ในขณะเดียวกันสถาบันการเงินที่ทำหน้าที่ระดมเงินออมและจัดสรรเงินให้กู้ยืมแก่ธุรกิจต่าง ๆ ก็จะมีบทบาทและอิทธิพลเพิ่มขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม การศึกษาความสำคัญของเงินในทางเศรษฐกิจในที่นี้จะกล่าวแต่เฉพาะในลักษณะของภาพรวมโดยทั่วไปเท่านั้น ซึ่งจะแบ่งหัวข้อการพิจารณาโดยสังเขปดังนี้

1. การขยายบทบาทของเงินในทางเศรษฐกิจ
2. บทบาทและอิทธิพลของสถาบันการเงิน

1.1 การขยายบทบาทของเงินในทางเศรษฐกิจ

การศึกษาความสำคัญของเงินในทางเศรษฐกิจนั้นอาจจะพิจารณาได้จากสัดส่วนของปริมาณเงินแต่ละประเภทเทียบกับมูลค่าของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ เพื่อที่จะดูว่าระบบเศรษฐกิจได้มีการใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนอย่างไร และปริมาณของเงินแต่ละประเภทที่ใช้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจมีความสำคัญหรือได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

จากการพิจารณาข้อมูลของปริมาณเงินที่ใช้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจไทยในช่วง 20 กว่าปีที่ผ่านมาได้พบว่าเงินได้เข้าไปมีบทบาทในการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจมากขึ้น ซึ่งจะพิจารณาได้จากข้อมูลในตารางที่ 1 จากข้อมูลดังกล่าวพอจะพิจารณาข้อสังเกตบางประการได้ดังนี้

ประการแรก เมื่อพิจารณาถึงปริมาณธนบัตรที่ใช้หมุนเวียนในทางเศรษฐกิจเปรียบเทียบกับมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ตั้งแต่ปี 2507 เป็นต้นมาจะพบว่าได้มีสัดส่วนที่ลดลง กล่าวคือ จากประมาณร้อยละ 9.78 ในปี 2507 ลดเหลือประมาณร้อยละ 7.54 ในปี 2517 และในปี 2528 สัดส่วนดังกล่าวลดเหลือเพียงประมาณร้อยละ 6.11 เท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมื่อเศรษฐกิจเจริญเติบโตขึ้น ความสำคัญของธนบัตรที่ใช้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจจะลดลง เนื่องจากประชาชนจะหันไปใช้เงินหมุนเวียนประเภทอื่นที่มีความสะดวกในการใช้หมุนเวียนมากขึ้น ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาถึงบทบาทของรัฐบาลในการควบคุมปริมาณเงินที่ใช้หมุนเวียนโดยตรงในทางเศรษบกิจก็จะมีลดลงด้วย เนื่องจากประชาชนได้หันไปใช้เงินหมุนเวียนในรูปอื่นมากกว่าการใช้ธนบัตรโดยตรง ดังนั้นอำนาจการควบคุมปริมาณเงินที่ใช้หมุนเวียนโดยตรงของรัฐบาลจึงลดลง

ประการที่สอง ถ้าพิจารณาปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจในความหมายที่กว้างขึ้น กล่าวคือ เมื่อนำเอาธนบัตรที่ออกใช้หมุนเวียนกับเงินฝากทุกประเภทของธนาคารพาณิชย์รวมกัน ซึ่งเป็นความหมายของปริมาณเงินหมุนเวียนแบบกว้าง แล้วนำมาเปรียบเทียบกับมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติ จะพบว่าเงินได้เข้ามามีบทบาทในทางเศรษฐกิจมากขึ้น กล่าวคือในปี 2512 สัดส่วนของเงินในความหมายแบบกว้างเทียบกับมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติมีเพียงร้อยละ 28.97 เท่านั้น ต่อมาสัดส่วนดังกล่าวได้เพิ่มขึ้นเป็นประมาณร้อยละ 36.97 ในปี 2522 และในปี 2528 ได้เพิ่มขึ้นเป็นประมาณร้อยละ 57.21

การที่สัดส่วนของปริมาณเงินในความหมายแบบกว้างเทียบกับมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วนั้น นอกจากจะแสดงว่าระบบเศรษฐกิจไทยได้เปลี่ยนเป็นระบบเศรษฐกิจแบบแลกเปลี่ยนมากขึ้นแล้ว ยังแสดงว่าระบบธนาคารพาณิชย์ได้เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลในระบบเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นด้วย

ประการที่สาม การที่เงินหมุนเวียนที่สร้างจากระบบเครดิตของธนาคารพาณิชย์ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วนั้น ได้แสดงให้เห็นถึงความเจริญเติบโตในระบบเศรษฐกิจ

ตารางที่ 1

สัดส่วนของปริมาณเงินแต่ละประเภทเทียบกับมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติ

(หน่วย : ร้อยละ)

ปี	ธนบัตร (M)	ธนบัตรและเงินฝากกระแสรายวัน (M_1)	ธนบัตรและเงินฝากทุกประเภท (M_2)
2506	9.78	14.50	
2507	9.73	14.26	
2508	9.64	14.87	
2509	9.24	14.10	
2510	9.07	14.13	
2511	9.11	14.40	
2512	8.52	13.48	28.97
2513	8.72	13.67	31.07
2514	9.03	14.22	34.03
2515	9.28	14.53	36.99
2516	8.61	13.43	34.47
2517	7.53	12.01	33.34
2518	7.45	11.68	35.07
2519	7.65	12.13	37.29
2520	7.29	11.46	38.43
2521	7.06	11.54	38.39
2522	7.34	11.32	36.98
2523	6.70	10.37	36.76
2524	6.08	9.26	37.20
2525	6.38	9.24	43.11
2526	6.45	8.97	48.98
2527	6.41	9.34	54.85
2528	6.11	8.53	57.21

ที่มา : ข้อมูลเบื้องต้นจากธนาคารแห่งประเทศไทย

แบบแลกเปลี่ยนและสถาบันการเงินของไทย ซึ่งเป็นไปตามวิวัฒนาการของระบบทุนนิยม ในขณะเดียวกันถ้าพิจารณาถึงบทบาทและอิทธิพลของรัฐบาลในการควบคุมหรือกำกับการทำงานของระบบเศรษฐกิจ หรือปริมาณเงินที่ใช้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจก็จะมีปัญหาสลับซับซ้อนมากขึ้น อำนาจการควบคุมโดยตรงของรัฐบาลจะมีลดลง รัฐบาลจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากระบบธนาคารพาณิชย์มากขึ้นในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งทำให้ระบบธนาคารพาณิชย์มีอำนาจการต่อรองทางการเมืองเพิ่มขึ้นด้วย

จากการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของปริมาณเงินที่ใช้หมุนเวียนทางเศรษฐกิจที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น นอกจากจะแสดงให้เห็นความสำคัญของเงินในระบบเศรษฐกิจไทยเพิ่มขึ้นแล้ว ยังแสดงให้เห็นว่าระบบธนาคารพาณิชย์ได้มีบทบาทและอิทธิพลในทางเศรษฐกิจและการเมืองเพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย

1.2 บทบาทและอิทธิพลของสถาบันการเงิน

บทบาทและอิทธิพลทางเศรษฐกิจของสถาบันการเงินแต่ละประเภทอาจจะพิจารณาได้จากสัดส่วนในการระดมเงินออมและการให้กู้ยืมของสถาบันการเงินแต่ละประเภทในระบบเศรษฐกิจ สำหรับกรณีของประเทศไทยจะพิจารณาดูได้จากสถาบันการเงินในระบบ ซึ่งข้อมูลโดยสรุปได้แสดงไว้ในตารางที่ 2, ตารางที่ 3 และตารางที่ 4 จากข้อมูลดังกล่าวจะพิจารณาได้ดังนี้

ประการแรก เมื่อพิจารณาถึงบทบาทในการระดมเงินออมในระบบเศรษฐกิจไทยจะพบว่าธนาคารพาณิชย์ได้มีบทบาทที่โดดเด่นมาก กล่าวคือในปี 2512 การระดมเงินออมของสถาบันการเงินในระบบ ระดมได้เป็นจำนวนเงินประมาณ 27,917 ล้านบาท ประมาณร้อยละ 73.8 เป็นการระดมเงินออมผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม สัดส่วนในการระดมเงินออมของธนาคารพาณิชย์ได้ลดลงบ้างเมื่อรัฐบาลได้สนับสนุนสถาบันการเงินประเภทอื่นเพิ่มขึ้น ปรากฏว่าในปี 2522 สัดส่วนการระดมเงินออมของธนาคารพาณิชย์ได้ลดลงเหลือประมาณ

ร้อยละ 70 ของสถาบันการเงินในระบบในเวลาเดียวกันสัดส่วนของบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์ได้เพิ่มขึ้นเป็นประมาณร้อยละ 15 สำหรับในปี 2528 การระดมเงินออมของสถาบันการเงินในระบบมีมูลค่าประมาณ 739,583 ล้านบาท ในจำนวนดังกล่าวประมาณร้อยละ 75.7 เป็นของธนาคารพาณิชย์ และประมาณร้อยละ 11.4 เป็นของบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์

จากข้อมูลดังกล่าวจะพบว่าธนาคารพาณิชย์ได้มีความสำคัญอย่างมากในการระดมเงินออมในระบบเศรษฐกิจไทย ในขณะเดียวกันเมื่อรวมสัดส่วนของธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนฯ เข้าด้วยกันจะพบว่าสัดส่วนในการระดมเงินออมจะเป็นประมาณร้อยละ 86 ของสถาบันการเงิน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดเกี่ยวกับบริษัทเงินทุนจะพบว่าบริษัทเงินทุนขนาดใหญ่เกือบทั้งหมดเป็นบริษัทในเครือของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของธนาคารพาณิชย์โดยทั่วไปมีมากกว่าสัดส่วนของข้อมูลที่ปรากฏ

ประการที่สอง ถ้าหากพิจารณาสัดส่วนของสถาบันการเงินในระบบในการให้สินเชื่อแก่ธุรกิจต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจไทย จะพบว่าระบบธนาคารพาณิชย์ไทยก็มีความสำคัญที่โดดเด่นเช่นกัน กล่าวคือในปี 2512 สถาบันการเงินในระบบได้ให้สินเชื่อแก่ธุรกิจต่าง ๆ เป็นจำนวนเงินประมาณ 27,517 ล้านบาท ในจำนวนดังกล่าวประมาณร้อยละ 84.85 เป็นการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ และอีกประมาณร้อยละ 1.69 เป็นของบริษัทเงินทุนฯ ต่อมาในปี 2522 สัดส่วนการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ได้ลดลงเหลือร้อยละ 70.78 และของบริษัทเงินทุนได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 17.26 และในปี 2528 สัดส่วนของธนาคารพาณิชย์กลับเพิ่มขึ้นเป็นประมาณร้อยละ 75 ส่วนของบริษัทเงินทุนได้ลดลงเหลือประมาณร้อยละ 14 อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนรวมกัน จะพบว่าสัดส่วนของสถาบันการเงินทั้งสองจะเป็นประมาณร้อยละ 85 ของการให้สินเชื่อของสถาบันการเงินในระบบ ซึ่งขนาดของสัดส่วนของการให้กู้ยืมจะใกล้เคียงกับสัดส่วนในการระดมเงินออมของสถาบันการเงินทั้งสองประเภท

จากการพิจารณาเปรียบเทียบสัดส่วนของการให้สินเชื่อและการระดมเงินออมของสถาบันการเงินในระบบของประเทศไทยที่ได้กล่าวมาแล้วจะพบว่า ธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนได้มีความสำคัญอย่างโดดเด่นมาโดยตลอดควบคู่กับการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจไทย ความสำคัญของสถาบันการเงินทั้งสองมิได้ลดลง แม้ว่าเศรษฐกิจของประเทศจะได้ขยายตัวและมีสถาบันการเงินประเภทอื่นเพิ่มขึ้นก็ตาม

ประการที่สาม เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนและทิศทางในการจัดสรรสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ที่ให้แก่ภาคธุรกิจต่าง ๆ จะพบว่าสินเชื่อส่วนใหญ่จะให้แก่ภาคการค้าและบริการมากกว่าภาคการผลิต กล่าวคือในปี 2512 ประมาณร้อยละ 63.49 ของสินเชื่อธนาคารพาณิชย์ได้ให้แก่ภาคการค้าและบริการ ส่วนที่ให้แก่ภาคการผลิตสินค้ามีประมาณร้อยละ 36.51 ของสินเชื่อทั้งหมด

ต่อมาในปี 2522 สินเชื่อที่ให้แก่ภาคการผลิตสินค้าได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 37.28 และในปี 2528 สัดส่วนดังกล่าวได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 47.23 ส่วนสินเชื่อที่ให้แก่ภาคการค้าและบริการยังคงมีสัดส่วนเกินกว่าร้อยละ 50 ของสินเชื่อทั้งหมด

จากการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ดังกล่าว แม้ว่าจะพบว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นบ้าง กล่าวคือการจัดสรรเงินออมได้ให้แก่ภาคเศรษฐกิจที่ทำการผลิตสินค้าเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ทรัพยากรส่วนใหญ่ยังคงใช้ไปในการส่งเสริมการค้าและบริการเป็นสำคัญ ทิศทางของการให้สินเชื่อดังกล่าวมีผลกระทบโดยตรงต่อการผลิตและการใช้จ่ายของประเทศ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าการขยายตัวของภาคการค้าและบริการอย่างรวดเร็วนั้นจะมีผลทำให้การใช้จ่ายภายในประเทศเพิ่มขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบโดยตรงต่อการขยายฐานการผลิตของประเทศ

อย่างไรก็ตาม การที่สินเชื่อของสถาบันการเงินส่วนใหญ่จะถูกจัดสรรโดยผ่านระบบธนาคารพาณิชย์นั้น นอกจากจะทำให้ธนาคารพาณิชย์มีบทบาทและอิทธิพลสำคัญต่อการกำหนดทิศทางในความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ยังทำให้ธนาคารพาณิชย์มีอำนาจในการต่อรองและการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศมากขึ้นด้วย

ตารางที่ 2

สัดส่วนในการระดมเงินออมของสถาบันการเงินในระบบ

ปี 2512 - 2528

(หน่วย : ร้อยละ)

สถาบันการเงิน	2512	2518	2522	2525	2528
1. ธนาคารพาณิชย์	73.8	71.0	69.5	70.4	75.7
2. บริษัทเงินทุนฯ	0.9	14.4	14.7	16.4	11.4
3. บริษัทประกันชีวิต	2.9	1.6	1.7	1.9	2.0
4. สหกรณ์การเกษตร	1.1				
5. สหกรณ์ออมทรัพย์	2.0				
6. โรงรับจำนำ	0.0				
7. บริษัทเครดิตฟองซิเอร์	0.0	0.4	0.5	0.8	0.3
8. ธนาคารออมสิน	19.0	9.9	8.4	7.0	7.7
9. ธนาคารเพื่อการเกษตรฯ	0.3	2.3	3.3	2.5	2.1
10. บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรม	0.0				
11. ธนาคารอาคารสงเคราะห์	0.0	0.5	1.9	1.0	1.0
12. สำนักงานธนกิจอุตสาหกรรม	0.0				
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
รวมจำนวนเงิน (ล้านบาท)	27,917	121,807	252,657	460,446	739,583

ที่มา : คำนวณจากที่มาของเงินทุนของสถาบันการเงิน

ตารางที่ 3

สัดส่วนในการให้เงินกู้ยืมของสถาบันการเงินในระบบ

ปี 2512 - 2528

(หน่วย : ร้อยละ)

สถาบันการเงิน	2512	2518	2522	2525	2528
1. ธนาคารพาณิชย์	84.85	70.96	70.78	69.19	74.99
2. บริษัทเงินทุนฯ	1.69	17.89	17.26	18.35	14.08
3. บริษัทประกันชีวิต	1.27	0.81	0.75	0.94	1.04
4. สหกรณ์การเกษตร	1.97	1.66	1.39	1.05	0.84
5. สหกรณ์ออมทรัพย์	1.61	1.16	1.15	1.54	1.95
6. โรงรับจำนำ	1.76	1.07	0.88	0.73	0.66
7. บริษัทเครดิตฟองซิเอร์	0.00	0.55	0.68	0.82	0.40
8. ธนาคารออมสิน	1.19	0.29	0.41	0.47	0.20
9. ธนาคารเพื่อการเกษตร	3.63	4.11	3.97	3.63	3.11
10. บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรม	1.16	1.16	0.89	1.08	1.13
11. ธนาคารอาคารสงเคราะห์	0.63	0.27	1.78	2.19	1.61
12. สำนักงานธนกิจอุตสาหกรรม	0.24	0.07	0.05	0.01	0.01
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
รวมจำนวนเงิน (ล้านบาท)	27,517	114,578	275,589	433,268	696,467

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 4

การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ จำแนกตามสาขาเศรษฐกิจ

ปี 2512 - 2528

(หน่วย : ร้อยละ)

สาขาเศรษฐกิจ	2512	2518	2522	2528
ก. การผลิตสินค้า				
1. การเกษตร	2.82	3.41	5.43	7.42
2. เหมืองแร่	1.64	0.73	0.63	0.63
3. อุตสาหกรรม	13.57	19.88	17.31	23.10
4. การก่อสร้าง	12.27	8.69	8.14	9.21
5. สาธารณูปโภค	6.21	5.38	5.77	6.87
รวม	36.51	38.10	37.28	47.23
ข. การค้าและบริการ				
1. การนำเข้า	22.34	15.05	13.32	6.44
2. การส่งออก	10.43	12.28	12.88	8.48
3. การค้าส่งและค้าปลีก	21.10	19.51	22.38	23.04
4. การเงิน	1.31	6.50	6.29	6.23
5. การบริโภค	8.24	8.50	7.77	8.58
6. อื่น ๆ	0.07	0.06	0.08	0.00
รวม	63.49	61.90	62.72	52.77
รวมทั้งสิ้น	100.00	100.00	100.00	100.00
รวมจำนวนเงิน (ล้านบาท)	23,390	82,898	198,363	530,729

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

2. ผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจในสถาบันการเงิน

เมื่อเศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตขึ้น การซื้อขายแลกเปลี่ยนในระบบเศรษฐกิจก็ขยายตัวและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ในการขยายตัวของความเจริญเติบโตดังกล่าวทำให้เกิดกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่และมีอำนาจการผูกขาดในทางเศรษฐกิจมากขึ้น กลุ่มธุรกิจต่าง ๆ จะพยายามขยายกิจการของตนตลอดเวลา เพื่อให้สามารถรักษาความได้เปรียบในการแข่งขันในการขยายตัวเจริญเติบโตของกลุ่มธุรกิจนั้นจำเป็นต้องมีการสะสมทุนเพื่อขยายธุรกิจของตน ในระยะแรกของการขยายตัวของธุรกิจนั้นอาจจะอาศัยการสะสมทุนของตนเองเป็นสำคัญ แต่เมื่อระบบธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเจริญเติบโตและให้บริการแก่ธุรกิจการค้ามากขึ้น ก็ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจหันมาอาศัยเงินกู้ยืมของธนาคาร-พาณิชย์และสถาบันการเงินต่าง ๆ เพื่อขยายการประกอบธุรกิจของตนมากขึ้น (1)

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบธุรกิจที่มองเห็นความสำคัญของสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ บริษัทประกันชีวิต และบริษัทเงินทุน เป็นต้น ที่สามารถใช้เป็นฐานการเงินในการประกอบธุรกิจของตน ก็จะพยายามทำการจัดตั้งสถาบันการเงินหรือพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานในสถาบันการเงิน เพื่อให้ตนได้รับประโยชน์จากสถาบันการเงินดังกล่าว จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงทำให้กลุ่มธุรกิจและสถาบันการเงินบางประเภท เช่น ธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างยากที่จะแยกออกจากกันได้ ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลสำคัญบางประการดังนี้

ประการแรก เนื่องจากเงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบธุรกิจทุกประเภท ในปัจจุบัน การขยายธุรกิจส่วนใหญ่จะต้องอาศัยฐานการเงินโดยการกู้ยืมมากกว่าการสะสมทุนของตนเอง ดังนั้นผู้ประกอบธุรกิจจึงพยายามแสวงหาสถาบันการเงินเพื่อเป็นฐานในการประกอบธุรกิจของตน

ประการที่สอง ผู้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ที่เป็นเอกชนในประเทศไทยเกือบทั้งหมดจะเป็นผู้ที่เริ่มต้นจากการประกอบธุรกิจการค้าแล้วขยายฐานเข้ามาประกอบ

กิจการธนาคารพาณิชย์และธุรกิจการเงินอื่น ๆ โดยได้ใช้ธุรกิจการเงินเป็นฐานการเงินแก่ธุรกิจในเครือของตนในขณะเดียวกันก็มีการร่วมทุนและมีผลประโยชน์ร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจกลุ่มอื่นด้วย ดังนั้น กลุ่มธุรกิจการเงินและกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวพันกันอย่างลึกซึ้ง

ประการที่สาม ผลประโยชน์สำคัญของผู้ประกอบธุรกิจการเงินมิใช่กำไรจากการประกอบธุรกิจการเงินเท่านั้น แต่ยังเกิดจากการใช้ธุรกิจการเงินเป็นฐานในการประกอบธุรกิจของตน ในกรณีที่การประกอบธุรกิจในเครือของตนได้รับความเสียหายหรือประสบกับการขาดทุน กลุ่มธุรกิจการเงินมักจะนำมาตัดเป็นค่าใช้จ่ายของธุรกิจการเงินในรูปของหนี้สูญ หรือทำการถ่ายเทผลกำไรหรือการขาดทุนระหว่างธุรกิจในเครือของตนโดยมีสถาบันการเงินเป็นตัวเชื่อมหรือเป็นศูนย์กลางของระบบ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐบาลจะได้มีกฎหมายควบคุมการใช้สถาบันการเงินเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้วกลุ่มธุรกิจมักจะสามารถหลบเลี่ยงข้อบังคับการควบคุมต่าง ๆ ได้ ดังนั้น กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่เกือบทุกกลุ่มจึงมักจะมีผลประโยชน์ได้เสียร่วมกับกลุ่มธุรกิจการเงิน หรือเป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มที่ประกอบธุรกิจการเงิน

จากปรากฏการณ์ของการประกอบธุรกิจการเงินและการประกอบธุรกิจต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้กลุ่มที่มีอำนาจการผูกขาดทางการเงินและทางเศรษฐกิจมีพลังอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจมากขึ้น จากผลประโยชน์และอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้กลุ่มธุรกิจมีความสำคัญทางการเมืองและอำนาจในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากว่าอำนาจและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองนั้นยากที่จะแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด ดังนั้นกลุ่มที่มีอำนาจจึงมักจะใช้อำนาจไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มของตนมากขึ้น ในกรณีที่เป็นการผูกขาดการใช้อำนาจหรือขาดการถ่วงดุลย์อำนาจจากกลุ่มอื่นแล้ว การใช้อำนาจ

เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของตนก็จะมีมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ถ้าหากมีการถ่วงดุลย์การใช้อำนาจระหว่างประชาชนกลุ่มต่าง ๆ แล้ว การใช้อำนาจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบก็จะมีน้อยลง

ความเกี่ยวพันระหว่างอำนาจและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่ยอมรับกันโดยทั่วไปอย่างไรก็ตาม การศึกษาติดตามเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวยังมีอยู่น้อยมาก ดังนั้นในบทความนี้จึงจะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไป โดยจะพิจารณาจากหลักการทางทฤษฎีและรูปแบบที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจไทย

3. บทบาทและอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจ

การร่วมมือระหว่างกลุ่มธุรกิจและกลุ่มที่มีอำนาจทางการเมือง เพื่อแสวงหาหรือเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอ รูปแบบของการร่วมมือและขอบเขตของการแสวงหาผลประโยชน์ย่อมจะแตกต่างกันไปตามสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศเป็นสำคัญ สำหรับการวิเคราะห์บทบาทและอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเงินและกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทยนั้น จะแบ่งหัวข้อการพิจารณาดังนี้

(1) รูปแบบและขอบเขตของการใช้อิทธิพลทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจ

(2) การพึ่งพาอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจไทย

(3) การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของนักธุรกิจ

3.1 รูปแบบและขอบเขตของการใช้อิทธิพลทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจ

รูปแบบของการใช้อิทธิพลทางการเมืองเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในการประกอบธุรกิจนั้นมีรูปแบบต่าง ๆ มากมาย ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับพลังอำนาจการต่อรองของกลุ่มธุรกิจ พลังของกลุ่มต่อต้าน และการยอมรับของประชาชน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เข้าใจองค์ประกอบของฐานอำนาจทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจและกลไกในการใช้อิทธิพลทางการเมืองในการกำหนดนโยบายหรือมาตรการทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปจะพิจารณาได้จากรูปที่ 1 องค์ประกอบของกลไกในการใช้อิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจพอจะสรุปได้โดยสังเขปดังนี้ (2)

3.1.1 ฐานพลังอำนาจทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่

กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ในธุรกิจต่าง ๆ จะมีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองมากน้อยเพียงใดย่อมจะขึ้นอยู่กับฐานอำนาจของตนและพลังการต่อต้านของกลุ่มอื่นเป็นสำคัญ สำหรับฐานพลังอำนาจทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจโดยทั่วไปจะประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญดังนี้

1) พลังอำนาจและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ

อำนาจทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจโดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากพลังอำนาจและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของกลุ่มธุรกิจ กล่าวคือ เมื่อกลุ่มธุรกิจเจริญเติบโตขึ้นมีอำนาจการผูกขาดทางเศรษฐกิจมากขึ้น ก็จะทำให้กลุ่มธุรกิจสามารถสะสมความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของตนมากขึ้น ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้กลุ่มธุรกิจต้องพยายามรักษาและขยายขนาดของการสะสมความมั่งคั่งดังกล่าวให้ใหญ่ขึ้น ในขณะเดียวกัน เมื่อกลุ่มธุรกิจมีอำนาจทางเศรษฐกิจมากขึ้นก็ทำให้มีอำนาจการต่อรองทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งเป็นอำนาจที่เกิดจากพลังทางเศรษฐกิจ

ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มธุรกิจสามารถใช้ฐานของความมั่งคั่งของตนเพื่อสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ การสร้างระบบพวกพ้อง รวมตลอดจนถึงการใช้ระบบวิ่งเต้นและการใช้สื่อมวลชนเพื่อก่อให้เกิดความชอบธรรมในการใช้อำนาจและอิทธิพลของตน

2) องค์กรที่มีประสิทธิภาพ

อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจจะมีมากขึ้นเมื่อกลุ่มธุรกิจสามารถสร้างอค์กรที่มีประสิทธิภาพในการประกอบธุรกิจของตน ในขณะเดียวกันกลุ่มธุรกิจจะอาศัยองค์กรที่มีประสิทธิภาพของตนดังกล่าวเป็นฐานในการดำเนินงานเพื่อสร้างอิทธิพลทางการเมืองของตน โดยอาจใช้ฐานขององค์กรเดิมและเสริมด้วยบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่สามารถวิ่งเต้นและเข้าถึงฐานอำนาจทางการเมืองของรัฐบาล อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานขององค์กรส่วนใหญ่จะใช้จ่ายจากองค์กรทางธุรกิจของกลุ่ม ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบที่สำคัญของกลุ่มธุรกิจในการใช้อิทธิพลทางการเมืองโดยไม่ต้องวิ่งเต้นหาเงินเหมือนกับกลุ่มอิทธิพลอื่น ๆ

3) การเข้าถึงแหล่งข้อมูลและฐานอำนาจ

จากการที่กลุ่มธุรกิจมีพลังอำนาจทางเศรษฐกิจและมีการจัดองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ทำให้กลุ่มธุรกิจสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่สำคัญ หรือสามารถเข้าถึงฐานอำนาจทางการเมืองที่สำคัญได้ง่าย ทำให้กลุ่มธุรกิจสามารถวิ่งเต้นและแสวงหาอิทธิพลทางการเมืองได้ง่าย การที่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลและฐานอำนาจทางการเมืองดังกล่าว ทำให้กลุ่มธุรกิจสามารถดำเนินงานทางการเมืองของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) การสร้างระบบพวกพ้อง

อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจโดยทั่วไปมักจะดำเนินงานโดยผ่านระบบพวกพ้อง กล่าวคือกลุ่มธุรกิจจะพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมืองและทางราชการในระดับต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน โดยกลุ่มธุรกิจจะยอมแบ่งปันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจบางส่วนให้แก่ผู้ที่มีอำนาจ ทำให้ผู้ที่มีอำนาจในระดับต่าง ๆ เป็นพรรคพวกของกลุ่มธุรกิจ และคอยให้ความช่วยเหลือคุ้มครองการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจ ซึ่งทำให้กลุ่มธุรกิจสามารถสร้างอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองได้ง่าย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่มีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและสามารถใช้อิทธิพลทางการเมืองแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ง่าย ดังนั้น กลุ่มธุรกิจจึงสามารถใช้เงินของตนสร้างความเป็นระบบพรรคพวกกับผู้ที่มีอำนาจในกลุ่มต่าง ๆ ได้ง่าย และสามารถใช้จ่ายลงทุนเพื่อสร้างระบบพวกพ้องได้เป็นระยะเวลายาวนาน การสร้างความสัมพันธ์และการให้ความช่วยเหลือเป็นระยะเวลายาวนานนั้นนับว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อการสร้างอิทธิพลทางการเมืองของธุรกิจขนาดใหญ่

3.1.2 พลังอำนาจการต่อต้านของกลุ่มอื่น

ในขณะที่กลุ่มธุรกิจพยายามสร้างฐานอำนาจและวิ่งเต้นใช้อำนาจอิทธิพลทางการเมืองของตนเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของตนนั้น ประชาชนและกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มอื่น

ก็จะต่อต้านการใช้อำนาจของกลุ่มธุรกิจ ดังนั้น ขอบเขตของการใช้อำนาจและอิทธิพลทางการ-เมืองของกลุ่มธุรกิจจึงขึ้นอยู่กับพลังอำนาจการต่อรองของกลุ่มอื่นที่เป็นกลุ่มต่อต้าน อย่างไรก็ตาม พลังของกลุ่มต่อต้านที่จะเป็นตัวถ่วงดุลการใช้อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจพอจะสรุปได้โดยย่อดังนี้

1) อำนาจการต่อรองของกลุ่มอื่น

ในกรณีที่กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกับกลุ่มอื่น เช่น การแข่งขันระหว่างกลุ่มธุรกิจ การขัดแย้งระหว่างกลุ่มธุรกิจกับกลุ่มผู้ใช้แรงงาน หรือกลุ่มผู้บริโภค ขอบเขตการใช้อำนาจทางการเมืองก็จะขึ้นอยู่กับดุลแห่งอำนาจการต่อรองระหว่างกลุ่มต่าง ๆ กล่าวคือ ถ้าหากกลุ่มอื่นมีอำนาจการต่อรองทางการเมืองที่ทัดเทียมกัน กลุ่มธุรกิจก็จะไม่สามารถใช้อิทธิพลทางการเมือง เพื่อเอารัดเอาเปรียบได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าหากกลุ่มอื่นมีอำนาจการต่อรองอ่อนแอกว่าก็จะถูกกลุ่มธุรกิจใช้อิทธิพลทางการเมืองเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย ดังนั้น รัฐบาลจะต้องพิจารณาถึงการสร้างดุลอำนาจการต่อรองระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ

2) ระบบราชการที่มีประสิทธิภาพ

ขอบเขตการใช้อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจจะถูกจำกัดด้วยกลไกของระบบราชการที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือระบบราชการจะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ดูแลการประกอบธุรกิจของหน่วยธุรกิจต่าง ๆ ให้อยู่ในกรอบของผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม ดังนั้น ถ้าหากระบบราชการเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ และไม่สามารถแทรกแซงทางการ-เมืองได้โดยง่ายแล้ว ระบบราชการก็จะเป็นตัวถ่วงดุลการใช้อำนาจอิทธิพลในทางที่ไม่ชอบของกลุ่มธุรกิจได้ ในทางตรงกันข้าม ถ้าระบบราชการขาดประสิทธิภาพหรือแทรกแซงทางการเมืองได้ง่าย กลุ่มธุรกิจก็จะสามารถใช้อำนาจอิทธิพลทางการเมืองและใช้กลไกของระบบราชการเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ของตนได้มาก

3) ข้อจำกัดของกฎหมาย

ขอบเขตการใช้อิทธิพลหรืออำนาจทางการเมืองเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของธุรกิจอาจจะถูกจำกัดโดยข้อบังคับของกฎหมายต่าง ๆ ที่ป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบของกลุ่มธุรกิจ เช่น การกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ กฎหมายกำหนดราคาสินค้าและการผูกขาดตัดตอน และกฎหมายควบคุมการประกอบการของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินต่าง ๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ประสิทธิผลของการจำกัดขอบเขตการใช้อิทธิพลทางการเมืองของธุรกิจนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับบทบัญญัติของกฎหมายและประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ดูแลเป็นสำคัญ กล่าวคือ ถ้าตัวบทกฎหมายมีความรัดกุมและเจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพ การดูแลควบคุมหรือกำกับการทำงานของกลุ่มธุรกิจก็ทำได้ง่ายและได้ผล ในทางตรงกันข้าม ถ้าเจ้าหน้าที่ขาดประสิทธิภาพ หรือกฎหมายไม่รัดกุมแล้ว การหลีกเลี่ยงกฎหมายก็จะเกิดขึ้นและการใช้อิทธิพลทางการเมืองเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในทางที่มิชอบก็จะทำได้ง่ายและจะเป็นผลเสียต่อประชาชนโดยตรง

4) การตื่นตัวของประชาชน

พลังต่อต้านการใช้อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจที่สำคัญคือการตื่นตัวของประชาชน กล่าวคือถ้าประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความตื่นตัวทางการเมือง มีความรู้และความสามารถรวมกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนและส่วนรวมแล้ว ก็จะทำให้กลุ่มธุรกิจใช้อิทธิพลทางการเมืองในทางมิชอบได้ยาก ในทางตรงกันข้าม ถ้าประชาชนขาดความตื่นตัวทางการเมือง ไม่สนใจผลประโยชน์ของส่วนรวมแล้ว กลุ่มธุรกิจก็จะสามารถใช้อิทธิพลทางการเมืองเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ได้ง่าย ดังนั้นปัญหาสำคัญจึงขึ้นอยู่กับการตื่นตัวและการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนส่วนใหญ่ ในขณะเดียวกัน ความสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารหรือผู้ที่เป็นเจ้าของธุรกิจก็จะเป็นสิ่งที่จำกัดของเขตการใช้อำนาจในทางที่มิชอบของธุรกิจเองด้วย (3)

รูปที่ 1

บทบาทและอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจ

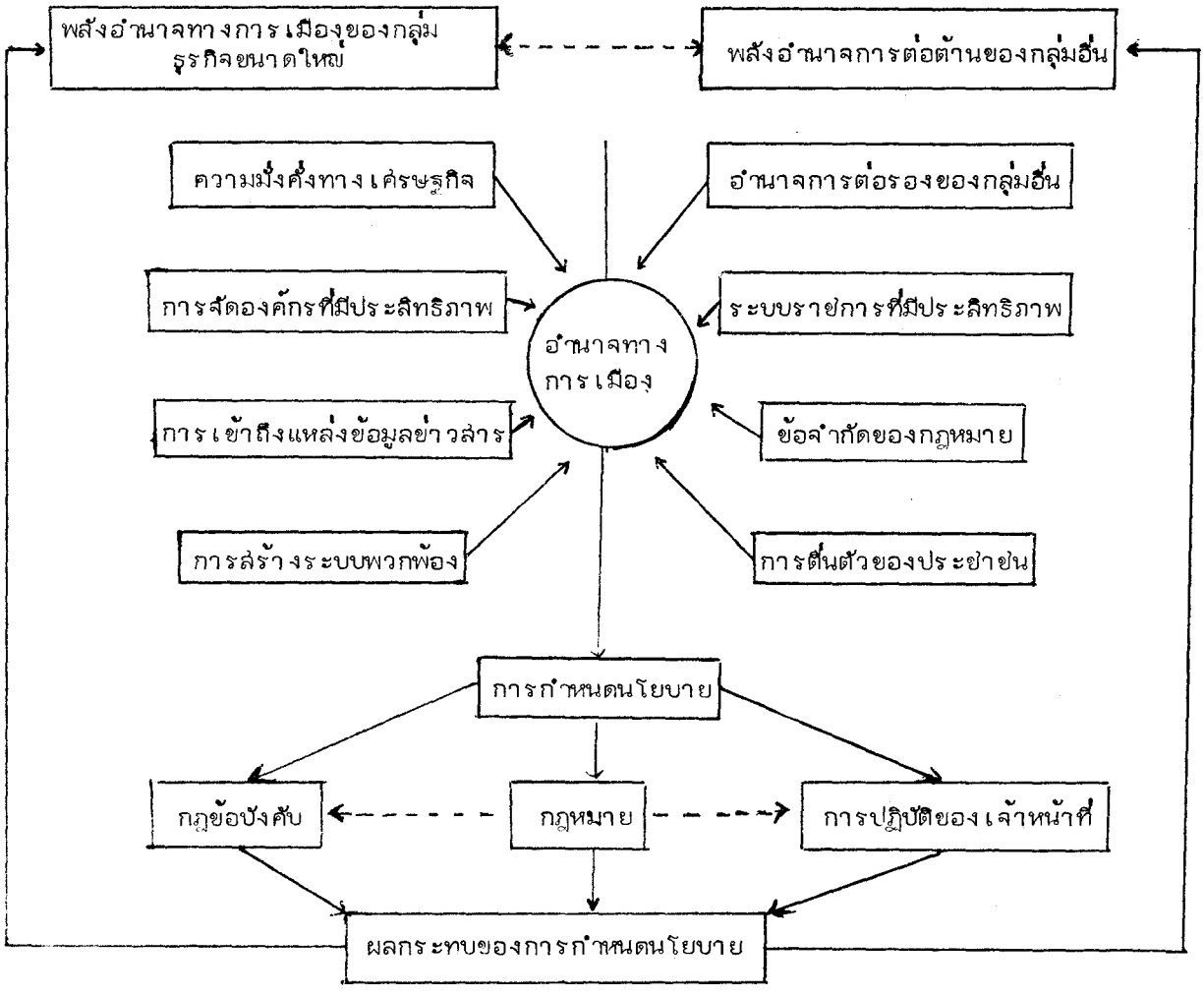

จากที่ได้กล่าวมาทั้งสองหัวข้อนั้น จะสังเกตได้ว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะทำให้กลุ่มธุรกิจสามารถสะสมความมั่งคั่งและพลังอำนาจทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น ทำให้เกิดอำนาจและอิทธิพลทางการเมือง ซึ่งธุรกิจส่วนใหญ่จะใช้อำนาจอิทธิพลทางการเมืองเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตน อย่างไรก็ตาม การแสวงหาผลประโยชน์ของธุรกิจดังกล่าวอาจจะเป็นการเอารัดเอาเปรียบประชาชน หรืออาจจะไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวมก็ได้ ดังนั้นปัญหาสำคัญจึงมีอยู่ว่า พลังอำนาจต่อต้านของกลุ่มอื่นจะมีมากน้อยแค่ไหนและสามารถเป็นตัวถ่วงดุลย์ให้กลุ่มธุรกิจประกอบธุรกิจในกรอบของผลประโยชน์ส่วนรวมได้อย่างไร

3.1.3 รูปแบบของการใช้อิทธิพลทางการเมืองของธุรกิจ

เมื่อกลุ่มธุรกิจมีฐานอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองแล้ว ก็จะพยายามใช้อำนาจอิทธิพลทางการเมืองให้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มของตนให้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจอิทธิพลนั้นก็จะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดและการต่อต้านของประชาชนและกลุ่มผลประโยชน์ของกลุ่มอื่นด้วย สำหรับรูปแบบของการแสวงหาหรือการใช้อิทธิพลทางการเมืองโดยทั่วไปจะมี 3 รูปแบบดังนี้

1) การใช้ระบบวิ่งเต้น

โดยทั่วไปกลุ่มธุรกิจจะใช้ระบบวิ่งเต้นเข้าหากลุ่มที่มีอำนาจรับผิดชอบหรือกลุ่มที่มีอำนาจทางการเมืองในระดับต่าง ๆ เพื่อให้สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายในการประกอบธุรกิจของตน เช่น กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่จะพยายามวิ่งเต้นให้รัฐบาลกำหนดนโยบายหรือให้รัฐสภาออกกฎหมายออกมาในลักษณะที่ทำให้กลุ่มของตนได้รับผลประโยชน์ หรือสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตนเป็นต้น

ระบบวิ่งเต้นจะต้องใช้เงินและคนที่มีความรู้ในระดับต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสำคัญและความยากง่ายของงานที่จะต้องวิ่งเต้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกลุ่มธุรกิจมีทรัพยากรหรือเงินจำนวนมาก ดังนั้นจึงสามารถสร้างระบบวิ่งเต้นที่มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการแสวงหาอิทธิพลทางการเมือง

2) การใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือ

นอกจากการใช้ระบบวิ่งเต้นแล้ว กลุ่มธุรกิจจะใช้จ่ายทางด้านการประชาสัมพันธ์ในทุกรูปแบบ เพื่อให้ธุรกิจสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของตน กลุ่มธุรกิจจะพยายามใช้สื่อมวลชนทุกอย่างเพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีของตน และสร้างความคล้อยตามของประชาชนทั่วไปให้เห็นชอบกับการกระทำของตน หรือสร้างกระแสการคัดค้านรัฐบาลในกรณีที่รัฐบาลจะพยายามควบคุมการกระทำที่ไม่เหมาะสมของธุรกิจ

ในปัจจุบันอิทธิพลของสื่อมวลชนมีมากต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ดังนั้นกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่จึงถือว่าการใช้จ่ายทางด้านการประชาสัมพันธ์และการครอบงำสื่อมวลชนเป็นการลงทุนที่มีความสำคัญทั้งทางธุรกิจและการสร้างอิทธิพลทางการเมืองของตน

3) การให้เงินสนับสนุนแก่พรรคการเมือง

ในกรณีที่ระบบการเมืองของประเทศเป็นระบบที่มีการแข่งขันโดยมีพรรคการเมืองต่าง ๆ แข่งขันกันเพื่อให้ได้เป็นรัฐบาลและบริหารประเทศ กลุ่มธุรกิจมักจะให้เงินสนับสนุนแก่พรรคการเมืองหรือนักการเมืองที่มีโอกาสในการเป็นรัฐบาล หรือมีอิทธิพลทางการเมือง การให้เงินอุดหนุนนั้นมีทั้งในรูปให้แก่พรรคการเมือง หรือให้แก่ผู้สมัครโดยตรง สำหรับกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่จะให้เงินแก่พรรคการเมืองที่สำคัญทุกพรรค เพื่อที่จะได้สามารถใช้อิทธิพลทางการเมืองได้มากขึ้น

การให้เงินอุดหนุนทางการเมืองนั้นมีวิธีการสลับซับซ้อนมากทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกฎหมายและระบบการเมืองของประเทศ รวมตลอดถึงรากฐานการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนด้วย สำหรับประเทศที่ประชาชนขาดความตื่นตัวทางการเมือง พรรคการเมืองขาดฐานมวลชนสนับสนุน กลุ่มธุรกิจจะสามารถใช้เงินเพื่อสร้างอิทธิพลทางการเมืองได้ง่าย ในบางกรณีกลุ่มธุรกิจจะเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังของพรรคการเมืองและนักการเมืองด้วย

3.1.4 การกำหนดนโยบาย

อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจที่ได้กล่าวมาแล้ว ส่วนใหญ่จะอาศัยการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองเพื่อเปิดช่องทางให้กลุ่มธุรกิจได้รับอภิสิทธิหรือสิทธิพิเศษต่าง ๆ ในการประกอบธุรกิจ ซึ่งทำให้ธุรกิจได้รับผลประโยชน์จากการประกอบธุรกิจได้มาก หรือได้รับความชอบธรรมในการผูกขาดการประกอบธุรกิจบางอย่าง รวมตลอดถึงการสามารถเอารัดเอาเปรียบประชาชนได้ด้วย

การใช้อำนาจอิทธิพลของธุรกิจโดยผ่านกลไกการปฏิบัติงานและนโยบายของรัฐบาลนั้นอาจแบ่งเป็นสามระดับด้วยกันคือ

1) การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ

การใช้อิทธิพลเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของธุรกิจโดยทั่วไปส่วนใหญ่จะอาศัยกลไกการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นเครื่องมือ ซึ่งธุรกิจจะใช้เงินหรือให้ผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อซื้อความสะดวกหรือใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบธุรกิจของตน การให้เงินหรือผลประโยชน์นั้นอาจจะให้แก่ตัวเจ้าหน้าที่โดยตรง หรือโดยผ่านผู้บังคับบัญชาในระดับสูงเพื่อบีบบังคับหรือชักนำให้เจ้าหน้าที่รัฐเป็นเครื่องมือของธุรกิจ

2) การกำหนดข้อบังคับหรือมาตรการ

การใช้อิทธิพลเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจในระดับที่สูงขึ้นไป ได้แก่ การใช้อิทธิพลเพื่อให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงหรือกำหนดข้อบังคับหรือมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกอบการทางเศรษฐกิจเพื่อให้กฎระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ เป็นประโยชน์แก่ธุรกิจ

3) การออกกฎหมาย

บทบาทและอิทธิพลทางการเมืองที่สำคัญที่สุดได้แก่การใช้อิทธิพลเพื่อให้รัฐบาลและรัฐสภาออกกฎหมายหรือเปลี่ยนแปลงกฎหมาย หรือการยับยั้งกฎหมายบางฉบับ เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจ การใช้อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองดังกล่าวจะกระทำได้เมื่อ

กลุ่มต่อต้านขาดการตื่นตัวและมีอำนาจการต่อรองต่ำ โดยทั่วไปแล้วกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่มักจะไม่จงใจละเมิดกฎหมาย แต่จะพยายามเปลี่ยนแปลงกฎหมาย หรือให้มีการออกกฎหมายในลักษณะที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน

อย่างไรก็ตาม รูปแบบของการกำหนดนโยบายหรือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่กล่าวมาทั้ง 3 รูปแบบที่กล่าวมานั้น กลุ่มธุรกิจจะใช้ทั้งหมด

3.1.5 ผลกระทบของการกำหนดนโยบาย

ในการวิเคราะห์การใช้อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองของธุรกิจในขั้นสุดท้ายนั้นจะต้องพิจารณาถึงผลกระทบต่อธุรกิจ ต่อประชาชน และกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มต่าง ๆ กล่าวคือจะต้องพิจารณาว่าการใช้อิทธิพลในการกำหนดนโยบายดังกล่าวเป็นผลดีหรือผลเสียต่อสังคมส่วนรวมอย่างไร

ในกรณีที่ผลของการกำหนดนโยบายเป็นผลดีต่อกลุ่มธุรกิจที่ใช้อิทธิพลและก็เป็นผลดีต่อสังคมส่วนรวมด้วย ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีต่อประเทศชาติ อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้ว ผลประโยชน์ของธุรกิจมักจะไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกับผลประโยชน์ของส่วนรวม

ในทางตรงกันข้าม เมื่อผลของการกำหนดนโยบายเป็นไปในทางที่เป็นผลประโยชน์แก่กลุ่มธุรกิจที่ใช้อิทธิพลทางการเมือง แต่เป็นผลเสียต่อประชาชน หรือกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มอื่น ก็จะเป็นการเพิ่มความมั่งคั่งและอำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองแก่กลุ่มธุรกิจมากขึ้น โดยมีประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้แบกรับภาระความเสียหายต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้เกิดการผูกขาดทางเศรษฐกิจและทางการเมืองมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การผูกขาดทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองโดยคนกลุ่มน้อยมากขึ้นนั้นจะเป็นต้นเหตุสำคัญทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคม และในที่สุดก็จะทำลายเสถียรภาพของระบบสังคมลง ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการขัดแย้งที่รุนแรงของสังคม กลุ่มผลประโยชน์กลุ่มต่าง ๆ จะต้องใช้อำนาจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของตนโดยคำนึงถึง

ผลประโยชน์ของคนกลุ่มอื่น กล่าวคือผู้นำหรือผู้บริหารของกลุ่มผลประโยชน์แต่ละกลุ่มจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม ในขณะเดียวกันรัฐบาลก็จะต้องพยายามส่งเสริมให้เกิดดุลยภาพแห่งอำนาจในการต่อรองระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม

จากรูปแบบและขอบเขตการใช้อิทธิพลทางการเมืองเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของธุรกิจที่กล่าวมานี้จะช่วยให้เรามองเห็นภาพของการร่วมมือระหว่างกลุ่มที่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับกลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมืองได้เด่นชัดยิ่งขึ้น ซึ่งในลำดับต่อไปจะได้กล่าวถึงกรณีของประเทศไทยต่อไป

3.2 การพึ่งพิงอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจไทย

รูปแบบและลักษณะการใช้อิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมเศรษฐกิจการเมืองของแต่ละประเทศตามช่วงของกาลเวลาที่แตกต่างกัน ในกรณีที่การเมืองเป็นระบบที่มีการแข่งขัน กลุ่มธุรกิจจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเปิดเผยโดยการจัดตั้งพรรคการเมืองหรือให้การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมืองที่เป็นตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ของตน ในกรณีที่การเมืองเป็นแบบผูกขาดกลุ่มธุรกิจก็จะใช้อิทธิพลทางการเมืองโดยการพึ่งพิงอิทธิพลของข้าราชการหรือนักการเมืองที่มีอำนาจบริหารประเทศ

อย่างไรก็ตาม สำหรับการศึกษาการพึ่งพิงอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจไทยนั้น อาจจะพิจารณาได้จากกรณีการพึ่งพิงอิทธิพลทางการเมืองของธนาคารพาณิชย์ และการแสดงบทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจซึ่งจะพิจารณาโดยสังเขปได้ดังนี้

3.2.1 การพึ่งพาอิทธิพลทางการเมืองของธนาคารพาณิชย์

ในช่วงก่อนปี 2522 ระบบการเมืองของประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นแบบผูกขาด โดยกลุ่มทหาร ข้าราชการ ดังนั้น กลุ่มธุรกิจจึงมิได้แสดงบทบาททางการเมืองอย่างเปิดเผย การใช้อิทธิพลทางการเมืองในการประกอบธุรกิจมักจะอาศัยทหาร ข้าราชการ

หรือนักการเมืองที่มีอำนาจ รูปแบบที่สามารถเห็นได้โดยเด่นชัด ได้แก่การที่กลุ่มธุรกิจจะไปเชิญผู้ที่มีอำนาจมาเป็นกรรมการหรือประธานกรรมการ หรือที่ปรึกษาในบริษัทต่าง ๆ ที่ประกอบธุรกิจ ซึ่งจะพิจารณาได้จากกรณีตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงกรรมการในธนาคารพาณิชย์บางธนาคาร เช่น ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารเอเชีย และธนาคารมหานคร เป็นต้น รายชื่อการเปลี่ยนแปลงกรรมการธนาคารที่สำคัญได้แสดงไว้ในตารางที่ 5 ถึงตารางที่ 9 ซึ่งมีข้อสังเกตบางประการดังนี้

ประการแรก รายชื่อของผู้ที่เข้ามาเป็นกรรมการที่เป็นนักการเมืองหรือเป็นทหาร ข้าราชการ ที่มีอำนาจของธนาคารในแต่ละช่วงเวลานั้นมักจะมีความสัมพันธ์กับกลุ่มที่มีอำนาจทางการเมืองในสมัยนั้น เช่น ในกรณีของธนาคารกรุงเทพ จำกัด

ในช่วงแรก นับตั้งแต่ก่อตั้งระหว่างปี พ.ศ. 2487 ถึง 2496 จะเชิญพลเอกเจ้าพระยารามราฆพ และนายควง อภัยวงศ์ เป็นกรรมการของธนาคาร เนื่องจากบุคคลทั้งสองเป็นผู้ที่มีบารมีทางการเมืองและสามารถติดต่อกับผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับว่ามีส่วนช่วยในการประกอบกิจการของธนาคาร

ในช่วงที่สอง ระหว่างปี พ.ศ. 2495 ถึง 2501 เป็นช่วงที่จอมพลแปลก พิบูลย์สงครามเป็นนายกรัฐมนตรี หลังการปราบกบฏ "แมนฮัตตัน" กลุ่มทหารได้เข้ามามีผลประโยชน์ทางธุรกิจอย่างเปิดเผย ผู้บริหารธนาคารในสมัยนั้นได้พึ่งพิง "กลุ่มช่อยราชครู" ที่นำโดยจอมพลผิน ชุณหะวัณ และพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ ธนาคารกรุงเทพได้เชิญบุคคลของกลุ่ม "ช่อยราชครู" เข้ามาเป็นกรรมการของธนาคาร เช่น พันเอกศิริ สิริโยธิน พันเอกประมาณ อดิเรกสาร พันเอกนายวรการบัญชา และพันตำรวจตรี พันศักดิ์ วิเศษภักดี เป็นต้น

ในช่วงที่สาม ระหว่างปี พ.ศ. 2501 ถึง 2517 เมื่อกลุ่มจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้โค่นอำนาจของจอมพลแปลก พิบูลย์สงคราม ทางธนาคารก็ได้เชิญผู้มีอำนาจของกลุ่มจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เข้ามาเป็นกรรมการ เช่น พลอากาศตรี เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร พลโทจิตติ นาวิเสถียร และพลโทประภาส จารุเสถียร เป็นต้น สำหรับ พลโทประภาส จารุเสถียร ได้เป็นประธานธนาคารกรุงเทพเป็นเวลาที่นานที่สุด กล่าวคือตั้งแต่ปี พ.ศ.

ตารางที่ 5

การเปลี่ยนแปลงกรรมการที่น่าสนใจในธนาคารกรุงเทพ จำกัด

(2487-2529)

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ก่อตั้งเมื่อ 6 ตุลาคม 2487 โดยมีทุนจดทะเบียนเพียง 4 ล้านบาท คณะกรรมการของธนาคารชุดแรกมีจำนวน 11 คน นายยืน โล่ภถพนิช เป็นหนึ่งในกรรมการชุดแรกและเป็นหลักสำคัญในการบริหารธนาคารมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน

	รายชื่อกรรมการที่น่าสนใจ	วันที่เข้าเป็นกรรมการ	วันที่ออกจากกรรมการ	ตำแหน่งที่สำคัญในอดีต
ก.	<u>เมื่อเริ่มก่อตั้งในสมัยที่คณะราษฎรมีอำนาจ</u>			
1.	พล.อ.เจ้าพระยารามราฆพ	6 ต.ค.2487	22 ต.ค.2510	- ประธานกรรมการ
2.	นายยืน โล่ภถพนิช	6 ต.ค.2487	13 ธ.ค.2487	- กรรมการผู้จัดการ
		30 ส.ค.2491		- ประธานกรรมการ
3.	นายควง อภัยวงศ์	3 ก.พ.2488	9 ก.ค.2496	- หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์
				- นายกรัฐมนตรี
ข.	<u>ในช่วงที่กลุ่มพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ และ จอมพล ผิน ชุณหะวัน เรืองอำนาจ</u>			
4.	พันเอกศิริ สิริโยธิน	23 พ.ค.2495	7 มี.ค.2518	- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐการ
5.	พันเอกประมาณ อดิเรกสาร	23 พ.ค.2495	16 มีค. 2518	- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
6.	พ.ต.ต.พันศักดิ์ วิเศษภักดี	23 พ.ค.2495	12 ต.ค.2500	- นายตำรวนครบาลนิติ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์
7.	พันเอก นายวารการบัญชา	9 ก.ค.2496	19 มี.ค.2497	- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐการ

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รายชื่อกรรมการที่น่าสนใจ	วันที่เข้าเป็นกรรมการ	วันที่ออกจากกรรมการ	ตำแหน่งที่สำคัญในอดีต
8. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์	9 ก.ค.2496	20 เม.ย.2519	- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
	21 ต.ค.2519	ปัจจุบัน	
9. พลวงถวิลเศรษฐพาณิชย์การ	20 ส.ค.2497		- ปลัดกระทรวงเศรษฐการ
ค. ในช่วงที่กลุ่ม จอมพลสฤษดิ์ - ถนอม และประภาส เรืองอำนาจ (พ.ศ.2501-2516)			
10. พล.อ.ต.เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร	30 ต.ค.2498	29 ม.ค.2502	- ผู้บัญชาการทหารอากาศ
			- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
11. นายบุญชู โรจนเสถียร	30 ต.ค.2498	17 มี.ค. 2519	- กรรมการผู้จัดการ
	16 ก.พ. 2520		- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
12. พล.ท.สิตติ นาวีเสถียร	12 ต.ค.2500	27 ก.ย.2506	- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐการ
			- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
13. พล.ท.ประภาส จารุเสถียร	25 พ.ย.2500	25 ก.ย.2517	- ประธานกรรมการ
			- ผู้บัญชาการทหารบก
			- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
14. นายเสริม วินิจฉัยกุล	24 ก.ย.2506		- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รายชื่อกรรมการที่น่าสนใจ	วันที่เข้าเป็นกรรมการ	วันที่ออกจากกรรมการ	ตำแหน่งที่สำคัญในอดีต
15. นายชาตรี โล่ภณพณิช์	27 ก.ย.2506	ปัจจุบัน	- กรรมการผู้จัดการ
16. นายวิระ รมยะรูป	25 มี.ค.2514	ปัจจุบัน	- วุฒิสมาชิก
17. นายถาวร พรประภา	26 ส.ค.2519	ปัจจุบัน	- ประธานกรรมการบริษัทสยามกลการจำกัด
18. นายอำนวย วีรวรรณ		ปัจจุบัน	- ปลัดกระทรวงการคลัง - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ที่มา: ข้อมูลเบื้องต้น จากกรมทะเบียนการค้ากระทรวงพาณิช์

2500 ถึง 2517 เมื่อกลุ่มของจอมพลประภาส จารุเสถียร ได้ถูกโค่นอำนาจลงจึงได้ลาออกจากการเป็นประธานกรรมการของธนาคาร

ในช่วงที่สี่ ตั้งแต่หลังปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา เมื่อระบบการเมืองเป็นระบบเปิด ธนาคารกรุงเทพก็มิได้เชิญทหารเข้ามาเป็นกรรมการของธนาคาร แต่ความสัมพันธ์กับกลุ่มทหาร และกลุ่มการเมืองที่มีอำนาจยังคงมีอยู่แต่ไม่ได้แสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมเหมือนสมัยก่อน

อย่างไรก็ตาม ลักษณะการเปลี่ยนแปลงกรรมการในธนาคารอื่นที่ได้กล่าวถึงนั้นก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับกรณีของธนาคารกรุงเทพ กล่าวคือกรรมการธนาคารที่มาจากกลุ่มอำนาจทางการเมืองนั้นจะเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยของกลุ่มที่มีอำนาจในขณะนั้น

ประการที่สอง การพึ่งพาอิทธิพลทางการเมืองได้ช่วยให้ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งได้รับการคุ้มครองจากผู้ที่มีอำนาจและสามารถพึ่งอิทธิพลทางการเมืองขยายการประกอบธุรกิจของตน อย่างไรก็ตาม การที่ธนาคารจะสามารถแสวงหาผลประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการบริหารงาน และการปรับปรุงการวางแผนธุรกิจของตนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจการเมืองในสมัยนั้นด้วย ในกรณีของธนาคารกรุงเทพนั้นนับได้ว่าเป็นธนาคารที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานโดยสามารถใช้อิทธิพลทางการเมืองและการบริหารงานที่มีคุณภาพขยายการประกอบธุรกิจของตน

ประการที่สาม นอกจากผู้ประกอบการธนาคารพาณิชย์จะเป็นฝ่ายที่วิ่งเต้นหาอิทธิพลทางการเมืองเพื่อคุ้มครองการประกอบกิจการของตน หรือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในการประกอบธุรกิจแล้ว ในบางกรณี ผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองก็จะเป็นฝ่ายที่พยายามเข้าไปมีอำนาจหรือผลประโยชน์ในธนาคารพาณิชย์ด้วย ปรากฏว่าในช่วงที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์มีอำนาจนั้นได้ใช้อิทธิพลเข้าไปยึดครองธนาคารเอเชีย ซึ่งแต่เดิมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของธนาคารในขณะนั้น กลุ่มของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้มีอำนาจและบริหารธนาคารเอเชียตั้งแต่ปี 2494 และได้ใช้ธนาคารเอเชียเป็นฐานการเงิน

ของธุรกิจในเครือข่ายของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ภายหลังเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่อนิจกรรม อำนาจของกลุ่มก็ได้ลดลงและธุรกิจของธนาคารก็ได้รับความกระทบกระเทือน ในปี 2508 ธนาคารเอเชียจึงถูกโอนเปลี่ยนมือของตระกูลเอื้อชูเกียรติ โดยกลุ่มของจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร เข้าร่วมด้วยในระยะแรก

ส่วนในกรณีของธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารสหธนาคาร และธนาคารมหานครนั้น ก็ปรากฏว่ากลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมืองในสมัยนั้นก็ได้พยายามวิ่งเต้นเข้าไปมีอำนาจและผลประโยชน์ในธนาคารดังกล่าว ซึ่งจะสังเกตุได้จากการเปลี่ยนแปลงกรรมการของธนาคารทั้งสองแห่งนั้น

ประการที่สี่ สำหรับธนาคารที่มิได้ปรากฏว่ามีอิทธิพลทางการเมืองเข้าไปแทรกแซงโดยตรงนั้น ส่วนใหญ่เป็นธนาคารที่มีความมั่นคง และได้รับบารมีคุ้มครองจากสถาบันอื่น ซึ่งนักการเมืองมักไม่อยากแตะต้อง อย่างไรก็ตาม ฝ่ายบริหารของธนาคารเองก็ได้มีการให้ความร่วมมือและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มที่มีอำนาจทางการเมือง ดังนั้น ธนาคารจึงไม่ได้รับความกระทบกระเทือน หรือถูกแทรกแซงโดยตรงจากผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง

จากที่ได้กล่าวมาแล้วจะสังเกตได้ว่าผู้ประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ต่างก็ได้พึ่งพิงอิทธิพลทางการเมืองทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม เพื่อผลประโยชน์ในการประกอบธุรกิจของตน อย่างไรก็ตาม รูปแบบของการพึ่งพาและการร่วมมือระหว่างกลุ่มธนาคารพาณิชย์หรือกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่กับกลุ่มที่มีอำนาจทางการเมืองนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมืองของประเทศ

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันอำนาจการต่อรองทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ได้มีมากขึ้น เมื่อเศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น กลุ่มที่มีอำนาจทางการเมืองต้องพึ่งความร่วมมือของกลุ่มที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจมากขึ้นในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจหรือปัญหาของประเทศ ดังนั้น จึงทำให้กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่มีความสำคัญมากขึ้น และได้รับการยอมรับจากกลุ่มที่มีอำนาจทางการเมืองในปัจจุบัน ดังจะพิจารณาได้จาก

ตารางที่ 6

การเปลี่ยนแปลงกรรมการที่น่าสนใจในธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด

(2491-2529)

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ก่อตั้งเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2488 เดิมชื่อ ธนาคารแห่งกรุงศรีอยุธยา จำกัด โดยมีนายหลุย พมมยงค์ เป็นกลุ่มผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ต่อมาเมื่อ 25 เมษายน 2522 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด

รายชื่อกรรมการที่น่าสนใจ	วันที่เข้าเป็นกรรมการ	วันที่ออกจากกรรมการ	ตำแหน่งสำคัญในอดีต
ก. ในช่วงที่กลุ่ม จอมพลผิน ชุณหะวัณ และ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เรืองอำนาจ			
1. พ.อ.เผ่า ศรียานนท์	12 ก.พ.2491	19 ม.ค.2494	- อธิบดีกรมตำรวจ - รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
2. ร.ต.อ.เกษียร ศรีตานนท์	12 ก.พ.2491	ก.ย.2492	- นายตำรวจที่ใกล้ชิด พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ - ต่อมาเป็นผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ
3. พ.ต.อ.อดุลย์ อดุลเดชจรัส	7 เม.ย.2492	22 เมย.2503	- อธิบดีกรมตำรวจ
4. พ.ท.ปุ่น วงศ์วิเศษ	28 ก.ย.2493		
5. น.ท.พระพิจารณ์กลจักร์	26 พฤ.ย.2494	6 ก.ย.2499	
6. พล.ต.ประมาณ อดิเรกสาร	18 พ.ค.2499	17 เม.ย.2501	- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
7. พล.ท.หลวงสุวัลดิสรยุทธ์		6 ก.ย.2499	- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
8. พ.ท.ประกอบ ประยูรโภคราช	18 ก.ย.2499	17 เม.ย.2501	

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รายชื่อกรรมการที่น่าสนใจ	วันที่เข้าเป็นกรรมการ	วันที่ออกจากกรรมการ	ตำแหน่งสำคัญในอดีต
9. พ.ต.ต.ชูสิต ปราณีประชาชน	18 ก.ย.2499	17 เม.ย.2501	- บุตรเขยจอมพล ป. พิบูลสงคราม
10. พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ	6 ก.ย.2499	17 เม.ย.2501	- บุตรจอมพลผิน ชุณหะวัณ ซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารบก
			- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศ
ข. ในช่วงที่กลุ่ม จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เรืองอำนาจ			
11. พล.ต.ต.ประเสริฐ รุจิระวงศ์	17 เม.ย.2501	2525	- ประธานกรรมการ
			- อธิบดีกรมตำรวจ
12. พล.ต.กฤษณ์ สีวะรา	6 มิ.ย.2501		- ผู้บัญชาการกองพลที่หนึ่ง
			- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
13. พล.อ.ประภาส จารุเสถียร	8 พ.ค.2502	22 เมย.2503	- ผู้บัญชาการกองพลที่หนึ่ง
			- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
14. นายถวิล อุดมทรัพย์ทูล	22 เม.ย.2503	21 ก.ค.2519	- ปลัดกระทรวงมหาดไทย
			- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
15. นายสิริ ปกาสิต	22 เม.ย.2503	27 ก.ค.2509	- ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ
16. นายชวน รัตนรักษ์	22 เม.ย.2503	ปัจจุบัน	- ประธานกรรมการ
			- กรรมการผู้จัดการ
17. พ.ต.ประยุทธ จารุเสถียร	3 มี.ค.2509	25 มี.ค.2517	- บุตรชายจอมพลประภาส จารุเสถียร
18. นายกฤตย์ รัตนรักษ์	26 มี.ค.2519	ปัจจุบัน	- กรรมการผู้จัดการ
			- วุฒิสมาชิก

ที่มา: ข้อมูลเบื้องต้น จากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 7

การเปลี่ยนแปลงกรรมการที่น่าสนใจในธนาคารเอเชีย จำกัด

(2482-2492)

ธนาคารเอเชียก่อตั้งเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2482 เดิมชื่อ "ธนาคารแห่งเอเชีย เพื่อการอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม จำกัด" โดยมีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ หลังจากเกิดยุบถแมนฮัตตัน หุ้นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ถูกกลุ่ม จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดไปในปี 2494 ต่อมาในปี 2508 กลุ่มตระกูลเอื้อยู่เกียรติ เตชะไพบูลย์ และ คัณธามานนท์ ได้เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ จนถึงปัจจุบัน

	รายชื่อกรรมการที่น่าสนใจ	วันที่เข้าเป็นกรรมการ	วันที่ออกจากกรรมการ	ตำแหน่งสำคัญในอดีต
ก.	ในช่วงที่คณะราษฎร์และกลุ่ม นายปรีดี พนมยงค์ มีอำนาจ			
1.	นายเตือน บุนนาค	30 ก.ย.2482	26 ส.ค.2487	- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
2.	นายเลิง ศรีสมวงศ์	4 ก.พ.2485		- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
3.	นายวิจิตร ลุลิตานนท์	30 ต.ค.2486	5 ต.ค.2488	- รัฐมนตรี
		12 ส.ค.2489		- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
4.	นายทวี ตะเวทิกุล	8 ธ.ค.2490		- รัฐมนตรี
ข.	ในช่วงที่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เรืองอำนาจ			
5.	พล.ท.สฤษดิ์ ธนะรัชต์	9 ก.ค.2494	2505	- ผู้บัญชาการทหารบก
				- นายกรัฐมนตรี
6.	พล.ร.ท.หลวงชำนาญ อรรถยุทธ	5 ธ.ค.2497	27 ม.ค.2508	- ผู้บัญชาการทหารเรือ
				- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายชื่อกรรมการที่น่าสนใจ		วันที่เข้าเป็นกรรมการ	วันที่ออกจากกรรมการ	ตำแหน่งสำคัญในอดีต
7. พล.อ.สิตติ	นาวีเสถียร	5 ธ.ค.2497	27 ม.ค.2508	- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐการ - รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
8. พล.อ.จ.บุญชู	จันทรุเบกษา	5 พ.ค.2497	27 ม.ค.2508	- ผู้บัญชาการทหารอากาศ - รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
9. นายทองดุลย์	ธนะรัชต์	11 ส.ค.2501	27 ม.ค.2508	- น้องชายจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ - กรรมการผู้จัดการ
10. นายบรรเจิด	ชลวิจารณ์	11 ส.ค.2501	27 ม.ค.2508	- นักธุรกิจที่ใกล้ชิดกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
11. พล.ท.ณรงค์	สาลีรัฐวิภาค	11 ส.ค.2501	27 ม.ค.2508	
ค. ในฝ่ายที่จอมพลถนอม - ประภาส เรืองอำนาจ				
12. นายจรูญ	เอื้อยู่เกียรติ	28 ม.ค.2508	ปัจจุบัน	- ประธานกรรมการ
13. ร.อ.ณรงค์	กิตติขจร	28 ม.ค.2508	6 ธ.ค.2511	- บุตรชายจอมพลถนอม กิตติขจร
14. พล.อ.สนิท	ไทยานนท์	28 ม.ค.2508	16 ก.ย.2512	
15. พ.อ.สม	ยัตพันธ์	20 ต.ค.2508	ปัจจุบัน	- นายทหารคนสนิทของจอมพลประภาส จารุเสถียร
16. พ.ต.ท.วิบูลย์	พันเจริญ	29 เม.ย.2511	2 ก.ค.2519	

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายชื่อกรรมการที่น่าสนใจ	วันที่เข้าเป็นกรรมการ	วันที่ออกจากกรรมการ	ตำแหน่งสำคัญในอดีต
17. ร.อ.ยุทธศักดิ์ ศศิประภา	16 ก.ย.2512	24 เม.ย.2518	
18. นายยศ เอื้อยู่เกียรติ	9 พ.ค.2515	ปัจจุบัน	- กรรมการผู้จัดการ
19. พล.อ.เทียนชัย ศิริสัมพันธ์	2526	ปัจจุบัน	- รองนายกรัฐมนตรี - รองผู้บัญชาการทหารบก

ที่มา: ข้อมูลเบื้องต้นจากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 8

การเปลี่ยนแปลงกรรมการที่น่าสนใจในธนาคารมหานคร จำกัด

2503-2522

ธนาคารมหานคร เดิมชื่อ "ธนาคารตันเปงฮุ่น จำกัด" ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2477 ต่อมาเมื่อเดือนมีนาคม กลุ่มของ พลเอกกฤษณ์ สีวะรา ได้ทำการซื้อกิจการจากกลุ่มผู้ถือหุ้นเดิม แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น "ไทยพัฒนา" จำกัด เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2503 ต่อมากลุ่มของ พันเอก ณรงค์ กิตติขจร ได้เข้าเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ ในปี 2511 กลุ่มของนายคำรณ เตชะไพบูลย์ ได้เข้าเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ในปี 2513 และได้เปลี่ยนชื่อเป็น "ธนาคารมหานคร" จำกัด" ในปี 2520

รายชื่อกรรมการที่น่าสนใจ	วันที่เข้าเป็นกรรมการ	วันที่ออกจากกรรมการ	ตำแหน่งสำคัญในอดีต
ก. <u>ในช่วงที่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีอำนาจ</u>			
<u>กลุ่มของ พลเอกกฤษณ์ สีวะรา ซื้อกิจการจากกลุ่มผู้ก่อตั้งเดิม</u>			
1. พล.ท.กฤษณ์ สีวะรา	20 มี.ค.2503	17 ต.ค.2511	- ผู้บัญชาการกองพลที่ 1
2. พล.ต.อัมพร จินตากานนท์	10 มี.ค.2503	20 เม.ย.2505	- ปลัดกระทรวงเศรษฐการ
3. นายส่งวน สันทรสาขา	10 มี.ค.2503	3 ก.ค.2505	- น้องชายต่างมารดาของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ - ผู้อำนวยการสำนักงานสลากกินแบ่งของรัฐบาล
4. พล.ต.โชติ หิรัญชัยฐิติ	13 มิ.ย.2503	17 ต.ค.2511	
5. นายคุณ คุณะเลิน	30 มิ.ย.2504	27 พ.ค.2512	- นักธุรกิจที่ใกล้ชิดกับกลุ่มทหาร
ข. <u>ในช่วงที่กลุ่ม พันเอกณรงค์ กิตติขจร เข้าไปกุมกิจการ</u>			
6. พ.ต.ณรงค์ กิตติขจร	17 ต.ค.2511	13 ก.พ.2513	- บุตรชายจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี ในขณะนั้น

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายชื่อกรรมการที่น่าสนใจ	วันที่เข้าเป็นกรรมการ	วันที่ออกจากกรรมการ	ตำแหน่งสำคัญในอดีต
7. ร.ต.อ.ลุ่รัตน์ โอสถานุเคราะห์	17 ต.ค.2511	13 ก.พ.2513	- นักธุรกิจ
8. นายเล่รี ทรัพย์เจริญ	17 ต.ค.2511	13 ก.พ.2513	- ผู้บริหารธนาคาร
9. นายชัยยุทธ กรรณสูต	17 ต.ค.2511	13 ก.พ.2513	- กรรมการผู้จัดการบริษัทอิตัลไทย
10. นายพ่วง ลุ่วรรณรัฐ	17 ต.ค.2511	13 ก.พ.2513	- ปลัดกระทรวงมหาดไทย
11. พล.ต.ประเล่ริฐ ธรรมศิริ	17 ต.ค.2511		- ผู้บัญชาการกองพลที่ 1
ค. ในช่วงที่กลุ่ม นายคำรณ เตชะไพบูลย์ เข้ากุมกิจการ			
12. พล.ต.อ.ปราโมทย์ จงเจริญ	19 ก.พ.2513	26 เม.ย.2518	
13. พล.ท.อัมพร จินตกานนท์	19 ก.พ.2513	26 เม.ย.2513	
14. นายลุ่นทร เล่ถียรไทย	19 ก.พ.2513	ปัจจุบัน	- อธิบดีกรมธนารักษ์
15. นายล่นอง ตู้จินดา	19 ก.พ.2513	ปัจจุบัน	- ทนายความ
16. นายคำรณ เตชะไพบูลย์	25 ก.พ.2513	2528	- กรรมการผู้จัดการ
17. นายประธาน ดวงรัตน์	9 พ.ค.2518	ปัจจุบัน	- ทนายความ

ที่มา: ข้อมูลเบื้องต้น จากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 9

การเปลี่ยนแปลงกรรมการที่น่าสนใจในธนาคารสหธนาคาร จำกัด

2492-2522

ธนาคารสหธนาคาร จำกัด เดิมชื่อ "สหธนาคารกรุงเทพฯ จำกัด" ก่อตั้งเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2492 ในปัจจุบันครอบครัวเพ็ญชาติ และชลวิจารณ์ เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่

รายชื่อกรรมการที่น่าสนใจ	วันที่เข้าเป็นกรรมการ	วันที่ออกจากกรรมการ	ตำแหน่งสำคัญในอดีต
1. นายสหัส มหาคุณ	24 ก.พ.2492	17 ก.ย.2504	- กรรมการผู้จัดการ
2. พล.ต.ถนอม กิตติขจร	31 ก.ค.2496	25 มิ.ย.2507	- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
			- นายกรัฐมนตรี
3. หม่อมหลวงปีนไทย มาลากุล	31 ก.ค.2496		- ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน
4. พล.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์	28 ม.ค.2498	25 มี.ค.2508	- อธิบดีกรมตำรวจ
5. พล.อ.กฤช ปุณณกันต์	28 ม.ค.2498		- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
6. พล.อ.อ.เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูล	28 ม.ค.2498	30 พ.ค.2503	- ผู้บัญชาการทหารอากาศ
7. พ.ต.อ.เกษียร ศรุตานนท์	28 ม.ค.2498	17 มิย.2517	
8. นายบรรเจิด ชลวิจารณ์	19 ธ.ค.2500	ปัจจุบัน	- กรรมการผู้จัดการ
			- นักธุรกิจที่ใกล้ชิดกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
9. นายชำนาญ เพ็ญชาติ	24 มี.ค.2502	ปัจจุบัน	- กรรมการรองผู้จัดการ
			- เครือญาติกับจอมพลถนอม กิตติขจร

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายชื่อกรรมการที่น่าสนใจ	วันที่เข้าเป็นกรรมการ	วันที่ออกจากกรรมการ	ตำแหน่งสำคัญในอดีต
10. พล.อ.อ.บุญชู จันทรุเบกษา	27 ก.ย.2504	25 มิ.ย.2507	- ผู้บัญชาการทหารอากาศ
11. พล.ต.บุญเรือน บัวจรูญ	25 เม.ย.2507		- ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
12. พล.อ.ท.พิชิต บุณยเล่นา	25 เม.ย.2507		
13. นายเชื่อ ลุ่ลำยัดหั	22 ก.ย.2509	18 ก.ย.2515	- อธิบดีกรมส่รรพากร
14. พล.ต.ต.ชุมพล โลหะชำละ	17 มิ.ย.2514	28 มิ.ย.2522	- ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล
15. พล.ท.แล่วง เล่นาณรงค์	25 มิ.ย.2507	24 มิ.ค.2520	- รัฐมนตรีว่าการสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่มา: ข้อมูลเบื้องต้นจากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

รายชื่อผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกของวุฒิสภาที่กลุ่มธุรกิจได้รับความสำคัญเพิ่มขึ้น ซึ่งจะพิจารณาได้จากข้อมูลในตารางที่ 10

จากรายชื่อของวุฒิสมาชิกของวุฒิสภาในปี 2529 มีจำนวนรวม 260 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ ทหาร และพลเรือน อย่างไรก็ตาม สำหรับกลุ่มอื่นที่มิได้เป็นทหารหรือข้าราชการนั้น ปรากฏว่ากลุ่มธุรกิจได้รับแต่งตั้งเป็นวุฒิสมาชิกมากที่สุด กล่าวคือ กลุ่มธุรกิจได้รับแต่งตั้งเป็นวุฒิสมาชิกจำนวน 21 คน หรือประมาณร้อยละ 8.07 ของจำนวนวุฒิสมาชิกทั้งหมด ในกลุ่มนักธุรกิจดังกล่าวปรากฏว่า 10 คนเป็นนักการธนาคาร ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 48 ของจำนวนนักธุรกิจที่เป็นวุฒิสมาชิก

นอกจากนักการธนาคารจะเป็นนักธุรกิจกลุ่มใหญ่ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นวุฒิสมาชิกแล้ว ปรากฏว่านักธุรกิจที่เป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ 3 ฉบับ ซึ่งได้แก่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ และ แนวหน้า ก็ได้รับแต่งตั้งเป็นวุฒิสมาชิกด้วย เมื่อพิจารณาถึงยอดการจำหน่ายของหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ฉบับรวมกันประมาณได้ว่าไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของหนังสือพิมพ์ที่พิมพ์ออกขายในส่วนกลาง ข้อมูลดังกล่าวนับว่ามีความสำคัญต่อการศึกษาบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองของการร่วมมือระหว่างกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่กับการสร้างอิทธิพลทางการเมืองและการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศด้วย

ในขณะเดียวกัน ถ้าหากรวมนักธุรกิจที่เป็นวุฒิสมาชิกเข้ากับบุคคลที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับธุรกิจหรือเป็นผู้ให้ความร่วมมือโดยตรงกับธุรกิจที่เป็นวุฒิสมาชิกแล้ว ก็ปรากฏว่ากลุ่มบุคคลดังกล่าวเป็นวุฒิสมาชิกถึง 33 คน หรือประมาณร้อยละ 13 ของจำนวนวุฒิสมาชิกทั้งหมด

จากข้อสังเกตที่กล่าวมานั้นได้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มธุรกิจได้มีความสำคัญมากขึ้นและมีบทบาทอิทธิพลทางการเมืองในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

ตารางที่ 10

สมาชิกวุฒิสภาชุดที่ 4 ในปี 2529 ที่เป็นนักธุรกิจและเกี่ยวข้องกับนักธุรกิจ

รายชื่อวุฒิสมาชิก		ตำแหน่งและสาขาธุรกิจที่เกี่ยวข้อง
(ก) วุฒิสมาชิกที่เป็นนักการธนาคาร		
1. นายกฤตย์	รัตนรักษ์	กรรมการผู้จัดการใหญ่ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา
2. นายเกษม	จาติกวณิช	ประธานกรรมการ ธนาคารสยาม
3. นายชัยรัตน์	คำนวณ	ผู้บริหารระดับสูง ธนาคารกรุงเทพ
4. นายดิลก	มหาดำรงค์กุล	กรรมการผู้จัดการใหญ่ ธนาคารนครหลวงไทย
5. นายบรรเจิด	ชลวิจารณ์	กรรมการผู้จัดการ ธนาคารสหธนาคาร
6. นายวรรณ	ชันซื่อ	กรรมการ ธนาคารศรีนคร
7. นายประจิตร	ยศสุนทร	ประธานกรรมการบริหาร ธนาคารไทยพาณิชย์
8. นายวีระ	รมยะรูป	กรรมการรองผู้จัดการใหญ่ ธนาคารกรุงเทพ
9. นายสนอง	ตู้จินดา	กรรมการ ธนาคารสยาม
10. นายสมบูรณ์	ทันทาภิวัฒน์	กรรมการผู้จัดการ ธนาคารแหลมทอง
(ข) วุฒิสมาชิกที่เป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์		
11. นายกำพล	วัชรพล	ผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
12. นายประสิทธิ์	เหตระกูล	ผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์เดลินิวส์
13. นายวารินทร์	พูนศิริวงศ์	ผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์แนวหน้า
(ค) วุฒิสมาชิกที่เป็นนักธุรกิจหรือตัวแทนธุรกิจที่สำคัญ		
14. นายชาญวุฒิ	โพธิรัตนังกูร	อุตสาหกรรมลิ่งทอที่ใหญ่ที่สุด
15. นายสมภพ	สุสังกรกาญจน์	ประธานหอการค้าไทย
16. นายสุขุม	ถิระวัฒน์	ธุรกิจจัดสรรที่ดิน

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายชื่อวุฒิสมาชิก		ตำแหน่งและสาขาธุรกิจที่เกี่ยวข้อง
17. นายวิจิตร	ณ ระนอง	ธุรกิจโรงแรม
18. นายคิริชัย	บุลกุล	ธุรกิจขนาดใหญ่
19. นายอนุสร	ทรัพย์มนู	อุตสาหกรรมนม
20. นายเอกพจน์	วานิช	อุตสาหกรรมเหมืองแร่
21. นายชัชวาล	อภิบาลศรี	ธุรกิจการเงิน
(ง) <u>วุฒิสมาชิกเกี่ยวข้องกับกลุ่มธุรกิจ</u>		
22. ร้อยตำรวจโท ชาญ	มนูธรรม	ประธานคณะที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี
23. พลโท นพ	พิณสายแก้ว	ที่ปรึกษากลุ่มสราทิพย์
24. นายชาญชัย	ลี้ถาวร	ประธานกรรมการบริษัทเงินทุนลินเอเชีย จำกัด
25. หม่อมหลวง ตรีทศยุทธ	เทวกุล	ธุรกิจก่อสร้าง
26. นายนุกูล	ประจวบเหมาะ	ประธานบริหารกลุ่มบริษัทสยามกลการ
27. พลเอกไพศิตร	สมสุวรรณ	ที่ปรึกษากลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาล
28. พลเอกสม	ขัตพันธุ์	กรรมการธนาคารเอเชีย จำกัด
29. ร้อยโทอนันต์	พรรณเชษฐ์	นักธุรกิจ
30. นายสมภพ	โหตระกิตย์	อดีตรองนายกรัฐมนตรี และทนายความ
31. นายสานนท์	สายสว่าง	ทนายความและนักธุรกิจ
32. นายโอสถ	โกศิน	ทนายความและนักธุรกิจ
33. นายอุกฤษ	มงคลนาวิน	ประธานรัฐสภา และทนายความ

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายชื่อวุฒิสมาชิก	ตำแหน่งและสาขาธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

(จ) ข้อสังเกตเกี่ยวกับองค์ประกอบของวุฒิสมาชิก

1.	จำนวนวุฒิสมาชิกทั้งหมด	260	คน คิดเป็นร้อยละ	100.00
2.	วุฒิสมาชิกที่เป็นนักธุรกิจ	21	คน คิดเป็นร้อยละ	8.07
3.	วุฒิสมาชิกนักธุรกิจที่เป็นนักการธนาคาร	10	คน คิดเป็นร้อยละ	3.85
4.	วุฒิสมาชิกที่เป็นนักธุรกิจและเกี่ยวข้องกับกลุ่มธุรกิจ	32	คน คิดเป็นร้อยละ	12.69
5.	จำนวนวุฒิสมาชิกที่เป็นนักการธนาคารเทียบกับจำนวนวุฒิสมาชิกที่เป็นนักธุรกิจคิดเป็นร้อยละเท่ากับ			47.62

หมายเหตุ: วุฒิสมาชิกบางท่านได้รับแต่งตั้งในขณะที่ดำรงตำแหน่งบริหารในหน่วยงานของราชการ ต่อมาได้ลาออกไปประกอบอาชีพอื่น

ที่มา: ข้อมูลเบื้องต้นจาก กรมประชาสัมพันธ์ สารข่าวบ้าน ฉบับพิเศษ เล่มที่ 1 ปี 2529

3.3 การเข้ามีบทบาททางการเมืองของนักธุรกิจ

เมื่อระบบการเมืองของประเทศเป็นระบบเปิดให้มีการแข่งขันและอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มทหารข้าราชการได้ลดน้อยลงหลังการเปลี่ยนแปลงเมื่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ปรากฏว่ากลุ่มธุรกิจได้เข้าไปมีบทบาทในการแข่งขันทางการเมืองมากขึ้นทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ซึ่งจะพิจารณาได้ดังนี้

(1) การให้เงินสนับสนุนทางการเมือง

(2) การเข้าเกี่ยวข้องทางการเมืองโดยตรง

3.3.1 การให้เงินสนับสนุนทางการเมือง

การให้เงินสนับสนุนทางการเมืองแก่พรรคการเมืองและนักการเมืองกลุ่มต่าง ๆ เป็นสิ่งที่นักธุรกิจกระทำอยู่โดยทั่วไป เพื่อสร้างอิทธิพลของตนครอบงำนักการเมืองและพรรคการเมืองให้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในแนวทางที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของธุรกิจ หรือใช้เป็นเครื่องมือเพื่อวิ่งเต้นแสวงหาผลประโยชน์ หรือเพื่อคอยปกป้องผลประโยชน์ของตน

อย่างไรก็ตาม การใช้เงินเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจในระดับต่าง ๆ ได้ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลหลายประการดังนี้

ประการแรก พรรคการเมืองในประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันโดยทั่วไปแล้วเป็นพรรคการเมืองที่ขาดฐานมวลชนสนับสนุน ดังนั้นจึงเป็นพรรคการเมืองที่ขาดรายได้หรือเงินที่จะสนับสนุนให้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้ รายได้จากค่าบำรุงของสมาชิกพรรคมีน้อยมากไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายของพรรค เงินที่ได้มาใช้จ่ายนั้นส่วนใหญ่จะได้จากนายทุนของพรรค หรือจากการสนับสนุนของนายทุนธุรกิจที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างพรรคการเมืองกับกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ

ประการที่สอง การขาดความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนทั่วไปทำให้เงินเข้ามามีบทบาทในการเลือกตั้งมากขึ้น ทั้งในด้านของการหาเสียงและการซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ในเขตเลือกตั้งโดยทั่วไปปรากฏว่าเงินมีอิทธิพลต่อการแพ้ชนะในการเลือกตั้งมาก ได้มีการใช้เงินอย่างแพร่หลายทั้งในช่วงที่ก่อนมีการเลือกตั้ง และในระหว่างหาเสียงเลือกตั้งจากปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้นักการเมืองและพรรคการเมืองต้องพึ่งพิงและยอมอยู่ภายใต้การครอบงำของผู้ที่ให้การสนับสนุนทางการเงินมากขึ้น

ประการที่สาม ถึงแม้ว่ากฎหมายเลือกตั้งจะได้ควบคุมการใช้จ่ายในการเลือกตั้ง โดยกำหนดให้ผู้สมัครแต่ละคนใช้จ่ายไม่เกินวงเงิน 350,000 บาท ในการเลือกตั้งก็ตาม แต่ตามข้อเท็จจริงแล้วกฎหมายดังกล่าวไม่มีผลในทางปฏิบัติ นักการเมืองสามารถเลี่ยงข้อบังคับของกฎหมายดังกล่าวได้ง่าย ในกรณีทั่วไปผู้สนับสนุนนักการเมืองจะเป็นผู้ให้เงินสนับสนุนแก่นักการเมืองโดยตรง หรือจะเป็นผู้ทำการใช้จ่ายเพื่อช่วยหาเสียงให้แก่นักการเมืองที่ตนสนับสนุนโดยที่นักการเมืองที่เป็นผู้สมัครมิได้ทำการใช้จ่ายเองโดยตรง

ประการที่สี่ ในส่วนของกลุ่มธุรกิจนั้น ถือว่าการเข้ามีส่วนในการแข่งขันทางการเมือง และการสร้างอิทธิพลทางการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการประกอบธุรกิจของตน ดังนั้น กลุ่มธุรกิจจะให้เงินสนับสนุนแก่นักการเมืองและพรรคการเมืองที่มีโอกาสชนะการเลือกตั้งและมีโอกาสจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศ พรรคที่มีโอกาสได้เข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลจะได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากกลุ่มธุรกิจได้มาก โดยกลุ่มธุรกิจจะให้เงินสนับสนุนแก่พรรคการเมืองต่าง ๆ ที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อตน

การให้เงินสนับสนุนทางการเมืองโดยเปิดเผยยังมิได้รับรองโดยกฎหมายหรือยอมรับปฏิบัติโดยทั่วไป การให้การสนับสนุนส่วนใหญ่มักจะให้ผ่านนักการเมืองหรือผู้ที่ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างนักการเมืองกับกลุ่มธุรกิจดังกรณีที่เกิดขึ้นกับพรรคประชาธิปัตย์ เมื่อเกิดปัญหาการขัดแย้งภายในพรรคเกี่ยวกับการใช้จ่ายในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 ทำให้ผู้บริหารพรรคต้องเปิดเผยรายชื่อผู้สนับสนุนทางการเงินแก่พรรค ซึ่งจะพิจารณารายละเอียดได้จากตารางที่ 11

ตารางที่ 11

การให้เงินสนับสนุนแก่พรรคประชาธิปัตย์

ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2529

(ข้อมูลที่เผยแพร่โดยสื่อมวลชน)

รายชื่อผู้ส่งเงินบริจาค		จำนวนเงิน (บาท)
1. นายพิชัย	รัตตกุล	14,027,000
2. นายเฉลิมพันธ์	ศรีวิกรม์	3,000,000
3. นายเฉลียว	อยู่วิทยา	2,900,000
4. นายวีระ	มุสิกพงษ์	2,000,000
5. นายมารุต	บุนนาค	1,000,000
6. นายเล็ก	นานา	1,000,000
7. นายสนอง	ตู้จินดา	1,000,000
8. พ.ท.สมัน	ยจรประศาสน์	1,000,000
9. ร.ต.ท.ชาญ	มนูธรรม	1,000,000
10. นายประจวบ	ไชยสาส์น	1,000,000
11. นายประสิทธิ	กาญจนวัฒน์	1,000,000
รวม		28,927,000

ที่มา : ข่าวหนังสือพิมพ์แนวหน้าและมติชน

อย่างไรก็ตาม กรณีของพรรคประชาธิปัตย์นั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของข้อเท็จจริงที่ได้เปิดเผยแก่ประชาชนเท่านั้น ในทางเป็นจริงแล้วประมาณว่าพรรคการเมืองขนาดใหญ่แต่ละพรรคต้องใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้งไม่ต่ำกว่า 100 ล้านบาท เงินดังกล่าวนอกจากได้มาจากตัวผู้สมัครเองแล้ว ส่วนใหญ่จะได้มาจากนายทุนของพรรคและกลุ่มธุรกิจที่ให้การสนับสนุนพรรค ปัญหาต้องพิจารณากันต่อไปก็คือนายทุนและกลุ่มธุรกิจยอมใช้เงินจำนวนมากเพื่ออะไร ? และพรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งนั้นจะทำงานเพื่อผลประโยชน์ของใคร ?

3.3.2 การเข้าเกี่ยวข้องทางการเมืองโดยตรง

เมื่อระบบการเมืองเป็นระบบเปิดให้มีการแข่งขันกันมากขึ้นหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ปรากฏว่ากลุ่มธุรกิจได้เข้าเกี่ยวข้องทางการเมืองโดยตรงมากขึ้น โดยได้แสดงออกในรูปแบบหลายลักษณะด้วยกัน เช่นเป็นสมาชิกและกรรมการบริหารของพรรคการเมือง เป็นผู้ให้การสนับสนุนทางการเงิน และเป็นผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น จากการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 และการจัดตั้งรัฐบาลภายหลังการเลือกตั้งปรากฏว่านักธุรกิจได้เข้ามีส่วนร่วมและบทบาททางการเมืองมากขึ้น ซึ่งจะพิจารณาได้จากข้อมูลในตารางที่ 12 และตารางที่ 13

ประการแรก เมื่อพิจารณาถึงรายชื่อกรรมการบริหารในพรรคการเมืองที่สำคัญในปัจจุบันจะพบว่าส่วนใหญ่เป็นนักธุรกิจและเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจในระดับต่าง ๆ ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มธุรกิจได้เข้าไปมีบทบาทและอิทธิพลในพรรคการเมืองต่าง ๆ มากขึ้น พรรคการเมืองเกือบทุกพรรคต้องอาศัยความช่วยเหลือทางการเงินจากกลุ่มธุรกิจ ในขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาถึงแนวนโยบายของพรรคการเมือง และกลุ่มผู้บริหารในพรรคการเมืองที่สำคัญทุกพรรคจะพบว่ามิได้มีอะไรแตกต่างกันมากนัก (4)

ประการที่สอง จากการพิจารณาภูมิหลังของผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 จะพบว่าผู้สมัครที่แจ้งกลุ่มอาชีพของตนนั้น กลุ่มผู้ที่สมัครที่เป็นนักธุรกิจมีจำนวนมากที่สุด กล่าวคือ จากจำนวนผู้สมัครทั้งสิ้น 3,811 คน เป็นนักธุรกิจถึง 360 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 16.35 ของผู้สมัครทั้งหมด จากปรากฏการณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ากลุ่มธุรกิจได้มีความตื่นตัวทางการเมือง และเข้าแย่งชันทางการเมืองโดยตรงมากขึ้น

ประการที่สาม เมื่อพิจารณาถึงผลการเลือกตั้งจะพบว่ากลุ่มที่เป็นนักธุรกิจได้รับเลือกตั้งมากที่สุด กล่าวคือ จากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 347 คน ปรากฏว่ากลุ่มที่เป็นนักธุรกิจได้รับเลือกตั้ง 86 คน หรือประมาณร้อยละ 24.78 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด อย่างไรก็ตาม จำนวนดังกล่าวยังมิได้รวมถึงผู้สมัครกลุ่มอาชีพอื่น ที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากกลุ่มธุรกิจ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มธุรกิจได้มีบทบาทอย่างสำคัญต่อผลของการเลือกตั้ง และได้เข้ามีอิทธิพลทางการเมืองทั้งโดยทางตรงมากขึ้น

จากการที่กลุ่มธุรกิจได้มีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองมากขึ้นนั้นย่อมจะทำให้การกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปในทางที่ตอบสนองผลประโยชน์ของธุรกิจมากขึ้น ในขณะเดียวกันหากประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดการตื่นตัวทางการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มอื่นขาดพลังการต่อรองทางการเมืองแล้ว ก็อาจจะทำให้มีการใช้อำนาจทางการเมืองไปในทางที่มิชอบหรือมิได้สอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่ ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในสังคมมากขึ้น

ตารางที่ 12

ตัวอย่างรายชื่อสมาชิกสำคัญของพรรคการเมืองบางพรรค
ความสำคัญของตำแหน่งและความสัมพันธ์กับธุรกิจ
(เมื่อการเลือกตั้ง 27 กรกฎาคม 2529)

ชื่อพรรคการเมือง	ชื่อสมาชิกพรรคที่สำคัญ	ตำแหน่งในพรรค	ตำแหน่งสำคัญทางการเมือง และความสัมพันธ์กับธุรกิจ
1. พรรคกิจสังคม	1. พล.อ.อ.สิทธิ เศวตศิลา	หัวหน้าพรรค	- รองนายกรัฐมนตรี
	2. ร.ต.อ.สุรัตน์ โอสถา-นุเคราะห์	รองหัวหน้าพรรค	- รัฐมนตรีพาณิชย์ - ธุรกิจขนาดใหญ่
	3. นายไชยศิริ เรืองกาญจเศรษฐ	รองหัวหน้าพรรค	- รัฐมนตรีสำนักนายก - ธุรกิจขนาดใหญ่
	4. นายพงษ์ สารสิน	เลขาธิการ	- ธุรกิจขนาดใหญ่
	5. นายอุดร ตันติสุนทร	รองเลขาธิการ	- ธุรกิจท้องถิ่น
	6. นายประยูร จินดาศิลป์	กรรมการ	- ธุรกิจการเงิน
	7. นายไพโรจน์ ไชยพร	กรรมการ	- รัฐมนตรีช่วยพาณิชย์ - ธุรกิจขนาดใหญ่
2. พรรคชาติไทย	1. พล.ต.ประมาณ อดิเรกสาร	ที่ปรึกษา	- อดีตรองนายกรัฐมนตรี
	2. พล.ต.ชาติชาติ ชุณหะวัณ	หัวหน้า	- อดีตรัฐมนตรีอุตสาหกรรม
	3. นายสอาด ปียวรรณ	รองหัวหน้า	- ธุรกิจท้องถิ่น
	4. นายบรรหาร ศิลปอาชา	เลขาธิการ	- อดีตรัฐมนตรีเกษตร
	5. นายสุรพันธ์ ยืนวัตร	รองเลขา	- ธุรกิจท้องถิ่น - ธุรกิจขนาดใหญ่
	6. นายไพบูลย์ พานิชชีวะ	กรรมการ	- ธุรกิจขนาดใหญ่
	7. นายอุดม วิทยะลิรินันท์	กรรมการ	- ธุรกิจขนาดใหญ่

ตารางที่12 (ต่อ)

ชื่อพรรคการเมือง	ชื่อสมาชิกพรรคที่สำคัญ	ตำแหน่งในพรรค	ตำแหน่งสำคัญทางการเมือง และความสัมพันธ์กับธุรกิจ
3. พรรคสหประชาธิปไตย	1. นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์	หัวหน้า	- อดีตรองนายกรัฐมนตรี
	2. พ.อ.พล เริงประเสริฐวิทย์	ที่ปรึกษา	- ธุรกิจขนาดใหญ่
	3. นายตามใจ ขำภโต	เลขาธิการ	- อดีตรัฐมนตรีพาณิชย์
	4. นายโกศล ไกรฤกษ์	กรรมการ	- อดีตรัฐมนตรีพาณิชย์
	5. นายสวัสดิ์ คำประกอบ	กรรมการ	- อดีตรัฐมนตรีสำนักนายก
	6. นายเปรม มาลากุล ณ อยุธยา	รองเลขาธิการ	- นักธุรกิจ
4. พรรคชาติประชาธิปไตย	1. พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์	หัวหน้า	- อดีตนายกรัฐมนตรี
	2. นายอบ วสุรัตน์	รองหัวหน้า	- อดีตรัฐมนตรีอุตสาหกรรม
	3. นายประโยชน์ เนื่องจำนงค์	รองหัวหน้า	- อดีตรัฐมนตรีช่วยอุตสาหกรรม
	4. นายบรรณสมบูรณ์ มิตรภักดี	รองหัวหน้า	- นักธุรกิจ
	5. นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์	รองเลขาธิการ	- ธุรกิจขนาดใหญ่
	6. นายบุญถม เย็นมาโนช	กรรมการ	- ธุรกิจขนาดใหญ่
	7. นายสุรพล อัศวศิรโยธิน	กรรมการ	- ธุรกิจส่งออก
5. พรรคประชาธิปัตย์	1. นายพิชัย รัตตกุล	หัวหน้า	- รองนายกรัฐมนตรี
	2. นายเล็ก นานา	รองหัวหน้า	- รัฐมนตรีวิทยาศาสตร์
	3. นายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์	รองหัวหน้า	- ธุรกิจขนาดใหญ่
	4. นายเล่นาะ ฟังเจียม	รองหัวหน้า	- ธุรกิจท้องถิ่น
6. พรรคประชากรไทย	1. นายสมัคร สุนทรเวช	หัวหน้า	- รัฐมนตรีคมนาคม
	2. นายโอฬาริก พยัคฆากรณ์	รองเลขาธิการ	- ธุรกิจบริการ
	3. นายยิ่งพันธ์ มนะสิการ	กรรมการ	- นักธุรกิจ
	4. นายอุดมศักดิ์ อุชชิน	กรรมการ	- นักธุรกิจ

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ชื่อพรรคการเมือง	ชื่อสมาชิกพรรคที่สำคัญ	ตำแหน่งในพรรค	ตำแหน่งสำคัญทางการเมือง และความสัมพันธ์กับธุรกิจ
7. พรรคกิจประชาคม	1. นายบุญชู โรจนเสถียร	หัวหน้า	- อดีตรองนายกรัฐมนตรี
	2. นายดรงค์ ลิ่มหัโตทอง	รองหัวหน้าพรรค	- ธุรกิจท้องถิ่น
	3. นายเรวัติ ศิรินุกูล	รองเลขาธิการ	- ธุรกิจท้องถิ่น
	4. นายสุรศักดิ์ เชาวน์วิศิษฐ์	รองเลขาธิการ	- นักธุรกิจ
8. พรรครวมไทย	1. นายณรงค์ วงศ์วรรณ	หัวหน้า	- รัฐมนตรีกระทรวงเกษตร
	2. นายเกียรติชัย ชัยเชาว์รัตน์	กรรมการ	- ธุรกิจท้องถิ่น
	3. นายสมศาสตร์ รัตนลัค	กรรมการ	- ธุรกิจท้องถิ่น
	4. นายสงวน วัชราภรณ์	กรรมการ	- ธุรกิจท้องถิ่น
9. พรรคราษฎร	1. พล.อ.เทียนชัย สิริสัมพันธ์	หัวหน้า	- อดีตรองผู้บัญชาการทหารบก
	2. พล.อ.มานะ รัตนโกเศศ	เลขาธิการ	- อดีตผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก
	3. นายวิศาล มัทรประสิทธิ	รองหัวหน้า	- ธุรกิจขนาดใหญ่
	4. นายบุญถึง ผลพาณิชย์	กรรมการ	- นักธุรกิจ

ที่มา: ข้อมูลเบื้องต้นจากกระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 13

จำนวนการส่งสมัครและการได้รับเลือกตั้ง

เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมือง

เมื่อ 27 กรกฎาคม 2529

ชื่อพรรคการเมือง	จำนวนที่ส่งสมัคร	จำนวนที่ได้รับเลือกตั้ง	สัดส่วนที่ส่งเทียบกับที่ได้รับเลือก	สัดส่วนของพรรคในสภา (ร้อยละ)
1. ประชาธิปัตย์	312	100	32.05	28.82
2. ชาติไทย	249	63	25.30	18.56
3. กิจสังคม	240	51	21.25	14.70
4. สหประชาธิปไตย	276	38	13.76	10.95
5. ประชากรไทย	237	24	10.13	6.92
6. รวมไทย	193	19	9.84	5.47
7. ราษฎร	253	18	7.11	5.19
8. กิจประชาคม	228	15	5.92	4.32
9. ก้าวหน้า	280	9	3.21	2.59
10. ชาติประชาธิปไตย	214	3	1.40	0.86
11. มวลชน	209	3	1.43	0.86
12. เสรีนิยม	287	1	0.35	0.28
13. แรงงานประชาธิปไตย	240	1	0.42	0.28
14. ปวงชนชาวไทย	217	1	0.46	0.28
15. พลังใหม่	185	1	0.54	0.28
16. รักไทย	194	-	-	-
รวม	3,811	347	9.10	100.00

หมายเหตุ : พรรคที่ได้ร่วมจัดตั้งรัฐบาลในปี 2529 ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม และพรรคราษฎร

ตารางที่ 14

จำนวนผู้สมัครและผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง

เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำแนก

ตามประเภทของกลุ่มอาชีพในการ

เลือกตั้งทั่วไป วันที่ 27 กรกฎาคม 2529

กลุ่มอาชีพ	ผู้ที่สมัครรับเลือกตั้ง		ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. นักธุรกิจ	630	16.53	86	24.78
2. นักกฎหมาย	436	11.44	32	9.22
3. เกษตรกร	288	7.56	12	3.46
4. ข้าราชการ	277	7.27	24	6.92
5. รับจ้าง	588	15.43	8	2.30
6. ไม่ระบุอาชีพ	438	11.50	41	11.82
7. อาชีพอื่น ๆ	1,154	40.27	144	41.50
รวม	3,811	100.00	347	100.00

4. ผลประโยชน์ของธุรกิจและอิทธิพลในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ

จากการวิเคราะห์บทบาทและอิทธิพลของธุรกิจที่มีต่อการกำหนดนโยบายและมาตรการทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น จะพบว่ากลุ่มธุรกิจจะต้องพยายามใช้อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองของตนไปในทางที่เป็นผลประโยชน์ต่อกลุ่มของตนมากที่สุด ปัญหาสำคัญที่จะต้องพิจารณากันต่อไปก็คือผลประโยชน์ของธุรกิจจะสอดคล้องกับผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวมหรือไม่ และกลุ่มผลประโยชน์อื่นสามารถทำการถ่วงดุลย์แห่งอำนาจได้อย่างไร

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์บทบาทและอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจนั้นมีความยุ่งยากสลับซับซ้อนมาก ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่มิได้มีการเปิดเผยแก่ประชาชนและมิได้แสดงออกให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดแจ้ง ดังนั้นการวิเคราะห์อิทธิพลและผลประโยชน์ของธุรกิจที่มีต่อการกำหนดนโยบายหรือการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาลจึงทำได้ยากลำบาก สำหรับประเด็นที่จะกล่าวถึงต่อไปนั้นจะได้พยายามนำเอาเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาธนาคารพาณิชย์ในกรณีของธนาคารนครหลวงไทยมาประกอบการพิจารณา เพื่อชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลได้เผชิญปัญหาอุปสรรคในการแก้ปัญหาอย่างไร และมีการวิ่งเต้นเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจอย่างไร นอกจากนี้ก็จะได้กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจการเมืองที่มีต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล ซึ่งจะได้แบ่งหัวข้อการพิจารณาดังนี้

1. การแก้ปัญหากรณีธนาคารนครหลวงไทย
2. พื้นฐานทางเศรษฐกิจการเมืองในการกำหนดนโยบายของรัฐบาล

4.1 การแก้ปัญหากรณีธนาคารนครหลวงไทย

การใช้อำนาจของธนาคารแห่งประเทศไทยในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงของธนาคารนครหลวงไทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2529-2530 นั้น เป็นกรณีตัวอย่างที่ควรศึกษาในเรื่องอิทธิพลทางการเมืองของธุรกิจที่มีต่อการกำหนดนโยบายและการแก้ไขปัญหาของรัฐบาล กล่าวคือ เมื่อธนาคารแห่งประเทศไทยสั่งให้ธนาคารนครหลวงไทยทำการเพิ่มทุนเป็นเงิน 1,000 ล้านบาท ภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2529 และให้เพิ่มอีก 500 ล้านบาท

ภายในปี 2530 โดยที่คำสั่งดังกล่าวได้ออกเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2529

ปรากฏว่าผู้บริหารของธนาคารได้พยายามวิ่งเต้นเพื่อที่จะเพิ่มทุนให้ได้ตามเวลาที่กำหนด อย่างไรก็ตาม เมื่อสิ้นกำหนดเวลาผู้บริหารธนาคารไม่สามารถแสดงหลักฐานที่จะยืนยันว่าสามารถเพิ่มทุนได้ 1,000 ล้านบาท ในวันที่ 31 ธันวาคม 2529 ในขณะเดียวกันทางผู้บริหารก็ได้ขอผ่อนผันให้ธนาคารแห่งประเทศไทยยืดเวลาออกไปอีกเป็นเวลา 3 เดือน แต่ทางธนาคารแห่งประเทศไทยได้พิจารณาเห็นว่าได้ให้เวลามากพอสมควรแล้ว ถ้ายังปล่อยให้สถานการณ์ยืดเยื้อต่อไปอีกจะเป็นผลเสียต่อผลประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้นจึงได้สั่งให้ธนาคารทำการลดทุนจาก 800 ล้านบาท เหลือ 40 ล้านบาท แล้วนำส่วนที่ลดทุนนั้นมาลบล้างส่วนขาดทุนของธนาคาร เพื่อแก้ปัญหาของธนาคารเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2530 ในขณะเดียวกันก็ให้มีการเพิ่มทุนของธนาคารอีก 1,500 ล้านบาท โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ และให้เงินกู้แก่ธนาคารโดยคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำมากด้วย (5)

อย่างไรก็ตาม จากการติดตามและวิเคราะห์ข่าวของหนังสือพิมพ์หลายฉบับปรากฏว่าในช่วงปลายปี 2529 และในช่วงก่อนวันที่ 12 มกราคม 2530 ซึ่งเป็นวันที่ธนาคารแห่งประเทศไทยออกคำสั่งให้ลดทุนนั้น ได้มีการใช้ความพยายามวิ่งเต้นอย่างหนักเพื่อให้มีการขยายเวลาการเพิ่มทุนออกไปตามความต้องการของธนาคาร แต่ในที่สุดกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งได้รับการสนับสนุนจากนายกรัฐมนตรีก็ได้ตัดสินใจสั่งทำการลดทุนเพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมไว้

จากกรณีที่เกิดขึ้นดังกล่าว ซึ่งถือได้ว่าเป็นกรณีศึกษาของความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจทางการเมืองกับผลประโยชน์ของธุรกิจนั้น พอจะสรุปเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง ดังที่ได้แสดงไว้ในรูปที่ 2 ซึ่งพอจะลำดับเหตุการณ์โดยย่อได้ดังนี้

(1) กลุ่มมหาดำรงค์กุลได้เข้าบริหารธนาคารนครหลวงไทยในปี 2525 โดย นายดิลก มหาดำรงค์กุล เป็นกรรมการผู้จัดการของธนาคารในการเข้าคุมการบริหารธนาคารดังกล่าว กลุ่มมหาดำรงค์กุลได้ซื้อหุ้นเพิ่มขึ้นจากกลุ่มของ นายมงคล กาญจพาสน์

รูปที่ 2

ลำดับเหตุการณ์การแก้ปัญหาธนาคารนครหลวงไทย

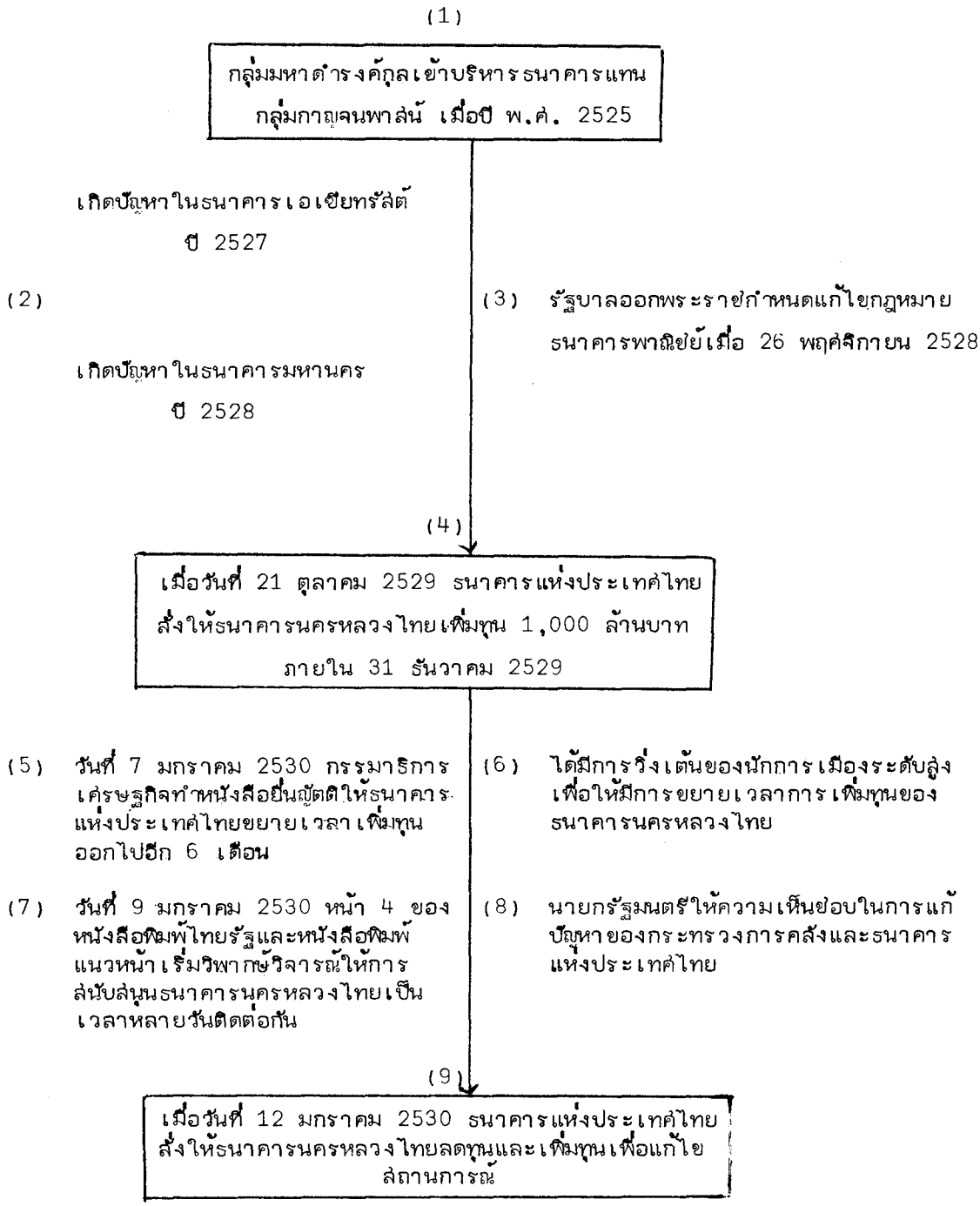

ตารางที่ 15

เงินกองทุนของธนาคารและการถือหุ้นของตระกูลมหาดำรงค์กุล

ในธนาคารหลวงไทยเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2525

การถือหุ้นในธนาคารและบริษัทผู้ถือหุ้นรายใหญ่		จำนวนหุ้น	ร้อยละ
1. เงินกองทุนของธนาคารนครหลวงไทยเมื่อสิ้นปี 2525			
- ทุนจดทะเบียนและชำระแล้ว (พันบาท)	400,000		
- ส่วนเกินมูลค่าหุ้น	6,000		
- เงินทุนสำรองต่าง ๆ	343,886		
- บัญชีกำไรและขาดทุน	31,382		
- รวมเงินกองทุน	781,268		
2. กลุ่มผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในธนาคารนครหลวงไทย จำกัด			
จำนวนหุ้นทั้งหมด (เมื่อ 8 เมษายน 2526)		4,000,000	100.00
บริษัทการทุนนครหลวงไทย จำกัด		795,018	19.87
บริษัทสหทุนนครหลวง จำกัด		763,915	19.10
บริษัทธนกิจนครหลวงไทย จำกัด		200,000	5.00
รวม 3 ราย		1,758,933	43.97
สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์		381,961	9.55
3. กลุ่มผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในบริษัทการทุนหนครหลวงไทย จำกัด			
- จำนวนหุ้นทั้งหมด (เมื่อ 27 ธันวาคม 2525)		20,000	100.00
- ตระกูลมหาดำรงค์กุล		10,000	50.85
- ตระกูล กาญจนพาสน์		9,630	48.15

ตารางที่ 15 (ต่อ

การถือหุ้นในธนาคารและบริษัทผู้ถือหุ้นรายใหญ่	จำนวนหุ้น	ร้อยละ
4. กลุ่มผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในบริษัทสหทุนนครหลวงไทย จำกัด		
- จำนวนหุ้นทั้งหมด (เมื่อ 23 พฤษภาคม 2526)	20,000	100.00
- ตระกูลมหาดำรงค์กุล	10,930	54.65
- ตระกูลกาญจนพาสน์	8,670	43.35
5. กลุ่มผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในบริษัทธนกิจนครหลวงไทย จำกัด		
- จำนวนหุ้นทั้งหมด (เมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2525)	20,000	100.00
- ตระกูลมหาดำรงค์กุล	4,770	23.85
- ตระกูลกาญจนพาสน์	6,880	34.40
- ตระกูลสินทวงค์ ณ อยุธยา	2,860	14.30

ที่มา: ข้อมูลเบื้องต้นจากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 16

อำนาจของธนาคารแห่งประเทศไทยในการแก้ปัญหาของธนาคารพาณิชย์
โดยสั่งให้ธนาคารพาณิชย์เพิ่มทุนหรือลดทุนตามพระราชบัญญัติ
ธนาคารพาณิชย์ที่แก้ไขใหม่

มาตรา 13 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 24 ทวิ และมาตรา 24 ตรี แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505

"มาตรา 24 ทวิ เมื่อปรากฏหลักฐานต่อธนาคารแห่งประเทศไทยว่า ธนาคารพาณิชย์ใดมีฐานะหรือการดำเนินการอยู่ในลักษณะอันอาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ของประชาชน ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจสั่งให้ธนาคารพาณิชย์นั้นแก้ไขฐานะหรือการดำเนินการดังกล่าวได้ภายในระยะเวลาที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ในการนี้จะสั่งให้เพิ่มทุนหรือลดทุนด้วยก็ได้

ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ใดไม่เพิ่มทุนหรือลดทุนภายในกำหนดเวลาที่ธนาคารแห่งประเทศไทยสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาตามคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทยดังกล่าว

ในกรณีที่มีความจำเป็นรีบด่วนที่จะต้องให้ธนาคารพาณิชย์ใดเพิ่มทุนหรือลดทุน เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์นั้นสามารถพยุงฐานะและการดำเนินการต่อไปได้ ธนาคารแห่งประเทศไทยจะสั่งให้ธนาคารพาณิชย์เพิ่มทุนหรือลดทุนทันทีก็ได้ โดยให้ถือว่าคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทยดังกล่าวเป็นมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น

ในการเพิ่มทุนหรือลดทุนตามวรรคสองหรือวรรคสาม มิให้นำมาตรา 1220 มาตรา 1224 มาตรา 1225 และมาตรา 1226 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และมาตรา 149 วรรคสอง (2) มาตรา 152 และมาตรา 154 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2521 แล้วแต่กรณี มาใช้บังคับ

ตารางที่ 16 (ต่อ)

มาตรา 24 ตรี เมื่อปรากฏหลักฐานต่อธนาคารแห่งประเทศไทยว่าธนาคารพาณิชย์ใดมีฐานะหรือการดำเนินการอยู่ในลักษณะอันอาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ของประชาชน หรือกรรมการหรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทยตามมาตรา 24 ทวิ ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจสั่งให้ธนาคารพาณิชย์นั้นถอดถอนกรรมการหรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ผู้เป็นต้นเหตุดังกล่าวออกจากตำแหน่งได้

ในกรณีที่ธนาคารแห่งประเทศไทยสั่งถอดถอนบุคคลตามวรรคหนึ่งให้ธนาคารพาณิชย์นั้นแต่งตั้งบุคคลอื่นโดยความเห็นชอบจากธนาคารแห่งประเทศไทยเข้าดำรงตำแหน่งดังกล่าวแทนภายในเวลาสามสิบวันนับแต่วันถอดถอน

ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ใดไม่ถอดถอนบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือถอดถอนแล้วไม่แต่งตั้งบุคคลอื่นเข้าดำรงตำแหน่งแทนตามวรรคสอง ธนาคารแห่งประเทศไทยด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งถอดถอนบุคคลดังกล่าวหรือแต่งตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนไปดำรงตำแหน่งแทนเป็นเวลาไม่เกินสามปี และมิให้นำความในมาตรา 12 สัตตวา (8) มาใช้บังคับ

ให้ผู้ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยแต่งตั้งตามวรรคสามได้รับค่าตอบแทนตามที่รัฐมนตรีกำหนด โดยให้จ่ายจากทรัพย์สินของธนาคารพาณิชย์นั้น และในระหว่างเวลาที่บุคคลดังกล่าวดำรงตำแหน่งอยู่ ผู้ถือหุ้นของธนาคารพาณิชย์จะมีมติเพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ได้

บุคคลซึ่งถูกถอดถอนตามคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทยจะเข้าไปเกี่ยวข้องหรือดำเนินการใด ๆ ในธนาคารพาณิชย์นั้นไม่ได้ไม่ว่าโดยทางตรงและทางอ้อม และต้องอำนวยความสะดวกและให้ข้อเท็จจริงแก่บุคคลที่ดำรงตำแหน่งแทน หรือตามที่ผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์กำหนด

ให้ถือว่าคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ให้ถอดถอนหรือแต่งตั้งตามมาตรานี้เป็นมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้น"

ที่มา: ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 102 ตอนที่ 177 (วันที่ 26พฤศจิกายน 2528) หน้า 12 และ 13

ตารางที่ 17

อำนาจของธนาคารแห่งประเทศไทยในการสั่งถอดถอนหรือแต่งตั้งกรรมการ
ของธนาคารพาณิชย์ในกรณีที่ต้องเข้าแก้ปัญหาของธนาคารพาณิชย์
ตามพระราชบัญญัติที่แก้ไขใหม่

มาตรา 14 ให้ยกเลิกความในมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2509 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2522 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา 35 เพื่อประโยชน์แห่งมาตรา 24 หรือมาตรา 26 ให้ผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์หรือพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วแต่กรณีมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) สั่งให้กรรมการ พนักงานหรือลูกจ้างของธนาคารพาณิชย์ผู้ลอบบัญชีของธนาคารพาณิชย์ และผู้รวบรวมหรือประมวลข้อมูลของธนาคารพาณิชย์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือด้วยเครื่องมืออื่นใด มาให้ถ้อยคำ หรือส่งคำเนาหรือแสดงสมุดบัญชี เอกสารหรือหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับกิจการ สินทรัพย์และหนี้สินของธนาคารพาณิชย์

(2) เข้าไปในสถานที่ประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ หรือในสถานที่ซึ่งรวบรวมหรือประมวลข้อมูลของธนาคารพาณิชย์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือด้วยเครื่องมืออื่นใดในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบกิจการ สินทรัพย์และหนี้สินของธนาคารพาณิชย์ รวมทั้งเอกสาร หลักฐานหรือข้อมูลเกี่ยวกับธนาคารพาณิชย์

(3) เข้าไปตรวจสอบฐานะหรือการดำเนินงานในสถานที่ประกอบธุรกิจของลูกหนี้ของธนาคารพาณิชย์ รวมทั้งสั่งให้ลูกหนี้หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือส่งคำเนาหรือแสดงสมุดบัญชี เอกสารหรือหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องได้ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าธนาคารพาณิชย์กระทำการตามมาตรา 22 (3) (4) หรือ (5)

ในการดำเนินการตาม (3) ผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์หรือพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องได้รับอนุมัติจากผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย หรือรัฐมนตรี แล้วแต่กรณีก่อน

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าของหรือบุคคลซึ่งอยู่ในสถานที่นั้นหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร"

ที่มา: ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 102 ตอนที่ 177 (26 พฤศจิกายน 2528) หน้า 15

จนกลายเป็นกลุ่มผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของธนาคาร ซึ่งจะพิจารณารายละเอียดได้จากตารางที่ 15

(2) ในช่วงปี 2524 - 2529 หลังวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่สองและการใช้มาตรการที่เข้มงวดของรัฐบาล เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ ได้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจในขณะเดียวกันธนาคารที่มีปัญหาการบริหารงานภายในได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงและผู้บริหารธนาคารได้หาทางออกโดยมิชอบในการแก้ปัญหาของตน ดังเช่น กรณีที่เกิดกับธนาคารเอเชียทรัสต์และธนาคารมหานคร เป็นต้น

(3) วันที่ 26 พฤศจิกายน 2528 รัฐบาลได้ออก "พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 พ.ศ. 2528" โดยให้อำนาจแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยเพิ่มขึ้นในการควบคุมและแก้ไขปัญหาของธนาคารพาณิชย์ เช่น ได้เพิ่มอำนาจในมาตรา 24 ทวิ มาตรา 24 ตรี และมาตรา 35 ซึ่งจะพิจารณาสาระสำคัญของบทบัญญัติดังกล่าวได้จาก ตารางที่ 16 และตารางที่ 17

(4) เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2529 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้สั่งให้ธนาคารนครหลวงไทยเพิ่มทุนจำนวน 1,000 ล้านบาท ภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2529 และให้เพิ่มทุนอีก 500 ล้านบาท ในปี 2530

ผู้บริหารของธนาคารนครหลวงไทยได้พยายามหาผู้มาร่วมลงทุนเพื่อเพิ่มทุนตามคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทย แต่ไม่สามารถทำได้ภายในกำหนดระยะเวลา จึงได้ขอให้ธนาคารแห่งประเทศไทยยืดเวลาการเพิ่มทุนของธนาคารออกไปอีก 3 เดือน เพื่อจะได้หาผู้มาร่วมลงทุนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อสิ้นเวลาตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด มีผู้ที่แสดงความจำนงค์จะร่วมลงทุนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนเงินประมาณ 107 ล้านเท่านั้น

(5) เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2529 คณะกรรมการธิการเศรษฐกิจของสภาผู้แทนราษฎรได้วิจารณ์มาตรการเพิ่มทุน 1,000 ล้านบาทของธนาคารนครหลวงไทยที่กระทรวงการคลังให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นใน 45 วัน เป็นคำสั่งที่ไม่เป็นธรรม ขอให้ยืดเวลาเพิ่มทุนแก่ธนาคารออกไปอีก 6 เดือน (6)

(6) ในช่วงก่อนวันที่ 12 มกราคม 2530 ได้มีการวิ่งเต้นของนักการเมืองระดับสูงที่ใกล้ชิดกับนายกรัฐมนตรีเพื่อให้มีการยืดเวลาการเพิ่มทุนของธนาคารออกไปอีก (7) ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารของธนาคารเป็นวุฒิสมาชิกและใกล้ชิดกับผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงได้รับความเห็นอกเห็นใจจากนักการเมือง และได้พยายามวิ่งเต้นให้มีการยืดเวลาเพิ่มทุนออกไปอีก

(7) วันที่ 9 มกราคม 2530 หน้า 4 ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและหนังสือพิมพ์แนวหน้าเริ่มวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลังในการแก้ปัญหาธนาคารนครหลวงไทย และสนับสนุนให้มีการยืดเวลาการเพิ่มทุนออกไป ซึ่งจะพิจารณารายละเอียดได้จากตารางที่ 18 ตารางที่ 19 และตารางที่ 20 นักเขียนคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์ดังกล่าวได้เขียนติดต่อกันเป็นเวลาหลายวัน

(8) ในที่สุดนายกรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบกับการแก้ปัญหาของกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย ดังนั้นเมื่อประธานธนาคารนครหลวงไทยได้มีหนังสือชี้แจงต่อธนาคารแห่งประเทศไทยว่าไม่สามารถเพิ่มทุนได้ตามกำหนด ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้ใช้อำนาจตามมาตรา 24 ทวิ ตามพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ที่แก้ไขใหม่ในปี 2529 สั่งให้ธนาคารนครหลวงไทยลดทุนจาก 800 ล้านบาท เหลือ 40 ล้านบาท โดยได้ลดมูลค่าหุ้นเหลือหุ้นละ 5 บาท และให้นำเงินส่วนที่ลดทุนไปหักล้างส่วนที่ขาดทุนของธนาคาร โดยที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้สั่งใช้อำนาจดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในวันที่ 12 มกราคม 2530 ในขณะเดียวกันก็สั่งให้ธนาคารเพิ่มทุนอีก 1,500 ล้านบาท และได้ให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ แก่ธนาคารนครหลวงไทยเพื่อให้สามารถดำเนินงานต่อไปได้

จากกรณีการแก้ปัญหาธนาคารนครหลวงไทยที่ได้กล่าวมาโดยสรุปนั้น แสดงให้เห็นว่าได้มีการใช้อิทธิพลทางการเมืองวิ่งเต้นเพื่อยืดเวลาการใช้มาตรการและวิธีการแก้ปัญหาของธนาคารแห่งประเทศไทยออกไป อย่างไรก็ตาม นายกรัฐมนตรีได้เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น และได้ให้การเห็นชอบในการแก้ปัญหาของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งนับได้ว่า

มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบัน ในกรณีนี้อาจกล่าวได้ว่าหน่วยงานของรัฐและกลุ่มพลังที่รักษาความถูกต้องในการแก้ปัญหาได้มีดุลย์อำนาจการต่อรองที่เหนือกว่ากลุ่มที่ใช้อิทธิพลในการริ่งเต้นจึงทำให้แนวทางการแก้ปัญหาได้ออกมาในทางที่จะเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด

ตารางที่ 18

ข้อวิจารณ์ของผู้ใช้นามปากกา "มังกรห้าเล็บ" เกี่ยวกับการแก้ปัญหา
ธนาคารนครหลวงไทย ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ทำลายแบงก์เพื่อใคร

คนที่ทำมาค้าขายในประเทศไทยนี้ เหมือนมีเวรกรรม ภาพพจน์ของพ่อค้าในสายตาข้าราชการ และพนักงานเจ้าหน้าที่นั้น ถ้าไม่ใช่ "หมูตายคาเขียง" เสียเลย ก็จะเป็นภาพของโจรปล้นชาติ ปล้นแผ่นดิน ยังไงยังงั้น

ทั้ง ๆ ที่พ่อค้าเหล่านั้น กัมหน้ากัมตาสร้างงาน เสียภาษีอากรให้กับรัฐบาลมาตลอด

งานค้าขายบางอย่างเขาถือกันว่าเป็นงานที่เปราะบาง และอ่อนไหวง่าย เช่น "ธุรกิจการค้าเงิน"

ต้องอยู่ที่ความเชื่อถือ ศรัทธา ความมั่นใจว่ามั่นคง กิจการค้าเงินถึงจะไปด้วยดี

บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ และ ธนาคารต่าง ๆ ก็คือ บริษัทค้าเงิน

ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือ บุคคลระดับรัฐมนตรี คอยให้ข่าวที่มีตำว่า บริษัทนี้แย่ทำท่าจะไปไม่รอด ให้เพิ่มทุน 500 ล้านบาท นี่ก็คงเพิ่มไม่ได้แน่

อีแบบนี้แหละครับ ตายทันที

เพราะคนที่จะเข้าไปซื้อหุ้น อยากเป็นเจ้าของธนาคารมั่ง พอได้ข่าวกระเส็นกระสายมาจากข้าราชการว่า แบงก์นี้ถูกบังคับให้เพิ่มทุนให้ได้ ถ้าไม่เพิ่มทุน จะลดทุนราคา 100 บาท ให้เหลือ 5 บาท

ไม่มีหน้าไหนในโลกจะบ้าเข้าไปซื้อหุ้นธนาคารนั้นหรอก

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ผมว่ารัฐบาล น่าจะหามาตรการลงโทษข้าราชการปากพล่อยที่คอยพูดให้ร้ายให้ข่าวธนาคารหรือสถาบันการเงินต่าง ๆ ว่าฐานะย่ำแย่จะอยู่ไม่ได้ ทำให้กิจการเขายิ่งทรุดเร็วลงไปอีก ควรจะลงโทษข้าราชการและนักการเมืองเหล่านี้ให้เจ็บแสบ เพราะเท่ากับทำลายเศรษฐกิจของประเทศชัด ๆ

กรณี ธนาคารนครหลวงไทย นั้น เป็นตัวอย่างชี้ชัดให้เห็นว่าการทำงานของธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลัง เป็นเสมือนการช่วยซ้ำเติมให้กิจการเขาประสบความยากลำบาก

คำสั่งให้เพิ่มทุนทันทีภายใน 45 วัน เป็นเงิน 1,000 ล้านบาท นั้น ผมอยากจะเรียนให้ทราบว่า เงิน 1 พันล้านบาท นั้น อย่าว่าแต่ไปวิ่งหามาใช้กันเลยครับ

จ้างโรงพิมพ์มังกรการพิมพ์ของผมพิมพ์ 1 พันล้านบาทภายใน 45 วัน ก็ยังไม่เสร็จเพราะสีไม่แห้ง

แล้วกรรมการของธนาคารแห่งนั้น จะไปวิ่งหาเม็ดเงินจากไหนมาเพิ่มทุนทัน

เท่านี้ยังไม่สะใจ วันดีคืนดีก็มีข่าวคนโน้นให้สัมภาษณ์ที่คนนี้ให้สัมภาษณ์ที่ ว่าอาจจะต้องลดราคาค่าหุ้นเดิมจาก 100 บาท เหลือหุ้นละ 5 บาท

มันน่าเศร้าตรงที่ คนที่เคยไปซื้อหุ้นของธนาคารนี้ไว้ในราคาหุ้นละ 350 (ยามฟู่ฟ่า) สมมุติว่าไปซื้อไว้ 1 ล้านหุ้น ลงทุนไป 350 ล้านบาท

พรุ่งนี้จะเหลือค่าของเงินเพียง 5 ล้านบาท เท่านั้น ทุเรศไหมครับ

ส่วนบรรดาญาติโกโหติกา ของเจ้าหน้าที่จากหน่วยไหนของรัฐ ผมขี้เกียจระบุยนเงินมาซื้อหุ้นใหม่ ราคาหุ้นละ 5 บาท ซื้อแค่ 6 ล้านบาท ก็มีหุ้นสูงกว่าคนที่เคยมีหุ้นอยู่ 350 ล้านบาท

ตารางที่ 18 (ต่อ)

รัฐบาลต้องรับรู้ไว้อย่างหนึ่งว่า พ่อค้านั้น ไม่ใช่โจร บางครั้งเขาอาจจะแกล้งทำโง่ ยอมเป็น "หมูตายคาเขียง" ให้บ้าง ก็เพราะเขาต้องการความสะดวกและเขาชินกับศัพท์คำว่า "เก๊าเลี๊ยะ" มานาน

ประเทศที่ปกครองด้วยลัทธิคอมมิวนิสต์เท่านั้น ที่จ้องจะยึดธนาคารเป็นของรัฐจำใส่ใจไว้ด้วย

มังกร ห้าเล็บ

ที่มา: หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันเสาร์ที่ 10 มกราคม 2530

ตารางที่ 19

ข้อวิจารณ์เกี่ยวกับกรณีของธนาคารนครหลวงไทย จำกัด
ของผู้ใช้นามปากกา "ใต้ฝุ่น" และ "รามสูร"
ในหน้า 4 ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

ฉบับวันศุกร์ที่ 9 มกราคม 2530

อ่วย • คนดีตั้งใจทำจริง ทั้งกระทรวงการคลังและแบงก์ชาติ ก็จะปิบปังคับให้ตายคามือ ให้ล้มภาษณ์ ยืดเส้นตาย ไม่เว้นแต่ละวัน แต่ คนชั่ว คนโกงแผ่นดิน โกงประชาชน ทั้งกระทรวงการคลัง และ แบงก์ชาติ แย่งกัน อ้างกฎหมายฉบับโน้น ฉบับนี้ ไม่ยอมลงมือยอยับปล่อยให้คนโกงชาติ หนีไปต่อหน้าต่อตา ไปเสวยสุขที่แผ่นดินอื่น.... พฤติกรรมอันไม่ชอบมาพากลของ รัฐบาลป๋าเปรม ทุกวันนี้ประชาชนสลดหดหู่กันเต็มที่ "ใต้ฝุ่น" ถามป๋าเปรมตรง ๆ ไว้ตรงนี้ รัฐบาลจะช่วยคนชั่ว ทำลายคนดี คนตั้งใจทำงานเพื่อประเทศชาติของตนให้หมดสิ้นไปหรือไง? "ใต้ฝุ่น" เขียนความนี้เพราะส่งสารประชาชนคนฝากเงิน และคนที่ชื่อ ดิลก มหาดำรงค์กุล กรรมการผู้จัดการใหญ่ ธนาคารนครหลวงไทย ที่วิ่งไหว้ไปทั่วทิศ หาเงินมาเพิ่มทุนอีก 1,000 ล้านบาท ตามคำสั่งแบงก์ชาติ .... ขณะที่ นายดิลก เขาวิ่งหาเงินมาเพิ่มทุน ดร.สุธี สิงห์เสน่ห์ รัฐมนตรีคลัง และ กำจร สถิรกุล ผู้ว่าฯ แบงก์ชาติ ก็ ออกข่าวโครม ๆ ยืดเส้น-ตาย วันที่ 31 ธันวาคม เพิ่มไม่ได้จะเข้ายึด ลดทุนลงมาเหลือหุ้นละ 5 บาท? ทำเหมือนกับจะขยี้แบงก์นี้ให้ล้มไปคาลมปาก แล้วนายแมวหน้าไหน, จะกล้าควักเงินมาร่วมลงทุน แบงก์ที่ถูกแบงก์ชาติยืดเส้นตายหมายตาจะยึด?..... ขณะที่รัฐมนตรีคลังและ แบงก์ชาติออกข่าวทำลายภาพพจน์ของธนาคารนครหลวงไทย กันโครม ๆ นายดิลก ก็ไม่ได้หนีไปไหน ก็วิ่งหาคนมาลงทุน ขอร้องให้คลังยืดเวลาอีก 3 เดือน เพราะช่วงนี้ตรงกับปีใหม่ ตรุษจีน มีแต่คนเอาเงินออกใช้ ไม่มีใครเอาเงินมาลงทุน คลังและแบงก์ชาติ ก็ออกข่าวยืนยันไม่ยอมต้องยืด มันก็ยิ่งทำให้การหาทุนเพิ่มลำบากเป็นทวีคูณ..... "ใต้ฝุ่น" ถามกันตรง ๆ นายกรัฐมนตรีเปรม เจ้าขา พฤติกรรมของรัฐมนตรีคลัง และผู้ว่าฯ แบงก์ชาติ อย่างนี้ ช่วยเหลือ หรือช่วยเถือ สถาบันการเงิน ธนาคาร

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ให้มันแหลกคามือ? ทำไม? คนโกง อย่าง จอหันนี่ มา หรือ คำรณ เตชะไพบูลย์ ที่หนี ไปเล่วยลุ่ยอยู่ไต้หวัน เวลานี้ กระทรวงการคลัง และ แบงก์ชาติ จึงไม่จัดการอย่างจริงจัง มีอะไรลึกลับกันอยู่หรือ? .....

ฉบับวันจันทร์ที่ 12 มกราคม 2530

โวยวายแต่คำว่า "โปรเฟสชั่นแนล แบงเก้อร์" พนักงานธนาคารแห่งประเทศไทย ตั้งแต่ ภารโรง ไปจนถึง ผู้ว่าการธนาคาร แต่ละคนเห็นทีจะเป็น โปรเฟสชั่นแนล แบ๊งเก้อร์ หรือ "มือโปร" ล้วน ๆ ใช่ไหมฮับ กำจร สถิรกุล? ..... ยืดเวลาให้ธนาคารนครหลวงไทย ไปหาหุ้นถึงวันที่ 31 มกรา ก็ช่วง วันจ่าย, วันไหว้, วันถือ ของตรุษจีนปีนี้ เจ้าสัว หรือเสี่ย ที่ไหน ใครจะควักเงินออกมาซื้อหุ้น?..... ฮ่วย ดีแต่กรอกหูชาวบ้านว่าอยากให้ธนาคาร ทุกแห่ง บริหารด้วย "มือโปร" หรือ "โปรเฟสชั่นแนล แบ๊งเก้อร์" "รามสูร" ก็อยากให้ ธนาคารแห่งประเทศไทย มี "มือโปร" จากภาคเอกชน อย่าง ชาตรี โสภณพนิช หรือ ปัญชา ลำชำ เข้าไปบริหารมั่ง จะได้ไม่ต้องนั่งดูแต่ "พระเก๊" ทั้งวัน .....

ฉบับวันพุธที่ 14 มกราคม 2530

หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ ฉบับนี้ ประจำวันพุธที่ 14 มกราคม 2530.... บัดนี้ ก็อ สำเร็จความใคร่ของแบงก์ชาติ และ กระทรวงการคลัง ไปด้วยความสุขสมชื่นมื่น รายการ ยึดแบงกันครหลวงไทย จาก ตระกูลมหาดำรงค์กุล ลดทุนจากหุ้นละ 100 บาท เหลือเพียง หุ้นละ 5 บาท และให้เพิ่มทุนอีก 1,500 ล้านบาท ภายในปี 2530 (แต่ที่กลุ่มมหาดำรงค์กุล ขอเวลาแค่ 3 เดือน แบงก์ชาติ กลับไม่ให้?) ..... ที่นี่ก็ถึงตาสับไม้สั้นไม้ยาว ของ คนใน แบงก์ชาติ ว่า ใครจะอยู่? จะ โชคดี ได้ไปนั่งแป้นเล่วยลุ่ยเป็น นายแบงก์พาณิชย์ กินเงินเดือน แพง ๆ นั่งรถประจำตำแหน่งคันยาว..... ก็ยังไม่รู้ แบงก์ไหน จะเป็นรายต่อไป ในยุค นักเลงพระ กำจร สถิรกุล เป็นผู้ว่าฯ แบงก์ชาติ? "ไต้ฝุ่น" ไล่ดู รายงานงบดุลประจำปี

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ของหลายแบงก์ แต่ เสี่ยสุธี ลิงห้าเส่นห์ รัฐมนตรีคลัง และ โหร กำจร สถิรกุล ผู้ว่าฯ แบงก์ชาติ ไม่กล้าแตะ ยืนไปแตะ เจอเจ้าของว่าเพ่ยกลับมาละก็ หน้าแตกกันไม่เล่ร็จ?..

ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 15 มกราคม 2530

ยึดและลดทุน เขาลงไปแล้วจนบัดนี้ กระทรวงการคลัง ของ เสี่ย สุธี ลิงห้าเส่นห์ และแบงก์ชาติ ของ โหร จำจร สถิรกุล ยัง ไม่สามารถที่จะแถลงให้ความกระจ่างแก่ประชาชนได้ ว่า ยึด และ ลดทุนแบงก์นครหลวงไทย ด้วยสาเหตุอันใด? โกรธกันส่วนตัว? หรือว่า แบงก์นครหลวงไทยมีการโกงกินกันจนแบงก์จะล้มอยู่ไม่ได้ จึงต้องยึด นอกจากแถลงกำกวงอ้ำอึ้ง เหมือนมีลับลมคมใน?..... ถ้าจะเอากันแค่ว่า ขาดทุนจนเกินเงินกองทุน เอาบัญชีงบดุลทุกแบงก์มาแผ่ดู เอาตัวเลขทางบัญชีที่ตั้งไว้ที่เป็น หนี้สูญ หรือ หนี้สงสัยจะสูญ หรือหนี้ที่มีสินทรัพย์ค้ำประกันไม่คุ้มหนี้ มารวม ๆ กันดู เห็นที กระทรวงการคลัง และ แบงก์ชาติจะต้อง ยึดกันอีกหลายแบงก์? ..... ทำไม? แบงก์ชาติ และ กระทรวงการคลัง จึง ไม่กล้าที่จะ แถลงออกมาให้กระจ่างชัดว่า แบงก์นครหลวงไทย เสียหายตรงไหน? ใครโกง? ใครกิน? กระซากหน้ากากออกมาให้รู้แล้วรู้รอด ปกปิดไว้ทำไม?.....

ฉบับวันศุกร์ที่ 16 มกราคม 2530

หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ ฉบับนี้ ประจำวันศุกร์ที่ 16 มกราคม 2530 ..... วันนี้ อ่วย! บริหารงานแบบรัฐมนตรีไทยแลนด์ เหยียบอะไรก็ไม่ฝ่อ? เพราะ ทำอะไรก็ไม่มีแผนอยู่ ๆ ก็ไปบีบบังคับ ยึดแบงก์นครหลวงไทย ลดหุ้นชาวบ้านจากหุ้นละ 100 บาท เหลือหุ้นละ 5 บาท แล้วก็ ไม่มีปัญญาแก้ไขอะไรให้ดีขึ้นมา ..... ข่าวล่าว่า เสี่ย สุธี ลิงห้าเส่นห์ รัฐมนตรีการคลัง กะ โหร กำจร สถิรกุล ผู้ว่าฯ แบงก์ชาติ กำลังจะหันไป บีบแบงก์พาณิชย์ (เจ้าเก่า)บังคับให้เอาเงินมาลงขันซื้อหุ้นใหม่ธนาคารนครหลวงไทย ไป ๆ มา ๆ ฉิบหายลงไปทั้งนั้น ก็คือ เงินประชาชนทุกบาททุกสตางค์ ไม่เข้าท่า .....

ที่มา : หนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับวันที่ 9 มกราคม ฉบับวันที่ 12 มกราคม ฉบับวันที่ 14 มกราคม ฉบับวันที่ 15 มกราคม และฉบับวันที่ 16 มกราคม 2530

ตารางที่ 20

ข้อวิจารณ์เกี่ยวกับกรณีธนาคารนครหลวงไทย จำกัด ของผู้ใช้นาม

"บารอน" และ "แหลมไฮเวย์" ในหน้า 4

ของหนังสือพิมพ์แนวหน้า

ฉบับวันศุกร์ที่ 9 มกราคม 2530

แล้วถึงคิว "บารอน" ต้องการกราบอ้อนวอน ป๋าเปรม ช่วยเหลียวดูพฤติกรรมของ เสี่ยสุธี สิงห์เล่นห์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ที่กระทำต่อธนาคารนครหลวงไทย ของ เสี่ย ดิลก มหาดำรงค์กุล หน่อยครับ มันเหมือน "ปลิ้น" กันยัด ๆ ... ก็ถูกต้อง กฎหมายต้องเป็นกฎหมาย แต่ กฎหมาย ถือว่า กระทำล่อเจตนา ซึ่งก็ที่ผ่าน ๆ มาแบงก์ชาติของแพทย์ดูกำจร ล่ถิรกุล สั่งการให้ ธนาคารนครหลวงไทย เพิ่มทุน 1,500 ล้านบาท โดยในขั้นแรกเพิ่มทุน 1,000 ล้านบาท ทางฝ่าย เสี่ยดิลก มหาดำรงค์กุล ก็ใช่ว่าจะนั่งนิ่งดูดายพยายามตะเกียกตะกายสู้ตาย วิ่งหาทุนมาเพิ่ม ไม่คิดหลบสี้หนีหน้าไปไหน เหมือนนายธนาคารบางคน... แล้วเป็นยังไง? ในขณะที่ เสี่ยดิลก พยายามวิ่งหาเงินมาใส่ เสี่ยสุธี สิงห์เล่นห์ ก็ยู่ฟอด ๆ จะลดราคาหุ้นเหลือ 5 บาท ประกาศโครมลงมาหยั่งจ้ จะมีนายหมูนายแมวบ้าที่ไหนมาซื้อหุ้น ...ก็ทำไม? ไหน ๆ เสี่ยสุธี จะลดราคาหุ้นเหลือ 5 บาท (ราคาเป็นพิธี ที่จริงเหลือศูนย์) ก็น่าจะยกประโยชน์ให้คนเก่า เสี่ยดิลก เขาไปซิ ไม่ใช่ที่จะกระทำต่อไป ยกหุ้นให้คนนอกเข้ามาชุบมือเปิบ เหมือนยกธนาคารนครหลวงไทยให้ฟรี ๆ ..... ที่ช้ำอกเหมือนตกตาล พันล้านบาท ที่ เสี่ยสุธี สั่งให้เพิ่มทุน เสี่ยดิลก ก็พยายามวิ่งเต้นจนหัวหมุน ควักทุนขายส่มบัตรเก่า และ ชักชวนสมัครพรรคพวก เทใส่ลงไปอีกได้มาแล้ว 200 ล้านบาท ก็พลอยละลายหายไปชั่ววิบตา นี่ยังไม่นับหุ้นเก่าที่ถือไว้อีกบานตะเกียง..... และที่ต้องเกรียงทั้ง เสี่ยสุธี และ แพทย์ดู กำจร ถ้าจะกล่าวหาว่าเสี่ยดิลก บริหารงานล้มเหลว อ้าว แล้วเจ้าหน้าที่แบงก์ชาติที่ แพทย์ดูกำจรส่งเข้าไปร่วมบริหารตั้งแต่ต้นล่ะ บริหารงานล้มเหลวด้วยหรือเปล่า อีกทั้งยังถือว่าแบงก์ชาติบกพร่องอย่างแรง ที่ปล่อยปละละเลยจนถึงขั้นนี้ น่าที่จะพิจารณาตัวเองกันมากกว่า นครับ ป๋าเปรม ครับ.....

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ฉบับวันอังคารที่ 13 มกราคม 2530

ถูกรังแกจิตใจจนเครียดมาเป็นเดือน, วานนี้ ดิลก มหาดำรงค์กุล ก็เข้านอนแผ่อยู่โรงพยาบาลล่มิติเวช โดยโรคความดันโลหิตสูง .....

แหลม ไฮเวย์

ฉบับวันพุธที่ 14 มกราคม 2530

ถืออยู่ในมือท่านฉบับนี้คือหนังสือพิมพ์แนวหน้า ..... "โย่าติ่ย่วงยัยวาลย์.. เพียงไม่กี่ปีที่รัฐบาลนำโดย พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ บริหารประเทศมา.. ความฝันผวนทางเศรษฐกิจทำเอา เศรษฐีร้องไห้ นับรายไม่ถูก... ค่านิยมเก่า ๆ ในสังคมไทย, ก่อนนี้ตระกูลไหนใครเป็นเจ้าของธนาคาร เป็น "นายแบงก์" เดินไปไหน ยืดอกได้ฝั่งผาย, ลูก ๆ หลาน ๆ แผ่กิ่งก้านไปเติบโตในหลายแขนงธุรกิจ... แค่เอ่ยนามสกุลออกมาก็คุยทับใส่ใครอื่นได้สบาย ๆ... แต่โอ้โอ่..เมืองไทยยุคนี้ ตระกูลไหนใครเป็นเจ้าของกิจการธนาคาร คนก็นั่งจับตามองว่าเมื่อใดตระกูลนั้นจะถึงวัน "เศรษฐีร้องไห้" เป็นรายต่อไป... เศรษฐกิจเมืองไทยแข็งดีนะฮะป่า ฮะ... แหลม ไฮเวย์ อีเกียจแยกแยก ใครผิดใครถูก, แต่เขียนได้เต็มมือว่าคนอย่าง ดิเรก - ดิลก - ชัยโรจน์ มหาดำรงค์กุล นั้น ถ้าใจไม่ลุ่ลจริตเสียหน่อยเดียวก็เผ่นไปเล่วยสุขอยู่เมืองนอกอย่าง ศาสณ เตชะไพบูลย์ เสียนานแล้ว...ธุระอะไรจะอยู่ให้เขากระทืบซ้ายกระทืบขวา จนแบนคาตีนยังงี้ .... หรือเป็นเพราะเศรษฐกิจเมืองไทย

ฉบับวันศุกร์ที่ 16 มกราคม 2530

"แนวหน้า" หนังสือพิมพ์ธุรกิจฉบับแรกของประเทศไทย ให้ความรู้ "เศรษฐกิจ" และ "การเมือง"..... วันศุกร์ที่ 16 มกราคม ถือเป็น "วันครู" เข้าตรู่เวลา 8.00 น. พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี จะเป็นประธานในพิธีสักการะเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่ามกลางครูบาอาจารย์ 25,300 คน ณ บริเวณลานพระบรมรูปทรงม้า..... ก้อ อย่างที่นี่ "บารอน" จำไว้ไม่มีผิด หลังจากที่ลืมตระกูลมหาดำรงค์กุล

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ด้วยการลดทุนธนาคารนครหลวงไทย จากราคาหุ้นละ 100 บาท เหลือเพียง 5 บาท, ทั้ง คลัง และแบงก์ชาติ ก็ไม่มีมาตรการจะทำอย่างไรต่อไป ไป ๆ มา ๆ ก็หันมาโยนขี้เข้าใส่ ธนาคารพาณิชย์ ช่วยกันลงขันซื้อหุ้นในส่วนที่เพิ่มทุนใหม่ ถึงจะใช้คำว่า "ขอร้อง" ให้ช่วย แต่คำขอของคลัง และ แบงก์ชาติ มีหรือที่จะมีธนาคารไหนกล้าปฏิเสธมัน "บีบ" กันยัด ๆ ครับ ป๋า ครับ..... ว่ากันว่า ผลพวงงานนี้ของคลัง และ แบงก์ชาติ นอกจากจะ "ล้ม มหาตำรงค์กุล" แล้ว ยังมีอีกหลายตระกูลดัง ๆ ก็พลอยพังกระทบกระเทือนไปด้วย ฮื่อ ก็ต้องช่วยกันมือ เสี่ยสุธี สิงห์เล่นห์ รมว.คลัง และ แพทย์ดูกำจร สถิรกุล ผู้ว่าฯ แบงก์ชาติ มือเพชฌฆาตที่ล่ามารถลดช่องว่างคนจน กะ คนรวย คือ ช่วยให้จนหัดเทียมเท่ากันหมด"... กลายเป็น กระทรวงเจ้า . . . . .

ที่มา: หนังสือพิมพ์แนวหน้า ฉบับวันที่ 9 มกราคม ฉบับวันที่ 13 มกราคม ฉบับวันที่ 14 มกราคม และ ฉบับวันที่ 16 มกราคม 2530

4.2 พื้นฐานทางเศรษฐกิจการเมืองในการกำหนดนโยบายของรัฐบาล

การวิเคราะห์ทิศทางในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลนั้น จำเป็นจะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบและพื้นฐานทางเศรษฐกิจการเมืองที่อยู่แวดล้อมรัฐบาล กล่าวคือจะต้องพิจารณาว่ารัฐบาลเป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใด และสภาพแวดล้อมทางสังคมเศรษฐกิจการเมืองมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายหรือการทำงานของรัฐบาลอย่างไร รัฐบาลมีความอิสระและมีเอกภาพในการทำงานมากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตาม การพิจารณาปัญหาในเรื่องนี้จะแบ่งประเด็นการพิจารณาเป็น 2 หัวข้อดังนี้

1. ความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายของรัฐบาล
2. ทิศทางในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ

4.2.1 ความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายของรัฐบาล

สภาพแวดล้อมทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล กล่าวคือการที่รัฐบาลจะกำหนดนโยบายหรือทิศทางในการบริหารประเทศนั้นจำเป็นต้องพิจารณาถึงปัจจัยทางด้านสังคมเศรษฐกิจการเมืองประกอบด้วย อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่จะต้องพิจารณาก็คือ รัฐบาลมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายมากน้อยแค่ไหน สามารถชี้นำการเปลี่ยนแปลงประเทศไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ได้หรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้อาจแบ่งได้เป็นสองลักษณะคือ

1) รัฐบาลเป็นผู้ที่กำหนดนโยบายชี้นำการเปลี่ยนแปลง

โดยทั่วไปแล้ว รัฐบาลที่ดีมีเอกภาพและมีความเข้มแข็งทางการเมืองนั้นจะเป็นรัฐบาลที่มีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายและชี้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศให้เป็นไปในแนวทางที่เป็นผลประโยชน์แก่ประชาชนส่วนใหญ่หรือของประเทศโดยส่วนรวม กล่าวคือ รัฐบาลจะบริหารประเทศโดยคำนึงถึงสภาพทางสังคมเศรษฐกิจและการเมือง แต่ในขณะเดียวกันรัฐบาลจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน

ในการพัฒนาประเทศ และพยายามชี้นำการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ในการดำเนินการเพื่อไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาดังกล่าวนั้น รัฐบาลอาจจะเป็นผู้นำในการดำเนินงานหรือเป็นผู้กำกับควบคุมให้การประกอบกิจการของเอกชนให้ดำเนินไปในกรอบที่เป็นผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม

2) รัฐบาลเป็นผู้ที่กำหนดนโยบายคล้อยตามการเปลี่ยนแปลง

ในกรณีที่รัฐบาลมีความอ่อนแอและถูกครอบงำโดยกลุ่มอิทธิพลของคนกลุ่มน้อยที่ควบคุมเศรษฐกิจการเมืองของประเทศ รัฐบาลจะขาดความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายเพื่อเปลี่ยนแปลงทิศทางในการแก้ไขปัญหาของประเทศ การกำหนดนโยบายและการทำงานของรัฐบาลส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะของการตอบสนองผลประโยชน์ของกลุ่มอิทธิพลมากกว่าผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม ในสภาพการณ์ดังกล่าวปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจการเมืองที่ได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เป็นผลเสียแก่ประชาชนส่วนใหญ่นั้น จะเป็นสิ่งที่กำหนดนโยบายของรัฐบาล โดยรัฐบาลจะแก้ไขแต่ปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน แต่รัฐบาลจะไม่มีอำนาจหรือความเข้มแข็งพอที่จะหันเหทิศทางของการเปลี่ยนแปลงให้ไปในทางที่เป็นผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ได้ ปัญหาสังคมเศรษฐกิจของประเทศจะถูกสะสมทวีความยุ่งยากสลับซับซ้อนมากขึ้น ทำให้การแก้ไขเป็นไปด้วยความยากลำบากยิ่งขึ้น

4.2.2 ทิศทางในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ

จากแนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นอิสระของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายที่กล่าวมาแล้ว เมื่อพิจารณาถึงทิศทางของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองและการเติบโตของกลุ่มอิทธิพลทางเศรษฐกิจการเมืองในประเทศไทยแล้ว อาจกล่าวได้ว่ารัฐบาลมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายน้อยลง การแก้ปัญหาของรัฐบาลส่วนใหญ่เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของประเทศ รัฐบาลขาดความเข้มแข็งทางการเมืองที่จะหันเหทิศทางของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจให้เป็นไปในทางที่เป็นผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ได้มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลสำคัญหลายประการด้วยกันคือ

ประการแรก ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบสังคมเศรษฐกิจแบบเปิดกว้าง และมีความจำเป็นต้องพึ่งพาต่างประเทศค่อนข้างมาก ลักษณะสังคมเศรษฐกิจแบบเปิดกว้างดังกล่าวนั้น ได้มีส่วนช่วยให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้เร็ว แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้สภาพสังคมเศรษฐกิจไทยมีการเปลี่ยนแปลงเร็วและมีความยุ่งยากสลับซับซ้อนมากขึ้น ดอกผลที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจมิได้กระจายให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง หรือนำไปใช้ในทางที่ขยายฐานการผลิตที่เพิ่มความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นจึงทำให้เกิดปัญหาสำคัญขึ้นมาว่า เมื่อเศรษฐกิจส่วนรวมของประเทศดีขึ้นหรือเจริญเติบโตมากขึ้น ทำไมประชาชนส่วนใหญ่ถึงได้เดือดร้อนหรือไม่พอใจมากขึ้น และทำไมเศรษฐกิจของประเทศจึงจำเป็นต้องพึ่งพาต่างประเทศมากขึ้น

ประการที่สอง สภาพการณ์ทางสังคมเศรษฐกิจที่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วดังกล่าวได้เป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีในการดำรงชีวิตของประชาชน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายหรือการทำงานของรัฐบาล ในขณะเดียวกัน การผูกพันและการพึ่งพาทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศมากขึ้นนั้น ก็ได้ทำให้ต่างประเทศเข้ามามีผลประโยชน์และอิทธิพลทางเศรษฐกิจการเมืองภายในประเทศไทยด้วย ดังนั้น ความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลก็ย่อมจะลดลงด้วย ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลจะต้องคำนึงถึงอิทธิพลและผลประโยชน์ของต่างประเทศที่จะมีผลกระทบต่อการทำงานของรัฐบาล และผลประโยชน์ของประเทศโดยส่วนรวม

ประการที่สาม ในปัจจุบันนอกจากสภาพสังคมเศรษฐกิจจะมีลักษณะยุ่งยากสลับซับซ้อนมากขึ้นแล้ว ยังปรากฏว่ากลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ได้มีการรวมตัวและมีอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจและการเมืองมากขึ้น รัฐบาลจะต้องพึ่งพาความช่วยเหลือของกลุ่มธุรกิจมากขึ้นในการแก้ปัญหาของประเทศ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างภาครัฐบาลกับภาคเอกชนในการแก้ปัญหาของประเทศหรือที่เรียกชื่อย่อว่า "กรอ." รัฐบาลได้ให้การยอมรับองค์กรรวมกลุ่มของธุรกิจอันประกอบด้วยสมาคมธนาคารไทย หอการค้าไทย และสมาคมอุตสาหกรรมไทยเป็นองค์กรระดับชาติที่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ

อิทธิพลและอำนาจการต่อรองของธุรกิจขนาดใหญ่ได้เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ โดยได้มีการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่หก พ.ศ. 2530-2534[8] การใช้อำนาจการต่อรองและการแสดงบทบาทขององค์กรของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ได้เป็นไปทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม หรือเป็นไปเพื่อผลประโยชน์เฉพาะตัวหรือเฉพาะกลุ่มมากขึ้น เช่น สมาคมธนาคารไทยได้มีหนังสือขอให้รัฐบาลทบทวนวิธีการคิดค่าผลประโยชน์ของกลุ่มโรงงานสุราที่ต้องส่งเงินให้แก่รัฐบาลปีละเกือบหนึ่งหมื่นล้านบาท เป็นต้น[9] การกระทำดังกล่าวเพื่อให้กลุ่มผู้ผลิตสุรามีความคล่องตัวในการทำงานมากขึ้น และเพื่อผลประโยชน์ของธนาคารในทางอ้อม ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตสุราเป็นผู้กู้เงินของธนาคารพาณิชย์ ในขณะเดียวกันผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ผลิตสุราก็เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในคณะรัฐบาลด้วย

ประการที่สี่ เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของพรรคการเมืองและผลของการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 รวมตลอดจนถึงการจัดตั้งรัฐบาลปัจจุบัน ย่อมแสดงให้เห็นว่ากลุ่มธุรกิจได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการบริหารประเทศมากขึ้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่เกิดจากผลกระทบโดยตรงของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจการเมืองของประเทศในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่จะต้องติดตามกันต่อไปก็คือ รัฐบาลมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาของประเทศมากน้อยแค่ไหน และเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนกลุ่มใด

อย่างไรก็ตาม จากปรากฏการณ์ที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลมีความสามารถในการแก้ปัญหาของสังคมส่วนรวมได้น้อยลง การแก้ปัญหาส่วนใหญ่เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ไม่สามารถหันเหทิศทางของการเปลี่ยนแปลงได้มากนัก แนวนโยบายการแก้ปัญหาเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะเน้นการพัฒนาความเจริญเติบโตและการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ส่วนการแก้ปัญหาการกระจายรายได้นั้นทำได้ในขอบเขตที่น้อยมาก

5. ความลงท้าย

ในบทความนี้ได้วิเคราะห์บทบาทของการรวมอำนาจทางการเงินกับการกำหนดนโยบายของประเทศ โดยได้พิจารณาถึงวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคมเศรษฐกิจไทย ได้ทำให้เกิดกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่มากขึ้น กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ได้มีการรวมตัวและจัดตั้งองค์กรการต่อรองที่มีอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจการเมืองทั้งในทางตรงและทางอ้อมมากขึ้น

ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาถึงวิวัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เป็นลักษณะที่มีการแข่งขันมากขึ้นนั้นก็ปรากฏว่ากลุ่มธุรกิจเป็นกลุ่มที่มีการตื่นตัวทางการเมืองสูง ได้เข้ามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการจัดตั้งรัฐบาลมากขึ้น ผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้กลุ่มธุรกิจมีบทบาทและอิทธิพลในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศมากขึ้น ปัญหาสำคัญที่จะต้องติดตามดูกันต่อไปก็คือรัฐบาลจะสามารถแก้ปัญหาของประเทศได้มากน้อยแค่ไหน และจะสามารถประสานผลประโยชน์ของประชาชนได้อย่างไร ?

ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองที่มีต่อการกำหนดนโยบายหรือทิศทางการเปลี่ยนแปลงของประเทศดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทุกคนจักต้องให้ความสนใจและพยายามเข้ามามีส่วนร่วมและต่อสู้เพื่อให้การพัฒนาประเทศได้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเพื่อผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม

เชิงอรรถ

(1) ดูเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม วิวัฒนาการของระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย (สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2529) บทที่ 5

(2) ดู R.C. Edwards, Michael Reich and T.E.Weisshopt, The Capitalist System : A Radical Analysis of American Society (Prentice Hall 1972)

(3) ดู F.D.Sturdivant, Business and Society (Richard D. Irwin, 1985) ch.1.

(4) เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม "แนวนโยบายและการเป็นตัวแทนธุรกิจของพรรคการเมือง" ประชาชาติธุรกิจ (ฉบับวันที่ 23 กรกฎาคม 2529)

(5) ดู มติชนสุดสัปดาห์ (ฉบับวันที่ 18 มกราคม 2530) หน้า 9

(6) หนังสือพิมพ์แนวหน้า (ฉบับที่ 2341 วันที่ 8 มกราคม 2530) หน้า 1-3

(7) มติชนสุดสัปดาห์ (ฉบับวันที่ 25 มกราคม 2530) หน้า 11-12

(8) ดู สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530 - 2534

(9) หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (ฉบับที่ 10593 วันที่ 22 มกราคม 2530) หน้า 3

ผู้นำแห่งวิวัฒนาการด้านการถ่ายภาพ

บริการ ถ่ายเอกสาร, เคลือบบัตร, ถ่ายรูปด่วน,
ถ่ายรูปหมู่ด้วยกล้องหมุน, ล้างรูปสีรอรับได้,
รับถ่ายรูปนอกสถานที่, ถ่ายภาพยนตร์และวี.ดี.โอ.
จำหน่าย ผลิตภัณฑ์ถ่ายรูป, อุปกรณ์กล้อง
ทั้งขายปลีก และ ขายส่ง

2070-2072 ถนนรามคำแหง ใกล้ห้างเดอะมอลล์ บางกะปิ กทม.
2070-2072 **RAMKAMHAENG RD. NEAR THE MALL BANGKAPI BANGKOK**
☎ **318-2888, 318-0145**

ที่สิโนทัยทรัสต์ เราไม่ให้ "โชค" เป็นเครื่องตัดสิน

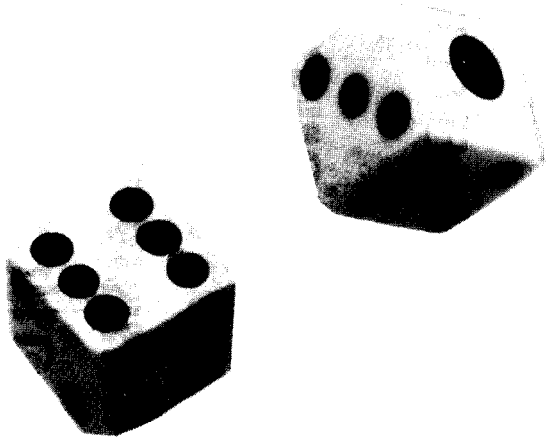

"โชค" คือความไม่แน่นอน...
ที่สิโนทัยทรัสต์ เราจึงไม่เคยให้ "โชค" เป็นเครื่องตัดสิน
เพราะเราเชื่อว่า การดำเนินธุรกิจการเงิน ไม่ใช่เรื่องที่
จะเสี่ยงได้แม้แต่น้อย ความรู้จริง และการคิดคำนวณ
ที่รอบคอบต่างหาก ที่จะเป็นเครื่องประกันความสำเร็จ

ด้วยเหตุนี้ ในทุกขั้นตอนของการทำงาน เราจึงยึดถือ
วิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ นับตั้งแต่ การรวบรวมข้อมูล
อย่างถี่ถ้วน การสำรวจวิจัยปัญหา ตลอดจนการใช้
ข่าวสาร และหลักวิชาการที่ทันสมัย เพื่อให้ได้การตัดสินใจ
ที่รอบคอบที่สุด เราจึงเชื่อมั่นว่า จะสามารถให้บริการ
ทางการเงินแก่ธุรกิจ และประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พิสูจน์ด้วย ความมั่นคงกว่า 15 ปี ผ่านวิกฤตการณ์
ของสถาบันเงินทุน เรายิ่งมั่นใจว่า สิ่งนี้แหละ คือ หัวใจ
ของความสำเร็จและคือหลักประกันการตัดสินใจที่ไม่เสี่ยง...
สำหรับคุณ

บริษัท เงินทุนหลักทรัพย์ สิโนทัยทรัสต์ จำกัด
มั่นคง.... มั่นใจ.... สิโนทัยทรัสต์

20/27-29 ซอยร่วมฤดี ถนนเพลินจิต เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10500 โทร. 2501310-2, 2501612-4, 2501325-7, 2501835

ด้วยอภินันทนาการ

จาก

โรงเรียนพาณิชยการราชดำเนิน

และ

โรงเรียนชาตศึกษา

ด้วยอภินันทนาการจาก

บริษัท ผาแดงอินดัสทรี จำกัด

เลขที่ 183 อาคารรีเจ้นท์ ชั้น 16
ถนนราชดำริ กรุงเทพฯ 10500 โทรศัพท์ 2517563

ด้วยอภินันทนาการจาก

SCT COMPUTER CO., LTD.

SIAM CEMENT GROUP

ขอสนับสนุนการจัดสัมมนาทางวิชาการประจำปี 2530

คุณชุมพล พรประภา

ประธานกรรมการบริษัท เอส พี อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
และบริษัทในเครือ

ทุกสิ่งที่สุขสันต์
โรบินสัน มอบให้คุณ

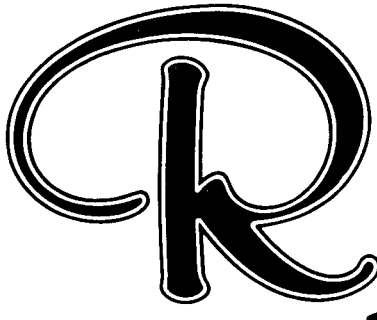

โรบินสัน
ให้ทุกสิ่งที่สุขสันต์
อนุสาวรีย์ • ราชดำริ • สีลม
เปิดบริการตั้งแต่ 10.00 น. - 21.00 น. ทุกวัน

ด้วยอภินันทนาการจาก

บริษัท อาร์.พี. อีควิปเมนท์ จำกัด

R.P. EQUIPMENT COMPANY LIMITED

3039 ถนนสุขุมวิท (ปากซอย 101) บางจาก

พระโขนง กทม. 10260

โทร. 3111050, 3117422

ขอสนับสนุนการจัดสัมมนาทางวิชาการประจำปี 2530

ด้วยความปรารถนาดีจาก

นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล

ยินดีร่วมสนับสนุนโครงการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "ความมั่นคงของสถาบันการเงิน"

จัดโดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 19—20 กุมภาพันธ์ 2530

ด้วยความปรารถนาดีจาก

บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ เงินทุนสากล จำกัด

International Finance and Consultants Co., Ltd.

สำนักงาน : 44 ถนนสาธรเหนือ (ตรงข้าม ไว.เอ็ม.ซี.เอ.) กรุงเทพ 10500

โทรศัพท์ 235-0851

สมาชิกตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หมายเลข 7

ห้องค้าหลักทรัพย์ : ชั้น 2 อาคารสินธร ถนนวิทยุ

โทรศัพท์ 2519-687-8, 2527-666

ด้วยอภินันทนาการจาก

SANWA BANK

ด้วยอภินันทนาการจาก

บริษัทชินวัตรคอมพิวเตอร์ จำกัด

ด้วยอภินันทนาการ

จาก

บริษัท ต.ไทยเจริญซุปเปอร์มาร์เก็ต

921-5 สุขุมวิท 51 กรุงเทพฯ 10110

โทร. 2587820-1, 2587968-9

อภินันทนาการจาก

ห้องอาหารวิจิตร **โทร. 281-6472**

ห้องอาหารยกยอ **โทร. 282-3879**

ด้วยอภินันทนาการ

จาก

ธนาคารออมสิน จำกัด

ด้วยอภินันทนาการจาก

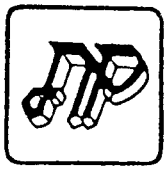

บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ภัทรธนกิจ จำกัด
PHATRA THANAKIT COMPANY LIMITED

183 ถนนสุขุมวิท กรุงเทพฯ 10110 โทร. 2530121 โทรเลขย่อ "ภัทรคอม"

183 SUKHUMVIT Rd., BANGKOK 10110, THAILAND. TEL.2530121 Telex 72513 PHATRA TH

ด้วยอภินันทนาการจาก

SHIMIZU CONSTRUCTION CO., LTD.

ด้วยอภินันทนาการจาก

บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์นวธนกิจ จำกัด

มาเริ่มล้างหน้า ให้ถูกวิธี กับ บิโอเร มิลกี้โฟมล้างหน้าใหม่ ไม่ใช่สบู่เพราะมีคุณสมบัติเป็นกลาง จึงล้างหน้าได้บ่อยครั้ง โดยไม่ทำให้ผิวหน้าระคายเคือง และแห้ง MAP (Mono Alkyl Phosphate) ในบิโอเร มิลกี้โฟม ช่วยถนอมความชุ่มชื่นตามธรรมชาติของผิว จึงล้างหน้าได้สะอาดหมดจด เนียนนุ่ม ชุ่มชื่นอยู่เสมอ ทั้งยังป้องกันการเกิดสิวเสี้ยนอีกด้วย

เริ่มผิวสวยวันนี้ ด้วยบิโอเร มิลกี้โฟมใหม่ หรือบิโอเร ครีมโฟมล้างหน้า

คาโอ
บิโอเร

ผลิตโดย
บริษัท คาโอ อินดัสเตรียล (ประเทศไทย) จำกัด
ผู้แทนจำหน่าย **บริษัท กิจสยาม คอมเมอร์เชียล จำกัด**
566 ถนนเพลินจิต มุมซอยร่วมฤดี ชั้น 4 อาคารร่วมฤดี กรุงเทพฯ โทร. 251-7707 (อัตโนมัติ 10 เลขหมาย)

ปรารถนาดี จาก ธนาคารทหารไทย
ธนาคารทหารไทย
รับใช้ประชาชน

ผู้ผลิตปูนซีเมนต์ตามความเหมาะสมของงานแต่ละประเภท

ปอร์ตแลนด์ซีเมนต์ แบบ I ตราพญานาคสีเขียว	ปอร์ตแลนด์ซีเมนต์ แบบ II ตราพญานาค 7 เศียร	ปอร์ตแลนด์ซีเมนต์ แบบ III ตราพญานาคสีแดง	ปูนซีเมนต์ผสม ตรางูเห่า	ปอร์ตแลนด์ซีเมนต์ แบบ V ตราปลาฉลาม	ปูนซีเมนต์พิเศษ สำหรับ เจาะบ่อน้ำมัน

SUBARU GR

ด้วยเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว
พร้อมเทคนิคด้านวิศวกรรมขั้นสูงที่ได้มาตรฐาน
หรูหราจากการค้นคว้าของระบบแอโร่ไดนามิค
และพัฒนาการของเทคโนโลยี่ที่ก้าวล้ำตามกาลเวลา
ได้สร้างรูปลักษณ์ใหม่ของซูบารุ 1.8 GR ใหม่
ให้ประณีตบรรจงและสวยงามเฉิดฉาย
บ่งบอกถึงค่าของความมีรสนิยม
ความสะดวกสบายและสมรรถนะในการขับขี่
สมกับเป็นประดิษฐกรรมชิ้นใหม่ทางด้านเครื่องยนต์
ซูบารุ 1.8 GR ทั้งแบบ ANALOG และ DIGITAL
เหนือกว่าด้วยเครื่องยนต์อลูมินั่มอัลลอยด์ OHC
มีอัตราเร่งแซงทันใจ ติดตั้งระบบปรับวาล์วอัตโนมัติ HLA
กำลังขับเคลื่อนล้อหน้าแบบ BLANCE DIRECT POWER
ซูบารุ 1.8 GR จึงพิสูจน์ตัวเองแล้วว่า

“ภาคภูมิ หรูหรา และประหยัด”

บริษัท ยูนิเวอร์แซลคอมเมอร์เชียล จำกัด SUBARU
บริษัทในเครือสยามกลการ

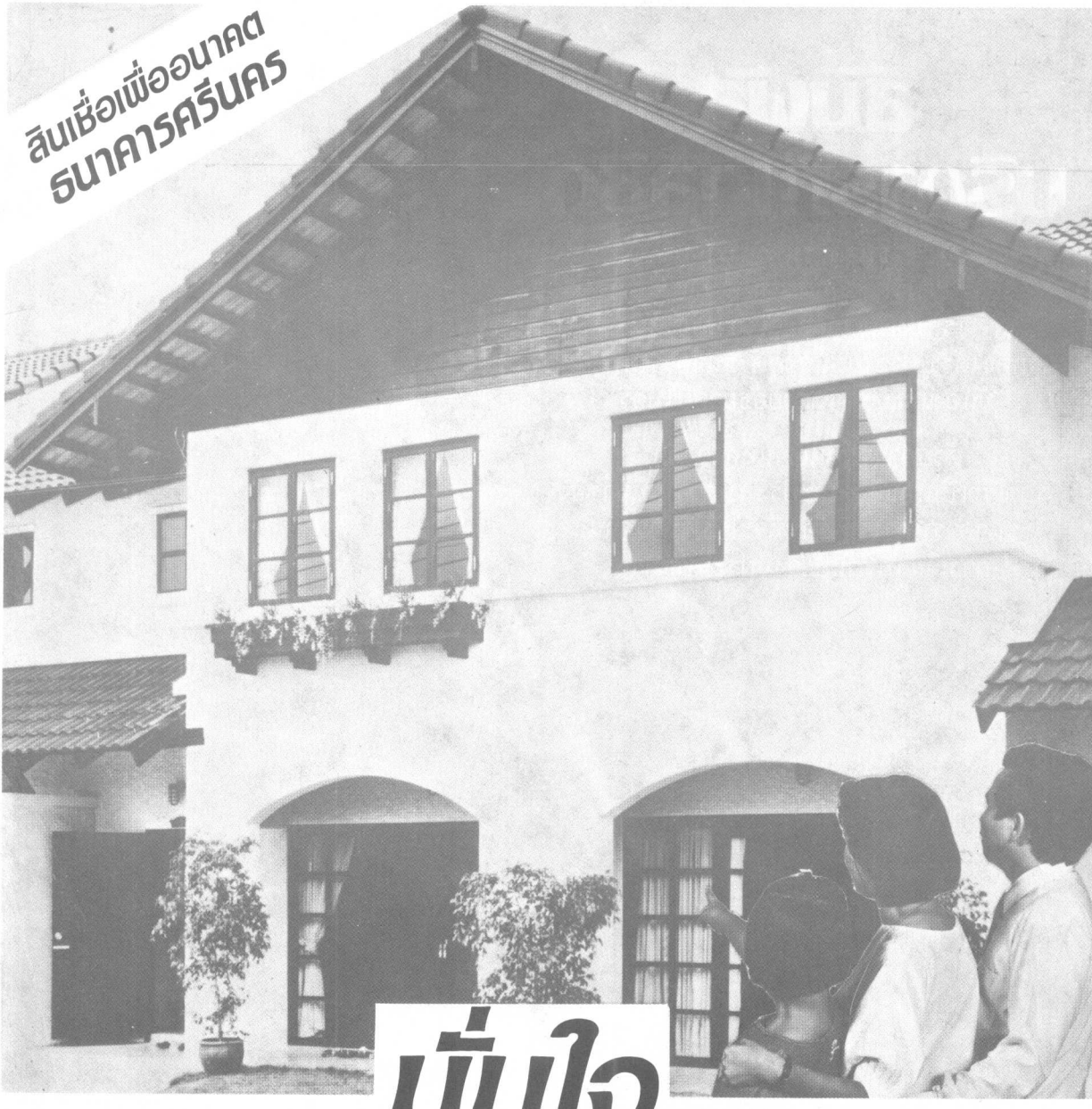

มั่นใจ...

ในความมั่นคงของครอบครัว
ด้วยสินเชื่อเพื่ออนาคต ธนาคารศรีนคร

ธนาคารศรีนคร มีบริการสินเชื่อเพื่ออนาคต สำหรับผู้ที่ต้องการมีบ้านพร้อมที่ดินเป็นของตนเอง หรือผู้ที่มีบ้านพร้อมที่ดินอยู่แล้วและต้องการต่อเติมบ้าน โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ และผ่อนได้นาน 20 ปี ในกรณีที่คุณต้องการความคุ้มครองเป็นพิเศษ เกี่ยวกับสินเชื่อนี้ ธนาคารยินดีอำนวยความสะดวก จัดการเรื่องการประกันชีวิตให้แก่คุณในอัตราเบี้ยประกันพิเศษ

ติดต่อสอบถามได้ที่ธนาคารศรีนคร จำกัด ทุกสาขา หรือที่หน่วยสินเชื่อเคหะ สำนักงานใหญ่ โทร. 223-0561 ต่อ 157 และ 227

ธนาคารศรีนคร จำกัด
เมียคือศรีบ้าน ธนาคารคือศรีนคร

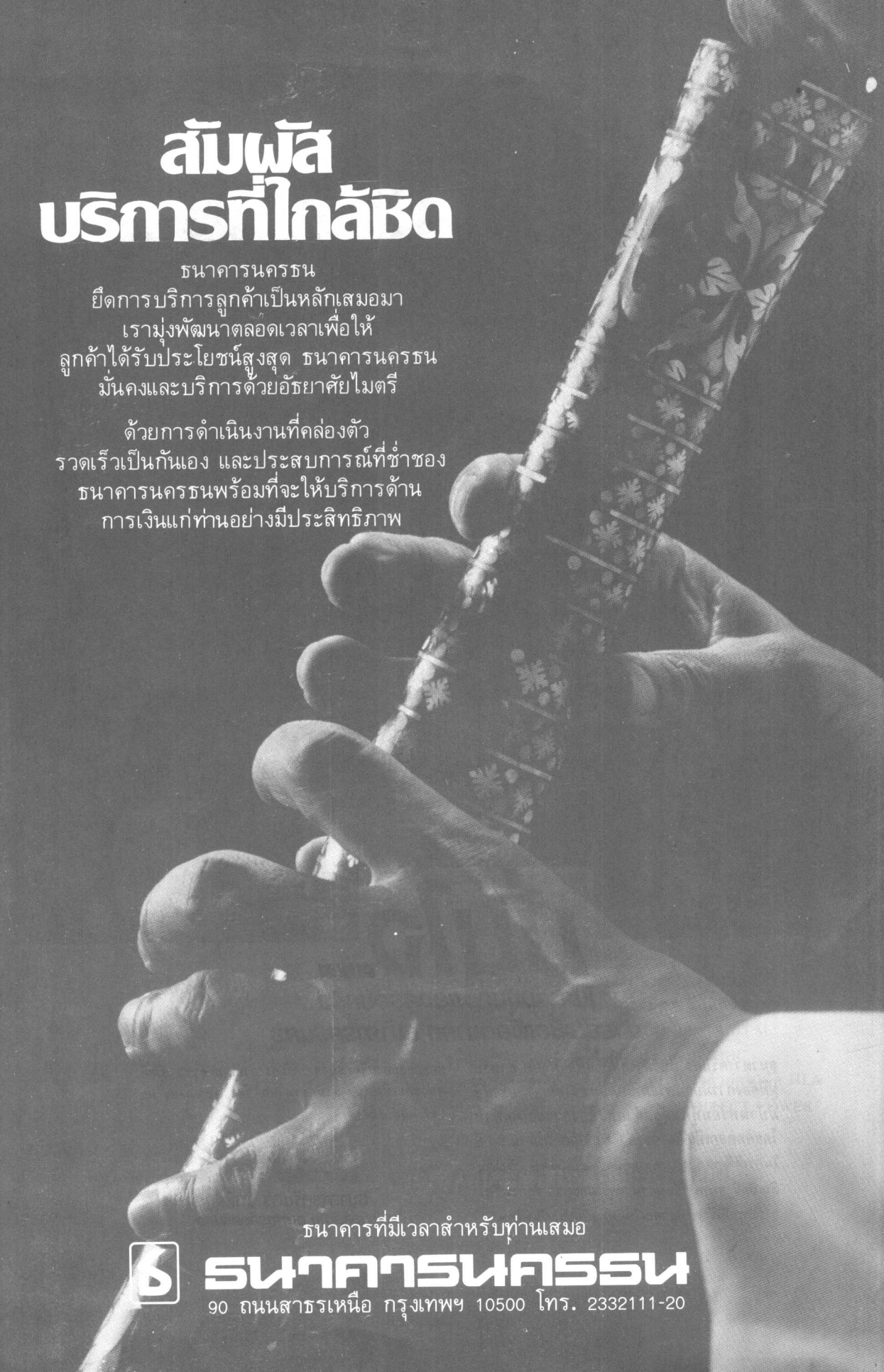
สัมผัส
บริการที่ใกล้ชิด
ธนาคารนครธน
ยึดการบริการลูกค้าเป็นหลักเสมอมา
เรามุ่งพัฒนาตลอดเวลาเพื่อให้
ลูกค้าได้รับประโยชน์สูงสุด ธนาคารนครธน
มั่นคงและบริการด้วยอัธยาศัยไมตรี
ด้วยการดำเนินงานที่คล่องตัว
รวดเร็วเป็นกันเอง และประสบการณ์ที่ช่ำชอง
ธนาคารนครธนพร้อมที่จะให้บริการด้าน
การเงินแก่ท่านอย่างมีประสิทธิภาพ
ธนาคารที่มีเวลาสำหรับท่านเสมอ
ธนาคารนครธน
90 ถนนสาธรเหนือ กรุงเทพฯ 10500 โทร. 2332111-20

คุณวางแผนงาน
เราวางแผนเงิน
จะเริ่มธุรกิจ.. จะขยายงาน..
ต้องการเงินทุนหมุนเวียนเพิ่ม
หรือคุณอยากหาผู้ชำนาญการเงิน
คุณมีเงินออม..
คุณต้องการให้เงินของคุณเติบโตอย่างมั่นคง
เชิญแวะมาคุยกับเรา..
บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ สากลเคหะ จำกัด
ตึกอรกานต์ เลขที่ 26/1 ถนนชิดลม เพลินจิต กทม. 10500
โทร. 251-5781, 252-2140-9
ธนาคารกรุงไทย และกระทรวงการคลังถือหุ้นรวม 96.7%

ด้วยอินันทนาการจาก

MITSUI AND COMPANY (THAILAND) LTD.

และบริษัทมิตรสยาม อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด

ภาพพิมพ์
187/25 ซอยสุวิชานคาริ ถนนครุฑเอนรินทร์ แขวงบางยี่ขัน
บางกอกน้อย กรุงเทพ ฯ 10700 โทร. 4330026-7

3 เดือน สตาร์บล็อคสร้างบ้านสวยสมใจ คุณนิตย์ ศรียากัย

ตุลาคม 2529

อา	จ	อ	พ	พฤ	ศ	ส
						4
5						11
12						18
19						25
26	27	28	29	30	31	

ติดต่อสร้างบ้าน

พฤศจิกายน 2529

						ส
						1
						8
16	17	18				
23	24	25				

คุณนิตย์ ศรียากัย
ผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ ธนาคารแห่งประเทศไทย

ธันวาคม 2529

อา	จ	อ	พ	พฤ	ศ	ส
28	29	30	31			

มกราคม 2530

25	26	27	28	29	30	31

STARBLOCK Guarantee Home

สตาร์บล็อค ผู้สร้างบ้านสมบูรณ์แบบ

บริษัท สตาร์บล็อค จำกัด
1100/11 ถ.พระราม 4 คลองเตย กทม. 10120 โทร. 2490306, 2490307, 2491506
สาขาปิ่นเกล้า โทร. 4246537, สาขามาบุญครอง โทร. 2179300, สาขานครปฐม โทร. (034) 241821
สาขาเชียงใหม่ (053) 235942, 252696 สาขาชลบุรี โทร. (038) 286057

DURA GRES ดูราเกรส
CPAC monier
แผ่นยิบซั่ม ตราช้าง บกด
บ.วัสดุภัณฑ์คอนกรีต จก. โทร.281-6473,282-2185